

בעזהשי"ת

ביאור דעת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל
בענין עירובין ועוד

שבט תשס"ד

Rabbi Shiah T. Director
1540 57th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 435-2269

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

במקד"ס לקוסי סל. תורת וזקני ערבון ו"ח. בית לוי ב"ח.
תלת סמעותא סוחר העסק. נזית בחסדך על סו הש"ס.
ומיל לפיד אש דת ד"ח. ושר.

ג' דחיה"כ פסח תשס"ב

מע"כ הגאון הגדול מגדולי פוסקי דורינו שליט"א,

א

יש להעיר על מה שמפלפל בדבריהאגרות משה. הלא ידוע לחכמי
תורה מדור הקודם, אם כי היה י"ש ומתמיד גדול, וצדיק תמים, זיע"א,
אין להתייחס ברצינות למש"כ בחשובותיו. כי אינו כלום בעינינו לכתוב
פסקים, נגד חכמי הדורות, ולהדפיסם בספר, דבר שלא ראינו בשום ספר
שו"ת.

שמעתי בשם הגאון ר"א הנקין זצ"ל, שאין להחשיב פסקיו, מפני
שאינו מעיין באחרונים. ומו"ר זיע"א, הגאון הגדול מכל בני דורו,
אמר הרכה פעמים לתלמידיו, שאין לעיין בספר שו"ת אגרות משה. הוא
היה מהרבנים הליטאים. אחות אביו התחתנה עם הגאון רב"ד זצ"ל, ר"מ
ישיבת קאמניץ. תלמידו הנאמן של ר' חיים הלוי מבריסק זצ"ל.
ובאמת כ"כ בהקדמה לספרו אגרות משה. שאין לפסוק הלכות ממה
שכתב בספרו עד שיבדוק היטב דבריו. שהוא רק מלמד הלכות ולא פוסק.
עיין אריכות באגרות משה חלק ח' סימן ל"ח. שסומך על המעיין בספרו
שיבדוק היטב דבריו.

פעם אמרתי להגר"א חזן זצ"ל, ר"מ בישיבת תורה ודעת הרכה שנים,
מגדולי הדור, שחבר הרכה ספרים על ש"ס, אורות מש"כ באגרות משה
בענין מפולשים. שהקשה על הרמב"ן "מכלן להרמב"ן דבר זה שצריך
מפולשים", אכן לא פסק כדברי הרמב"ן. ואמר לי הגר"א חזן זצ"ל,
"דאם איז גלאט משוגע גרעס", להקשות כן על רבותינו הראשונים.
אמרתי כ"כ מפורש בסימן ק"מ. עיין עליו ואדאי יש לך הספר בבית.
השיב, ח"ו איבני מחזיק ספריו בבית. זו היתה גישת גדולי הדור
הליטאים לטפריהם ופסקיהם.

שמעתי מהגאון ר' שלום ווייס זצ"ל שחבר הרכה ספרים בהלכה וקבלה,
דעת תורה של מרן הגה"ק מטאטמאר זיע"א, היה שצריך להחרימו. אבל
כל הרבנים מהתאחדות הרבנים לא הסכימו לזה. על כן לא יצא הדבר
לפועל. דבר זה ידוע לזקני הרבני מהתאחדות הרבנים.

הכי יש עקמימות יותר ממה שכתוב בענין עירובין? הלכה
 כדברי המקיל בעירובין. ובה"מ אגרות משה, מחדש חומרות, לא
 נכתבו בשום פוסק, לא ראשון ולא אחרון, לאסור תיקון עירובין
 בברוקלין. וכ"כ מפורש בתשובה, ח"ד סימן פ"ז, פ"ח, שדבריו שלא כדברי
 האחרונים והש"ע. א"כ למה כתב פוסקים כאלו? הכי יש ענין, לפסוק
 הלבנה, על פי חידושים שחידש נגד הש"ע והאחרונים?
 וכבר הארכתי בזה, בקונטרס דעת תורה, נדפס שבט הש"ס, וכעוד
 מקומות. והבאתי שם דברי הפוסקים. שחייב להתנהג על פי המקבלה
 מדורות.

כבר יש תחת ידו "קונטרס הסברה", ששלחתי. מבואר שם שכל האיסור
 נתפרט בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שאין לתקן עירובין בברוקלין,
 שקר וכזב. דעתו דעת תורה שאין למחות נגד מתקני עירובין. מ"מ
 נעשה בלבול גדול ממשי"כ נגד הפוסקים. אם כי כתב איסור. אין שום חיוב
 על שו"אדט להתנהג על פי פסק דין זה נגד כל הפוסקים והש"ע. וכ"כ
 בתשובותיו בענין ענין עליהם.

על פי דרכי הוראה, במסור לנו מגדולי הדורות, חובתו בקודש
 היה, לפסוק כדברי הש"ע וכל הפוסקים, ולא לחדש חידושים בענין.
 פעם אמרתי מש"כ להגר"א חזן זצ"ל. אמר "דאס איז גוטע תורה"
 לפלפולא, אבל א"א לאסור תיקון עירובין בשביל זה.
 לא ראינו בכל הדורות דברים כאלו מכותכי שו"ת. וכעוה"ר
 אלו שאינם מבינים דרכו נלכדים בדעות כוזבות.

ב

בענין מחיצות נמוכות בבית הכנסת, שהיתר נגד כל רבותינו גדולי
 הדורות זיע"א, ונגד מנהג ידוע בכל הפוצות ישראל, מזמן מתן תורה,
 עשו מחיצה שלא יהיה אפשר לאנשים לראות הנשים. וכ"כ הרמב"ם
 בפירוש המשניות סוכה, שעשו תיקון גדול בבית המקדש, תוכב"א,
 ושמחינו בתיקוננו, כדי שלא יהיה אפשר לאנשים לראות הנשים. כתב על זה
 באגרות משה שאינו מסתבר. הרי מסתב' היטב שב"כ הרמב"ם. הכי אינו
 יודע הרמב"ם מה שמסתבר? רק בה"מ אגרות משה, רב כדור האחרון,
 הכין זה? פלא!

בתשובה, סימן צ' יו"ד ח"ד, היתר לבחור ובתולה הרוצים להכיר
 זה את זה לענין נשואין, להשכיר שני חדרים בבית אחד, אם גרים שם
 זוג אחד ואין חשש יחוד. השמעתם? מה יהיה כלילה כשהם ישנים?
 דבר זה לא נשמע בכל הדורות. הכי ראייתם דבר זה בשום ספר

שו"ת. הדברים נפלאים!

בענין מעשה מצות מילה. פסק הלכה למעשה שאין צריך לעשות

פריעה כציפורין נגד כל חכמי הדורות והש"ע בלא פלוג. פלא
איש שאין לו גבורת אנשים, שכרת מאשתו, ולא נתן גט.

באגרות משה (חלק אבן העזר סימן ע"ט) התיר אשתו בלי גט.

נגד הגאונים ר' יצחק אלחנן זצ"ל (שו"ת עין יצחק אה"ע סי' כ"ד)

והבית הלוי זצ"ל (סי' ג'). ידוע רב חלו של הגאון ר"י אלחנן

זצ"ל להתיר עבונות. מ"מ אשה זו לא התיר. באג"מ הביא דבריהם וכתב

פלפול ארוך נגדם. הכי לא ידעו גאונים הנ"ל מש"כ בתשובתו. אם

כי לא ראו דבריו. **התורה** היה פתוחה לפנייהם. והבינו כל פרט

ופרט שיכולים לאמר בענין. מ"מ אשה זו לא התירו. פסקו להלכה

שצריכה גט. עיין יעלה חן שער ג' סי' ל"ט, שדן אם תופסים קידושין

ע"י מי שאין לו גבורת אנשים.

הגר"מ פיינשטיין זצ"ל יצא מגדר כל חכמי ישראל, שטרחו להעמיד

דבריהם כהש"ע ורוב חכמי ישראל. לא ראינו מחזה כזו בשום ספר שו"ת

לחדש חידושים נגד כל חכמי ישראל והש"ע. רק בשו"ת אג"מ ראינו

מחזה זה. לכתוב נגד הש"ע שדבריו נכתבו כרוח הקודש. וכל העולם חרדו

ממנו ה' מאות שנים.

מעכה"ק לא היה כאן כששרפו ספרו ברחובות. כשיצא לאור חלק

ראשון, מפני פסקים שם נגד חכמי הדורות. דבר לא נעשה מעולם עם

שום ספר שו"ת.

2

ידוע, מרן הגאון ר"א קאטלר זצ"ל, התנגד לפסק דינו בענין מחיצות

בבית הכנסת, וכן כל חכמי ישראל אז התנגדו לזה, ואסר עליו להדפיס

תשובה זו. כי מתחילה הדפיס תשובתו בענין בקובץ תורני. אח"כ

הודיעו להגרא"ק מדפוס בלשון שהוא מדפיס תשובה זו בספרו אגרות

משה שהם מדפיסים. צלצל מרן הגאון ר"א קאטלר זצ"ל להגר"מ פיינשטיין

זצ"ל, וצעק בקול מר, אמרוני לך שאסור להדפיס תשובה זו. השיב

הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שיאמר לדפוס בלשון להוציא תשובה זו

מספרו. אבל כבר היה לאחר המעשה. כי נגמר הדפסת הספר. ותשובה

זו הרי בבית לדורות.

דבר זה שמעתי מחיים קאפלין, תלמיד ישיבת לייקווד, שהיה

שם כשעת שצלצלו בבית הדפוס. חיים קאפלין הוא בנו של הרב

קאפלין מוסד בית ספר לבנות בית יעקב.

מעשה שהיה, מרן הגר"א קאטלר זצ"ל כתב תשובה להתיר מכירת
קרקעות בשביעית כאה"ק תובב"א, ושלח התשובה להגאון רח"ע
טוולקא זצ"ל לדעת חר"ד. השיב הגאון רח"ע זצ"ל, נראה שדבריו
נכונים, אבל היות שבאוני הדור אז, מהר"ל דיסקין זיע"א,
ועוד מגאוני הדור אז זיע"א, אסרו מכירת קרקעות. אין להדפיס
התשובה. הרי אינה ממדת חכמים לצאת נגד גדולי הדורות מדורות
הקודמים. הגם שהיה מתירים אז. כ"ש כשאין שום מתיר. תשובה זו
היה תח"ל כנר הגר"ש ז"ל. ולא נדפס.

ד

יש קבלה בידינו, הפסקים כש"ע הסכימו להם מתיים גדולי
תורה בדורו. עיין, מערכת בית יוסף, בספרו שם הגדולים.
בפסק דינו בענין עירובין, סל' פ"ח, כתב אולי יש להקל
כדברי המחבר כש"ע. שכתב שצריך ס"ר עובדים בכל יום כדי שיהיה
המקום רשות חרבים. ואין ב"מ כמה אנשים גרים בעיר. פלא!
אם כ"כ המחבר ודאי יש להתנהג כדבריו. נתקבלו ה' מאות שנים
בכל קהילות ישראל. ודבריו נכתבו ברוח הקודש. עיין דעת תורה,
שבת תשי"ס, שהבאתי דברי הפוסקים בזה. וידוע דבר התומים, שאין
לאמר קים לי נגד המחבר כש"ע. שא"א בכוח האנושי לכתוב חיבור
בזה. והקב"ה אמר לקולמתו מה לכתוב.

מפלפלים בדברי האגרות משה, כלי להרגיש, שהמדובר ממי
שאינו מחשיב דברי גדולי הדורות והש"ע. צריכים לפרסם רק
שדבריו נגד הש"ע. חסלו! אין להאריך בפלפולים נגדו.
חייבים לפרסם דברים אלו פרסום גדול. ובעוה"ר דברים
אלו לא נתפרסמו כל הצורך. עדיין נמצאים אלו האומרים,
המטלטלים עם עירוב כשר תיקנו בהסכמת גדולי ישראל שליט"א
מחללי שבת ח"ו.

אם כל בשולחן ערוך כתב היפך מזה. ונכתב ברוח
הקודש. ונתקבלו דבריו ה' מאות שנים להלכה.
כתבתי ואת נפשי הצלתי. הי"ת ירחם על עמו הנבחר.
דברי המצפה לישועה בכלל ובפרט.

מנחם
יחינו וזיע ה"י זינצקאו

בעזרי"ת

דבר ה

Rabbi Shiah T. Director

1540 57th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 435-2269

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפדי אש דת"
ד"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד
ברוקלין, נ.י.

מעכ"ק אדמו"ר מוזניץ שליט"א,

אחדשה"ט באה"ר למנהיג עדה קדושה,

רצוף בזה קונטרס עזריני הי"ח לחבר ולהוציא לאור בחסדו הגדול.
מבואר היטב בקונטרס, כל התנגדות להעירוב בבארא פארק בא משלוחי השטן,
שקרנים, באים להטעות הציבור, עדת ה' קדושים, בדברי מינות.
הרב אברהם יהושע העשיל ביק, אינו חכם מכל בני דורו, הרה"ג
מאורי האומה, פוסקים מומחים לכלל ישראל, שהתירו לערב בבארא פארק
על פי יסודות נאמנות בהלכה. הן, הרה"ג ר"י ראטה שליט"א, בעל המחבר
הרבה ספרים על הש"ס וספר שו"ת, הרה"ג ר' מנשה קליין שליט"א, בעל המחבר
ט"ו חלקים שו"ת, חידושים על הש"ס ועוד, הרה"ג ר' פישל הערשקאוויטש
שליט"א, פוסק מומחה לכלל ישראל יותר מחמישים שנה, הרה"ג אב"ד ומו"צ
ק"ק קוזינבורג בבארא פארק, הרב אהרן ווידער שליט"א, הרה"ג ר' שלום
קרויס שליט"א, יושב ראש בית הוראה של התאחדות הרבנים, בעל המחבר ו'
חלקים שו"ת וחידושים על הש"ס, מוראה הוראה לכלל ישראל ס' שנים. ועוד
רבנים מפורסמים, יושבים על מדין בקהילות גדולות, מחברי ספרים, ופוסקים
מומחים. דבריהם לחזק העירוב נדפסו בקונטרס "דעת גדולי הרבנים על מצות
עירוב בשכונתנו בארא פארק", יצא לאור ר"ח שבט תש"ס, מספרם ל"ג.
הגה"ק האדמו"ר ממונקאטש שליט"א, הוציא לאור קונטרס חשוב, לבאר
טעם ההיתר של המחבר שצריך ס"ר עוברים ברחוב אחד בכל יום (סי' שמ"ה
סעי' ז'). דברים ברורים ומאירים לכל בר דעת, אוהבי תורה.
הם הי' גדולים פי אלף מאביו השקרן. שדרש ברבים, שלא הי' עירובין
בעיירות גדולות ביוראפ. ההיפך ידוע. זקנתי ע"ה, יליד ווארשא, סיפרה שהיא
הי' מביאה "טשולאנט" בכל ש"ק מבית האופה. נמצאים אנשים עודנו בחיים
אשר גרו שם. גם הם יודעים המציאות.
כן דרש וכתב שאין מחיצות סביב ברוקלין. ש ק ר נ ג ל ה ! הכול
יודעים שיש שם מחיצות. אלפי אנשים רואים אותם בכל יום.
וכתב לי בשנת תש"מ, שאין שום פוסק דסב"ל דמהני מחיצת הים בר"ה
דאורייתא. הרי הגאון רח"ע זצ"ל מוולנא, בתשובתו לעיר פריז, כתב שיכולים
לסמוך על מחיצת הים, והסכים עמו החזון איש זצ"ל. תשובתו הי' לפניו. הרי
הזכירו במכתבו. וכתב במכתבו היפך ממש"כ רח"ע זצ"ל.
גדולי הדור לפני מאה שנים התירו לערב בנאו יארק מפני מחיצת הים.
ואז גרו ס"ר שם.

הן, הגאון הגדול פוסק מומחה לכלל ישראל, המהרש"ם, ידוע בכל רחבי תבל בשו"ת שלו, חידושי הג' על הש"ע, ועוד. הגאון הגדול, פוסק מומחה לכלל ישראל, בהמ"ח שו"ת הרי בשמים, ועד רבנים גאונים וצדיקים אז. תשובתם נדפסו בספר עירוב והוצאה, יצא לאור ע"י הכותב הזה, שנת תשל"ט, נדפס בראשונה שנת תרס"ז. כ"כ עוד גדולי הדור, בספריהם המפורסמים נפוצים על פני הבל, מאירים לעולם. אכמ"ל בדברים פשוטים וידועים בספרי הפוסקים. הספרים הי' לפני הרבנים אז. הם נתפרסמו היטב ע"י הכותב הזה.

איך אין לו בושח פנים לצאת נגד גדולי פוסקי הדור, שהתירו לערב בבארא פארק, בלי שום חשש ופקפוק. הרי זו ירושה מאביו. הוא לא הי' בקי בהלכות עירובין. מ"מ צעק צעקות גדולות ומשונות כדרכו. הלך מרב לרב והגיד להם שברקלין רשות הרבים דאורייתא ואסור לתקן עירוב שם. שקר ידוע לכל מי שלמד ענינים אלו. מבואר בקונטרס ר"ב היטב. בלי שום חשש ופקפוק כלל.

אבל הי' נמצאים בדורו עוד רבנים שלא למדו ענינים אלו ושמעו לדברי שקר. גדולי הפוסקים בדורו וגדולי הראשי ישיבה צחקו ממנו.

הוא הניח ירושה זו לבניו ונכדיו. אינם מביישים משום אדם. בעזות מצח הלכים מרב לרב ומגידים להם שקרים. הולכם לאדמורי"ם שאינם פוסקים, ללחוץ עליהם לחתום על מודעה נגד העירוב. הצליחו לרמאות הרבי מסקולען, ואח"כ נתברר לו שהרה"ג ר"ח לייב כ"ץ, ועוד רבנים חשובים עומדים בראש, והתחרט על חתימתו, ופירסם לבני קהילתו לסלטל עם העירוב.

כאלו וכאלו עושים בני עוולה. גם באו להאדמו"ר מרחמאסטרבסקא, עשר פעמים, לבקש ממנו לחתום על מודעה לאיסור עירובין. גם אתר סירובו לחתום, באו עוד הפעם, ולא חתם. הוא מבני משפחתו. ויכול לבאר היטב הנ"ל.

ממנו יתבאר מעשיהם של נבלים אלו נכדי ביק.

המדובר מנבלים, אנשי עולם התחתון, הסוברים שהם חכמים יותר מכל בני דורם, שלוחי השטן, להתריב כלל ישראל בדברי מינות, בדבריהם היפך התורה והסכמת הפוסקים.

הי' לא תהי' ! לא ימושו כתיב !

אחרי עמלות ימים ושנים נחקיים הבטחתו יתב"ש. כל מי שהוא מהתרידים לדבר ה', חובתו לצות אנשי קהילתו לסלטל עם העירוב. לעקר דברי הכופרים כליל. שלא יהי' להם שורש וענף בבית ישראל נאמנים לה' ותה"ק.

המצפה לרחמי שמים המרובים, הדשה"ט דמעכ"ת,

יצחק יהודה זצ"ל

בס"ד יום ה' פ' נח תשס"א

מע"כ כ"ק אדמו"ר מויזניץ שליט"א,

אדשה"ט באה"ר למנהיג עדה קדושה,

מע"כ צריך לדעת. לפרסם איסורים בלי טעם הוי עקירת התורה משרשה.
אני מאמין באמונה שלימה שכל התורה המצויה עתה בידינו היא הנתונה למשה
רבינו עליו השלום.

התורה הקדושה קבלנו מסיני יש טעם לכל הלכה. או מקבלה מסיני ע"י
מרע"ה. או מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהם. אחר קבלת התורה אסור לאמר שום
דבר בלי טעם וראיה.

הלכות לא נכתבו בלי טעם בש"ס ולא בספרי הפוסקים. וראיתי בספר
שו"ת מאחד מגדולי הדור מדור הקודם. אפילו אם נמצא פסק דין בספרי
הקדמונים בלי טעם וראיה אינו בגדר פסק דין.

ידוע לכל השגות על הרמב"ם מפני שכתב הלכות בלי טעם וראיה. עיין
הקדמה לספר משנה תורה ומש"כ הראב"ד שם. הכסף משנה בא ותיקן את זה.
והביא טעם וראיה לכל מש"כ הרמב"ם בספרו.

לפרסם הלכות לציבור בלי טעם, בזה מרגילים בדרך כפירה, הנהגות
היפך התורה. הרבה פעמים בקשתי מהרב ביק לבאר לי טעם איסורו לתיקון
עירובין. ולא השיב. שהרי אין לו טעם הגון מחקבל על הלב. דרכו דרך
כפירה. ורצונו להכשיל עדת ישראל קדושים בדרכי מינות.

להיפך כל מי ששואל מתקני העירוב טעם, יבארו להם היטב טעם,
בכתב או בעל פה, עם ראיות ברורות מש"ס ופוסקים. כדרכה של תורה.

הרבה ספרים וקנטרסים נכתבו לבאר ענין זה. כן שאלו מהכותב הזה טעם
ההיתר לתקן עירובין בברוקלין. והשבתי להם, בבקשה ליתן לי הכתובת שלכם,
ואשלח קונטרס בענין. ואם יש מה להעיר בבקשה להשיב כדרכה של תורה.

מעכ"ת צריך להבין, שאינו חכם מכל בני דורו, תלמידי חכמים מפורסמים,
ורבנים יושבים על מדין הרבה שנים, כותבי שו"ת בכל דיני התורה. אם יש
לו טעם שאין לתקן עירוב בברוקלין, יכתוב טעמו, ויהי' לפני גדולי הפוסקים
לדון בדבריו כדרכה של תורה.

אם אינו עושה כן. ומפחד מבקורת. טעמו לאיסור סלטול עם עירוב כשר,
תיקנו גדולי מוראי הוראה בדור, אינו כלום. לא יזכר ולא יפקד בבית ישראל.
יהודים חמימים הולכים בדרכי התורה.

המצפה לרחמי שמים המרובים,

א"ח ש"ז ח' חשוון תשס"א

Rabbi Shiah T. Director
1540 57th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 435-2269

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר
בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפיד אש דת"
ד"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד
ברוקלין, נ.י.

מוצש"ק פ' נח תשס"א

מע"כ קדושת האדמו"ר מויזניץ שליט"א,
אחדשה"ט בא"ר למנהיג עדה קדושה,

ידוע הרבה פעמים חולק מרן הגר"א מוולנא על דברי הש"ע
והרמ"א, אם כי הביא ראיות לדבריו, לא נתקבל פסק דינו להלכה
אצל כלל ישראל. מגדולי הפוסקים הגאון ר' ע"א, גם כן לא נתקבלו
דבריו בכל מקום, אם כי הביא ראיות לדבריו.
אם כן למה יש חיוב על שום אדם לקבל פסק דין על פי טעם
כמוס(אותיות כפירה, מרידה, ודברי סוררים) בלי שום טעם וראיה.
קודם שנחנו לבקורת חכמי הדור.
ידוע דברי החזון איש, שאין לסמוך על פסק דין מובא בכתבי יד
הופיעו בזמן האחרון, אפילו אם נאמר מגדולי הראשונים, שהרי דבריהם
לא נחנו לבקורת חכמי הדורות, ולא דנו בדבריהם.

דברי המכבדו כערכו הרם,
ודשה"ט,

יצחק וקנין
זירדיק

Rabbi Shiah T. Director
1540 57th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 435-2269

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר
בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפיד אש דת"
ד"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד
ברוקלין, נ"י.

מוצש"ק פ' נח תשס"א

מע"כ הרב ביק נ"י,

אחדשה"ס,

ידוע הרבה פעמים חולק רבינו הגר"א מוולנא על הש"ע והרמ"א.
אם כי הביא ראיות לדבריו. לא נחקבלו פסקיו להלכה אצל כלל ישראל.
מגדולי הפוסקי האחרונים הגרע"א, גם כן לא נחקבלו דבריו בכל
מקום. אם כי הביא ראיות לדבריו.
ידוע דברי החזון איש, שאין לסמוך על פסקי דינים, בכתבי יד מרבתינו
הראשונים, נדפסו בזמן האחרון, מפני שדבריהם לא נתנו לבקורות חכמי
הדורות ולא דנו בדבריהם.
כ"ש אין לסמוך על רבני זמנינו האמרים פסקי הלכות בלי ראייה וטעם.
האומרים פסקי הלכות צריכים לכתוב טעמם, כדי שיהי' לפני חכמי הדור
לבקורת, וידונו בדבריהם בכובד ראש.
הרבה פעמים כתבתי למע"כ ובקשתי ממנו שיגלה טעמו למה הוא אוסר
טלטול עם עירוב כשר תיקנו גדולי מוראי הוראה בדורינו, על פי יסודות
חזקות בהלכה, נכתבו בחשובות שהדפיסו. גם הכותב הזה חיבר הרבה קונטרסים
בענין תיקון עירובין בעיירות גדולות. ולא השיב אדם דבר עליהם.
בשנת תש"מ קבלתי שני מכתבים מאביך. שם ביאר טעמים לאיסור עירובין
בברוקלין. וכתבתי לו אז. והנני רוצה לכתוב עוד מזה. בשביל דברים
שנתחדשו שלא כתבתי שנת תש"מ.
כתב במכתביו, ע"פ דיוק ברש"י, שאין צריך ס' ריבוא עוברים ברחוב
בכל יום, אלא די אם נמצאים בעיר ס' ריבוא. הנה כבר נשאל בזה המרש"ם
בשו"ת חלק ג' סי' קפ"ח, ומסיק להלכה דצריך ס"ר עוברים ברחוב אחד
בכל יום. וכ"כ בחשובה בחלק א' סי' קס"ב. ועיין שם כל דבריו. וכן
האריך בזה בשו"ת בית אפרים סי' כ"ו. וכ"כ גדולי האחרונים בספריהם.
אם ירצה אכתוב לך חבילות דברי הפוסקים סוברים דצריך דווקא ס"ר
עוברים ברחוב א' בכל יום.
אם כי אין כאן מקומו להאריך בזה, וגם אינו נ"מ להלכה בעיר ברוקלין
כדלקמן, מ"מ אכתוב מעט מדברי הפוסקים בזה.

שו"ת דברי מלכאל ח"ד סי' ג' וז"ל: נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד, ולא חששו למה שיש שם ס' ריבוא כיון שאין שם ר"ה מפולש כנ"ל, וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות ולא יזדמן כלל שילכו כולם בר"ה אחד עכ"ל. ומה יש להרהר ולפקפק על זה?

ובשו"ת מנחת שלמה, ח"ב סי' ל"ט וז"ל: שאין מצוי כלל בזה"ז רה"ר מפני שאין לנו רחובות ושווקים שיהיו ששים רבוא בוקעים בו בכל יום עכ"ל. הרי לא מהני מה שנמצאים ס"ר בעיר. וכ"כ הגאון ר' ישראל יעקב פישער שליט"א מחברי הבד"צ בעהק"י תובב"א, בשו"ת אבן ישראל ח"ה סי' ל"ו עיין שם. גם הרב אברהם דוד הורוויץ שליט"א מחברי הבי"ד שם, כתב כן בשו"ת קנין תורה סי' מ' בחלק ד' והביא דברי שו"ת דברי מלכאל הנ"ל. ויע"ש כל מש"כ. כן, בשו"ת שבט הלוי סי' צז-צח בחלק ח' כתב וז"ל: ומני אז נתוספו ממש מאות גאונים בחשובותם וגם עובדות לאלפים בקהילות קדושות ח"ה ואנשי שם שעירבו ע"פ יסוד הנ"ל דלא בוקעים ס' רבוא בכל יום עכ"ל. ויע"ש כל דבריו המאירים.

אם כן דברי אביך בטלים כעפרא!

כל הנ"ל אינו נוגע למעשה, שהרי ברוקלין מוקף מחיצות מד' צדדים. ועיר מוקף מחיצות הוי רשות היחיד.

אם כי כתב לי אביך שברוקלין אינה מוקף מחיצות. שהרי יש פירצות למאות. אין ממש בדבריו מג' טעמים דלקמן.

1. אינו אמת מה שכתב. אין במחיצות מאות פירצות. דוק בזה!

2. אפילו לפי דבריו (מה שאינו) הרי מחיצה עומד מרובה על הפרוץ מהני. והרי יש מחיצות של עומד מרובה. אפילו לפי דבריו שיש פירצות.

3. על פי שיטות האחרונים מחיצת הים הוי מחיצה. אם כן אפילו אם יש פירצות הרי נפרצו לים. ואם מהני מחיצת הים לכל שטח העיר בלי שום מחיצה. פשוט דמהני מחיצת הים במקומות הפרוצים.

על כן אין דברי אביך כלום. רק טעות בעקרי ההלכה ובמציאות הדברים. ועל פי טעותים אלו כתב שברוקלין רשות הרבים דאורייתא. והלך מרב לרב לעוררם נגד תיקון העירוב בעיר. במקום שלא ידע מה קאמרי רבנן בסוג' זו. ולא הבין שיסוד איסורו נבנה על שקרים הנ"ל. אם כי כבר כתבתי לו

דברים הנ"ל. כל ימיו עמד במרדו. ע"פ אינו אמת הנ"ל בניו ונכדיו מבלבלי.

מע"כ צריך לדעת שאינו חכם יותר מכל חכמי הדור. על כן חובתו לישוב

עמם ולבאר כל הלכות בענין עירובין ולא לצעוק ברחובות כמשוגע: ברוקלין

רה"ר דאורייתא.

הנה

אשר יצא הנה ציור

בעז"ה

בירור בענין שיתוף ועירוב

היכא שיש דיורים ישראלים
שאינם מסכימים לזה

מאת הרב הנאון החוב"ט
מוה"ר אליעזר ליפא הלוי מיללער שליט"א

בן הרב הנאון הגדול המפורסם
מוה"ר פסח הלוי מיללער שליט"א
משיב הלכה ומורה צדק בבארא פארק

וחתן הרב הנאון הגדול המפורסם
מוה"ר חיים יוסף דוד ווייס שליט"א
דומ"ץ דקהל ייטב לב דסאטמאר אנשווערפן

יו"ל ע"י וועד העירוב דבארא פארק יצ"ו
בחדש אשר ישועות בו מקיפות תשס"א לפ"ק

לעי"נ ר' אברהם ב"ר צבי יעקב
נלב"ע ד' אדר תשנ"ט לפ"ק

בירור בענין שיתוף ועירוב היכא שיש דיורים ישראלים שאינם מסכימים לזה¹

בענין השאלה שנתעוררה בשכונת כארא פארק, דאיכא ישראלים מבני העיר שאינם רוצים להשתתף בפת דעירובי חצירות (מחמת שאיזה רבנים לא ניהא להו בהתיקון), אי מהני לזכות להם בע"כ או לשכור רשותן משר העיר, (והנפק"מ לדינא לענין מלמול כלים ששבתו בבית, דכלים שנחצר מותר למלמל בכולו בלי תיקון עירובי חצירות, ואפי' מחצר לחצר מותר במבואר בשו"ע (סי' שע"ב), ועי' בשו"ע (סי' שפ"ח) דה"ה במבוי (כלים ששבתו בתוכו או בחצר) מותר למלמל בכולו וכן מחצר למבוי בלי שיתופי מבואות, (ואפי' אם עירבו החצירות שרי לבו"ע מאחר דניתר בצוה"פ, יעי' מג"א שם), וכפרמ"ג (סי' שס"ו א"א סק"א) מסתפק בזה עוקר וזה מניח, אי מותר בלא עירובי חצירות עיי"ש).

הנה לדינא לית דין צריך בשש כלל, ופשוט דיש בזה היתר ברור בלי שום פקפוק כל דהו, דאי לא תימא הכי לא מצינו ירינו ורגלינו בכל הדורות שלפנינו אשר ברוב עיירות שדרו שם ישראל היה כמו כניד"ר, זה אוסר וזה מתיר, זה בונה וזה סותר, (וכן הוא בזמננו בתיקון עירובין בכל תפוצות ישראל דאיכא מתנגדים ומחמירים כידוע), ולא אשתמט שום פוסק לעורר חשש כזה שיאסרו האוסרים על המתירים בדריסת רגלם, וכלשון הגאון מהר"ש קלוגר בשו"ת ובחרת בחיים (סי' קכ"ג והועתק בתשו' המתירים), ופוק חזי מה עמא דבר שמימים ימימה נודמן שנפל מחלוקת בין יחיד ובין שאר בני העיר, ולא נשמע שיפול אחד על עצה זו לומר כן וכו', אך בוודאי הכל הוא עכ"ל, וה"ה בפלונתא דדינא, דייל בתר טעמא כאשר

¹ וראה בסוף התשובה מה שהסכים לזה והוסיף עליו כבוד הגאון הגדול מורינו הרב רבי פסח הלוי מיללער שליט"א.

נהגו ישראל בכל מקומות מושבותיהם מאז שנתמעטו הלבבות ונתרבה המחלוקת, וע"ע בשו"ת שבות יעקב (ח"ג סי' כ"ט) וז"ל, וכן נתפשט המנהג פה ק"ק מיין למלמל בכל העיר בלי שום ביטול רשות, וכן נהיגי מעולם משנים קדמוניות בלי שום מוחה עכ"ל, (ועי' להלן מה שיש לדון בעיקר דבריו), ובכן לא נשאר לנו אלא לבאר וליישב מנהג אבותינו ורבותינו וזכרונם לברכה, ולהבין מעמם ונימוקם בהא דלא חששו לזה כלל, ולסלסל בדבריהם הקדושים.

ענף א'

דין זכיה בעל כרחו בזכות גמור

ראשית בענין זכיו הפת בע"כ, הנה מה שכתבו האחרונים ז"ל השואל ומשיב (מהר"ת ח"ב סי' ס"ב) ומהרש"ק (שם) דאפשר לזכות הפת בע"כ משום זכות גמור הוא, וברעת הרשב"א בקידושין (דף כ"ג ע"א) בענין זכית שמר שחרור לעבד בע"כ רמהני, באמת צ"ע טובא, דהרי מבואר בדברי הרשב"א ביסודו של דבר, דמחמת גודל התועלת וזכות הגדול דמתירו בבת ישראל ומכניסו לכלל מצוות ישראל, להכי אפי' עומד וצוות, במלה דעתו אצל כל אדם, ולא דמי למתנה דמבואר בגמ' (ב"ב דף קל"ו) דאין זכין לאדם בע"כ אפי' במתנה מרובה שוה אלפי זהב וכסף כראיתא הכותב נכסיו לאחר ואמר הלה אי אפשר כהן דלא קנה, דמתנת ממון שאני דלא זכות גמור הוא, ואדרבה הוא חוב מצד עצמו דכתיב ושונא מתנות יחי', אלא דעל פי דעת רוב בנ"א הוי זכות משום שנפשו של אדם מחמתן, ולכך זכין שלא בפניו, מיהו בעומד וצוות לא קנה עכתו"ר, (וכ"כ הרשב"ם (ב"ב שם ר"ה כאן בצוות מעיקרא) במעמא דלא קנה משום דכתיב ושונא מתנות יחי' עיי"ש, וע"ע הנהגות הב"ח (בב"מ דף יב ע"א רש"י ר"ה גבי מתנה), ועי' ט"ז (סי' שס"ט סק"ד), וכאמת מקרא מלא דיבר הכתוב אצל אאע"ה שאמר אם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אכרם), ומעתה יש לתמוה האך שייך זה כלל לענין זכות שיש לו בקנין של עירובי חצירות דמתירו במלמול, דנהי דזכין לו שלא מדעתו משום דמסתמא ניחא ליה, מ"מ פשוט דליכא למימר כזה במלה דעתו כלל אם מחמת איזה סיבה רוצה לאסור עליהם ומוותר בלב שלם על המלמול, והוי ק"ו ממתנה דסוף סוף סתם אדם להוסיף אחר זה, (ויש אשר חביב עליו ממונו מגופו עי' בסנהדרין (דף ע"ד ע"א), ואולי משום דחביבה עליו מתנה יותר מגופו דכתיב ושונא מתנות יחיה וק"ל), ואפ"ה בצוות דלא ניחא ליה להכיר טובה להנותן וכיוצא בו

ואינו רוצה לקנות, לא קנה.

ומה עוד מאחר דרבני הרשב"א חמה נגד דעת רוב ראשונים ושלא אליבא דהלכתא וכדאיתא ביו"ד (סי' רס"ו ס"ה), וגם הרשב"א בעצמו מפקפק במילתיה ולא סמך עלה כל כך, (דבריש דבריו הביא דעת הרי"ף ובעלי התוס' והרמב"ן דלא מהני הויכוי בע"כ, וע"ז כתב אי לאו דמסתפינא אמינא וכו'), לכאורה ברור דאין בו אלא חידושו והבו דלא להוסיף עלה גם באיסור דרכנו, ואפי' בעידובי חצירות דקיל דהלכה כדברי המיקל, מ"מ פשוט דאין להקל מסברא כלי שום מקור נגד פשמות הש"ס דבצוותא מעיקרא לכו"ע לא קני, (אולם דברי האבני מילואים (כסי' א' סק"ה) לענין אשה שהמירה שמוכין לה גם בע"כ ע"פ דברי הרשב"א, מכוונים היטב, דהתם באמת זכות גמור הוא לה להתירה לעלמא, ושלא תהא נכשלת באיסור חמור ראשת איש, ושפיר אפשר לומר במלה דעתה, ועיי"ש דלא סמך על הרשב"א אלא במקום מנהג, וגם מאחר דאינו אלא חומרא בעלמא משום חרם דר"ג).

ולקושטא לגבי קנין עידובי חצירות הרי מצינו להדיא דלא הוי זכות גמור כלל וכדאיתא במתניתין (עידובין דף פ"א ע"ב) לת"ק שאין מערבין לאדם אלא מדעתו (והיינו בעידובי חצירות לדעת שמואל (שם) ורב חסדא (דף פ' ע"א) דחלוקין עליו חביריו אר' יהודה), ועיי"ש ברא"ש שכ' וז"ל, דהא דאמרו חכמים דאין מערבין אלא מדעתו ואפי' בע"ח, היינו משום דחשיבי ליה קצת חובה, אי בשתי מבוואות איירי, א"נ במבוי אחד מיירי חשכין ליה קצת חובה דאולי יש קצת מעם למה אינו רוצה לערב, דאי זכות גמור מאי הוי מעמיחו דרכנו דאומרים אין מערבין לאדם אלא מדעתו עכ"ל, ואע"ג דר' יהודה פליג במתני', דבעידובי חצירות מערבין לדעתו ושלא מדעתו לפי שזכין לאדם שלא בפניו (והכי נקטינן וכדאיתא בגמ' שם), מ"מ הני מילי שלא מדעתו, אבל בעומד וצוות פשוט דליכא למימר דזכות גמור הוא ומזכין לו בע"כ, דהרי גרע מסתם מתנה דלכו"ע כסתמא מזכין שלא מדעתו, ואפ"ה בצוותא לא קנה, כ"ש בע"ח דאיכא מ"ד דא"א לזכות שלא מדעתו כלל, דפשיטא דבצוותא לכו"ע לא קנה.

(ואע"ג דגם בעבד מצינו לר"מ דס"ל דחוב הוא לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות (גימין דף יב ע"ב) דכחפקירא ניהא ליה, מ"מ לפי מה דקיי"ל כרבנן דזכות הוא לו, מעמא רבה אית ביה להפקיע עצמו מהשעבוד ומרשות אחרים ובטלה דעתו אצל כל אדם וכמ"ש הרשב"א, דודאי גדול זכות של השחרור משל הפקירא (עי' תוס' שם דף יג ע"א ד"ה עבדא בתפקירא), ולכן לא דמי למתנה, דשאני מתנה דהגם דאצל כל אדם מחמת תאווה הממון הוא ענין של זכות גדול למלאות כיתו ככסף וכזהב ולא פליגי תנאי בזה, מ"מ כיון דעפ"י שכל האמת יש בו צד חוב לא שייך

למימר במלה רעתו אצל כל העולם שאינם חוששין לזה, אבל לענין עירוב דלא שייך
בי' זכות גדול כלל כנ"ל, פשיטא דלא שייך למימר במלה רעתו במשכ"ל, וכ"ש
מאחר דמצינו לת"ק דאין מערבין שלא מדעתו משום דיש בו צד חוב, דפשיטא
דלאו זכות גמור הוא ולא עדיף מסתם מתנה דלא מהני בע"כ, וברור).

ועכ"פ מבואר דלא שייך ענין זכות גמור בזה כלל, אלא אדרבה זכות הקנאת
ע"ה גרע משאר מתנה דעלמא וכמו שנתבאר, (ועי' להלן דש"י רוב הראשונים
דמתני' מירי במזכה לו מפתו ע"י אחר דלא מהני לרבנן וכמבואר בדברי הרא"ש,
ועי"ש מש"כ בשם הירושלמי בפעמא דרבנן דפליגי אר"י דסבירא להו דלית הודא
זכו וכמ"ש הרא"ש), וכ"ש באופן שהמוחים ממילא לא ימלטו (כמו בניד"ר), וכל
הזכות שלא יכשלו באיסור הוצאה בשוגג דפשיטא דלא חשיב זכות גמור, ואדרבה
מחמת מעמים שונים אינם רוצים בהתיקון כלל ופשוט.

ועוד הרי גם בזכות גמור לא כ' הרשב"א דמהני בע"כ אלא בצירוף מעמא
שאינו איתיה לעבד כאן כייפינן ליה לעבד לקבולי בע"כ, כי לית' נמי מוכין ליה
בע"כ, ומהאי מעמא במציאה ובנכסי הגר וכלקט שכחה ופאה אין זכין בע"כ, אע"ג
דהוי זכות גמור (וכן גר קמן שהמבילוהו ע"ד כ"ד אם הנדילו יכולין למחות) וכמ"ש
שם הרשב"א, ומבואר דכוונתו דבעבד אי בעי זריק ליה גיטא בתוך ד' אמות
לשחררו בע"כ, וכיון דיוצא בע"כ (כלומר דעצם קנין השחרור מהני אף נגד רצונו)
זכין ליה נמי בע"כ, (משא"כ באשה אע"ג דמגרשה בע"כ, לא מהני משום דחוב הוא
לה), וא"כ לניד"ר אפי' אם היה שייך ענין זכות גמור לגבי עירוב, מ"מ לא עדיף
משאר קנין דלא מהני להקנות בע"כ של הקונה, ופשוט דלא שייך כלל להא
דפעמים כופין להשתתף, דהיינו לענין ליטול פתו מביתו, אבל עצם הקנין מהיכי
תיתי דמועיל בע"כ, והרי ע"ז אנו דנין, ולפי"ז פשיטא דלא שייך כלל דינו של
הרשב"א בקנין העירוב וברור.

ובאמת הכי מבואר להדיא בחידושי הרימב"א במתני' (שם) שב' על דברי ר'
יהודה זז"ל, הני מילי בסתמא אבל אם שמע וצווח מעיקרא, לא זכו לו, ובראי'
בהריא כפ' יש נוחלין עכ"ל, והיינו בדכתיבנא אלא דהוכחנו דאינו תלוי כלל במה
שחידש הרשב"א בענין זכות גמור, ואף לפי סברת הרשב"א מ"מ בע"כ אין מוכין
בע"כ, והכי משמע להדיא בתשו' הרשב"א (ח"ג סי' רס"ג, והובא בב"י סי' שס"ז)
שב' דא' מן השוק מערב עליו לבו"ע וא"צ להודיע דכות הוא לו וזכין לו לאדם
שלא בפניו, וכ"ש אם עירב אחד עליו משלו מערב, ודוקא שלא בפניו אבל בע"כ לא
עכ"ל, ומשמע דבע"כ לא מהני אפי' משלו וכמו שנתבאר.

ענף ב'

אי צריך קנין ממש בע"ח

הנה הגאון האדיר פוסק המפורסם אברק"ק קארלסבורג שליט"א כתב ב' יסודות להתיר הזכייה בע"כ, (א) דא"צ זכי' ממש בע"ח, (ב) דבאמת בפנימית נפשו רוצה וכדברי הרמב"ם (הל' גירושין), והצר השוה שבתן דמאחר דעירוב דרבנן, חקילו בו חכמים דמהני הזכי' בע"כ אע"ג דמעיקר הדין אין כאן קנין כלל עכתו"ד, והנני אומר דעיקרי הדברים ביסודן קולעים אל המטרה ושרידין וקיימים לדינא כאשר אבאר להלן (ענף ד' בענין יסוד א' וענף ה' בענין יסוד ב') בראיות ברורות וחזקות מדברי הגמ' והראשונים ז"ל, אמנם בטעם הדברים יש לי בזה מקום עיון מוכא וצריך אני לבאר מה שנראה לפענ"ד אמיתות הענין ולכרד היטב הצדדים בזה, ולפרש באתי אימתי וכמה שייך לומר יסודות הללו.

איתא בגמ' (שם דף פ' ע"א) א"ר נחמן נקמינן אחד עירובי תחומין (וא' עירובי חצירות) וא' שיתופי מבואות צריך לזכות, (ודלא כרב דס"ל דא"צ לזכות בשיתוף, עיי"ש ברשכ"א שכתב במעמא דרב, דכיון דלאו זכייה גמורה היא ועירוב דרבנן היא, עשאוהו כאילו זכו לו עיי"ש), ודין זה הזכיה בשיתופי מבואות שייך בין במרוכים ובין במעוטים כמבואר במתני' (פ"ו משנה ו') כיצד משתתפים במבוי, מניח את החכית ואומר הרי זו לכל בני המבוי, ומזכה להן ע"י בנו וכתו וכו', (ובמשנה ו') נתמעט האוכל מוסף ומזכה וכו', כמה הוא שיעורן, בזמן שהן מרובין (מי"ח בני אדם ואילך כמפורש בגמ'), מזון שתי סעודות לכולם, בזמן שהן מועטין כגונגרת לכל א' וא' ע"כ, הרי לפניך דיש דין זכי' ואף במרובין מזכה לכולן וכמבואר בשו"ע (סי' שס"ה סעי' ט' ו') כל פרטי דיני זכי' (ועיי"ש לשון המחבר דצריך לזכות לכל בני החצר או המבוי ולכל מי שיתוסף וכו'), והגם רמצינו איזה קולות בקנין של הפת, כגון לענין קמן המזכה (עי' בתוס' דף ע"ש ע"ב ד"ה ומזכה להם) ולענין הגנבה (שם בד"ה צריך להנביח), מ"מ פשוט דמסבא דנפשא א"א לחדש ולומר הן במיעוטין והן במרובין דא"צ זכיה ממש לכל א' וא' אלא מסירה לציבור דכל דכפין ייתי ויכול ולזה א"צ הסכמתם ומהני אפי' בע"כ, דוהו נגד סתימת הגמ' והשו"ע דצריך לזכות לכל בני המבוי קנין ממש אף במרובין, ולא נזכר ונרמז בשום פוסק ראשון ואחרון לחלק בזה.

ועוד דהרי נתבאר (לדעת שמואל ור"ח) דלת"ק אין מערבין שלא מדעתו, וכשעומד וצווח אין מערבין אף לר"י וכמ"ש הרימב"א לדינא (והכי נמי משמעות הרשב"א), ופשיטא דמתני' מיירי גם בדאיכא יותר מי"ח דיורין ולעולם פליגי ר"י

ורבנו, ושמע מינה דיהי' איך שיהי' אופן הויכוי, סוף סוף א"א לזכות לו הפת נגד רצונו, אלא דבסתמא נחא ליה וזכין שלא בפניו לר"י, ועב"פ מהא דלת"ק אין מערבין אלא לדעתו, מוכח דצריך זכ"י ממש, ומינה נשמע לר"י, דבע"כ לר"י כסתמא דת"ק, וע"ע בשו"ע (סי' שצ"ב ס"ח, והוא לשון הרמב"ם) המוכח כשיתוף לכל בני העיר, אם עירבו כולם עירוב אחד א"צ להודיעם שזכות הוא להם עכ"ל, דמוכח להדיא דאף בעיר (דהוי מרובין) צריך זכ"י ממש וזכין שלא מדעתם משום דזכין לאדם שלא בפניו ופשוט.

(והא דכתב הרשב"א (והכי הלכתא כנ"ל) דאפשר לזכות לכל מי שיתוסף, ולא אמרינן אין ברירה, לק"מ דברבנן יש ברירה וכמ"ש בחי' הרימב"א (שם דף ס"ח ע"א) דקי"ל דמשתתפין באוצר, דהא קי"ל כמ"ד דברבנן יש ברירה ע"כ, וב"כ הרשב"א (שם ובשם הראב"ד) וכן פסק הרמב"ם (בפ"ה ה"ג) דמשתתפין באוצר, וכן הוא ברי"ף שם דלכ"ה משתתפין באוצר דיש ברירה, ולכן פשוט הא דסמכין להתנות לכל מי שיתוסף ואתי שפיר, שוב מצאתי במאירי שכתב על זה וז"ל, ואע"פ שלכאורה הרי הוא כמקנה למי שלא בא לעולם, בעירוב הקילו עכ"ל).

ואע"ג דהיכא דמוכח למרובין, פעמים אין מגיע לכל א' וא' בבדי חלוקה שוה פרומה, מ"מ שייך בזה קנין זכ"י, דנחי דלא הוי בכלל בסף דמשתמע דבר חשוב כדאיתא בקידושין (דף י"א ע"ב), מ"מ בעלות ודאי שייך אף על פחות מש"פ, ואסור לגזול וכדאיתא בגמ' (סנהדרין דף נ"ז ע"א), אלא דמיעבר לא עבר דכתיב לא תגזול והשיב וגו' ולא שייך השבח בזה דבתר הכי מחיל ל' כמבואר ברש"י שם, וכן נח נהרג על פחות מש"פ (שם), וקנין חליפין איתנהו בפחות מש"פ כדאיתא בקידושין (דף ג' ע"א), והכי איתא להדיא במכילתין (דף ס"ט ע"א) לענין עירובי חצירות דא"צ שיהי' בפת שוה פרומה (למ"ד עירוב משום דירה דנקמינן הכי), והנה הגם דמצינו דדבר דליכא מאן רקפיד ביה, אין איסור מדינא ליטלו שלא ברשות (עי' בשו"ע חו"מ סי' שנ"ט ס"א), והרי כמרובין אין מגיע לכל אחד אלא משוה, מ"מ דין בעלות יש אפי' אם אינו מקפיד, וגדולה מזה ב' בשו"ת נודע ביהודה (מהר"ת חאה"ע סי' מ"ז והובא בפתחי תשובה שם) דמ"מ לא זכה הנוטלו להיות חשיב שלו וכו' עיי"ש, (ובלא"ה י"ל דמשום חשיבות העירוב שמתירו למלטל, ודאי הוא רוצה בקיומו להיות שלו), איכרא דכמרובין ביותר וכגון בעיר כיון דאין מגיע לכל א' וא' אף כל דהו, לא שייך כלל ענין בעלות לכל א' בפנ"ע, אך פשוט דמ"מ יש להם דין בעלים ביחד, וכשותפין דמי שיש לכל א' וא' חלק משותף בכל תחצר (אפי' אם אין בו דין חלוקה).

ומהא דכ' רש"י (סוכה דף כ"ז ע"ב ד"ה כל המזרח) וז"ל, דמשמע סוכה אחת לכל ישראל וכו' וא"א שיהא לכולן, ולא מפי ש"פ לכל חד עכ"ל, ליבא למירק מינה כלל ולחדש דנחי דפחות מש"פ מקרי שלו, מ"מ שותפות לא שייד היבא דליבא ש"פ לכל חד, דזה אינו, דדוקא לענין סוכה דכתיב לך, לא הוי הסוכה בגדר לך לדעת רש"י בשותפות בפחות מש"פ, (אכל בלי שותפות, פשוט דרש"י מורה דכיון דאית לי' בעלים חשיב לבם אף בפחות מש"פ, ובזה נתיישב קושיית המנחת חינוך (מצוה שכ"ה עיי"ש, וכמצוה י') דערבה א' או ב' אין בו שוה פרומה), תדע דהרי התוס' שם כתבו על רש"י דעל חנם דחק, דאפי' כשיש לכל א' ש"פ מ"מ לבם משמע שיהא כולו שלו ולא מקצתו עיי"ש, א"כ אדרבה לדעת רש"י יפה כח הבעלות בשותפות מש"י התוס' וע"י חלק ממונא שיש לו בהסוכה חשיב לך, אלא כשאין מגיע לכל א' ש"פ מורה להתוס' דאינו בגדר לבם, (דכיון שאין לו אלא חלק ממנה לא נחשבת הסוכה בכללה שלו, ולא ס"ל לרש"י דבמקצתו מקרי לבם, אלא לענין ממונא משום שיש לו זכות ממון בכולו, מפי מורינו חרב הגאון המובהק אאמו"ר שליט"א), אבל עצם ענין בעלות בחלקו מאן דבר שמיא, וכמו דפשיטא דלהתוס' יש בעלות בשותפות רק שנתמעט מלבם דצריך שיהא כולו שלו, ה"ה לרש"י בשותפות בפחות מש"פ, (האמנם לקושטא לענין סוכה הרי אין בה בכרי חלוקה שגיגע לכל א' וא' אף דבר מיעוט, ולכן פשוט דלא שייד דין בעלות לכל יחיד בפנ"ע בפחות מש"פ, והגם שיש להם דין בעלות ביחד ע"י צירוף השותפות כנ"ל, מ"מ פשוט דאף לדעת רש"י לא מקרי לבם רק בריש לו בעלות מצד עצמו בלי השותפין), ובזה ניחא ענין הוכי' בע"ה בלי שום פקפוק.

והא דמצינו בגמ' (דף ע"ג ע"ב) בני חבורה שהיו מסובין וכו' הפת שעל השלחן סומכים עליה משום עירוב, ובתוס' שם (ד"ה בני חבורה וכו') כתבו בתוך דבריהם דאע"פ שלא זיכה סומכין על הפת דכוכו ביה דמו (ובזה מבואר בשאר ראשונים), אין לדייק מינה דא"צ קנין ממש, דאין מזה נדנוד דא"י כלל וכלל, דשאני בני חבורה שאוכלין ביחד ואין א' מקפיד על חבריו, דבזה באמת חשיב דכולהו דיירי בההוא ביתא, דזה עיקר כוונת העירוב שיהיו נחשבים כל ההירודין כמשפחה אחת שדרין ביחד, ודין זה מבואר היטב בדברי הרמב"ם (פ"ד ה"א) וז"ל, אנשי חצר שהיו כולם אוכלים על שלחן אחד אע"פ שכל א' וא' יש לו בית בפני עצמו, אין צריכים עירוב מפני שהן כאנשי בית אחד, וכשם שאין אשתו של אדם ובני ביתו ועבדיו אוסרים עליו ואינו צריך לערב עמהם, כך אלו כאנשי בית אחד הן, מפני שהן כולן סומכים על שולחן אחד עכ"ל, משא"כ בזוכה פת לכולן או גובה מכל א', שנעשה כאילו דרין שם משום שדעתו של אדם על פתו וכמ"ש רש"י (מ"ט ע"א בר"ה משום

דירה), וראי צריך קנין גמור בתיקון חז"ל, דע"י כך עשאוהו חכמים כאילו דרין ביחד ופשוט.

והא לך דברי הלבוש (בסי' שס"ח ס"ג) שכ' לפרש מעמא דמרוכז צריך שיעור מוזן ב' סעודות, כדי שיקנה א' מהם דירתו קבוע לשתי סעודות שבת ערבית ושחרית והי' הוא כבעה"ב ואחרים יהיו כאילו רדים אצלו, כי לא רצו להמריח יותר עכ"ל, והנה כבר נתבאר דלעולם צריך לזכות לכל א' וא' חלק בפת, רבוה הוו כאילו כולם רדים אצלו שדעתו של אדם אצל פתו ובנ"ל, (וע"ע בתוס' (שם דף פ' ע"א ד"ה רב אמר) שכ' ראפ"י למ"ד עירוב משום דירה צריך לזכות כדי שיהא קונה דירה בבית חברו), ולפי"ז פשוט דהא דכ' הלבוש שיקנה א' מהם וכו', כוונתו דכיון דאין אחד מקפיד על חלקו וניחא לי' שיהנה חברו מחלק שלו (דכלא"ה אינו עירוב אפי' במעומין כדאיתא בגמ' (דף מ"מ ע"א) דהמקפיד על עירובו אין עירובו עירוב), ואיכא שיעור חשוב וקביעות גדול בצירוף כולם ראוי לאדם א', לכך חשוב בהא לקבוע דירה שם ע"י השותפות שיש להם בהפת, (משא"כ במיעומים דאיכא שיעור גרונת לכל א', א"צ שיעור קביעות גדול בצירוף כולם, מאחר דאיכא שיעור חצי גרונת כדי להשיב נפש לסעודה אחת לכל א' וא' (עיי"ש בלבוש) ודעתם על פתם).

ולפום ריהמא הי' אפשר לפרש יסוד הדברים דע"י שיש לכל א' וא' חלק בפת העירוב שיש בכללה שיעור חשוב ראוי לו, בזה נקבע דירתו שם, אמנם לקושמא דמילתא נראה משמעות דברי הלבוש דחשיבות הקביעות בזה שהבעה"ב שהעירוב מונה שם, כאמת קובע עיקר דירתו על הפת שיש בו שיעור חשוב מוזן שתי סעודות שבת, (והוא בעצמו א"צ שיח" לו חלק כלל כעצם הפת כדאיתא בגמ' (שם) דבית שמניחין בו עירוב א"צ ליתן את הפת, מ"ט דכולהו הכי דיירי, ועי' פירש"י שם), ומחמת השותפות שיש לכל בני המבוי חלק באותו הפת נעשו כולם כאילו דיירי בהתאם ביתא ואורחים אצל הבעה"ב שקבע דירתו אפתם וק"ל, ועכ"פ זה פשוט דיסוד ענין הקביעות והשותפות הוא דוקא ע"י שלכל א' יש לו חלק בפת המונח בבית ההוא, דכך תיקנו חכמינו ז"ל שבוזו יהיו הבתים מפלים אצל הבית שמונה בו העירוב, ולא תהא החצר שהיא רשות לכולם נראית כרה"ד לגבי הבתים, ורי בקביעות זו דלא לייתי לאחלופי, והאריכות בזה מיותר.

והנה כתב השל"ה (שכת פרק נר מצוה) דהעושה כעצת המהרי"ל (שלא הי' סומך לכתחלה על שיתוף הציבור, שנעשה בעד"פ לכל השנה, שמא יתקלקל ויבא לדיי תקלה) לעשות עירוב בעצמו בכל ער"ש ולזכות לכל בני העיר ע"י אשתו ובניו הגדולים, דלענין ברכה לא יברך אם לא שיעשה מוסכם בלבו שלא יהי' זוכה בעירוב

שעושיין הקהל, ואז כשהוא שוכח לעשות עירוב לא ימלטל וכו' עכ"ד, (ועי' ט"ז סי') שם"ח סק"ד) שב' שלא יכרך כלל), ותמהו רבים דכיון דאינו משתתף בפת העיר א"כ כששכח לעשות עירובו האך ימלטל בני העיר, הרי אוסר עליהם, והוה ל"ל למימד שיכריזו ככל העיר שאסורים במלטול, (וממנ"פ אי יש כח ביד בני העיר לזכות לו מפתם בע"כ, א"כ למה לא ימלטל גם הוא על סמך זה, דודאי שאין שום מקום לחלק בינו ובין בני העיר לענין זה).

אך באמת קושיא מעיקרא ליתא ופשוט דכוונתו דאם שכח הרי דינו מפורש בשו"ע (סי' ש"פ) אחר מכני החצר ששכח ולא עירב עם האחרים אוסר עליהם, מה תקנתם יבטל להם רשותו וכו', אם כימל רשותו סתם, לא כימל אלא רשותו שיש לו בחצר, הלכך הם מותרים להוציא מבתיהם לחצר וכו', אבל אסורים להוציא מביתו לחצר וגם הוא, ע"כ, וה"ה בעיר כמבואר בש"ע (סי' שצ"ב ס"ח) דדין מי ששכח ולא נשתתף עם בני העיר הכל כרינה בחצר ומכוי, והגם דיש אופן שיבטל אף רשות ביתו (כדאיתא שם ס"ב) ולהתיר המלטול גם לעצמו (מיהו בזה אם ימלטל מביתו לחצר קודם בני החצר הוי כחזור מביטולו (כמבואר בס' שפ"א) עיי"ש), ס"מ הא דאמרין דסתמא דעתו דוקא על רשות שיש לו בחצר, היינו משום דאינו רוצה לבטל רשות ביתו שלא להרבות עליו נכנסים ויוצאים וכמנ"ש שם חמג"א (בסק"ד), וכ"ש באופן דמיידי השל"ה ק דממילא לא ניתא ליה לכתחלה לסמוך על פת העיר, ודאי סתמא דמילתא שאינו רוצה לבטל רשות ביתו (ועוד מצאתי באל"י רבה (שם) בשם שיורי כנסת"ג דלדעת המהרי"ל א"א לבטל רשות ביתו כלל, ולפי"ז מתיישב יותר דברי השל"ה בדעת המהרי"ל, מיהו הא"ר דחה דבריו עיי"ש), והשל"ה קיצר דבריו כל' המתני' (פ"ז מ"ג) אנשי החצר ששכח א' מהן ולא עירב ביתו אסור מלהכניס ולהוציא לו ולהם, ושלחם מותרין לו ולהם ע"כ, ומוקי הגמ' בביטול רשות חצירו וכדפרישנא דברי השל"ה, וע"ע בתוספתא (פ"ה מ") דמצוה על אדם לבטל רשות, ושם (במשנה י"א) אנשי חצר ששכח א' מהן ולא עירב, עליו לבטל רשות ע"כ, ואתי שפיר דבריו הקדושים בלי שום דוחק כלל.

ויש להעיר דהא דלא חשש השל"ה ק דע"י שאינו משתתף בפת העיר, הרי גורם כוח ברכה לבטלה להמכרך על עירוב העיר, י"ל דהיינו משום שהעירוב נעשה פעם א' בשנה בער"פ כמבואר, ומסתמא בשבת ראשון דליכא חשש עיפוש הפת לא מנע עצמו מלהשתתף ונאמרה הברכה כהוגן, אלא דלפי"ז נמצא למד דאפשר להפקיד חלקו בפת, והא רב' השל"ה שיהא מוסכם בלבו שלא יהי' זוכה, ע"כ הוא ענין של הפקר שמסלק וכותו שיש לו בהפת (עי' ביאור הלכה (סוף סי' שס"ז) מש"כ על דברי הרמ"א שם) ודו"ק.

ביאור פ"ה המתני' דמערבין שלא מדעתו

אמנם כל הא דכתוב ומפורש לעיל רכיון דצריך בע"ה קנין ממש ומאחר דלא
 הוי זכות גמור יותר ממתנה, א"א לזכות בע"כ, וכפשטות המתני' (דף פ"א ע"ב)
 וכמפורש בדברי הריטב"א כנ"ל, הני מילי באינו אוסר על אחרים בדריסת רגליו,
 דאע"ג דמתני' סתמא קתני ואף במכוי אחד (וכדאיתא בגמ' להדיא (שם) לדיב"ל
 דס"ל דר"י כא לפרש ולא פליגי, וכן לשמואל ור' חסדא דס"ל דפליגי, מבואר בגמ'
 (פ' ע"ב) דבמכוי אחד קמפליגי, ואף להם"ד, לעולם מתני' כמכוי א', עי' פירש"י שם
 (ר"ה מהו דתימא) (והבן), ולאוקמי מתני' כשמערב עליו א' מן השוק (כאשר כ'
 החזו"א סי' צ"ט) דרוח גדול הוא, מ"מ פשטות הדברים ביאר לי מוריני הרב הגאון
 המובהק אאמו"ר שליט"א דסתמא דמילתא הוא דמתני' מיירי שיבטל רשותו כדי
 שלא לאסור עליהם, וכדתיניא בתוספתא מצוה על אדם לכבול רשות כנ"ל, ואמו
 ברשיעי עסקינן.

תדע דהרי מבואר דלרוב ראשונים מתני' דמערבין שלא מדעתו מיירי אף
 כשנומל מפתו של בעה"ב, עי' תוס' (דף פ' ע"א בד"ה רגיל) וברא"ש (סי' ט') שם
 שמפרש בשם רבינו מאיר דבחצר הפתוחה למכוי אחד (כשאין אשה ובעל בעיר)
 מערבין משלו שלא מדעתו וכו' יהודה, וכ"כ ברשב"א (שם דף פ"א ע"ב) בתוך
 דבריו דהוי חובה לת"ק מחמת עידוב הפת, וכן כ' להדיא בתשו' הג"ל (והובא ככ"י)
 דמערבין עליו מפתו שלא מדעתו, והכי מבואר בתוס' רבינו פרץ (דף מו ע"ב)
 עיי"ש, (שוב ראיתי בפרישה (בסי' שס"ו) שמדחיק מאד בדברי התוס' והרא"ש דלא
 מהני ליקח מפתו שלא מדעתו אלא כשכני הבית נותנים הפת דאז מסתמא אינו
 מקפיד עליהם שיעשו בהלחם כל מה שירצו, וזה דלא כפשטות סתימת המור (בסי'
 שס"ח), ואף לפי' הט"ו (שם סק"א) דצריך דוקא שהבן בית יקח פתו (ועי' חידושי
 הגהות מהר"ח דאפי' בני החצר יכולין לערב שלא מדעתו ודלא כפי' הט"ו), י"ל
 דהיינו משום שאין ליכנס לביתו שלא מדעתו, אבל על עצם נתינת הפת מכעיה"ב
 א"צ רשות בני הבית, דהא זכין לאדם שלא בפניו וכדקאמר ר"י) וכן דעת רבינו
 יהונתן (דף פ' ע"ב) דבמכוי א' מערבין אפי' משלו, והכי מבואר בדברי המאירי
 (במתניתין) דאפי' משלו אין צריך להודיע כלל, משום דאחר הזכות שיש לו לצד
 קניית הרשות אוליין, והואיל ויש לו זכות לצד קניית הרשות לא חיישינן אי איכא
 צד חובה מצד פתו אלא א"כ מקפיד בדבר כפי', (אלא דלדעתו כל זה למ"ד דר"י
 לחלוק כא עם ת"ק, משא"כ לרבי יהושע בן לוי ר"י לפרש בא דמה שאמרו חכמים

דרך כלל אין מערבין לאדם אלא מדעתו ולא נתנו הפרש בין עירב המערב משלו או עירב משל מי שמערבין לו, לא אמרו אלא בעידובי תחומין, עיי"ש).

וברעת רש"י מוכח עוד דכל הפלוגתא בין ת"ק ור"י הוא דוקא במערב משל בעה"ב, אבל במזכה לו פת ע"י אחד בהא מודה ת"ק דמערבין שלא מדעתו, עיי' רש"י (פ' ע"ב ד"ה וצריך להודיע) דתדתי קתני, מוסיף ומזכה אם משלו מערב, וצריך להודיע אם משלהן מערב עכ"ל, והרי מתני' לרבנן דפליגי אר"י כמבואר בגמ' שם אר"ש אר"ח זאת אומרת חלוקין עליו חביריו על ר"י (ובגמ' מוכח דא"א ליישב דמתני' לפרש בא וכריכ"ל, אלא בשתי סבואות, ועיי' פירוש המאירי שכ' דמסוגיית הגמ' מוכח שלא בפירוש רש"י במתניתין, והיינו לשיטתיה דס"ל דאי ר"י לפרש בא ודאי אי אפשר לערב משל הבעה"ב שלא מדעתו ובג"ל), וכן פ' רש"י (ברק פ' ע"א ד"ה צריך להודיע) עיי"ש והיינו כרבנן, ועיי' תוס' (דף פ"א ע"א ד"ה לא זכו לו מעותיו) דמדרייק ספ"י הקונטרס דזיכה לו ע"י אחר ה"י מועיל אף לרבנן, והכי מבואר בהרא"ש שם לדעת רש"י, אך הריטב"א שם ב' דרש"י לאו דוקא נקמ' וה"ה בזיכה ע"י אחר לא קנה לרבנן (וגם התוס' מסיק דמלשון רש"י בסמוך מוכיח שלא כדמשמע מר"ש דכריו), וזה היפך ממה שיוצא מדברי רש"י הנ"ל דזיכה ע"י אחר לכו"ע קנה, דש"מ דדברי רש"י דוקא הן, (ומה שנתקשה הרא"ש לפי פירוש"י דאין החנוני רוצה ליתן מתנת חנם ומעות אינו קונות, א"כ מאי שייך לענין עירוב שלא מדעתו, עיי' תוי"ט (מתני' שם) שמדחיק מאד בפירוש"י, ונלענ"ד ליישב דברי רש"י כפשוטן דהנה אם החנוני יוכה לו הפת ע"י אחר מרין זכ"י, ע"מ שיתחייב מעות, לר' יהודה מהני דהרי מערבין שלא מדעת ואפי' ליטול מפת שלו, וה"ה לזכות לו פת בקנין ע"מ שישלם, (וכהא דר' פרקים כשנה בזיכה לו ע"י אחר קנה הלוקח דזכות הוא לו להוציא מעות כדאיתא בגמ' שם, והכי מבואר בפירוש המאירי למ"ד דר"י לחלוק בא), אבל לת"ק כיון דמעות אינו קונות ולא סמכה דעתו לקנות, תו לא מהני לזכות לו ע"מ שישלם, דאין מערבין לאדם אלא מדעתו, ומדויק מאוד לשון רש"י מתחילה ועד סוף בטעמא ובסברא, שוב מצאתי בחידושי מהר"ם על הרי"ף שכ' בעיקר דבריו כמש"כ והאריך מאד, עיי"ש).

וכזה חולק רש"י על התוס' והרא"ש והריטב"א והמאירי (במתני' פ"א) דלדעתם מתני' גם במזכה לו, ואף כזה לרבנן אין מערבין אלא מדעתו, (ולדעת הפרישה הנ"ל דלשי' הרא"ש לא מהני ליטול מפתו שלא מדעתו אף לר"י, ניחא היטב קושית הרא"ש הנ"ל על פירוש"י, דלישמתו לא שייך כלל ליישב דברי רש"י עפ"י הדרך שביארנו, דהרי לכו"ע לא מהני לזכות לו ע"י אחר ע"מ שישלם, אך רש"י לשיטתו ניחא, והכן הריטב"א, וכן משמע ברשב"א (פ"א ע"ב) דהא דבמזכה

משלו א"צ להודיע והו משום דקי"ל כר"י.

איכרא דלדעת הרמב"ם (כפי' המשניות שם ובפ"א מהל' עירובין ה"ב, וכן דעת המאירי לענין פסק דס"ל ר"י לפרש בא) אינו מועיל שלא מדעתו לר"י במערכ משל בעה"ב (אלא ע"י אשתו) (כמ"ש בפ"ה ה"ה), והיינו רקאמר נגמ' אשתו מערכת שלא מדעתו, ולשאר ראשונים היינו בע"כ דוקא דרק או צריך דעת אשתו) ומתני' (פ"א ע"ב) דוקא במזכה לו פת ע"י אחר, ולדעתו כרייתא (כדף פ' ע"א) דמשלהן צריך להודיע קאי אף לר"י, ומתני' (פ' ע"ב) דצריך להודיע היינו אף במזכה משלו וכרבנן, (או בשני מכוואות וכו' יהודה, וכמו שפי' הרי"ף שם דס"ל כהרמב"ם כמ"ש הב"י (סי' שס"ז וע"י שם דס"י שסח) עיי"ש), וזה היפך פירש"י.

והכי יוצא מפורש מדברי הריטב"א כמתני' (פ' ע"ב) דהא דמערבין שלא מדעתו אפי' במערכ משל בעה"ב, עיי"ש שכ' דאנן כר"י קי"ל דאמר דמערבין שלא לדעת, והיינו כרמפרש שם כרישא בהא דאין צריך להודיע דאפי' בשמערב בשלהם, וכיון שכן דלהריטב"א מיירי מתני' דנחלקו בה ר"י ורבנן אף במערכ מפתו של בעה"ב, א"כ יש לתמוה איך קא מדייק הריטב"א הנ"ל בדעת ר' יהודה דדוקא שלא מדעתו ובסתמא מערבין, אבל בע"כ לא זכו לו, דמשתמע מינה דכ"ש לענין ליטול מפתו לערב עליו בע"כ כיון דלא שייך בזה כלל דין דוכין לאדם שלא בפניו, אין מערבין בע"כ, (ועיקר דברי הריטב"א לבאר דאף לענין לזכות לו דאין בו אלא צד זכות, מ"מ כיון דצווה דלא ניתא לי' מקרי חוב לדירי' ופשוט), והרי נגמ' (דף פ' ע"א) דאשתו של אדם מערכת שלא מדעתו, וכ' הריטב"א שם ולא תימא שלא מדעתו כלבד, אלא אפי' בע"כ וכדאמרינן לקמן וכו' ונראין הדברים דאשתו לאו דוקא, אלא ה"ה לשאר בני ביתו וכההוא דתניא לקמן שנכנסין לתוך ביתו עכ"ל, (והיינו כמ"ש הרשב"א שם דאפי' אחר נמי עיי"ש, וכ"כ בתשובה הנ"ל והובא בב"י, והא דוחק לומר דדברי הריטב"א דאין מערבין בע"כ הן לפי מה דמסיק שם דדעת התוס' דאשתו דוקא), הרי דאף בע"כ מערבין ונוטלין פתו בע"כ, אלא מחזורתא כדפרשנא מעיקרא דפשטות המתני' לאו ברשיעי עסקינן, ואם אינו רוצה להשתתף סתמא דמילתא שיבטל רשותו כדי שלא לאסור עליהם, וכיון שאינו אוסר, אסור ליטול מפתו בע"כ, כמבואר נגמ' שם דהיכא דלא אסר עליהם אין נוטלין בע"כ (וכדפי' הריטב"א שם), ועפ"ז פשוט דמאחר דאינו אוסר דא"א לזכות לו בע"כ וכמ"ש הריטב"א, (משא"כ היכא דאוסר עליהם יתבאר להלן (ענף ד') דלכו"ע מצי לזכות לו בע"כ ואין צריך דעת אשתו כלל אף לפי' התוס' כאשר יבואר לפנינו).

והכי נמי איכא למידק ממש"כ הריטב"א בפ"א הגמ' (דף מ"ו ע"ב) דע"ח קיל

מעירובי תחומין והמעם הזה שתפס ר"י דוכין לאדם שלא מדעתו, לפי הנוהג ברוב בנ"א, אבל אינו עיקר המעם וכו', וגבי עירובי חצירות נמי אע"פ שעירבו לו כפתו בעל כרחו עירובו עירוב כדאמר לקמן במכילתין עכ"ל, והשתא הרי סותר א"ע ממה שדייק בגופיה דמתני' דדוקא שלא מדעתו קאמר ר"י (ומסננן לשונו שכ' דאינו עיקר המעם, נראה דלשיטתו אול דא"צ דעת אשתו כלל היכא דכופין להשתתף, ועי' בל' התוס' (שם ד"ה ואין חבין לאדם) והבן), אבל לפי מה שנתבאר דמתני' איירי באינו אוסר עליהם, ניחא, דודאי דמעמא דקאמר ר"י דוכין לאדם שלא בפניו, לאו בכדי נקמיה, דבאינו אוסר אי לאו דזכות הוא, באמת לא מהני שלא מדעתו, והיינו הא דקאמר ר"י במתני' אבל בע"ה מערבין לדעתו ושלא לדעתו לפי שזכין לאדם שלא בפניו וכו', ועי' כתב הריטב"א במתני' דבע"כ לא, כיון דמעמא משום דזכות הוי, אלא דסוף סוף אין זה עיקר המעם דלעולם אפי' היכא דלא ניחא ליה לערב אם למעשה אינו רוצה לבטל רשותו, או אע"ג דחוב הוא לו שהרי אינו רוצה בהעירוב ומתכוין לאסור עליהם, מערבין עליו בע"כ שלא מדעתו משום צורך בני המבוי, והיינו משום דע"ה קילי מפי מעירובי תחומין וכדקאמר בגמ'.

ויש להעיר דמעצם דינא דת"ק דאין מערבין שלא מדעתו (והיינו משום דס"ל דמסתמא לא ניחא ליה, כנוכר לעיל מדברי הרא"ש), לכאורה אין לדקדק מיניה דבאינו אוסר קמיידי דאל"ה הווי מורו לר"י דא"צ דעת מאחר דמהני אפי' בע"כ, דזה אינו, דהרי משמע בגמ' (שם דף מ"ו) לפי פ' הריטב"א (והתוס') דדוקא לר"י איתא להאי דינא דיוורדין לתוך ביתו, משא"כ לת"ק לא, דאי לא תימא הכי א"כ אינו מתיישב כלל הא דקאמר בגמ' דמנא תימרא דשני לן בין ע"ה לע"ה דתנן אר"י בד"א בעירובי תחומין אבל בע"ה מערבין לדעתו ושלא לדעתו, ועל כרחך דלת"ק אין יורדין לתוך ביתו, וי"ל המעם דדוקא לר"י דלרוב בנ"א סתמא דמילתא הוי זכות, להכי במסרב ואוסר עליהם כופין אותו בני החצר, משא"כ לת"ק דלדידיה חשיב קצת חובת, לעולם לא כייפינן ליה, (ואפ"ל עוד לפי דעת התוס' והריטב"א במתני' דתנוני (דף פ"א) דאפי' היכא דגלי דעתיה דניחא ליה לקנות במעות, לא מהני לרבנן אפי' אם מתכוין להקנות לו בחנם, ועיי"ש ברא"ש הנ"ל שתמה על דברי התוס' הללו, (ועי' סי' שס"ב במ"ז סק"ד), ואולי י"ל דלדעתם מעמא דרבנן משום דעירוב צריך דעת שירע מציאות ואופן הוכי' כדי שיקבע בזה דירתו שם, דשלא מדעתו נהי דוכה בעצם הפת, דהרי זכין שלא בפניו (ואפשר אפי' היכא דלא גלי דעתיה), מ"מ לענין עירוב לא חשיב דעתו אפתו בזה, ועפי"ז ניחא כמטומ"ד דברי התוס' והריטב"א לשיטתם דהאי דינא דכופין בע"כ היכא דאוסר, הוא דוקא לר"י, משא"כ לרבנן הרי אין מערבין שלא מדעתו וכ"ש בע"כ שלא חשיב קביעות דירה בזה, ובוה

יתיישב עוד הא דכתבו התוס' והריטב"א שם (דף מ"ו) דעירובי תחומין אפי' ידעין דלמחר דעתו לילך באותו צד, אפ"ה אין עירוב קונה לו שלא מדעתו אף לר"י, דגם בזה יש להקשות בקושיית הרא"ש והרי גלי דעתיה דניחא ל"י, ולהנ"ל י"ל דעירובי תחומין דחמירי טפי, לכו"ע צריך להיות מדעת, שידע בשעת הוכה שקונה שכיתה ע"י עירוב זה באותו מקום, ובלא"ה אע"ג דקנה העירוב לא מהני והבן הריטב"א.

שוב עלה בלבי ליישב היטב סוגית הגמ' (דף מ"ו) לפי' התוס' והריטב"א כפשוטו, ולעולם נימא דכו"ע מודו דאיתא להאי דינא דירודין לתוך ביתו וכסתמא דמילתא, (דבאמת א"א לומר בדלעיל דמשום דלת"ק הוי חוכה להכי לא קנסינן, דהרי לפי מה שנתבאר דכאינו אוסר קיימינן והיינו שמסכים עכ"פ לבטל רשות, א"כ ע"כ לת"ק מה שחשב חוכה לדיריה הוא דוקא ע"י שיתוף בהעירוב, משא"כ בבטול רשות ודאי ליכא חוכה, ולכן אם אינו רוצה לבטל רשות הרין נותן שיכופו אותו בכל אופן שהוא שישתתף ודו"ק, ואף לפי מה שפירשתי דלת"ק צריך דעת מצד ענין העירוב שיהי' דעתו אפתו, מ"מ לענין כפי' בע"כ ודאי לא הי' להועיל אף לר"י, (עי' לחלן בדברי התוס' בשם ר"ת, ובריטב"א, דעירוב בע"כ לא חשיב ידירה והבן), וכיון דחזינו דהקילו ב' רבנן, מסתבר דהיינו לכו"ע), והא דקמדייק הגמ' דין זה מהא דא"ר יהודה בר"א בע"ת וכו' היינו משום דעיקר הסוגיא אליבא דריב"ל קאי וכדפירש"י שם (ד"ה ה"ג אמר רב פפא), והרי ריב"ל ס"ל דר"י בא לפרש דברי חכמים ולא פליגי כנ"ל, וא"כ אתי שפיר דיוק הגמ' מדברי ר"י דהיינו לכו"ע, אמנם לפי"ז לדעת שמואל ור"ח דס"ל דחלוקין עליו חביריו אר"י, שפיר איכא למידק דעיקר הפלוגתא במתני' דוקא היכא דאינו אוסר, דאי אוסר א"כ מהני אפי' בע"כ וכ"ש שלא מדעתו ואיך קאמר ת"ק דאין מערבין לארס אלא מדעתו, והשתא דאתינן להכי יתיישב היטב סתירת דברי הריטב"א הנ"ל, דהא דכ' (בדף פ"א) דלר"י דוקא שלא מדעתו מערבין אבל בע"כ לא, אליבא דשמואל ור"ח קאמר, (עיי"ש דמפרש המתני' למאן דסבר ר' יהודה לחלוק בא וכדפירש"י, וכזה מסיק דאפי' למאן דסבר דבמה לחלוק, הלכתא כר"י עיין בדבריו היטב), ולדיריהו ע"כ מתני' כאינו אוסר, כמו שנתבאר דהיינו מעמא דלת"ק אין מערבין שלא מדעתו, וע"ז כ' הריטב"א דאף לר"י לא מהני אלא שלא מדעתו אבל בע"כ לא, מאחר דאינו אוסר עליהם, ומש"כ הריטב"א (בדף מ"ו) דע"ה קיל מע"ת דהא דוכין אינו עיקר המעם ואף בע"כ עירובי עירוב, היינו דוקא לריב"ל דס"ל דר"י בא לפרש, ולדעתו אפשר לאוקים מתני' באוסר על בני המבוי ושלא מדעתו לאו דוקא דה"ה דמערבין בע"כ לכו"ע, (וכן משמע ממש"כ בפסקי ריא"ז בפירוש המתני' דא"צ להוריע אפי' משלהם לפי שמערבין לארס שלא מדעתו כדי שלא יאסור עליהם עכ"ל, ולשטתי

אזיל כהא דיוורדין לתוך ביתו לא הוזכר אשתו כלל, וכשיטת הרימב"א וק"ל), ודוק הרימב.

אולם מצאתי בתוס' יו"ט (כמתני' שם) שכ' בדברי הרא"ש הנ"ל כדעת ת"ק דהא דחשבינן ל' קצת חובה, משום דלא ניהא ל' שיתערכו, שאם לא יוכלו למלט בליהם כחצר ישבתו איש איש בביתו, ולא יהי' אושי דאינשי בחצר ע"כ, ולפי דבריו על כרחק צ"ל דאינו מבטל רשותו שהרי רוצה לאסור עליהם המלטול, ובוה הדרא קושיא לדוכתי' מש"כ הרימב"א ו"ל דבעומד וצווח מודה ר"י דלא מהני, והרי אוסר עליהם ויורדין לתוך ביתו כמו שנתבאר, (מיהו לפי מה שפירשתי לעיל דעת הרימב"א והתוס' בטעמא דרבנן, ושלא בדברי הרא"ש דמפרש משום דהוי קצת חובה, א"כ לא שייך כלל סברת התוס' יו"ט, וניהא לאוקים דברי הרימב"א במבטל רשותו כדי שלא לאסור עליהם וכנ"ל, וק"ל).

אלא דלקושטא דמילתא הרי מפורש בירושלמי על המתני' טעמא דרבנן דפליגי אר"י ושלא בדברי התוס' יו"ט, דמקשה שם (בפ"ו ח"י) ולית ליה לר"מ זכין לאדם שלא בפניו ואין חכין לו, סבר ר"מ לית הדין זכו לא בעי כר נש ייעול חברייה לביתיה בר מדעתיה ע"כ, נמצא דטעמא דהוי קצת חובה לרבנן (ר"מ), משום שאם יערב עמה ויהא מותר להם למלטל מחצר לביתו, ירבה עליו נכנסים ויוצאים (עיי"ש במפרשים), ודלא כפי' התוס' יו"ט משום אושי דאינשי בחצר, (ועי' כשרי קרבן שם שכבר עמד בזה לתמוה על דברי התוס' יו"ט, ומה שהביא התוס' יו"ט סהרב המגיר (פ"ה ה"ד) דבחדר שבשני מבואות דאע"ג דקי"ל דמותרת עם שניהם, מ"מ מודה ר"י דאין מערבין שלא מדעתו דאושי ל' אינשי שבני מבואות יהי' להם מקום מיוחד, ויוכלו שניהם לשום בו בליהם ולהתחבר שם ביחד וכו' עד כאן, זה מכון יותר ועולה בקנה אחד עם ש"ס ירושלמי שעיקר החשש שלא יכנסו לביתו, אלא דלר"מ אף בחצר א' חיישינן להכי דייעול לביתו, וע"ע שם כמגדול עוז מש"כ בזה ודלא כפי' התוס' יו"ט והכין), ולפי"ו אתי שפיר לאוקים מתני' דסתמא דמילתא שיבטל רשות חצירו ולא רשות ביתו כפי' אאמו"ר שליט"א, דאף בזה אוסר עליהם הכניסה בביתו במלטול ולא ייעול חברייה לביתיה, אבל אינו אוסר עליהם המלטול בחצר ובמבוי, (והיינו הק' שכ' המג"א (בסי' ש"פ סק"ד והובא לעיל) דאינו רוצה לבטל רשות ביתו אלא רשות חצירו כדי שלא להרבות נכנסים ויוצאים, וכזון לדברי הירושלמי הללו), ולהכי לא פליג ר"י אלא בשלא מדעתו אבל בע"כ לא כמ"ש הרימב"א, דהרי אינו אוסר עליהם וכמו שנתבאר.

(ומרי דברי בו זכור אזכרנו עוד מה שביארנו לדעת רש"י, דרבנן מודים

דבויכה לו ע"י אחר קנה, דאע"ג דמירושלמי מוכח להדיא שלא כזה (דלית הדא זכו), מיהו בתוספתא (פ"ו מ"ד) משמע כדפרשנא ברעת רש"י, עיי"ש דאמר ר"מ מפני מה אמרו אין מערבין לאדם אלא לדעתו לפי שאין רוצה שישתתפו אחרים עמו בחלקו, אבל אם היתה לו תבשיל או עיסה אצל חבירו וזה לו תבשילו ע"כ, ופי' הדברים דשלא מדעתו מקפיד על אחרים שלא יאכלו מפתו ואינו עירוב, אבל אם היתה לו כבר עיסה בשותפות אצל חבירו, הוי עירוב שלא מדעת, וק"ל, שוב התבוננתי דאכתי אפשר לפרש דברי הירושלמי בפשוטן באופן שיתיישב כשי' רש"י, דהיינו הא דקאמר לא בעי בר נש ייעול חכרייא לכיתיה' בר מדעתו, פי' ולא ניהא לי' שירדו לכיתו שלא ברשות ליקח מפתו, ולכן אע"ג דעצם שיתוף הפת זכות הוא לו, ס"ל לרבנן דאין יורדין לתוך ביתו לערב עליו שלא מדעתו, וא"כ אדרבה מוכח מזה דכו"ע מודו כהא דמוכח לו פת ע"י אחר וכמו שפירש"י, אולם לפי"ז נמצא דהיכא דמוכח לו פת ע"מ שישלם, מועיל אף לרבנן כיון שאינו יורד לביתו כלל, ולא אתי שפיר הא דפירשנא לעיל ברעת רש"י לגבי חנוני, (ואולי י"ל דלהכי נתקשה הרא"ש על פירש"י כנ"ל, דס"ל להרא"ש דלדעת רש"י באופן דמוכח לו ע"י אחר, מהני לכו"ע אפי' ע"מ שישלם, ועיקר הפלוגתא לענין לירד לתוך ביתו, וזה היפך ממש"כ בפי' הט"ז ברעת הרא"ש דב"כ דוקא כנוכר לעיל), האמנם מל' התוספתא שכ' שאינו רוצה שישתתפו אחרים עמו בחלקו, מוכח להדיא דלרבנן לעולם לא מהני ליקח מפתו, וניהא כזה פירש"י, ודוק היטב).

ענף ד'

לזכות בע"כ באוסר עליהם

עכ"פ היוצא לנו מהנ"ל דהא דב' הריטב"א דאין מערבין בע"כ ואפי' במזכה מפתו ע"י אחר, עיקר דבריו באינו אוסר על בני המבוי, כיון שיבטל רשותו וכמו שנתבאר, אבל כשלא ביטל רשותו ורוצה לאסור עליהם, ע"ז נמתק הפס"ג (בא"א סי' שס"ז סק"ג) בדיון זה דמערבין שלא מדעתו (דסי' שס"ח) מהו לזכות לו בע"כ, ואי דמי להא' דינא דאשתו מערבת שלא מדעתו ואפי' בע"כ (לדעה א' במחבר ושלא כדעת הריטב"א והרשב"א הנ"ל דאשתו לאו דוקא), או להא' דכרגיל לערב עימם, בני חצר נכנסים לתוך ביתו ונוטלים ממנו בע"כ (לדעה ב', ורגיל דוקא, ושלא כדעת התוס' ושאר הראשונים דרגיל חיינו אוסר), וכהא דלכו"ע בופין אותו כבי"ד להשתתף כל היכי דאוסר (מחבר שם), וז"ל הפרמ"ג, וצ"ע אם מיחה בה אם מזבין לו מפתם רי"ל דנרע ממערבין מפת שלו דאמר' אשתו כגופו והוי עירוב אע"פ שמיחה בה, משא"כ לזכות לו בע"כ מפתם אע"פ שאשתו רוצה, י"ל דאין

מוכיז לאדם בע"כ עכ"ל, ואע"ג דמשמעות דבריו דרענו נומה שא"א לזכות בע"כ אף באופן דכופין, מ"מ לא בריא ליה מילתא ומידי ספיקא לא נפקא, מיהו לפום ריהטא מסתבר דא"א לזכות בע"כ, דאע"ג דאוסר עליהם סוף סוף איך חל הקנין שלא ברצונו, ולא שייך למימר כסברת הרמב"ם (פ"ב מהל' גירושין הל' כ') דהא דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני משום דבאמת הוא רוצה להיות מישראל ולעשות כל המצוות אלא שיצרו תקפו, דאדרבה הרי מרברי הרמב"ם מבואר דעכ"פ צריך שיתרצה לכסוף אחר שתשש יצרו ע"י הכאה, ואז אמרינן דכבר נרש לרצונו, ופשוט דא"א לחלק בזה להקל בעירוב מסכרא דנפשא בלי שום מקור בגמ' לומר דאפשר לזכות בע"כ היבא דמדינא ע"פ הלכתא דקנינים לא מהני כלל, ועי' להלן עוד בזה.

(וכן אין לומר דע"י כח הפקר ב"ד הפקר, דלדעת כמה פוסקים מהני אף להקנות (עי' שו"ח מערכת ה' אות נ"ט), מצי לזכות לו בע"כ, (הגם דמסתבר דלדעה זו מהני אף להקנות בע"כ (כמו ההפקר שהוא בע"כ), והכי מבואר ממה שהוכיחו שיטתם מהא דיליף ר"א בגמ' (יבמות דף פ"ט ע"ב) דהפקר ב"ד הפקר מאלה הנחלות וכו', מה אבות מנחלין את בניהם כל מה שירצו, אף ראשים מנחלין העם כל מה שירצו, דש"מ דמהני אף להקנות כמו נחלה, והרי נחלה מירושת אבותיו אין יכול להסתלק ממנה עד שלא תבא לידי כמבואר בגמ' (כתובות דף פ"ג ע"א), דדוקא נחלה הכאה לאדם ממקום אחר מתנה עלי' שלא יירשנה, עיי"ש ברש"י ובשאר ראשונים, וא"כ כמו דאבות מנחלין בניהם בע"כ כך ראשים ודו"ק), רמ"מ מחיבי תיתי שהשתמשו חכמים בכח זה בתיקון עירובין, דאילו הא דנחלין פתו בע"כ לאו מדין הפקר ב"ד קאתינן עלה, אלא דכופין אותו להשתתף ויורדין לנכסיו כמו ככל דיני כפי' דכני העיר ושכנים שכופין זה את זה ופשוט).

ומדבר הרשב"א (כתשו' סי' רס"ג ובכ"י, והובא לעיל) שכ' דא' מבני החצר מערב עליו אפי' בע"כ, ואפי' משלו, הגם דכפי הנראה מוכח דכ"ש דמוכח לו מירידה בע"כ, מ"מ אין הכרח, דיש לשדות ב' נגרא ולומר דסתמא דמילתא כיון דנוטלין ממנו בע"כ ככל אופן (לדעת הרשב"א הנ"ל דאשתו ל"ד), א"כ ודאי דניחא ל' יותר לזכות משל המזכה, דהרי ממילא מצי לערב עליו בע"כ, ואמו בשופמני עסקינו, משא"כ היבא דא"א לבני החצר לירד לתוך ביתו, כגון לדידן באינו רגיל, ובדליבא דעת אשתו, (ואין ב"ד שיכופו אותו וכמו בניד"ר, וה"ה ככל אופן דמסרב להכעיס להקניטם) ומתכוין לאסור עליהם, מסתבר דאין זכין לאדם בע"כ וכמ"ש הפמ"ג, (ומרברי הרשב"א בעבודה"ק (שער רביעי דין קנ"ג) שכ' דאין מערבין לאדם ולא משתתפין לו משלו אלא מרעתו, ופעמים שמערבין ומשתתפין משלו ואפי'

בע"כ היכי דאוסר, ע"כ, פשוט שאין כאן נדנוד דיוק כלל דמשל בני החצר פשימא דמהני אפי' בע"כ, הנחוי אנן ברישא דמילתא הא דכ' בשל, ודאי דוקא הוא, ראי משלהם הרי אפשר לזכות עכ"פ שלא מדעתו דזכין לאדם שלא בפניו, ומסיפא דכ' דמשתתפין משלו ואפי' בע"כ, אדרבה אי נפשך הכי איכא למידק דמשלהם א"א לזכות בע"כ וכמ"ש בפמ"ג, ומשלו דוקא, אלא דמהא ליכא למשמע מינה מירי, וק"ל).

אולם נלענ"ד להביא ראי' ברורה מדברי הגמ' דהיכא דדינא הוא דכופין אותו להשתתף, מזכין ל' נמי בע"כ, דהנה מקור דין דכפ' הוא מהא דאמר שמואל (דף פ' ע"א) א' מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף, בני המבוי נכנסין לתוך ביתו ונוטלין שיתופן ממנו בע"כ, ופירש"י שם (ד"ה ולא נשתתף), אינו רוצה ומתכוין לאסור עליהם עכ"ל, וכן הוא בפ' רבינו יהונתן על הרי"ף ז"ל, כלומר אינו רוצה ומתכוין לאסור עליהם ואינו חושש בהפסד עצמו ותמות נפשי עם פלשתים הוא דקא אמר עכ"ל, (ור"ל דאי לא הי' מתכוין לאסור אלא שאינו רוצה ליתן חלקו, הרי אפשר ל' בביטול רשותו ובנ"ל, כן נראה פשוט), והרי דלעתיה דשמואל עירוב משום קנין (דף מ"ט ע"א), והיינו שמקנה להו בעה"כ רשותו ונמצאו כולם בעלים בבית זה שהעירוב מונח בו וכמו שפירש"י שם (בר"ה עירוב), והוא ע"י קנין מעות (דלחכי צריך לשמואל שיהי' בפת ש"פ כמכואר שם בגמ'), והשתא אם איתא דא"א לזכות בע"כ, א"כ כיון שמתכוין לאסור עליהם ועמד וצווה שאינו רוצה להשתתף, אז מה הועילו חכמים בתקנתן ליטול ממנו עירובו בע"כ, הרי אינו רוצה בשיתוף וממילא לא קנה חלק בהכית כלל, (ולא דמי להא דכתבו התוס' שם בר"ה עירוב משום קנין, לענין בני חבורה שהיו מסוכין דעשאוה חכמים כאלו הקנו זה לזה, (עי' בגמ' שם (דף פ"ה ע"ב) מימרא זו בשם שמואל), דהתם מעמא דמילתא הוא משום דיש קירוב דעת ביניהם וכמ"ש התוס', משא"כ בניד"ד אין לך ריחוק דעת גדול מזה), והגם דשמואל לשיטתו ס"ל בפרק יש נוחלין (דף קל"ז ע"ב) דהכותב נכסיו לאחר ואמר הלה אי אפשרי בהן, קנה ואפי' עומד וצווה, הרי מסיק בגמ' דהיינו בשותק מעיקרא ולכסוף צווה, אבל בצווה מעיקרא לכו"ע לא קנה, אלא ש"מ דהיכא דכופין להשתתף, כל הזכויות והקניינים השייכים להשיתוף נעשו בע"כ, ומינה נשמע גם לדין דנקמינן דעירוב משום דידה, דאפשר לבני המבוי לזכות לו מפתח בע"כ, ואיפשטא ספיקא דהפמ"ג.

ואין לדקדק דאם יש עצה בזיכוי משלהם, אז למה צריכין לירד לתוך ביתו (עי' בלבוש דהקילו רבנן לערב בע"כ כדי למנוע דבר זה שאחד יאסור על בני המבוי מחמת קטמיה), דקושיא מעיקרא ליתא, דהרי בלא"ה הרי כתב בתוס' רבינו פרץ

(בהא דאשתו מערכת שלא מדעתו, דהיכא ולא אסרי אהודי דאינה יכולה לצאת בע"כ של בעל) דאם יוכו לה אחרים מעידונם מני בכך ע"כ, והיינו משום דיש לה מקום פיתא, ואם איתא למה צריכין לכופו כלל, אלא מחזורתא דעיקר הכפי' הוא לענין שישתתף בחלקו בהוצאת ממון, רוגמת הא דמדמה הנמ' דינא דשמואל להא דתניא שם כופין אותו לעשות לחי או קורה למבוי דאינו אלא ענין חיוב ממון שישתתף בהוצאות, וגדולה מזו מצינו כגמ' (רף פ"א ע"א) דאין מערבין בפרוסה משום איבה, וה"ה בכאן אף בדבר מיעוט כופין אותו להשתתף ופשוט, (מיהו יש להוכיח ולא תיקנו חכמים בזה לבטל רשותו בע"כ ע"י הפקר ב"ד, דאם איתא לא ה' צורך לכופו כלל והבי"ד לא היו צריכין לירד לנכסיו, וטעמא דמילתא נראה דכרי לקיים תורת שיתוף בעירוב, דהענין בזה לאחר כל הבתים או החצירות יחד ושיהיו נחשכין כרשות אחד, הצריכו חכמים שיהי' מיוחד לכל בני החצר והמבוי חלק בפת (ואפי' בע"כ), ומי שלא נשתתף ולא נתערב בפת, דזה עיקר העירוב, צריך עכ"פ לבטל רשותו מדעתו לבני החצר, דבזה סליק רשותיה ולא אתי לאחלופי ברה"ד, אבל לסלק רשותו בע"כ (ע"י כח ב"ד) ולחשביניה כאילו ביטל רשותו, זה אינו מספיק בדעת חז"ל לבוא אל המכוון בעיקר תקנת עירובין שלא יהא נראה ברה"ד, ועי' ברא"ש (פ"ו סי' א') דלא שייך למילף שכירות מעירוב לענין בע"כ עי' להלן עוד בזה, ודו"ק).

שוב מצאתי הרין יוצא מפורש בדברי המאירי שכ' בתוך דבריו מעשה בא' שכעס על חבריו בשבת, והפקיד חלק עירובו כדי לאסור על שכניו, דהורו הרבנים שאין הפקר זה מפקיע העירוב ואינו מבטלו, וכדאשכחן בהאי שמעתתא א' מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף, פי' שגלה עכשיו שאינו רוצה להשתתף אעפ"כ כופין אותו ונוטלין ממנו שתוף בע"כ, כ"ש זה שכבר נשתתף שאין כח בידו לחזור ולהפקיד כדי לאסור עליהם עכ"ד, ודבריו איתין שפיר לפי מה שנתבאר בהא דאמר שמואל שיורדין לתוך ביתו ונוטלין פתו בע"כ כדי שלא לאסור עליהם, דה"ה לזכות לו הפת בע"כ, דבין כך ובין כך נעשית הקנין בע"כ, דכ"ש שאין בידו לחזור ולהפקיד ולבטל עירובו כשמתכוין לאסור וכע"כ איתנייהו להשתתפות, והכך היטב.

ודברים הללו הם באמת מאירת עינים ומוכרחים הם, דאלת"ה האך אפשר לכופו כלל להשתתף כשאינו רוצה ומתכוין לאסור, הרי אף אם יורדין לתוך ביתו ונוטלין פתו בע"כ, אבתי מצי להפקיד הפת ולבטל העירוב (מפי מורינו הרב הנאון המובהק אאמו"ר שליט"א), אלא ע"כ דזה אינו כלל וכלל דמאחר דכל הקנין מועיל בע"כ, פשיטא דלא איכפת לן כלל כמה שמפקיד חלקו וק"ל, ועפ"י אין צורך

לדחוק בדברי הרשב"א בתשובה הנ"ל, אלא כוונתו ברור דב"ש דאפשר לזכות לו בחינם בע"כ, ובוה נפשט לן באופן ברור ספיקת הפרמ"ג ושאר אחרונים עד שלא נשאר לנו מקום להסתפק כלל בהאי דינא דזכיית פת דעירוב בע"כ כשאוסר עליהם, והדברים קלודין לעינים.

והשתא נמצא לנו היתר מרווח מדינא דגמ' ומדברי הראשונים ז"ל דהיכא דכופין מזכין לו בע"כ, והנה אע"ג דאין מעדיין בע"כ אלא ע"י אשתו או ברגיל, הרי כתב הרמב"ם דמ"מ כופין אותו בבי"ד להשתתף, (וכמו שפי' בהרב המגיד (פ"ה מהל' עירובין ה"ב) דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני לערב עמהם), או דבי"ד יורדין לנכסיו וכל' המחבר (שם סי' שס"ז), ובאל"י רבה שם כתב דהיינו לכו"ע, ועי' בהגהות הגר"א (שם ס"ק י"ז) לענין גירסת הגמ' בבי"ד שאני, וכלא"ה הרי מפורש בבביתא (והוא בתוספתא כ"מ פ"א מ"ט, עי' בעין משפט שלפנינו) דכופין אותו לעשות לחי וקורה, ולא הזכיר רגיל או אשתו כלל, והמעם פשוט דהאי כופין דמי לכל דיני כפי' בשכנים, כגון הא דכופין אותו לבנות בית שער וכו', (ב"ב דף ו' ע"ב) וכיוצא בזה, (עי"ש בתוספתא דחשיב ליה בהדי שאר דיני כפי' דבני מכוי), והיינו דבי"ד כופין אותם בע"כ בדבר שהוא צורך החצר והמכוי, והה"מ כ' דזה מכואר בירושלמי והוא מהא דקאמר שם (פ"ז ה"י) ר' יצחק וכו' מעדיין לאדם בע"כ, ולא חילק בין רגיל ללא, ומסיים הש"ס ותני כן כופין בני מכוי זה לזה לעשות להם לחי וקורה, והיינו הך דבבלי.

ועפ"י מכואר דהא דמהני לזכות לו בע"כ חלק בהבית לשמואל דס"ל עירוב משום קנין כמו שנתבאר, (וכן לזכות לו הפת בע"כ), לאו דוקא ברגיל דבכר הורגלו בני החצר לזה (עי' תוס' (ב"ב כ' ע"ב ד"ה נפל שאני) ודו"ק), או ע"י אשתו דכנופו הוא, אלא כל היכא דאוסר עליהם, שקדו חכמים על תקנת בני המכוי ואמרו לכוף אותו שישתתף, וכן לזכות לו (חלק הבית או הפת) בע"כ, והגם דצריך בי"ד מ"מ פשוט דענין כפיית הבי"ד הוא לענין ממונא שיתרצה ליתן מפתו, ואם עדיין מסרב, אז בי"ד יורדין לנכסיו, וברגיל להשתתף הקילו חכמים בדבר מעוט לצורך פת דע"ת, דבני המכוי עצמן נכנסין לתוך ביתו ואינו יכול לחזור מליתן ממה שרגיל בו, וכן בדאיכא דעת אשתו (מה שאין כן באינו רגיל, צריך בי"ד כמו בכל מקום דכופין, דאין היחיד יורד שלא ברשות אלא בי"ד נזקקין לו, עי"ש בלשון הרב המגיד, ובשאינו רגיל אינן יכולין לבא לביתו ולדרת לנכסיו אבל כופין אותו בבי"ד ע"כ), אבל אם א' רוצה לזכות לו מפתו (או לשלם נגד חלקו), פשיטא דלעולם מהני ואפי' בלי שום בי"ד, דדוקא לענין כפי' בשומים או לירד לנכסיו (באינו רגיל) לזה צריך כח בי"ד, וכחא דכופין לעשות לחי וקורה דהכפי' הוא לענין ממונא, (והרי

הגמ' מדמה ברייתא זו לדינא דשמואל ועי' להלן), משא"כ לזכות לו בחינם ממילא מהני ואפי' בע"כ, (דלמ"ד לא שייך הפקר בי"ד להקנות, כח חבי"ד לא מעלה ולא מוריד כלל), וכמו דמהני ברנ"ל כלי בי"ד לדעת הרמב"ם, (וכן לדעת הרא"ש דלעולם צריך דעת אשתו, היינו משום נתינת הפת וכמ"ש הקרבן נתנאל (סי' ט' אות פ'), וכמו שנתבאר בדברינו להלן (ענף ו') בריני שכירות עיי"ש), סוף דבר האי דינא דרנ"ל (ואשתו) או כח בי"ד, הוא לענין להשתלם ממנו, דבהא מישתעי סוגיית הגמ' דיורדין לתוך ביתו, אבל היכי דמוכין לו נגד רצונו, זה מהני בכל אופן דאוסר עליהם ואינו רוצה להשתתף או לבטל רשותו, וז"פ וברור.

(ועי' במרכבת המשנה (פרק ה' הלכה ה') שחולק על הרב המגיד ומדבריו יוצא דלדעת הרמב"ם לעולם אין כופין אותו להשתתף מפתו כאינו רנ"ל, אלא מוכין לו משלהם והיינו דכופין אותו להשתתף, פירוש שצריך לכה"פ להסכים להשתתף ולא לסרב להכעים, והנה משמע דכוונתו שאם מסרב אז יורדין לתוך ביתו, ואינו נכון כמו שנתבאר דאף בזה צריך קנין לדעת שמואל כנ"ל, (ודוחק לומר דכוונתו דמוכין לו בע"כ, דאיזה כפיה שייך בזה כלל, ואולי כוונתו דכופין אותו שיאמר רוצה אני, אך שוב קשה מהא דיורדין לתוך ביתו ולא הצריכו שיאמר רוצה אני אע"ג דאין כאן קנין, דמוכח דממילא מהני חזיכוו בע"כ), ומה שרייק על פירוש הה"מ למה צריך להמריח כי דינא, לא קשה דודאי כללא דמילתא בכל דיני כפיה דבי"ד יורדין לנכסיו, והמרכבה"ם על פי דרכו מדחיק מאוד בהא דכפיה בלחי או קורה דרחי חשיב כאינו רנ"ל, אלא ודאי העיקר בפירוש הה"מ דע"י בי"ד לעולם כופין אותו להשתתף בפת ובעשיית לחי או קורה וכמו שפסק המחבר, מיהו מה שב' לקיים הגירסא רנ"ל אין שאין רנ"ל לא לדעת הרמב"ם, נכונה מאוד עיי"ש, וכבר כתב בעצמו דאף לפי מה שב' הה"מ ניחא פירוש זה).

אלא דיש להתבונן לקושטא דמילתא בהך דינא דגמ' האיך מהני כפי' זו לזכות לו בע"כ, הרי אין זכין לאדם בע"כ כמ"ש הפמ"ג, וברנ"ל דהכפי' הוא ע"י בני המבוי כלי כח כ"ד לא שייך הפקר בי"ד הפקר להקנות לכו"ע, (ולקושטא הא דכופין בב"ד נלמד מדין רנ"ל, דבלא"ה מהיכי תיתי דמהני הקנין בע"כ (אף בכח בי"ד כנ"ל) הרי לא דמי לכפי' דלחי וקורה וברלהלן), וכך נרייק בהמשך סוגיית הגמ' יתברר לן מילתא דא היטב, דהנה איתא שם בגמ' לימא מסייע ליה (לשמואל) כופין אותו לעשות לחי או קורה למבוי, שאני התם דאיכא מחיצות, ופיר"ת (תוס' שם) דין הוא דכופין אותו לעשות לחי וקורה דמהני מחיצות להתיר למלטל בתוכו אע"פ שנעשו בע"כ של אדם, ולא דמי לעירוב דכין הוה משום דירה וזכין משום קנין, אין לו להועיל בע"כ של אדם עכ"ל, וכ"כ ברימב"א דבע"כ אין כאן לא קנין ולא דירה

ע"כ.

היוצא מזה דהגם רהכפי' לגבי חלק הממון הוא ככל דיני כפי' דהל' שכנים רכופין זה את זה, מ"מ לענין עירוב אף לענין דירה איכא למידק וכי דעתו של אדם אפתו כשמוכין לו בע"כ ודעתו לאסור עליהם, (עי' לעיל דהיינו מעמא דלא מהני לת"ק שלא מרעתו, והתוס' והריטב"א לשיטתם אולו), ועוד הרי המקפיד על עירובו אינו עירוב וכראיתא בגמ' (דף מ"ט) מה שמו עירוב שמו, וכדפי' רש"י שם שיהו כולן מעורבין ומרוצין בו שלא ימחה זה בתבירו אלא שותפות נוחה ועריכה עכ"ל, והאיך מהני בע"כ, (עי' רש"י (דף פ' ע"א ד"ה צריך להודיע) ועי' עוד תוס' (דף מ"ו ע"ב ד"ה אין חבין) שכ"כ להדיא בדברי שמואל דהיינו קולא דע"ה עיי"ש, שוב מצאתי בתוס' ר"פ בסוגיין שכ"כ להדיא דכיון דמקפיד על עירובו אינו ראוי לכופו על זה), וכ"ש למ"ד עירוב משום קנין דודאי לא קני ליה רשותיה בע"כ, וכמ"ש התוס' והריטב"א דאין לו להועיל דאין כאן קנין והיינו כמו שדקדקנו מעיקרא בדעת שמואל, (ובאמת משום כל הנ"ל בחר לו המאירי דרך אחרת היפוך פירוש כל הראשונים ז"ל בהא דיורדין לתוך ביתו, דלאו למיטרא שיטלו חלקו מהשיתוף בע"כ, דודאי אם מוחה בשעת העירוב או השיתוף אינו רשאי לערב לו, (ואף באשתו לא מהני בע"כ אלא שלא מרעתו דאפילו אם מיחה כבר מסתמא מתרצה לבסוף למה שאשתו עושה היכי דמדינא חייב להשתתף וכמו שפיר' המאירי), אלא פירוש הדבר כך הוא, נוסלין ממנו השיתוף שלא ביריעתו או שמערכין לו עירוב שלא ביריעתו על דעת שישתלמו ממנו, ובמוצאי שבת משתלמין ממנו בע"כ, עכתו"ד), ולחכי אין סיוע לשמואל מהביריתא, מיהו למעשה קט"ל שמואל דהם אמרו והם אמרו ולא פלוג רבנן במילתייהו, ועיקר תקנת חכמיו"ל שלא לייתי לאחלופי ברה"ר, איתנייהו אפי' בע"כ, דכיון דאוסר עליהם עשאוה חכמים כאילו קנה חלקו בבית שם, למ"ד משום קנין, וזכה בפת היכי דמוכין לו בע"כ (וא"א להפקיד חלקו כמ"ש המאירי), וכאילו נקבע דירתו שם למ"ד משום דירה, דכך אופן תקנתו, וכמו דהקילו לענין קמן המוכה בעירוב (גיטין דף סב ע"ב) אע"ג דבבב התורה כולה לא מהני, וניחא היטב בסופו"ד.

ענף ה'

דין זכ"כ במצוה

אמנם כרי להמתיק דין זה דוכין ליה בע"כ, איכא לדמויי דבר נפלא אשר מצאתי בב"י הל' נדרים (יו"ד סי' רכ"ח) בענין נדר ע"ד רבים, דאיתא שם דלדבר מצוה א"צ הסכמתם כרי להתירו משום דמסתמא ניתא להו כמ"ש הראשונים שם,

ונסתפק ה"י וז"ל, ואיכא למיבעי היכא דקיימי הנך רבים וצווחי דלא ניהא להו בהתרה זו, ואע"פ שהוא לדבר מצוה, והי' נראה לי דאפ"ה נשאל ומתירים לו, דהא ודאי חזקה על כל איש מישראל דניהא לי' בעשיית המצוה, והני דאמרו לא ניהא להו, יצרים תקפס, וכמ"ש הרמב"ם המעם שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני בגיטין, ואל"כ לא הוי שרי להתיר בלי ידיעת הרבים והוה לן למיחש שמא לא ימכימו וכו' עכ"ל, מצינו למדין לפי דברי ב"י דלדבר מצוה אפי' בצווה אמרינן דניהא לי' ע"פ סברת הרמב"ם, וא"כ ה"ה בבאין לענין לזכות לו בע"כ דמהני מטעם זה דהרי מצוה לחזור אחר ע"ח כמבואר בשו"ע (סי' שס"ו סי"ג וסי' שצ"ה), והיינו כדי שלא לבוא לידי איסור מלטול כמ"ש הט"ז (סי' שצ"ה), וא"כ כיון שאוסר עליהם, ניהא הא דמזכין בע"כ.

אלא ראיתי יש להתבונן דכפי הנראה דברי ב"י מותרים א"ע, דהרי אדרבה מדברי הרמב"ם מבואר דלא מהני סברא זה אלא כשאומר רוצה אני (ובמשכ"ל), ומאי שנא נדר דלא משנחנין ב' כלל, ועוד קשה מוכח מה שמדמה הב"י הא דצווחי למש"כ הפוסקים דכדבר מצוה אמרי' דמסתמא ניהא, הרי ודאי רכל ישראל בחזקת כשרות ומסכינן דמסתמא ניהא להו, אבל בדצווחי קמאי מהיכי תיתי דמהני בע"כ, ובאמת מסיק הב"י מדברי הריב"ש שאם יש מוחים בהתרתו, אין מתירין לו אפי' בדבר מצוה, והכי נפסק ברמ"א שם, וכאשר הצעתיו הדברים לפני מוריניו הרב הנאון המובהק אאמו"ר שליט"א פי' בזה דברים נחמדים ליישב דברי הב"י ולבאר במאי פלגי הב"י והריב"ש בטומו"ד, דהנה בעצם סברת הרמב"ם נתקשו בו האחרונים כרינא דא דכופין, דממ"נ אם איתא שצריך שיהי' לרצונו ממש, א"כ איך מהני מה שאומר רוצה אני ע"כ כפיה, דאע"ג דדברים שכלב אינם דברים, הלא אין אומדנא דמוכח גדול מזה דאינו רוצה, וכזה אמרינן בכ"מ דהוי דברים כמבואר בתוס' קידושין (דף מ"ט ע"ב) וכלל הפוסקים, ואי נימא כסברת הרמב"ם דכאמת רוצה, א"כ גם בלי הכפי' שיאמר רוצה אני, ואף בצווח אינו רוצה, יחול הגמ בע"כ.

אלא ביאור הדברים הכי הוה, דכלל גדול מצינו בריני קניינים וכיוצא בהם, דיש אופנים דצריך דעת ממש לחלות הקנין, ולפעמים מני בהא דניהא לי', וכגון ביאוש שלא מדעת דלא הוי יאוש, מיהו היכי דא"צ דעת אלא נחותא, די בזה דאילו הוי ידע ודאי הי' ניהא לי', וכמו שהארריך בקצוה"ח (בסי' רמ"ג ס"י) בכללים הללו, והיסוד בזה דניחותא הוי דבר דממילא, משא"כ דעת צריך שיכוין לכו ודעתו לזה שרוצה עכשיו והבן, ועפ"ז מתיישב היטב סברת הרמב"ם, דמש"כ רכל איש ישראל ניהא לי' בעשיית מצוה אע"פ דצווח אינו רוצה, היינו נחותא דוקא, אבל כיון דסוף סוף למעשה אין דעתו לגרש ולשמוע דברי חכמים דהרי צווח אינו רוצה, א"כ הוי

גירושין שלא מדעת, אבל מאחר דבופין אותו ומגרש מדעתו מחמת הכפי, שוב הוי גירושין מרצון, דהרי ניחא לי, סוף דבר מציאות פעולתו ואמירתו הוא הדעת, ופנימיות נפשו ורצונו הוא הניחותא, ואתי שפיר דברי הרמב"ם בדקדוק גדול.

והשתא מבוארים היטב דברי הכ"י, דה"י ס"ל דבנדר ע"ד רבים כבדי להתירו סגי בניחותא, וא"צ דעת ממש פ"י שיסכימו בדעתם בהחלטה להניח לו להתיר נדרו, והוכיח זה מהא דכתבו הפוסקים בהא דא"צ לשאול את פיהם בדבר מצוה דהיינו משום דמסתמא ניחא להו, ואם איתא דצריך דעת הרבים להסכים בהתרתו, הא"י מהני הא דמסתמא ניחא להו, הרי יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש וכנ"ל, אלא ש"מ דבניחותא סגי, ועפ"י ה"י נראה להכ"י דאף היכא דצווחו הני רבים קמאי דלא ניחא להו בהתרה זו, לית מאן דאשגח בהו ומהני התרתו דהרי אכתי אמרינן דכאמת ניחא להו, וכמו שהוכיח מדברי הרמב"ם דבמצוה לעולם איכא ניחותא (וא"צ שיאמר רוצה אני אלא היכא דצריך דעת), וכמו שנתבאר, (ומש"כ הכ"י דאל"כ גם מסתמא הוה לן למיחש שלא יסכימו, פ"י דאי בצווחי מהני מחאתם, ע"כ דלא הוי בנדר של הרמב"ם דחוקה על כל איש ישראל, וא"כ שוב איכא למיחש אף כסתמא דדילמא לא ניחא להו).

אך לבסוף מסיק הכ"י דמדברי הריב"ש מוכח דבנדר על דעת רבים צריך הסכמת דעתם ממש ולא סגי בניחא להו, ולשון דעת רבים מסייע ליה, אבל לפי"ז הרי הדרא קושיית הכ"י לדוכתי, א"י מהני הא דאמרינן דמסתמא ניחא להו הרי הוי שלא מדעת, אמנם היישוב הנכון בזה עפ"ימש"כ הקצוה"ח (בס"י רס"ב וס"י שנ"ח) כפי' הגמ' ודקעת הראשונים ז"ל, דבדבר מצוה כל היכי דאיכא ניחותא חשיב דעת, וא"כ אתי שפיר בנדר ער"ר, דלצורך מצוה סמכין דמסתמא ניחא להו דחשיב כהסכמת דעתם, מיהו כשהרבים מוחים בהדיא בהתרתו, לא שמיא דעת כלל, וכמבואר בדברי הרמב"ם בגירושין דצריך שיאמר רוצה אני, וה"ה נמי בנדר כיון דצריך הסכמת דעתם לשי' הריב"ש דנקמינן כוותיה, א"כ לא מהני התרתו, וכך עולים דברי הכ"י והריב"ש כהוגן, קים וישר נחמד ונעים.

ומעתה בניד"ד לענין לזכות פת העידוב כעל כרחן, הרי מבואר בגמ' דזכין לאדם שלא בפניו, וכמו שפ"י בקצוה"ח (ס"י ק"ה) דהיינו משום דבוכי' סגי בניחותא וא"צ דעת, וא"כ מאחר דתיקון עידובין חשיב דבר מצוה, שפיר זכין הפת בע"כ אע"ג דצווח שאינו רוצה להשתתף, וכמו שהוכיח הכ"י מסברת הרמב"ם דכל היכא דבניחותא סגי, מהני במצוה אפי' כשמוחה וצווח איני רוצה, וכזה ניחא היטב למעשה הא דמוכין בע"כ כמבואר בגמ', (ואפשר שלזה כוון המהר"ם שיק (בתשובה

סי' קפ"א) וז"ל, וגם אין לחשוש שאינם רוצים לזכות בעידוב זה, דע"ח א"צ דעת זכות הוא להם, ואפי' אינם רוצים כופים על מדת סדום, ואיכא למימר כסברת הרמב"ם (בפ"ב מהל' גירושין) דאפי' אם אינו רוצה, הוא רק ע"י היצה"ד שמפתחו אבל באמת בנפשו הוא רוצה, ולכל הפחות מוקמינן ל' בחזקה שאינו כאנשי סדום לענין זה נהנה וזה לא חסר, ורק על חזקה זו צריכים אנו לסמוך עכ"ל, מיהו לא משמע הכי מלשונו שכ' דרך על חזקה זו דאינו מאנשי סדום סמכינן, וכן יש לדקדק דאם ה' בא לחדש דבע"ח א"צ שיאמר רוצה אני, ודאי לא ה' מקצר במילתיה כ"כ, ולכך ה' נראה לי ביותר פשמות דכריו דכוונתו דכר' הרמב"ם לכאד דמאחר דאפי' באינו רוצה אמרינן דבאמת רוצה בנפשו, א"כ לכה"פ כסתמא כשאנו מוחה ודאי מוקמינן ל' אחזקה (אפי' בא' מכת של חדשים), וכדמסיים וז"ל, וע"כ רבוה לא איתרע חזקתם לומר עליהם שהם כת סדומיים בזה הענין ע"כ, והבן היטב).

ענף ו'

כשאננם רוצים להשתתף מחמת פלוגתא דדינא

והשתא דאתינן להכי כרידא לן מילתא מדינא דנמ' דכל היכא דאחד אוסר על בני המבוי בדריסת רגלו, אפשר להם לזכות לו פת בע"כ, ופשוט דחצר ומבוי לאו דוקא, דה"ה בעירובין של עיר איתנייהו לכל דיני כפ' המוזכר בגמ', דהגם דהי' מקום לבעל דין לחלוק דדוקא במבוי וחצר דקביעת התם תשמישתיה כל שעה, כופין זה את זה שלא יהיו ידיהם אסורות מלהשתמש בחצר ובמבוי בדרבם בחול, משא"כ בעיר דלא שכיחי בה השתמשות כ"כ מהיכי תיתי דכופין על זה, (עי' חירושי הריטב"א (דף ס"ו ע"ב) כעין מכרא זו למ"ד אין מכמלין מחצר לחצר, דאלא בחצר דשכיחי בה דיוורין אקילו רבנן התם משום דהוי עיקר תשמישייהו התם ולחיות להם תרוחה לצורך תשמישי שבת עכ"ל, ודו"ק), מ"מ מאחר דיש מצוה לערב, ומעמא רבה איכא דלא ליתו לידי איסור לאפוקי ולעיוול, וכמו שדייק המדרכי (סי' תקס"ו) והגמ' (ריש הל' עירובין בשם התוס') והוכחא בב"י (סי' שצ"ה) מהא דאיתא בגמ' (דף ס"ה ע"א) מבואה דאית בי' תרי גברי וכו', א"כ מסתבר דהיינו מעמא דכופין בני מבוי זה את זה להשתתף לרבך מצוה, (והכי משמע ממש"כ הט"ז (סי' שפ"ב סק"ב) במעמא דרגיל, דיכולים אנו לבוף את ישראל לקיים דבר מצוה שהורגל בו עיי"ש), ולענין חשש מלסול בעיר נאמנים עלינו דברי גדולי האחרונים ז"ל התת"ם (או"ח סי' צ"ט) והאבני נור (או"ח סי' רס"ו) ועוד, דפשיטא להו שא"א בשום אופן להינצל ממכשול זה ומצוה רבה יש בהתיקון, (וע"ע

בדרישה (שם) דעיקר המצוה לצורך הנאתו כדי למייל או להביא צרכי אכילתו כמ"ש וקראת לשבת עונג ודו"ק), ועוד הרי מכואר ברמ"א (הו"מ סי' קס"ג סי' א') בהא דכופין בני העיר זה את זה, דה"ה לכל צרכי העיר עיי"ש, וחלא לפי מה שנתבאר אין לך צורך גדול מזה, ולכן ברור דכל דיני הכפי' איתא בתיקון עירוב בעיר, ול"ש מחצר ומבוי ופשוט.

והנה אפי' היכא דאיכא בעיר רבנים ומורי הוראה שלפי דעתם אינו מועיל התיקון מדינא ובגלל זה אינם רוצים להשתתף, דבזה לכאורה א"א לבזק אותם שישתתפו בהוצאות דלתי וקורה וחלקם בפת דלמעמם ליכא שום תיקון בזה, מ"מ פשיטא דכיון דהם אוסרים על בני העיר שע"פ דין עושים לפי דעת רבנים המתירים, דמזכין להם שלא מדעתם ואפי' בע"כ (אלא שאין משתלמים מהם אפי' בבי"ד), לא מיבעיא לפי מה שנתבאר מרבירי הגמ' ופי' הראשונים ז"ל, דכך תיקנו חכמו"ל דהיכא דאוסר, מהני לזכות בע"כ דהם אמרו והם אמרו ולא פלוג רבנן כנ"ל, דאף אי נימא דאין להאוסרים להשתתף מדעתם מאחר דלשיטתם יש איסור בזה, הרי אין צריכין הסכמתם כלל, והמתירים שרוצים התיקון כפי דעתם, מזכין להם בע"כ (אפי' בלי בי"ד וכמו שנתבאר), דאין שום סכרא בעלמא לחלק ולומר דכאופן דאיכא פלוגתא דדינא, ולא הניחו חכמו"ל לזכות בע"כ, מאחר שהמזכין עושין רצון חכמים בשם ומלכות לתקן העירוב המותר לפי דעתם, ומאי חזית לגרוע כחם שלא יועיל הויכוי בע"כ בעידן דחזינו דהקילו בזה חכמים בכל מקום, ואדרבה לענין הפת לכו"ע כללא דמילתא הוא דכל שיש לך להקל בעירובין הקל וכדאיתא בגמ' (דף פ' ע"א), ועאכו"כ שלא לחפש סכרא ולחדש חילוקים לחומרא נגד סתימת הגמ', והגם דעיקר דינא דבני המבוי כופין את היחיד המסרב שיוורדים לתוך ביתו להשתלם ממנו, לא שייך בניד"ד, מ"מ פשיטא דלגבי עצם הקנין מהני הויכוי כרת וכדין, וכדור.

אלא דכלא"ה לקושטא דמילתא ראוי להאוסרים לקיים האמת ושלוש אהבו וכדאיתא ביבמות (דף י"ד ע"ב), ושיהי' ניחא להם בהתיקון שעושים המתירים שהם אינם מוכרחים לקבל דעתם, דהרי באמת ליכא שום חשש נתינת מכשול או תקלה בהשתתפותם אף לשיטתם, כיון שהמתירים ע"פ דין הם עושים (ולא דמי להא דאיתא בשיטה מקובצת (בגדרים דף צ' ע"ב) לגבי אשה שאמרה טמאה אני, דקמקשה דכיון דשויתה אנפשה חתיכה דאיסורא אסור לה להכשיל את בעלה ועוברת אלפני עור, דשאני התם שיודעת שבאמת יש איסור ודאית לפי המציאות, משא"כ בפלוגתא דדינא, ועוד דבשיטמ"ק מסיק התם דכיון דכופין אותה שלא ברצונה לשעבר עצמה לבעלה, לא שייך לפני עור, וא"כ ה"ה בכאן י"ל דהרבנים

המתירים כופין האוסרים שלא יאסרו עליהם ולא שייד נתינת מכשול כלל ודו"ק, וע"ע בשער המלך (פ"ט מהל' אישות הל' מ"ז) מש"כ בזה, ואדרבה אם ימנעו מלהשתתף הם מכשילים את הרכים, והכי מבואר להדיא בירושלמי (פ"א ה"א) לענין מבוי עקום דפליגי בה ר' יוחנן ור"ל, דר' יוחנן ור"ל הוון שריין בשקקה דר' יצחק, ריש לקיש מלמל ברעיתיה, ר"י לא אסר ולא מלמל א"ר יוחנן הניחו להם לבני מבוי שיהיו שוגגין ואל יהו מזידין, ופי' בקרבן העדה דלכך לא אסר להן כי ידע שלא ישמעו לו, כי יש להם לתלות באילן גדול בר"ל רעבד עובדא למלמל כשמעתתיה עב"ל, והכי מסיק התם בירושלמי דר"י בימל רשותו, ופירשו המפרשים ראע"ג דהוא אוסר למלמל, מ"מ כרי שלא להכשילם יותר, לכך בימל להם רשותו ע"כ.

ואם כי למעשה מועים הם, וחושכים האוסרים שאין להם להשתתף בדבר האסור להם, מ"מ לפי מה שנתבאר דבוכי' סגי בניחותא וא"צ דעת, א"כ כיון שהתנגדותם ע"פ מעות הוא, שוב אמרינן דאי הוו ידעו דעינם המעתם, ודאי הוו ניהא להו לקנות ומהני הויכוי אף בלי דעתם והסכמתם כנ"ל, (ובאמת כניד"ד לדעת המתירין, האוסרים מועים הם מעיקרא, דאין שום מקום לאיסור מאחר דהעיד מוקף בג' מחיצות לצאת ידי חובת המחמירים כדעת הראשונים דא"צ ס' ריבוא ועוד צדדי היתר כמבואר בתשו' המתירים, באופן דכשר לכל פוסקי דור הקודם אף מדרבנן, ועב"פ לכו"ע ליכא חשש דאורייתא באופן זה, ומה שמחפשים חומרא ע"ג חומרא, היא שלא אליבא דהלכתא, בדברכ' סופרים הלך אחר המיקל (ע"ז דף ו' ע"א), וכ"ש בעירובין דלריב"ל הלכה כרב' המיקל (דף מ"ז ע"א) אף לענין מחיצות, עי' ירושלמי שם, ולכמה פוסקים הכי הלכתא עי' מרדכי (ס' תפ"ב), וכן המסורה להקל בכל מה דאפשר בכדי לתקן, (ואם הם באים לאסור ממעם גזירה וחומרא, פשימא דאין כחן לגזור גזירה על הציבור שנוהגין ע"פ הוראת רבנים, ומה שהאוסרים אומרים דמנתן המקום הוא להחמיר, הבל הבלים, דהרי נהיגי כבר משנים רבות בעשיית עירובין פרטיים בכמה ק"ק כשכוונתנו אשר מלמלו בהם מדי שבת בשבתנו גדולי ישראל רבנן ותלמידיהון, ובראשם כ"ק ארמו"ר הגה"ק מבאבוב וצוקללה"ה, אשר מלמל בכל שבת בפרהסיא, והנשמע מעולם קביעות מנהג המקום כזאת שאין עושים עירוב אלא על שמת קמן, אתמהא), ואע"ג דלפי תומם הם חושבים כרבינא קעברו, מ"מ מסתבר דכאופן זה כל דיני כפי' יש להכריחם שישתתפו דמועים גמורים הם, ועב"פ ודאי אמרינן בזה דבאמת ניתא להו, והמחאה שעושים הוא במעות).

וכבר נזכר סברא זו בספר דבר הלכה (אות נ"ח) לענין ביטול רשות, ודבריו נכונים, דאע"ג דצריך דעת לבטל רשותו, וא"כ לכאורה כל זמן שאינו עושה תנאי

בהריא שאם חצדק עם המתירים הוא מבטל רשותו, ליכא דעת לבטל, דזה אינו, דכבר נתבאר לעיל דבמצוה חשבינן לניחותא כדעת, והוי כאילו חתנה בהריא לבטל רשותו וכאשר הביא מדין כלך אצל יפות (כב"מ דף כ"ב ע"א) דמשם בארה דינא דא דמצוה שאני, כמש"כ התוס' שם (בר"ה אם יש יפות) ובשאר ראשונים, ועי' בקצוה"ח (כס' רע"ב וס' שע"ו, וכמ"ז שם סקל"ד), והכי איתא להדיא בגמ' (עירובין דף ע"א ע"א הובא בדבריו שם) לדמות דין דכלך אצל יפות לדין ביטול רשות בעידוב, והיינו משום דמצוה לערב ולכך רמי להך דתרומה וק"ל, אלא דאם מוחין בפירוש ולא ניחא להם בתנאי זה, לא מהני מאחר דצריך דעת, ולא יועיל אלא לענין זכ' דפת דסני בניהותא, וכמו שנתבאר.

(ומדבריו יוצא דאפי' בפלוגתא דדינא בדליכא טועים שייד לומר סברא זו לדעת המתירים הם מבטלין רשותו, דמאחר דשייד להתנות כן בהריא תנאה ממילא איתא, אלא דלענין שיתוף בפת לא יעלה יפה סברא זו כל כך אם עושים האוסרים ע"ח בחצירותם בכרכה, דתו ליכא למימר דניחא להו בתנאי זה לעשות ברכותיהן ספק ברכה לבטלה, (ומהך מעמא נמי א"א לומר דמאחר וכל התנגדותם הוא כדי למנוע המלטול, י"ל דאין עושים אלא לפנים, אבל למעשה ודאי מתכוונים לזכות בפת כרי שלא להכשיל את הרבים, דמאי איכפת להו במחשבה זו, ואם אין שכל לאחר מהם לכוון את זה, מ"מ ודאי ניחא ל' בהא לזכות באמת, דהרי כל כוונתו רק לשם שמים להציל מאיסור (דאי משום מדת סדום, פשיטא דמוכין בע"כ, כמבואר בגמ'), וכל זה לא שייד כלל אם עושין ברכה לעצמן, דודאי יש להם היפך הכוונה שלא לזכות בהפת), אבל באופן דמועים גמורים הם, בין מצד עצם האיסור (לדעת המתירים), ובין מצד אי השתתפותם בפת, פשיטא דאי הוו ידעו ודאי ה' ניחא להו לעשות הישר והטוב בעיני ה' להשתתף, דמוטב לגרום שיהיו ברכותיהם שיעשו אח"כ, לבטלה בשוגג, (ובשכר עשו כשב ואל תעשה), ולא להיות בכלל מונע את הרבים מלעשות מצוה ולהכשילם במלטול איסור מחמת טעותם וק"ל, וכ"ז לדווחא דמילתא דכבר נתבאר דבלי טעמא דבסתמא כאמת ניחא להו אפשר לזכות להם בע"כ כתיקון חז"ל, ואם עושין ברכה לעצמן איהו דאפסידו אנפשיהו, ופשוט).

וראיתי מי שרצה לרייק מהירושלמי דבסמוך, דמקשינן התם אי תימר לא מלטל (ר"י), יואסר לכני המבוי, וע"ז משני ר"י ביטל רשותו, דשמע מינה דכיון דלר"י לא מהני העידוב לכן לא הו' אפשר לו להשתתף בפת וצריך ביטול רשות דוקא, ופי' מעם הרברים דהוי כצדוקי שאינו מודה בעידוב שאוסר עליהם כראיתא במתני' (דף ס"א ע"ב), וה"ה בכאן מאחר דאינו מודה בעידוב זו, ויסוד הרבר דמי

שאינו מודה בעירוב לא שייך שיהי' דעתו אפתו עכ"ר, הנה מלכר שאין כידינו לחדש דין כזה שלא נזכר בשום פוסק ראשון ואחרון, (ובפרט ע"פ דיוק היוצא מתלמוד ירושלמי), גם עצם הדמיון לצדוקי, משנה הוא, וז"ל הרמב"ם (בסוף פ"ב), כללו של דבר כל מי שאינו מודה במצות עירוב אין מערבין עמו לפי שאינו מודה בעירוב ע"כ, אבל מי שמאמין בתקנת חז"ל, אלא לדעתו המבוי אינו מתוקן כהוגן, פשוט מסתימת הפוסקים רודאי נותן רשות, פי' משתתף בפת ומהני, ובפיה"ם שם מוכח להדיא דאף מחלל שבת אם הי' מודה בעירוב, ר"ל מאמין בו, נותן רשות עיי"ש, ומה שכ' שאין דעתו אפתו, ודאי ו"א, דא"כ כ"ש מחלל שבת מי חוי דעתו אפתו, וכן מי שאינו רוצה להשתתף ומתכוין לאסור, דיוודים לתוך ביתו, האיד מהני לפי דרך זה והלא הדברים ק"ו, אלא דודאי כל זה ליתא, דממילא הוי כאילו דיירי כההוא ביתא מאחר דפתו מונח שם, (והרי א"צ להודיע כלל לכני העיר בשמוכה לחן, ועי' לעיל מש"כ ברעת ת"ק אליבא דהתוס' והרימב"א), ולא פלוג רבנן במילתייהו, ורק בכותי וכיוצא בו כל מי שאינו מאמין בתקנת חז"ל, לא תקנו להם נתינת רשות בשיתוף העירוב, דכיון דאינו מודה בו כלל, דינו כנכרי לענין זה ולא שייך כלל במצוות עירוב, ומאחר דעיקר המצוה והכרחה הוא בשעה שמקבץ או בשעה שמוכה, כמבואר בשו"ע (בס' שצ"ה), לכן אין מצות הקיבוץ מועיל אלא למי ששייך להמצוה ומאמין בו (ובעין שחיטת מומר להכעיס דפסולת משום שאינו בר זביחה, ובמ"ש התוס' (חולין דף ג' ע"ב ד"ה קסבר), עיי"ש) ופשוט.

ובעיקר דברי הירושלמי הביא הכותב הנ"ל בשם הפני משה דמפרש קושיית הירושלמי דר' יוחנן לא הי' יכול לערב בפת, הנה אחר העיון בלשונו ראיתי שזה אינו כלל וכלל, וז"ל הפנ"מ, וכודאי לא עירב עימהם, שלדעתו המבוי הזה אינו מתוקן הוא, ולא מהני עירוב לדרייה עכ"ל, הרי דאדרבה משמע מדבריו דודאי אם הי' מערב עמהם או הי' מועיל, אלא דהוא לא עירב עימהם, משום דלדידי' לא מהני, וכונתו דאע"ג שלא רצה לאסור להם מ"מ לא רצה להתיר להם, ועיי' נתינת עירובו הוי כמסכים עמהם דמצו לערב, ומשני הש"ס ר"י ביטל רשותו, וענין זה לסלק רשות שייך אף בדליבא הכשר עירוב ולא חשיב הסכמה, וק"ל.

(כרם הא ליבא למימר דמשום שהי' אסור לר' יוחנן למלטל באותו מבוי כפי דעתו, לא מהני עירוב לדרייה ולא הוי כאילו דירי כההוא ביתא כיון דא"א לו להשתמש ולמלטל מביתו לתוך אותו חצר שהשיתוף מונח שם, דזה אינו כלל כמבואר מדברי הראשונים וז"ל על הא דאיתא בגמ' (דף ס"ז ע"ב) דשני חצירות זו לפנים מזו שנתנו עירובן בחיצונה ושכח א' מן הפנימית ולא עירב דשתייהן אסורות, עי' פירש"י שם (ר"ה אין ביטול רשות) שכ' וז"ל, ואי קשיא ליבמלי בני הפנימית

רשות חצירן לגבי האי דלא עירב ויהא הוא רגל המותר במקומו וכו', לאו מילתא היא דהא כיון דבמלי רשותיהו לגבי, הוי להו אינתו רגל האסורה במקומה כדתנן נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין, ואסרי החיצונה, ואע"ג דעירבו בהרה, הא במיל עירובייהו מכי איסתלקו להו מרשותא דפנימית וכו' עכ"ל, הרי לפניך דאי לא במיל עירובייהו לא היו אסורין על החיצונה אע"ג דאסורין במלמול, וכ"כ הרשב"א שם, וע"ע בריטב"א בשם ר"י דבאמת לדינא לא נתבטל העירוב שעירבו עם החיצונה ועדיין יועיל שלא לאסור עליהם בדריסת רגלם עיי"ש, וש"ס דסברא זו מעיקרא ליתא, והיוצא לנו מזה כלל גדול דאף היכא שהשתתפותו לא יתיר לו המלמול, אבתי שייך לערב בכדי להתיר לאחרים, ומכאן אתה דן על מה שנתבאר לעיל דאף היכא דלא יועיל העירוב לדידי' כלל, מ"מ שייך שיחי' דעתו אפתו ובדכתיבנא, ותו לא מדי).

והנה אין לדקדק בקושיית הירושלמי דיואסר ר"י לבני המבוי, אמאי לא זכו לו שלא מדעתו, דהנה איכא למידק בהא דקאמר הש"ס דר"י לא אסר ולא מלמל, וקא מקשה מה מלמל, אי תימר מלמל מחלפה שיטת דר"י, אי תימר לא מלמל יואסר לבני המבוי, ולפום דיהמא יש לתמוה מה זה דקמקשי מלמל או לא מלמל, הרי סיים לעיל מיניה בהדיא דר"י לא מלמל, אלא נראה בעיקר קושיית הירושלמי דהכי פירשו, דקא מדייק הש"ס דאי לא מלמל ע"כ אסר להם כזה שמירב לתת עירובו להם כשגבו ממנו וגלי דעתו לאיסור, וא"כ הא דקאמר לא אסר ולא מלמל, סותר זה את זה, דאי לא אסר ע"כ דמלמל (וכדמסיק רב אחא לבסוף דכפ ר"ל לר"י), ואי לא מלמל ע"כ דאסר להם, ולכן קמתמה מלמל או לא מלמל וכו', אי לא מלמל ולא נשתתף עמהם יואסר על בני המבוי בדריסת רגלם, ואע"ג דהם יזכו לו שלא מדעתו, סוף סוף כבר גילה דעתו ואסר להם, ומשני דלעולם לא אסר להם, וכשכאו לגבות הפת ביטל להם ר"י רשותו, ולעולם אבתי ר"י לשיטתו אולי דאסור למלמל והבן היטב.

(ולוא דכריהם ז"ל ה' נראה לפרש כאופן שמתיישב עוד יותר כל' הש"ס, דהיינו דהא דקא מקשי דאי לא מלמל יואסר לבני מבוי, פ' דכיון שראו שאינו ממלמל מביתו למבוי, כזה ממילא אסר להם דגלי דעתו דאינו נוחה הימנו, ומאי הוא דקאמר לא אסר ולא מלמל, ממנ"פ או דאסר או דמלמל, וע"ז משני ר"י ביטל רשותו, והיינו מסתמא רשותו במבוי כמבואר במתני' (פ"ו הל' ג'), ועי' פ"ב הל' ח' דקמיבעי מי מהני לרבנן מבטל בהדיא רשות ביתו), דכזה אסור להוציא מביתו למבוי (מתני' שם), ולהכי אע"ג דלא מלמל לא נראה כזה שדעתו לאסור, אלא דניחא ל' כביטול רשותו מלהשתתף (עי' שם (פ"ו הל' י'), לא בעי בר נש ייעול

חברייא לביתי' בר מדעתיה וכנ"ל), ואתי שפיר ודו"ק, עוד יש להעיר דלפי דרכינו דאפשר לזכות השיתוף בע"כ, י"ל דמשום הא ביטל ר"י רשותו, כיון דכלא"ה לא הי' מהני מהאחו לעכבם מלטלטל, ועכ"פ מדברי הירושלמי מוכח ממנ"פ או דאפשר לזכות בע"כ, או כדי שלא להכשיל ביותר הדרך הנכון שלא לאסור על המתירים וכמו שפ"י בקרבן העדה, ושניהם יכולים להיות אמת וצדקו יחדיו).

ענף ו'

שכירות בע"כ ע"י אשתו

הנה ברירנא קמן חלבה למעשה דאפשר לזכות הפת לכל בני העיר אף בע"כ של המתנגדים, והשתא יש לבאר אם יש עוד עצה לשכור רשותן משר העיר, והרי לענין שכירות מישראל כ' בשו"ע (סי' ש"פ ס"ג) אם אינו רוצה לבטל להם רשותו אלא להשכירו, יש אומרים שמועיל כמו ביטול, וי"א שאינו מועיל, ובמנ"א (שם סק"י) נוסח דבחול לכו"ע שרי, ובשו"ע הרב (ס"ד) מסיק דבדברי סופרים הלך אחר המיקל ומועיל שכירות, ועי' משנ"ב (שם סק"ג) דרעת רוב הפוסקים להקל, והכי נקטינן.

והנה זה פשוט דאף לשי' הרשב"א וסייעתו (חנ"ל) דס"ל לענין עירוב דמהני בע"כ, אפי' באינו רגיל ואפי' בלא דעת אשתו, מ"מ שכירות דוקא ע"י אשתו או שכירו ולקיסו, וכדאיתא בגמ' (דף ס"ד ע"א) ליזל חד מינייהו ליקרב לי' וכו' דהוה לי' בשכירו ולקיסו, ועוד איתא להלן (דף פ' ע"א) בההוא מורדינא מהו למיגר מדביתהו, (ועל כרחק דהכי הוי דצריך עכ"פ דעת אשתו או שכירו ולקיסו, דאל"ה מה הועילו חכמים בתקנתן להצריך שכירות משום גזירה שמא ילמוד ממעשיו וגוי לא מיגר כדאיתא בגמ' (דף ס"ד ע"א) עיי"ש, ופשוט), ואע"ג דפשיט לי' מהא ראשתו של אדם מערבת שלא מדעתו, והרי בעירוב, אשתו לאו דוקא לרעה זו, מ"מ מוכח מהא, דמערבין בע"כ וה"ה שוכרין, אלא דלא דמי לעירוב דמשתתפין בפת בע"כ, דסוף סוף איכא פת בעבורו מיוחד לשם העירוב, משא"כ בשכירות לא שייך כלל בדליכא איזה דעת משכיר לקבל דמי השכירות ושעל ידו יחול השכירות, (ובעין מש"כ לעיל לענין ביטול רשות דלא שייך בע"כ, ועי' ברא"ש (פרק ו' סי' א') שכתב דלענין שכירות בע"כ לא שייך למילף שכירות מעירוב, וכן הוא בהג"מ (פ"ב הל' י') וז"ל, ונראה למהר"ם דעו"כ ומולות וכו' אין שייך בע"כ שכירות, ואע"ג דמערב וכו' נוטלין בע"כ ממנו עירוב וכו' לא אמרינן דשוכר כמערב לענין זה ע"כ, והובא דבריהם בב"י (רי"ש סי' שפ"ב), ועיי"ש במ"ז (סק"ב) שפ"י טעם הדברים דענין רגיל לא שייך בעכו"ם, אך לא יתיישב לשיטת הרשב"א ודעימי' דמערבין

בע"כ אף באינו רגיל, ולדרכינו ניהא, והכי משמע מל' הגה"מ דלא שייך שכירות בע"כ, והיינו בדפרשנא וק"ל).

והנה לדינא אי מועיל שכירות מישראל בע"כ ע"י אשתו, נראה רתלוי כשני דעות במחבר (כס"י שם"ו), דלרעה א' והוא דעת הרא"ש וסייעתו פשוט דכמו ראשתו של אדם מערכת שלא מרעתו כך משכרת שלא מרעתו, וכמו שמדייק הגמ' (ברך פ') דאפשר למיגר מרביתהו מהא דמערבין מאשתו שלא מרעתו, דאע"ג דבנכרי קמייירי, מ"מ אין זה מקולי דשכירות אלא דמהני כמו דמהני עירוב בישראל, דאם יש איזה סברא לחלק ביניהם ולומר דשכירות גרע, איך פשיט לה מעירוב, ובאמת ה' אפשר לדקדק דלא דמי כלל לעירוב דנוטלין פתו בע"כ וממילא הוי עירוב, משא"כ שכירות איך מהני בלי דעת המשכיר, אך לפי מה שפירשנו דלשמואל דס"ל דעירוב משום קנין, מסברא לא ה' שייך לערב בע"כ (וגם למ"ד משום דירה אין כאן דירה וכמו שכתבו התוס' כנ"ל) ניהא הימב הא דמדריק הגמ' מזה דגם שכירות מהני בע"כ, והכך הימב.

(מיהו לקושטא נלענ"ד דלעולם הא דצריך דעת אשתו בעירוב (עיין ברא"ש פ"ז סי' מ') דלעולם צריך דעת אשתו דפשיטא דאין שום עירוב מועיל בעל כרחו), היינו משום שיורד לתוך ביתו ונוטל משלו, ולא הותר אלא ע"י אשתו, אבל לענין עצם קנין העירוב א"צ דעת כלל, (וכזה ניהא מש"כ האלי' רבה המובא לעיל דלכו"ע (אף לדעת הרא"ש) מהני הא דבי"ד יורדים לנכסיו אע"ג דליבא דעת כלל, ואם איתא דצריך עכ"פ דעת אשתו לצורך הקנין, א"כ איך מהני ע"י כח בי"ד בלי דעת למ"ד דלא שייך הפקר בי"ד להקנות, הרי לא דמי כלל להא דכופין לעשות לחי או קורה וכנ"ל, אע"כ דדעת אשתו בעינן כדי שיוכלו בני המבוי ליטול מפתו כלי בי"ד, והכך), והא דצריך לפי"ז בשכירות דעת אשתו, הרי אינו נוטל ממנו כלום, לא קשה מירי, דכבר נתבאר דאף לדעת הרשב"א דבעירוב לעולם מהני בע"כ בלי דעת אשתו ובאינו רגיל, מ"מ בשכירות כיון דאין כאן פת, צריך לכה"פ דעת אשתו וכמו שנתבאר לעיל, וא"כ ה"ה דאיבא לפרושי הכי לדעת הרא"ש, אלא דלדעת הרא"ש ילפינן דין זה מהא דאשתו חשיב כגופו לענין עירוב ליקח מפתו בע"כ, הכי נמי לגבי שכירות אפשר למיגר מרביתהו רשותו של בעלה בע"כ, והכך.

והתברר לזה ממה שכתב הרא"ש (פ"ו הג"ל) דנכרי שה' רגיל להשכיר וכו' לענין שכירות בע"כ לא שייך למילף שכירות מעירוב עכ"ל, ותמה הודישה (ריש סי' שפ"ב) הלא לדעת הרא"ש גם בעירוב צריך דעת אשתו, ורגיל לבד לא מהני, ולא יזה ענין קאמר דלא ילפינן שכירות מעירוב, וכזה הקשה המג"א (סי' שס"ז סק"ה)

עיי"ש, ולפי מה שביארנו יש ליישב קצת, דלעולם מעמא דבעירוב צריך דעת אשתו הוא משום שנומלין מפתו, (דבלא"ה בין דהקילו רבנן שיחול הקנין בע"כ, לא בעי דעת כלל), משא"כ בשכירות מעמא דמילתא הוא משום דלא שייך קנין השכירות בלי שום דעת כל דהו, וא"כ סד"א דכמו דמצינו בעירוב דאף היכי דאינו אוסר ואין סבא לכופו מ"ס מהני ברנ"ל להשתתף וממשיכין חקנין שרגיל ב"י בע"כ (אף למ"ד עירוב משום קנין כנ"ל), א"כ נימא דה"ה ברנ"ל לשכור אע"ג דליכא דעת כלל לחלות השכירות מ"ס לא נפסק השכירות שכבר רגיל ב"י, (ואע"ג דבעירוב בעינן דעת אשתו, היינו רק כדי שיוכל ליקח מפתו שלא ברשות), ע"ז כ' הרא"ש דזה אינו, דלא שייך למילף שכירות מעירוב לענין שכירות בע"כ, פ"י בלא דעת אשתו, דעצם קנין העירוב באמת מהני בע"כ כשהבי"ד נוטל פתו (או כשמוכה לו מפתו כנ"ל), ולכך הקילו חכמים אף באינו אוסר ואמרו דברנ"ל מהני, משא"כ שכירות לא מהני בע"כ וצריך עכ"פ דעת אשתו וכדפרשנא בדעת הרשב"א, ודו"ק היטב, שוב ראיתי בקרבן נתנאל (שם פ"ז אות פ') שפ"י הא דצריך דעת אשתו משום דבלא"ה הוי פת גזולה וכדכתיבנא, וכ' רבזה יתיישב קושית המ"א, אך לא ביאר דבריו, וכן לא פ"י כלל הא דלמעשה צריך בשכירות דעת אשתו עיי"ש, ודו"ק).

ולדעת הרמב"ם (רעה ב' במחבר סי' שס"ו) דבעירוב לא מהני ע"י אשתו אלא מדעתו אבל בע"כ לא, באמת קשה מוכח מההיא מורו"נא דמשמע דמהני בע"כ, וכבר השיג הראב"ד על הר"מ בזה (שם פ"ה הלכה ה'), וע"י מגדל עוז שתי' השכירות עדיפא דמהני אף בע"כ, ולכאורה היינו משום דכנכרי קיל דהוי כדירת בהמה וכמו שהקילו דא"צ ש"פ כמבואר בגמ' (דף ס"ו ע"א), ולפי"ז צ"ל דסנגון הגמ' הוא דכיון דמהני עירוב ע"י אשתו שלא מדעתו, ה"ה בשכירות, אלא דבשכירות יש להקל עוד דחשבינן בע"כ כמו שלא מדעתו ודוחק, (מיהו י"ל לפי מה שנתבאר לעיל בדעת הרמב"ם דאף בעירוב כופין ע"י ב"ד, אלא דאין רשאי ליחיד לירד לנכסיו, א"כ ניתא דכנכרי הקילו, ועוד בלא"ה הרי אינו נוטל ממנו כלום, ולהכי מהני אפי' בע"כ, ודו"ק).

והלום מצאתי כפ"י רבינו חננאל (שם דף פ') שמפרש דברי הגמ' כשי' הרמב"ם דכשמטחה על אשתו אוסר על בני החצר ולא מהני אלא שלא מדעתו, וכ' להדיא דה"ה לענין שכירות אם בא בעלה הנכרי ומוחה, כמילה אותו השכירות ונאסרו וחזרו לאיסורין עכ"ל, הרי מוכח דלדעת הרמב"ם גם בשכירות דוקא שלא מדעתו וכפ"י ר"ה, ואע"ג דהגמ' משתעי בדלא אונר ל"י החווא מורו"נא, ע"כ צ"ל דכל זמן שאינו ממחה על אשתו חשיב שלא מדעתו, והיינו משום דאע"ג דהוא עצמו אינו רוצה לסייע לכני החצר לא אמרינן דלא ניתא ל"י עצם השכירות, ואשתו

משכרת שלא מדעתו, וה"ה לענין עירוב הכי הוי וליתא לקושיית הראב"ד ז"ל לפי פ' זה, והכי מוכח ממש"כ הרמב"ם (פ"ב הלכה י"ב) ראשתו של עו"כ ומולות משכרת שלא מדעתו וכו', עיי"ש דמוכח מלשונן דשכירות לא עדיף מעירוב, וכמו דבעירוב קאמר (כפ"ה ה"ה) דדוקא שלא מדעתו אבל בע"כ לא, ה"ה בשכירות, והכי מבואר במגיד משנה (שם כפ"ב) שכ' על דברי הרמב"ם ז"ל, מכאן דשלא מדעתו הוא אפי' בשאלוהו וסירב, והרשב"א כ' שלא מדעתו אפי' בע"כ עכ"ל, משמע דלהרמב"ם לא מהני בע"כ, אלא בסירב אכתי חשיב שלא מדעתו וכמו שנתבאר.

מיהו מדברי הב"י (סי' שפ"ב) מוכח שמפרש ברעת הרמב"ם דשכירות מהני בע"כ באשתו, מק"ו דשכירו ולקיטו דמהני היכי דהעכו"ם לא אונר להו (רף ס"ג ע"ב) וס"ל להב"י דהיינו בע"כ, ועפ"י דרכו הוא מרחיק מאד כהא דמדמה הגמ' דין זה להא דשמואל (רף ס"ד ע"א) דאפי' שכירו ולקיטו נותן עירובו ודיו, הרי בעירוב לא מהני בע"כ אפי' באשתו וכ"ש בשכירו ולקיטו וא"כ היכי מיייתי ראי' מזה, ולכך פ"י דלדעת הרמב"ם הא דאמר שמואל נותן עירובו ודיו היינו בביתו של נכרי וצריך לתת עירובו וג"כ להשכיר עיי"ש, וכאמת יש לתמוה טובא דסוף סוף איך יפרש הא דההוא מורדינא דמיירי באשתו, דבוז כתב הרמב"ם להדיא דלא מהני בע"כ בעירוב, ואיך קא מדייק הגמ' מזה דמהני למיגר מדביתוהו ובקושיית הראב"ד, וצע"ג, (ובאמת במחבר סתם כפשוטו דברי הרמב"ם, ואולי דסמך אדעת הרשב"א דלהלן).

והב"י לשיטתו סתם במחבר שם (סי' שפ"ב סי' י"א) וכתב, אבל מאשתו או משכירו ולקיטו שוכרים אע"פ שהוא מוחה, ולא כ' דתלוי בב' דעות (דסי' שס"ז הגמ' דלפי מה שהוכחנו מפ' ר"ה והרב המגיד זה אינו אלא לדעת הרא"ש וסייעתו, דלדידהו מהני עירוב ע"י אשתו אפי' בע"כ, משא"כ להרמב"ם לא מהני וה"ה בשכירות מעכו"ם, האמנם ראיתי בביאורי הגר"א שם שכ' על דברי המחבר אע"פ שהוא מוחה ז"ל, וזה לדעת הרא"ש בסי' שס"ז עכ"ל, והיינו כמו שביארנו ובדמוכח מרב"י הראשונים הגמ' (ועל קושיא ב' שנתקשה שם הב"י לדעת הרמב"ם ע"י מה שאכתוב להלן בזה), מיהו לדינא לענין זה ודאי נקטינן כדעת הרא"ש וסייעתו וכסתירת המחבר, ומהני שכירות ע"י אשתו בע"כ אפי' בישראל כמו שביארנו לדעה זו.

ענף ח'

שכירות ע"י שכירו ולקיטו

והשתא לענין שכירו ולקיטו, הנה אע"ג דאפשר לשכור מנכרי בע"כ ע"י שכירו ולקיטו כדאיתא בגמ' (דף ס"ו ע"א) שוכר כמערב, מ"מ י"ל דהיינו מקולי דשכירות בנכרי כדאיתא שם לענין פחות מש"פ ולענין שבת, אבל בעירוב לא מהני, והכי משתמע סוגיית הגמ' (ברק פ') דמדמה התם שכירות לעירוב לגבי אשתו ולא לגבי שכירו ולקיטו יעוי"ש בגליון הש"ס, וציין למה שכתבו התוס' (דף ע' ד"ה יורש) דהני מילי בנכרי אפי' שכירו ולקיטו נותן את עירובו אבל בישראל לא, וע"ע בתוס' (דף ע"ב ע"א ד"ה ומודין) שכ', ואע"פ שאין הנכרי רוצה להשכיר ובע"כ של נכרי הוא, וכה"ג בביתו של ישראל לא שרי עב"ל, מיתו יש להעיר דלפי פירושם ולפרש"י ז"ל (ברק ס"ד ע"א) הא דאמר שמואל דאפי' שכירו ולקיטו נותן עירובו ודיו, היינו שכירו ולקיטו של נכרי, דאם ישראל הוא, נותן עירובו משל עצמו עם בני מבוי ודיו, והיינו הך דקאמר לזיל חד מינייהו ליקרב לי' ויערב מפתו עם בני החצר, וכוה פשימא דלא מהני אלא בביתו של נכרי דלא חשיב כ"כ, משא"כ בביתו של ישראל ודאי שאין להועיל מה ששכירו ולקיטו נותן עירוב מצד עצמו, והכי מבואר ברשב"א שכ' דלפי פירש"י דוקא בשכירו ולקיטו של גוי אמרו, אבל שכירו ולקיטו של ישראל בזמן שאין לו שם מקום פיתא וכו' אינו נותן עירוב עב"ל, ובוה משתעו התוס' שם לענין יורש שנותן משל עצמו עיי"ש, אבל לענין שיערב שכירו ולקיטו משל בעה"ב שלא מדעתו כמו באשתו, לא משתעו כלל, אלא דבנכרי מבואר בגמ' דגם באופן זה מהני והיינו הא דאיתא (ברק ס"ו) דשוכר כמערב, פ' דשכירו ולקיטו של נכרי ישכיר רשות אדוניו לדוריו החצר וכמו שפי' רש"י שם, מ"מ לענין עירוב בשכירו ולקיטו של ישראל לא מצינו דמועיל אלא באשתו ובדאמר שמואל (ברק פ'), וכן כל הפוסקים לא הוכירו דיתר אלא באשתו, ומוכח מזה דבכל אופן לא מהני שכירו ולקיטו בביתו של ישראל, ועל כרחק דהוא מקולי דשכירות ולא מהני אלא בנכרי דומיא דמערב וכו"ל.

אולם הרשב"א (דף ס"ד) קא מתמה האך מהני שכירו ולקיטו של עכו"ם לתת עירובו מאחר שאין לו מקום פיתא או לינה, ומסיק לבסוף כפי' הראב"ד דשכירו ולקיטו של הנכרי חוזר ומשכיר רשותו במקום הגוי, וליף לה בגמ' מדאמר שמואל דשכירו ולקיטו של ישראל נותן עירובו במקום בעה"ב ישראל, (ולפי"ז היינו הך דקאמר בגמ' (דף ס"ו) שוכר כמערב), וכן פ' הריטב"א, וכן הוא סתימת הרמב"ם עי' ב"י (סי' שפ"ב) שם, (ורלא כמו דמסיק חב"י שם כאשר נתבאר לעיל),

והנה א"א לפרש רכונות הרשב"א רענין שכירו ולקיטו המוזכר בגמ' היינו עירוב שלא מדעת ושכירות שלא מדעת, פי' שמשכיר רשותו של בעה"ב, דהא אמר שמואל נותן עירובו ודיו פי' שנותן משלו ולא דמערב בפתו של בעה"ב שלא מדעת, (ולדעת הרשב"א ע"כ הכי הוי, דהרי לשיטתו אפשר לערב מפתו של בעה"ב אפי' שלא ע"י שכירו ולקיטו כנ"ל), ועל כרחק דמפרש דשכירו ולקיטו של ישראל מערב משל עצמו, ומיירי דיש לו מקום פיתא או לינה, ולדמיון בעלמא נקמ' (כמו שכ' הרשב"א) דכמו דמהני שכירו ולקיטו בישראל ליתן עירוב משלו בדיש לו מקום פיתא, ה"ה בעכו"ם אפשר לשכירו ולקיטו להשכיר חלק שיש לו בבית ודיו, וכן הוא מפורש ברימב"א (דג"כ אול כשי' הרשב"א דא"צ דעת אשתו כלל בעירוב כנ"ל) ולדוגמא נקמ, דשכירו ולקיטו של עכו"ם חשיב לגבי שכירות רשות בלא מקום פיתא ולינה בדחשיב לשמואל שכירו שלו ליתן עירוב כשיש לו מקום פיתא ולינה, עכ"ל עיי"ש, וכ"כ הר"ן בפירוש הראב"ד עיי"ש, ועי' עוד בב"י (שם) שמעתיק מתשו' הרשב"א דכמו דשכירו ולקיטו נותן עירובו כבעל הבית ודיו, כך בגוי שכירו ולקיטו משכיר כבעל הבית ודיו ע"כ, והיינו בדכתיבנא וכמ"ש הרימב"א, וק"ל.

והיוצא לנו מזה, דאף להרשב"א והרימב"א לא מצינו כלל שיועיל שכירו ולקיטו של ישראל לערב משל בעה"ב כמו דמהני באשתו, ואף לענין שכירות נכברי לא מצינו כזה אלא באשתו, מיהו מצינו דמהני מה שמשכיר שכירו ולקיטו חלקו, וכיון דמרמה הגמ' דין זה לעירוב דשכירו ולקיטו שיש לו מקום פיתא נותן עירובו ודיו, משמע דזה מעיקר הדין, ומסתבר דה"ה דמהני בישראל לדעת הראשונים דמועיל שכירות בישראל, וכן משמע בדברי הרשב"א דדוקא לפי' רש"י צ"ל דבבית נכרי תקילו עיי"ש, ואין לדקדק כלל לדעת הרשב"א כמו שדייק הנדעק"א (בגליון הש"ס שם) דמייתרא הא דאמר שמואל אשתו מערבת שלא מדעתו מאחר דכבר אמר דשכירו ולקיטו מהני, דהרי לא ראי זה כראי זה ראשתו מערבת משל בעלה, משא"כ שכירו ולקיטו משל עצמו, ודוקא בראית לי' מקום פיתא, והבן, (ולדעת הרשב"א לא ק' נמי קושית התוס') (שם דף פ' ד"ה אתי לקמ'י) דאמאי לא מייתי לפשוט ההוא דטורוינא מהא דאמר שמואל דשכירו ולקיטו מהני, וכ"ש אשתו, דהרי לפי' הרשב"א בישראל קמיירי, ודו"ק).

וכן לדעת הרמב"ם אין לומר דהא דקאמר בגמ' דשכירו ולקיטו נותן עירובו ודיו היינו דמערב שלא מדעתו, ולפי"ז דמי ממש להא דאשתו מערבת שלא מדעתו, (וזה אפשר לשיטתו דס"ל דעירוב לא מהני שלא מדעתו אלא ע"י אשתו ודלא כשי' הרשב"א), דא"א לפרש כן, דהרי בגמ' קאמר נותן עירובו ודיו, דהיינו שנותן משל

עצמו כנ"ל, ועוד לא יתיישב למה לא הזכיר הרמב"ם בדיני עירוב דשכירו ולקטו מערב שלא מדעתו כמו באשתו כמו שהקשה הב"י עיי"ש, (גם יש לדקדק בקושיית הגרעק"א הנ"ל דמייתרא הא דאשתו של אדם מערכת שלא מדעתו), לכך נראה ברור דאף הרמב"ם מפרש כהרשב"א ו"ל וענין עירוב דאשתו ושכירו ולקטו לא דמי להדרי, דהא דשכירו ולקטו נותן עירובו ודיו, היינו בראית ל"י מקום לינה לדעת שמואל (ברף ע"ג ע"א), ומינה מדייק הגמ' (ברף ס"ד) דה"ה בשכירות אף בדלית ל"י מקום לינה ופיתא משכיר חלקו שלא מדעת בעה"ב, והא דאשתו מערכת שלא מדעתו (ברף פ' והובא לעיל), היינו שנומל מפתו של בעלה (דסתם אשה לית מגרמה כלום), וה"ה בשכירות משכרת רשותה של בעלה במקומו, (מיהו אשתו לא גרע משכירו ולקטו וודאי מועלת השכירות גם מצד התפיסת יד שיש לה בהכית כמו שכירו ולקטו, וכוה ניחא דברי הרמב"ם (כפ"ב הל"ב) דבחדא מחתא קתני דאשתו משכרת שלא מדעתו וכן שכירו ולקטו, דמשמע משיגרא דלישנא דכולה חרא מילתא היא, ובאמת באשתו כיון דאית לה מקום פיתא ולינה מסתבר דיכולה לערב משל עצמה, וכ"כ בתוס' רבינו פרץ להדיא (דף פ') באינו רוצה להשתתף ואינו אוסר, דאפשר לזכות לה פת ולערב עליו, והבנ).

והשתא ניחא היטב ול"ק כלל קושיית הב"י, דהא דשכירו ולקטו של ישראל שיש לו מקום פיתא (לדעת רב שם דנקמינן בוותיה) מצי לערב ודיו, כבר כ' הרמב"ם בהדיא (כפ"ד ה"ח), דמקום פיתא גורם, ובשם שמקום פיתא אוסר כך כל שיש לו מקום פיתא בבית הזה, מצי לערב לכולם שסמוכים על שלחן אחד (עיי"ש הל"א ב' ו' וז'), ולענין שכירות דשכירו ולקטו משכיר חלקו ומהני בנכרי, מסתבר דה"ה דמהני בישראל כנ"ל, אלא דלהרמב"ם שכירות לא מהני כלל בישראל, ועכ"פ לא הזכירו, (ועפ"ז יש לתמוה טובא על קושיא קמייתא דהב"י הנ"ל (אך ילפינן דין דשכירות בע"כ מהא דשמואל דנותן עירובו, והרי עירוב לא מהני בע"כ עי' לעיל), דלפי מה שנתבאר, הא דאמר שמואל, היינו כשנותן מפתו ובראית ל"י מקום לינה, וצע"ג).

ותיוצא מזה לדינא לדעת הראב"ד והרשב"א והרימב"א והר"ן (דשיטה זו היינו דעה א' במחבר ס' שפ"ב ס"י רצריך להפקיד והבנ) מהני שכירו ולקטו אף בישראל לענין שכירות כפי שביארנו, (דאילו לדעת הרמב"ם אף אי נימא דשכירות מהני, מ"מ לפי מה שנתבאר כ"ז דוקא שלא מדעתו, אבל בע"כ לא כנוכר לעיל), מיהו משמעות הפוסקים הוא דנקמינן כשי' התוס' (והרא"ש, עי' ב"ח שם), דדוקא בדירת עכו"ם מהני שכירו ולקטו בע"כ של בעה"ב, וכמ"ש הב"י (שם) דמעמא דשרו דבנן ככה"ג משום דדירת גוי אינה אלא כדירת כהמה וכו', (ועי' בס' שע"א

ס"ד ובמג"א שם סק"ו וכסי' שם"ז סק"ב) והיינו או ע"י שנותן ישראל עירובו ודיו (דף ס"ד), או שמשכיר רשות אדוניו (דף ס"ו) דשוכר כמערכ, וזה לא מהני בעירוב בישראל, וה"ה בשכירות (למ"ד דמועיל בישראל) דוקא ע"י אשתו כנ"ל.

אמנם כל זה דוקא בע"כ של בעה"ב (ר"ל בשמשכיר רשות אדוניו או נותן מפתו של בעה"ב, דאילו נתינת עירובו דשכירו ולקיטו לעולם לא מהני כמבואר בתוס' (הנ"ל לענין יורש), ומעמא דבזה אין נ"מ בדעת בעה"ב, דאפי' בהסכמתו לא מהני אלא כדירת עכו"ם, ופשוט), אבל שלא בפניו או שלא ביריעתו הרי מערבין שלא מדעתו משום רמסתמא ניחא לי', (עי' מ"ב (סי' שם"ז סק"ב) דעת הפוסקים דלעולם א"צ רשות בני בית), ואף לדעת המ"ז (שם סק"א) דרק ע"י בני ביתו, היינו דוקא כשנוטל מפתו (עי' במ"ז (סי' שם"ח סק"ב) דלקיחת הפת אין להם ליקח אלא ביריעת א' מבני הבית), משא"כ שכירות מישראל דמי יותר להא דמזכין לו מפתו ואין צריך להודיע (כדאיתא ברמ"א (סי' שם"ו ס"י), וזה אפי' באופן דלא מהני בע"כ כגון שאינו אוסר), ומסתבר דה"ה בשכירות כיון דניחא לי', מהני לשכור ממנו שלא מדעתו ע"י שכירו ולקיטו, (ועכ"פ צריך שכירו ולקיטו לחלות השכירות וכן"ל, והיינו מעמא דלעולם לא מהני בע"כ בישראל, משא"כ במזכה לו כמבואר), ועי' פמ"ג (סי' שם"ז א"א סק"ב) שב' די"ל בישראל אף שכירו ולקיטו לא מהני כשמוחה או אוסר איני רוצה, ושאני עכו"ם, ודוקא אשתו כנופו עשאו חז"ל במוחה בה דמהני עכ"ל, דמשמע מדבריו דשכירו ולקיטו לא גרע מבני בית דמהני אף ליקח מפתו שלא מדעתו, והכי נמי משמעות המג"א, וכן משמע במ"ז (בסי' שצ"א סק"ג) דעיקר קולא לענין שכירות רשות מעכו"ם הוא דמהני אפי' כשהוא מוחה, (והכי מסתבר דאף לענין עירוב מהני שכירו ולקיטו ליתן מפתו של בעה"ב שלא מדעתו, דהרי מבואר במור (סי' שם"ח) דאפי' מתקנו משלהם מערבין עירובי חצירות שלא מדעת, ואע"ג דצריך כ"ב לדעת המ"ז, מ"מ לפי משכ"ל היינו משום דלא ניחא לי' שירדו לתוך ביתו שלא ברשות, ולענין זה פשוט דשכירו ולקיטו שיש לו דריסת רגל לא גרע מב"ב), ועכ"פ לענין שכירות שאין נוטלין מפתו כלל, כ"ש דאמרין רמסתמא ניחא לי', ובזה מסתבר דשכירו ולקיטו משכיר שלא מדעתו, וכמו שנתבאר.

ענף ט'

שכירות משר העיר

והשתא דאתינן להכי יתברר לן הא מילתא שכ' הגאון בעל שכות יעקב (כשו"ת ח"ג סי' כ"ט) בענין ישראלים או רבים מבני עמינו שאינם רוצים לבטל

רשות, וגם אם ישראלים מומרים אינם רוצים לבטל רשות, אך נוהגין בכה"ג בענין מלמול, וב' שם, ובאמת לדידי לא קשיא מידי והכל ערוך ומסודר לפנינו כשו"ע והרי סבין והרי בשר, או נשכר מהמלך ע"י שכירו ולקימו או ע"י אחד מיועציו בנהוג, וודאי דמותר למלל בכל העיר וא"צ לשום אדם לבטל רשות וכו' וכן נתפשט המנהג וכו' וכן נהיגי מעולם משנים קרמוניות בלי שום מוחה עכ"ל.

ובמושכל ראשון איכא למידק בדבריו דהנה נתבאר מדברי הב"י דלא מהני שכירות בישראל בע"כ ע"י שכירו ולקימו, והרי אף המלך והשר עצמו אינו אלא כשכירו ולקימו של כה"כ כמבואר בב"י בשם הרשב"א (סי' שצ"א), וא"כ כיון שהישראלים אינם רוצים לבטל ולהשכיר אך מהני בע"כ ע"י השר או שכירו ולקימו, (וברוחק ה"י אפ"ל דמשום הא לא אוריא, דקמיידי דוקא בשאין הישראלים מוחים רק אינם רוצים לבטל רשות, וס"ל כשי' הב"ה (סי' שס"ז) דבאופן זה מהני שכירו ולקימו שלא מדעתו (וכן יוצא לפי דעת הרמב"ם לענין שכירות כמשכ"ל), אך רוב הפוסקים חולקים עליו ע"י מ"ז ומג"א (שם), מיהו י"ל דסמך השבוי"א אשיט' הראב"ד וסייעתו דמהני שכירו ולקימו בע"כ כנ"ל), ועוד קשה מוכח דמוכח בב"י שם בשם הריב"ש דהא דחשבינן ל' להמלך כשכירו ולקימו משום שיכול להניח כליו שם, הוא משום דידת הגוי אינו אלא כדירת בחמה עיי"ש.

והנראה בזה דסמך השבות יעקב על דברי הריב"ש (המבוא בב"י שם) שב' מעם אחר להתיר, דדרך הרבים הוא לעולם לאדון לשנותה כמו שירצה, והוכח ברמ"א (שם), ונראה ברור דכה השר אינו ממעם שכירו ולקימו, אלא יש לו דין בעלות על הרחוב, וכל' רמ"א שהרי הדרך חמבוי הוא של השר ויכול לסלק כל העכו"ם משם עכ"ל, וא"כ מהני אף בע"כ של בני העיר ואין צריך הסכמתם כלל, דעיקר הבעלים הוא השר ובאי כוחו ולא בני העיר שיש להם איזה אחיזה וזכות, וכן מצאתי להדיא ברמ"א (חומ"מ סי' קס"ב) בשם תשו' הרשב"א וז"ל, אבל אם נתן להם המלך רשות להעמיד דלתות במבוי שלהן, דינא דמלכותא דינא, כי השווקים והרחובות שלהן ויכולין לעשות בהן מה שירצו עכ"ל, ולפי"ז כ"ז שאין השר מוחה מהני אף שכירו ולקימו של השר, וכמו שנתבאר דאף היכא דאיכא דירת ישראל דאוסר מדינא, מהני שכירות משכירו ולקימו שלא מדעתו כ"ז שלא מיהא ולא קאמר איני רוצה, דדוקא בע"כ צריכין לקולא דדירת עכו"ם, וא"כ לענין רחובות העיר אפשר לשכור משר העיר או משכירו ולקימו שלא מדיעת השר (ע"י ב"י סי' שפ"ב) דלא כהנהגות אשר"י שב' דאם האדון חפץ להשכיר אין שוכר אלא מהאדון, והכן), ואתי שפיר דברי השבות יעקב לדינא.

(והגם שיש לבצע דין לחלוק ולומר דהא דמהני שלא ביריעתו אף בישראל, היינו משום דוכין שלא בפניו ומסתמא ניחא לי' בעשיית המצוה ובכדי להתיר המלמול ע"ז, משא"כ בבעה"כ עכו"ם מהיכי תיתי דמהני שלא מיריעתו, (דהא דמהני בעכו"ם בע"כ היינו בדירת עכו"ם דאינו אוסר מן הדין, משא"כ בניד"ד שחעכו"ם חשיב כבעה"כ אמנם כלי השכירות אוסרים הישראלים הודין שם מן הדין, והבן היטב), מ"מ כל מה שיש לך להקל בעירובין הקל, וכ"ש בניד"ז דמסתבר דגם בהא אמרינן דמסתמא ניחא לי' להשר כמה שעושין יועציו שלא מדעתו כ"ז שאינו מוחה, ואדרבה יועציו ממונים ע"ז לישא וליתן כמה שהוא צורך בני העיר, ובוה מבוארים היטב דברי השכות יעקב בלי נמגום).

וא"כ ה"ה בניד"ד מועלת מה ששוכרין משר העיר, ובאמת יש מקום עיון מי חשוב שר העיר לענין זה, אלא דאין נפקותא לדינא דהרי גם שכירו ולקישו מהני וכמו שנתבאר, אבל כיון דלא מהני שכירות מהשר לענין בתים הישראלים כ"ז שהן מוחים, (דאף אי נימא דבומה"ז עפ"י דינא דמלכותא, התפיסת יד שיש להשר בהבתים הוא מעיקר הדין, ועדיף ממה שכ' הריב"ש שיכול לחושיב שם כלי מלחמתו, מ"מ לא עדיף משכירו ולקישו דלא מהני בע"כ בישראל אלא לדעת הראב"ד וסייעתו כנ"ל, דמשמעות הכ"י דלא כוותייהו), ועיקר החיתור הוא ע"י ששוכרין מהשר או מא' מיועציו הרשות שיש להישראלים בהרחוב, א"כ יהא אסור להוציא ולהכניס לאותם בתים שגילו דעתם שאינם רוצים להשתתף וכמ"ש הריב"ש (וברמ"א שם) דדמי לביטול רשות חצירו ולא רשות ביתו, ונמצא לפי"ז דהרכנים האוסרים מעכבים מדינא שלא ימלמלו המתירים בתוך בית מדרשם.

ואין לדקדק והלא הרחובות פרוצין למקום האסור, דהיינו החצרות של המוחים בשיתוף הפת, דזה אינו, דהרי מבואר במתני' עירובין (דף צב ע"א) דחצר גדולה שנפרצה לקמנה גדולה מותרת וכו', והטעם כמבואר ברש"י שם דלגבי הגדול חך פרצה פתח הוא, דשרי בגיפופי, וכגון דאין הפרצה יותר מעשר ע"כ, וא"כ בניד"ד ודאי סתם חצר (הנקרא alley כלע"ז) אין בה יותר מעשר אמות לכל שיעור כדאית לי', והכתים מהצדדים חשיבי גפופי ופשוט, ועל כרחק צ"ל לפי"ז דגם בעיר מי"ץ לא הי' פירצה של עשר לאותן החצירות של הישראלים שמיחו, וניחא הכל כמ"ד, (איכרא דאם יש לפני אותם הכתים של המוחים להדיא, גינות וכיוצא בהם שאינם מוקפים במחיצה עשרה ופרוצין במילואן להרחוב, דאז עדיין צריך בירור אי שייך חיתור זה, וכלא"ה בשעת הצורך ודאי יש מקום מוכא לסמוך אשיטת הרשב"א והראב"ד והרימכ"א והר"ן (רעה א' במחבר כנ"ל) להקל בעירובין לענין זה דשכירו ולקישו מהני בשכירות בע"כ מעיקר הדין כמו שנתבאר, ועפ"י אם יש

להממשלה בהנתיים תפיסת יד באמת ויכול לסלק להבעה"ב כשהוא לצורך עפ"י חוקי המדינה, אז אפשר לשבור רשות ביתם משר העיר בעל כרחם, ולהתיר המלמול בכל מקום, ודו"ק).

והנה היוצא לנו מזה דעפ"י היתר שכירות לא שרי אלא בשיתופי מבואות ברחובות העיר או כמבוי שהדרך הוא של השר דכחא משתעי הרמ"א והריב"ש, אבל בעירובי חצירות לא שייך אלא מעם האחר של הריב"ש שכ' המחבר שמושיב כלי מלחמתו, ולדעת הב"י ושאר פוסקים זה לא שייך בחצרות ישראל כשמוחים אף בשכירו ולקישו ממש, מיהו לפי היתר א' שמוכין להם פתם בע"כ כדאסיקנא לעיל, מחגי בכל אופן ומותר למלמל בכ"מ ופשוט.

ענף י'

בדין עירוב לחצאין בעיר שמתוקן כראוי

והנה העיר לי מורינו הרב הגאון המובהק אאמו"ר שליט"א דאף אם באין להתיר מטעם שכירות הרחובות, מ"מ אם יש להקהילה של האוסרים עירוב פרטי על הרחוב לצורכם (דמודו בהא דלית לן רה"ר) אז שרי למלמל בתוך בתי מדרשם, דהרי בזה על כרחם משתתפין בפת של בני העיר, דכלא"ה אוסרים בני העיר עליהם בדריסת רגלם, ויסוד הרברים הן דעד השתא דהי' לכל העיר דין כרמלית, ולא הי' העיר ראוי לעשות עירוב ושיתוף להתיר המלמול בתוכו, להכי חלק העיר שנתקן כראוי לא הי' שייך כלל לכל העיר וחשיב מבוי בפני עצמו דאין בני העיר אוסרין עליהם, אבל לעת עתה כיון דכבר נתקן העיר בצוה"פ וראוי לערב יחד, אין מערבין לחצאין וכראיתא בגמ' (דף נט ע"א) הא רתניא אין מערבין אותה לחצאין וכמו שפירש הרמב"ן וז"ל, אבל י"ל דבר ברור שלא נאמרו איסורין הללו שאוסרין זה על זה אפי' ברה"ר לרחבה, אלא בכאן שעירבו כל העיר לחצאין ואלו ממלמלין לעצמן וכו', אבל חציה בלבד ודאי מערבין, ומעמא דמילתא דכמערכ כולה לחצאין ולחיים וקורות החיצונים עושין את הכל רשות אחת, ואפי' עשו לחי באמצע רה"ר לרחבה, כיון שהלחיים החיצונים מתירין הכל ואין אלו שעושין ביניהם אלא להפרישן זה מזה, הווי להו ממש כשתי חצירות, אבל עשו לחי וקורה לחצי רה"ר לרחבה והניחו חצי העיר בלא לחי, ודאי אותם שכתוך הלחי מותרין וכו', והווי להו כשאר כל המבואות שלחיים וקורות מתידין אותן שאין החיצונים בני רשות אחד עימהם כדי שיאסרו עליהם וכו', שאין בני רה"ר אוסרין על בני מבוי ולא על בני חצר לעולם דלאו בני איערובי נינהו בתרייהו כנ"ל, והעניין נכון וברור הוא עכ"ל.

וכ"כ הרשב"א בשם הרמב"ן שהוכיח מירושלמי בפירושו ומסיים וז"ל, נראה

מבואר באמת בדבריו וכלל גדול הוא שאין לך אוסר על חבירו משום עירוב אלא ביכול לערב עמו ושכח ולא עירב, כגון רגל המותרת במקומה לר' עקיבא ורגל האסור לת"ק דאוסרת שלא במקומה, כיון שיכולה לערב ולא עירבה וכו' עכ"ל, וב"כ הר"ן דלחיים החיצונים עושים את כולם כבני מבוי אחד והוה ליה כמבוי ששכח א' מהם ולא עירב וכו', עכ"ל, והאריך בזה הרימב"א שם וכו' וז"ל, ולפי שיפה זו הא דקתני שאין מערבין חצאין בעיר של יחיד ונעשית של רבים, לאו דוקא, אלא ה"ה לעיר של רבים שהכשירו דה"ה שלה, דשוב אין מערבין אותה לחצאין, ומה שב' רש"י ז"ל דכיון דמעיקרא וכו', נראה שאין רצונו לומר חדא היא מפני שהיתה בתחלתה של יחיד, אלא מפני שהכשירוה ביחד לתקן רשות הרכים בשני ראשיו, ומיהו בסמוך וכו' כ' רש"י ז"ל מבוי נמי כיון דמעיקרא של יחיד הוא והיו מערבין את כולה, והורגלו להיות אחד אסרי אחרדי וכו', ונראה מלשונו זה דדוקא משום דהיתה עיר של יחיד שנעשית לרכים, הא אילו היתה מתחלתה לרכים, מערבין אותה לחצאין וכו', אבל א"א לומר כן לפי מה שכתבנו, עכ"ל הרימב"א, וכן הוא במאירי שכ', וכן בכל צד שמוכשרת כלה כאחד לא שמי' עירוב שאין מערבין לחצאין ע"כ, וכן סתם הרמב"ם (פ"ה הל' כ"ד) מדינה שנשתתפו כל יושביה חוץ ממבוי אחד, הרי זה אוסר על כולו ע"כ, ולא הזכיר כלל עיר של יחיד, ופי' הרב המגיד שם דמפני זה אין מערבין לחצאין לפי שכיון שכל העיר דה"ה גמורה ואינה מחוסרת שום תיקון מחיצות ואפילו מדבריהם, הרי הוא כמבוי אחד ואין מערבין חצי מבוי המוכשר כולו כדן מחיצות, עכ"ל.

הרי לפניך הסכמת הראשונים ז"ל דעיר של יחיד לאו דוקא, ובכל אופן עיר שמתקן בראוי אין מערבין לחצאין, והכי מבואר בשו"ע הרב (סי' שצ"ב ס"ה) בהרי"א, דאף בעיר שהיתה של רבים מעולם אם יש היתר לרה"ר שנתוכה אין מערבין אותה לחצאין, ועי' במג"א (שם סק"ט) שמשמע שםסתפק בזה אי בדלתות נעולות יש לה דין עיר של יחיד, מיהו לעיל מינ' (כסי' שם"ג ס"ק ל"ד) כ' המ"א להרי"א (מש"כ הכ"י בשם הריב"ש) דעיר המוקפת חומה אין מערבין לחצאין, ולא עדיף ממבוי אחד דהיכא שעשו גם החיצונים לחי לראש מבוי אוסרין אלו על אלו (כמבואר במחבר שם (סי' ל"א), ועיי"ש במ"ז (סקכ"ב) בפעמא דמילתא דכולם רשות אחת כיון שיכולים לערב ביחד), וה"נ עיר המוכשר במחיצות כל העיר כמבוי א' שאין מערבין לחצאין, ולא חילקו בין עיר של יחיד לשל רבים, ועי' בפס"ג (משכנ"ז שם סקכ"ב) בעיקר הדין דמבוי, דאף אם לא הורגלו מעולם לערב יחד הואיל וראוים לערב כאחד אסרי אחרדי עיי"ש, וא"כ ה"ה בעיר, ובאמת במבוי גופא מבואר להרי"א בדברי הרמ"א (סי' שצ"ב ס"א) דבשיור שעושים בעיר של רבים, צריך

שיעשו ביניהם שני פסים או צוה"פ, ועיי"ש כמ"א (שם סק"ד) שנתקשה ברין זה, ובמשנה ברורה כ' בשם אחרונים שתירצו דמיירי הרמ"א בדשייר במבוי גופא ראו לעולם צריך חילוק רשות אפי' בשל רבים, וכמ"ש במחבר (סי' שס"ג) כנ"ל.

(אולם כ"ז לענין לחלוק הרה"ר לחצאין, אבל כשמערבין מבוי מבוי בפ"ע, כהא ודאי נקמינן דדוקא עיר של יחיד אין מערבין, וכסתימת המחבר (ס"ד) שכ' לפיכך עיר שהיתה קנין יחיד וכו' אין מערבין אותה לחצאין וכו' ובונה כל מבוי ומבוי מצבה וכו', (ומשתעי בעיר מוכשרות במחיצות כדאיתא (שם סעיף ח') בד"א וכו' עיי"ש), וכל' הסוד עיר של יחיד וכו' אין יכולין לערב כל מבוי ומבוי בפני עצמו שחשוכה כולה כחצר אחת ויאסרו זה על זה וכו' עיי"ש, וזה כפירש"י הנ"ל, ואתי שפיר לדינא פי' הריטב"א בדברי רש"י קמייטא כהא דאין מערבין לחצאין, דלאו דוקא בעיר של יחיד, משא"כ הא דפי' רש"י לענין מבוי מבוי בפ"ע דמפני שהורגלו להיות כאחד אסרי אהרדי, ודאי דבריו דוקא הן וכמו שדייק הריטב"א בדבריו, והכי הלכתא עי' מ"ז (שם סק"ג) ובמ"א (סק"ד) ובשו"ע הרב (ס"ד) ודלא כסתימת הרמב"ם הנ"ל, ונראה דלזה כוון המ"א הנ"ל (בס"ק ט') להסתפק לענין מבוי מבוי בפ"ע, והכן היטב, שוב מצאתי בתוס' רבינו פרץ (שם דף נט) שכ' כ"ז להדיא וז"ל, מתוך הסוגיא משמע דוקא משום הדין בתחילה, אמרינן דאין מערבין לחצאין לארכה, הא אם היתה בתחילה של רבים מערבין אותה לחצאין לארכה וכו', ותימה הוא זה שהרי הני דרסי ברשות הרבים זה א"כ אסרה אהרדי, וי"ל דהא דמשמע דאם היתה של רבים מערבין אותה לארכה, ר"ל רכל אחת ואחת היה מערב המבוי לבדו, לפי שכיון שהיתה של רבים א"כ לא הורגלו לערב ביחד והמבואות מילתא באפי' נפשיהו ולא אנידי כלל ברה"ר עב"ל, (ולזה נתכוון הריטב"א להלן בדבריו שכ' כזה בשם התוס', ועיי"ש שסיים וקרוכים הדברים הללו לדברי הרמב"ן), והיינו כמו שנתבאר).

איברא דלדעת כמה ראשונים (הרא"ש והג"מ שם, והובא ברמ"א סי' שצ"ב ס"ו) נקמינן כלישנא קמא שם דרב פפא, דלרחבה מערבין לחצאין (ודלא כשי' הרי"ף והעי"ם, דאין מועיל סילוק ברה"ר, וכלישנא בתרא שם) והיינו כפס ארבעה או בשני פסים, וברחב מעשר אמות ע"י צורת הפתח, עי' מג"א (שם סקי"א, ובביאור הגר"א שם, ועי' סי' שס"ג במ"ז סק"ג), ודוקא מבוי מבוי בפ"ע מהני מצבה על פתחו, עי' מג"א (סי' שצב סק"ח) שאין דקה מועלת במקום דריסת רבים, מיהו אף צוה"פ שעושין ביניהם שהוא כדי לחלוק רשותן מהרד, צריך רצון בני העיר לחלוק, וכמו ב' חצירות זו לפנים מזו דהפנימית אחרא לרשא ומשתמשא, הכי נמי ברה"ר אע"ג דהוי להני כמו להני (משא"כ בחצר דעיקר תשמיש החיצונה לבני

החיצונית עי' תוד"ה אבל הכא ועי' מ"א סק"י), אכתי מצו לסלק עצמן עי' צוה"פ, (כיון דמצד א' עריפי מחצר, דסוף סוף יש להם ג"כ פתח לצאת בו לרה"ר אם ירצו), וכחא דמצבה דעבוד דקה, דגלו אדעתיהו לאסתלוקי כל חד מחבר'י בלשון רש"י (שם בר"ה דעבוד דקה), וכלשון המחבר (ס"ד מל' הרמב"ם) אם רצה לחלוק רשותו מהם כדי שלא יאסור על שאר המבואות, (עי' רש"י ד"ה אינו אוסר על המבוי אם לא נשתתף עמהן דגלי אדעת' דאסתלק).

וכל זה מפורש היטב בשו"ע הרב שם במוב טעם וז"ל, כיון שנחלקו רשויות ובני רשות זו סילקו עצמן מלהשתמש ברשות זו בשבת, הרי זה מועיל, הואיל ואינן שוות לשניהם, שכל אחת היא צריכה לאותם הדברים שם ואינה צריכה כל כך להדריים אצל רשות השני', שהרי יש להם רשות שלפניהם שיכולים להשתמש בה כל חפצם ויש להם ג"כ פתח לצאת בו אם ירצו, לפיכך אין אותם שאין דרים שם אוסרים על הדריים שם בדריסת רגלם בלבד עכ"ל, (והוא כמ"ש התוס') (שם ד"ה דפנימית אחדא וכו' וכ"כ הרשב"א שם) דליכא קפיא בדריסת הרגל ודלא כפי הנראה פשטות דברי רש"י עיי"ש, אבל בעיר צריך עכ"פ פתח לצאת לסילוק דגרע מחצר דקביעה תשמישת' להחיצונית, (וכל' המור (שצ"ב) דלרובה כיון שיכולין להסתלק אלו מאלו שלא יהא להם דרך אלו על אלו מערכין לחצאין, וכעין זה ברמ"א שם), ובאמצע מבוי נחלקו הפוסקים, עי' משנ"ב (סי' שם"ג ס"ק ק"ל) דאף כמבוי דוקא שאין להם דריסת רגל זה על זה, ודלא כמ"ש בשו"ע הרב (שצ"ב שם), והבן, ואנכ גרדא יש להעיר דבאמצע מבוי לכו"ע מהני לחלוק רשויות עי' פס ד' או צוה"פ וכמ"ש המחבר (סי' שם"ג שם) להדיא, ולא דק בזה המ"ב (סי' שצ"ב בביאור הלכה) שכ' דלחלק המבוי גופא לחצאין אסור בכל גווני לדעת הב"י דנקט כשי' הר"ף, וחכי מבואר בביאור הגר"א (שם) דאף ללישנא בתרא מהני לחלוק באמצע מבוי, רק לא לחצאין של עיר, אלא דבשו"ע הרב מבואר דאף בזה לא מהני אלא לרחבו, וגם דמצבה לא מהני (אפי' לרחבה) דאף אמצע מבוי חשיב מקום דריסת רבים, ודו"ק).

והשתא נחוי אנן בניד"ר אותן הצוה"פ שעושין הקהילות לפני בתי מדרשם, אף לארכה לא הוי, רכיון שאינו בכל אורך מן הקצה אל הקצה הוא דרך דריסת הרבים מכל הצדדים ורה"ר הוי להני כמו להני, (איברא דהגר"א בביאורו כ' דאף ללישנא בתרא דלעולם אין מערכין לחצאין, היינו לענין פס ד' או שני פסים, אבל צורת הפתח וראי מהני רכסתום דמי, עד כאן, ומשמע מזה דה"ה דמהני צוה"פ לארכו דזיל בתר טעמא, אמנם בשו"ע הרב שם מבואר להדיא דצוה"פ לא מהני לארכו, וכן הוא הסכמת אחרונים ולא כהגר"א, עי' ביאור הלכה דלחלק המבוי

לארכו אסור בכל גונוי אם לא שיחלק ממש במחיצה גמורה, וכ"כ ללישנא כתרמא דלא מהני צוה"פ לרחבו אלא מחיצה עשורה עיי"ש), ואפי' אם היו חולקין אותה לרחבה (דבאמת לבאורה יש לעיין אי שייך כלל בניד"ר לייחד לכל צד לעצמו חלק אחר ברחובות העיר, כל זמן שלא נחלקו כל הרחובות שבתוך תחום העירוב לרחבה, דכיון דמקושרים מצד אחד לא שמי' חלוקה, ודו"ק), הרי המתירין שרוצים למלטל בכל העיר אינם רוצים כלל לסלק עצמן מלהשתמש מרחוב ההוא, ועוד הרי למעשה ממלמלים מכיהם לתוך אותן הרחובות, וא"כ אין כאן חילוק רשות כלל ואוסרים עליהם, (וגדולה מזו עי' בתשו' נודע ביהודה דלהלן שכ' בדין סילוק רשות וז"ל, לפי"ו לא היו רשאים הני הנאים מחוץ לרחוב לתוך הרחוב להשתמש ברחוב כלל למלטל אפי' בליל ששבתו בתוכו וכו' עכ"ל).

ועוד מסתבר דרחוב שלפני ביהכנ"ס, קביעא התם תשמישתיה לכל בני העיר ולא שייך סילוק ממנה כלל שהרי הכל פונים אליה והוא צורך כולם דגם הם צריכים לעבור ברה"ר לביהכנ"ס, וכמ"ש בשו"ע הרב שם בענין חלוקה לארכו, וכן מצאתי סברא זו באשל אברהם (בומשאמש סי' שס"ו ס"ג) שכ', ופשיטא שלא סילקו בני העיר דריסת רגלם מביהכנ"ס שלהם עכ"ל, (ברם בשו"ת נו"כ שם משמע דשייך סילוק רגל מביהכנ"ס, מיהו הוא מיירי באותן הדדים מחוץ לעיר, והני ודאי לא שייכי כ"כ לרחובות העיר, דומיא להא דאמרינן בחצר חיצונה דעיקר תשמיש' לבני החיצונה והכן, וגם לא דמי למש"כ בשו"ת רעק"א (ח"א סי' ל"ד) דמיירי שם לענין שלא יאסרו בני העיר בדריסת רגלם על חצר ביהכנ"ס, דחצר שאני דלא שייכי כ"כ לבני העיר, משא"כ בניד"ר דדריסת רגלם על הרחוב העיר שלפני ביהכנ"ס הוי להני כמו להני, ופשוט).

ועכ"פ היוצא לנו מזה דאין שום היתר מלטול בעירובין חקמנים בלי היתר מלטול בכל העיר, והמתיר למלטל שמה על כרחו מתיר המלטול בכל העיר, ולפיכך אף לפי היתר דשכירות, מותר למלטל לתוך בתי מדרשם (של האוסרים) בלי פקפוק, דאע"ג שהם מהאוסרים הרי בע"כ משתתפים בפת כרי שלא לאסור המלטול ברחובותיהם, ולפי"ז אם מעמם לאיסור משום שחוששין דלא מהני השכירות והשיתוף, א"כ אסור להם למלטל עוד ברחובותיהם מהיום והלאה שכבר נתקן העיר בצוה"פ, רשום אין מערכין לחצאין, וסילוק רשות עי' צוה"פ לא מהני ממעמים הנ"ל, ועוד גדולה מזו, דאי לדעתם אסור המלטול בשאר חלקי העיר, א"כ פשיטא דלא מהני צוה"פ לסילוק, דהרי לא עדיף משני חצירות זו לפני זו דאם לא עירבה הפנימית, אוסרת על החיצונה, דרגל האסורה במקומה אוסרת כדריסתה על החיצונה (דף ע"ח ע"א), דבשלמא עד השתא כ"ז שלא הוכשר העיר, כיון שלא

הי' יכולת לערב יחד לא אמרינן שרגל האסורה אוסרת, וכן"ל ברברי הראשונים עיי"ש (ועי' בשו"ע הרב ס"ו), אבל כעת אוסרים בני העיר בדריסת רגלם, ולא יועיל צוה"פ לזה ולא עדיף משני חצירות (דהוא המקור בגמ' דלרחבה שרי) דיש מחיצה ביניהן (עי' שו"ע הרב סי' שע"ח ס"ב), ואפ"ה רגל האסורה אוסרת, ואינו מועיל אלא איצטבא לענין זה (ולא שייך בדריסת רכים) כמו שכ' בשו"ע הרב (שם ס"ד) והוא בגמ' (שם) שעשתה רקה, עיי"ש.

שוב מצאתי בשערי תשובה (סי' שע"ח) שמעתיק מתשו' נודע ביהודה (מהר"ת או"ח סי' ל"ט) דכלי סילוק רשות מערבין לחצאין, וסילוק דריסת רגלם יש להקל אף ברגל האסורה במקומה, לפי מה שפסק הרמ"א (סי' שע"ב ס"ו) כלישנא קמא, וללישנא זו י"ל דאין צריך להא דהפנימית אחרא לרשא בכדי להתיר חצר החיצונה לת"ק כששניהם עירבו לעצמן וליכא רגל האסורה, (עיי"ש בגמ' דקאמר ללישנא בתרא ולא מהני לחצות העיר כמו בשני חצירות, דשאני התם, דפנימית אחרא לרשא ומשתמשא), ולפי"ז איכא למימר עוד, דהיכא דפנימית אחרא לרשא ומשתמשא, אז החיצונה מותרת אף אם לא עירבה הפנימית והוי רגל האסורה במקומה, עכ"ל, אך אין לדברים אלו מקום לדינא, דהרי פשוט דהא דתנן במתני' דרגל פנימית האסורה אוסרת החיצונה, מיירי בבל אופן, ולא מצינו בשום ראשון לחלק בזה, ועוד מוכח מכל הפוסקים דכו"ע (אף לישנא קמא) צריך לסברא זו דכני פנימית מסלקין עצמן מן החיצונה, (עי' תוס' רבינו פרץ שכ' על הא דלרחבה מערבין משום שיכולין להסתלק אלו מאלו ולא יהיה להם דריסת זה על זה ע"כ, וזה כמ"ש לעיל בשם הטור ורמ"א ופשוט), וכדמסיים הנו"ב בעצמו שאין דבר זה ברור.

ואי נפשך הכי איכא למידק, דלפי לישנא קמא הרי עירוב של עיר עדיף משני חצירות, דאילו במתני' פליג ר' עקיבא את"ק וס"ל דרגל המותרת אוסרת שלא במקומה, משא"כ בעיר מודה דלרחבה מערבין לחצאין דשאני הכא דהני נפקי בהאי פיתחא והני נפקא בהאי פיתחא וכדקאמר בגמ' שם, וא"כ י"ל דה"ה לרבנן עיר עדיף מחצר, ואף רגל האסורה אינה אוסרת שלא במקומה, אמנם מהיכי תיתי לומר כן, ואדרכה משמעות הגמ' בלישנא קמא דלרבנן עירוב של עיר דמי ממש לשני חצירות, ודוקא אליבא דרבי עקיבא קאמרינן דהא דאוסר בחצר היינו משום דכולה כחדא מקום חשיבא ליה וכזה אף רגל המותרת אוסרת במקומה, ולכן בעיר שייך לומר דמודי רע"ק דחשיב שלא במקומה וכלישנא קמא, משא"כ לענין רגל האסורה דאוסרת גם שלא במקומה, לגבי זה לא עדיף עיר מחצר כלל והכן, וכזה מוכח בחי' הריטב"א כמעט הדיתר ללישנא קמא לחלוק העיר לרוחבה, דהוא לה רגל המותרת במקומה עיי"ש, והכי מבואר בב"י (סי' שס"ד) והובא כמ"א (שם סק"ג) לגבי מבוי

עקום שיש לכל א' פתח לרה"ר, רכיון דרגל מותרת היא, אין אוסרין ע"ב, רשמע מינה דאף היכא דיש להם דרך לצאת אין חיתר אלא ברגל המותרת, וזהו לכו"ע, (שוב ראיתי בשו"ת דעק"א (הנ"ל) דמשמע כתחילת דבריו דדוקא כחצר רגל האסורה אוסרת משום דאין להם דרך אחר, ווראי זה אינו (כמו שנתבאר) אלא כדמסיים בסוף דבריו (בהשמטה) במעם ההיתר בנידון ידי' משום דלא הוכשר כל העיר ואין יכולת לערב יחד, ולהכי אין אוסרת, ודו"ק), וגדולה מזו כ' בשו"ע הרב (שם ס"ד) דאף בעיר של רבים שנעשית של יחיד דמערבין מבוי מבוי בפנ"ע וא"צ מצבה (משא"כ בעיר של יחיד כנ"ל), מ"מ רגל האסורה אוסרת וצריך מצבה לסלק רשות, והבן היטב.

(ומה דמסיק הנו"ב לבסוף דאפי' במוקפת חומה אם יש כיניהם א"י האוסרים לא מקרי יכול לערב דשמא לא ירצה הא"י להשכיר רשותו ע"כ, תמוה מאוד דזהו נגד סתימת הפוסקים הראשונים ו"ל דמוכח כהדיא דכוונתם דוקא לענין הכשר מחיצות, וכל' הרב המגיד הנ"ל דכל היכא דאין מחוסרת שום תיקון מחיצות ואפי' מרבניהם הרי הוא כמבוי אחד ע"כ, וע"ע תוס' רבינו פרץ (שם) שכ' רכיון דהחיצונים מחוסרים תיקון קורה, ועירוב אינו מועיל להם כלום ואף כנגדם הם אוסרים, א"כ כ"ש שלא יאסרו על הפנימים כיון שאין להם חיתר כמבוי אף על ידי עירוב כדפי' עכ"ל, (ולא היה לפני הנו"ב רק דברי הריטב"א, כדמוכח בדבריו עיי"ש), ועוד איך אפשר לאוקים מתני' דרגל האסורה אוסרת דוקא כשאין עכו"ם בפנימית, האמנם ראיתי בחזון איש (סי' צ"ה אות י"ח) שכ' על דברי הנו"ב שזה אינו, והוכיח מהא דאיתא בגמ' (דף ע"ה ע"ב) להדיא דנכרי הרי הוא כרבים, דש"מ דאף בדאיכא נכרי אוסרת שלא במקומו, עיי"ש בגמ', וכן בשו"ת בית שלמה (או"ח ח"א סי' נ"ד) תמה עליו כעין זה, ותו לא מיד).

סוף דבר הרי לפנינו חיתר ברור לניד"ר, ועל הא שסמכו מימות עולם לזכות הפת לכל בני העיר ולא איכפת לן בהמוחים (ונתבאר דאין צריך כח ב"ד לזה), וכן עולה יפה הא דנהיגי מעולם לשכור רשותן משר העיר או משכירו ולקטפו (להתיר עכ"פ הטלטול מביתם לרחובות העיר), ואנב גרדא נתברר לן הא מילתא דכעת שכבר מוקף העיר כצוה"פ לא שייך כלל תיקון עירוב על חלק א' מהעיר, ולא מעלה ולא מוריד כלל וכמאן דליתא דמי, וחיינו משום דאין מערבין לחצאין לארכה לכו"ע, וכן לרחבה (כיון דמטלטלין בכל העיר) א"א ככה"ג (וכ"ש לפני ביהכנ"ס), וכמו שנתבאר.

ואלה דברי הדרת כבוד מורינו הרב הגאון הגדול רבי פסח הלוי מיללער שליט"א

מה טוב ומה נעים דברי בני נר"ו עוקר הרים ומסיק שמעתתא בתשובה שלימה ובודאי דבריו נכונים לדינא, וראייתו מגמרא (פ' ע"א) ומדברי המאירי (עי' לעיל ענף ד') ברורה, (ובלא"ה כדאי הוא השבות יעקב לסמוך עליו, ולחקל שומעין בעירובין ובפרט לענין שיתוף הפת) אך בתשובה הנ"ל הוכיח כי כן העיקר הראוי לסמוך עליו.

והנה כבר ביאר בני בתשובה דאם לא מחני עירוב רכל בארא פארק מחמת חסרון שיתוף בפת א"כ כל עירוב על רחוב א' לא מחני דאין מערבין לחצאין, אמנם לענ"ד צריך לדעת כי מי שאוסר למלטל ע"י העירוב של שכונת ב"פ לא מדינא אלא מחמת גדר או מייג מחמת איזה ענין, הנה קודם שנעשה העירוב שפיר דמי למלטל בשאר העירובין העשויין על רחוב א', אבל עתה דכבר נעשה צוה"פ ועירוב כתיקונו על כל ב"פ, אם אתה אוסרו מאיזה טעם שיהיה כנ"ל, א"כ ליכא חיתידא למלטל בשום עירוב על שום רחוב דאין מערבין לחצאין ועירוב כל ב"פ נאסר, ולכן על כרחך אם אין מסירין העירוב שעל רחוב א' ומניחין למלטל שם כמקדם, ע"כ הא דאוסרין למלטל בכל ב"פ לאו מטעם שאין כאן עירוב דהא סומכין על עירוב ב"פ למלטל ברחוב א', אלא היא המצאה חדשה דאף שאין אוסרים העירוב ואדרבה מתירים וסומכין על העירוב מ"מ אוסרין למלטל בכל ב"פ, פי' דאין זו רומה כלל להאיסור של אותן הרבנים שחתמו לפני עשרים שנה, דהם כתבו באותו זמן (על אותו עירוב שהיו רוצין לעשות אז) לפי הסיבות והטעמים שהי' שייך אז כנ"ל, שלא לעשות עירוב בכל ב"פ (ואולי אפי' איכא עירוב, שלא לסמוך עליו ולמלטל), אבל עתה דאיכא עירוב וסומכין עליו עכ"פ לרחוב א' ואוסרין למלטל בכל ב"פ, היא המצאה חדשה שאין לה שום מקור בשום מקום וגם לא בדברי הרבנים הנ"ל.

גם לפי ההמצאה הזאת מותר עכ"פ למלטל בכל רחוב מבית לבית אע"פ שאין שם עירוב על אותה רחוב, דהא אפי' בדאיכא עירוב הלא העירוב לא מחני כלום דאין מערבין לחצאין כנ"ל, אלא סומכין על העירוב של כל ב"פ, אך אע"פ דאיכא עירוב אוסרים למלטל מרחוב לרחוב בהמצאה חדשה כנ"ל, אבל על רחוב א' הלא אין אוסרים דהא מניחים למלטל עכ"פ באותו רחוב דיש בו עירוב, והאי עירוב לא מחני אלא עירוב דכל ב"פ, וא"כ מתירים למלטל ברחוב א' מפני עירוב ב"פ וא"כ ה"ה אי ליכא עירוב באותו רחוב.

וב"ת דכרחוב דליכא עירוב גזרינן שם אטו מלטול בכל ב"פ, הו"ל גזירה

לגזירה חדשה, ותו האיך שרי במקום דאיכא עירוב על הרחוב, ולחלק ולומר
דבמקום עירוב אע"פ דלא מהני לא גזרו, והו תקנה חדשה לא שערום אבותינו
ורבותינו ז"ל, ולכן האוסרים עירוב כ"פ מאיזה מעם שיהיה אין שום עצה כי אם
לאסור כל העירובין העשויין על רחוב אחד.

כה דברי הכותב לאיישר חילי' לאורייתא וללומרי' ולהוראה אמיתית ולגדולי
ההוראה שבעירנו כס"ד

פסח הלוי מיללער

מחלוקת לשם שמים

בו יבואר בס"ד

יסוד ושורש חילוקי הדיעות

בין חסידי ומתנגדי

תיקון עירובין בעיירות ישראל והטלטול בהן

העתיקה 200 שנים

ומשם נפרדו והיו לשתי מחנות בישראל

ערב שבת מברכים אדר ב' תש"ס לפ"ק

פה בארא פארק יצ"ו

לעײַן

ר' אברהם ב"ר צבי יעקב
נלב"ע ד' אדר תשנ"ט לפ"ק

מסורת החסידים והפרושים

בענין הטלטול בעירוב

המצוה לחזור אחר תיקון עירובין, המוזכרת בשו"ע¹ היתה מנהג ותיקין בישראל מאז ומקדם, בעיירות גדולות² כקטנות, בהם תיקנו רבותינו הקדמונים עירובין ע"י צורת הפתח המתיר טלטול מביתם חוצה לרחובה של עיר.

מלבד מטרתה ההלכתית, כאמצעי להשמר ממכשול האיסור החמור של הוצאה בשוגג בשבת,³ שיש בה גם משום מצות עונג שבת,⁴ תיקון עירובין שימש גם כמטרה עליונה נשגבה⁵ כדחזינו ממהג האר"י הק' שטלטל טליתו וחומשו בצפרא דשבתא עד המקוה הירועה,⁶ ומהמקובל מהבעש"ט הק'.

¹ אור"ח סי' שס"ז סעי' י"ג לענין עירובי חצרות, וסי' שצ"ה סעי' א' לענין שיתופי מבואות, שלא יבוא לידי איסור טלטול, ט"ז.

² "נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד, ולא חששו למה שיש שם ס' ריבוא" (שו"ת דברי מלכאל ח"ד סוסי' ג'). ועי' שו"ת בית אפרים (אור"ח סי' כ"ו דף מ"ה עמוד ב') דהראשונים כתבו שאין לנו רה"ר בזה"ז אף "שהיו מצוי שם כמה עיירות גדולים במדינות אשכנז וצרפת ואינגלטירא, שהיו בו ס' ריבוא, כגון עיר גדולה פאריז, לונדון, ווינא, פפ"מ, ועוד רבים כהנה כרכים גדולים אשר המה רוכלי העמים ומרובה באוכלוסין מאוד".

³ דהאי ברכה על מצות עירוב, היא על מצות התיקון הגדול הלו, להשמר מאיסור הוצאה אשר ממש א"א להזהר ממנו (שו"ת חת"ס אור"ח סי' צ"ט).

⁴ עי' רב נסים גאון ריש ברכות, שמצות עונג היא הלכה למשה מסיני. תוס' שבת קכ"ב ד"ה מעמיד בשם המכילתא, למען ינוח, דאין מנוחה רק ממלאכה, אלא גם להיות לו נוח ולא צער. ועי' יראים סי' תכ"ט. ועי' פרישה אור"ח סי' שצ"ה ס"ק א' ח"ל, "לצורך הנאתו כדי לטייל או להביא צרכי אכילתו, וזה מצוה כמ"ש וקראת לשבת עונג".

⁵ עי' לקמן מהערה 29 ואילך.

⁶ שעה"כ ענין רחיצה בדי"ה ענין העירוב, ח"ל "הנה ראיתי למורי ז"ל שבשחרית יום שבת הי' מוליך עמו הטלית והחומש מביתו לביהכ"ג, וגם הי' מוליכו לבית הטבילה אשר מחוץ לעיר צפת ת"ו אותה הנודעת".

מאידך, החמיר הגר"א ז"ל על עצמו מאד שלא טלטל בעירוב, עד כדי כך, שאפי' בחצרו ובתוך ביתו לא נשא כלום בכיסי מלבושיו, והחמיר אפי' על נשיאת תכשיטין לנשים אף בתוך ביתם וחצרם.⁷ ואכן גאוני ישראל לבית בריסק זצ"ל החמירו על עצמם כדעת הרמב"ם שרחוב ברוחב ט"ז אמה הוא רשה"ר דאורייתא לכל דבר, ולכן החמירו גם שלא לישא תכשיטין ואפילו לא לצאת עם טלית קטן ברוחב.⁸

העירעור ההלכתי הראשון והתקיף נגד מנהג עתיק זה של ישראל המטלטלים בעירוב, יצא מקולמוס תלמיד תלמידו (הגר"ח מזואלאזין זצוק"ל) ה"ה הגאון הגדול רבי יעקב ברוכין אב"ד קארלין (בהיותו עדיין אב"ד האראדק) ד"לא ישר בעיני מאד המנהג הלזה... דלאו שפיר עבדי וחוששני להם מחטאת".

בקונטרס תשובתו הרמה ששלחה לבראד"ר⁹ (והדפיסו אח"כ בספרו שו"ת משכנות יעקב סי' ק"כ-קכ"ב), ערך המשכנ"י מערכה גדולה נגד נו"כ השו"ע רבותינו ה"ז והמג"א, בו הלך ומנה מנין הראשונים, שלרעתו הגדולה הם רוב מנין ובנין, הסוברים דרחובות הרחבים ט"ז אמה, אף אם אין ס' רבוא עוברים בהן, הוי "רשות הרבים" שאינם ניתרים בצורת הפתח אלא רק בדלתות.¹⁰

למולו נעמד כחומה בצורה הגאון הגדול רשכבה"ג רבי אפרים זלמן מרגליות זצוק"ל אב"ד בראד, לחזק ולקיים פסק השו"ע ונו"כ, ולהגן על מנהגן של ישראל קדושים, והשיב בארוכה (בתשובתו "בית אפרים" או"ח סי' כ"ז) להגאון משכנ"י, ש"אין כח ביד שום אדם לערער על המנהג אשר נתייסד עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת

⁷ עה"פ "בזעם" תצעד ארץ (חבקוק ג יב) שהוא ר"ת זיביחה עירובין מ'קוד, שע"י ג' יסודות אלו תצעד ותתייסד הארץ (בית אהרן בליקוטים, וראה בעש"ט עה"ת פ' יתרו אותיות יח-יט)

⁸ "שערי רחמים" (מנהגי הגר"א) הל' שבת אות צ"ג, וז"ל: "שלא לישא בשבת כלל אפי' במקום שיש עירוב. אפי' בחצר ובבית לא ישא כי אם בידו. וכן אשה אם יודעין בה שתקבל הדברים, מצוה לומר לה שכל התכשיטין אסורים אפי' בחצר ובבית".

⁹ דלגבי יציאה בט"ק לרה"ר דאורייתא אין סומכין על מה דסמכין לגבי ברכת ציצית דתכלת אינו מעכב.

¹⁰ בשו"ת משכנות יעקב, בראש תשובה זו הדפיס המחבר את המלים דלהלן באותיות מרובעות: "שאלה זו ותשובתי שלחתי לק"ק בראדי, ליד כבוד הרב הגאון המפורסם נר ישראל וכו' מוהר"ר אפרים זלמן נר"ו".

¹¹ שו"ע או"ח סי' שס"ד סעיף ב'.

ואשכנז אשר אנו מבני בניהם ומימיהם אנו שותים, וכל מה שטרחתי, לא טרחתי אלא בשביל ידידי החכם השלם החריף ובקי בחדרי תורה מו' יעקב נ"י מק"ק האראדק, הנה זה בא קונטרסו והאריך למעניתו וקרא ערעור על מה שכתב הט"ז והמג"א שיש לסמוך וכו'. ולבבו לא כן ידמה, וערך מערכת הפוסקים החולקים. ולזאת הוכרחתי להיות מונה והולך גדולי עולם הסוברים כן. וגם אשר חשב ידידי החריף הנ"ל לחזי לאצטרופי איזה גדולים לדעת האוסרים, טעו במנינא, ולכבודו אמרתי לבוא קצת על סדר קונטרס וכו'. - בהמשך דבריו מעיר שמלבד זאת - עי' באורים ותומים בקו' התפיסות, שאין להעמיד יסוד על מה שנראה לעינינו כי אלו הפוסקים הם רבים וכו', כי מי יודע כמה חולקים וכמה מהפוסקים אשר המה עודם בכתובים כו', וקיימו וקבלו עליהם חכמי הדור לשמור ולעשות כהכרעת המחבר והרמ"א¹².

אך בוואלאזין בתקופה זו עדיין לא נקבלה וגקיימה הכרעה זו, והיינו דהגר"א עצמו חלק, כידוע, גם בהלכה על הכרעות פוסקי גאוני קמאי קשישאי, ו"המקומות שחולק הגר"א על הכרעת השו"ע המה למאות"¹³ וכדחזינו בביאוריו.¹⁴

גדולי האחרונים, אף שדרכו בקודש זו של הגר"א היתה להם לזרה בימיו, שיוכל יהי' מי שלא יהי', לחלוק על הכרעות בעלי השו"ע, עכ"ז על הגר"א עצמו לא הקשו קשיות, באשר הכל הכירו בסמכותו, כי סוף סוף "לא קם כמוהו מימות הקדמונים"¹⁵, "ומימות

¹² באו"ח סימן שנ"ז סעי' ג' דבזה"ז לית לן רשות הרבים, וכן בעור כמה דוכתי. ובדרכי משה סימן שס"ד ס"ק א' בשם מהר"ם מרוטנבורג.

¹³ לשון החזו"א בקובץ אגרותיו (ח"א עמ' נח-נט) "הגר"א... נחשב כאחד מן הראשונים, ולכן חולק עליהם בכמה מקומות בתוקף עזו... לא יתכן לתמוה עליו למד יחלוק על השו"ע, והלא מקומות שחולק הגר"א על הכרעת השו"ע המה למאות".

¹⁴ ועי' מה שכתבו בני הגר"א ז"ל בהקדמתם לביאורי הגר"א על או"ח ח"ל: "וכן הבטיח לי שיעשה פסקי הלכות מארבעה טורים בדעה מכרעת לכתוב רק דעה אחת הישרה בעיני חכמתו בראיות חזקות ועצומות שאין להשיב. ביקשתי כמה שנים לפני פטירתו, והשיב לי פעם אחד, אין לי רשות מן השמים" עכ"ל. ולעומת זאת על השו"ע של מרן הבי" כתב החיד"א (בשה"ג ערך כ"י) שקיבל בקבלה אשר "הסכימו מן השמים ותנתן דת ע"י מרן הקדוש". וכבר הרמ"א ז"ל בתשובותיו כתב אל הבית יוסף "חלילה להמרות דברי מעלת כבוד תורתו דמר, וכל החולק עליו כחו לק על השכינה".

¹⁵ והגה"ק מוהרא"ל צינץ מפלאצק וצוק"ל בשו"ת משיבת נפש סי' ט"ז.

רבינו (הרמב"ם) לא עמד כמותו לב מבהיל בשני תלמודים ובכל תורה שב"ע¹⁵ וסדורה ושגורה בפיו¹⁶.

ואעפ"י שגדולי דורו סברו שדרך מיוחדת זו היתה רק בסמכותו של הגר"א בלבד, אך נראה שהגר"א עצמו לא סבר כן, אלא שברוב ענותנותו סבר שזהו המהלך הישר והנכון בכלליות¹⁷ בדרכי ההוראה, כפי שהעיד גדול תלמידיו הגר"ח מוואלאזין זצוק"ל, ח"ל: "הזהרתי בזה מפי מורי קדוש ישראל רבינו הגדול הגאון החסיד מוהר"א נ"ע מוואלנא, שלא לישא פנים בהוראה"¹⁸ אף להכרעת רבותינו בעלי השו"ע¹⁹.

¹⁵ הגה"ק מהר"א מקאמארנא זי"ע בסוף הקדמתו לפירושו מעשה אורג ופני זקן על סדר טהרות. ועי' בס' רוח אליהו עמוד פ"ה, שע"ד השאלה "אילו הגר"א הי' חי בתקופת האמוראים, האם הי' נחשב לאמורא", השיב הגר"ח מוואלאזין "חס ושלום, אולי כהר"ף והרמב"ם". ולפי נוסח אחר "אולי כהרמב"ן והרשב"א".

¹⁷ כדרכו בנגלותיה של תורה, כך גם בנסתרותיה הגר"א לא נשא פנים אף להאריז"ל. ואל יעלה על הדעת אפי' איוה הרהור חלילה ביחס של הגר"א ז"ל להאריז"ל, כמו שכתב תלמידו הגר"ח מוואלאזין (בהקדמתו לספרא דצניעותא) ח"ל, "לקחה אזני דבת רבים... להטיל מום בקדשי שמים... באמרים שהרב הקדוש די רוח אלקין קדישין ביה, האריז"ל, לא הי' נחשב בעיניו ח"ו... עיני ראו יקר תפארת קדושת האריז"ל בעיני רבינו הגדול נ"ע, כי מידי דברי עמו אודותיו, אירתע כולא גופי, ואמר, מה נאמר ונדבר מקדוש ה' איש אלקים קדוש ונורא כמוהו...". אלא, דמה שהאמינו שאר המקובלים, ובפרט אצל תלמידי הבעש"ט, שכל קבלת האריז"ל כולה, היא תורה מן השמים מפי אליהו, זאת לא הי' מקובל אצל הגר"א ז"ל, וכדכתב בעל התניא ז"ל (כאגרת קדוש - ל"ד) ח"ל, "יודיע לנו בבירור גמור, שהגאון החסיד נ"י אינו מאמין בקבלת האריז"ל, בכללה, שהיא כולה מפי אליהו ז"ל, רק מעט מזעיר מפי אליהו, והשאר מחכמתו הגדולה, ואין חיוב להאמין בה... ולו משפט הבחירה לבחור לו הטוב והישר מכל כתבי קדוש הקדשים האריז"ל...". הרי ראע"ג דהגר"א אירתע כולא גופי מקדוש איש אלקים קדוש ונורא האריז"ל, עכ"ז לא נשא פנים מלחלוק עליו בפירושי תורת הנסתר, כמו על שאר גדולי האחרונים, כולל בעלי השו"ע (בדרך אגב, יש לציין שהגאון בעל אג"מ ז"ל ספ"ע בזה בעקבות הגר"א ז"ל, כי בתשובותיו (או"ח ח"ד סי' ג') כתב ח"ל, "האריז"ל ופע"ח אף שגדול מאד, הוא כאחד מכל הפוסקים שרשאים לחלוק עליו, אף בדברי הקבלה", ודברים כאלו קשים להולמם, ובפרט בקהל חסידים).

¹⁸ בתשובותיו חוט המשולש (סוסי"ט) מודפס כאן תיבת וכו' בהשמטת חמשת המלים שלאחריה.

¹⁹ עליות אליהו עמוד 56. ועי' בספר "רוח חיים" להגר"ח מוואלאזין בפ"א דאבות משנה ד' ח"ל: וזהו ששנינו "הי' ביתך בית ועד לחכמים והיו מתאבקי בעפר רגליהם", מלשון ויאבק איש עמו, שהוא ענין התאבקות מלחמה, וכן אנו נגד רבותינו הקדושים אשר בארץ, ונשמתם בשמי מרומים, המחברים המפורסמים וספריהם אתנו, הנה ע"י הספרים אשר בביתנו, ביתנו הוא בית ועד לחכמים,

עד שבאו תלמידי תלמידי-תלמידיו והמשיכו בדרך זו שלא לישא פנים אף להגר"א²⁰ ופשוט, ומאידך היו מרבני ליטא שאמנם המשיכו בדרך זו בכלליות, אך התרעמו על אלו שהניחו את דברי הגר"א בצ"ע.²¹

כאמור, אעפ"י שהוראה תקיפה זו נאמרה מפי הגר"א לבחיר תלמידיו, אבל מכאן ועד להתפשטות הוראה כזו שתשמש כהנהגה קבועה גם לתלמידי תלמידיו ולדורות, שלא לישא פנים בהוראה לבעלי השו"ע, אין דעת העולם סובלתו.²² כי הרי הגר"ח מוואלאזין כבר העיד על עצמו, שאף שהוזהר כן מפי מורו ורבו "אעפ"כ מעודי זחלתי ואירא לקבוע הלכה עפ"י דעתי העניה והחלושה".²³

אך עכ"ז תלמידו המשכנ"י, לא נשא פנים והמשיך לצעוד בדרך המופלאה הלזו.²⁴

והוזהרנו וגם ניתן לנו הרשות להיאבק וללחום בדברים, ולא לישא פני איש, רק לאהוב האמת, עכ"ל.

²⁰ עי' בשו"ת אהל משה לרבי אליעזר משה, הגדול מפינסק, נרפס באור התורה פרק ט"ז אות יב.

²¹ ח"ל הגדול מפינסק (שם), "והנה קנאת אליהו אכלתהו, על כי באתי בצ"ע על דברי קדשו של הגר"א ז"ל, ודרך בזה בדרך הרבה מרבני ליטא שיחיו. אנכי לא כן עמדי ולא אחשוב היות נוחה בזה דעתו של אותו צדיק, אשר האיר עיני העם לחפש בחורין וסדקין אחר כל הראשונים ז"ל, ולא לשאת פנים נגד האמת לפי ראות העין... והבאים אחר הגר"א ז"ל כבעל חיי אדם שידע עוצם קדושת רבינו ז"ל, וגדול תלמיד תלמידו בעל משכנות וקהלת יעקב ז"ל, וכן שמעתי בשם הגר"ח מוואלאזין... והמאמינים בזה לא תלמידיו הם, כי לא למדו דרכו רק דרך מנגדינו אשר יעקשו הישרה למען כבוד גדוליהם, והוא כבוד המדומה". ועי"ע מש"כ בעל "חיי אדם" (בהקדמתו לבית אדם הנספח לספר חכמת אדם) ח"ל, "והנה דברי מחותני גאון ישראל וקדושו אשר מימיו אנו שותים המקובל האלקי החסיד המפורסם מהר"ר אליהו חסיד דקהלתינו, לא הבאתי כלל דברי כמעט, רק איזו גרגרים, כי שמעתי דיבת רבים המתרעמים עלי על שבאיזו מקומות בחיבורי חיי אדם השגתי עליו, ובחלתי ספק שאנשים האלה אינם בקיאים בלימוד הפוסקים... ובדאי זה הוא נחת רוח להגאון יותר ממי שיאמר שפיר קאמר, ועתידין ליתן הדין על שמונעים נ"ר מהגאון", עכ"ל.

²² כפי שסיפר הגר"ד סאלאווייציק משמיה דאביו הגר"ז גאב"ד בריסק זצ"ל, שג' היו שחלקו על השו"ע. הא' היה הגר"א ז"ל, איהם האט מען פארשטאנען. הב' היה הגר"ח מוואלאזין, און איהם האט מען געדולט. הג' היה המשכנות יעקב, און איהם האט מען ניט מוחל געווען.

²³ בתשובתו חוט המשולש סי' ט' להגאון ר' חיים צבי ברלין בעל עצי אלמוגים אב"ד אה"ו.

²⁴ ראה לעיל עדות הגדול מפינסק.

עצם גישה רגישה זו שהמשיך בה המשכנ"י, היא יסוד ושוורש המחלוקת שעליה יצא הבית אפרים ללחום מלחמתה של תורה, כי בתקופתם כבר היו רבותינו בעלי השו"ע ונו"כ בבחינת "חתימת התלמוד", וקיימו וקבלו עליהם חכמי הדור לשמור ולעשות כהכרעתם.²⁵

כאשר מתבוננים בתשובות הני תרי גדולי עולם, מלכד ההבדל הבולט ב"דרך הלימוד" שבין חכמי בראד בגליציא שבפולין ובין וואלאזין שבליטא, הרי יש להבחין גם בהבדל היסודי שביניהם ב"דרכי ההוראה", המכריעים דעת תורה והלכה עפ"י כללים השונים זה מזה, עד כי מבין תשובותיהם נראה כי מדברים המה בשפה שונה, מבלי מענה זה לזה על חלק מטענותיהם השורשיים בעיקרי המשא ומתן שבתשובותיהם.

עד כדי כך, שבהגיע תשובת הב"א סברו בוואלאזין שהמשכנ"י הוא זה שניצח,²⁶ ובבראד ה"י פשוט שלהלכה הצדק עם הגאון ב"א.

ולהבנת הדברים, גם מבלי להכנס לתוך גוב האריות בעצם השקו"ט ההלכתי שביניהם, חזינו דהמשכנ"י בקונטרסו סופר ומונה ראשונים מגדולי אשכנז וספרד שלדעתו, יחד מהווים "רוב" להכרעת ההלכה דלא בעינן ברחובות ס"ר בוקעין בו להיחשב רה"ר. המשכנ"י מעלה טענות ותמיהות על המג"א והט"ז הנקטים דשיטת המחבר כדעת

²⁵ עי' שו"ת פנ"י ח"ב סי' נ"א להגאון בעל מג"ש ח"ל: לפי מנהג בני מדינתנו יצ"ו בדבר המודפס בשו"ע, אין לשנות ח"ו שום דבר וכתורת משה, ואפילו בדברים המוכרחים מחייבין אנו לעיל פילא בקופא זעירא דמחטא. ובשו"ת צ"צ (הראשון) סס"ט, ובשו"ת חתנו הגאון בעל עבוה"ג סמ"ח שכ' דכל הפורש ממנו כפורש מן החיים. ובשו"ת שער אפרים סי' קי"ג. ובשו"ת חו"י בהשמטות. ובקיצור תקפו כהן סי' קכ"ג וקכ"ד ח"ל, קיימו וקבלו חכמי הדור לשמור ולעשות ככל האמור במטבע הקצר השו"ע והרמ"א ח"ל, ולדעתי אין ספק כי הכל בכתב מיד ה' עליהם השכיל ורוח ה' נוססה בה להיות לשונם מכון להלכה וחפץ ה' בידם הצליח, עי"ש.

²⁶ בעת הרצאת שיעורו בה"ל שבת (אייר תשכ"ג), סיפר הרי"ד סאלאווייטשיק ז"ל מבאסטאן, שבעת חילופי המכתבים, הגם שהגאון ר' אפרים זלמן מרגליות ה"י בעה"ב ולא תפס משרת רבנות, ה"י נודע ומפורסם כפוסק הדור בגאליציא בתקופה ההיא, ואילו הגאון ר' יעקלע קארלינער ה"י נודע ומפורסם כפוסק הליטאי בחיי מורו ורבו הגר"ח מוואלאזין, וכל יהודי ב' העיירות מתעוררים וסקרנים לדעת, מי ינצח את מי, במלחמתה של תורה. וכל תלמידי ישיבת וואלאזין היו מצפים לבוא הדואר עם המכתב החדש מבראד, בכדי לעיין בו מי ניצח. עד כדי כך שאפילו זוגתו של הגר"ח נ"ע יצאה מבית המרקחת וביקשה שיודיענה בעלה מי נצח את מי. ולאחר שקרא את המכתב (תשובת הב"א) חזר לאשתו ואמר, דער גאליציאנער האט פארלוירן !!! ועי"ע בהקדמת המו"ל לשו"ת משכנ"י להוצאתו השניה, ובהקדמת ספר "קרן אורה" אחי המשכנ"י.

המקילים. כמו כן הוא מוסיף מדיליה עוד ראיות משלו לחזק את דעת המחמירים, ומכל אלו קורא תגר על המנהג הישן שלא ישר בעיניו ולא שפיר עבדי.

מאידך, הבית אפרים בתשובתו חזרה, לאחר שמפלפל ביסודותיו של המשכנ"י בדעת הראשונים, כותב ח"ל: "כבר הרימותי ידי והראיתי פוסקים אלו (המצריכים ס"ר) כי הם הרבים. וגם כי אנן בתר חכמי אשכנז וצרפת גרין, שאנו מבני בניהם ותלמידי תלמידיהם, וכל מנהגינו על פיהם ונוהגים כדבריהם במקום שהם חולקים על גדולי ספרד, אף היכא דליכא רובא, וכ"ש בזה דרובא דאיתא קמן קיימו בשיטת רש"י, כאשר הוצאתי במספר צבאם. ואשר חשב ידידי כי הסוברים דלא בעינן ס"ר המה הרבים, נהפוך הוא. ואם מעט ואוסיפה כהנה מגדולי האחרונים (ביניהם מונה את רבותינו הבי"ח, מהריט"ץ, מהרי"ט, שו"ת פ"י בשם אביו של הש"ך, פנ"י, כנסת יחזקאל), וכבר כתבתי לעיל, שכן הסכמת בעלי השו"ע ומפרשיהם ז"ל ורוב מנין גדולי הראשונים.

כל זאת לענין ה"מנין", ובנוגע למעשה - חזר הב"א לקיים ולחזק את ה"מנהג הפשוט" - "אחרי שבתרומת הדשן (ס"ר ע"ג) הביא דברי המרדכי בשם ר"י וכתב דמהר"ם (מרוטנבורג) הוסיף אפי' אין דלתות נעולות, וכתב דהכי נהוג עלמא היתר פשוט - ופסקינן דינים אפומיה (בשו"ע ס"ר שנ"ז וס"ר שס"ד), ודאי שאין לערער ולהרהר אחר המנהג כלל".

המשכנ"י מתגונן ומשיב לב"א ח"ל: "והרבה מעב"ת להשיב על הדברים האלה, בקול רעם ותרועה, כאילו ח"ו כתבתי לסתור דעת כל הפוסקים... אמרתי אני בלבי יהלמני צדיק חסד... אך מאד נפלאיתי על ככה, מאי טעם לא מהפך מר בזכותי, וחלילה לי להפוך דברי אלקים חיים, אבל הדברים נכונים למבין וישרים למוצאי דעת, אין בהם נפתל ועקש", וברוב גודל חריפותו מוסיף וחוזר לעקור הרים ולטווחן בסברותיו.

ברם על המנהג הפשוט שהוכיח הב"א מהני גאוני תקיפאי קשישאי, דהכי נהוג עלמא היתר פשוט, ודפסקינן דינים אפומיה, שהם יסודות מוצקים בדרכי ההוראה בבראד והנהוגים בגאליציא שבפולין, ברוסיה ובכל מדינות אוסטרי-הונגאריה הגדולה, על כך המשכנ"י לא התייחס בתשובתו השנייה.

ומאידך חזינן, שהב"א אפילו לא טרח להשיב על ראיותיו "העצמיות" של המשכנ"י נגד שיטת רש"י המקובלת, וכך כותב לו

הב"א" "והנה החכם נ"י הביא עוד ראיות, וכולם אין בהם כדי הכרע כלל, והחכם עיניו בראשו, כי לכולהו אית להו פירכא, ולולי כי יאריך הזמן, הייתי מפרש אותם". וע"ז התלונן המשכנ"י בתשובתו השניה, "הוד מעלתו העלים עינו הבדולח מלהשיב לי עליהן אף בקיצור, מה עוול מצא בהן שכתב שאין כדאי לטפל בהן".

בו בזמן שעל ראיותיו של הב"א מגדולי האחרונים דסברי כדעת רש"י (כהב"ח, מהריט"ץ, מהרי"ט, שו"ת פ"י בשם אבי הש"ך, פנ"י, כנסת יחזקאל). עליהם כותב המשכנ"י, "אין להאריך עוד ולפלפל בדברי אחרוני זמנינו, יהיה דעתם אין שיהי, אין הכרעתם מכרעת להקל, כיון שלא פלפלו כלל בעיקר הדין ומקור מחצבתו".

והנה אף שחביבין היו להגאון ב"א סברותיו העמוקות של הגאון משכנ"י, כפי שכתב לו "חדאי נפשאי בפפולו, יישר חילו", אך מכאן ועד לענין הכרעת הדין להוראה מעשית לא ראה בפפוליו הב"א שום קשר. ואמנם היטב הבין זאת המשכנ"י, כמרמוזו ממכתבו השני לבראר "והרבה מעב"ת להשיב... בקול רעם ותרועה, כאילו ח"ו כתבתי לסתור דעת כל הפוסקים... אמרתי אני בלבי יהלמני צדיק חסד... אך מאד נפלאתי על ככה, מאי טעם לא מהפך מר בזכותי, וחלילה לי להפוך דברי אלקים חיים".

קול נהמת אריות אלו, היוצאים מקולות מים רבים אדירים משברי ים התלמוד, מציגים בפנינו תמונה ברורה של שני עולמות שונים, כללי ודרכי הוראה שונים, שבין וואלאזין לשאר עלמא, אשר משם נפרדו והיו לשני ראשים, מאז ועד עצם היום הזה. מחזר גיסא אוהרת הגר"א "שלא לישא פנים בהוראה אף להכרעת רבותינו בעלי השו"ע" - מעשה רב (הגר"א) שהחמיר לעצמו ולא טלטל בעירוב - תלמיד-תלמידו המשכנ"י "לא ישר בעיני מאד המנהג הלזה... דלאו שפיר עבדי וחוששני להם מחטאת". ומאידך גיסא עמידתו האיתנה של הב"א המחזק ומקיים את "הסכמת בעלי השו"ע ומפרשיהם ובפרט אחרי שבתרומת הדשן הביא... דהכי נהוג עלמא היתר פשוט ופסקינן דינים אפומיה, ודאי שאין לערער ולהרהר אחר המנהג כלל".

למעשה, ה"חוששני לחטאת" של המשכנ"י כלל לא הפריע לתקן צוה"פ ברוב העיירות שבעולם, כולל במבצרי ליטא המפורסמות כמו ווילנא, וואלאזין, בריסק, ואפילו בקארלין²⁷. אך למרות כן, עדיין היו

²⁷ מקום רבנותו של המשכנ"י. כפי שראינו בכת"י שטר-התמנות חדשה להרבני ה' משה ב"ר זאב ווילק שימש כמשגיח לפקח על העירוב דק"ק קארלין, לאחר

גדולי ישראל בדורות האחרונים שהמשיכו לפסוע בעקבות אותו
ה"חוששני לחטאת" הנ"ל. ומה שהחשש לא נתקבל בתפוצות ישראל
כ"ספק דאורייתא" הוא מפני ש"אם באנו לעכב, לא לבד שלא
יצייתו, אלא נראה כמשתגעים".²⁸

הפרושים - מתנגדי העירוב, החסידים - חסידי העירוב

הרי דלפנינו "פרשת דרכים", דרך א': "שלא לישא פנים בהוראה אף
להכרעת רבותינו בעלי השו"ע". דרך ב': "שאין לערער ולהרהר אחר
המנהג כלל".

פרשת דרכים זו, מפולשת מקצה אל הקצה. כי בעוד שדרך א'
הובילה ל"חשש חטאת" ובגללה "לא שפיר עבדי" המתקנים צוה"פ
להתיר הטלטול בכל העיירות וכו', הרי שדרך ב' הובילה לכיוון
הפוכה לגמרי. דמכיוון ש"אין לערער ולהרהר אחר המנהג כלל", אזי
לא זו בלבד שאין שום ריעותא בתיקון צוה"פ, אלא "שראוי ונכון
לכל קהל עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם לתקן צוה"פ כדי
שלא יכשלו בהוצאה מרשות לרשות ביום השבת קודש... שאי אפשר
בשום אופן לקהל ישראל לשמור... בכל יום השבת מבלי להוציא
מפתח ביתו החוצה".²⁹

ואכן גדולי ומאורי ישראל, שהלכו בדרך המלך הלזו, השתדלו
ועודדו וזירזו ע"ד תיקון עירובין בכל עיירות ישראל די בכל אתר
ואתר. ועד כדי כך, שאפילו אם לצורך זה היו צריכים להשתמש
ב"קולות"³⁰.

שההשגחה עד כה היתה בעצלתיים, ובאו על החתום ביום ד' טו"ב כסליו תרנ"ו
עשרים ושנים בעלי בתים, ומתחתיהם חתימת המרא דאתרא הגאון הגדול שר
התורה מוהר"ר דוד פרידמאן זצ"ל אב"ד דק"ק קארלין.

²⁸ ערוך השולחן אר"ח סי' שמ"ח סעי' י"ח.

²⁹ שו"ת חתם סופר אר"ח סי' צ"ט.

³⁰ שו"ת חידושי הרי"ם סי' ד' ח"ל ע"ד הטלטול בעירנו... איני יודע למה רי"מ
מחפש אתר חומרות, דבר שהעיד מהרי"ט שנהגו היתר ע"פ זקנים ואחריו כנסה"ג
תלמידו והגאון החסיד דבר שמואל ושיבת הרבה המתירין, כי באמת הוא להרים
מכשול, וחכם צבי מחזיק את הרב דבר שמואל לחסיד ודאי חבירו של הגידולי
תרומה... לפענ"ד אין להחמיר רק כשאפשר לתקן בניקל. (עי' לקמן דברי הגה"ק
בעל חידושי הרי"ם בנספח לקט מילי דחסידותא על רום מעלת ענין העירוב).

ח"ל שו"ת נפש חיה אר"ח סוסי" כ"ה, "ולדינא בעיר שרבו המתפרצים... צריכין
אנחנו לגבב כל הקולות שאפשר להקל. ובחת"ס בסי' פ"ט הביא שבעירו פרעשבורג

משנה תוקף ה' לענין תיקון עירובין אצל רבותינו תלמידי תלמידו של הבעש"ט הק' זי"ע³¹. כי בנוסף לענין הצלת רבים משגגת מכשולי הוצאה החמורה, ראו בתיקון עירוב המתיר טלטול, השראת קדושה במקום³² שנהפך לרה"י, שקדושתה עולה עד לרקיע³³. ויש בה תיקונים וסודות נשגבים הידועים למארי דרוזין³⁴.

ה' שם פרצ' במקום א' בהעיר באופן שאוסרת ע"פ דין, ולא אמר מידי, לאשר הדור פרוץ במילואו והי' קשה לפניו לתקן. ואם זה אמר החתם סופר בעיר פרעשבורג ובימים הראשונים אשר היו טובים מאלה, מה נאמר אנחנו בימים האלה.

³¹ הגה"ק בעל "ייטב לב" זי"ע הבטיח בצוואתו את העוה"ב שלו למי שיוציא מכח אל הפועל את העירוב בעירו שהתנגדו שם לכך, עי' גדולת יהושע (נאסויד) או"ק לב.

כן ידוע שהגה"ק משינאווא זי"ע השתדל ועשה פעלים בעת ביקורו בכמה עירות שעדיין לא היו בהם עירוב, עד שהבטיח למי שיתקן שיוכלו לשאת שם בשבת, אשתו ג"כ תוכל לישא (פרי בטן), עי' "דברי יחזקאל החדש" עמוד קמ"א וז"ל, "בעת שהי' בלימאנוב, במשך הזמן שהי' שם באו אצלו כמה אברכים להזכיר עצמם להפקד בורע של קיימא, וכשהי' מוכן כבר לנסוע, נתקבצו אליו ביחד והפצירו בו שיפעול ישועה עבורם. והתחיל לצווח, לא אוכל להבין, אם אין עירוב בהעיר ווי אזוי קען מען טראגען. זאל מען מאכען אן עירוב וועט מען קענען טראגען. וכמובן קיימו דבריו, ואני עוד הכרתי כמה מאותם שהי' להם אז ישועה על ידו. וכעין עובדא זו הי' כשביקר הגה"ק משינאווא בעיר קאשוי. וב"דברי שלום" מבנו הגה"ק מסטראפקוב צווק"ל כתב בהערותיו על תוס' חיים שעל ספר חיי אדם, שטועין המחמירין מצד החשש שמא לפתע נתקלקל העירוב, ובפרט בערים גדולות, כי המחמיר יותר ממה שהחמירו חז"ל הוא הדיוט.

³² וכך כותב מוהר"ח בשעהמ"צ פ' בשלח דרוש ג' בשם האריז"ל, "ועל ידי כך יתבטל כח הדינין, ותתבטל אחיזת הקליפות, ויוכל האדם להכניס ולהוציא... בלי פחד מהקליפות".

³³ פתחא זוטא בהקדמתו בשם הגה"ק מהר"ל הורוויץ אבד"ק סטאניסלאוו בספרו פני ארי פ' ויצא.

³⁴ הקדמת תיקוני זהר וע"ש בכסא מלך דף ח'. והרח"ו ז' כתב בטעמי המצות פ' בשלח, וז"ל, "לכן פ' עירוב נעשה באופן שיכריע קו האמצעי לב' קוין דנו"ה הימיני והשמאלי שיעברו יחד בקו האמצעי שהוא יסוד המכריע ולהמתיק הגבורה מהחסד ע"י קו האמצעי תפארת, ונעשים שם ע"ב רי"ו, והגבורה גימטריא רי"ז סוד אותיות עירוב, כי ע"ב רי"ו נתערבו יחד נמתקו זה בזה ע"י קו האמצעי תפארת, לכן נקרא עירוב, להורות תערובת יחד שם. והנה סוד עירוב כזה הוא בג' אמצעיות חג"ת ושם הוא עירובי מבואות כי הם בתי גזואי, ומבואות לשון ביאה וכניסה, וכנגדם בג' תחתונים נה"י, עירובי חצירות בתי בראי והם ע"ב בנצח רי"ו בהוד, ונכללים ביסוד ונעשים עירוב ע"ד הנ"ל, גם זהו לשון עירובי חצירות עירובי מבואות כי עירוב הם אותיות ע"ב-רי"ו כנ"ל". ומוסיף שם "גם ראיתי [את האריז"ל] מוליך הטלית והספר מביתו לביהכ"נ, גם הי' מוליכו לבית התפילה של כנסת הגדולה כיום השבת, ולא הי' מקפיד [לבדוק] אם הי' עירוב כהוגן או לא" עכ"ל.

עד היכן תיקון עירובין מגיעין ונשגבים, ידוע מאמר הבעש"ט הק', שהיא א' מג' דברים שעליהם תצער ארץ.³⁵

עד כדי כך, שמרן הגה"ק בעל בני יששכר זי"ע הקפיד בעצמו לטלטל בעיר המתוקן בעירוב³⁶, כי חשש שלא להיות בכלל "מי שאינו מודה בעירוב"³⁷.

נושאי דגל - מחנה אפרים

הגאון הגדול רשכבה"ג בעל בית אפרים זצוק"ל הי' נערץ מאד בעדת החסידים, הוא נהג להתפלל בנוסח ספרד,³⁸ וידועים הסכמותיו הנלהבים על כמה וכמה ספרי חסידות.³⁹

והיינו שהיה סומך על הממונים בעיה"ק צפת לבודקו בקביעות. ואילו על החשש שמא נתקלקל לפתע ביום השבת עצמו, כנראה לא חשש (עי' בנימוקי או"ח סי' שצ"ד ס"א). ונראה שממעשה רב זה למד הגה"ק מוהרא"ש מסטראפקוב זצוק"ל מה שהעיר בספרו "דברי שלום" (בהגהתו על תוס' חיים שעל ספר חיי אדם), שטעות להחמיר שלא לטלטל מצד החשש שמא לפתע נתקלקל העירוב בשבת, כי המחמיר יותר ממה שהחמירו חז"ל הוא הדייט.

³⁵ ראה לעיל הערה 6.

³⁶ נימוקי או"ח להגה"ק בעל מנח"א ממונקאטש זי"ע סי' שצ"ד סס"ק א' ח"ל, "מקובל בידינו בשם קדוש זקני בעל בני יששכר ז"ל (כשהי' בעירו או במקום שהוחזקו העירובין בטוב) ביציאתו לחוץ מביתו בש"ק, לקח לתוך בגדו מפתח וכיוצא, כדי שישאווהו במקום העירוב, ולא יהי' בכלל מי שאינו מודה בעירוב, עכ"ה. ועי' שציין לדברי התשב"ץ המובא בברכ"י דמי שלבו נוקפו בזה, הדיוטות גמורה היא או מינות נורקה בו, וכן ציין לדברי האריז"ל המוזכר לעיל בהערה 6. ובספר דברי מנחם מהגה"ק מסטראפקוב הערה מהמ"ל לעמוד קמ"ה ח"ל, "בדידי הוה עובדא שבא כ"ק אדמו"ר בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ה לשב"ק לעיר בערעגסאז אשר אני הייתי ממונה שם על כשרות עירובין, ובשב"ק בבוקר כשהלכו לתפילה לקח האדמו"ר הסידור בידו והוליכו בעצמו, ואמר, שבעיר אשר איש ירא שמים ות"ח ממונה על העירובין, אין מן הראוי להחמיר שלא להוציא, כדי שלא יהא ח"ו כאינו מודה בעירוב. וכמדומני שאמר זאת בשם זקנו הקדוש בעל בני יששכר". ובתשובת כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א כתב שכ"ק זקינו זצוק"ל קיבל זאת גם מרבו הגה"ק משינאווא זי"ע.

³⁷ כעין גדר כמה דברים שעשו להוציא מלבן של הצדוקים, והעירוב הוא א' מהדברים שהצדוקים לא הודו בו. ולתשומת לב, שההרהור והעירור על מנהגן של ישראל דלא שפיר עבדי וחוששני להם מחטאת, נתעורר בזמנו של ה"בני יששכר".

³⁸ מתוך סידור האריז"ל, וגם בימים הנוראים. בליל ר"ה עמד בתפלת שמו"ע ד' שעות רצופין והורה שלא להמתין לו. הגרא"ז הי' תלמידו בנגלה של הגה"ק בעל

במחלוקת הגדולה שבין המדפיסים דק"ק סלויטא והמדפיסים דק"ק ווילנא, תמכו הסלאוויטאים יתדותם על פסק הגרא"ז מרגליות, ואילו הווילנאים השתדלו לקעקע את דבריו בלשונות קשים וזילזולים.⁴⁰

תא חזי כיצד מתייחס פוסק-הדור בדורו-דור-דעה מרן החת"ם זי"ע אל הגאון רשכבה"ג בעל בית אפרים זצוק"ל ביותרת הכבוד, בהכנעה ובידידות עצומה, ובתוארים מופלגים ביותר,⁴¹ וביניהם: קדוש ישראל צדיקו של עולם, אורן של ישראל גולת אריאל, נר ישראל פאר הדור גאון אמתי, משדד עמקים קודר בהרים, כהרף עין בורא יש מאין בפלפולו ושנונו, לא נראה כבושם הזה, מחזה אל מחזה, מי זה ואיזה אשר ירפרף או יצפצף מול דברותיו המכוונים.

לאור זאת, נפלא מהשגתנו להבין מדוע החסיד שבכהונה החפץ

"ברית כהונת עולם" (ספר מאורי גאליציא). ובספר "אגרות הפקידים והאמרכלים מאמשטרדאם" (חלק א עמ' 50) מובא לשון מכתבו של הגרא"ז מרגליות זצוק"ל משנת תקפ"ו בהיותו גובר ואמרכל כולל חסידים בארה"ק, כתב אל הר"ר צבי הירש לעהרין פקיד ואמרכל צדקת רמבעה"ג בהאג שהולאנד, וז"ל, "אשר שאל מכ"ת אם אמת השמועה כי בבית מדרשו החון מתפלל לפני התיבה כמנהג ספרד, הודו קודם ב"ש, וקדשת כתר ועוד ענינים כמנהג ספרד. כדבריו כן הוא, וכן יש פה כמה בתי מדרשים קבועים המתפללים בנוסח מנהג ספרד, והמינים והזוידים דמדינתו בקשו לעקור מנהג הזה מארצנו והעמידו דבריהם בפני שרי הגובעני והלשינו קהל חסידים שבכל העיירות שבמדינה, וכי לא עזב ה' את חסידיו, ה' יגיעת הימ"ש לריק, ויצא כתב חירות שכל א' רשאי לסדר תפלתו כחפצו וכרצונו... וכי יקרה כה שבאקראי עובר א' על התיבה שרגילתו במנהג אשכנז, אין מונחין אותו. ואשר הרחתי מבין כתבי כ"ת כי הרב דשם (אב"ד אמשטרדם) הוא מתנגד, נפלאתי ע"ז, כי הוא מגזע ישישים ומה לו להכניס ראשו בסלע המחלוקת. ואם כ"ת יבין שיהי דברי נשמעים, אכתוב לו דרך תוכחה".

³⁹ אור פני משה, אור החכמה, אורח לחיים, באר מים חיים, ברית אברם, ליקוטי מוהר"ן, נועם מגדים, צמח ה' לצבי. וכן כתב קונטרס דמעת אפרים - הספד על הרה"ק בעל מאור עינים, בו מביא מה ששמע מפי קדשו.

⁴⁰ עי' קונטרס הסכמות לש"ס ווילנא.

⁴¹ הגאון האמתי, נשיא אלקים, מבחר גברינו, מגדול עוז תפארתנו, נ"י ע"ה פ"ה כקש"ת בעה"מ ספרי בית אפרים, עוד ינוב בשיבה טובה. דברת קדשו מלהבת אש תורת ה' אמת בפיו הגיעני... ושם נצטויתי מפי קדשו לשים עיוני וכו' (י"ד סי' רט). גאון עולם תפארת ישראל פאר הדור נור הזמן... מצלאין אנהנו לחיי רב רבנן (ובסוף תשובתו) ויירם קרן צדיקיו ובראשם י"ג הדר"ג (שם סי' רל"ד). קדוש ישראל צדיקו של עולם, אורן של ישראל גולת אריאל נ"י פאר הדור גאון אמתי... ואשתוממתי על המראה הגדולה הזאת, משדד עמקים קודר בהרים, כהרף עין בורא יש מאין בפלפולו ושנונו, לא נראה כבושם הזה, מחזה אל מחזה, מי זה ואיזה אשר ירפרף או יצפצף מול דברותיו המכוונים (שם רל"ה).

חיים צוק"ל העתיק במשנתו הברורה את דברי המשכנ"י,⁴² מבלי לטרוח לראות את תשובות הב"א, עד שאפילו לא הזכירו כלל.⁴³

המ"ב מביא בביאורו⁴⁴ דעת הגאון בית מאיר לענין דראוי ל"בעל נפש" להחמיר על עצמו, אך לא הביא את פסקו שלמעשה "אסור להורות בזה שום איסור לאחרים",⁴⁵ ולעיל בביאורו⁴⁶ כתב ד"כל יר"ש בודאי⁴⁷ יש להחמיר לעצמו", והסיבה דאין למחות משום⁴⁸ ד"אין בנו

⁴² בביאור הלכה סי' שמ"ה, וכבר העיר כ"ק אדמו"ר ממנוקאטש שליט"א בתשובתו (הערה ב') על הפלא שהמ"ב לא הזכיר שרובם של דבריו הם מהמשכנ"י.

⁴³ בס' תולדות שמואל ובשו"ת אבן ישראל (או"ח סי' ל"ו) כתבו שהמ"ב פשוט לא ראה את דברי הב"א. והנה רבים תמידים ושואלים, הרי תשובתו נדפסו בלבוב בשנת תקע"ח (בטרם הובאו לדפוס תשובות המשכנ"י) ובווארשא בשנת תרמ"א. מה עוד דהרי כל המו"מ של תשובות המשכנ"י ה' בינו ובין הב"א בשתי תשובותיו (להמשכנ"י), וכלל לא מסתבר שהמ"ב לא ראה את תשובותיו. והאמת שצדקו התו"ש והאב"י, כי במ"ב סי' ר"ח סעי' ט' כתב בביאורו ד"ה אינו מבורך, וז"ל, עי' בשערי תשובה שכתב וכו' ולא ביאר טעמו [וספר בית אפרים שלו אין בידן] עכ"ל. ⁴⁴ סי' שס"ד ס"ב בסוף בד"ה ואחר שעשה.

⁴⁵ כיון דהמתירים סומכים על דעת המהר"ם מרוטנבורג המובא בדרכי משה (סי' שס"ד) שתופס לחלוטין כדעת רש"י לעיקר במה דפשיטא לי' דבזה"ל לית לן רה"ר אלא כרמלית.

⁴⁶ בביאורו סימן שמ"ה ד"ה וי"א (בסוף עמוד א').

⁴⁷ ראוי להעתיק פה דברי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל הנדפס בספר "הליכות שלמה" (הלכות תפלין סי' ל"א באורחות הלכה הערה 95). וז"ל: "מרגלא בפומי, שרק לאחר העסק והעיון היטב בשרשי ההלכה ובעומק הסוגיא, ראוי להחמיר אם מרגיש צורך ורצון לכך, כי הרי יש להתבונן, איך מותר לאדם להחמיר? הרי הוא מחויב לנהוג כמנהג הציבור וכפי עיקר ההלכה בשו"ע! אלא דכיון שהעמיק בסוגיא ודעתו נוטה להחמיר, עליו להחמיר מפני שכך נראית לו ההלכה לאחר העיון, ותבוא עליו ברכה. אבל הריבוי בחומרות שלא בדרך זו, מביא לידי כך שהטפל נעשה עיקר, ולא זו הדרך, ובפרט כשהדבר מקשה על אנשי הבית והסובבים. וכן ה' משיב כשנשאל אם ראוי להחמיר שלא לסמוך על עירוב עירוני - אף שנעשה בהידור וכו'. ובפרט הורע מאד בעיניו הדבר, שבעקבות כך שהאברכים יראי ד' מחמירים על עצמם שלא לסמוך על העירוב, נושאות נשותיהם העגלות וכו' לבדן, וכמה פעמים גער על כך... ואירע פעם שראה אב ובנו הולכים ברחוב ביום השבת, כשהאב נושא ספסל ובנו צועד לצדו ואינו נושא כלום, וכאב לבו על הדבר מאוד. ובהזדמנות ראשונה דיבר על כך בסערת רוח בלימוד הישיבה, האיך משום חומרה בהלכות עירוב מזלזלים כל כך במצות כיבוד אב, החמורה שבחומרות. ובפרט שהרי מסתברא כהחזו"א (סי' קז ס"ק ה-ז) שדעתו נוטה דבזה"ל כמעט אין לנו רה"ר דאורייתא, ולענין זה יש לסמוך על כך".

⁴⁸ בס' שמ"ה ס"ק כ"ג.

בַּח למחות ביד הסומכין על דעה זו⁴⁹ דדעה זו ג"כ לא יחידאה היא... וכן צדדו כמזה⁵⁰ אחרונים" דרך היכא דמתקיים גם התנאי של ס"ר בוקעין בו אזי הוי רה"ר. וכאמור, שלמעשה גם ה"חוששני לחטאת" של המ"ב לא הפריע לתקן צוה"פ ברוב העיירות שבליטא, כולל בראדין.⁵¹

ובעיה"ק ירושלים ת"ו אף שיש בה כיום למעלה מס"ר תושבים כ"י, מ"מ רוב הציבור היראים והחרדים נוהג לטלטל גם עתה, עפ"י פסקו של החזו"א⁵², שכידוע נקט להלכה בכמה מדיני עירובין כהב"א⁵³ נגד המשכנ"י.

⁴⁹ שהאר"י לבאר מנהג העולם במ"ב סי' שס"ד ס"ק ח' וז"ל, "ובעיירות שלנו שמנהג העולם לתקן ע"י צורת הפתח, אף שרחובותיה רחבין הרבה, ומפולשין משער לשער, וגם פעמים רבות הולך דרך המלך תוך העיר, ומדינא הוי רה"ר גמור עי"ז וכדלעיל בסי' שמ"ה, ועל כרחך דסומכין על ה"א שבסי' שמ"ה דר"ה לא הוי אא"כ ס"ר בוקעין בו, וזה אין מצוי [פמ"ג], אמנם באמת הרבה ראשונים חולקין על הי"א הנ"ל וכו', וע"כ אף דאין למחות לאחרים הנוהגין להקל ע"י צוה"פ, שכן נהגו מעולם ע"פ דעת הפוסקים המקילין בזה, מ"מ כל בעל נפש יחמיר לעצמו שלא לטלטל ע"י צוה"פ לבד". ברם, כאמור לעיל בדבריו, דזה דוקא היכא דהרחובות מפולשין משער לשער, וכדיאר בסי' שמ"ה ס"ק כ' "פירוש, שהשערים מכוונים זה כנגד זה", וא"כ במקומינו פה בארא פארק הרי תנאי זה ליתא, וא"כ אף לשיטת המ"ב מותר לטלטל בשכונתינו המתוקנת בצוה"פ, אף לבעל נפש. וכ"ש דכנ"ל בדעת שו"ע הרב, כי לדעתו לאחר תיקון צוה"פ כבר אינו דאורייתא.

⁵⁰ הלא הם מגיני ארץ רבותינו המג"א והט"ז (כדציין בשעה"צ שם), שעליהם האריך להקשות ולהפריכם בטענותיו של המשכנ"י (מבלי להוכירו, ואף מבלי שראה מה שהשיב שהשיג עליו הבית אפרים להצדיק את רבותינו נו"כ השו"ע ומנהגם של ישראל קדושים).

⁵¹ עדותו של של הגר"א בלומענקראץ שליט"א במכתבו מיום ד' י"ב שבט תש"ס.

⁵² שו"ת אבן ישראל אורח סי' ל"ו.

⁵³ ראוי לציין פה קטע מתוך תשובת החזו"א וצוק"ל להגאון ר' אליעזר מנחם פלצינסקי ראש ישיבת בית ארי' בעיה"ק ירושלים, המודפסת בספרו "שלוש יהודה" סי' ל"ג, וז"ל הוזהב של החזו"א, "רצוני להעיר, דחובתנו ליזהר בלשונו בדברנו נגד רבותנו. וקשה ה' לי לשון כ"ת שיח'י, ששימש במלת "טעות" נגד הגאון מהרא"ז זצ"ל (הבית אפרים), ויש אפשרות לבאר הדברים בלשון נקיה ומכובדת, כראוי לדבר בפני רבותנו. ולא עוד, אלא שדורות הקודמים השתמשו בבקשת מחילה בעת שכתבו נגד החכם, מפני שכבוד רבם ה' קבוע בלבבם, והיו מדברים בררת ובויע. לא כן אצלנו, בקשת המחילה קובע את תקיפות הדעת שהשגתנו נכונה. ומאד מאד צריך התגברות בשעת השגה, שלא ליהנות ממה שאינו צריך ליהנות, רק מגילוי התורה. ואם חובת הלב אין בידינו, אבל בלשונו בידינו ליזהר", עכ"ל.

גלות אמריקא - ארץ לא זרועה

בשנת תרס"ו החל ההתעוררות הראשונה ע"ד תיקון עירובין ע"י הרב משערפס (פולין) שהשתייך לעדת החסידים, ה"ה הרב הגדול הגאון המפורסם מוהר"ר יהושע סיגעל ז"ל אשר חשף זרוע עחו ויצא בכוחא והיתרא להתיר הטלטול בש"ק בקצת חלק המזרחי דעיר ניו יארק (איסט-סייד), על סמך היקף הנהרות הנחשבים כמחיצה מג' צדדיה, ומצד ד' יש צורת הפתח ע"י מסילת הברזל הנמשכת בגובה העיר, אשר חוצה את העיר מדרום לצפון, והיא משמשת כמחיצת צד ד'.

בספר "עירוב והוצאה" שי"ל ע"י הרב סיגעל בשנת תרס"ז, מודפסים כמה תשובות שקיבל מגדולי הדור מאירופא שהסכימו עמו ליסודי היתר העירוב, וביניהם שתי תשו' מפוסק הדור הגאון המהרש"ם זצ"ל, שפסק בתחילה להתיר בשעת הדחק, ולאחר שקיבל פרטים נוספים פסק בתשובתו השניה היתר ברור שגם בעל נפש יכול לסמוך עליו. כמו כן קיבל הרב סיגעל תשובה להתיר מהגאון מוהרא"ל הורוויץ אב"ד סטאניסלאו בעל "הרי בשמים" ומעוד כמה גדולי ישראל באירופא, ולאור זאת עשה הרב סיגעל הלכה למעשה בפועל, ושכר רשות משר העיר להתיר הטלטול בשב"ק.

הבר-פלוגתא של הרב סיגעל הי' הרה"ג ר' יהודה דוד בערנשטיין ז"ל ממייסדי ישיבת ר' יצחק אלחנן, שהדפיס בשנת תרע"א את ספרו "הלכתא רבתא לשבתא" נגד היתר הטלטול בשבת בעיר ניו יארק רבתי, כי לטענתו ישנם בעיר הרבה פלטיות ושאר נימוקים אשר אתו. במשך הזמן, לאחר פטירת הרב סיגעל, במילא נתבטל העירוב במזרח של העיר, כי רוב היהודים עקרו ממנה והתיישבו במערבה (וועסט-סייד).

בשנת תש"ב באסיפת ועד הרבנים דניו יארק רבתי, אשר הוקדש למצב החמור בשעתו של שמירת שבת, העלה הרה"ג ר' חיים ביק ז"ל את הצעתו לתקן עירוב בעיר⁵⁴, וכנראה שהצעתו נדחתה ולא הגיעה לכלל מעשה⁵⁵.

⁵⁴ נדפס ב"המסלה" (שנה ז', אייר-סיון-תמוז) ירחון מוקדש לעניני תורה ויהדות, י"ל ע"י ועד הרבנים דניו יארק רבתי, וז"ל בעמוד 18, "הרב חיים ביק לייגט פאר אז מען זאל טראכטען וועגען מאכען א עירוב אין ניו יארק און אויסקלייבען א קאמיטע וועלעכע זאל אויסארבייטען די אלע פרטים".

⁵⁵ המתבונן בירחוני "המסלה" מהתקופה ההיא, יתקשה להאמין עד היכן הי' מצב

בשנת תש"ט שוב נתעורר הענין ע"י כ"ק הגה"צ האדמו"ר רבי שמעון מאמשינוב זצ"ל, שהרבה פעלים למען תיקון העירוב, ובכל ערב שבת אחה"צ נהג לצלצל אל הרבנים להתעניין על התקדמות הענינים, ומאז לא נח ולא שקט מלעורר ע"ד תיקון העירוב.

במשך הזמן נצטרפו אליו עוד אדמו"רים גאונים צדיקים שהשתדלו במצוה זו, ה"ה כ"ק האדמו"ר רבי אברהם יהושע העשיל מקאפיטשניץ זצ"ל, כ"ק האדמו"ר רבי מרדכי שלמה פריעדמאן מבויון זצ"ל, כ"ק האדמו"ר רבי ירוחם ליינער מראדזין זצ"ל, כ"ק האדמו"ר רבי נחום פערלאוו מנאוואמינסק זצ"ל.

כתוצאה מהשתדלותם, נגשו רבני מאנהעטען להזדקק לענין, וביניהם הרה"ג מוה"ר מנחם צבי אייזנשטאט⁵⁶ ז"ל והרה"ג מוה"ר מנחם כשר ז"ל⁵⁷. נידון ההיתר בשעתו ה' על כל שטח אי מאנהעטען, כי כבר נסתמו כל הפרצות שבצר צפונית-מערבית של העיר, וגם נתוספו מחיצות העשויות בידי אדם על שפת החוף. בין גדולי הרבנים שכתבו תשובותיהם לעורך ולורזו תיקון העירוב, ה' הגה"צ רבי מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל.

בשנת תש"י נוסד ה"וועד למען העירובין" במאנהעטען בראשותו של הגאון רבי יונתן שטייף זצ"ל, אשר ערך קונטרס "תיקון עירובין" וקיצור ממנו הדפיס בשו"ת שלו (מהר"י שטייף סי' ס"ח).

בשנת תשי"א העיר הגאון מוהרי"א הענקין זצ"ל, "רבים משומרי תורה, וביחוד מחסידי פולין, מטלטלים פה בשבת ברחוב, וסומכים על ההיתר של הרב יהושע סיגעל ז"ל"⁵⁸.

בשנת תשט"ז שלח כ"ק הגה"צ האדמו"ר מקאפיטשניץ זצ"ל מכתב אל הגאון הגדול אב"ד טשערנאוויץ, בו כותב לו "מדוע לא השיב לי כתה"ר בדבר העירובין בפה מאנהעטען ניו יארק. שלחתי עוד בהיותי בתל אביב בקיץ העל"ט ע"י ציר נאמן לכת"ר כל התשובות בדבר זה,

היהדות באמריקא פרוץ בשמירת שבת, ובשעה ששאר הרבנים נשאו ונתנו באסיפותיהם הצעות שונות לפעול לסגירת החנויות בשבת, ובפרט אלו המוכרים "בשר כשר" וכיו"ב, או אז העלה הרב ר' חיים ביק זצ"ל הצעתו לתקן עירוב במאנהעטען.

⁵⁶ הכותב במכתבו (הנדפס בדברי מנחם עמו' י"ז) שנענה בזה להפצרת כ"ק אדמו"ר מאמשינוב זצ"ל וערך אז את קונטרסו "הצעת תיקון עירובין לעיר מנהטן".

⁵⁷ הכותב בספרו "דברי מנחם" שכ"ק האדמו"רים מראדזין ומנאוואמינסק זצ"ל זירזו אותו לכך.

⁵⁸ נדפס ב"עדות לישראל" עמוד 151.

לפי דעתי נראה, אשר כל ת"ח שיוזקק לברר עפ"י דין תורה"ק היתר להוציא בש"ק מרשות לרשות בפה ניו יארק, יהא בטוח ממזכרי הרבים שאין חטא בא על ידו".⁵⁹

בשנת תשי"ט, לאחר שעברו מספר שנים והענין לא זו ממקומו, לקח עצמו לכך הרה"ג מוה"ר יוסף דוד מאסקאוויטש מסאסוב זצ"ל, אשר הדפיס את ספרו "תיקון עירובין" ושוב נתעורר הענין ונתקיימה אסיפת וועד הרבנים דניו יארק רבתי ביום כ' סיון לדון בענין העירוב.

בשנת תשכ"ב, כשהתאספו הרבנים דאגוה"ר בבית כ"ק הגה"צ אדמו"ר רבי מרדכי שלמה מבויאן זצ"ל לטכס עצה לתיקון עירוב במאנהאטען, העיר: "זהו ענין של שבת - שבת הוא בחינת נפש העולם, זהו ענין של פיקוח נפש. בדיני נפשות מתחילין מן הצד, כי מחפשים כל טעדיק כדי להקל".⁶⁰

כ"ק האדמו"ר מסאטמאר זצוק"ל מנע את עצמו מלהתערב (בפומבי)⁶¹ בפולמוס העירוב, מטעמיו ונימוקיו.⁶²

⁵⁹ נדפס בקובץ "שפתי צדיקים" ט', שבת תשנ"ז.

⁶⁰ מתוך רשימת חתנו הרב מנחם ברייאר שליט"א.

⁶¹ וכך כותב הגר"ד מאסקאוויטש מסאסוב ז"ל, "אחר כל אלה שעברתי עיר מאנהעטען לארכה ולרחבה מבית ומחוץ, תכנתי את הקונטרס תיקון עירובין בקיצור גדול, לפי שדבר שאין בו סרכא א"צ מיעוץ ומשמוש, ושלחתי אותו לאיזה מהרבנים והצדיקים שליט"א. האדמו"ר מסאטמאר קרא אותי תיכף להיכלו. ומקודם נודע לי שהוא נוטה לשיטת הרבנים המתנגדים לתיקון עירוב בשביל ג' דברים אלו, מדוע לא עירבו בירושלים. ואין כאן ב"ד קבוע, ומחלוקת הפוסקים. וכששאל אותי האדמו"ר מ"מ לא עירבו בירושלים? אמרתי, יודע אני מאין מוצא השאלה הזאת אשר התירוצים מהתוסיו"ט בעבור השיור, ובהתפ"ש בעבור הצדוקים שלא הניחו, לא ישרו בעיניהם. וכך אמרתי: 'רבי, ואם ישאלו דורות הבאים, מ"מ לא עירבו במאנהעטען והוא רה"י מה"ת והי' באפשרות להציל רבבות מישראל מחילול שבת באונס וברצון, ויענו ויאמרו, בירושלים הצדוקים לא הניחו ובמאנהעטען הרבנים המתנגדים עכבר, והוטב בעיניו. ועל מה ששאלני דאין ב"ד קבוע, עניתי, 'מדוע אוכלין בשר ויש חשש דנבילה וטרפיפה, ואמר לי תירוץ שאין מגלין וכו', ואמרתי 'שיהי' נמצאים בכל דור בע"ב יראי ה' בהצטרף גם רבנים יראי ה' ויעשו כולם אגודה אחת והוא הבי"ד קבוע'. ועוד שאלתי: היכן העירובין דכל עיירות אירופא אשר לדאבון נפשנו חרבו ואין בה איש, ואם לא נחזיק כאן במצות ומנהגים שאחזו בהם אבותינו במס"ג, או מעט מעט חלילה ישתכחו מן הלב. ואם כ"ק הוא כמתנגד לת"ע, אז יאמר לי ואחזור בי, כי את ה' אני ירא לרבות ת"ח וצדיקי הדור, ואני את נפשי הצלתי, שע"י מעשה באתי לזה ואין מרגוע לנפשי. וענה אותי בשחוק קל על פיו, 'אינני מתערב בזה, וברכני'. (נדפס ב"המאור" תשרי תשט"ו).

סיפר⁶¹ הגאון רבי טובי' גאלדשטיין שליט"א⁶² ראש ישיבת עמק הלבנה, שהרה"ג ר' יוסף דוד מאסקאוויטש שלח מכתב לכל רבני ניו יארק, שהיות והוא זכה בחסדי ה' להיות מהשרידים שניצולו מכבשן

⁶² הרבה דיו נשפך לאחרונה בביאור טעמים ונימוקים מדוע לא התערב בזה. ומה שברור הוא בדפירוש לא ס"ל טעמם של ראשי הישיבות דעסקין בשאלת חשש חטאת דאורייתא, משום שהתבטא כמה פעמים בברירות דלית לך זה"ר בזה"ז, כפי שנדפס ב"פסקי דברי יואל" (וכן פסק להדיא בשו"ת ויען יוסף אריח סי' קל"א, קנ"ה). ונציין כאן עדויות נאמנות המסתברות, והם: א) דלא ה"י נוחא לי' לסמוך באמערקא על עירוב שיסודו על מחיצות של גשרי מסילת הברזל וכיו"ב (שלא ע"י צוה"פ שנתקן במיוחד לעירוב), כי לפתע יכולים להשתנות ע"י שלטון העיר ויכשלו בה רבים, ובפרט בשעתו ומקומו בשפל מצב היהדות דאז. ב) בשנותיו הראשונות בארה"ב האדמו"ר מסאטמאר צ"ל במלחמתו הגדולה נגד פורצי ומהרסי היהדות, ולאחר חורבן איירופא נסיון הציונות היתה בשיא תוקפה, והוא הגבר שעמד בראש המערכה להעמיד דת תילה, חשש ממחלוקת מיותרת עם ראשי הישיבות נשיאי אגודה"ר שהגיעו לאמריקא לפניו. ובפרט לאחר שכבר חלק קשות על הגר"ם פיינשטיין צ"ל על כמה ענינים שנגעו לנפשו, שהקיל והתיר, חשש פן יטענו שמחלקותו עם הגר"ם הוא ח"ו עליו באופן אישי, והרא"י לכך כי את מה שהתיר הוא אוסר ואת אשר אוסר הוא מתיר. ג) זאת ועוד, עצם הדבר שהרב כשר ה"י מראשי הוועד לתיקון עירובין, ה"י טעם מספיק שלא להצטרף עמו, מחמת שייכותו למזרחי. כל הטעמים הללו בפ"ע וכ"ש בצירופם יחד, היו סיבה מספקת להיות בשו"ת בענין העירוב דמאנהעטן. ונאמנים עדותם של גדולי תלמידיו ונאמני ביתו החיים עמנו לאוי"ט שעל עירוב הנתקן ע"י צוה"פ בשכונה חרדית וממונים עליו ג' רבנים מובהקים, ודאי ה"י שמח על תיקונו. ובענין ב"ד קבוע, כבר כתב הגה"צ מפאפא צ"ל (שכ"כ האדמו"ר מסאטמאר החשיבו לבעל הוראה מובהק ביותר), שאפשר למנות ע"ז ג' רבנים (כפי שהזכיר זאת גם בתשובתו "ויען יוסף" אריח סי' קצ"ה). ואכן לאחר התייעצותו עם האדמו"ר מסאטמאר השתוקק כל ימיו הגה"צ מפאפא לתקן צוה"פ בשכונתו, אלא שנמנע הדבר מצד בעלי זרוע כידוע. ואגב ראוי לציון הערה נפלאה ששמעתי מת"ח א' בשם כ"ק אדמו"ר ממנוקאטש שליט"א, שהמעין ומדייק היטב בתשב"ץ (ח"ב סי' ל"ז) בשאלה "אם יש חשש עבירה בתיקוני מבוואות לתלמיד חכם", יבין דהשאלה היתה אי ת"ח רשאי לתקן בעצמו, או בעיני דוקא ב"ד. דא"כ כיצד יעלה ספק על דעת השואל שיש חשש עבירה בדבר שלכו"ע שרי וראוי הוא. אלא על כרחך שזה ה"י שפיקו של השואל, אי כל ת"ח סגי לכך, או דבעינן מרא דאתרא או ב"ד קבוע דמתא. ועל זה השיב התשב"ץ, חס ושלום, אדרבה גמרא מפורשת היא דתמיהה על ת"ח דאפשר לו לתקן ואינו מתקן. ועיי"ש שמוסיף דברים קשים נגד מי שלבו נוקפו בזה. ועי' בקצשו"ע (אריח סי' צ"ד אות כ"ד) "צריכין לעשות כל התיקונים ע"י רב מומחה ובקי", ולא הזכיר כלל שצריך לזה רב דמתא או ב"ד קבוע. ועוד שהרי לגבי עניני ממונות מחזיקים היום בתי היינים דין כב"ד קבוע, ומאי שנא עירוב.

⁶³ בעת האסיפה לחיזוק העירוב דבארא פארק ביום ד' ויגש תש"ס בביהמ"ד סענדראהעל כהשתתפות כשלושים רבנים ומו"צ חשובים.

⁶⁴ תלמידו המובהק של הגאון רבי אלחנן וואסערמאן צ"ל, ותלמיד חבר של הגר"ם פיינשטיין צ"ל.

האש באירופא, לכן כדי להשיב לה' על תגמולוהי עליו, רוצה לזכות את הרבים ע"י תיקון עירוב בעיר, וממי שלא יקבל תשובה עד אחד עשר יום, שתיקתו תיחשב כהודאה והסכמה. לאור זאת נתקיימה אסיפת אגודת הרבנים, אך נבצר ממנו (מהגאון רבי טובי' שליט"א) להשתתף בה. למחרת כששאל את הגר"ם פיינשטיין זצ"ל מה נתחדש אתמול באסיפה, השיב, שהוא הי' מאד נסער ונרגז. ולשאלתו מדוע, השיב הגרמ"פ שכאשר נשא הגר"א קוטלער את דבריו, פתח ספר משכנות יעקב והקריא מתוכו רשימה של ראשונים שלדעתם אסור לעשות העירוב. ועל זה כבר לא יכולתי להתאפק - סיפר הגרמ"פ - והשבתי לר' אהרן, "מה אתם מביאים פה משכנ"י, הרי גם הבית יוסף והמג"א ידעו מהראשונים הללו ולא הכריעו כך להלכה, הלוא כולנו יודעים שהמשכנ"י לא נתקבל למעשה".⁶⁵

הגם שבאירופא, גם אלו שהיו סמוכים על הוראת המשכנ"י⁶⁶ לא נהגו להשחית ולבטל את העירובין שהיו בעיריות ליטא, משום ד"אין בנו כח למחות"⁶⁷ ד"אם באנו לעכב לא לבד שלא יצייתו אלא נראה כמשתגעים",⁶⁸ אבל פה בגלות החדשה - אמעריקא - שעדיין לא נהוג עלמא הכא היתר פשוט לתקן עירובין, א"כ לדעתם הרי כאן נמצא וכאן הי' הזדמנות להנהיג איסור פשוט לקיים את הוראת המשכנ"י, כי הרי כאן יש בידינו הכח למחות, וכאן יכולים אנו לעכב מבלתי שנראה כמשתגעים.

נראה כי בסברא הגיונית זו נתאחדו ראשי הישיבות מצאצאי יוצאי בית מדרשה של וואלאזין, ואליהם הצטרפו רבני ישיבת ר' יצחק אלחנן, ללחום מלחמת חרמה נגד תיקון עירובין.

ח"ל "הפרדס" (חוברת ג שנה נג): "הגאון הנודע הרי"ד סולוביצקי מבוססותן הצהיר: "אני מתנגד לתיקון עירובין, ועירוב באמריקה - משמעותו: ביטול איסור ההוצאה בשבת. מלבד סיבות שונות יש לי

⁶⁵ עדות שמענו מפי הרב י"ב שליט"א, מראשי העסקנים החשובים של היהדות החרדית, ח"ל, "שאלתי את רבי אהרן (הגר"א קוטלער זצ"ל), הרי בפולין הבית אפרים הי' הפוסק, ואף אחד לא פסק כהמשכנ"י. והשיב לי רבי אהרן בארשת חיוך על שפתי, "הרי אנחנו נכדי ה"קן אורה" (אחיו של המשכנ"י) ומוטל עלינו חובה לחזק את קרבינו". על כך השבתי חזרה בתמיה, האין יכולים לכופ את כלל ישראל שאינם צאצאיו לנהוג עפ"י פסקו. ולא ענה על זה דבר".

⁶⁶ עי' בביאוריה ס' שמ"ה ד"ה וי"א.

⁶⁷ מ"ב ס' שמ"ה ס"ק כ"ג.

⁶⁸ ערוך השולחן או"ח ס' שמ"ח סעי' י"ח.

גם טעמים שבהלכה שבגללם אינני יכול לתת הסכמתי לתיקון עירובין.⁶⁹

ברם, פוסק הדור דארה"ב הגאון האדיר מוהר"ם פיינשטיין זצ"ל לא סבר כמוהם שהסיבה שפסק המשכנ"י לא נתקבל הוא מחמת דלא הי' ה"כח למחות, אלא משום דמנהג ישראל היא שקבעה מאז ומקדם את ההלכה,⁷⁰ וכדעת הבית אפרים ש"אין לערער ולהרהר אחר המנהג כלל, וכמוכח מתשובתו (או"ח ח"ה סי' כ"ד) דבמקומותינו נהגו כדין ודאי כשיטת רש"י דבעינן ס' ריבוא, וחוזר ע"ז כמה פעמים בתשובותיו דנהגין להקל.⁷¹

אך עכ"ז הגר"ם פיינשטיין זצ"ל החמיר כידוע (לאו מטעמייהו) ולא הצטרף לדעת הרבנים המתירים, מחמת הכול יסודי אחר שביניהם. דהרי חזינן יסודם של גדולי הרבנים מהדורות הקודמים דנקטו כדעות המקילין בעירוב,⁷² ואילו מהלך הוראותיו של הגר"ם פיינשטיין זצ"ל בדיני רה"ר לגבי עירובין הוא לחומרא,⁷³ כי הם מהלכתא רבתא לשבתא, וחומרותיו הכלליים בהלכות שבת הרי ידועים הם.

⁶⁹ "לא הי' נוחא לי" לרבנו [הרי"ד סולובייצק מבוסטון] מענין עשיית עירובין לעיירות, כי אמר, שבשעה שנחלקו הגאון בעל משכנות יעקב עם הגאון בעל בית אפרים אם נכון הדבר לסמוך על דעת הסוברים דבעינן ס' רבוא לשוויא רשות הרבים דאורייתא, היתה דעת הגר"ח מוואלאוין ז"ל נוטה לדעת המשכנות יעקב, שאינו מן הנכון לסמוך על זה" ("נפש הרב" להר" צבי שכטר עמו' ק"ע). ועיי"ע בהערה 26 דלעיל.

⁷⁰ ולתשומת לב שבחידושיו להחמיר הדגיש שאופן הנידון בימינו בארה"ב לא הי' בו "מנהג" באירופא להתיר.

⁷¹ באר"ח ח"א סי' קל"ט ד"ה אבל למעשה. ושם ד"ה ולכאורה מוכח. ושם ד"ה ענף ו'. ובאר"ח ח"א סי' פ"ז ד"ה הנה כשהיו. וביו"ד ח"ב סי' ג' ד"ה הנה בדבר.

⁷² "עלינו לחפש בחורין ובסדקין אחרי פתח היתר, כדי שינצל מחילול שבת ח"ו" (שו"ת מהרי"א הלוי ח"ב סי' ק"ח). ועיי"ע לעיל הערה 34 הוראות החידושי הרי"ם ונפש חיה.

⁷³ כמה מחידושי האג"מ לחומרא הם לא כפי שנקטו להלכה שאר הפוסקים שלפניו. ולדוגמא בדין ס' רבוא שנקטו הפוסקים להצריך את הס"ר להיות בוקעין באותו "רחוב", כמבואר בשו"ת משכנ"י בדעת המחבר, ובאשל אברהם (סי' שמ"ה) ובשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' קפ"ה) ובשו"ת דברי מלכיאל (ח"ד סי' ג') ובשו"ת מנחת אלעזר (ח"ג סי' ד'), כפי שנתבאר בארוכה בתשובת נכדו כ"ק אדמו"ר ממנוקאטש שליט"א). ואילו בשו"ת אג"מ חידש להחמיר גם ע"י צירוף הס"ר של "כל רחובות העיר" יחד, ואע"פ שהגר"ם פיינשטיין עצמו כתב שדבר חידוש הוא, ואפילו שהוא עצמו לא פסק כן בתשובתו כשלשה חדשים לפניו (באג"מ סי' ק"ט) אלא כתב בפשיטות "וגם הא דנא יארק וברוקלין יש אולי מקומות שהם רה"ר דאורייתא,

לאור כל הנ"ל יסיק כל אחד, שרק אלו הנוקטים כהמשכני (חוששני לחטאת) ה' להם מקום לומר על הטלטול בעירוב שיש בו משום "חשש חילול שבת". אבל הגר"ם פיינשטיין לדרכו בקודש, אע"פ שסבר דיש להחמיר, עכ"ז לשיטתו אין מקום כלל לדון ח"ו את המטלטלים בעירוב כמחללי שבת⁷⁴ ר"ל, וכדחזינו מפורש בתשובתו דאף שלא הצטרף להרבנים המתירים, ברם הקפיד להדגיש שהוא מכיר בדעתם והרשות בידם⁷⁵ לתקן העירוב כי טעמי ההיתר הם

שהולכין שם ס' רבוא, ואם בנוא יארק אפשר שאינו דאורייתא מצד היקף המחיצות לבד הגשרים, מ"מ בברוקלין אפשר יש מקומות שהם רה"ר, עכ"ז הכריע אח"כ עפ"י חידושו זה ופסק לאסור.

⁷⁴ וע"כ רבים תמהים ושואלים על הסתירה שבין שיטתו לבין חתימתו על הכרוז שנתפרסם ע"י אגודת הרבנים וזו לשונה: "במושב אגודת הרבנים שהתקיים ביום ד' פ' בהעלותך ח"י סיון תשכ"ב, הוחלט להודיע ברבים את ההוראה שיצאה מאגודת זה כבר, שאי אפשר בשום אופן לתקן עירוב במאנהעטען, ואסור לטלטל במאנהעטען אף אחר התיקונים שעשו, או שיעשו, איזה רבנים. וכל מי שיסמוך על עירוב במאנהעטען יחשב למחלל שבת" עכ"ל. כרוז זה נתפרסם בחתימת הגר"א קאטלער והגר"ם פיינשטיין זצ"ל ועוד. ועל כך מקשין העולם, הרי תוכן כרוז הנ"ל סותרת את שיטתו שחזר עליה האג"מ בהרבה תשובותיו דכשלמא חתימת הגר"א קאטלער זצ"ל מובנת היטב לשיטתו המבוססת על ה"חוששני לחטאת" של המשכני, אך הגר"ם פיינשטיין הרי כתב מפורש שדעתו אינו כן? אמנם יש לציין, שהגר"ם פיינשטיין מתייחס באג"מ לכרוז זה באופן המעורר תשומת לב, כי זהו לשונו (ביד"ד ח"ג סי' קס"ב ד"ה הנה התשובה, "בי"ח סיון תשכ"ב נתאספו הרבנים באגודת הראשות של הגאון הגר"א קאטלער ז"ל וראשי הישיבות והודיעו ברבים שא"א בשו"א לתקן עירוב במאנהעטען ואסור לטלטל אף אחר כל תיקונים שעשו ושיעשו איזה רבנים", עכ"ל. הרי שהעתיק מילה במילה מתוכן נוסח הכרוז הנ"ל מבלי להזכיר את עיקר תוקף האיסור הנזכר בו, דהמטלטל יחשב למחלל שבת, ר"ל. זאת ועוד, מה שהגר"ם פיינשטיין מצא לנחוץ לציין שהאסיפה וההודעה לרבים היתה "בראשות" של הגר"א קאטלער, אומרת דורשינו. ובפרט שנקודה זו חזרת על עצמה גם בכרוז אגודת הרבנים הנשיא הגר"ם פיינשטיין משנת תשל"ט, בה מוזכר שהאסיפה בשנת תשכ"ב היתה "ביוזמת" של הגר"א קאטלער. דמאי נפ"מ אם זה ה' בראשותו ומאי קמ"ל שזה ה' ביוזמתו, הרי סוף סוף כל קוראי הכרוז רואים תחתיה מיד את חתימתו הראשונה של הגר"א קאטלער זצ"ל. ובאמת ענין זה הוא א' מכמה הפליאות הדורשים מחקר רב (כי הטענה שכל הצטרפות הגר"ם פיינשטיין בחתימתו על הכרוז הנ"ל ה' מפני כבודו של הגר"א קאטלער, עדיין אינה מתיישבת כל צרכו) ועוד חזון למועד, כי אין מקומו במאמרנו הנוכחי, ועי"ע להלן בהערה 78.

⁷⁵ ביום כ"ט אייר תשכ"ב, יצא מכתב מהרבנים ראשי וועד העירוב דמאנהעטען וזה לשונם, "אחרי שהתייעצנו עם שני גאוני התורה וגדולי ההוראה הגרים במנהטן, הגר"ם פיינשטיין שליט"א והגר"א הנקין שליט"א ע"ד התנאים שנכתבו ע"י הגר"א הענקין (הנדפס שם עמ' י"ד-ט"ו) ע"כ באו לידי החלטה לתקן העירוב בפועל ע"י אותם התנאים. ויש לשים לב שתאריך זה ה' י"ח ימים בלבד קודם יציאת הכרוז הנ"ל מטעם אגודת ר, ועי' בהערה דלעיל.

מרוצים ויש להם על מה שיסמוכו, ולכן אינו מוחה בהמתירים.⁷⁶
ובהא נחתין ובהא סלקין בס"ד.⁷⁷

ומכאן מודעה רבה, שכל מטרת קונטרס זה אינה אלא לבאר ולהבהיר את שורשי שתי המסורות שהתחילו להתחלק לפני כמאתיים שנה, כדי שיוכל כאו"א לשאול את עצמו, לאיזה מסורה הוא ואבותיו שייכים. וכל המקדש שביעי כראוי לו, איש על מחנהו ואיש על דגלו, ינהג עפ"י מסורת אבותיו ביסוד ושורש מחלוקת לשם שמים זו, שסופה להתקיים עד ביאת משיח צדקינו בב"א.

⁷⁶ "ביארתי באורך שוראי יש טעמים גדולים להתיר לתקן במאנהעטען, אבל כיון שיש גם טעמים להחמיר כפי שביארתי שלא מבורר מנהג נגדם ומצד החשש שלא יתירו במקומות שא"א לתקן כדהוכחתי מירושלים, איני רוצה להצטרף להמתירים, אף שאיני מוחה בהמתירים, מאחר שהטעמים להתיר מרובים, ומצד החשש שהוכחתי מירושלים, בדיעבד בשיערכו הרי יהי' מותר, וכיון שהם סוברים להתיר אף אחר שראו מה שכתבתי באג"מ סי' קל"ט, בודאי הרשות בידם לעשות כמו שהם סוברים, ובעלי נפש יראי ה' שיחושו להטעמים להחמיר שכתבתי לא יטלטלו" (הפרדס, שנה ל"ג חוברת ט', תשי"ט).

"כבר אמרתי שאין בידינו למחות ביד המקליל, וכשיתקנו הרי יהי' מותר לאיזה שיטות. גם הם רבנים גדולים ומי ימחה בהם מכיון שסוברים לפי הכרעתם שיכולין לתקן, והם ראויים להוראה. אבל אני בעצמי איני יכול לסייע בזה... אבל רבנים הסוברים שיש לתקן, רשאים לעשות כמו שהם סוברים" (אג"מ אור"ח ד' סי' פ"ט).
"שכתבתי שאני אוסר, כדיארתי באריכות בספרי (אג"מ ח"א דאו"ח סי' קל"ט) אבל אין בידי למחות כשנמצאו רבנים שראויים להוראה שאף שראו מה שכתבתי אם מ"מ הם מקילין" (אג"מ יו"ד ג' סי' קס"ב).

⁷⁷ ואל יתמה הקורא מדוע לא המשכנו את השתלשלות פולמוס העירוב מכאן ואילך, כי הפולמוס שהתרחש בפרשת העירוב בברוקלין (תשל"ט - תשמ"א), הי' מעורב בכמה וכמה מעשי זיוף והונאה בנוסחאות הכרזים ובחתימות הרבנים, והי' הטוב יכפר, ואכהמל"ב, ומטרתנו במאמרנו הנוכחי זה הוקדש כולו לבאר ולהבהיר דעתם של גדולי ישראל וצ"ל משתי המחנות לשבטיהם.

תיקוני זוהר (תיקון כ"ד)

בראשית – יר"א שב"ת (ובה) שבתותי תהי דחיל. יר"א תורה יר"א ברי"ת. כמה דצריך נטירו דכרית, שלא יעול ליה ברשו נוכראה. כגוונא דא צריך בר נש נטירו דשבת, דלא לאפקא מרשות היחיד ויעול ברשות הרבים.

רשות היחיד איהי שכנתא, רחבו ד' ואינן יקו"ק וגבהו עשרה יוד קא ואו קא.

רשות הרבים נחש אשת זנונים, סם דאל אחר, דאיהו סמא"ל, ואיהו כללא דע' אומין, ואיהי חללה זונה, ובעלה חילול שבת איהו. בגין דא מאן דאפיק* מרשות היחיד לרשות הרבים חייב סקילה.

עירוב איהו עמודא דאמצעייתא* וביה מטלטלין מבית לבית, דאינו שכנתא עילאה ותתאה. ועליהו איחמר את שבתותי תשמעו ומקדשי תיראו, דא מקדש יו"ד.

***מאן דאפיק** והיינו טעמא נמי דלעיל מהרה"ר לרה"י מכנים חול בקודש, את מקדש ה' טמא, כגם ישראל הנבעלת לגוי זרעון. (כסא מלך)
עירוב איהו עמודא דאמצעייתא* וכמ"ס (לעיל תיקון כ"א דף נב) איהו עירוב דילה מסטרא דימינא ושמאלא, דאינו ע"צ רי"ו דהיינו חסד וגבורה, ועי"ס צניאורנו דהיינו סוד תפארת עמודא דאמצעייתא מסטרא דאוד ו' של הוי"ה עי"ס. (באר לחי רדאי)

תיקוני זוהר (בהקדמה)

ו' **דא קורה** ועמודא לסמוך עלה בית... ואינן ב' מלכות. י' **יסוד** ספירה תשיעאה, דאיהו סומך גאולה לתפלה, וביה סומך ה' לכל הנופלים... ואיהו **עירוב*** רישפיל ביה הקורה, אם היא למעלה מעשרים, דאיהו יו"ד דלעילא מב', דאיהו כ' כתר איהו עילת העילות על כולא, דליה עינא שליט עליה.

ואיהו **עירוב*** כי היסוד יש בו כח להמשיך הטיפה אפילו מן הכתר, ונקרא עירוב על שם שבו מתאספים ומתערבים כל האורות. ולקמן דף ס"ט. כגם עירוב היא תפארת, וביה מטלטלין מבית לבית, דאינן שכינתא עילאה ותתאה, הנה גוף וזרים חד הוא, כי התפארת מושך מבניה ונותן לבית מלכות ע"י היסוד, ולכן עיקר העירוב למלכות היא היסוד, כי דרך כל כל הנחלים הולכים אל הים ובו מתערבין כל הטומות. (כסא מלך)
ואיהו **עירוב*** הקורה וכו'. נ"צ ולכן אמרו צירושלמי, שהעירוב נתקן משום שלום לקרב השכינות, שהם הב' ההי"ן ע"י הקורה, שהיו וז"ל. (אור ישראל מקאזניץ)

לקט מילי דחסידותא

בהשקפת העירוב

באר מים חיים

עירוב מורה שהוא לערב ולקשר כל בחינות המדות שהם בחינות דין ורחמים. אשר האפיקורסים אומרים מי שברא זה לא ברא זה, מי שברא טוב לא ברא רע, מי שברא אור וכו' כנודע. וערוב ידוע מכוונת הארז"ל שהוא ע"ב רי"ו, ע"ב מספר חסד ורי"ו מספר גבורה, ועשה שלמה משניהם חיבה אחת להכחיש אמונות הכוזבות, וליחד שמו יתברך בכל המעשה, הן בחסדים הן בדינים, כי כולם מא-ל אחד נתנו ואין יחיד כיחודו, ועי"ז מתכללים הדינים בחסדי ה', ויורד רוב ברכה ושפע מחי העולמים ב"ה לכל העולמות עליונים ותחתונים. וע"כ אמרו אליו, בני אם חכם לבך, כי תיבת חכם מורה על יחוד עשר ספירות הנזכרים, כי הכ' מורה על כתר עליון והמ' על מדת המלכות, שאותיות הללו נתונים בראשיהם, והח' מורה על שמונה ספירות אשר ביניהם והמיחדם הוא הנקרא בשם חכם, כי זה הוא החכמה האמתית ליחד ולחבר ארץ לשמים לקשט את הכלה בחינת חכמה ותתאה וחכמה עילאה ליחד הכל לאחד.

(פ' יתרו, אופן ג')

כליל תפארת

"...לצורך קדושת שבת צריכים לבית, שאסור להוציא ברשות הרבים. ושלמה תיקן עירובי חצירות, שלא יהי' דומה כלל לדה"ר, לפי שבשבת עולים כל

העולמות למעלה ראש, לדה"י, יחודו של עולם, שאין להחיצונים שום שליטה, וכמו כן אנחנו כאשר אנו צריכים להמשיך קדושת שבת למטה, בכדי שיתייחדו כל העולמות ויעלו למעלה ראש, צריכים שהשכינה תהי' בבחינת בית. והנה מצינו באברהם שגם אחר נסיון העקידה קראו הר, כמ"ש בהר ה' יראה, וכן יצחק קראו שדה, ועי' בפע"ח שכתב שבשבת יש חילוק ג"כ בין שדה לבית, ויעקב זכה לבית, ויקרא יעקב שם המקום בית אל, ליחד השכינה הקדושה עם דודה בבחינת בית...לכן זכה לשמור שבת בשמירה מעולה בקדושה עילאה, ולכן זכה לנחלה בלי מצרים".

(פ' ויצא)

בעל חידושי הרי"ם

"מחלוקת של קורח נקרא 'חצרות', שאמרו חז"ל בשעה שתיקן שלמה המלך ע"ה עירובי חצרות יצאה ב"ק ואמרה אם חכם בני וכו'. וקשה מה חכמה יש בעירובי חצרות. ונראה דחכם עיניו בראשו ורואה תכלית כל דבר, וכשארם דבוק בצדיק אמת, יכול הוא לעלות למדרגת הצדיק. וזה תיקן שלמה המע"ה שלכזית שיש בידי אחד יכולים להצטרף אנשים הרבה ולמלטל בכל המקומות וכולם לא' נחשבים. ובקרה כ' ויקח ותרגום ואתפלג, שנחלק משאר השבטים ולא הודה בזה שאדם יכול לדבק בצדיק ולהגיע עי"ז למדרגתו אלא לדעתו כל א' הוא בפ"ע. נמצא לא הודה בעירוב ונשאר חצרות בלי עירוב, פי' כמו בתי החצרים שאין להם חומה, לפיכך נקרא מקום מחלקותו חצרות.

(שיח שרפי קודש ח"ב)

דרך אמונה

"...זה הי' מחלוקת קרח, כי כל העדה כולם קדושים באומנם שעיקר מעשה העבודה לעשות המצוה כנאמר בתורה [שבכתב], ואין לאדם להוסיף שום מדיילי' שום חסידות וגדרים וסייגים, כי בתורה כתיב לא תוסיפו, ואין להוסיף על מאמרו יתברך, וגם אם התורה צריכה עוד ע"י תושבע"פ חוץ התושב"כ א"כ אין לנו תורה אחת רק שני תורות...ועי' רמזו באומנם כולנו שמענו בסיני, כלומר כפי ששמענו כן אנו צריכים לקיים [ולא יותר]. אבל באמת הדברים שתושבע"פ נחלקים לד' ענינים, א' דברים שהם מדאורייתא מ"מ נקרא' דברי

סופרים, כגון דברים הנלמדים ב"ג מדות שהתורה נדרשת בהם... ב' הלכה למושה מסיני, זה נקרא ג"כ תושבע"פ... ג' דברים שהם לגמרי מדרכנו... ד' דברים שגזרו רבנן משום סיג וגדר למצות התורה, כמו... עירובי חצירות, משום שדומה לרה"ר ושאר הרבה גזירות חכמים משום סיג וגדר... ובמדרש רבה פ' תולדות כתב חז"ל, וישמור משמרת מצותי חוקותי ותורותי, ר' יוחנן אמר אפי' עירובי חצירות ה' אברהם יודע, תורותי, שתי תורות, שקיים אפי' מצוה קלה שבע"פ. שקרח אמר, שעיקר הוא אמונת השי"ת [רק] במה שכולנו שמענו בסיני, בדבר זה שזה כל קהל... שבתוכם ה' ומאמינים בו יתברך וא"צ לשום תורה יותר... כולנו שמענו בסיני אנכי ולא יהי' לך ואנחנו חזקים באמונתו יתברך ואין צריכים שום חיזוקים יותר, ומשרע"ה השיב להם, כי... וזולתם לא תיתכן האמונה".

(פ' קרח)

"בשכבך תשמור עלך, יש כאן אותיות שבת, ותשמור רמז לשמור, והע' של עלך רמז לעירובין, היא מחיצה המפסקת בין רשות היחיד לרה"ר, להפסיק נגד הקליפות ומדת הדין".

(שם, פ' ויקהל דרושים לשבת)

"בשעה שתקן שלמה עירובין אמרו חז"ל וכל נתיבותיה שלום, שע"י עירובי חצירות בא שלום, עי"ש. רמזו בזה כי שבת קודש משפיע השי"ת קדושתו בכל העולמות, עד שכל העולמות באין בשורשן ובכלל האחדות, כמבואר בזהר שב"ת רוא דאחד דאתחדא רוא דאחד וקוב"ה ואורייתא וישראל מתאחדין באחד, לכן בא זה לישראל באיסור מרשות לרשות ושלא לישא ברה"ר, כי אז אנחנו צריכים להיות הכל בכלל האחדות, לכן מערבין עירובי חצירות שכל ישראל יתאחדו ברזא דאחד בשמא דקוב"ה דאיהו שלים ושבת מורה ג"כ על שלום כמ"ש בזהר, לכן גורם האחדות שמתאחדין ישראל באתרבקן בשורשן דשמי' שלום מושך עליהם השפע של שלום ונעשה שלום ביניהם, ועי"כ ה' שייך לשלמה שיתקן עירובין כמ"ש אשר לשלמה מלך שהשלום שלו.

(שם, פ' ויקהל דרושים לשבת)

אמרי נועם

"...ידוע מדברי האריז"ל לכיון כברכת רופא חולי עמו ישראל, ר"ת גימטרי' רפ"ח שהיא המתקה להמשך רפואה, כי הוא גימ' חס"ד גבורה, להמתיק

הגבורות בחסדים המרומז בפסוק ויעבו"ר ה' על פניו שהוא ע"כ רי"ו, והוא בבחינת עירו"ב המבואר בספרים אשר בחינת יעקב מדת התפארת הוא בבחינת עירוב של עירובי מבואות, ובחינת יסוד יוסף הוא בבחינת עירובי חצירות, עי' בליקוטי תורה. ע"כ בבוא יוסף אל יעקב נמשך המתקה של ע"כ רי"ו להמשך הרפואה המרומז בר"ת בברכת רופא חולי עמו ישראל גימ' עירו"ב.

(פ' ויחי ד"ה ויגד ליעקב)

י"ט לב

ויבא יעקב שלם עיר שכב וגו' ויחן את פני העיר. במדרש, נכנס בע"ש עם דמדומי חמה מבעוד יום, ששמר את השבת. ופי' בנור הקודש דרדיש ויחן לשון מנוחה, את פני העיר כמשמעו לפני העיר, וקבע שם תחומין עיי"ש.

ואני בעניי בעת בשרתי צדק בקהל רב בשבת שוכה בין כסא לעשור לעורר לבב אנשי העיר לתקן עירובי חצירות, להציל העם ממכשלה היוצאת מתחת ידם באיסור הוצאה בשבת בשונג, אמרתי כזה הפסוק רמז מוסר לענין זה, עפ"י מה דקיימ"ל ביו"ט של ר"ה שחל בשבת אין תוקעין בגבולין, ומסיק דהטעם משום שמא יטלנו ויעבירונו ד' אמות ברשות הרבים, וה"ט דלולב וה"ט דמגילה דאין דוחין שבת.

ועתה נחזי אנן, אם באלו ג' מצות שופר לולב ומגילה החביכות, שאינן אלא פעם א' בשנה, וחובה עלינו מן התורה, שגם מקרא מגילה מצאו חכמים סמך מן התורה מוכתיב כתוב זאת זכרון בספר, ובה"ג מונה אותה בין המצות, ועכ"ז במלום חכמים מאת כל ישראל לבלי לקיים מצות אלו כשחל ומנן בשבת, משום שמא יסרר וישכח ויעבירונו ד"א ברה"ר, או מרה"י לרה"ר כמבואר ברמב"ם הל' שופר, וכ"ז למען לעשות תיקון וגדר ומשמרת לבלי עבוד על איסור הוצאה של שבת, ממנו נקח ונלמוד איך חובה עלינו לעשות תיקון עירובין למען לא יכשלו באיסור הוצאה בשבת בשונג.

ועפ"י אני אומר שיעקב תיקן להם עירובי חצירות לבלי יכשלו בענין הוצאה, ויצא לו זה מכאן מה שתקנו חכמים לבטל מצות שופר לולב מגילה מה"ט. וזה שאמר הכתוב ש'ל'ם ר"ת ש'ופר ל'ולב מ'גילה, שבא לשום לב על מה שתקנו לבטל בשבת אלו הג' מצות החביכות, והבין הטעם משום שמא ישכח ויעבירונו כו' (כי הם [האבות] השיגו וידעו כל מצות דרבנן) לכך ויחן את פני העיר,

שתיקן עירובי חצירות בקצה העיר דהיינו פני העיר.
(ייטב לב, פ' וישלח)

ישמח ישראל

"וענין עירובי חצירות עפ"י דרכי העבודה היא ע"ד שכתב המגיד הגדול הקדוש מהרד"כ ממעוריש וצללה"ה על פסוק עשה לך שתי חצורות, היא חצי צורות. ולפי קט שכלינו כוונתו ג"ל כנסת ישראל עם דודה, שהם כחצי צורה כל אחד ואחד לבדו. כביכול כבודו לפי רצונו ית"ש ע"י התדבקותו בתאומתו - כנסת ישראל, כי אין מלך בלא עם. והנפש החיוני משתוקקת ג"כ לבוא למקור מחצבתה, ומחצבתה היא מתחת כסא הכבוד, כמאחז"ל נשמותיהם של ישראל חצובים מתחת כסא כבודו, עד שהכל נכלל באחדות ונשלם בצורה שלימה. וזה שאו מנחה ובואו לחצרותיו, שכל נפש ישראל משתוקק לשאוף להשורש להחצי צורה שתתמלא צורתה, וע"י המנחת ערב ר"ל מה שיודע שאין נוגה לו והוא בחשכות, וכ"ש משאת כפי מנחת ערב, ע"י ההכנעה זוכה לבוא לחצרותיו ולהדבק בחצי צורה העליונה. וע"י הופעת אור נועם יקרת שב"ק אות האמת ממילא יוכל לדבק בדכיות נפלא בהמקור האמת ונשלמה הצורה שלימה... וזה ענין עירובי חצירות, שגובין פת מכל בני חצר וכאילו הכל דברים באותו מקום הפת, כמאחז"ל (עירובין מ"ט) דעת האדם נמשך אחר פתו, ומעריבין דעתם ועושים כולם אגודה אחת לעשות רצונו בלבב שלם ולזכות לאור השב"ק להתאחד א"ע בחצי צורה העליונה.

(פ' ראה)

מעדני מלך

"איתא בגמ' שבת (פרק במה מדליקין) כתיב ויחן את פני העיר, רב מטבע תיקן להם ושמאל אמר שווקים תיקן להם. ולכאורה הוא משולל הבנה, וכי יעקב אבינו ע"ה ה' מתקן מטבעות או שווקים וכדו'. אלא ג"ל דהענין הוא כך, דהנה מובא בספ"ק דיש ג' מיני שמירה להנפש וגם להגוף בכלל ובפרט... ועירובין שיש בכל ערי ישראל הוא שמירה לכל אנשי העיר שתנצל כל העיר מן השדים ומן המחבלים... ושמאל אמר שווקים תיקן להם זו מצות עירוב... א"כ לא ירא [יעקב] ממנו [מעשו] עוד, כי יש לו על מי לסמוך לשמור אותו מכל פגעים רעים לא יארע לו שום דבר רע כלל".

(פ' וישלח)

חוט המשולש

שי לאות ולמזכרת במסיבת מלוה מלכה
לכבוד העסקנים החשובים הי"ו
לרגל חגיגת

שלש שנים להקמת העירוב

פה עירנו בארא פארק יצ"ו
מוצש"ק "ויחי" תשס"ג לפ"ג

ברוכים הבאים בשם ה' ידידינו היקרים עסקנים נאמנים

כל אחד בשמו הטוב יבורך הי"ו

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו במלואת ג' שנים אשר זכינו לברך על המוגמר להיות שלוחי דרבנן גדולי ומאורי דורינו החיים אתנו לאוי"ט, בהקמת העירוב המהודר בעירנו עיר ואם בישראל בארא פארק יע"א, כמו שנהגו מאז ומקדם בכל תפוצות ישראל במשך הדורות.

מה יפה ונמלצו לחיך דברי כ"ק מרן הגאון הצדיק אבד"ק סערדאהעלי שליט"א לדמות בוני, שומרי, מקימי, מחזיקי, ועסקני העירוב לאנשי צבא, אשר אף שיש דרגות שונות החל מפקודי המלך ועד לרוכבי הסוסים ועל כל אחד תפקידו המיוחד לו, עם כל זה אין ספק אשר כדי למלאות רצון המלך בשלימותה ולנצח המלחמה, צריכים בפרטיות לכל הכוחות ולכל דרגות פקודי הצבא, כמו כן אצלינו שכדי לנצח על מלאכת בית ה' היה צורך לאחד את כל הכוחות המסייעים בממונם והעסקנים בגופם, וכל אחד בחלקו הן במלאכת הבני' הן בהשתדלות אצל הרשויות הן חברי שמחים לשומרו והן כותבי בירורי ההלכות, כל אחד קובע ברכה לעצמו ונוטל חלק בראש בתרומתו להבאת העירוב על תלה. כה לחי'

ע"כ שמחה גדולה לנו לחגוג "כינוס עסקנים" בבחי' איש את רעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק, ולהביע הכרת טובה מעומק נפשינו ביום מלאות שלשה שני חזקה כולם שוין לטובה מיום שנגמר בכי טוב הקמת העירוב על העיר כולו, יום הנחרט באותיות זהב בתולדות ההסטורי' של בארא פארק, שב"ק ויחי שנת תש"ס לפ"ק.

והשי"ת יעזור שבזכות מצות קדושת שמירת ועונג שבת של אלפי בני ישראל הדרים בעירנו, נזכה לברכת והאכלתיך נחלת יעקב אביך נחלה בלי מצרים, וימלא ה' כל משאלות לבנו לטובה ולברכה, ונזכה להרחיב גבולי הקדושה ושיתקדש שם שמים על ידינו בביאוג"צ בב"א.

בהוקרה ובברכה

וועד העירוב דבארא פארק

מתוך דברי כ"ק הגה"צ אבד"ק סערדאהעלי שליט"א

שב"ק פ' ויגש תשס"ג לפ"ק

שמעתי מאיש מסוים נאמן עלִי כבי תרי, שב"ק מרן מהר"א מבעלזא זי"ע אמר אליו פעם אחד, כמה חדשים אחר שעשה איזה פעולה, שהבעש"ט אמר שאם איש יהודי עושה דבר שלא כהוגן הרי סוף כל סוף לאחר שעובר איזה זמן מתחרט (וכמאמר חז"ל רשעים מלאים חרטה), ואמר בקדשו שכבר עברו איזה חדשים וב"ה איך האב נישט קיין חרטה.

ולענינינו, בשבת זו [פרשת ויגש אליו יהודה] נשלמו שלשה שנים [שני חזקה] מאז נגמר העירוב המהודר דעירנו, וכבר נכתב והודפס כל הצדדים בזה וראיתי כולם, וב"ה שאין לי חרטה, ואדרבה צר לי על אותם מקומות שלעת עתה עוד לא תיקנו כן עירובין כתקנת חז"ל למנוע חילול שבת ושיוכלו לקיים מצות עונג שבת כראוי, וגם הזכח בעליל שכל החששות שהמציאו שימשכו על ידי זה לפריצות וכדומה הרי נפרכו לגמרי, וב"ה אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובותנו, אשרי העם שככה לו.

בעזהשי"ת

בשורה טובה

הננו להודיע לתושבי הרחוב שיחיו כי

לקראת שב"ק הבעל"ט וחג הסוכות **תקננו עירוב**

העירוב מתחיל מ 44 St 1401 עד 44 St 1560 ומ 15 Av 4301
עד בערך 15 Av. 4406 במקום המסומן על הרחוב

העירוב נעשה ברשות ובידיעת כל הרבנים הגאונים שליט"א
הדרים בתוכו

צורות הפתח נעשו בהשגחת
הרה"ג ר' אשר עקשטיין שליט"א
דומ"ץ ק"ק בעלזא

אודות שאלות בדבר אלו שאינם רוצים בערוב, שאלנו את פי
הרה"ג ר' יחזקאל ראטה שליט"א אבדק"ק קארלסבורג
ועשינו כהוראתו

בדבר פרטים אפשר לפנות
לאפרים בלומענבערג 917 273 1816

שבתא טבא ומועדים לשמחה
וועד העירוב

בשמחה רבה הננו להודיע לתושבי שכונתנו שיחיו כי חפץ ה' בידנו
הצליח ולקראת שב"ק הבעלי"ט

הרחבנו גבולי העירוב

העירוב מקיף רחובות 13 Ave. מ 40 41 42 43 44 (ולא עד בכלל) עד
מעבר לרחוב 15 Ave. (ועד בכלל) וגם העוועניוס בתיים 14 15
במקומות המסומנים על הרחוב

העירוב כולל בתחומיו גם הקהלות קדושות דלהלן:
אמשינוב, באיאן, בעלזא (43 סט), גארליץ, גור (שפת אמת),
לעלוב, לינץ, נטעי גבריאלי, סערדאהעלי, קאלוב, קאסאני,
ראדומישלא.

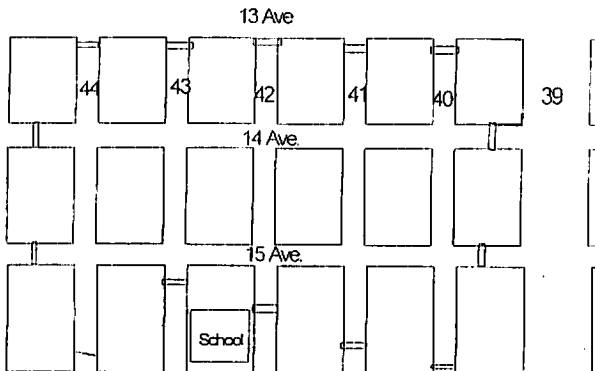
**ונעשה בהתייעצות וברשות
הרבנים. הדיינים וראשי הק"ק הני"ל
הדרים בתוך תחומי העירוב**

צורות הפתח נעשו בהשגחת רבנים מומחים בהלכות עירובין
ונבדקות כל שבוע ע"י ועד העירוב. טעלעפאן 273 1816 (917)

צורות הפתח נבדקו בשבת זו (נח תש"ס לפ"ק) על ידי

הרה"ג ר' שרגא האגער שליט"א מקאסוב

דיין דק"ק וויזשניץ בארא פארק יצ"ו

בעזשיית

ערב שבייך לסדר לך תשיס לפייק

בשמחה רבה הננו להודיע לתושבי שכונתנו שיחיו כי בייה נתמנה משגיח מיוחד שיפקח בקביעות בכל ערב שייק על כשרות העירוב הרב יוסף שלמה האפנער שליטי"א

העירוב מקיף רחובות 13 Ave. מ 40 41 42 43 44 St. (ולא עד בכלל) עד מעבר לרחוב 15 Ave. (ו עד בכלל) וגם העוועניוס בנתיים 14 15 במקומות המסומנים על הרחוב

העירוב נעשה ע"פ הוראות הרבנים

הרגה"צ ר" אהרן ווידער אב"ד דק"ק לינז שליט"א

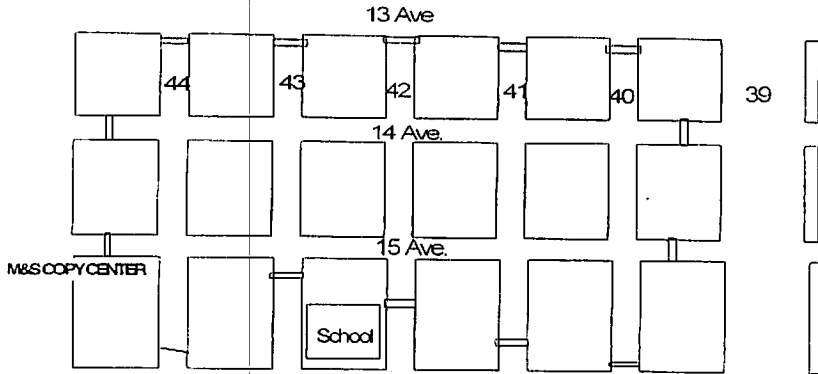
והרגה"צ ר" חיים יודא ב"ץ אב"ד דק"ק סערדאהעלי שליט"א
ובהשגחת

הרגה"צ ר" שרגא האגער מקאסוב שליט"א
דומ"ץ ק"ה וויזשניץ בארא פארק

ובהתייעצות וברשותם של

כל הרבנים ומו"ץ

הדרים בתוך תחומי העירוב

מסיבות טכניות לא נגמר הרחבת העירוב בשבוע זו ועוד חזון למועד.
בקרב אי"ה נתקן "עירוב האטליין" שיודיע בכל שבוע על כשרות העירוב.

שבת שלום ומבורך
וועד העירוב
(917) 273 1816

בעז"ה עש"ק וירא תש"ס - שמחים לשמרו ולערב עירובו

גילוי דעת

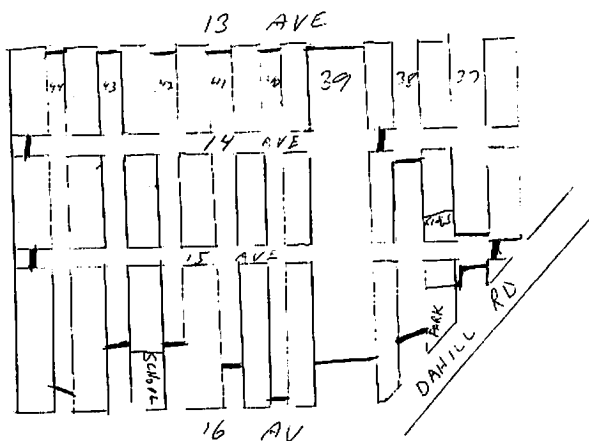
הרינו בזה להודיע לחושבי שכונתנו

שהרכ הגה"צ מוהר"ר חיים לייב כ"ץ שליט"א אבד"ק סערדאהעלי
סובב היום עש"ק פ' וירא לפקח על כל צורות פתחי העירוב
שנתקנו בשכונתנו, המצוינים ע"ג המאפע
ואמר לפרסם בשמו

שהוא אחראי על כשרותו והידורו

ואי"ה כשכוע הבעל"ט יפרסם הדבר בעצמו במכתב מיוחד.

כן מוטל עלינו חובה להודיע, שהרבה רבנים הודיעו שכונתם בתחימתם על המודעות
לאסור, היתה על עירוב כללי לכל העיר, ולא על עירובי שכונות, וכפרט כשהעירוב עומד
תחת פיקוח של רבנים מובהקי הוראה.

העירוב מקיף רחובות 13 Ave. מ 39 40 41 42 43 44 St. (ולא עד בכלל) עד מעבר לרחוב
15 Ave. (ו עד בכלל) וגם חצוונעיים בתיים 14 15 במקומות המסומנים על הרחוב וכולל
בתוכו הבתים החדשים ברחוב 37
הפארק ברחוב 38 ו Dahill Rd הוא בתוך תחומי העירוב ומותר לטלטל בתוכו

בברכת שבת שלום ומבורך

וועד העירוב

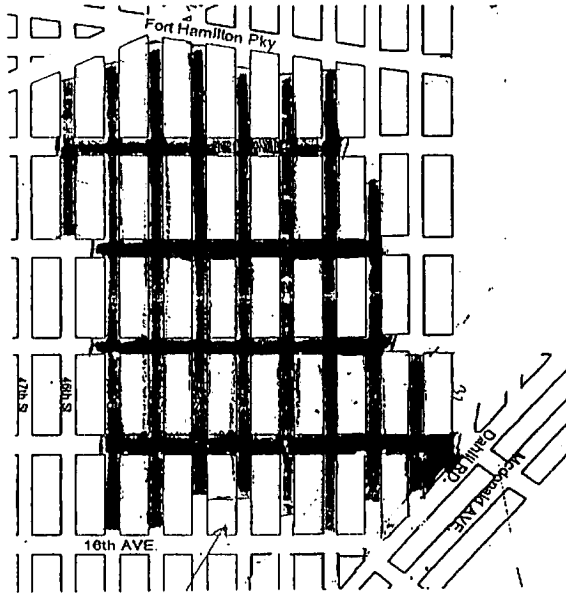
(9/7) 273-1816

ערב שב"ק לסדר חיי שרה תשי"ס לפ"ק

בשמחה רבה הננו להודיע לתושבי שכונתנו שיחיו כי חפץ ה' בידנו הצליח והרחבנו גבולי העירוב

העירוב מקיף רחובות 12 Ave. מ 39 40 41 42 43 44 45 St. (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב 15 Ave. (ועד בכלל) וגם העוועניוס בנתיים 13 14 15 במקומות המסומנים על הרחוב וכולל בתוכו הבתים החדשים ברחוב 37

הפארק ברחוב 38 ו Dahill Rd הוא בתוך תחומי העירוב ומותר לטלטל בתוכו

העירוב עומד

תחת השגחת הרהגה"צ אב"ד סערדאהעלי
כפי שנתפרסם במכתב מיוחד

שבת שלום ומבורך
וועד העירוב
917 273 1816

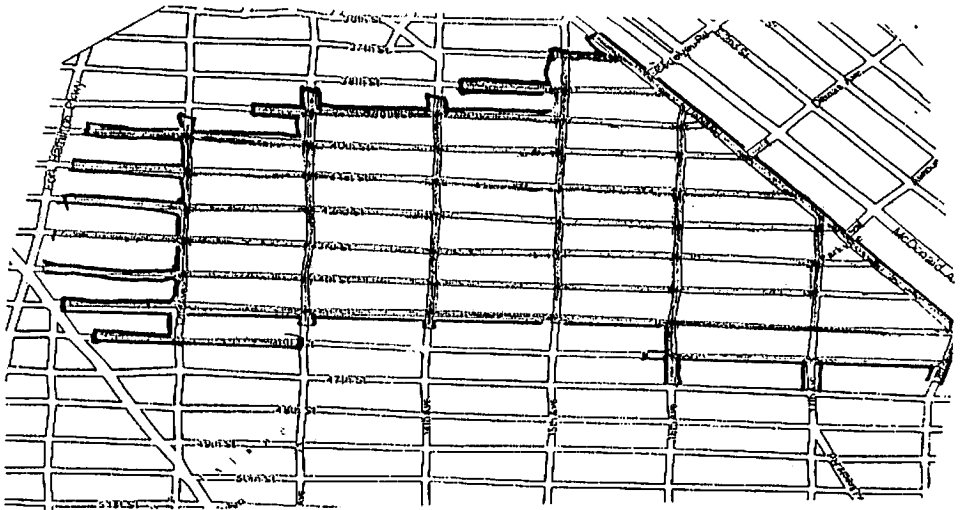
בעזשניית

ערב שב"ק לסדר תולדות תשי"ס לפ"ק

בשמחה רבה הננו להודיע לתושבי שכונתנו שיחיו כי חפץ ה' בידנו הצליח והרחבנו גבולי העירוב

העירוב מקיף רחובות 12 Ave. מ 39 40 41 42 43 44 45 St. (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב 18 Ave. (ועד בכלל) וגם העוועניוס כנתיים 13 14 15 16 17 18 במקומות המסומנים על

הרחוב וכולל בתוכו הבתים החדשים ברחוב 37
הפארק ברחוב 38 ו Dahill Rd הוא בתוך תחומי העירוב ומותר לטלטל בתוכו

העירוב עומד

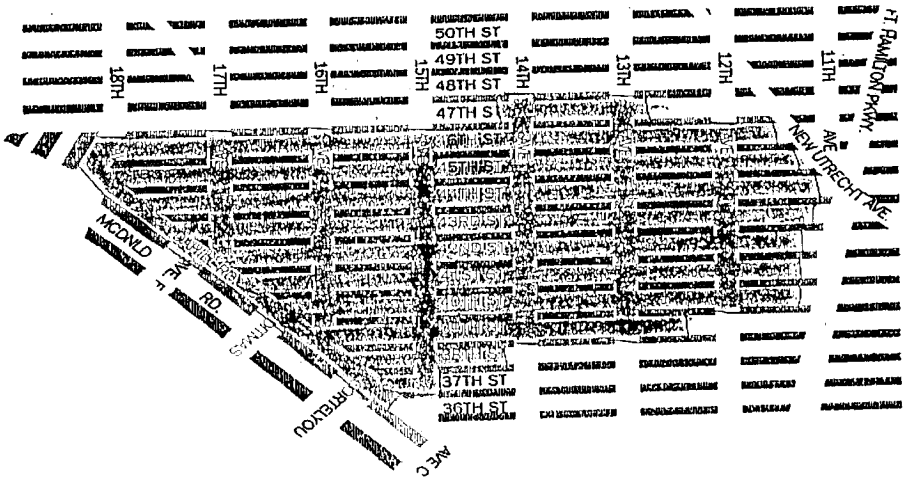
תחת השגחת הרהגה"צ אב"ד סערדאהעלי
כפי שנתפרסם במכתב מיוחד

שבת שלום ומכורד
וועד העירוב
917 273 1816

ערב שבי"ק לסדר ויצא תשי"ס לפ"ק

בשמחה רבה הננו להודיע לתושבי שכונתנו הי"ו כי חפץ ה' בידנו הצליח והרחבנו גבולי העירוב

העירוב מקיף רחובות St. 45 46 43 42 41 40 39 מ Ave. 12 (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב Ave. 18 (ועד בכלל) וגם העוועניוס בנתיים 18 17 16 15 14 במקומות המסומנים על הרחוב וכולל בתוכו הבתים החדשים ברחוב 37 הפארק ברחוב 38 ו Dahill Rd הוא בתוך תחומי העירוב ומותר לטלטל בתוכו

העירוב עומד

תחת השגחת הרהגה"צ אב"ד סערדאהעלי שליט"א
כפי שנתפרסם במכתב מיוחד

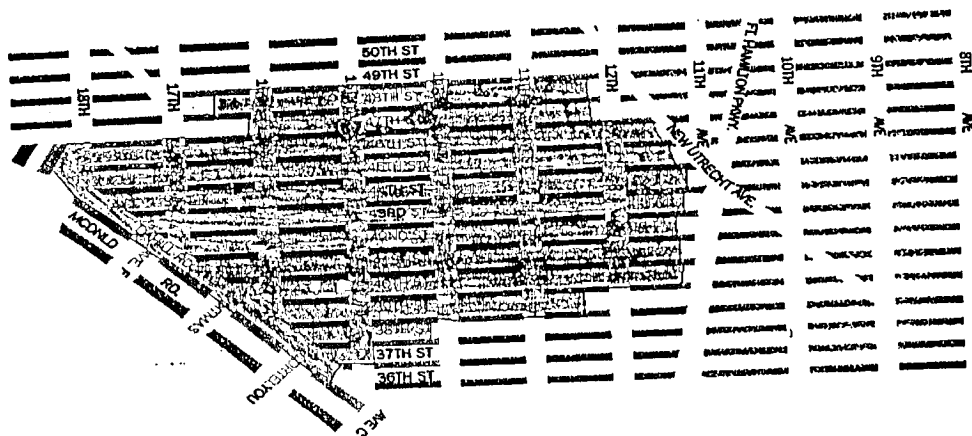
נתבקשנו להזכיר שהמערבים עם שכניהם אל יכרכו

שבת שלום ומבורך
וועד העירוב
917 273 1816

ערב שבי"ק לסדר וישלח תשי"ס לפי"ק

**בשמחה רבה הננו להודיע כי בחסד ה' עלינו עלה בידנו
למלאות רצון רובם הגדול של תושבי שכונתנו הי"ו
להרחיב גבולי העירוב**

העירוב מקיף רחובות St. 46 45 44 43 42 41 40 39 Ave. מ 12 (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב
18 Ave. (ועד בכלל) וגם העוועניוס בנתיים 18 17 16 15 14 13 ורחובות 47 48 מ 13 עוועניו
(ועד בכלל) עד 16 עוועניו (ועד בכלל) במקומות המסומנים על החרוב וכולל בתוכו הבתים
החדשים ברחוב 37
הפארק ברחוב 38 ו Dahill Rd הוא בתוך תחומי העירוב ומותר לסלטל בתוכו

העירוב עומד

**תחת השגחת הרהגה"צ אב"ר סערדאהעלי שליט"א
כפי שנתפרסם במכתב מיוחד
נתבקשנו לחזקיר שחמערברים עירובי חצרות עם שכניהם אל יברכו**

שבת שלום ומבורך
וועד העירוב
(917) 273-1816

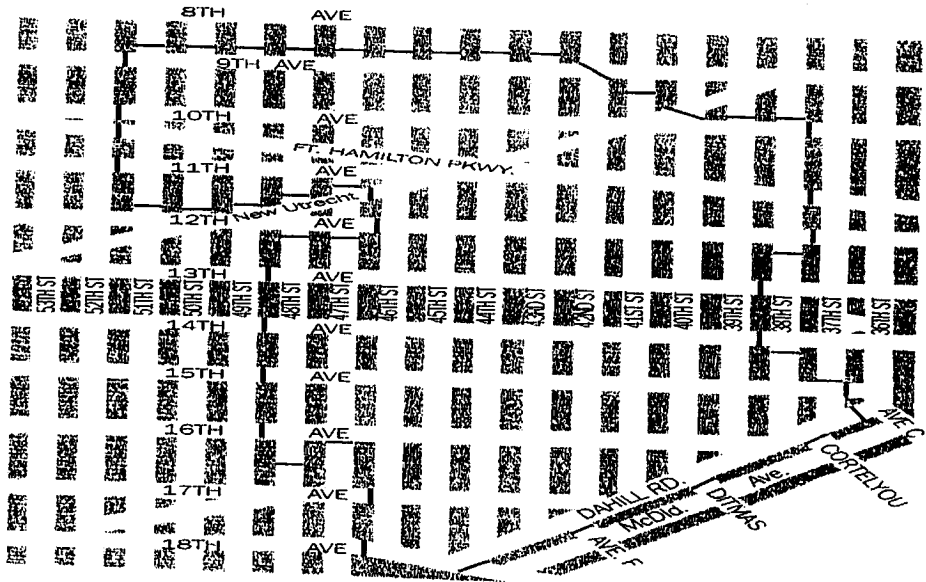
ערב שב"ק לסדר וישב תש"ס לפ"ק

בשמחה רבה הננו להודיע כי בחסד ה' עלינו בידנו להרחיב גבולי העירוב ולהקיף את בית החולים מאימאנידעס בתוך תחומי העירוב

העירוב מקיף רחובות St. 46 45 44 43 42 41 40 39 Ave. 12 (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב
Ave. 18 (ועד בכלל) וגם העוועניוס בנתיים 18 17 16 15 14 13 ורחובות 47 48 49 עד
מעבר ל-16 עוועניו (ועד בכלל) במקומות המסומנים על הרחוב ורחובות 47 48 49 50 51 52 9
עוועניו (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב 11 עוועניו (ועד בכלל) וכולל בתוכו הבתים החדשים ברחוב

37

הפארק ברחוב 38 ו Dahill Rd הוא בתוך תחומי העירוב ומותר לטלטל בתוכו

העירוב עומד

תחת השגחת הרהגה"צ אב"ד סערדאהעלי שליט"א
כפי שנתפרסם במכתב מיוחד

בתבקשנו להזכיר שהמערבים עירובי הצרות עם שכניהם אל יברכו

שבת שלום ומבורך

וועד העירוב

(917) 273-1816

1419 44 St

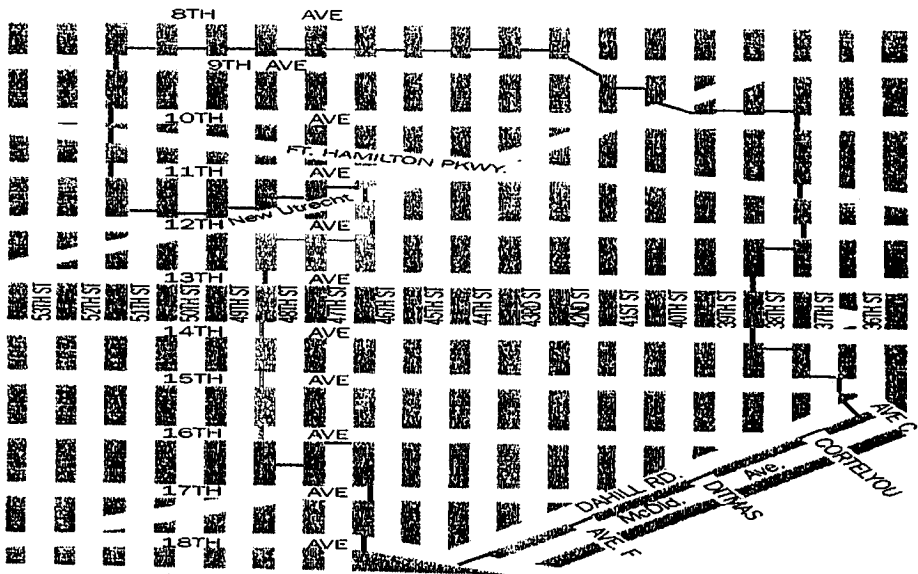
947 44 St 4909 11th Ave.

ערב שבי"ק לסדר מקץ תשי"ס לפ"ק

לתועלת הציבור הננו מפרסמים בזה את תחומי העירוב

העירוב מקיף רחובות St. 46 45 44 43 42 41 40 39 מלפני Ave. 10 (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב Ave. 18 (ועד בכלל) וגם העוועניוס בנתיים 18 17 16 15 14 13 ורחובות 47 48 מ13 עד מעבר 16 עוועניו (ועד בכלל) במקומות המסומנים על הרחוב ורחובות 47 48 49 50 51 מלפני 9 עוועניו (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב 11 עוועניו (ועד בכלל) וכולל בתוכו הבתים החדשים ברחוב 37

הפארק ברחוב 38 ו Dahill Rd הוא בתוך תחומי העירוב ומותר לטלטל בתוכו

העירוב עומד

תחת השגחת הרהגה"צ אב"ר סערדאהעלי שליט"א
כפי שנתפרסם במכתב מיוחד

נתבקשנו להזכיר שהמערכים עירובי הצרות עם שכניהם אל יברכו

שבת שלום ומבורך

וועד העירוב

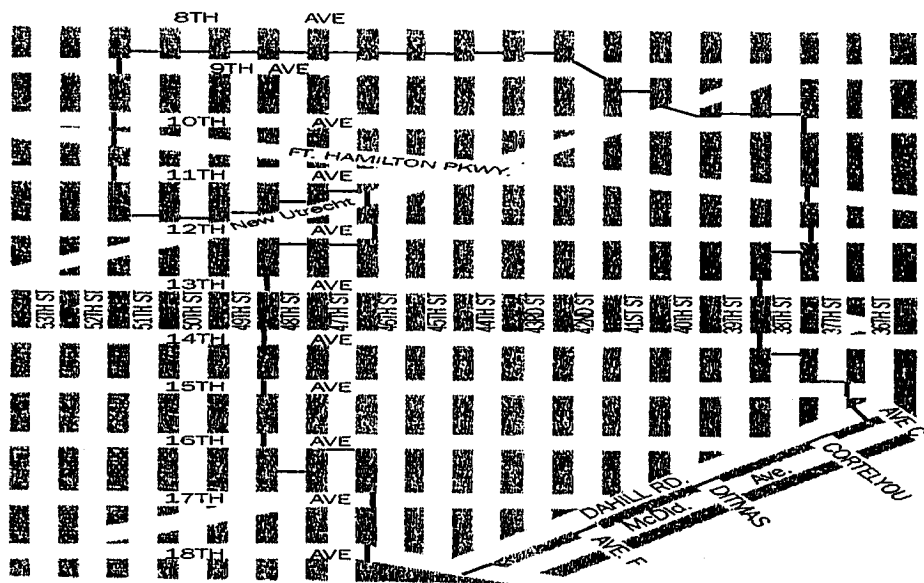
(917) 273-1816

1419 44 St

947 44 St 4909 11th Ave.

העירוב מקיף רחובות St. 46 45 44 43 42 41 40 39 מלפני Ave. 10 (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב Ave. 18 (ועד בכלל) וגם העוועניוס בנתיים 18 17 16 15 14 13 ורחובות 47 48 מ3 עד מעבר 16 עוועניו (ועד בכלל) במקומות המסומנים על החרוב ורחובות 47 48 49 50 51 מלפני 9 עוועניו (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב 11 עוועניו (ועד בכלל) וכולל בתוכו הבתים החדשים ברחוב 37

הפארק ברחוב 38 ו Dahill Rd הוא בתוך תחומי העירוב ומותר לטלטל בתוכו

תחת השגחת הרהגה"צ אב"ד סערדאהעלי שליט"א
כפי שנתפרסם במכתב מיוחד

נתבקשנו להזכיר שהמערבים עירובי חצרות עם שכניהם אל יברכו

שבת שלום ומבורך

וועד העירוב

(917) 273-1816

1419 44 St

947 44 St 4909 11th Ave.

NO EXPANSION OF THE ERUV THIS WEEK

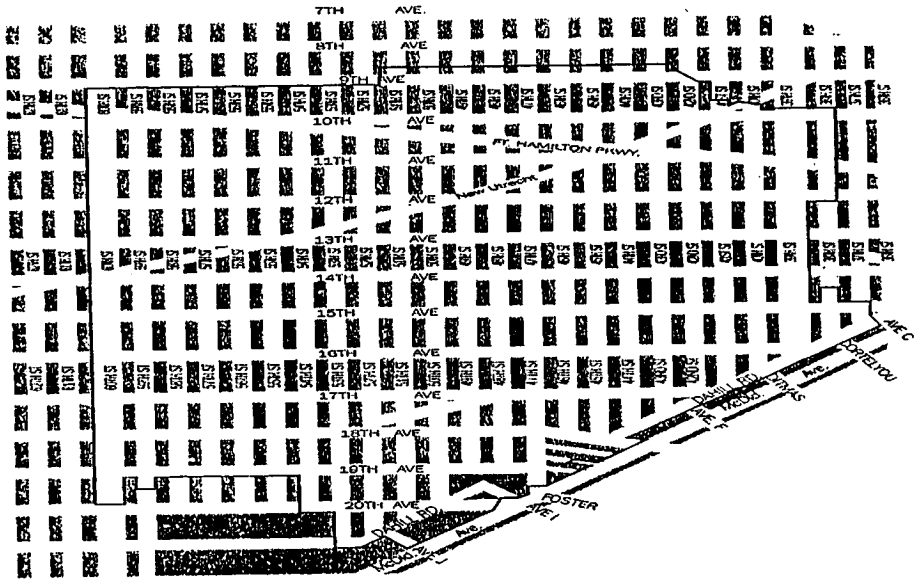
בעוהשי"ת

ערב שבי"ק לסדר ויחי יעקב תשי"ס לפ"ק

שמחים לשמרו ולערב ערוב
זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו

בשמחה רבה אנו מודיעים לקהל הקודש תושבי שכונתינו
שהצלחנו בעזרה שי"ת להשלים הקמת העירוב

תחומי העירוב כפי המסומן במפה

העירוב הוקם ברשות ובהסכמת רוב בעלי הוראה, רבני בתי מדרשות
ומנהיגי הק"ק בשכונתנו בכתב ובעל פה, וחלקם נרפס בקובץ "דעת גדולי
הרבנים על מצות עירוב" שנתפרסם

העירוב עומד תחת השגחת הרהגה"צ אב"ד
סעדראהעלי שליט"א

כפי שנתפרסם במכתב חדש הנרפס בקובץ הנ"ל

שכת שלום ומבורך

וועד העירוב

(917) 273-1816

1419 44 St

947 44 St 4909 11th Ave.

מעשה רב

שעשה הגאון הגדול מעמודי ההוראה בדורינו

ה"ה הגה"צ כש"ת רבי **אפרים פישל הערשקאוויטש** שליט"א אבד"ק האליין בשבת שעברה (פרשת לך לך תש"ס) כאשר ביקר פה בעירנו באר פארק וכשסיפרו לו שיש עוררין על העירוב שתיקנו בשכונתינו, שאל הגה"צ: מי מפקח על העירוב וכהשיבו לו שמות הרבנים הגאונים המפקחים על העירוב נענה ע"ז ואמר בהתרגשות:

"אויף ויי קען מען ויך ויכער פארלאזן" (עליהם כוודאי יכולין לסמוך). ומד לקח חומש לידיו ויצא עמו לרחובת של עיר (15 עוועניו) ולקח את החומש בשתי ידיו והרימו כלפי מעלה, כדי להורות הלכת לרבים ונשא את החומש ברחוב עד לאכסניו על 43 סטריט.

הגם ש"מעשה רב" כזה במעמד רבים הוא מצד עצמו קידוש ה', שנתקיים מצות "ונקדשתי בתוך בני ישראל, לחזק את הציבור להיות" מודה בעירוב שתיקנו חז"ל וכל הרבנים במשך כל הדורות בכל עיירות ישראל. אך לכל יטעה הציבור שכאילו מדובר ב"דעת יחידאי" נגד דעת רוב זקני הדור (כפי שמשמע מן המודעה שנתפרסם ע"י מנגדי העירוב). לכן הרינו להודיע שהעירוב שנתקן ע"י הרבנים הגאונים בשכונתינו (עם מיני משגיח מיוחד לסוכב ולפקח על העירוב מיד שבע בשבע), הוא על סמך הוראת רב מנין ורוב בנין של גדולי הרבנים זצ"ל שחז"ד כבר נתפרסמו בשנת תשל"ב - תשל"ד (מכתביהם נדפסו בשנת תשמ"ב בקובץ תורני "אוצרות ירושלים" חלק רח"צ). וביניהם הגה"ק מפאפא (ובתשובותיו "ויען יוסף" סי' קצ"ה), והגאבד"ק סאמבאטעויל, והגאבד"ק שארמאש, והגאבד"ק שטשאקאווא, שהיו ראשי בית דינו של כ"ק אדמו"ר הגה"ק בעל דברי יואל מסאטמאר ז"ל, ובודאי שהם ידעו היטב דעתו הק' ע"ד נחיצות הענין. (ואין להכאי ראיה מאיזה הוראות פרטיות אחרות שסאמח לאחרים. כי הם היו עפ"י טעמו ונימוקו בענין הפיקוח, בחוששו שמא לא יה' ע"ז השגחה תמידית של רבנים מובהקים ומומחים שיוכלו לסמוך על השירה). וגם יבלי"ט הגאבד"ק אודווארי והגאבד"ק מוזשאי והגאבד"ק יאקע שליט"א, המעידים בכתב על דעת קדשו בנחיצות הענין. ואצל דעת גדולי הדור ה"ה הגאון מהר"י שטייף זצוק"ל זצ"ל: "עצתי היא טובה ומתוקנת מאד, לערב שכונות שכונות אין צריך להסכמה כלל, וכל רב בשכונה שלו יכול לתקן כן". (עי' בתשובותיו סי' ס"ח).

מה עוד שכשנים האחרונות הרי במילא כבר נעשו עירובין ברחובות של כמה בתי מדרשות, ומזה הרי נתפסו שאר העירובין הפרטיים (Home-Made) למיניהם, וביניהם ללא שום פיקוח והשגחה, והרבה מהם פסולים ממש. הן בבאר פארק והן בויליאמסבורג. ואין עצה ואין חכמה מחכמת שלמה המלך, שבשעה שתיקן עירובין ונט", יצאה בת קול ואמרה "אם חכם בני ישמח לבי גם אני", ואומר "חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דברי" (שבת יד). להעמיד הדת על תילה בתקין עירובין ע"י הרבנים הגאונים דשכונותינו ונתחת פיקוחם והשגחתם ד"קא, כפי שהיה נהוג ומקובל בכל הדורות, ובכל הערים והגליליות שבכל גלויות ישראל, ובסיעו וועד מיוחד שיעזור להרבנים הגאונים שליט"א להוציא מחשבתם הטובה מכת אל הפועל.

Ernst Society
of Boro Park

ועד העירוב
דבארא פארק

1419 44th St. Brooklyn, NY 11219 • 718-853-7850

Fax: 718-438-7411 • 24 hours 917-273-1816

RABBINICAL BOARD

Rabbi Shalom Kraus of Udvary

Rabbi Fisel Herszkowitz of Holsin

Rabbi Yecheskel Roth of Carlsburg

Rabbi Chaim L. Katz of Sendabel

ADMINISTRATIVE BOARD

Rabbi Ephraim Blumenberg
President

Rabbi Shmuel Pulman
Secretary

Rabbi Abraham Weiss
Administrator

יום ערב שבת קודש פרשת ויקרא תש"ס לפ"ק

מודעה

הננו להודיע לכל תושבי עירנו הי"ו
שהעירוב שנעשה פה בשכונתנו בארא פארק יצ"ו,
הוקם כולו תחת פיקוחו של
הגה"צ ר' חיים יהודה כ"ץ שליט"א אבד"ק סערדאהעלי,
והוא עומד תחת השגחתו מאז ועד עתה,

אופן ההשגחה הוא על ידי שבדוק כל צורות הפתח והמחיצות
בקפרנות רבה ובמתינות, ומכרז הלכותיהן וכשרותן לאמיתה של
תורה, וכן שיהיו מהודרות בהידור רב בלי חששות ופקפוקים.

גם בהתיעצות עם חברי בי"ד המיוחד
הגה"צ ר' אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א אבד"ק
האליין, הגה"צ ר' שלום קרויז שליט"א אבד"ק אודוואר
והגה"צ ר' יחזקאל ראטה שליט"א אבד"ק קארלסבורג.
ונברקות בכל ערב שבת קודש ע"י משיגה ת"ח מומחה וירא שמים
שנתמנה במיוחד ע"י הרב המכסיר שליט"א.

ולא היה מעולם שום חשש על העירוב!

ליתר פרטים אפשר להתקשר לחברי הוועד

אפרים בלומנבערג, שמואל פולסמאן, אברהם ווייס

בברכת שבתא טובא

וועד העירוב דבארא פארק יצ"ו

קריאת קודש

דעת תורה מהרבנים הגאונים המובהקים עמודי ההוראה מנהיגי ומאורי ישראל שליט"א,
ומהרה"ג רבני בתי מדרשות אודות תיקון העירוב בשכונת בארא פארק יע"א

כ"ח

בהיות שגתיישר עירוב בעיר בארא פארק ע"י וועד רבנים מובהקים ועומדת תחת השגחת מורה הוראה מובהק הרב מוה"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד סערדאהעלי ונעשית בחומרות והידורים, וכן יש וועד בעלי בתים חשובים נגידים ונשואי פנים העומדים בעורה להוצאות שצריכים לחקון העירוב ולמשגחה חמדי מדי שבוע בשבוע, ע"כ גם ידעו חכון עמדתם לחוק ידי עושי מצוה, ומצוה רבה על כ"א לסייע במה שיכול כדי להעמיד העירוב על חלה כנהוג בכל תפוצות ישראל.

נ"ח בא עשרים רבנים עה"ח בתודת סבת שנת חש"ס לפ"ק. דעות וטאו כבר הוסיפו גם מהותמים סתבים חשובים לחוק מצוה רבה א ע"כ מהפסים כל שמות הרבנים החותמים הכותבים יתדיו

הנה"צ מוה' יחזקאל ראטה שליט"א אבריק קארלסבורג (סכתב)	הנה"צ מוה' אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א אב"ד האלין (חתים)	הנה"צ מוה' שלום קרויס שליט"א אבריק אדווארי (סכתב וחתים)
הנה"צ מוה' מנחם מענדל רובין שליט"א אבריק מוזאי (סכתב)	הנה"צ מוה' טוב"י גאלרשטיין שליט"א ראש הדשבה עסק הלכה ע"י תלמידו ודחת מוה' בנימין רובין שוועס בשלחחו ונכתחו	הנה"צ מוה' סנשה קליין שליט"א אב"ד וו"ס אונגוואר (חתים)
הנה"צ מוה' יוחנן סופר שליט"א אבריק ערלי (סכתב)	הנה"צ מוה' יעקב יצחק גייסמן שליט"א רב דק מחזיקי הדת מאגבראל (סכתב)	הנה"צ מוה' אהרן ווידער שליט"א אבריק לינו (חתים)
הנה"צ מוה' חיים ישעי' קעניג שליט"א אבריק יאקע (סכתב, חתים)	הנה"צ מוה' חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד וו"ס סערדאהעלי (סכתב)	הנה"צ מוה' ישראל מנחם גרינוואלד שליט"א אבריק פאפא כ"פ (סכתב וחתים)
הנה"צ מוה' שלמה הכהן גראס שליט"א דומ"ץ קהל מחזיקי הדת בעלזא כ"פ (סכתב)	הנה"צ מוה' צבי היילפערן שליט"א דומ"ץ דקמע"י וויען כ"פ (סכתב)	הנה"צ מוה' גבריאל צינגער שליט"א אב"ד רוקל נסער בבראל (סכתב וחתים)
הנה"צ מוה' בן ציון שפראססער שליט"א דומ"ץ דק יבטרא כ"פ (סכתב)	הנה"צ מוה' שמואל שמעלקא לייפער שליט"א אדמו"ר מוה"ס וו"ס תורת הסר (חתים)	הנה"צ מוה' בן ציון יעקב הלוי וואונדער שליט"א רב דבר"ץ ובית הוראה "שבע הלוי" מאנסי נ"י. (סכתב)
הנה"צ מוה' שלום פסח לאנגסאם שליט"א מ"ץ בברס"ד בעלזא 50 ספרים (סכתב)	הנה"צ מוה' ולמן דוד ישעי' כוטר שליט"א רב דק' טוב סופר עולזא (חתים)	הנה"צ מוה' אשר אנשיל עקשטיין שליט"א מ"ץ בברס"ד בעלזא 18 עות (סכתב)
הנה"צ מוה' יוסף מאיר לייפער שליט"א אבריק מענטשעוואר (חתים)	הנה"צ מוה' יעקב קאפיל שווארץ שליט"א ראש ישיבה אהלי יעקב כנעס"ס יבא אפרים (סכתב)	הנה"צ מוה' חיים מאיר י. ס. רובין שליט"א אדמו"ר מראשעין (חתים)
הנה"צ מוה' חיים אלעזר ברין שליט"א אב"ד קהל שער ציון (חתים)	הנה"צ מוה' דוד יצחק שיק שליט"א רב דק' תפלה לוד (חתים)	הנה"צ מוה' יעקב ווידא שליט"א דומ"ץ ראש טול הוראה למגורנים (סכתב)
הנה"צ מוה' יוסף מייסיג שליט"א אבריק בעלזע (חתים)	הנה"צ מוה' יצחק רוב הלוי ינגריין שליט"א אדמו"ר מארליץ (חתים)	הנה"צ מוה' יחיאל יעקב הכהן סיללער שליט"א אב"ד אייזנשטאם ווה"ב נעם אליטל, ובית חנך (סכתב)
הנה"צ מוה' משה חיים גאלר שליט"א אב"ד קראל (חתים)	הנה"צ מוה' ישראל אברהם אלטור מו"ב שליט"א אב"ד תולדות נפול (חתים)	הנה"צ מוה' שלום יוסף האלפרין שליט"א אב"ד כח שמאל ראביסלא (חתים)

בקשה ומודעה

הננו מבקשים בזה מכל אשר דבר העירוב החדש שהוקם בעירנו יקר אצלו, להמנע ולהתרחק כמטחוי קשת מכל מיני פאשקווילך המסובבים לאחרונה בגבולנו הנכתבים ע"י בני בלי שם.

הדברים האלו הנם על אפינו ועל חמתינו, ואף שדבר פשוט הוא לכל - שאין בידינו למנוע מכל מי שיש לו בעיר הזאת קאמפיוטער וקאפיער וכדומה מלעשות ככל העולה על רוחו, אבל שלא יאמרו מדשתקי שמע מינה נוחא להו, אנו מוחים בכל תוקף ועוז על בזיון תלמידי חכמים בין מדור הזה ובדואי מדורות מקורמים הקדושים אשר בארץ, ולא חרבה ירושלים אלא בעוון שביזו בה תלמידי חכמים, אין זה דרכה של תורה בשום פנים ואופן, רק גורם חילול ה' נורא, ואין לשער מדת הנזק שנגרם בזה לחינוך ילדינו, מיד ולדורות.

לא זו הדרך ולא זו העיר!!!

כתבי הפלסטר הללו שאין אנו יודעים מי מפיצם, רק גורמים צער רב ועגמת נפש לעסקני ועד העירוב וק"ו לרבנים הגאונים הצדיקים העומדים בראשם. אשר כל עמלם בהקמת העירוב בדמם תרתי משמע, הוא לגמול חסד עם הבריות ולא לצערם ח"ו, כל בר דעת יודע שמי שמפיץ את הכתבים הללו אינו מסויע לחיזוק העירוב מכל וכל, רק מכפיש את פנינו ומזיק למטרתינו הק', ונותן איזו תירוץ לבעלי הזרוע ללחום להיפוך וד"ל.

ולכותבים ולבעלי הזרוע יאמר:

תלמידי חכמים מנעחים זה את זה בהלכה אתם מה טיבכם??? (ב"מ נ"ט:)

אנו אין לנו אלא לבנות - כדרכה של תורה - וכמאמרם ז"ל ורב שלום בוניך, שרק עם שלום אפשר לבנות, ותלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, וכל מאוינו הוא רק שישורר השלום והשלחה בעירנו כמקדם, וכל אחד יאחז דרכו ודרך רבותיו ולא יכוף דעתו על שכנו. ומי שבאמת רוצה לסייע למצוה רבה זו "לשמור" "ולעשות" "ולקיים" העירוב וגם לסייע לסדר ולהפיץ את קונטרסי ד"ת היוצאים לאור על ידינו מדי פעם, ימנה לועד העירוב בהקדם, ובתשואות חן נקבל כל אחד ואחד, שאינו דומה מועטין העושין מצוה למרובין העושין, ויוכל כל אחד במה שחננו ה' ליטול חלק אתנו במצוה רבה דרבים זו.

וועד העירוב דבארא פארק

(3778) 293-ERUV (917)

יסודי סיבות חיקון העירוב ע"י צוה"פ בשכונת בארא פארק יצ"ו בשנת תש"ס לב"ק

(א) השתנות פני הישוב למוכה בשנים האחרונות, שב"ה נהפך לשוב חרדי במלא מובן המלה, לעיר מלאה בני תורה וחסידות, במסדרותיה ובתי מדרשה, ישיבותיה וכוללה הרבים, ורוב הציבור כפוף למרותם ולתוראתם של מצהיגיהם ורביניהם בחדרת כבוד. ולכן החששות שהששו להם איזה רבנים בשנים הקדומות (כמו קניית פיצה ועיתונים ופיצוח כש"ק) ב"ה כבר לא שייכים במקומנו פה היום.

(ב) עם התחזקות הכח החרדי והחסדי בבארא פארק, ניתוספו בה גם הרבה רבנים ומורי הוראה, ושלטון המיעוט של מתנגדי העירוב במילה לעומת רוב מצן הרבנים השואפים והמחייבים מצות חיקון עירוב כהוגן אצל אבותינו ורבותינו מימים ימימה, ולא נרע מבני ברק וירושלים ושאר הערים בעולם.

(ג) עצם הרשימה המצומצמת של מצן החותמים על המודעה נגד חיקון העירוב כאן, מוכיחה בעליל מיעוט מספר הרבנים מנגדי העירוב, כי הרי המנגדים ביקרו אצל כל רבני שכונתנו וכן גם בשאר מקומות, ע"מ לחתום שם, והסבירו להם היטב את מענותיהם, ואעפ"כ רוב הגדול של הרבנים לא חתמו ולא קיבלו דבריהם.

(ד) בתקופה האחרונה נתהווה בשכונתנו מציאות חדשה, שסיבות הרבה בתי מדרשים עשו צורת הפתח ברחובותיהם, ומהם למדו שכיניהם ועשו צוה"פ לעצמם גם לבתיהם הפרטיים, ומדרשקי רבני ניתוספו ונתפשמו עירובין אף לאורך הרחוב, ומרחוב אחד למדו למשנהו לרחובות אחרים, ללא שום פיקוח והשגחה על כשרות צורת הפתחים. והיות וחלק גדול מהם לא נעשו כהלכה, ומאידך נתפשמו כ"כ העירובין עד שכבר א"א כיום לבטלם, ע"כ אין מגום כיום מלתקן חיקון גדול למניעת כל צדדי ממשלת ההוצאה וההכנסה ללא צוה"פ כרת וברין.

(ה) כהיום כמעט כל בני העיר ממש רוצים ומבקשים ודורשים עירוב בשכונת בארא פארק, ולמה נמנע מהם וכותם על דבר שמבקשים כהוגן, וכפרט שהיא מצוה מר"ם שנצטוונו מחכמינו ו"ל ונהנו בה אבותינו ורבותינו. (ע"י שו"ת אג"מ ח"ה סי' כ"ט).

(ו) עבודת חיקון צורות הפתחים וכל פרטיהם היא מלאכה קשה, ולא שייך לרבינים להוציא דבר כזה מבח אל הפועל מבלי עסקנים נמרצים שיתמסרו לעבודה"ק זו בלב ונפש. והא ראי' שבויליאמסבורג בין השנים חשל"ב - חשל"ה אע"פ שגדולי הרבנים וצ"ל הסכימו ועודדו וזירזו לחקן שם עירוב וגם עשו פעלים לכך, עכ"ו נתעכב ולא נשלם הדבר שם מצד עיכובים בחלק המלאכה, וסידרכ' נקטם ואול. ומה שעשו כאן במשך שבוע, לא הספיקו לעשות שם במשך שנים. אך ב"ה בשכונתנו קמו ונתעודדו כמה עסקנים חשובים, שכבר הוכיחו גדולות ונצורות והשגים ופלאים בזמן קצר מאד.

(ז) עצם ענין הלכת זו לחיקון עירובין בשכונתנו, דנו בה הרבנים הגאונים חב"ד בי"ד בכבוד ראש כפי דעתם, ואנו נוכיז כאן רק איזה נקודות כלליות: -- נתברר מדו"ח שקיבלנו מה"מראפיק העפארמטענב" שמשפך האויטאמאבילן יחד עם נוסעיהם העוברים במשך מעת לעת על ההי"וויי של אוישן-פארקוועי הם תרבה ורבה פחות ממששים ריבוא. (ואצ"ל דעתה הוסקס תגדלים סבית אפרים, ישועה מלכו והמחרש"ם. שעלוה ורבותו אים נחשבים לענין ס' ריבוא עוברים ב"ה. רבעין דקא הילכי תל דומא דתלי מדבר. ובנוסף לה תעה הסוברים שאויטאמאבילן נחשבים כחדי"ה מבני עצמן. ועוד. והפארקוועי נופא אים פולש ישר מקצה לקצה.)

(ח) צורת הפתחים מפרדים את שכונתנו מן ההי-ווי של אישן-פארקוועי, ע"י בשורה מהר"י שטייף (ובפרט לפי שיטת הב"ה החור"א דאין לנו היום הד"ר מבין ריש מחצות של בתים. כן הבין הביאור"ה בס"י שס"ב כ"י ברעת הראשונים, דכל שיש ב' מחצות סלעיתם או אפי' בהר"ד יותר ע"י צוה"פ. תע"נ שר"ת שבס הלוי ח"ה - גוסף לה שיטת שר"ע הריב סי' שס"ד ס"ד, וכן פסק בתשו' אבנ"י, הביאור"ה שם, ושאר פוסקים שצוה"פ מהני גם להר"ד דאורייתא לשווא רק דרבנן), מה עוד דדמציאות שלנו בשכונתנו לא גרע מהמציאות של שכונת קיו גארדענס בעיר קווינס הגדולה, שיש בתחומי העירוב דין את כל ד' התנאים הנזכרים בשו"ת אהר"ה משה ח"ד בהשטמות סי' פ"ו (תע"נ אנ"מ חלק ח' סי' כ"ח ענף ב' ס"ק ה') וסי' כ"א.

(ט) כן נתברר, שבהחוס י"ב מילין (שזה 8.6 מייל) משטח הרקלק, מתגוררים רק כמיליון וחצי אנשים (עי' תשי"א א"מ הג"ל, ובחלק ה' סי' כ"ט).

(י) ברקלק מקפה ג' מחצות ממש שנעשו בידי אדם ע"י שלטון העיר, ושכונת בארא פארק נמצאת בתוך תחום אותם ג' המחצות השלימים, הרי דאליכא דכל הפוסקים, אין כיום לשכונתנו יותר דין רה"ר דאורייתא ע"י שר"ע הרב ריש סי' שס"ג וביאור"ה שם, ובתשו' אהר"ה בצידוק החור"א אהר"ה פארי (אף לדעת המשבנות יעקב. ברם שכונת פלעמבוס אינה נכללת בתחום אותם ג' המחצות). גם יש לברקלק מחצות ד' שהיא עומד מרובת על הפרק (ולחפ"ה, הכית אפרים החור"א הרווחת מה גם חוסרת הרב"ם המצריך ד' מחצות).

(יא) ולענין מה שישנם איזה אנשים שאין רוצים להשתתף בע"ה, כבר כתב בתשו' שואל ומשיב, ובס' ובחרת בחיים להגאון מוהרש"ק זצ"ל, שאינו מונע. (ובעת סיפר לנו הרה"ג מהרמ"ם ווייסמאנר שליט"א אב"ד נייטרא במאוס, ששאל שאלה זו לקטו תנאן האר"י בעל מנחת יצחק זצ"ל בנות לעירוב במאוס, ונתנו שאין לחוש כלל לה, ואבן חזקו מאד לענין תיקון העירוב שם, וכן אמר לו תנאן הגר"ל מהר"ח קנייבסקי שליט"א בשם אביו הגאון הדריק בעל קהלת יעקב זצ"ל, שפסק בן בבני ברק הלכה למעשה).

(יב) ע"ד הקו"ק הקדמים שיצאו מכבר, ראוי לציבור לידע שלא ה' אף פעם אחת אסיפה של רבנים לדון אי לעשות עירוב פה בארא פארק - ואותן הקי"ק, קצתם על מאנתאמען וקצתם על שאר חלקי העיר, שכידוע אי' לדמות כלל מתא למתא - וקו"ק אחד שה' על בארא פארק משנת תשמ"א ה' רק נגר אופן עשיית העירוב ההוא, ולא נגר עצם תיקון עירוב פה, וכפי שנחברר לנו שכמה רבנים לא רצו לחתום בשעתו אא"כ יודגש בו הלשון "שאין לסמוך על העירוב הג"ל וכו'" - וישנם עוד דברים בנוגע להקי"ק שאין מקומם פה להעלותם על הכתב - והרבנים הנאונים חברי הבי"ד חקרו ודרשו ובידדו והענינו למסקנתם כזה.

(יג) הוראות על ענינים כלליים המתעוררים, נדונים ע"י רבנים מובהקים חברי הבי"ד לענין תיקון עירובין. השאלות שנתעוררו לאחרונה נידונו ע"י הרבנים הגא"צ מאוהוראר, מהאלין ומסערדאדעל שליט"א, וכל מו"צ מובהק משכונתנו המעוניין להצטרף לוועד הרבנים מחמן בספ"י.

(יד) הרבנים הנאונים שליט"א שע"י וועד העירוב, מודעים בה כי בשו"א אין לדמות מילתא למילתא משכונתנו למקומות אחרים, ובכל מקום ומקום הדבר תלוי בהוראות מורי החוראה המובהקים של אותו המקום.

(טו) הרבנים הנאונים שליט"א שע"י וועד העירוב, קוראים לשלום כל רבני שכונתנו. חבי כמעט רגע עד יעבור זע"ב, ואז נוכל לעבור בעזה"ב בגלוי שכב אחר עם רוב רבני שכונתנו, להעמיד הדת על תילה ולחזק בידה ולכות יחד לסגולות מצות תיקון עירובין עפ"י גלויות ונסחורותיה של הנה"ק.

1. The first step is to identify the problem. In this case, the problem is that the system is not working properly.

[illegible]

1991-1992

1941

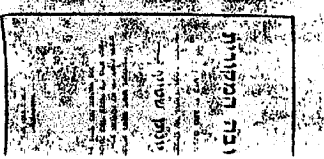
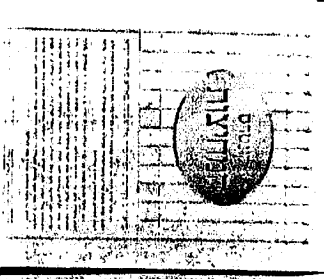
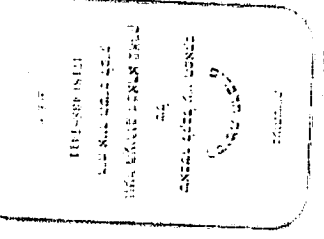
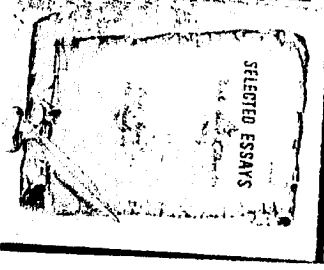
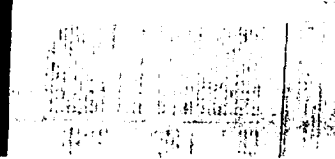
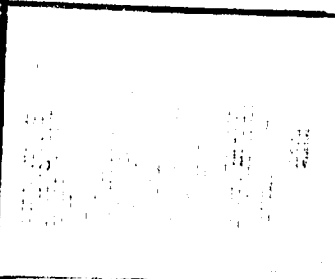
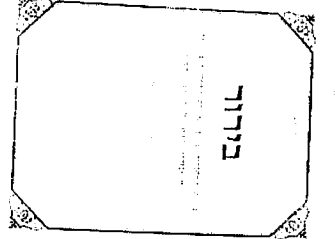
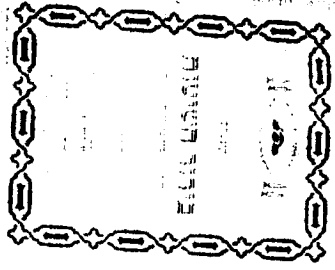
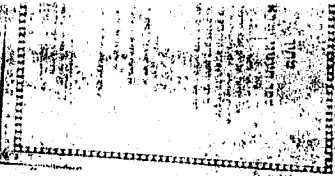
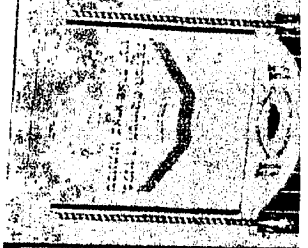
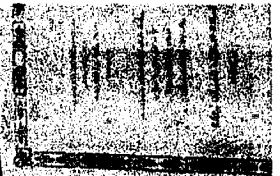
[illegible]

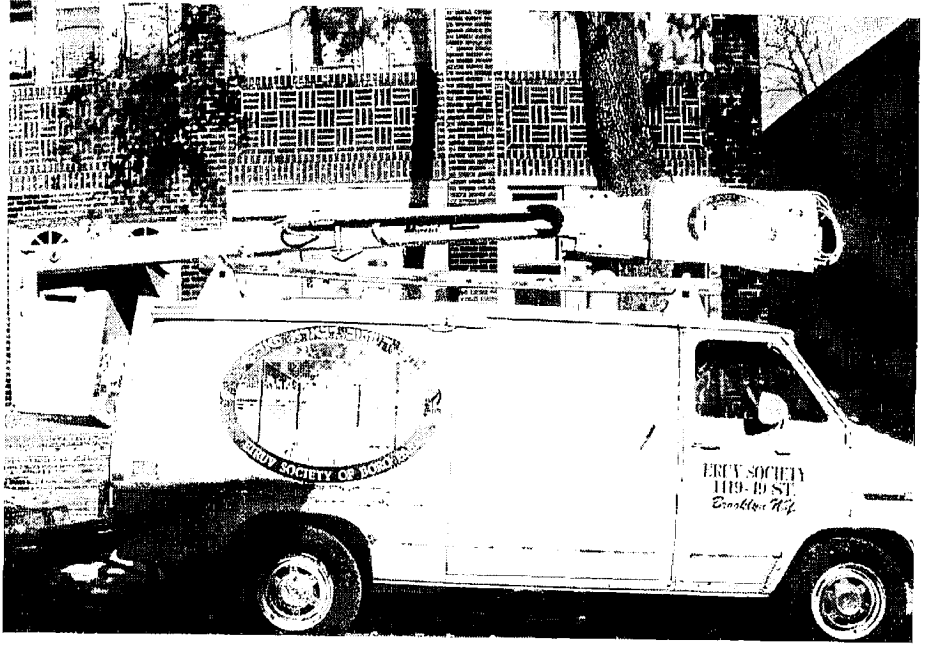
Model building

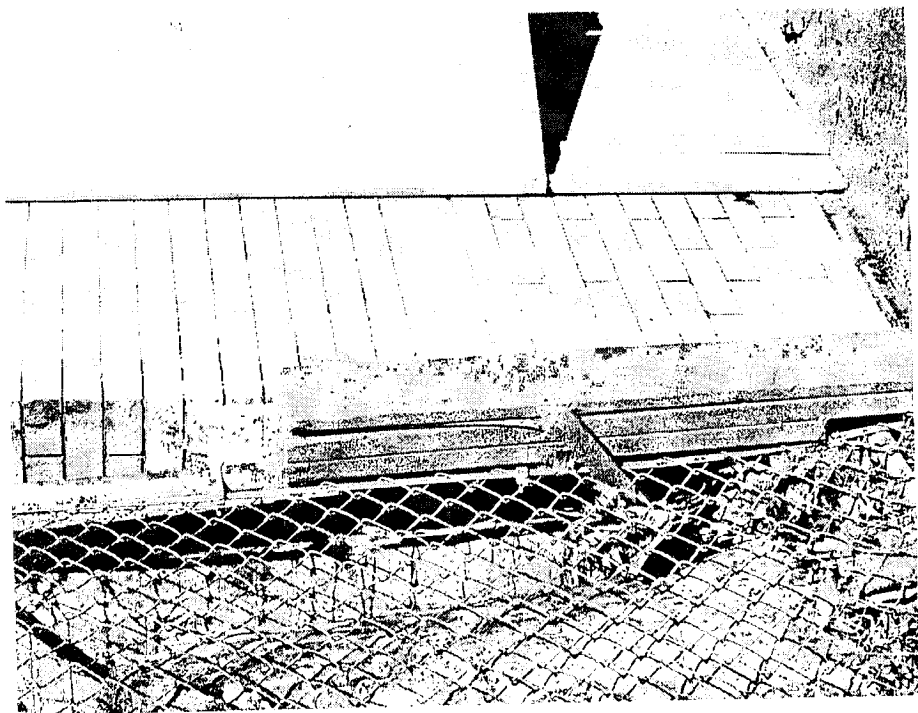
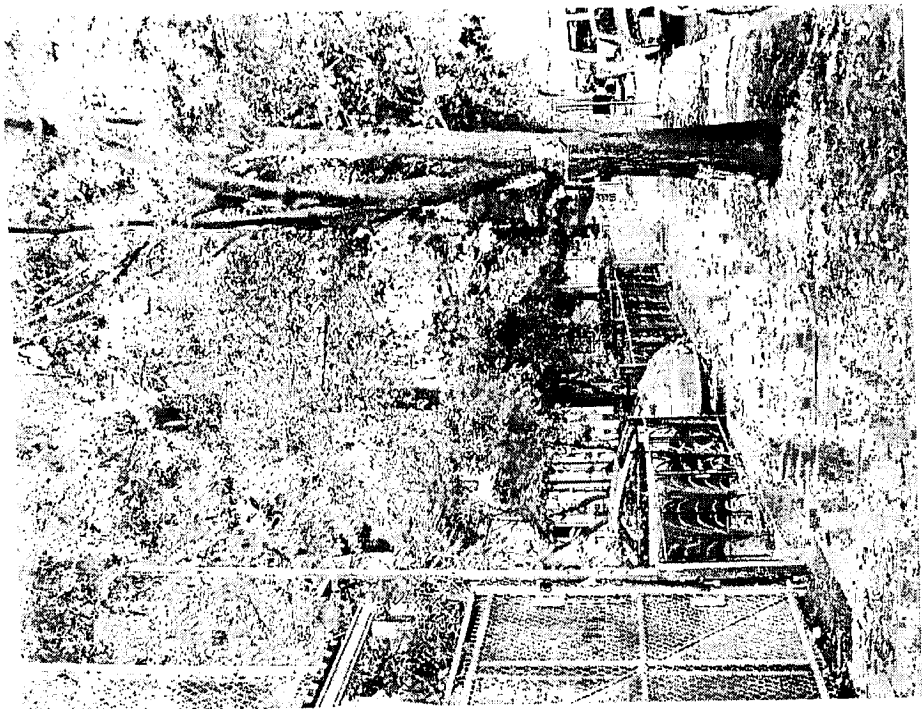
1. The first step is to identify the key components of the system. This involves understanding the hardware, software, and data involved in the process.

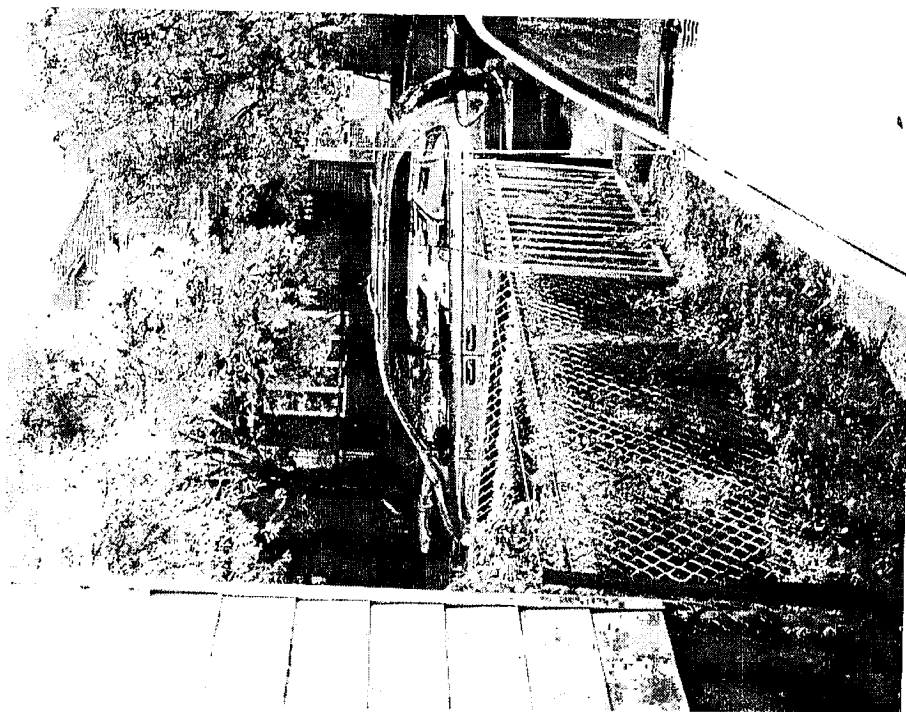
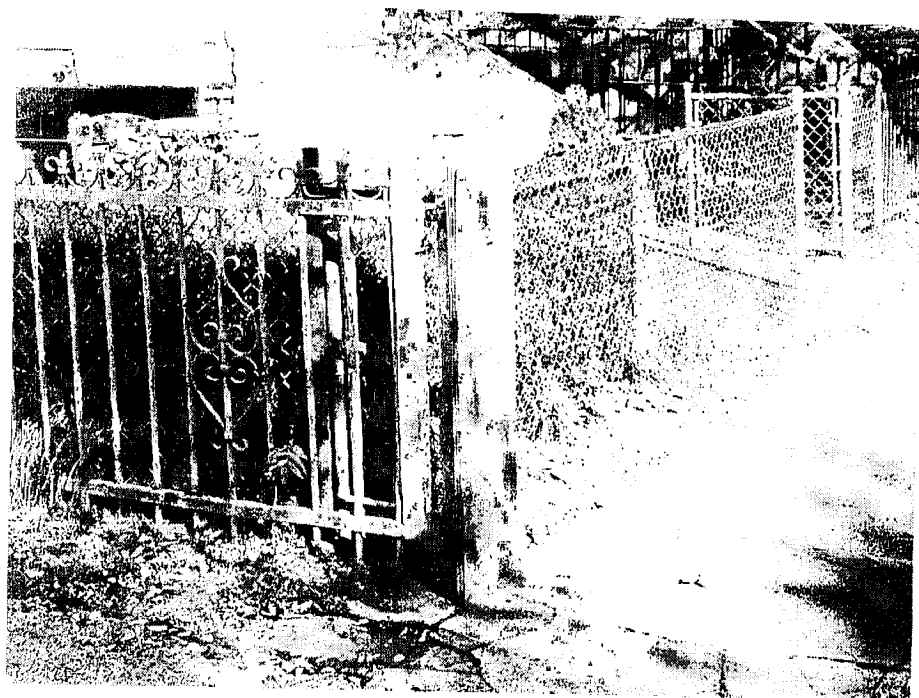
1944

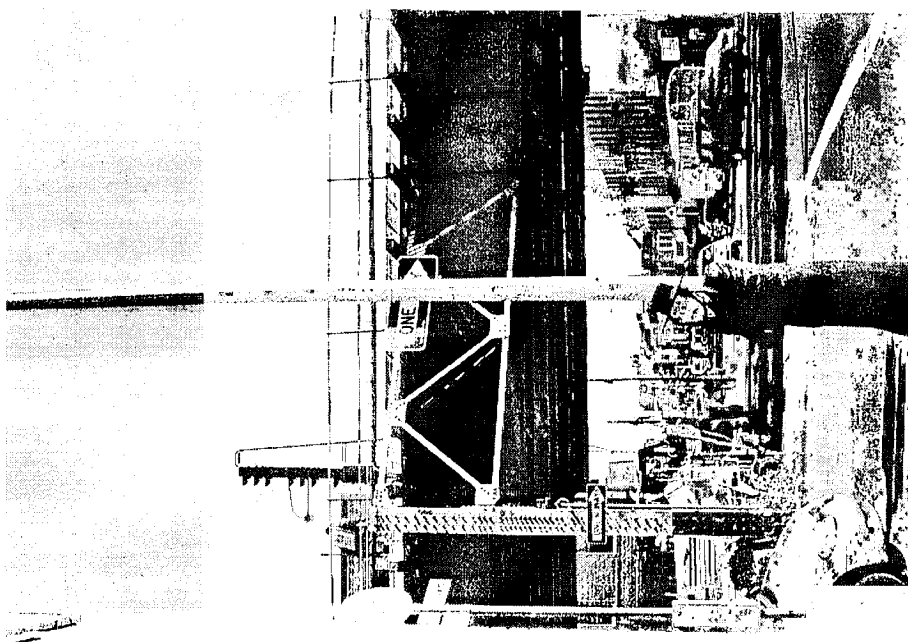
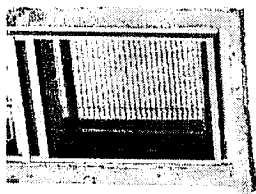
10

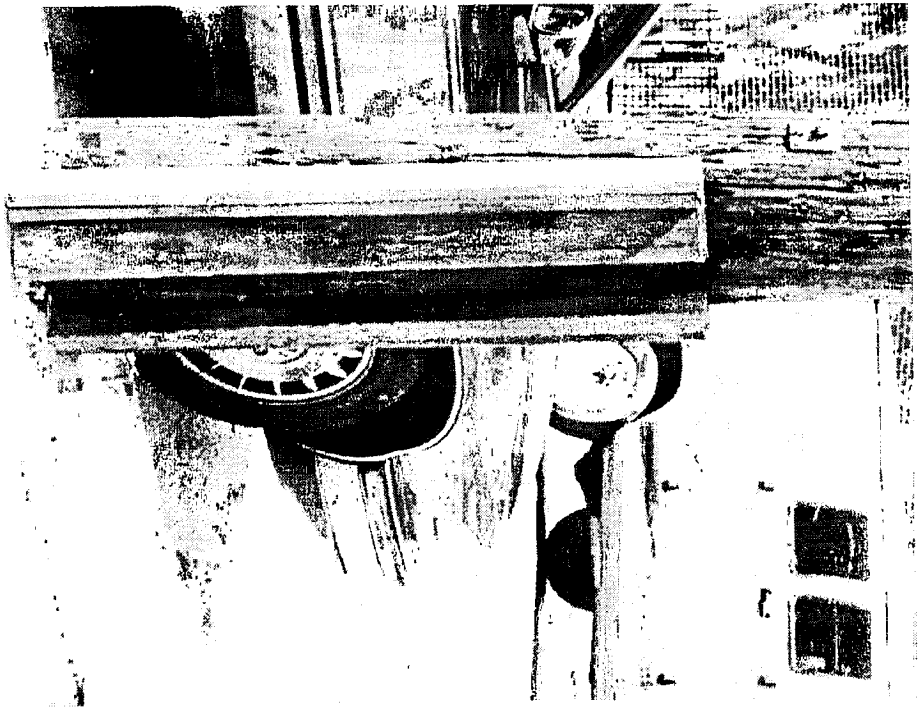

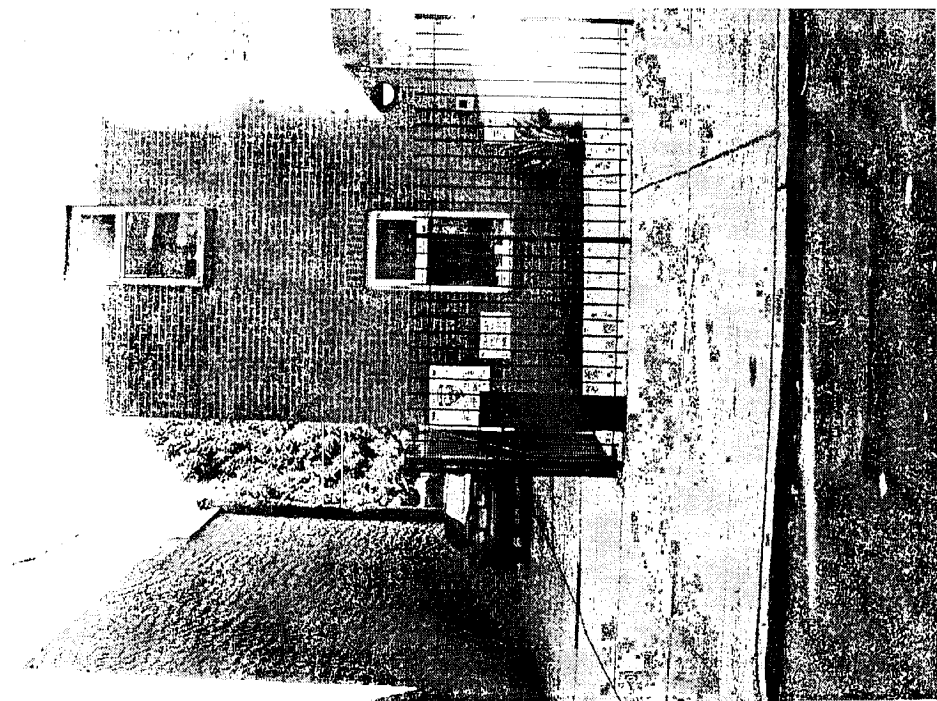
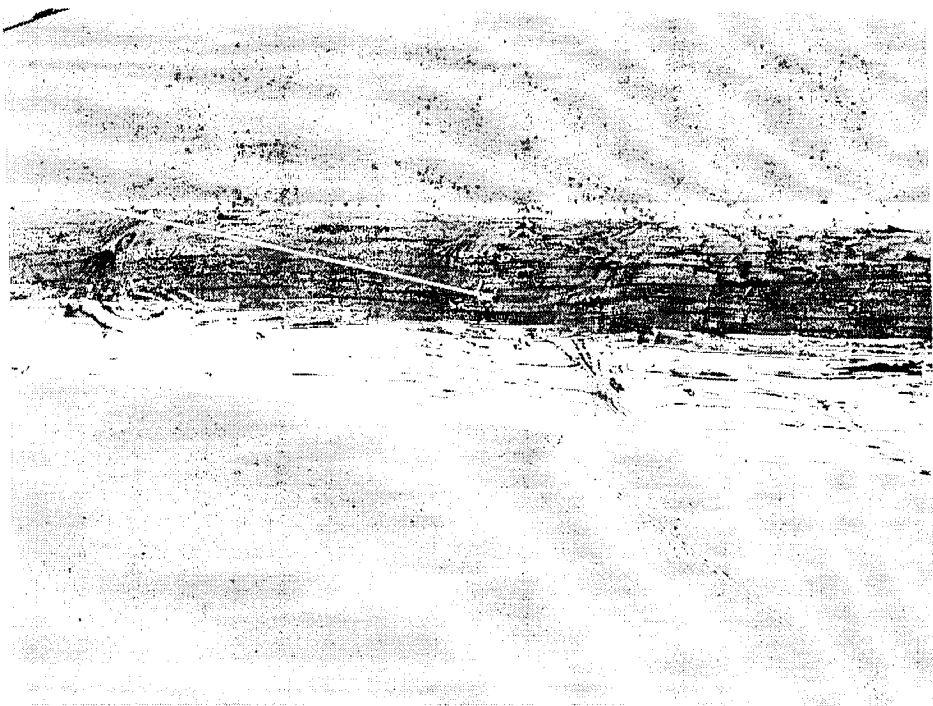

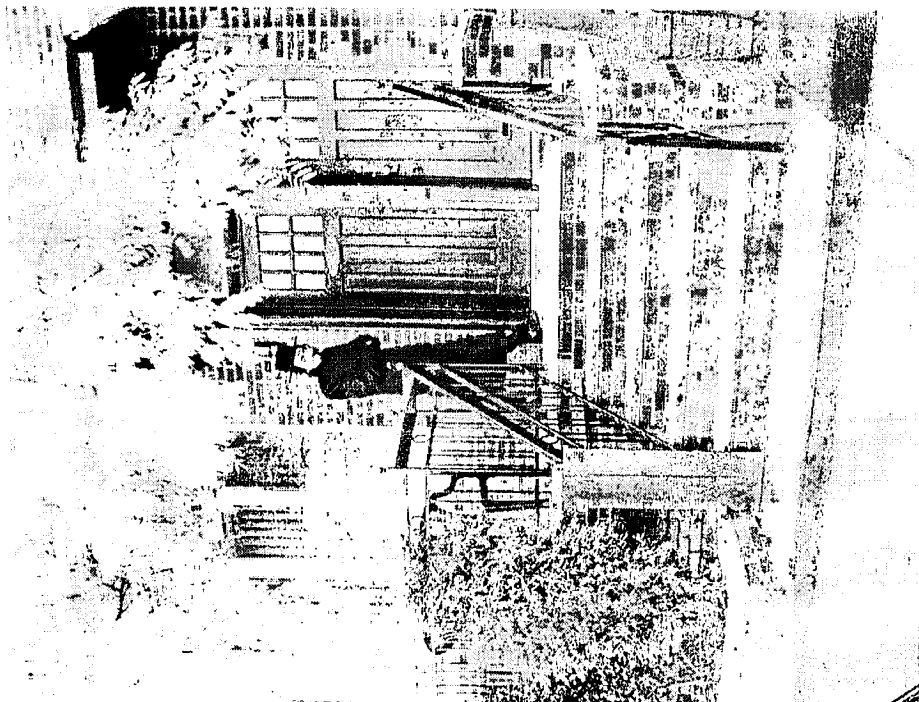
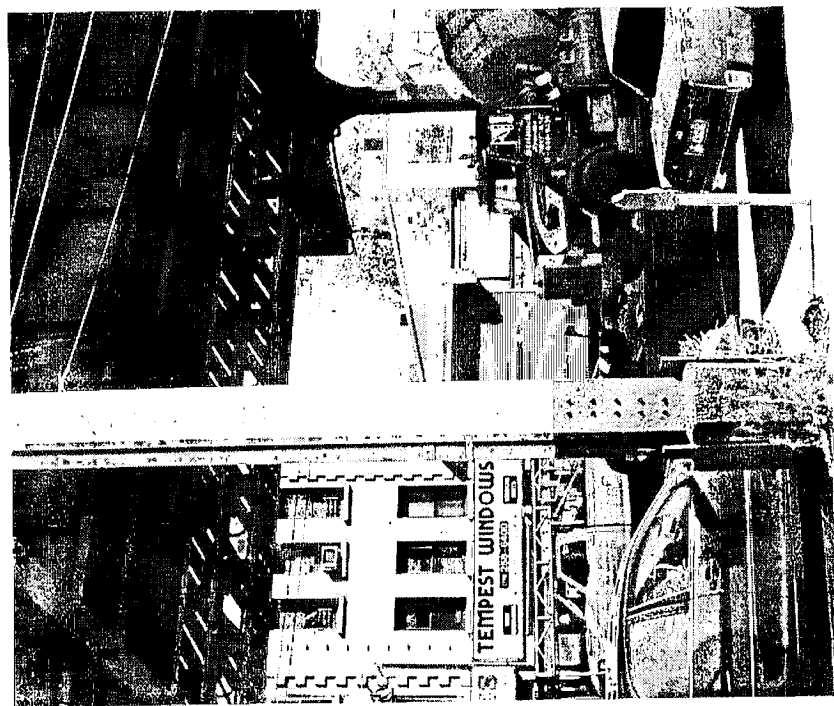

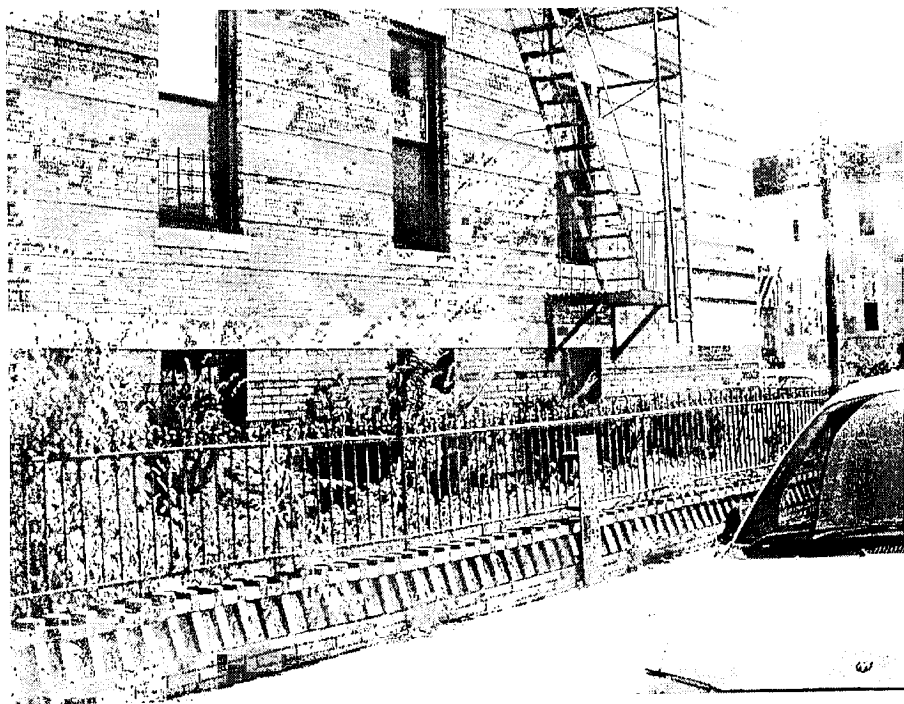
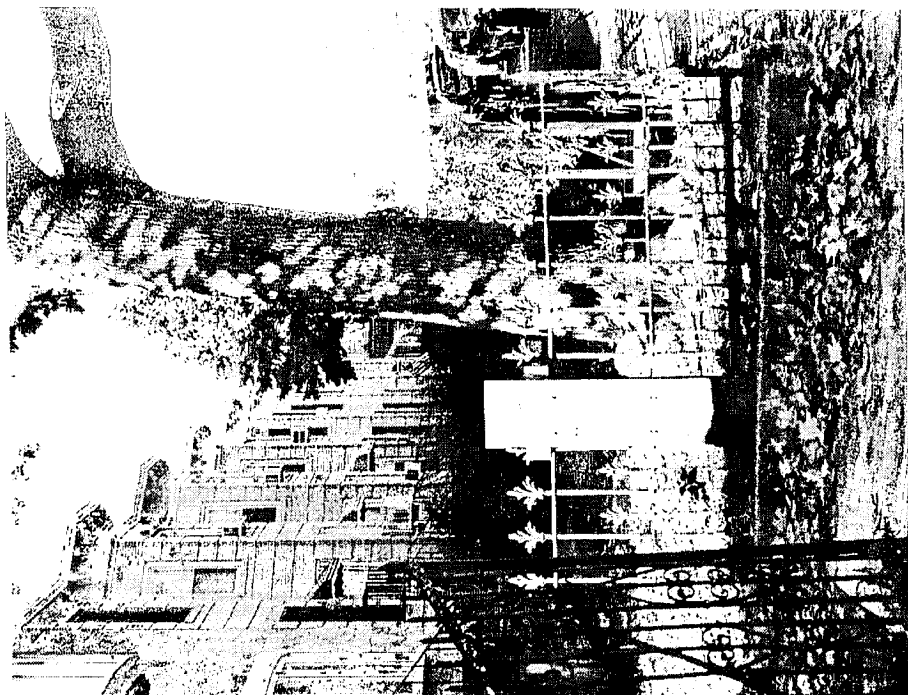

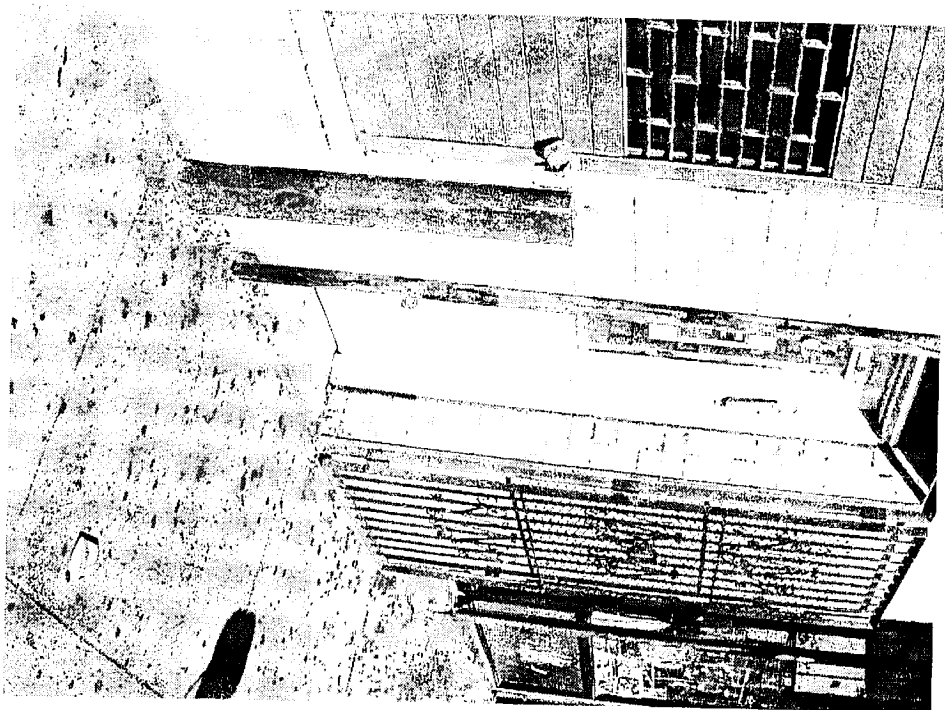
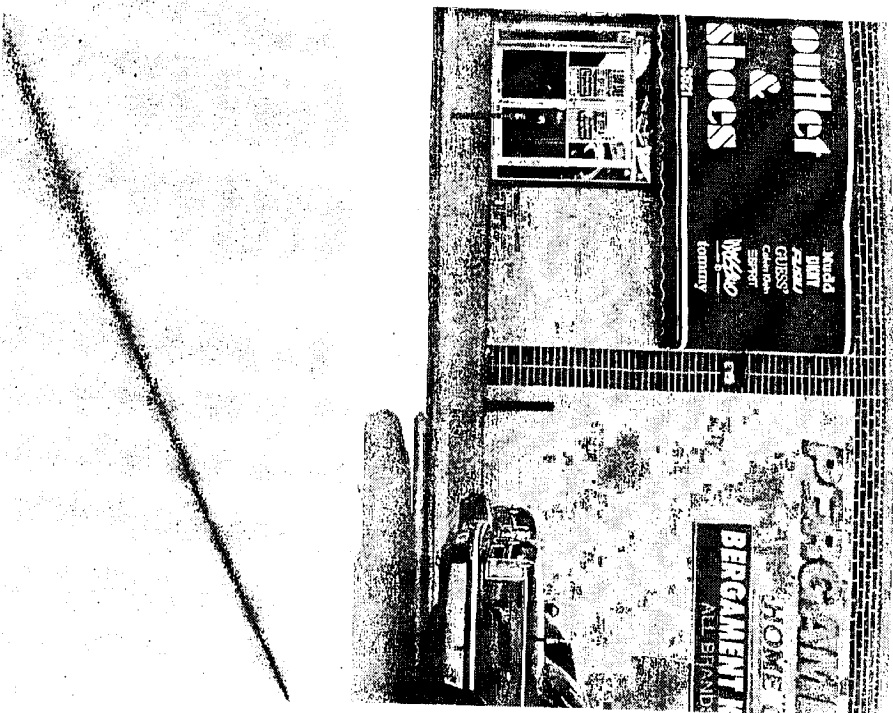

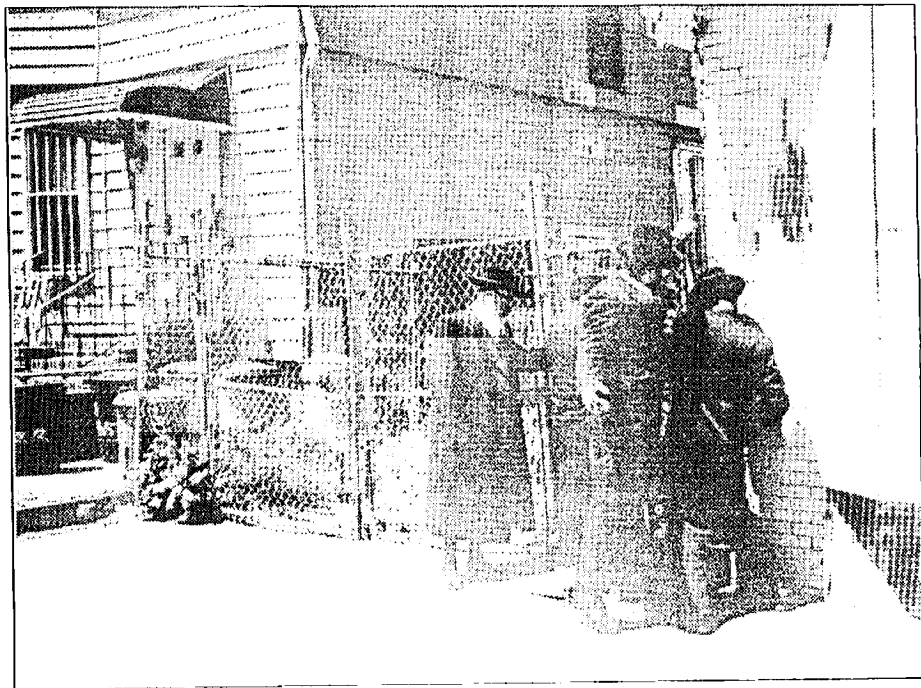

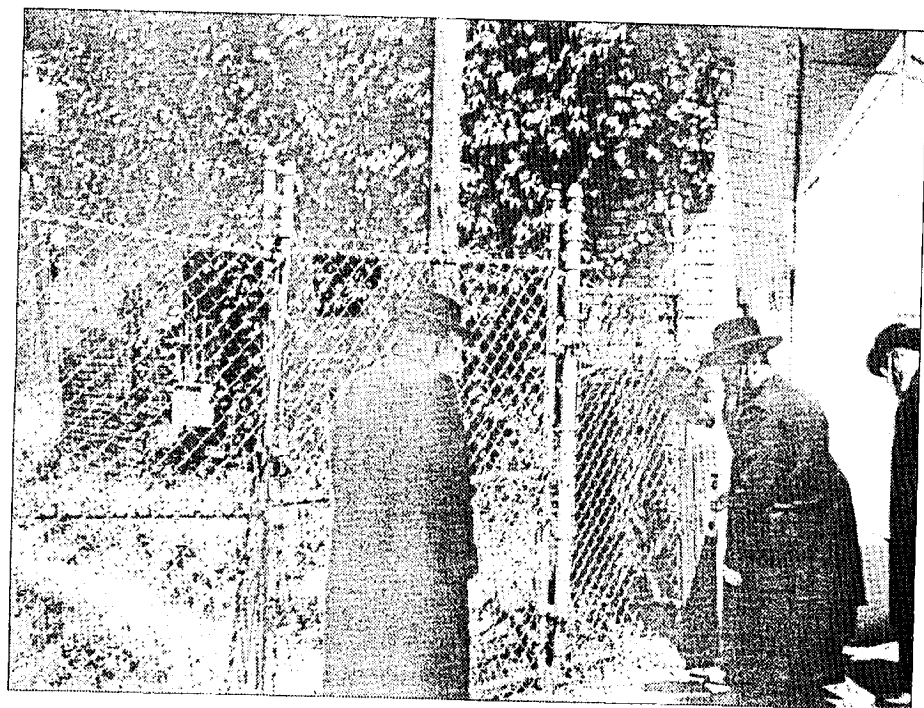

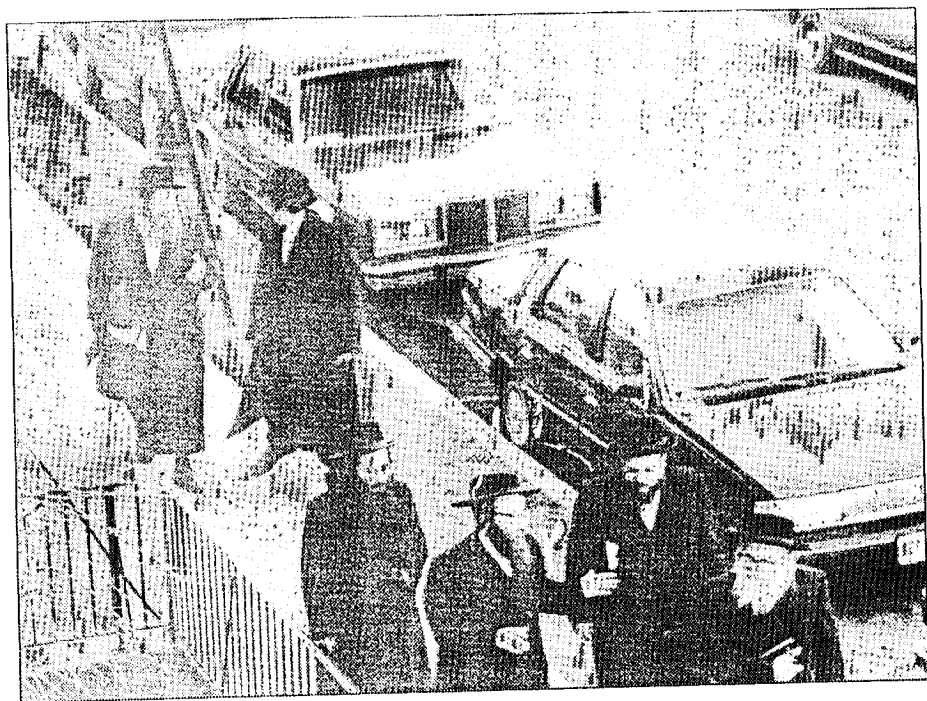

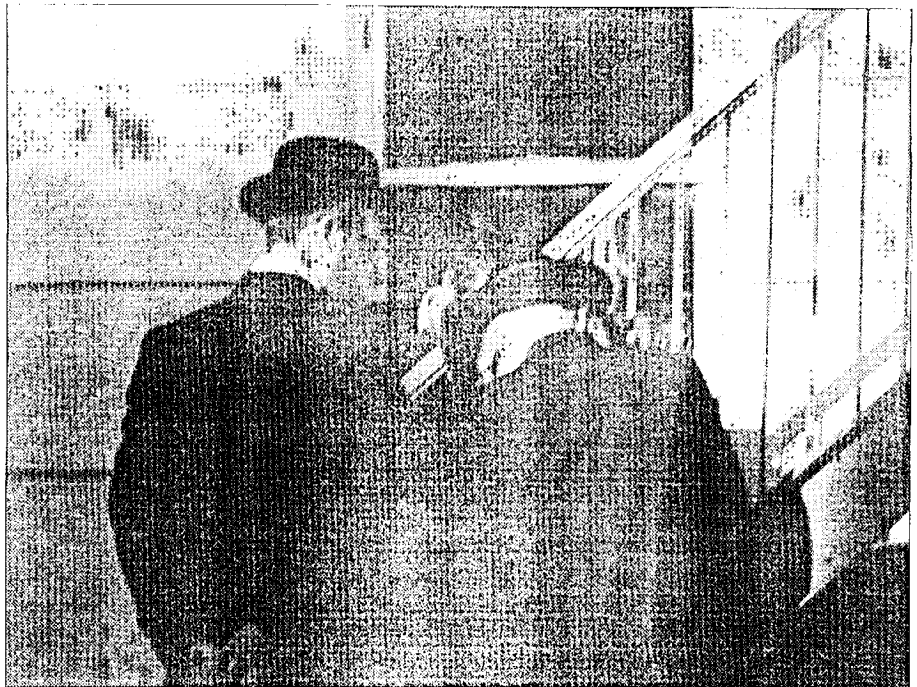

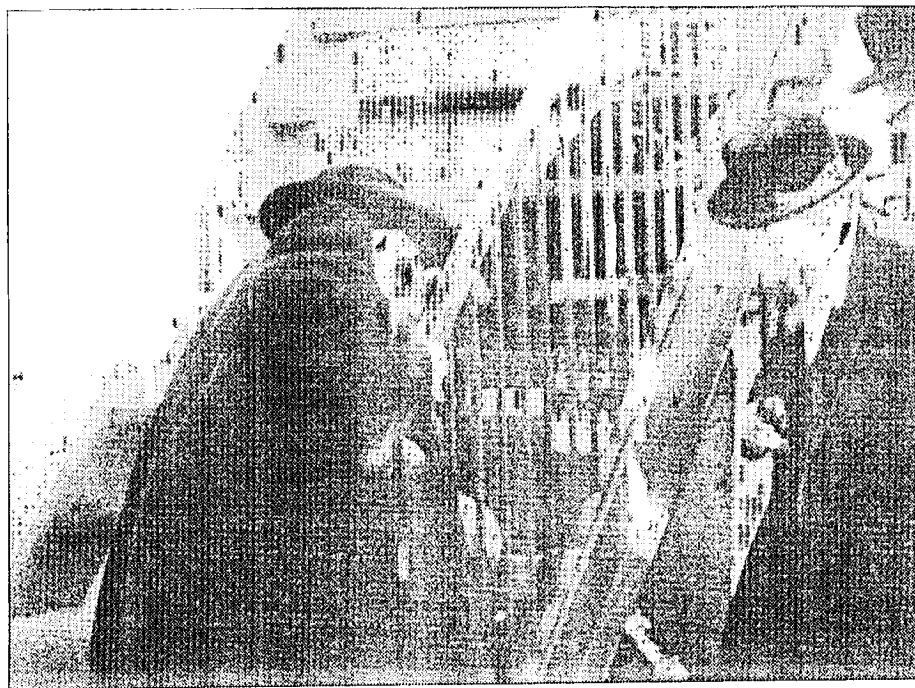

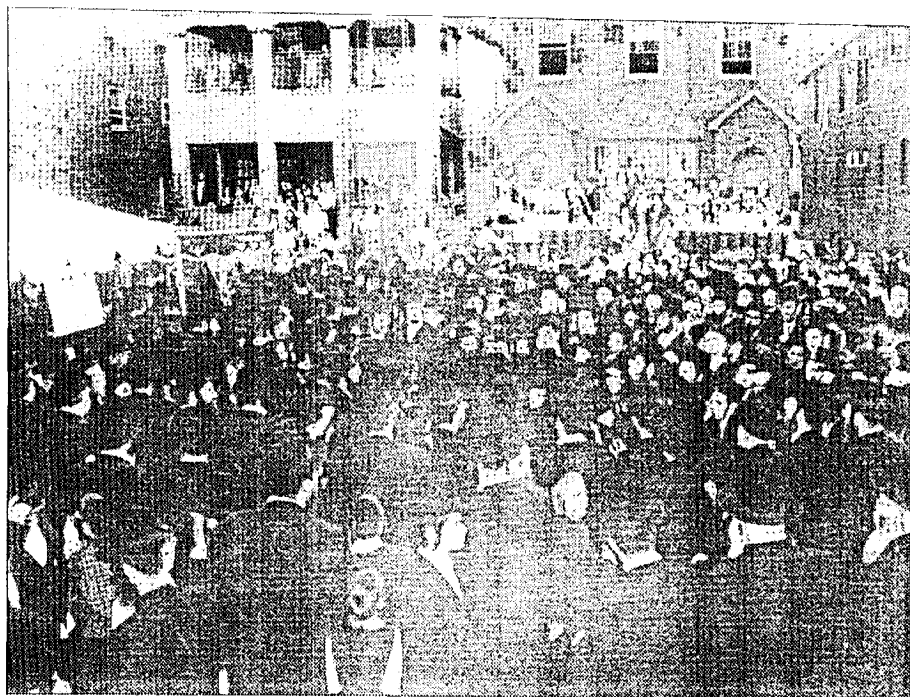

משפחה

המגזין לכל המשפחה

העירוב מסלסל את בורו פארק

המתירים, האוסרים,
הפשיקווילים, הסטיקרים,
ההתנכלויות. כל הסיפור

חוצפה ישראלית

כך מנה ישראל לפי

ט. חבר כותב לנו מניו יורק על מלחמת העירוב שם היה סם מלחמת העירוב של בורו פארק. רוב הפוסקים היו בעד חקיקת העירוב ומיעוט מתנגד בכל תוקף. מודעות ופסקי וילים התעופפו מכל צד, בצד חובבות הסברה וגם התנגדניות המתנגדים שקרעו את חוטי העירוב. אבל העירוב הוא חוט אלקטרוני שמגלה מיד על מסך המחשב היכן נקרע, והמסורה בעיניים, טטון ושמחה בבור פארק

אם, אחרי מדינת ישראל, העוסקים בבניית משלכם, בורדי אינם מודעים בכלל למלחמת הסערת שהתחוללה ברחובות בניו פארק בזמן האחרון, מה היא בורו פארק ואיפה שבת בורדי יורק לטולכם ולמטשים, המעט המסמך שאין להם מושג כמה המורכב, הרי נאיר את עיניהם ונאמר שבור פארק עונה לשם של שטנה יהודית בגולה בניו יורק בה קיים ריכוז גדול מאוד של יהודים ושומרי תורה ומצוות, כלציה.

אבל יש יהודים יהודים לרוב ה' תריסר בשטנה זו בעיר, בעיה גדולה אין להם עירוב ואין הם יכולים להצטרף לשבת מביתם. במשך שנים ארוכות הסתכסכו יחד על מסק המכרש של הנ"מ פיינשטיין וצ"ל יורק עיית עירוב בניו יורק, אולם, משהו השתנה ביוזמתה של יהדות ניו יורק, על פי הסטטיסטיקה יש היום בניו יורק יותר יהודים חרדים מאשר אחר. העירוב נול והתרחב בלי קץ הרע ועם זה כמובן מתרבות השמחות, כך שהיום לאחר שנים של רועה הפך נושא העירוב לשאלה בוערת ביותר. שהרי עצם העובדה שאין עירוב בשכונות ברודקלי הפך אצל רבים לדימוי כוש, למשל, כשש כשבת "שבע ברכות" ינו "יודיש" בבית הכנסת, חצי מהמשפחה נעולה בבית ואינה יכולה להגיע לשמוע יחד עם כולם. נשים צעירות אינן יכולות לצאת מן הבית עם התינוקות וקשה להשאיר בייבי סטר בדיוק לאותן שעות, אותו רוב כשאל בית משבת, צריך לחפש מי שיקח את הילד הגולה לבית הכנסת, ואצל חלק גדול מן העירוב שבתות לא תהיו לו להשתמש בניו למטרה זו, יעדיים הביתיות בבית ומי מדבר על חולים כמה קשה לעיתים הטיפול בהם בגלל מגבלות הסטור של עירובי אחר, מלבד הצמיצות העומה שממדי פעם יהודים יוצאים בשבת נשמה שנוחים חפצים בבגדיי הם ונשיהם שלא במיד באיסור שלטון.

מציאות זו נרמז לכן שלאט לאט החלו יהודים מה ושמ לעשות לעצמם ולשכניהם עירוב קטן שהקריף החוב אחד או שנים בסביבתם, מה שקרוי כאן "בלאק" זה היה מתוך מה למקרה שחשבו ששבת בשבת או שהיה ככה למעט מבלי להתחשב בשבת חיים, ובמה עירוב זה היה באפשרותם להעביר את השבועים לשם העונג שבת היה נסתר, ומה שגם חשבו יורק שהיה ימים ימים לשחק בחוף, עובדה האפשרות להורים לטח שהרי גם בניו יורק למי שאינו יורק ישנה שבת תענוג אמנם מתרון זה היה טוב רק להפטר השכנים שהתחננו שבת לאותן עירוב אולם חבר שני בעיוניו ושדרה בשפה שמרניים אצלם עדיין לא יצא לו מזה כל עונג שבת, הרחוב שבו העירוב הזה אינו עורר עוד בעיה, לא תהיה אף בדיק הותקן עירוב זה, האם אפשר להמיר לעצמם האם כל בעלי העירובים הקטנים בישראל מהם מלחמת הרבות הכוזבת בשיטת?

התשובה העונה "מלחמת" שהתלחמה לאתגור הרחובות בורו פארק, העובדה שהחושבים החרדים החרדים תקן לעצמם עירובים פרטיים ומגויי בדים בשבת, מאשיק יודע אם נשרים הם ונשיהם כדת וברן גרמה לאפשרות שבנקים בו באו לתת נמצא מהלקחים, שכן אם העירובין הללו פסולים על פי ההלכה יוצא שהיהודים החרדים עורבים על איסור שלטון הארציתא, שבה זו היה אחד הנימוקים המר

בורו פארק, העירוב החביב לנו החביב

"קרבות" העירוב ברחובות בורו פארק

העוסקים העושים במלאכה.

שכונה בוערת בלהט היוכוח

מיד כשנודע הכינון החדש היה שבקרב חוקי בורו פארק "חומת" העירוב מרצה ההתנגדות, כאן שפנית בשכונה שמעת את הוויכוחים, ההחלטות

כיים שהמיינו את הרבנים פוסקי הלכה גדולים בניו יורק רבניו להמציא על הצורך להתקין עירוב כללי מסבוכ לכל השכונה הנדולה, כמובן מיד ומצאוי העוסקים המרצים שנרחמו למלאכה והחלו להתקין עירוב כללי מסבוכ לאיורים החרדים שבשכונות בורו פארק, עתה, בשבוע שעבר הושלמה המלאכה המאמצת והעירוב הותקן תחת פיקוח קפדני וכהני חיה רבנים ידועי שם הממריצים ומחזקים את ידי

מסביב לנושא. בכל פינת רחוב, כשראית שנים מתגוררים ומכירים בלתי את יריהם והקולות הרבים שמגיעים מעל לרעש המכוניות החולפות ידעת שנקלעת לחצר שאינו נוסק בסוגיות הירידה מן המלך, כי אם בעירוב והאם ראוי וכשר להתקין עירוב שכזה. השכונה כולה בירה והרחובות להטו. שכונות האחרונות הייתה עד לוויתורים רבים כאלו בכל כמה מטרים ברחוב, בבתי הכנסה, במקוה, ובמרת נסעויות השבת ובעצם איפה לא, כמו בשטעטל מימים ימימה:

"אין ספק שהצדק עמו?" וזקק משה, "אני ושכני שחתך בשבילי: הצירוב נשחטש בו איה".

"אתה שותף לפורצי גדר", רוחת לעומתו שלמה, "מאין כך היתר? לפרוץ גדרים. יבשות מי תעשו את זה?"

"מי אתה?", מתפרץ לשיחה יצחק, "זעל סמך מי אתה מתגנב?"

הנושא הפך כמלומס של משט, האוסרים והמתירים נכחמים זה בזה בשצר קף. כל צד משתדל להפיץ את דעתו דרכו בדיבים. האם זה על פי ההלכה או רק על פי חסידות, על פי נוהג או על פי דעתו של רב זה או אחר. לא משנה הכדור בווי סות. העיר כולה עדיין כמרחקה, ולאורחים הישראליים את כבד מודיע מראש אם בדעתכם לבקר בנסן הקרוב בניו יורק חדשו שחבל על זמנכם. כל ויסע אחר לא יכירו איתכם כאן כי אם רק על העירוב. על כן תצטייזו בידע בנושא כך שכולנו להתערב בשיתות אלו או אחרות. וכדי שתהיו בעניינים נסביר לכם בקצרה על מה נטושה המערכה. ובכן, הסיפור אינו חדש, למרות שרק לאחרונה שוב חשף תוצאה. לפני קצת שנה יתרו המערכת שנה בקשו חשתי שכונות ברוקלין החדרת לעשות לעצמם עירוב כללי כמו בכל הערים המהוקנות.

באותם ימים היה מורכב החלק הגדול של ציבור שומרי התורה והמצוות מהיורשים אמריק'ים אסתיים שהשתייכו לקהילה הקראית "אנג' יודאל" (יודאל העציר). הידיים שימבנו שמור שבת ולא עבדו. חלילה על איסור דאורייתא וגם הקפידו שלא לטלטל בשבת. אך גדולי השכונה חששו להחריז את הרצועה בנושא הטלטול. החשש היה שאם יתירו לטלטל בשבת עלולים צעירים אמריקאיים לצאת למשט, לשהק דורדל בשבת. היי ש עירוב ואין איסור טלטול. ובכדי שלא יצא שטר המצוה בהפסדה, החליטו המוסקים דאז ובארשם האגון פוסק הדור רבי משה פיינשטיין זצ"ל לא לאפשר את התקנת העירוב והוא כתב זאת גם באיגותיו שדעת ההלכה היא שבעיר שיש בה דין רבים אי אפשר לתקן עירוב.

דאז שנכר בקצית האומר במה בדיק המוכר. הסוגיה שנירה במחלוקת ראשונים ואחרונים מה הכוונה לעיר שיש לה דין רבים. לפי הראשונים: כל שדעו רש"י במסכת עירובין הרי ונה לעיר שמצויים בה למעלה משש מאות אלף איש. ילפי דעת האחרונים השער ועוד הכוונה דווקא עיר שנכנסת היום מהלכה ברחובותיה למעלה משש מאות אלף איש. אולם אם ישנם מחציות בין השכונות ואפילו ים המפסק בין השכונות רינו מחציה ומותר ע"פ ההלכה להתקין עירוב.

מי מכס שכבר ביקר אי פעם בניו יורק ניש עוד יהודי חרדי שלא ביקר כאן? בוודאי הבחין בים שמימיו חוצצים בין מהגטן ושכונות ברוקלין. יש להזכיר למעלה מכל ספק שהוא גם נסע על גבי אוטוס נשרים נעקיים המתחמים מעל הים. כך שאפשר להח' חיש לו את התפקיד שהגדשים ממלאים בהלכות עירוב.

הרמב"ם פוסק שכאשר שני טערים פתוחים זה כנגד זה במחיצות שבין השכונות, השערים מנסלים את המחיצות מהעיר להיות עיר של רבים. רבי משה זצ"ל, הפעיר בחידוש שלו שהגדשים שעליהם אפשר לנוע מכבינה לשכונה דיוס כשערים פתוחים זה נגד זה, כך שהים אינו מהווה מחיצה. יעד כן לא ראה אפשרות להחריז התקנת עירוב בברוקלין.

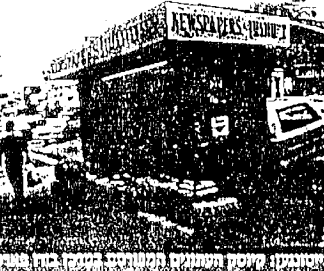
עירוב בשביל קולנוע בשבת

כמובן, מי אני שאנשים ראשי בין הערים הגבוהים

הפתרון: עירוב אלקטרוני

בחדר יחיד עם חשמלנים לעירוב יסוד לנעוץ בזה לקרוע אותו וכדומה. מנגד, שאכן קור מקשים מצדדים כאלו. אולם, מתקני העירוב מצאו לכך פתרון. פתרון מקורי בוודאי החדר מנסה בעולם בעליל התקינו טעי עירובין מכוונת לשכונת בודו פארק. עירוב רגלי מחושים ורגלים בצורה מקובצלת בכל הערים ברחבי העולם בזה חותמן עירוב. חשעני, נבזה יותר, שחומקן בשיתון העיריה ובשיתוף פעולה עם חברה הטלמוניס "גל אטלנט" יקל. החוט הוא חוט אלקטרוני שהוא מחובר למרכז בקצה. בדיוק בו נקדע העירוב. במקום כל שהוא ברחבי השכונות, מומע על מוט המושב המקום המיועד בו נקדע העירוב. המסמכת חושבנה בבוד העניין חילא וחומדא אחרת. דוד שמעיתת שמועיתת בודו ובו יתמנה על אותו מוקדמות למשפט במעשים בודו של חבת "גל אטלנטיק" והתם ידעיתם כשחשיתם מחזיקים את נדחים יותר.

אולם, מצדד העירוב מכל הנראה, מנושנים בודל כל המון לוחק את ירי המתחמים. נטו השכונה באסתיים, שטחתיים, בודומה קב. אתר מחשבים חדישים, האגון רבי יתחלק דאטור טלילא' וחמשי עולמות שני בכל הטלון עירוב בו מחודר על פי החלטה מנו העירוב של בודו פארק. "אפילו בודו בודו העירוב אינו בוד מחודר" הדין.

המבנה המפורסם של החדר המכונה "החדר המכונה" (The Newspaper Building) בברוקלין.

אבל כבר אז היו פוסקים גדולים שלא הסכימו עם החידוש של ר' משה בעניין הגדשים. ונציין את הפוסק גדול רבי יונתן שטייף זצ"ל שבמפורש הורה עוד לפני ר' משה ר"ל להתקין עירוב בבורו פארק. גם היום לאחר ריון מקיף וממצע של הנושא כל גדולי הפוסקים: המתייחס את העירוב בברוקלין אינם באים להחריז התקנה דומה בבנגטן. לדעתם, כל חששויות של ר' משה היה על פי האורה המאור מחדשית של ההיורשים החדישים באותם הימים שרצו להתקין עירוב במהגטן כך שיוכלו לקחת בדיכיים קולנוע במעור יום ביומם שבת אחרי הסעודה ללכת לקולנוע וכשחור: בוודאי רצו ללמוד שנים מקרא ואחר תרגום עם אור החיים (קל) אבל כיום השתנה המצב (ברוקלין) אינה מהגטן. כמובן שהמתנגדים חושבים אחת: במגיל היום במישו מבין פוסקי ההלכות בימינו.

היו שהפצו שמועות כאילו גם האדמו"ר מסאטמר זצ"ל חיווה דעתו נגד העירוב. זאת משום שאחשש שלא יקום ועוד רבנים מוסמך שיבטלו על כשרותו. אך למעשה לא השאיר אחריו שום הוראה כתובה שינה לנו שאכן לא היה כדע העירוב. יתירה מזו ירר התאחדות הרבנים בארה"ב במכתב שפירסם כעת כותב כי משמן מודירו הרב יוסף אשכנזי, משמשו ונאמן ביתו של האדמו"ר מסאטמר זצ"ל, שכאשר נכנסו אל הדין וספיר לו שרוצים לעשות עירוב הענין על אתר סייע להוצאת העירוב ובידן שיהיה בהצלחה. רבנים נוספים מודיעים על כך במכתביהם שמוסמך לאחורנה, אלא שמצויים כי הרבי בירד ושא"מ יהיו אלו האחרים על פיקוחן.

את הניבוי הראשון והחזק ביותר קיבלו העסקנים מעמד ההוראה הגדול והמפורסם בברוקלין, האגון הצדיק ר' חיים לייב בן שליס"א. שרבים שנהגים לפתחו והוא שחשבו דווקא כוונה להחמיר, יצא במקרה זה בעל תוקף לאשך את ירי העוסקים במלאכת העירוב כך שיוכלו יהודים לענו את השבת כראוי ולעומת המתנגדים החריפים פירסם מכתב שפורסם ברחבי העירוב ובו הוא כותב: "הניג' להודיע בשער בת רבים שהעירוב הנושה פה יעשה בפקיחות והשגחתנו יחד עם ביד רבנים יאנו: ים צדיקים בעלי הוראה מובהקים וכן נהנה מאיתנו משיתת חמדי שייקע על כשרותו והגם שמעולם לא נדווקקי לשום השגחה חתומה והסכמה, עכ"ל לגדול יקר עוד חשיבות מצוה רכה זו שמסרו נפשם עליה כל רבניהו נחוי נפש יצאנו מגדור ונענית להפסקת העסקנים הנשרים בים לחוקס ולסעוד לכבוד שמי יתברך".

כאן החלה המערכה הגדולה על קביעת מהגדשים שהחתימו תחתם מספר רבנים רדייני קרילות נגד התקנת העירוב. עיקר המתנגדים מוססות על כך שמכיון שגדולי ישראל מקדחת דאז כמו הגד"ם פיינשטיין זצ"ל שהיה אבד החורג אסר בזמנו את התקנת העירוב, ופי' אנו מעיזים היום לשבת סדרי הראשית, ופי' אנו שיבין יותר משרי התורה שרפי מעלה כן הדורה הקורמים המתנגדים הוציאו חוכרת הסברה בניו דוד בה שם מודים בלוי כי אין להם כל כוונה להתפלפל ולדון בצדדי ההלכה בניזון משום שעל פי ההלכה אינם יכולים למצוא דופי בחשיבונה של המצוה הרבה "יתקין עירובין". בכל זאת, הם

בפתח התנוה: יהיה עירוב?

מנו ובנו של המוסקיס בני יורק, הם בני דארי ישראל וביקשו להחתים את רבני העדה החרדית ואת הרש ווארז בטענה כי כמה עירובים חסומים מה החלטו לעשות עירוב בבורו פארק ובזמן לרוב מנסול לרבים אולם הם נתקלו בסירוב הרבנים החשובים בארץ ישראל כבר היו מעידים בידון מלפני כן, ובהכרזים מקרים את הרבנים הנאגרים המסבירים בנשוא "לא התערב".

בינתיים בבורו פארק המלאכה נשלמה והולכת. העירוב "כוכב" עונני (שרדו) אתר עונני וסטרט (רחוב) אתר סטרט. וביתנים ליועצים אם אתם באים לבקר כאן אתם 16' עונני עד ל-1' עונני מהר חובת 38 עד 49, אתם יכולים להרגיש בבית כמו בבני ברק וירושלים. ההורים מטיילים עם עמול ילדיהם. הגברים מטגלים את סלירותיהם לבית הנכנס כמו בכל עיר מתוקה.

ביקשו מאר העסקנים החשובים לדעת כיצד מתנהלת העבודה ומתן החכמה הבטוח. הם סבורים כי העבודה כלל אינה קלה בלא קשר למערכת נגד המעקה עליהם. כאן זה לא כמו בארץ ישראל וישנם מקומות שם צריך לחבר את העירוב באזורים שהם בשיטת הנויים וצריך הרבה שיכנוע כלל שיהיה נספי שיאוותו לכן שישומו קורות על קירות בלתי. הסיור הוא שוכנים את קורות ביתו בתכנון שנתו. כלולים של העוסקים בהתקנת העירוב כבר נמצאו נדונים שיממני מכיסם הוואה ".

ביתנים, חושבי בניו פארק שהחליטו להשתמש בעירוב חוסים בצב ברחביה של האגון " חיים לייב פז שפילדא בה פים את מכתבו הלייב "עיתון אתר ירעי, שמחו ב"ר ונטי את השבת בלי שום מניעה מבעלי, מנהל שלוש ושידור וחסק ובסת, אין פיר ואין יוצאת בהחלטותיו, כי חצות היא מנוחה, ויכולה הוא שתרשם שיהיה מכל עתותן בישן, ואל תוך תכנים להוציא ברכה, וזכרה במורה הוואה במאמר שיהיה אחר.

שקיבל את כל המידע הגדול בסיפור "עליהם בורא" אפשר לסמול.

אז הוא לא הסתפק בכן. בשבת אחר הצהריים קם ויצא לרחובות של עיר ברחוב שם כבר התקן העירוב ולכת אתר חומש והר ביתו בשתי ידיו כלפי מעלה עד לאכסנייתו בבני החרוה הלכה לרבים ובכדי להזהות עם הרבנים המאמצים את עשיית העירוב בבורו פארק. נכסון שמעתי דב זה ששני רבות ועודו רעש בכל שכנות העירוב. מאז נכנסה גם האגון "ר" פישל על המפקחים הראשיים של העירוב. בשבוע שעבר שבת ראיתי בשרדה השלוש עשרה, אך למחץ הנית מתוך "הוואה" האגון "ר" פישל גם קבוצה של שלושים איש ונעמד במית הדברים 49 בידק את העירוב מיד לאחר מכן הם מיהרו לעזוב שכן היה נשקעים לפני הולכה ורית "ר" פישל הניח במיחה מויליאמסבורו לוודא כי הכל נעשה כרוב.

אין כמעט רב או איש ציבור שלא התייחס למעמד זה. חרבות ומונטרסים למוניהם יוצאים לאור בנושא העירוב. כעת יצא לאור בריבור נפרד של 450 עמוד מאת גאריי אונגוואר שפילדא אשר היה בין המתירים יב משא ומתן מקיף עם גדולי ישראל בני יורק. אין כמעט ייתון הדדי אחד בארצ' שפסח על נושא זה. מעסקנים המתנגדים לעירוב ניסו להחתים עשרות רבנים ומאחר שראו כי לא עומדים לעיני רוב

טוענים, שמא ומעולם היו יהודים יראים ושלמים מקדימים להחמיר במקום שהתנגדה מחלוקה כבר הלכה גם אם היו המתירים רבים מן המתמרים יהודים המרדמים בהלכות קטנו בכל הדורות במורה כזה החומרה ולא כדעת העבלי בתים, שבעיניו פסק וזכרים על פנימיותם של הרבנים. המתנגדים החלו גם במערכות רבות הפיוז כרונים וכתבי פלסטר בכל העיר בשיטה שההיתר אינה דעת תורה אלא דעת בעלי בתים. עליהם הוראים לדעת שלצי האוסרים עירובים עצבים שני דיינים של שתי קהילות נבולות יותר בברוקלין. האחד דין קהילת סאטמער בבורו פארק והשני דין קהילת באביו. שניהם נגד התקנת העירוב. מעסקנים שונים כמו הטעם שכבר ציינו שיהיה זהו למנועא במקרים כאלו או מטעמים כמיסים אותם לא פלטו, פני שוכנת בקונטרס הסי' בה שיצאה מחתם ידו: "הנה דבר זה ידוע שהרבה גדולי ישראל שאסרו לחקק עירובין בברוקלין לא היה להם שום דבר שיעצו היתה שעה" ההכנה אסור לחקקם. אלא דאי כזה מחמת איזה טור הכוס להם שזה יהיה למכסור ברוב דור הכיור את המצוות.

הרב יצא עם חומש בשבת

אולם האגון "ר" חיים לייב כץ מכתבו שיעיר רעש רב נחנך בדעתו: "דביל ענין חיקוק עירובין ידוע שכן, שהיו בה חיקוק דעות ואף אכנס שהיו רבנים נאורים עדיקים מאותם שסומכים על הוראות שלא יצו לעשות עירוב מטעם הדין לא " שלא ילו לא כנתב, ודאנו שאלו דעות חלוקות הנראים כסותרים, וכל אחד אומר כזה הסבר בדעונו זה כזה זה כזה, ונראה פשוט שלא מחמת שהחזיקו בה לאיסור מצד הדין, אלא שלפי המקום והזמן והנצב באותן השנים עדיין לא היה שעת הכושר לכן. אמנם להיות התבוננו יחד בגלי הוראה וסידור עירוב "תוקן כהאן, יכול לא נפש יפה למקור עליה הווא מסיף ומצין שכל מי שמקפיד ונהג בכל זאת להחמיר שלא נטול תבוא עליו ברוב ואף הוא הרב כן. הרי כאן חומש של עשיית תקנה לכלל מבדי למנוע ביחידים הרבנים והיבונים להחמיר על עצמם.

המעשה המתנגדים הפעילים העושים גם מעולות להפריך את התקנת העירוב. בכמה מקרים חתנו את החושים במורה החלילה, הרי לא כן נוהגים מוסקים מכין המתנגדים להתקנת העירוב. בשבוע שעבר כאשר מתקין העירוב הניעו לרחוב ארבעים ותשע בסמוך נקסום מנהל של דין קהילת באביו " הוא חתם במנוש שראו נתון שיהיה

העירוב את העירוב גם על "המבוא" שיהיה כמות שהוא עצמו לא יסלדו גם יורה לא נסלל.

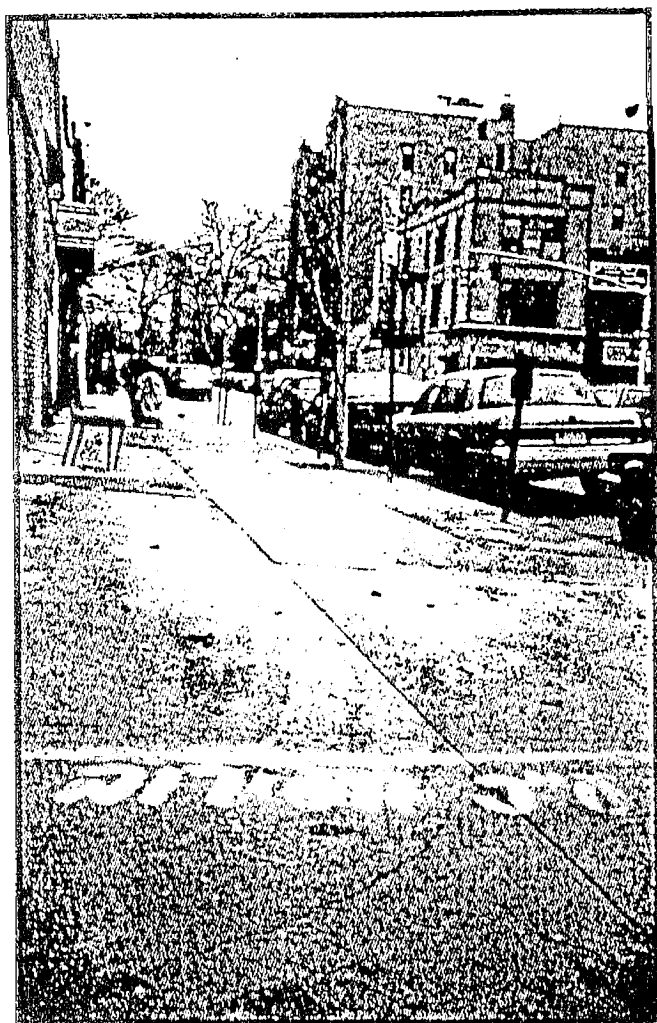
ואסתר כאן מה שקרה כשהיה העירוב קצת אחרי זה הסוכות בשבת פשוט "דין קר" הניע לשבת בבורו פארק האגון האגון "ר" פישל השקובין שיעיר נאבלי קליינבורג צאנו מויליאמסבורג, אף פישל השקובין נחשבו היוב למסק הגדול של ברומלין סיפור לו שיש המעדירים על התקנת העירוב. ר" פישל בירי מי מפקד על העירוב וצי הם שכות הרבנים הנמורים על השבת, אחר

כולנו העירוב

בעד

גדולי התורה איתנו

גב הטקסטים השתתפו בוויכוח הסיוע

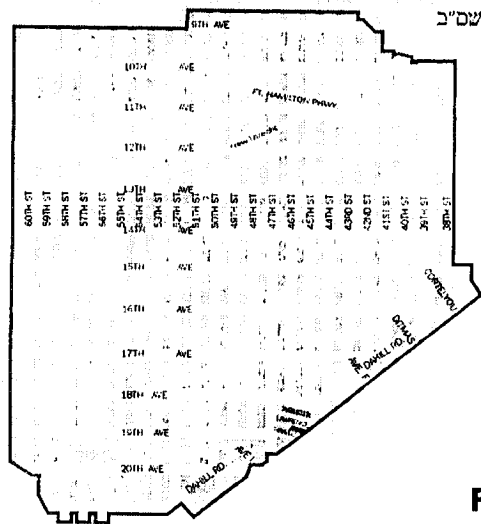

בורו פארק ועירוב

The Jewish BUSINESS DIRECTORY

**EIRIV SOCIETY
OF BORO PARK**

**ועד העירוב
דבארא פארק**

שנת תשס"ב

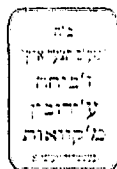
ט"ס

→ **תחומי העירוב** ←

בהשגחת ובפיקוח
הגה"צ גאב"ד ור"מ
סערדאהעלי שליט"א
ובי"ד המיוחד לעניני העירוב

FOR INFORMATION PLEASE CALL
ליתר פרטים אפשר להתקשר
1-917-293-ERUV(3788)
Fax Back 718-438-7411

EIRIV SOCIETY OF BORO PARK • 1419 44TH STREET • BROOKLYN, NY 11219

1

About:
The
Eiruv

1

מלחמת הדת

"Milchemes Hadas!"

איצטיגע איסגאבע וועגן:

דער עירוב

אין בארא פארק

אײַצטיגע אויסגאבע וועגן:

"על לחיובק חדת שע" בני תורה דבארז פארק"

P.M.B. 120, BROOKLYN, N.Y. 11219, Voice - 718-594-4202

Vol 1, No. 1 January '00 ♦ 25¢ ♦ ISSN 1547-0204 ♦ www.elsevier.com/locate/jam

לאונזער ציל און ארבעט

וואס איר זיך צו אן דאזיק אריינזעצן און וואס פאר א מענטש באשטימט איר זינט איר דעם גאנצן ווארט

[illegible][illegible][illegible]

(b) Not a Party [X]

January '00

Mikhael Hadas - 1 - תלמיד

חורש שבט תש"ס

The Metro Section

The New York Times

FRIDAY, JUNE 11, 1982

HABERMAN
NYC

to Give ring Due

ticed how poorly the Yankees have been doing, self-proclaimed hero of his, made of him the difficult, here we now see? To much a lifelong Yankee. Gollan, this.

May 10, when the mayor and his wife were, the team stood together, having won well over six. Since then, I have seen and heard to

you say so. has repeatedly made a City Hall successes and of recent years. So if itself as a mere mortal, can that suggest well? Sure, a gender around. But if a by-1965 year for the Yanks, inevitably wonder which

But it is not much more to jarring softening of 10 persons who was out of commission, tending to family war, back into the New Rudy's. I like to ramble into the of the Rudy State of everyone being steadily in. I want to race home to see spring glut puts under of City Hall seemed to be the man up close, all right.

seems to be a family of on to talk about how were and how he had them. The last time card on the subject of

or isn't the on New minds.

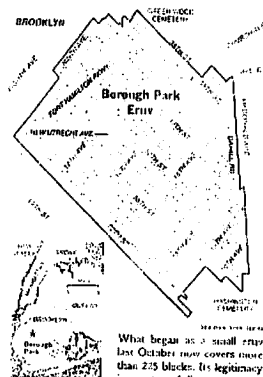
men that work in up. conferences, Webber, he spoke in a soft voice, in questions clearly in out of him. Indeed is no different either and in finding it to wrong to blame the of a spotted black, that a some reports

Symbolic Line Divides Jews In Borough Park

A Debate Over Strictures
For Sabbath Observance

Rabbi Moshe Underlier stringing a fishing line in Borough Park to expand an eruv, a symbolic enclosure for Jews.

What began as a small eruv last October now covers more than 275 blocks. Its legitimacy is a matter of dispute.

By JULIAN E. BARNES

At dawn on a Friday morning, hours before the Sabbath, Rabbi Moshe Underlier stepped into a cherry picker and sent himself 20 feet into the air above Borough Park.

Leaving one of the bucket, he guided a fishing line past an electrical wire, then tied his line off on a pole, checking that it was taut and parallel to the ground.

The fishing line forms the basic ingredient of an eruv, a symbolic enclosure within which Orthodox Jews are exempted from one of the stricter rules of the Sabbath: the ban on carrying anything in public. But in Borough Park, only some rabbis recognize the eruv, a series of strings that stretch around nearly the entire neighborhood. And the dispute over its legitimacy is the source of one of the biggest controversies in Borough Park since Orthodox Jews began moving in the neighborhood 50 years ago.

Official witnesses who have used the eruv have been rejected by anti-eruv rabbis minutes before wedding ceremonies. Rabbis who oppose the eruv have had invitations to give guest lectures to pro-eruv congregations rescinded. Vandals have torn down parts of the eruv, prompting supporters to organize an all-night rabbinical patrol before the Sabbath. During Hanukkah, men opposed to the eruv took to the streets in a truck with loudspeakers, proclaiming in Yiddish that the fishing line was broken and that Jews should not use the eruv. In response, the pro-eruv forces erected a telephone hot line in Yiddish so families could check on the condition of the enclosure right before the Sabbath began.

On the surface, the eruv debate is simply one of differing Talmudic interpretation. But over the last eight months, the controversy has tapped issues of culture and of gender, putting friends against friends, families against families.

Continued on Page B15

Chase to Leas Office Space In Jersey Cit

Tax Breaks Lure B
To Forsake Manhat

By CHARLES V. BAGLI

In the latest indication that the City waterfront has become a haven, Chase Manhattan Bank, the largest bank in the country, is moving thousands of employees from Lower Manhattan to two new office towers at the Financial Center.

The Clinton administration traded to keep the bank from leaving across the Hudson River, but the tax offered by the city could not compete with the offer from Jersey City. State officials said the bank is moving thousands of employees from Lower Manhattan to two new office towers at the Financial Center.

The developer, promised to build a tower within 18 months. In closing, estate executives and local officials said the bank is moving thousands of employees from Lower Manhattan to two new office towers at the Financial Center.

Chase's search for office space, grinding for tax breaks recalls an era of the late 1960s when the bank, then New York unit, twelve years ago had nearly closed a deal to move technical jobs to a proposed 15 square-foot tower at the New York City's Financial Center.

The bank is joining Goldman, Company, which recently announced to erect the tallest building in Jersey City, 18 million square feet for four floors of a Colgate toothpaste Merrill Lynch & Company is building tower nearby, and Paine Webber Trust and Lord, Abbott & Company, taken large blocks of space in the Financial Center.

July Miller, a spokeswoman in declined to comment, as did the bank's spokesman, ESG, and Lloyd's spokesman for Mr. LeFrak, who owns the 600-acre Newport. Several executives said the two towers are a deal in which the developer build two office towers totaling 1 square feet for about 1,000 employees. Chase would move its staff from Street and still have room to use Jersey City. The bank's headquarters remain at 170 Park Avenue.

We think Chase is an excellent investment. Gollan, chief of staff, Schumder, the Jersey City mayor welcome them as the latest to company to come to the Jersey City.

Michael Carey, president of the

Continued on Page B16

attached to buildings or to poles, small ribbons fluttered on many of the strings, a signal to passers-by that the eruv is intact.

By creating a symbolic doorway in the wall around the neighborhood formed by attached houses, the flagging line transforms a public area, like a street, into a private one, at least for religious purposes.

The residents must arrive in building the eruv said their efforts had enabled families to enjoy the Sabbath better. Many Orthodox families in Borough Park have five or more children, and women with infants and toddlers are effectively shut in their houses from Friday night until Saturday sunset if they cannot carry their children outside.

"The people seeing the biggest benefit are the young mother's who used to be locked up in the house," said Rabbi Elkan Blumberg, the president of the Eruv Society of Boro Park. "Now you see them going out, the whole world is opened up for them. The benefit is so strong it overshadows everything."

Although it was men who put up the first small eruv in the neighborhood last year, it was women who pushed for its expansion and greeted it with enthusiasm. That includes

are popularizing a matter of religious law. It's like taking a serious medical question and putting it to a vote."

There are long-standing eruv in Flatbush, Park Slope, the Upper West Side and other neighborhoods where modern Orthodox families live. There have been complaints about eruv in other communities, but those were usually from people concerned that their community was becoming too Orthodox.

Borough Park's eruv is the first large-scale eruv in a mostly Hasidic New York city neighborhood.

An eruv had never before been built in Borough Park in large part because of the influence of Lithuanian Jews in the neighborhood. Lithuanian Jews were the first Orthodox Jews to move to Borough Park in large numbers, beginning in 1910. Like the Hasidim, Lithuanian Jews wear black hats and are religiously observant. But Lithuanians come from a different religious tradition one that does not so readily embrace the use of eruv, particularly in cities.

Many of the Hasidic groups that moved to Borough Park in the late 1950's came from cities in Poland and Hungary where eruv were widely used. Nevertheless, the Lithuanian rabbis remained influential enough to scuttle earlier proposals for eruv. Today, with the best known of the earlier Lithuanian rabbis dead, and with Hasidic Jews making up about 85 percent of Borough Park's Jewish population, the balance of power may have shifted.

The neighborhood's leading Lithuanian rabbis, including the Bick family, remain opposed. The largest Hasidic sects in Borough Park, Bobover and Satmar, have followed that lead. But other Hasidic groups, like Belz, Munkatch and Viner, have embraced the eruv, disregarding the admonitions not to build it. Supporters of the eruv, including Assemblyman Dan Hildner, have urged the opponents to simply ignore the flagging line and allow those who want it use it to carry in peace. But the rabbis opposed to the eruv say that it is wrong for them to remain silent.

"It's a potential violation and it is not in keeping with the spirit of the Sabbath," Rabbi Bick said. "Any violation of the Sabbath is considered a desecration."

Manifestations of the debate are all over the neighborhood. The front of Rabbi Katz's synagogue, for example, is plastered with letters written in Yiddish defending the legality of the eruv in Jewish law. Still, it is difficult to tell which side is winning the debate. On Saturday afternoons there are far fewer baby carriages on the sidewalks than there are on other days of the week. But there are some, and that is a major change. Borough Park is a neighborhood that protects its privacy. And the public debate has made many residents uncomfortable, especially because it has highlighted divisions between people who ordinarily live together in harmony. But some, including Rabbi Tannenbaum, say the debate is good for Borough Park.

"Everyone is looking to learn from what happens here," Rabbi Tannenbaum said. "Heaven should grant that this level of interest exists in every aspect of Jewish law."

CITY

Debate on Sabbath Rules Divides Jews in Brooklyn

Continued From Page B1

Jews and women against eruv.

Observant Orthodox Jews do no work on the Sabbath, from sunset Friday to sunset Saturday. That includes not carrying anything in a public area, like keys, wheelchairs, strollers and even children, unless there is an eruv.

The Borough Park controversy began soon after the first small eruv was built in the heart of the neighborhood last October, to aid a Hasidic teenager who uses a wheelchair.

Hasidic Jews in wheelchairs typically hire non-Jews to take them to synagogues on the Sabbath, because their family members are not allowed to push them or to carry them up and down stairs. But last fall, when the man hired to take the teenager to and from services missed several appointments, the boy's father asked his rabbi, Chaim L. Katz, for help. Rabbi Katz authorized an eruv to be built in blocks adjacent to his synagogue near 5th Avenue and 4th Street, allowing the teenager's father to take him to Sabbath services. In the months that followed, more and more families asked to be included within the eruv.

"The eruv is the best thing to come along since instant chicken soup," said Bassi Weber, a Hasidic Jew and the mother of three, including a 12-week-old boy.

Borough Park has about 250,000 Jews, the largest concentration of Jews in the country and one of the most Orthodox in the world. The debate over the eruv has attracted the attention of Hasidim and other observant Jews worldwide, said Rabbi Gershon Tannenbaum, director of the Rabbinical Alliance of America.

More than 225 blocks in Borough Park are enclosed in the eruv. Along the border of the neighborhood, flagging line can be seen strung over

Rabbi Bick said he did not want to appear unsympathetic to women with children, but he contended that part of keeping the Sabbath holy was to make sacrifices. The solution for household women is not to use an eruv and risk violating the Sabbath, but instead to make their husbands take over more care of the children, Rabbi Bick said.

Underlying the opponents' arguments is a belief that Jewish law prohibits the use of an eruv in Borough Park. The Talmud and rabbinical decrees prohibit eruv in cities of more than 600,000 people, in places where routes run straight through town and in areas with numerous shopping districts, Rabbi Bick and others say. Marketplaces and main thoroughfares are public areas by nature, while 600,000 is the number of such areas 20 to 50 the Talmud says were in Moses at Mount Sinai, and therefore serves as the definition of a

Issues of culture and gender in an exemption to rules for public places.

large city. All of those restrictions apply to Brooklyn, eruv opponents have said.

In 1978, some of Borough Park's most respected rabbis proclaimed that Brooklyn did not meet the conditions necessary to allow an eruv. And others, including 60 rabbis who signed a statement opposing the eruv, contend that that ruling cannot be ignored.

"It's a question not to be dealt with by amateurs," said Rabbi Yitzhak

Different traditions produce different Talmudic interpretations.

Mrs. Weber, who says scholars can argue over the eruv all they want, but as long as her family's rabbi continues to say it is kosher, she will use it.

Until this year, Mrs. Weber said, she was stuck in the house on Saturdays, unable to visit friends or to take her children to the park. Now, each Sabbath, Yiddish for Sabbath, she has been able to entertain her children and to take warm food to her 80-year-old aunt who is in a Borough Park hospital within the eruv.

"Before they put up the eruv, by the time Saturday night came I wanted to run out of the house," Mrs. Weber said. "My kids would say, 'Oh, no, not Shabbos again.' Now it's like, 'Wow, it's Shabbos. Are we going to Boro-uh?'"

Some residents have argued that the eruv also enables Orthodox Jews to celebrate the Sabbath better, allowing them to concentrate on prayers and not worry about whether they have left something in their pockets.

"I've lived here for 31 years and I feel totally different, now I can bring a prayer book to synagogue," said Pinchas Shar, a Borough Park plumber.

Many of the rabbis opposed to the eruv see themselves as standing firm against religious liberalization. The eruv, they fear, could lead to more egregious violations of the Sabbath, like buying flowers on credit.

"It's cheaper the Sabbath, it makes it look like a weekday, and that is not something we want to see," said Rabbi Strautnick, whose father, Rabbi Moshe Bick, was a leading opponent of an earlier proposal to build an eruv. "People could abuse it."

רשימת רובם של העירובין ברחבי ארה"ב וקאנאדע

Engelwood, NJ 201.568.3116
 Cherry Hill, NJ 856.667.9700 #8
 Union City, NJ 201.864.4733
 Oradell/ Riveredge/ Paramus, NJ 201.265.4100
 Fairlawn, NJ 201.791.7910
 Highland Park/ Edison, NJ 732.247.ERUV
 Valley Village, CA 818.763.4395
 Los Angeles, CA 877.ERUV.INF(O)
 Denver, CO -East Side- 303.836.ERUV
 Denver, CO -West Side- 303.767.ERUV
 Stamford, CT 203.358.2200
 Washington/ Georgetown, DC 202.338.ERUV
 High Land Lakes/ Miami, FL 305.933.9481
 Miami Beach/ Miami, FL 305.866.ERUV
 Atlanta, GA 404.767.ERUV
 Lakefront, Chicago, IL 312.409.1866
 Lakeview/ Chicago, IL 312.409.1866
 Skokie, IL 847.679.ERUV
 Rogers Park/ Chicago, IL 773.743.7882
 Buffalo Grove, IL 847.484.1800
 Peterson Park/ Lincolnwood, IL 847.677.ERUV
 Indianapolis, IN 317.253.5253
 Rockville/ North Bethesda, MD 301.468.1317
 Rondelstown/ Baltimore, MD 410.655.7818
 Park Heights/ Greenspring/ Baltimore, MD 410.358.ERUV
 Silver Springs, MD 301.587.8252
 Brookline/Newton/Brighton, MA 781.416.9797
 North Charles/Cambridge/Somerville, MA 857.389.ERUV
 Nonantum/ Boston, MA 781.446.9797
 Sharon, MA 781.695.0505
 West Bloomfield, MI 248.855.6170 - 737.2626
 Oak Park, MI 248.569.7793
 Southfield Gardens, MI 248.559.1533
 St. Louis Park/ Minneapolis, MN 612.640.ERUV
 St. Louis, MO 314.863.1811
 Columbus, OH 614.898.2807
 Allentown, PA 610.776.8672
 Pittsburgh, PA 412.421.1437
 Harrisburg, PA 717.234.ERUV
 Elking Park, PA 215.413.6900
 Oxford Circle/ Rhawnhurst/ PA 215.333.ERUV
 Overbook Park/ Wynnewood/ PA 215.473.1019
 Yardley, PA 215.321.5511
 Providence, RI 401.621.9393
 Memphis, TN 901.761.ERUV
 Houston, TX 713.729.0719
 San Antonio, TX 210.490.3559
 Dallas TX 972.392.ERUV
 Seattle, WA 206.725.ERUV
 Glendale, WI 414.228.9296
 Maquon, WI 262.242.8913
 Milwaukee, WI 414.444.ERUV
 Montreal, Canada 514.7-ERUV-11
 Kiryas Tosh, Que. 450.430.8427
 Toronto 416.350.2879
 Sydney, Australia 02.9990.4982
 Melbourne, Australia 613.9528.1235

Bensonhurst/ Brooklyn, NY 718.331.3729
 Flatbush/ Brooklyn, NY 718.377.4242
 Webster - Foster/ Brooklyn, NY 917.909.1ERUV
 Canarsie/ Brooklyn, NY 718.763.5577
 Marine Park/ Brooklyn, NY 718.670.3757
 Boro Park/ Brooklyn, NY 917.293.ERUV
 Park Slope/Brooklyn, NY 718.832.1266
 Sea Gate/ Brooklyn, NY 718.265.1066 - 372.0831
 Brooklyn Hights/ Brooklyn, NY 718.802.1827
 Williamsburg/ Brooklyn, NY 917.980.0085
 Brighton Beach/ Brooklyn, NY 718.648.8169 0843
 Bayswater/ Brooklyn, NY 718.327.8606
 Staten Island, NY 718.494.6700
 Pelham Parkway/ Bronx, NY 718.882.4084
 Hillcrest/ Queens, NY 718.969.2021
 Holliswood/ Queens, NY 718.465.0279
 Kew Garden Hills/Queens, NY 718.263.3921
 Kew Gardens/ Queens, NY 718.847.2673
 Jamaica Estates/ Briarwood/ Queens, NY 718.657.2880
 NY Hospital Medical Center of Queens, NY 718.670.2401
 Windsor Park/ Hollis Hills/ Queens, NY 718.428.1462
 Forest Hills/ Queens, NY 718.544.6898
 Merrick, NY 516.378.2573
 Cedahurst/ Woodmere, NY 516.295.0150 #8
 Atlantic Beach, NY 516.371.2090
 Buffalo, NY 716.634.0212
 Albany, NY 518.489.1530
 Long Beach, NY 718.371.2090
 Lido Beach, NY 516.889.9650
 Far Rockaway/Lawrence, NY 718.471.9200
 West Hempstead, NY 516.481.7429
 White Plains, NY 914.683.9497
 Rochester, NY 716.234.3865
 Binghamton, NY 607.722.1793
 Mill Basin/ Brooklyn, NY 718.444.6868
 Manhattan, NY -West Side-(מאנהאטן) 845.425.2242
 Five Towns, NY 516.295.0150 #1
 New Square, NY 845.354.1708
 Monsey, NY (הרבר טשיל) 845.425.6595
 Monsey, NY (קניקורד) 845.425.9758
 Monsey, NY (הרבר טעמפלער) 845.425.9810
 Monsey, NY (וויניץ) 845.356.3193
 Monsey, NY (מארישען) 845.362.1979 - 2024
 Mount Kisco, NY 914.666.2574
 Kiryas Yoel/ Monroe, NY 845.782.2446
 K. Kasho/ Bedford Hills, NY 914.241.9800 - 9850
 South Fallsburg, NY
 Bella Harber, NY
 New Rochelle, NY
 Teneff, NJ
 Passaic, NJ 973.778.7117
 Teaneck/ Bergenfield, NJ 201.530.0222
 Lawrenceville, NJ 609.883.8833
 Livingston, NJ 973.994.2620 #2
 Deal, NJ 732.660.1001
 East Brunswick, NJ 732.254.2911

מזמור לתודה

להני אברכים יקרים מופלגים בתורה ויראת שמים,
והבע"ב החשובים עוסקי בצרכי צבור באמונה,
כל אחד בשמו הטוב יבורך ה"ו

אשר הקדישו מזמנם היקר לסייע בהקמת העירוב המהודר בשכונתנו.
לזכות את אחב"י תושבי עיר התורה והחסידות כארא פארק יע"א
בשמירת ועונג שבת קודש

(כפי סדר הא"ב)

מו"ה מרדכי אברהם ראזענפעלד נ"ו
מו"ה מרדכי בערגער נ"ו
מו"ה מרדכי ווייס נ"ו
מו"ה מרדכי פיפער נ"ו
מו"ה משה אלי' יוסף שטיינבערג נ"ו
הרב משה דירעקטאר נ"ו
הרב משה חיים שטיינבערג נ"ו
מו"ה משה יוסף בלומענבערג נ"ו
הרב משה יוסף דוב אונסראפער נ"ו
מו"ה משה יוסף פעלבערבוים נ"ו
מו"ה משה פריעדמאן נ"ו
מו"ה משה שווארץ נ"ו
מו"ה משה שמואל גרין נ"ו
הרב נחום יצחק גרוין נ"ו
מו"ה נח זאבלאצקי נ"ו
מו"ה נתן וויינשטאק נ"ו
מו"ה פנחס געלער נ"ו
מו"ה שלום מתת'י אונסראפער נ"ו
מו"ה שלום פריינד נ"ו
מו"ה שלמה אריש נ"ו
מו"ה שלמה זלמן גאטער נ"ו
מו"ה שמואל פולטמאן נ"ו
מו"ה שמואל טייטלבוים נ"ו
מו"ה שמעלקא דאפעלט נ"ו
הרב שמעלקא ליפער נ"ו
מו"ה שמשון העסקל נ"ו
מו"ה שמשון טייטלבוים נ"ו
הרב שמשון צינגער נ"ו
מו"ה שרגא מנחם פריעדמאן נ"ו

מו"ה יוסף גרינוואלד נ"ו
הרב יוסף מענדלאוויטש נ"ו
מו"ה יוסף שלום פריינד נ"ו
הרב יוסף שלמה האפגער נ"ו
מו"ה יוחנא טאבאק נ"ו
מו"ה יעקב הערמאן נ"ו
מו"ה יעקב זעליג לאנדא נ"ו
מו"ה יעקב יוסף בראנסדארפער נ"ו
מו"ה יעקב יוסף מארגערעטען נ"ו
מו"ה יעקב לאנדא נ"ו
מו"ה יעקב ליכטמאן נ"ו
מו"ה יעקב ישראל שטיינמץ נ"ו
מו"ה יצחק יעקב ביינעס נ"ו
מו"ה יצחק מאנדל נ"ו
הרב יצחק צבי סופר נ"ו
מו"ה יצחק צבי ראזענבערג נ"ו
מו"ה יצחק שטרומ נ"ו
מו"ה יצחק שמעון אסטרייכער נ"ו
מו"ה ישי' העכט נ"ו
מו"ה ישעי' שלום וועבער נ"ו
מו"ה ישראל יעקב אונסראפער נ"ו
מו"ה ישראל ניימאן נ"ו
מו"ה לייביש שלעפערדיג נ"ו
מו"ה מאיר פישמאן נ"ו
מו"ה מיכל מייזנסקי נ"ו
מו"ה מנחם פעטמאן נ"ו
מו"ה מ. מ. מארקשטיין נ"ו
מו"ה מענדל קליין נ"ו
הרב מענדל רוזענבערג נ"ו
מו"ה מרדכי זיידענפעלד נ"ו

מו"ה אברהם בנימין שפירא נ"ו
מו"ה אברהם ווייס נ"ו
הרב אברהם פאנעט נ"ו
מו"ה אברהם מאיר פערלמאן נ"ו
מו"ה אהרן יצחק וואקס נ"ו
מו"ה אהרן ישעי' שווארץ נ"ו
מו"ה אהרן לעווין נ"ו
מו"ה אייזיק ווייס נ"ו
מו"ה אלי' לעווין נ"ו
מו"ה אלי' קויפמאן נ"ו
מו"ה אלימלך ווייס נ"ו
מו"ה אלימלך ווייסבלום נ"ו
מו"ה אפרים בלומענבערג נ"ו
מו"ה ארי' דוב קארנבלי נ"ו
מו"ה אשר גלובערמאן נ"ו
מו"ה אשר ישעי' שטיינמץ נ"ו
מו"ה ברוך יעקב בלום נ"ו
מו"ה גבריאל וועבער נ"ו
מו"ה געציל זינגער נ"ו
מו"ה רוד פאנעט נ"ו
מו"ה רוד קאלטין נ"ו
מו"ה הערשל קויפמאן נ"ו
מו"ה חיים גענוט נ"ו
מו"ה חיים מאיר נוסענצווייג נ"ו
מו"ה חיים מרדכי אלטובסקי נ"ו
מו"ה יהונתן שווארץ נ"ו
מו"ה יהודא לייב בוים נ"ו
מו"ה יוחנן גראס נ"ו
מו"ה יונה גלאזער נ"ו

וגם לרבות מע"כ ת"ח שזיכנו בכתיבת חידושי תורה, וכבוד הנדיבים היקרים
שנתנו רשותם לקבוע העירוב, ושהחזיקו בנרבת לכם בהוצאת העירוב

**וכל מי שעוסקים בצרכי צבור באמונה הקב"ה ישלם שכרם
וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם**

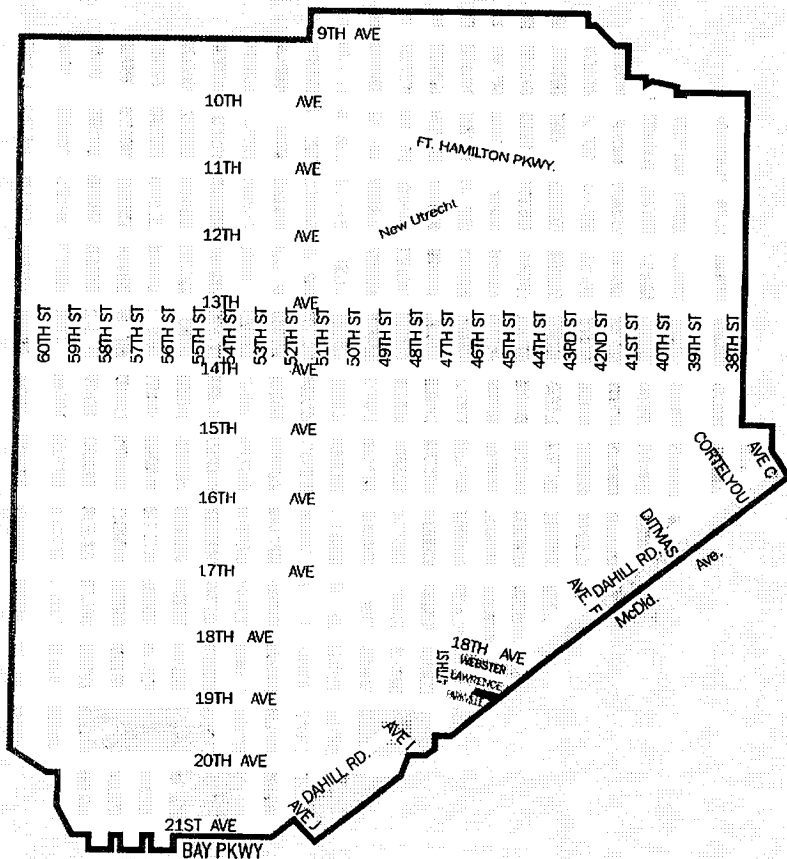
**EIRIV SOCIETY
OF BORO PARK**

**ועד העירוב
ד'בארא פארק**

שנת תשס"ב

בס"ד

תחומי העירוב

**בהשגחת ובפיקוח
הגה"צ גאב"ד ור"מ סערדאהעלי שליט"א
ובי"ד המיוחד לעניני העירוב**

ליתר פרטים אפשר להתקשר
1-917-293-ERUV(3788) • Fax Back 718-438-7411

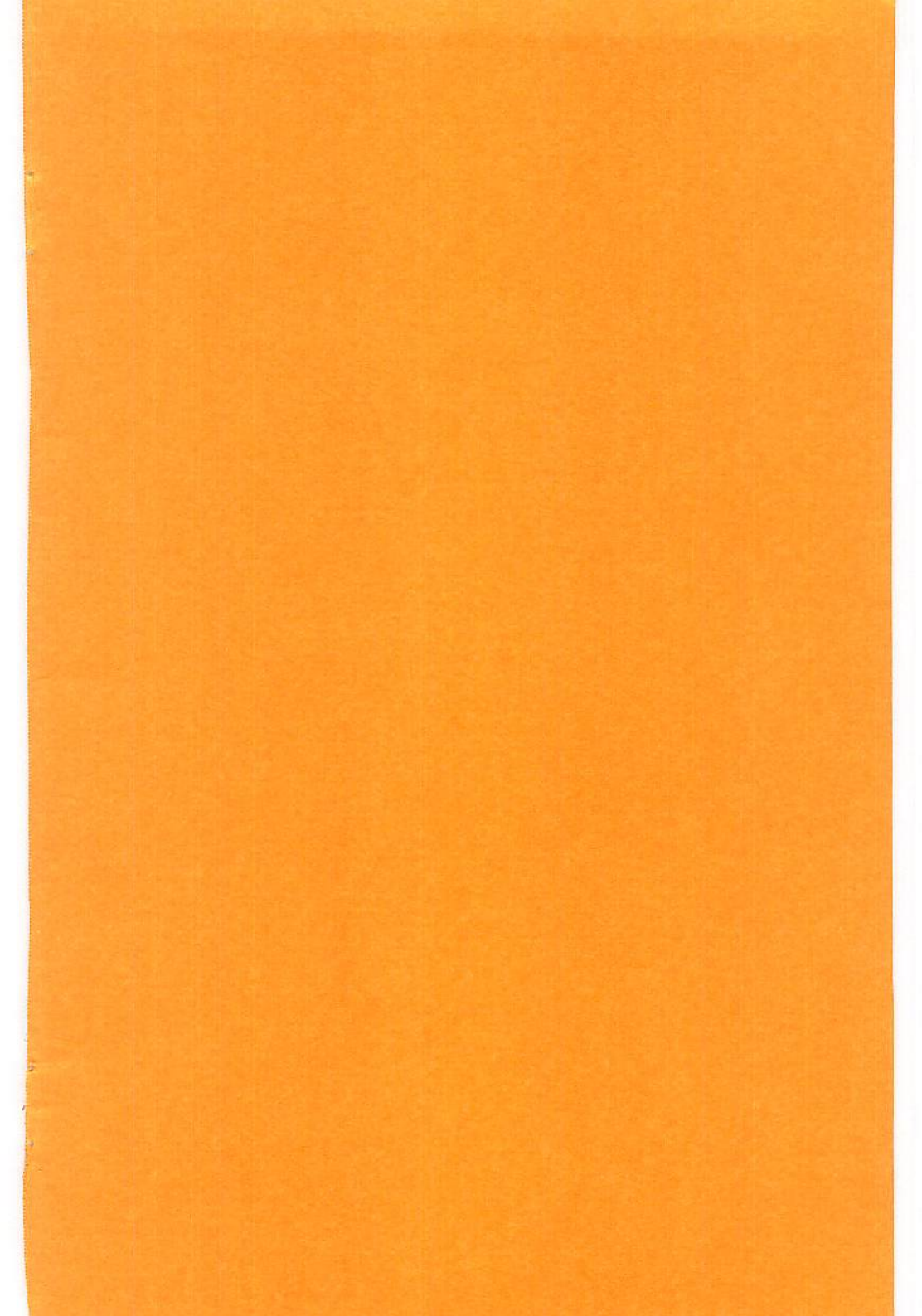
EIRIV SOCIETY OF BORO PARK • 1419 44TH STREET • BROOKLYN, NY 11219

קונטרס
בענין עירובין

בעזר החונן לאדם דעת מאת
 ישעיהו מוכיה דירעקמאר

הקונטרס הזה הופיע בשנת תשמ"א
 תשמ"ג

ואנו מדפיסים אותו עוד הפעם
 לזכות את הרבים
 תש"ס חשון

קונטרס
בענין עירובין

בעזר החונן לאדם דעת מאת
ישעיהו מוֹבִיָּה דִּירֶעֱקֵמָאָר

הקונטרס הזה הופיע בשנת תשמ"א
תשמ"ג

ואנו מדפיסים אותו עוד הפעם
לזכות את הרבים
תש"ס חשון

Rabbi Shiah T. Director

1540 57th Street

Brooklyn, N Y 11219

718 435-2269

קונטרס בענין עירובין

הקדמה בדרך מודעה

(א) אמר המחבר להי' ידוע לכל מאן דכעי למידע כי אלו אשר לא נוחא להם כחקון העירוב הרי לאו לשם שמים אלא קנאה היא וקנאתם קנאת שקר הוא כידוע ויש מהם אשר רין חסיד שוטה רביע עליהם.

(ב) וצאו ודאו מה שאמרו חז"ל בדבר חיוב הוריות של חקוני עירובין. עיין בגמרא עירובין דף ס"ח ע"א ודף פ' ע"א ודף מ"ו ע"א ודף ל"ד בחוספות סד"ה ואמאי ורש"י סד"ה תורת מחיצה דף ס' וס"א וס"ד וס"ה וס"ו ושם ברש"י וחוספות. וכן בחוספות מ"ה ונ"ט.

(ג) ועיין בתשובת הרא"ש כלל כ"א שנידה לרב אחד בעבור זה שהיה נגד חקון העירוב שבעירו ע"ש. וכן כתב התשב"ץ על אנשים כאלו או שהם הדייטות גמורה הוא או מינות נזקקה בו, וככלל על אנשים כאלו אשר בית ישראל נשען עליהם כעוה"ר הרי נאמרו רק בעבור עצלותם כי קולר העם חלוי כצוארם וככר צווחי הרבה מגדולי ישראל כספרים שאין לנו לגבב חומרות בזמן הזה בענין הנחוץ להרים מכשול.

(ד) על כן חובה עלינו להמתיק הדינים ככל מה שנוכל ובפרט בשל סופרים והלכה כדברי המקיל בעירוב עכ"ל.

(ה) וכן כתבו עוד רבים ואמרו שכל בר דעת ויראה ה' נוגעת בלבבו הרי ישפוט בשכלו כי אנחנו מחויבים ככל אמצעי כחנו לחפש היתרים וקולות ולסמוך בעת הצורך להקל בחקון העירוב ולחקנו אף שבהאי אופן חיקון הרי המקיל יחיד לגבי רבים אעפ"כ אם בקושי הוא לחקנו באופן היותר מועיל אזי יש לסמוך על היחיד המקיל ולא לבטל מלחקן כלל. וטעמא בזה כתבו גדולי האחרונים דכיון שאי אפשר בשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל כ"ב הקטנים וגם לא את נשותיהם וחלושי דעת. לשמרם בכל יום השבח מבלי להוציא מפתח ביתם החוצה דברים קטנים ומטפחות.

(ו) וכן כמה צער ודוחק יסכלו הגדולים הנוהרים ובפרט בענין חפלה בכית הכנסת ביום שבת קודש בהבאת הטליחים והסידורים וכדומה ולכן פשוט הוא דאמרינן כל מה שיש לך להקל בזה הקל ואל ינוח את העיר מבלי שום חקן חלילה.

(ז) ועיין בדרכי משה סי' שס"ג אשר כעבור זה הניח תקנה להיות בעירו אף שהתקנה זו לא ישר בעינו ויש לי אריכות רב בזה בגודל התאמצות של חקוני עירובין ואין להאריך: ומעט מן המעט בזה יחבאר לקמן בס"ד.

תיקוני עירובין

סימן א

**האומרים שלא לתקן עירובין המה עוברי דרך התורה
דברי התשב"ץ בזה**

א) ואולם שמעתי דעת עם אשר לדעתי המה עוברי דרך התורה, שמים אור לחושך וחושך לאורה, שאומרים כי זהו מצוה הכאה בעבירה, כי בהחיר טלטול בשבת לההמון יטלטלו גם דברים המוקצים בשבת, וגם ילולתא היא לקדושת שבת אם הכל מטלטלים בשבת ואפילו בהיתר.
וכנהנה סכרות הכרס מלאות ארס אשר יכדו להם.

ב) לזאת הנני להודיעם כי בחשב"ץ הגדול (ח"ב סימן ל"ז) נשאל בזה אם יש חשש עבירה בתיקוני מוכאות לת"ח והשיב חס ושלום אבל הוריו בזה הר"ז משובח, ואדרבה הם חמהים בגמרא על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן, כדאיתא בס' הדר (ס"ח). ונראה מכאן (היינו מהגמרא דס' הדר) דרך ת"ח הוא לתקן ומי שלבו נוקפו בזה הדייטות גמורה היא או מינות נזרקה בו כו' וזכות גדול היא למחקן עיין שם.

המחמיר שלא כדיון נגד מסקי התלמיד הוא כמו מינות

א) והסכה השנית אשר יתכן שאינו חושש לתקן עירובין ולהסיר מכשול מעם הוא לא מצד כפירה ומינות רק בהיפך מצד יראת שמים דאית ביה שאומר כי ילולתא הוא לקדושת שבת אם הכל מטלטלים בפרהסיא אפילו בהיתר.

הנהה כסולת למנחה (מהגאון בעל מנח"י) כתב בשם תורת האשם דמי שרוצה להחמיר לנהוג איסור בדבר שלא מצינו שהחמירו אמוראי כגון מה שנחבטל בששים או בכלי שני הוי כמו מינות ויצא שכרו בהפסדו ודלא כמ"ש או"ח כלל נ"ז בסופו עכ"ד.

ב) ואיך שיהיה י"ל דשיטת החשב"ץ שכתב דמי שלבו נוקפו ואינו מתקן עירובין אם הוא אינו הדייט אמרינן דמינות נזרקה בו הוא כדברי תורת האשם, והמרדכי בשם מהרש"ם והמרש"ל בחשוכה דהמחמיר נגד פסק התלמוד הוא כמו מינות, ועיין רו"ח ס' כירה בפסק דהטמנה שכתב ג"כ כה"ג.

**ביאור דברי התשב"ץ שמי שלבו נוקפו בזה ואינו מתקן עירובין
הדייטות גמורה היא או מינות נזרקה בו**

(א) דברי החשב"ץ שהבאתי לעיל בס"ד שאמר דהר"ז לתקן עירובין הר"ז משוכח בדרך ת"ח הוא לתקן כו' ומי שלבו נוקפו כזה הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו עכ"ל. הנה זה צריך ביאור טובא דכשלמא מאי דחשדו החשב"ץ בהדיוטות נוחא, כי כן המוחש למר אותנו לדעת כי ההדיוט גם שנתמנה לרב ומורה, ולרבים יענה הוראות בחוך ביתו כאיסור והיתר וכיוצא, בכל זאת רצונו אשר במחשך יהיה מעשהו וירא לעשות מעשה כרבים כמו חקן עירובין מילתא דמפרסמא כי יחוש לנפשו פן תגלה חרפתו בקהל, ונודע אשמתו וגסותו והדיוטותו, כי הוא ע"ה וכוד וכתר הרכנות אינה הולמתו.

(ב) ואמנם האיש אשר הוא ת"ח יודע איך אפשר לתקן עירובין ולהסיר ממשול מעם ולא יהיה חילול דבר ד' ומצותו והוא מחרשל כזה הוא רק לאחת משתי אלה, או מצד כפירה וזה יתכן על כמה אופנים כופר לגמרי ח"ו, או שאינו מאמין כלל בקדושת השבת וסובר כדברי טורנוסרופס הרשע שאמר בסנהדרין (ס"ה:) מה יום מימים, או לכל הפחות שאינו מאמין כאיסור טלטול והוצאה.

ואולם כ"ז יש להסתפק אם אנחנו באים לדנו כעכ"ם לגמרי (או מה"ח או מדרכנו) אבל להביאור כדברי החשב"ץ הרי אין אנו צריכים כלל לזה אלא דאמרין דהתרשלות התיקון, זה אות דמינות אית ביה, וכיון דאינו מאמין כאיסור טלטול והוצאה אע"ג דהוא פרט מן המצוה הרי כבר נמצא בו מינות, גם יתכן דהמינות דאית ביה הוא שאינו מודה בעירוב וכופר בתורה שכע"פ עיין רמב"ם פ"א מעירובין ובדברי התוספות יו"ט ריש ס"ו ריש ס"ו דעירובין, ומה"ט מחרשל בתיקונם. (נלקט משו"ח בית אב תניינא)

סימן ב

ענף א

דברי חז"ל וגדולי הדורות המזרזים לתקן עירובין

(א) והנה למותר להביא פה ראיות על חקן גדול כזה שהוא חקן, וכבר נהגו בו בכל ערי ישראל העתיקות והגדולות, כמו ווילנא, ווארשא, קראקא, פינסק, ברדיטשוב, וכדומה. שהרכנים הגאונים שישבו שם כסאות למשפט השתדלו כ"א בעירו להנהיג החקן הזה.

וכל המהרהר אח"ז כאלו מהרהר אחרי כל גדולי ישראל, שעמדו לנו מימות רבינא ורב אשי, שתקנו עירובין בעיריהם.

(ב) אולם מפני, שכפי הידוע לכני עירנו, היו כזה מערערים אחדים על עיקר התקן הזה, שאמרו שאינו חקן כל עיקר, ואחרים נואלו לומר שזה ממשול, אמרתי לציין כזה מאמרים אחדים מדברי חז"ל, שמימיהם אנו שוחים, עד כמה שהסלינו בענין זה, כדי להוציא מלבן של הנוקפים.

(ג) בעירובין (ס"ח ע"א) אמרו: מבואה דאית ביה תרי גברי דברכי כרכנן לא ליהוי ביה לא עירוב ולא שיתוף, ומביא ע"ז במדרכי מכאן משמע דמצוה לערב דלא ליחו לידי איסור (ובהנהגות מיימוני מביא זה בשם התוס' ובתוס' שלפנינו ליתא רצ"ע). ואמרו שם (דף פ' ע"א) אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא השתתף,

כני המכור נכנסים לחוך ביתו ונוטלין שיתופין בע"כ ממנו. ושם: כופין אותו לעשות לחי וקורה למכור, ובתוס' שם ע"כ פירשו דכי ליכא מחיצות דאסור לטלטל בתוכו דין הוא שכופין אותו לעשות תקנה להחיר הטלטול. ושם אמרו: אמר לי ר"י בר' יוסי בבלאי כ"כ אתה מחמיר בעירובין. כך אמר אבא כל שיש לך להקל בעירובין הקל. וכן הוא שם בירושלמי שריה א"ל לר"י כך שמעתי מאביך כל מה שאת יכול להקל בעירובין הקל, והרמב"ם חשב זה למצות עשה מדברי סופרים.

תשובות הרא"ש

(ד) ובתשובת הרא"ש כלל כ"א סי' ח' נמצא, שרב אחד התנגד לחקוני המכירות בעיר

והתמרמר הרא"ש מאד על זה עד שהחרימו ונידו. ומפני חידושה אעתיק כאן תוכן תשובתו וז"ל:

תשובה.

על שלא רצה לשוכ מאולתו מענין העירוב: אתה רבי יעקב בר' משה כבר כתבתי לך על ענין העירוב שנהגו בכל גלילות ישראל להחיר מכאותיהם המפולשין בין הגוים בצורת פתח ואתה אסרת אותה לקהל פרידש וכתבת לי כאולתך ואני הודעתיך שאין בהם ממש. והזהרתיך שתחזור בך ותאמר לקהל שיתקנו מכאותיהם כאשר הורגלו עס"י גדוליהם.

והנה הוגד לי שאתה עומד במרדך ואתה מכשיל את הרבים בחלול שבת. לכן אני גוזר עליך אחר שינתן לך כתב זה בעדים, שתחקן המכירות כצוה"ס תוך שבועים אחר שתראה כתב זה. ואם לא חתקן המכירות כאשר כתבתי, אני מנדה אותך ואם היית בימי הסנהדרין היו ממיתין אותך כי אתה בא לעקור לימוד שסידר לנו רב אשי, לחלוק על כל הגדולים שהיו עד היום הזה אותם שמתי ז"ל ואת אשר המה חיים עד הנה. לכן חזור בך ואל תשוט תורת משה רבינו ע"ה. חתום הרא"ש.

(ה) והלאה שם תשובה שני' ממנו אודות זה וז"ל:

הכתב ששלחתי לאותו החסר-מות בר' ואם לא יחזור בו אני מתרה בך ואת כל הקהל שניהגו בו נידוי באותו המשוגע יעקב בר' משה וירחיקוהו ויבדילוהו מעדת ישראל כי דבר זה צריך חיזוק שלא יבא כל שוטה חסר דעת לבטל תורת משה רבינו ע"ה, ואם יעמוד במרדו ולא ינהוג דין מנודה בעצמו אני גוזר עליו כמצות אדונינו המלך יריה שיתן אלף זה למושל העיר, ואני גוזר עליך ר"י שתמסור כתבי זה למושל העיר, שיגבה ממנו קנס הנזכר ואם כל זה לא יועיל גוזרני עליך שתוריעני הכל. ומצוה לגדולתו בכל הקהלות ספרד, וגם ידונו אותו למות בדין זקן ממרא כי אנו חייבים למסור נפשותינו על תורת האלהים ולכער עושה הרעה מקרכינו בר'. עכ"ל הרא"ש.

והנה רואים אנחנו דברים נוראים ומבהילים יוצאים כלכת אש מפי קדוש ר' מרן הרא"ש וז"ל ומי יתן ונדע שיטת הר' יעקב בר' משה טעמו ונימוקו והלא בטח גם הוא לא היה קטיל קני כאנמא.

ענף ב

דברי הטור, ב"י, המרדכי, ברכי יוסף, ש"ע הרב בגדול המצוה להדר אחר תיקון עירובין.

(א) כטור סי' שצ"ה מצוה לחזור בין אחר עירובי חצרות ובין אחר שחופי מכאור ועל שניהם הוא מברך כו'. וכב"י סר"ס שצ"ד ח"ל: אבל גבי עירובי חצרות מאי מצוה איכא? ואפשר דכיון שאם לא עירב אפשר לבוא לטלטל באיסור וכשמערכ פורש מאיסור זה מצוה חשובה. ועוד שם רס"י שצ"ה על דברי הטור מצוה לחזור בין אחר ער"ח כו'. כ"כ המרדכי בפ' הדר כו' וטעמא רבא איכא דלא ליחו לידי איסור לאפוקי ולעילוי באיסור עכ"ל.

(ב) ח"ל שר"ע הרב מלאדי ו"ל (סי' שס"ו סעי' י"ח) מצוה לחזור אחרי עירובי חצרות. כדי שלא יבאו לטלטל באיסור וצריך לברך עליו כו'. וכס"י שצ"ה מצוה לחזור אחר שיחופי מכאור כמו עירובי חצרות ומברך עליו על מצות עירוב כו'.

(ג) וגם בכרכי יוסף מכיא בשם החשכ"ץ ח"ל אין חשש עבירה ח"ו בתקוני מכאור ואדרבא הור"י היה זה משוכה ואיכא לאחמיה על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן ואלמלא טרדת הגוסס דרך ח"ח הוא לתקן ומי שלכו נוקט בזה הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו עכ"ל, וכדלעיל.

ענף ג

תשובת הח"ס

(א) ראי להעתיק בכאן תשובת הגאון הצדיק הח"ס חלק אר"ח חשוב צ"ט בענין זה ח"ל: "שאל ממני הרי"ב נ"י לכרד לו בראיית בדברי חז"ל, שראוי ונכון לכל קהל עם ישראל, בכל מקומות מושבותיהם, לתקן מכאוריהם בתקונים צוה"פ או שאר תקונים כיצא בו, כדי שלא יכשלו רוב המון העם בהוצאה מרשות לרשות ביום ש"ק — דבר זה אינו צריך לפנים ולראי' והוא מן השכל והמבואר להראי' מברכי' חז"ל, השכל מחייב, כאשר ידוע, ששמירת יום ש"ק מעשית כל חמץ הוא אצלנו ממצות הראשונה ומי שאינו משמר כהלכתו הרי הוא ככופר ומוקר בכל התורה כלה, ואיסור הוצאה מרה"ר לרה"י או בהיפוך הוא מאותן המלאכות שהעובר עליהן הוא כמומר לכל התורה, כמבואר שם עירובין ס"ט כו', ואנו מצווין על הקטנים שלא להרגילם כחולל שבת, כמבואר בשו"ע אר"ח סי' שע"ג ג', וכן אסור להרגילם כחולל שבת ומועד אף בדבר שהוא משום שבות ומבואר שם דמיירי שלא הגיע לחינוך, שהוא בן ד' וה' שנים, וא"כ כל בן דעת ישפוט כשכלו שא"א בשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל ב"ב הקטנים וגם לא נשוחתים וחלושי דעת לשמרם בכל יום השבת מכלי להוציא מפתח ביתם החוצה דברים קטנים ומטפחת וקטרים ופתם כידם וכמה צער ודוחק יסבלו הגדולים המזהרים, ובפרט כענין חפלה כביה"כ ביום ש"ק כהכאת סידורים להתפלל מתוכם וטליחים וכדומה, עט"ז ס' שמי' סק"ו, אי"כ השכל ששוט גוזר שראוי ומחויב לתקן החצרות והמכאור בעירוב המהיר לטלטול כו'.

(ב) ומצינו לחז"ל ביצה ד' ט"ו סוף ע"ב מאי קלקולא ומתרץ הגמ' כיון דמקלקלי כ"י רבים היינו קלקולא ופרש"י דמקלקלי כ"י רבים ששוכחים ומטלטלים בלא עירוב כו' אי"כ ק"ו השתא ומה החם אינו אלא לשבת אחת ובנזיל יכולים להזהר בטלטול שבת א' ומה שהמורה עשה כן משום חומרת י"ט, שלא לערב בע"ש שהוא י"ט, קרי ל"י קלקולא. כשי"כ שאין להתעצל מלתקן המכאור לשמור העם מקלקול שבתות כל השנה כלה. והרב ח"ח עליו מוטל לתקן המכאור, ובאם לאו מכשול וקולר העם חלוי בצוארו, כדאמרין עירובין ס"ח א' א"ל רבנ"ה לאנ"י כו'. והוצרך אנ"י להתעצל על המכשלה הזאת כו'.

ג) ובטוש"ע מצוה לחזור אחר ע"ח ומכרך על מצות עירוב. ואין כוונת הברכה על אשר אסר הוצאה וטלטול. דאין לכרך וצונו על המניעה כו'. אלא ע"כ דהאי ברכה על מצות עירוב — על מצות התקן הגדול להשמר ע"י מאיסור הוצאה שממש א"א להזהר ממנה כו'. ופשוט שמעלתו ישחדל בכל עוז לחקן בני קהלתו. כו'.

משה הק' סופר.

ד) הדברים הברורים הללו אינם צריכים ביאור. וגם מטעם זה הקילו כ"כ חכמינו בעירוב כדי להקל התקון כענין זה להציל רבים מאיסור.

דברי הדרכי משה

ה) בר"מ סי' שס"ג: שמצא מנהג מענין זה של צוה"פ שנחפלא עליו ולא ישר בעיניו אלא כדי שלא יבאו לטלטל באיסור הניח להם החקנה.

דברי הגאון משאוועל

ו) וכן כתב מענין זה זקן גאוני דורו הרב ר' יוסף זכריה שטערין ז"ל משאוועל ח"ל: ובכלל הענין משאלתו מאד ראוי ונחוץ להשיב כענין זה ובפרט בעירובין שכבר אמרו חז"ל בעירובין פ' ע"א כל שיש לך להקל בעירובין הקל וקיל"ן הלכה כדברי המיקל בעירוב. שם מ"ו א'. ולי"ד א' תוס' סד"ה ואמאי. וס' ע"א רש"י סד"ה תורת מתיצה. וס"א ב' כרש"י ותוס'. וס"ד א' רש"י סד"ה ה' שכורים. וס"ה ב' תוד"ה איקלעו. ורש"י ר"ד ס"ו ותוס' ד"ה יפה. ובתוס' מ"ה סע"ב ונ"ט א' כו'. עכ"ל ממה שנוגע לענינו בכאן.

ענף ד

אין לחוש לחששות שלא נזכרו בתלמוד

א) אחרי כל ההוכחות הללו. שהבאנו מן התלמוד ומכל רבוותיו הראשונים והאחרונים. שמימיהם אנו שותים עד כמה שהפליגו בענין זה. אין כל צורך להשיב על דברי המתעקשים שמבקשים להפוך דברי אלקים חיים ולחלוק על כל דברי רבוותינו בסכרות ריקות כעלמא בלי טעם וראי'.

ב) וע"ד מה שפקפקו עוד שיש לחשוש כיון שאין כל העיר מעורבת. שמא יוציאו חוץ לעירוב. הנה אם נבוא לחשוש לזה א"כ אין לדבר סוף ומאין לנו לחשוש חששא שלא נזכרה בתלמוד ואדרכא הלא אמרו (עירובין נ"ט) עיר של רבים אין מערבין את כלה אלא עושין לה שיעור. הלא לא חיישינן שמא יוציא ממקום העירוב למקום המשורר. וכן אמרו שם מ"ב ע"ב ה"י מודד וכלחה מדרו כחצי חצר אין לו אלא חצי חצר. פשיטא? מהו דחימא ליתוש דלמא אחי לטלטולי ככולהו קמל"ן.

כל שיש לך להקל בעירובין הקל

א) הוכחתו להאריך כענין זה. כשכיל שנמצאו עוררין על עצם התקנה שהיא דבר שנחפשט בכל ערי ישראל ובכל מקום לא חששו לחששות כאלו. ואם באנו לחוש אין אנו מספקין אפילו באיסורים דאורייתא ובפרט בעירובין שהיא דרבנן וכמו שאמרו. הבאתי

לעיל: כ"כ אתה מחמיר בעירובין כל שיש לך להקל בעירובין הקל. והגנו מציעים כזה את דברי גרולי הדורות ומכתבים מגרולי דורינו בענין זה וכ"ה שהודו לנו חכמים והסכימו עמנו כל הגדולים. והגני בטוח שבני עירנו היראים והחרדים האמחים יכירו את גודל הערך של התקנה הזאת ואת התועלת שחצא ממנה לחזוק הרוח ויזכירו לטוב את העושים והמעשים בדבר זה. (ועיין בשאלות וחשובות בית אב תנינא קונטרס כרם אב ס"א מה שהאריך כזה).

סימן ג

דברי חכמי הסוד בגודל המצוה של תיקון עירובין
מבואר דענין עירוב הוא להמתיק הדינים, לגרש החיצונים
ולהגביר החסידים ועוד ועוד ענינים עמוק עמוק מאד מי ימצאנו.
לשון ההקדמה לספר תיקון עירובין לובלין תרנ"א
 (א) אודה ה' מאד כפי ובתוך רבים אהללו שזכייה להיות מחובשי ביהמ"ד ולהעלות

המעט מחידושי תורה כמאן דמסיק חעלא מבי כרכא. ואף כי מי יאמר זכיתו לכי ללמוד בתורה כטהרה ובפרישות ובפטרות בטידדות פצעי הזמן ודוחק הפרנסה.

אולם עכ"ז בעזה"ר שלומדי התורה הם לכוז וממש שחים עד לעפר נחשב גם זה המעט לפני ית"ש לרב מאוד. כמבואר בס' הקדוש ליקוטי תורה למהר"י וצ"ל.

וענין עירוב הוא כי הראש וסוף של חיבת עירוב הוא לרמוז על ע"ב גשרים דחסד שנמחקים על ידם הדינים הרומזים ברי"ז שבאמצע שהם גימטרי' גבורה. אריה. שרומז לתוקף הדינים. שלזה רומז הפסוק הושיעני מפי אר"י. וזה הוא מרת ת"ת דז"א שבא מבחי' התדבקות והתכללות שנכללו אבא ואמא וע"ז. ומהתכללות הזה נעשה ת"ת דז"א כלול מחסד וגבורה שנמחקו זכ"ז. כמבואר ברע"מ פ' פנחס ובס' הק' עץ חיים (כשער הנ"ל פרק ג'). ולזה יעקב אבינו ע"ה שמדתו הוא מרת ת"ת שהוא עמודא דאמצעי'תא. יושב אוהלים. כתיב ב' ירחן את פני העיר ודרשו חז"ל עירובין חקן להם כי הוא שייך לשורש קדושתו. ולכוונת המחקה זו היו הלוי' המנצחים בשיר על הדוכן רפ"ח. כדאי' (כזה"א) כ"ה) כ"ד משמרות ככל משמר י"ב לוי' שהם כס"ה רפ"ח. יען כי הלוי' מסיטרא דגבורות שהם רי"ז כמנין גבורה. מפני שחיבת לוי עולה מילוי ע"ב דיוקן. ומלוי' הוא רין שבגימטריא אלהיים כמ"ש בלק"ח פ' שופטים. וממחקים אותם בנעימת השיר כע"ב חסדים כמו שהאריך כזה בס' הק' מגלה עמוקות פ' קרח. וזה כיון רש"י ויל' ברוח קדשו בפי' קרח שעל הדוכן נתייחסו עד יעקב אבינו ע"ה שמדתו היה ג"כ אחוז בזה להמתיק הנבחות בחסדים. וכן הלוי' היו ג"כ מספרם רפ"ח כמנין חס"ד גבורה. וכן עירוב שחקן יעקב בגימטרי' רפ"ח להמחקה הנ"ל:

**האריז"ל, ובעל בני יששכר, ועוד מקדושי עליון ה' מנהגם לדקדק
לישא במקום שיש עירוב לחזק אמיתיות דברי רבותינו וחז"ל
שהתקינו עירובין, דברי שער הכוונות וביאור לדבריו בספר נימוקי
אורח חיים סימן שצ"ד סעיף א' וז"ל**

(ב) בספק עירוב וכו' והוא שיהי' לו חזקת כשרות. עי' כשעה"כ ופע"ח וז"ל בשעה"כ
(וענין רחיצת פניו ידיו ורגליו כד"ה ענין העירוב) והנה ראיתי למורי ז"ל שבשחרית יום
שבת ה' מוליך עמו הטלית והחומש מכיתו לביהכ"נ וגם ה' מוליכו לבית הטבילה
אשר מחוץ לעיר צפת ת"ו אותה הנודעת ולא ה' מקפיד וחושש לחקור בענין העירוב
שנעשה בשיטתו כל מבוואות צפת ת"ו או אשר נעשה לבית הטבילה אם היו נעשין
כהלכתן או לאו עכ"ל.

וכיון שהוא ספק הוצאה בכרמלית דרבנן וגם ה' מוחזק בכשרות שיש שם צוה"ס
ע"כ סמך על זה גם בלי בדיקה ובירור בכל פעם.

וגם י"ל אולי הלך השמש וגם אז. כמו כימינו כקהלות הקודש) ככל עש"ק לברוך
העירובין צוה"ס והי' להם חזקת כשרות מהסמך ע"ש הקודם.

(ג) ואין לומר שסמך האריז"ל בזה על רוח קדשו (הצלול וכוור) שהי' מביט מסוף
העולם ועד סופו ומכ"ש להרגיש (בצפת ת"ו) בעירו אם הצוה"ס כהלכתו עומד עוונה.
ז"א. דעל רוח"ק אין רשארן לסמוך ובפרט להקיל ולהתיר ענונה אם אין ערים הצריכ'י'
עפ"י התורה. וגם אם לא ה' מותר לסמוך על החזקה רק מפני שראה ברוה"ק שהצוה"ס
כהלכתו אז לא ה' האריז"ל נוהג להקל בפני אחרים הרואים שאין להם רוח"ק ויסמכו ח"ו
להקל במקום שאין רשארן. אי"ו דמה"ת מותר לסמוך על החזקה כנ"ל ע"כ לא רצה
רבינו האריז"ל להחמיר.

(ד) וכמו שמקובל בידינו בשם קדוש זקינו בעל בני יששכר ז"ל (כשהי' בעירו או
במקום שהוחזקו בעירובין בטוב) ביציאתו לחוץ מביתו בש"ק לקח לתוך בגדו
מפתח, וכיוצא כדי שישאווהו במקום העירוב ולא יהי' בכלל מי שאינו מודה בעירוב
עכד"ה. (וכיון דאין מחמירין כד' הרמב"ם [ובשר"ע סי' שס"ב סעי' י'] דצוה"ס עושין רק
במקום שעומד מרובה על הפרץ. והיינו בכל העיר ע"כ אין מקום להחמיר יותר כלל).
שוב ראיתי כד' זקינו בעל בני"ש הנז'. הוא עוד נפתח בגדולי הראשונים ז"ל התשכ"ץ
ומובא בכרכי יוסף בזה שכי' בזה הלשון ומי שלבו נוקטו בזה (בתיקון עירובין).
הדיוטות גמורה הוא או מינות נזרקה בו עכ"ל עיי"ש. והגם כי ראיתי בס' שערי רחמים
דיני מנהגי הגרי"א מודילנא ז"ל (הלי' שבת אורח צ"ג) כי מנהגו ה' שלא לישא כלל בשבת
אפי' במקום שיש עירוב אכן מנהגינו ומנהג אבותינו ורבותינו הקדושים זי"ע לדקדק
לישא במקום שיש עירוב וכד' רבינו האריז"ל והתשכ"ץ ז"ל כדי לחזק אמיתות דברי
אבותינו והכו"ל שהתקינו עירובין ושלא להיות ח"ו (בחדש) בכלל מי שאינו מודה
בעירוב וסודו משלמה המלך שאחז"ל בשעה שתיקן עירובין יצתה בת קול אם חכם
בני ישמח לבי גם אני.

חלק ב

הלכתא גבירתא, פרטי דינים

בהלכות עירובין

סימן א

ביאור דין דהיקף הבתים היו מחיצה, ודין דמחיצת הים, דברי התיו יהושע וגדולי ירושלים בדורו, הגאון ר' חיים ברלין, החזון איש, ומהר"י שטייף בזה.

(א) כספר תיו יהושע מבואר באריכות דהיקף הכתים והחצרות המסבבין העיר היו כהיקף חומה וכן המבואות שבערים הגדולים נקראים מבואות סתומות מג' רוחות. עיין שם כרך ב'. דף ג' עמוד ב'. דף ד'. דף ו' באות ו' שם. בעמוד ב' שם. וכדף ח'. כדי שיהי' הענין מבורר יותר מצרפים אנו כזה מפה מעיר אדעסא. כענין העירוב כעיר הנ"ל כתב בעה"מ תיו יהושע חשוכתו. והוא הדין לשאר עירות שסדר בניי הכתים והרחובות נכנו כאופן כזה, כמו שכתב שם. כדי לכרר הענין היטב יהי' לתועלת לעיין במפה.

(ב) זה לשון הגאון בהמ"ס תיו יהושע חורת חיקון עירובין ח"ל: הנה עירות גדולות כגון אדעס וכיוצא בו אשר בניי המבואות של הכתים והחצרות רבות הן ונבנו כולם כאופן אשר המפולשות של כל מבו ומבו שכתוך פנים העיר אינן מכוונים זה כנגד זה ממש אשר מבואות כאלו נקראות כלשון חז"ל מבואות עקמומות ומחמת עקמומיות זו הרי שניה כדברי חז"ל פלוגתא בהם בין רב ושמואל אשר שמואל סובר דעירות של מבואות כאלו לאו ר"ה כלל וטעמו הוא כאשר בארתי לעיל כיון שהעומד שם כתוך המבוי אין הוא רואה בראשיה המפולשת את הפתוחה שבה שהיא פתוחה לר"ה שחורץ להעיר ואף שהמבואות בראשיהם פתוחים אלו לאלו אך מצד העקמומות שבהם אין אחד מהם נוטה לר"ה שבקצה העיר. אך רק יש להחמיר במבואות האחרונות הבנרים בקצה העיר אשר אחריהם אין עוד דירורין של מבואות ושם תוכל להיות אשר העומד כתוך המבוי דשם יכול לראות את ראשיה המפולשת שהיא מפולשת ופתוחה כנגדו לר"ה מול פני השדה ממש וכן תוכל להיות שם ששני ראשיה המפולשים מכוונים זה כנגד זה כפתוחה לר"ה ואז תוכל להיות נראה וניכר המפולש שבה מול פני השדה להעומד בה אבל עכ"פ אלו המבואות שכתוך העיר עד מבו האחרונה שבקצה העיר נגד מול השדה אף שכל אלו בראשיהם פתוחים אלו לאלו עד מבו האחרונה שבקצה העיר שהיא מפולשת ופתוחה לר"ה אבל מ"מ אין בני המבואות שכתוך העיר יכולים לראות דרך מבואותיהם את ר"ה כנ"ל כיון שאין בהם פילוש למול פני השדה שבקצה העיר כנ"ל ולכן נמצא אשר כל המבואות האלו עד מבו האחרונה נחשבים כמבואות סתומות מג' צדדים שאין עליהם שם ר"ה אף כס"ד כוקעין בהם ואף ברחב ט"ז ואף לרי"ב ורב דפליג על שמואל ואומר דמבוי עקום הרי כמפולש אוי גרולי הפוסקים מפרשים כוונתו דקאי על עקום כענין ג"ס. ע"ש טעמם ואף לאלו דס"ל דאף עקום הרי כעין דלית פליג רב ע"ש אבל באופני בניי מבואות שבעירות כנ"ל הרי גם רב מודה דדינם כמבואות סתומות מג' צדדים וכיון שהם נקראים מבואות סתומות כג' צדדים כבר הארכתי וכיארתי לעיל

בנידן העירוב שבעיר ארעס וכיוצא בה דהגנה של המחיצות שבמקום ההיקף בעירות כאלה חשבינן למחיצות כשרות כאין לחוש להמחמירין שבהם כי גם הם מורים להקל בפשיטות במחיצות האלו היכא שהמכראות הם סתומות מג' צדדין אף שכראשיה אחת היא מפולשת:

נמצאת למד מכל הל'ין שבארתי כתשובתי דלעיל אשר בעירות גדולות וכל שאר כיוצא בהם אשר המכראות שברחובותיהם נבנו כאופן כזה היינו שכל המכראות נכנסות אלו באלו ואלו באלו ואין בהם פילוש לר"ה שהוא פני השדה שבקצה העיר חוצה לה אך קצה מכוי האחרון שנכנה בקצה העיר היא מפולשת כראשיה אחת מול פני השדה שחוצה לה וכן כך תחילת מכוי הראשון אכל המכראות של הרחובות שבתוך פנים העיר אשר כל ראשי המכראות מזה לזה אינן מכוונים זה כנגד זה להיות נוכל לראות לבני המכוי ממכוי למכוי כקו השווה את פתוח של המפולש והפרצה שבמכוי האחרונה שעומדת בקצה העיר שהיא פתוח שם ממול פני השדה שחוץ לעיר אזי לפני כך אין לחוש מלטלטל בעיר הזה בכל מכראותיה אף בס"ד בוקעין בה ורחבים ט"ו אמות אחר עשיית העירובי של שתופי המכראות והחצרות ואין האנשי המכוי יכולים לאסרו עליהם וגם אף במכוי שבקצה העיר שהעומד בה יכול לראות הפרצה או המפולש שבה שפתוח לר"ה הרי ג"כ מותר לטלטל בה בלא חקן לחי באי אפשר, היכא שהפרצה והמפולש לאו כנגדו והעומד מרובה על הפרץ וכאשר בארתי לעיל.

דין דמחיצת הים

ג) זה פשוט גם לכר כי רב דחז יומא אשר רובם ככולם העלו להלכה למעשה אשר הים חשוכ כמחיצה וגם המים עצמם נחשבים למחיצה ע"ש וכאשר האריכו גדולי הרבנים בחשובותיהם הנדפסים בתקן שבת וע"ש בתקן שבת שהבאז שם ראיות נכוחות אשר גם הרמ"א שם סובר להלכה למעשה כדעת המחבר דה"ם והמים חשוכים למחיצה ולא חיישינן לשמא יעלה הים שרטון. עכ"ל. ועי"ש עוד מה שהארץ בזה.

הסכימו לדבריו גדולי ישראל בירושלים והגאון ר' חיים ברלין

ד) הדברים האמתיים שהצעתו כקונטרס זה לפני כל קודא דברינו וכאמת וכחמים בטוח אנכי בחד אל אשר אוהבי האמת ולומדי התורה לשמה ויושבי על מדין בכל תפוצות בית ישראל הם יבינו ויראו עם מי האמת והצדק והם ישפטו שאין בדברי הקנאים הנ"ל שום ממש ועיר ארעסא חקנו בתקן עירוב כדת וכהלכה. להוי יודע לכל בני עמי דק"ק ארעס פן ואולי יש בידי הקנאים הנ"ל מכתבים מאיזהו רבנן שמרברים וטעה על חקן העירוב דסה הרי זה מצד עלילות השקרים הנ"ל חפסו אותן כרשתם וכאשר דברתי עם ידיד הגאון מהר"ח ברלין שליט"א מה ירושלים. וכן בעת היותי בירושלים והיה הקונטרס זה לפני כמה גדולי ישראל הדורים שם וקלסוהו ואמר ישר חילי והקנאים הנ"ל ראויים למותחן על העמוד. עכ"ל.

החזון איש

ה) ובספר חזון איש על הלכות עירובין סימן מ"ג מבואר ג"כ סברה הנ"ל. וזה לשונו שם באות ז':

ויצא לנו מזה דבזה"ז כל השוקים והרחובות שככרכים היותר גדולים הן רה"י
גמורה מה"ת דכלן חמצא בהן אחת מוקפת ג' מחיצות והיא רה"י וכל הרחובות הפתוחות
לה רה"י והפתוחות לחוכן נעשין רה"י. וכיון שכן הן ניתרות בצורה. ובמ"ב סי' שמ"ה
האר"ך שקשה להקל מחמת שאין סי' רבוא בוקעין. כל שהיא דרך לרכים לעזברים
ולסוחרים ולהאמור ההיתר מחוזד ומרווח לכרכים שלנו. עכ"ל.

ועיין שם מה שהאר"ך לכאר בזה ומה שהקשה מרברי התוס' ב"מ דף נ"ג ע"ב ד"ה
דנפול מחיצות ומה שהקשה על דברי המשכנות יעקב.

דברי מהר"י שטייף

(ו) וכן בשו"ת מהר"י שטייף סי' ס"ח כתב. "שהעיר מסובכת במחיצות של הכתים
והבנינים מכל ד' רוחותיה והמחיצות נעשים ע"י כנ"א ואין רכים מבטלין אותן המחיצות"
עיי"ש מה שהאר"ך בזה וכנ"ל.

אכל כתב שם "אכתי צ"ע דהאחרונים כמדומה לא סמכו על סברה זו" ע"כ. עיי"ש עוד
מה שכתב בזה.

ולא ה"י לפניו ספר חיו יהושע ששם מבואר שגדולי הרור בימיו הסכימו לזה
ופשוט הוא.

סימן ב

העירוב בניו יארק בשנת תרס"ז

(א) כשנת תרס"ז חקנו עירוב בניו יארק בהסכמת גאוני הדור, הרה"ג מברעזאן בע"מ
שו"ת מהרש"ם, ועוד ספרים ידועים ומפורסמים, הרה"ג מסטאניסלאב בה"מ שו"ת הרי
כשמים, הרה"ג מפרעמישלא ר' משה מייזליש, הרה"ג משה נחום ירושלימסקי מקיעלץ.
וכן הרה"ג בהמ"ח סי' שו"ת חירוש ויצהר ע"ש סי' ע"ג ועוד.

קטע מחשובת הרה"ג מברעזאן וצ"ל

(ב) כעזה"י

בדבר היתר הטלטול בעיר נוא יארק אשר מאז השכתי לשם להסכים עם ההיתרים
שכתב הרב הגאון מ' יהושע סינעל נ"י האבד"ק הני"ל. וכפי שהציע הוא לפני מצב
הענין כמה שנחברד לפניו, ראיתי כי ע"פ הצעת הדרכים ההיתר ברור וגם בעל נפש יוכל
לסמוך על זה. — ועין כי הרב הגאון הני"ל לא בקש מעמדי להשיב על מכתבו ובצירוף
רוב הטרדות לא השכתי יותר.

וע"ז באתי עה"ה אור ליום כ' פ' בא תרס"ז פה כרעזאן.

הק' שלו' מרדכי הכהן אבד"ק הני"ל.

קטע מתשובת הרה"ג מסטאניסלאב זצ"ל

(ג) בעזהשי"ת.

ע"ד היתר טלטול בש"ק במזרחת של עיר ניראק אשר במדינת אמעריקא. שהנהר מקיף אותה משלשה צדדים ובצד הרכיעי היא סתומה ע"י מסלת הברזל הנמשכת בגובה העיר מן המים של הצד הדרומי סאט פערדי עד המים של הצד הצפוני בלי שום הפסק על פני כל העיר. ונדרשתי לחוות דעי כזה מכבוד הרב הגאון המפורסם מוהר"ר יהושע נ"י רב הכולל רשם, אשר חשף זרוע עזו בכחא דהיתרא וחבר כזה קונטרס מיוחד. — ואענה חלקי אמרה נפשי בס"ד. עכ"ל.

ואחר שהארץ בכקאות וחריפות עצומה עד להפליא מסיים דבריו הקדושים: סוף דבר הנני חמים דעים עם כבוד הרב הגאון מוהר"ר יהושע נ"י הנ"ל בהיתר טלטול בשבת בחלק מזרחת של עיר ניראק ככל הכתוב בקונטרסו בלי שום פקפוק.

וע"ד אמו"ץ הנני בעה"ח פה סטאניסלאב, צום העשירי שנת תרס"ו לפ"ק הק' אר"י ליבש הלוי איש הורוויץ אב"ד רפה והגליל חע"א.

קטע מתשובת הרה"ג מפרעמישלא זצ"ל

(ד) ב"ה. מוצש"ק פ' יושב חרס"ו לפ"ק פרעמישלא.

שוכ"ט לכבוד המופלגים מו"ה שמאי ג"ס ור' ליבש ג"ש נ"י. יקרת מכתבכם קבלתי. אשר בקשחם ממני שאצטרף עם החרא של הה"ר יהושע סיגעל נ"י הרב הכולל דעיר ניראק למצוא דרך סלולה להחיר הטלטול עכ"פ בחלק המזרחי יען כי משלשה צדדים המים יקיפו וצד הרכיע יש צורת הפתח והיא מסלת הברזל הנמשכת בגובה העיר וראיתי כל אדני היתר הטלטול וכמעט לא הניח מקום ונהנתי כי נחית לעומקא דדינא, ע"כ הנני מסכים להלכה. עכ"ל

והארץ כנ"ל ככו"ח עד להפליא לבאר צדדי ההיתר על פי דת תורתנו הקדושה המאירת עיניים וכו'.

תשובת הרב הגאון מקיעלץ זצ"ל:

(ה) להרב הגאון מוהר"ר יהושע סיגעל נ"י.

ואגב לא אמנע להעיר את כ' הדר"ג שזה יותר משנה שהשנתי קונטרס א' מכת"ר בענין חיקון עירובין והוטב מאד דברי כח"ר בעיני.

הק' משה נחום ירושלימסקי.
האכד"ק קיעלץ והגליל.

קטע מלשון שו"ת תירוש ויצהר בחלק מתשובתו שהשיב לעיר ניו יארק

(ו) בדבר לצרף עמודי גשר שעלי' הולכת המסה"כ ועמודי הטעלעגראף במקום צוה"פ אחרי שנעשו לכוונה אחרת. הנה באר"ח (סי' תר"ל ס"ב) בהג"ה מכשיר בצוה"פ אף שלא נעשה במכוון לכך. אך המג"א שם הק' מהירושלמי עירובין דכ' שלא נעשיח לכך

ל"ה צוה"פ. וסיים להחמיר ע"ש. וכבר השיג עליו כשיויר קרבן דדוקא לכל המחיצות כע"י שיעשה לכך במכוון אבל אם במקום אחד עבר מועיל צוה"פ אפילו בלא כוונה.

וכ"כ בשו"ת שבו"י להחיר צוה"פ שנעשה מאליו וכך נראה מש"ס עירובין (ד"כ): דיתר מעשרה לא היה לי צוה"פ. והרי החוס' שם כתבו בד"ה אלא מעתה כו' דצוה"פ לא היה אלא משום נוי בעלמא. א"כ י"ל דאילו היה לשם צוה"פ היה מהני אפי' ברחב עשרה. וע"כ דאין חולקין וכ"כ המקו"ה בחיקוק עירובין דאפי' אין לו צורות מוזחות מועיל לצוה"פ.

וכן נראה מדברי החוס' שם (ד"ו) ד"ה דפיתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי דאם עשו"י כמזוזה ומשקוף היה שפיר פתח והיינו משום דהוי כמחיצה גמורה דמהני שם אפילו ביותר מעשר ופרוץ מרובה כו' והקנה שע"ג אינו נוגע בעמודים שלמעלה יש להכשיר במקום הדחק גם כמה שמעשיהם וצורתן מוכיח שלא נעשו לשם פתח לכ"ע לא מהני ע"ש:

אך לענ"ד נראה להוכיח דמהני מעירובין (ד"א) דאם יש כרגלי עשרה חייבת כמזוזה אף דבעיגול מפסיק בין חקרת הבית למזוזה חשיב החקרה להקרה שע"ג. או כאילו העיגול סתמה. והוי שיעור פתח ע"ש. אך שלפי מעשי' וצורתה העיגול עצמו היה הפתח ובפרט לפ"מ דאי' שם דאפי' אין כרגלי עשרה חוקקין להשלים הא זה היה כאילו כו' צורות הפתח כדינו נעשה מאליו כיון דצורתה מוכחת אלי' אפי' כשר ומועיל: עכ"ל.

דברי הגאון מהרש"ק מבראד זצ"ל

ז) ומבראד בשו"ת בנין עולם ס' ט"ו בשם מהרש"ק מבראד שכל שהוא דרך בנין אף ברחב מעשר היה בנין ולא פירצה. ע"פ שם. ולכן גשר כיון שהוא דרך בנין. אף ברחב מעשר הזה בנין ולא פירצה.

וכן נלע"ד שכל בנין בתוך העיר נעשה לשם פתח שהרי נכנה באופן זה כרי שיוכלו האנשים לעבור מצד אחד לצד השני. וזה היה לשם פתח ממש.

עוד גאונים מפורסמים המובאים בשו"ת תירוש ויצהר הסכימו לכל צדדי ההיתר

ח) ושם בשו"ת תירוש ויצהר האריך בצדדי ההיתר והסכים להתיר הטלטול בעיר ניו יארק. ככל הכתוב שם ע"פ שם כל דבריו הקדושים והמאירים והסכים לזה מחותנו הגה"צ ר' יוסף לעוונישטיין אבד"ק סעראצק. ושום הביא מעשה רב מחותנו הגאון המפורסם ר' שמואל אביגדור הלוי זצ"ל שהתיר לערב במקום שיהי' שם כמה מליאנים בני אדם.

לשון הגאון ר' יהושע סיגל זצ"ל בסוף תשובתו והסכימו לדבריו גאונים מפורסמים הנ"ל ועוד ועוד גאונים מפורסמים שדבריהם אינם מובאים לעיל.

— ההיתר פשוט ואין להאריך בדברים של מה בכך.

ט) ואחרי כל זאת כהא נחתינן וכא סלקינן דפה עירינו ההיתר מבראד ומכור מכל צד ולא מבעי' לפי מה שאמרו לי אנשים נאמנים שאין כאן שום מקום אצל המים שלא יהי' גודרים גבוהים עשרה מן המים עד הרחוב בוודאי אין כאן שום ארובת דברים כזה דהא הוי מחיצה גמורה וכמו שמסיק גם ה"טו בס' שס"ג הג"ל

אלא אפילו לפי מה שחששתי בדעתי שיאמרו בדרמי, והיא כמעט דבר שאי אפשר לברר בכל המשך של הנהר שע"כ הרבתי דברי אלה והארכתי מאד רק על ספק זה דאולי אין כאן גדרים גבוהים י' מן המים להרחוב דמ"מ ההיתר מבורר מכל צד דע"פ מן הנהר המזרחי עד ההאך באהן של אווענע השלישית ברוחב וכן באורך מן הסאטל פערדי עד נהר הצפוני הארלעס ריווער דבכל היקף זה הרי רה"י גמור אף לענין טילטול שוב אחרי כחבי כל זאת ראיתי בספר חינוך בית יהודא שאלה י' מה שהתיר הוא ז"ל גם כן לפני שתי מאות שנה. ועשה כן להלכה למעשה בק"ק פלאצק בפולען המדינה שהורה לחשוב נהר ווייכסעל למחיצה וכחש שבעה הדחק מפני שנהר ווייכסעל שייך שני החששות שחשבו ים למחיצה. והא דמצריך שעת הדחק מפני שנהר ווייכסעל שייך שני החששות של ה"ט"ז שמעלה שירטון בימי הקיץ כשיש חסרון גשמים, והוא נקרא ככל ימי החורף שע"כ כחב דכראי לסמוך על הפוסקים שחשבו ים למחיצה וכוונתו על הרי"ף והרמב"ם והמחבר ס' שס"ג דפסקו שאין חוששין לשמא יעלה הים שירטון וסמך עצמו עליהם בשעת הדחק וכנהר עירינו מלבד ולא שייך שני החששות הנ"ל כמ"ש גם מלכד זה אפילו ה' כנהר ווייכסעל כפלאצק מ"מ אין לך שעת הדחק יותר מזה מה שאי אפשר לעשות היתר טילטול באופן אחר והוא מן הנמנע ולדעו החינוך כ"י הא מכשיר בשעת הדחק לסמוך עצמינו על דעת הרמב"ם והמחבר דבכל ים נחשב למחיצה, וגם עוד בכמה פרטים עדיף לענין זה הנהר דעירינו מהנהר ווייכסעל כפלאצק, מכח הנמלים והגדרים ובמקום שאין גדרים ונמלים אין שם מעבר לספינות כלל ואין כאן רבים שיבטלו, משא"כ שם כנהר ווייכסעל ראפילו במקום שיכואו הספינות שם שהם קטנות אין שם גדרים ונמלים של י' ומ"מ מכשיר, ואין להאריך עוד בדברים של מה בכך.

אכן בלאו כ"ז הא מבואר בחשוכת חינוך כ"י שהבאתי לעיל דבעת הצורך ה' סומך עצמו על שיטת הר"ח והרמב"ם והב"י גרסי' דלא חיישינן לשמא יעלה הים שרטון, א"כ אף חז"ל לא חשו לשום חשש, וכן הוא מפורש להלכה למעשה ג"כ בחשוכת הגאון מאור הגולה והיא חשוכת הרי"מ חלק אור"ח סי' ד' לענין נהר ווייכסל בווארשא שכחב מפורש שבמקום שאין לתקן באופן אחר נסמך עצמו על גריסת הר"ח והרמב"ם דלא חיישינן לשמא יעלה הים שרטון, מה שגם הב"י פסק כוחייהו, וא"כ הא נאמר בפירוש דלא נחוש לחששות בענין ספיקות ושמא כמה שנוגע בענין חיקוק העירוב, ואין לנו אלא כמו שהיא עתה לפנינו כיון דהרי מידי דרבנן ודברי הגאונים הנ"ל מוכנים בפשיטות דהא ידוע דבכל מידי דרבנן סמכינן אפילו על דעת יחיד נגד רבים להקל כמבואר בש"ס בכמה מקומות ברכות, נדה, גיטין וכדאי הוא מ"ד פלוני לסמוך עלי' בשעת הדחק, ועי' בחור"מ ס' כ"ה, ואיך עוד בעירובין דאמרינן לעולם הלכה כדברי המיקל בעירובין אפילו ביחיד נגד רבים ואפילו שלא בשעת הדחק, א"כ בודאי צדקו דבריהם בחשוכותיהם הנ"ל לסמוך בנדרן זה על הר"ח והרמב"ם, עי' עירובין מ"ו וע"ש ד' פ', בכלאי כל כך איש מחמיר בעירובין, וע"ש ס"ח תרי גברא רבכרי כרבנן וכו' וע"ש כ"ו, דקרי להו רשה גלותא חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו עי"ש היטב ברש"י ובתוס' וע"ש ד' ס"א: בעירובין לית דחש וכו' ובפרש"י שם, וע"ש בד' ס' ברש"י ד"ה תורת מחיצה, וע"ש מ"ח, ועי' בדף ל"ח, כמשנה ובתוס' רעק"א על המשנה פרק ג' מ"ד אות ל"א וצ"ע, ועי' ברא"ש עירובין פ"ב סי' ד' ובמהרי"ט סי' צ"ד בסוף התשובה, ועי' בק"ע על הירושלמי עירובין פ"א ה"י כד"ה קטן מהו שישלים, ועי' ע"ז ו' ובתוס' שם ד"ה כשל תורה, ועי' עירובין ס"ו, ברש"י שם כריש העמוד, ועי' ביצה ט"ז: כיון דמקלקלי בה רבים וכו' ובפרש"י שם ועיין בדרוש חידוש לרעק"א מסכת עירובין ד' ל"ה מערכה ד'.

עכ"ל.
(מס' עירוב והוצאה נדפס בשנת תרס"ז וכעת יצא לאור מחדש)

בדין מחיצת הים

**בס' דעת תורה להגאון ה"ק המפורסם מוה' שלום מרדכי הכהן
אבד"ק ברעזאן, זצ"ל.**

י' ע"ד הים. ס"י שס"ג סעיף כ"ט שם בהג"ה דחיישין שמא יעלה הים שרטון וכו'. ע"י
ריטב"א ערובין כ"ד ב' שכתב. דבנהר קצר אין לחוש. ובכ"י וט"ז ס"י שני' סק"ה הביאו
בשם ריטב"א גופא. דגם בעוקא חיישין שמא יעלה רפש וטיט. וע"י תוס' ערובין י"ב ע"ב
ד"ה הכא וכו' דבגידודי גבוהים ביותר אין לחוש שמא יעלה הים שרטון. וע"י דף פז ע"ב
סוד"ה אא"כ עשו מחיצה וכו'. וע"י תוס' ע"ז מ"ג ע"ב סוד"ה א"ל ר' יוסי וכו' שכן דרך
נהרות שמגרשים מימיהם רפש וטיט על גדותיהם וכו'. וע"י דנינים אלו בחשר רעק"א
מהר"ת ס"י ב' וחשובת הרי"מ חא"ח ס"י ד' וחשר נודע כשערים מהר"ת ס"י ה' להקל
בנהר קרש וע"י הגשר יעשו צה"פ. וע"י בנח"א שבאשכול ה"ל ערובין רס"י ס"ה ובכ"מ
כאן מ"ש בזה. וע"י כ"א ס"י כ"ז בשם ריטב"א בשם רמב"ן דמחיצה כיד"ש כעין שרואה
א"ע תוך המחיצה. והעלה. דלפ"ז אם העיר גדולה מאד. אין לסמוך על המים. וע"י
סוס"י כ"ז. וע"י באשכול ס"י ס"ה היטב בזה. ולענ"ד כיון דלהעומד בחוץ העיר לא ניכר
הפרצה. שהרי הכתים סוחמים מסביב. וחוצ' לעיר הרי רואה את הים. לכן אין
להחמיר. וע"י בכורות נ"ד עד ט"ז מ"ל שלטא עינא.

סימן ג ביאור בדין ס' ריבוא

(א) בשאלות וחשובות בית אב תנינא קונטרס כרס אב ס"י היענף ב' וז"ל:

ומעתה בגוף הדברים לדינא קאמינא דלדעת' קא חוינא דהסומך על שיטת רש"י
וסייעתו דמתנאי רשות הרבים שיהיו ס' רבוא בוקעים בו לא מישחביש ובספר משנה
ברורה החמיר ואין משנתו ברורה בזה. דכנראה ראה מש"כ ספר משכנות יעקב ולא ראה
החשובות שהשיב לו הגאון בית אפרים ז"ל ודין גרמא ליה כי חשב שנים עשר פוסקים
מקילים הלא הם בה"ג ורש"י וסמ"ג וסמ"ק וסה"ח ומהר"ם מרוטנבורק ורוקח ותוספות
פרק כמה אשה והרא"ש פרק א' דעירובין והאג"ו והטור וריבנו ירוחם. והמחמירים
לעומתם י"ב המה. הרמב"ם והר"ת והרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן פרק כמה אשה
והגמ"ר במסכת שבת והרשב"ם והר"א ממיץ בספר יריאים והה"מ והריב"ש והמאירי.

והנה כמדומני אלו היה רואה דברי הבית אפרים הרי היה עוד מונה הרכה פוסקים
העומדים לימינו דרש"י והם הראב"ן והרשב"א מבעלי התוספות כפי מה ששמע מדבריו
בהגמ"י ובהג"א (וכבר כתבתי דבזה יש לדון) ושכלי הלקט וריקאנטי סימן צ"א והאגודה
ואו"ה וכתב שכן דעת ה"ר אלעזר (אולי הוא הראב"ן) והגהת או"ה ומהר"י וייל וזה"ר
וכתב שכן המנהג פשוט. וכ"כ בצידה לדרך לחלמיד ר"י בן הרא"ש. הרי עוד י"א פוסקים
דס"ל להקל וגם מאי דחשב המ"ב את רבינו חם ב"ן הפוסקים ולא כרש"י נמשך בזה אחרי
דברי הריטב"א שכתב בפשיטות וריבנו חם חולק על רש"י.

ואמנם הלא התוספות שם בשבת נראה דס"ל דרכינו חם סוכר כרש"י. וכן בסה"ת סימן

ר"ט ושכלי הלקט סימן כ"ו ובאגודה פרק במה אשה וכסמ"ג הלכות שבת כולם כחבו בשם רבינו חם והלכה כר' ענני בר ששון דבשל סופרים הלך אחרי המיקל. וא"כ לדידן לית לן רשות הרבים גמורה מותר עכ"ל. הרי דהם ס"ל דרבינו חם סוכר כזה כרש"י.

ובספר תק"ז הוסיף עוד דהאשכול בעירובין כחב בשם הגאון דבעי ס' רבוא (כנ"ל) וכן דעת התוספות ר"ד לעירובין והאגור, הרי עוד ג' פוסקים דס"ל להקל, ואני מוסיף על הראשונים דבארחות חיים לר' אהרן הכהן מלוניל כה' שבת סימן רפ"ד הביא בשם תשובת הגאונים דדשות הרבים גמורה הוא מקום שיש שם ס' רבוא.

ועיין תשובת מהר"י ווייל בליקוטים סימן ח"י כהאי לישנא ממש, ובתשובת משאת בנימין סימן צ"ב ביאר דעתו דזהו משום דס' רבו לא שכיחא, ואם כן הכי נמי יתפרש דברי מהר"ל ומהר"ש הנ"ל, ועוד דאי כוונת מהר"ש ומהר"ל הוא מטעמא דאין רחב ט"ז אמה קשה הלא להתוספות והרא"ש והרשב"א בשם ר"י אם ארכן לאורך רשות הרבים סגי בפחות, וקשה סדמת הדברים, ולוא נראה יותר דס"ל כרש"י דבעי ס' רבוא ואינו מצוי דבר זה, והרי עוד שלשה פוסקים דס"ל להקל כרש"י.

וסך הכל הוספנו שכעה עשר פוסקים כמנין טו"ב דס"ל כרש"י וכראי לסמוך על הפוסקים הללו אפילו שלא כשעת הדחק ובאמת הרבה מהאחרונים כתבו כן לסמוך על פסקא דנא.

ב) מתנאי רה"ר שצריך ס"ר ועל זה נאמר אל חסג גבול עולם.

ועיין תשובת מהר"ט צאהלון סימן רנ"א שכתב דהפוסקים נהגו לפסוק כהר"ף ז"ל כשאין התוספות חולקים עליו אבל אם התוספות חולקים עליו משמע דפוסקים כתוספות והרי התוספות ורש"י והרא"ש והטור כולם סוכרים דבעין ס' רבוא וכמה גדולים גאוני עולם נוחי נפש אשר היו בארצנו ולא פקפק שום אדם כעולם וע"ז נאמר אל חסג גבול עולם עכ"ל. הובא בתשובת מים רבים ובשע"ת סימן שמ"ה.

והנה גוף תשובת מהר"ט צאהלון אינו כעת לפני, ומש"כ דהפוסקים נהגו לפסוק כהר"ף ז"ל כשאין התוספות חולקים עליו.

הנה זהו דברי המרדכי בפרק נערה שהובא כסמ"ע בחו"מ סימן כ"ה סעיף קטן י"ט ובמגן אברהם סימן חמ"ז סעיף קטן ד' ומש"כ המהר"ט צאהלון דאם התוספות חולקין על הר"ף משמע דפוסקים כתוספות. הנה האי משמעותא דחה כבר המהר"ק בשורש ג"ב ובתשובת אבי זקני מהר"ס פארוה ז"ל סימן כ"ה ורמזה המגן אברהם כסימן קע"ד סעיף קטן י"א דהיינו דנוהגים לפסוק כהר"ף כשאין התוספות חולקים והיכא דהתוספות חולקים ערשים מהם חששא לחומרא וליכא כללא ומנהג לפסוק כהר"ף. ועיין תשובת ח"ס ח"ו סימן ל"ח.

ואמנם בנידון דידן דרכו הפוסקים העומדים לימין רש"י ותוספות כזה וכבר נהוג עלמא כן כמ"ש התה"ד אם כן אם ירא שמים יחוש לעצמו להחמיר מי ימחה בידה אבל הם מלהזכיר להוציא דבר נגד המקילים ויפה אמר מהר"ט"ץ דעל זה נאמר אל חסג גבול עולם.

ג) בעינין שיחאספו הס' ויבוא אל מקום אחד

ולשיטה זו הרי בעינין שיחאספו כל הס' רבוא אל מקום אחד בשוק או כרחוב אבל הא דדרימי בעיר זו ס' רבוא ואין מתקצבין לעולם כמקום אחד אלא כל אחד דר בכיתו הא לא מהני לעשות העיר רשות הרבים וכדמוכח מהא דקאמר הגמרא בשבת (צ"ו:) משה היכן הוא יחייב כמחנה לר' ומחנה לויה רשות הרבים הוא וקאמר להו לישאל לא תפיקו וחינו מרשות היחיד דידכו לרשות הרבים ופירש"י דמחנה לויה רשות הרבים היא שהרי הכל מצויין אצל משה רבינו כו'. הרי דבעינן שיהיה מקום כמו מחנה לויה דיהיו שם הכל כאחד מצויין ולולי זאת מחנה ישראל בכללה לא הוה לה דין רשות הרבים ואף על גב דאיכא בהם ס' רבוא משום דבעינן שיחאספו כאחד ולא מהני מאי דכל אחד יושב באהלו ואם כן גם בעיר גדולה שיש בה דיוורין כפלים כיוצא מצרים יתכן שלא יהיה לה דין רשות הרבים מן התורה אם אין בה מקומות כמו שווקים ורחובות שיעברו שם ס' רבוא כאחד.

ועיין ריטב"א כמתניתין דעיר של יחיד (עירובין נ"ט.) שכתב דרש"י ז"ל אינו מצריך שיחישבו בעיר ס' רבוא אלא שיכנסו בה ס' רבוא כאלו הכרכים והעיריות שהם פתוחים למקומות הרבה ורגילין בה סוחרים וכיוצא בהם ותדע שאף ירושלים לא היו בה ס' רבוא תדיר ואף על פי כן יש בה משום רשות הרבים אלמלא דלתוחיה ננעלות כלילה. ומעתה כל שכתחילה נחישבה ככרכים ושוקים גדולים להיות רוכלת העמים זו היא של רבים עכ"ל. ולפי"ז הרי לא קפדינן כלל על הדיוורין. עכ"ל. ועיין שם מה שהאר"ך בזה.

(ד) וזה לשונו בסוף סימן ה'

ומסקנת הדברים פרי הכרם אשר אנחנו בוצרים בזה לדינא בקצרה כס"ד

א) דמאן דסומך על שיטת רש"י שמחנאי רשות הרבים הוא שיהיה שם ס' רבוא בוקעים לא מישתביש דרכו ורכו הפוסקים העומדים לימינו וכן פסקו כל גדולי האחרונים. ובספר משנה ברורה אין משנתו ברורה בזה.

ב) לשיטת רש"י וסיעתו יתכן גם בעיר גדולה שיש בה כפלים כיוצא מצרים ויותר מכל מקום אין לה דין רשות הרבים ולא מהני מאי דכל אחד יושב בכיתו באהלו אלא דבעינן שיחאספו במקום אחד ואם אין להעיר מקומות כמו שווקים ורחובות שיעברו שם הס' רבוא כאחד אינו רשות הרבים עכ"ל.

צריך להיות ס' רבוא במקום אחד בכל יום

ה) מבואר בהירות ולשיטה זו דמתנאי רשות הרבים שיהיו ס"ד בוקעים בו בעינן שיחאספו כל הס"ד אל מקום אחד בשוק או כרחוב וכפשטות לשון הש"ע א"ח ס' שמ"ה סע' ז': "ששים רבוא עוברים בו בכל יום".

עין בלבוש מדרכי על מס' שבת סימן ד' מה שהאר"ך לכאז בענין זה. שמבואר שם באריכות ולשיטות הסוברים דצריך ס"ד. הס"ד צריך להיות דוקא במקום אחד. וזה לשון העיטור הלכות ציצית שער ג': "מקום שיש בו ס' רבוא". ובר"ן פרק כמה אשה: "ושיהו ששים רבוא עוברים שם בכל יום". וזה לשון הלבוש ס' שמ"ה סע' ז': "שאינה רשות הרבים אא"כ היא ממש כה"ד דדגלי מדבר גם במספר ס' רבוא דהיינו שהיו עוברים כן

בכל יום ששים רבוא שכן היחה מחנה של ישראל לפיכך גם עכשיו אם אין ס' רבוא עוברין בו בכל יום אע"פ שיש בה רוחב השיעור הנזכר אינן רה"ר. וזה פשוט לשון הש"ע א"ח ס' שמ"ה סע' ז'. לשיטת הי"א צריך שיה' "ששים רבוא עוברים בו בכל יום". וכשו"ח מהרש"ם ס' קפ"ח מבואר בפשטות דמדברי הפוסקים נראה דצריך שיעברו ס"ר ביום אחד ואם אין מצוי שיעברו ס"ר ביחד ביום אחד אף דבמשך ימים רבים יעברו ס"ר אינו רה"ר. דמה השיעור כזה? ומה הנפקא מנה בין ימים רבים לחדש או שנה? אלא בפשטות צריכים לומר דלשיטת שצריך ס"ר כדי שיה' על המקום חלות דין רה"ר, צריך שיה' הס"ר ביחד ביום אחד במקום הנ"ל. ועיין במשכנות יעקב שהארץ כזה.

דברי הגה"ק בעל דברי מלכאל זצ"ל שנהגו לערוב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס' ריבוא.

(ו) ע"ד מ"ש בחיבורי ח"ג בהשמטה לס"י י"ח שאם יש מכור מפולש רחב ט"ז אמה.

היינו שיהא המכור מפולש מקצה לקצה. אשר באמת אינו מצוי כלל בעיירות גדולות. ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס' ריבוא. כיון שאין שם ר"ה מפולש כנ"ל. וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות. ולא יזדמן כלל שילכו כולם בר"ה אחד וכמש"ש: (עכ"ל שו"ת דברי מלכאל חלק ד' סימן ג').

סימן ד

ביאור בדין דמפולש

(א) זה לשון הגאון מו"ר ר' שלמה דוד כהנא מווארשא במכתב: וההיתר של אינו מפולש מוסכם ונחקבל. ולא ראינו מי שחולק על זה. ועיין בב"י סימן שמ"ה ומ"א ס"ק ה' שפירשו דמפולשים היינו שהשערים מכוונים זה כנגד זה ובכסף משנה הל' שבת פ"ד ה"א. ובעיירות גדולות לא נמצא מפולש כלל. . . ע"כ. ועיין לקמן כל לשונו ועיין לעיל בדברי מלכאל.

ביאור בדין מפולש

דברי חז"ל, הש"ע, הכ"מ, והמ"א

(ב) הנה בברייתא דר' רשיות קחני איזו רשות הרכים סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין זו היא רשות הרכים גמורה ומרקחני תנאי דהמפולשין אצל מובאות היה מקום לומר דדוקא במבואות דמיוחדים הם לבני המכור ואינם מקום הפקר השייך לכל בני האדם והא שייך הוא לבני החצירות לחוד. לכן בזה התנו התנאי שיהיו מפולשין אבל כסרטיא ופלטיא דהם באמת שייכים לכל אין צריך כלל שיהיו מפולשין.

(ג) ואולם הסכמת כל הפוסקים אינו כן אלא דגם סרטיא ופלטיא גדולה היכא דאית להו מחיצות כענין שיהיו השערים מכוונים זה כנגד זה ואם לא אינו רשות הרכים כלל מן התורה והא דנקט תנאי דהמפולשין אצל מובאות דוקא נראה דזהו משום דסרטיא ופלטיא

מסתמא ליח להו מחיצות כלל דהכי אורחיהו אם כן הרי הם מפולשין לגמרי דהא הם פתוחים מכל צד אבל במכאונות דאית להו על פי הרוכ שתי מחיצות לעולם מכוחלי החצירות הפתוחין למכור ואם כן איצטרך למיתני גבייהו המפולשין שיהיו דוקא השערים מכוונים זה כנגד זה דאם הוא מכיר עקום אף על גב דרכ אמר תורתו כמפולש והכי קיימא לן מכל מקום זהו מדרבנן בעלמא ולא מן התורה.

ד) ולשון השו"ע בסימן שם"ה סעיף ז' איזו רשות הרבים רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקורים ואין להם חומה ואפילו יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער כו'. ועיין בפירוש רש"י פרק קמא דעירובין (ו'). וז"ל רשות הרבים משמע רחוב י"ו אמה ועיר שמצויין בה ששים רבוא ואין בה חומה (או) ושיהיה רשות הרבים שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר עכ"ד.

ה) והמג"א בסימן שם"ה סעיף כחכ מפולשים משער לשער פירש שהשערים מכוונים זה כנגד זה ויש לאותו דרך המכוון לשער לשער כל דין רשות הרבים. עכ"ל. והנה ראשית דברי המג"א הם דברי הכ"מ כפי"ד משבת עיין שם.

ועיין בשאלות ותשובות בית אב תנינא קונטרס כרס אב סי' ט שהאר"ך כזה.

סימן ה

היתר העירוב בעיר פריז

דעת הגאון ר"ח עוזר החזון איש וגדולי הרבנים דווילנא

וכבר יצא הדבר להתיר בעיר הגדולה פריז מגאוני הדור מדור הקודם

וזה לשון הגאון הגדול רשכבה"ג ר' חיים עוזר גראדזענסקי זצ"ל מווילנא כתשובה:

א) ב"ה יום ו' עש"ק ער"ח אלול תרע"ץ. הוד כבוד הרה"ג ירא וחרד לדבר ד' כש"ת מוה"ר אלי' מונק שליט"א, ישא ברכה מאת ד'.

אחד"ש. חבתי כחשלוּמין על מכתבו בנוגע להשאלה אודות חיקון עירובין בפריז. מחחלה לא רציתי להודוק לה בגלל חולשת בריאותי, אך אתרי אשר הפציר בי ורמעיכ"ת באחי כדברים כענין זה עם אחד הרבנים הגדולים בעירנו משנינו על העירובין פה ועם הרב הגאון מוה"ר אברהם ישעי' קרליץ שליט"א בכנ"ב רב. כעמח"ס "חזון איש", ואח אשר החלטנו אודיע למעכ"ת.

והנה כודאי נראה שפריז היא רה"ד גמורה מה"ת שיש בה ששים רבוא בוקעים. אע"פ שאין בה בכל רחוב ס' רבוא. מכ"מ מקרי רה"ד דגם בירושלים ומחזא לא היו ס' רבוא בכל רחוב. ולסמוך ע"ד האר"ז, הובא בהגהות אשרי פ"ב דעירובין. ואפילו ס' רבוא בוקעין נותר כב' מחיצות, הוא דעת יחיד שלא הובא בשו"ע ופוסקים, ובאמא אינו מוכן דהא קי"ל כרבנן דאין מערבין כרה"ד ככך משום דסבירא להו דכב' מחיצות אחו רבים ומבטלי מחיצתא. שוב ראיתי בשו"ת בית אפרים חלק אורח סי' כו שחמה ע"ז ושם חשיב

ליה פרוז רשות הרבים מן התורה.

אולם מעכ"ת כתב דכפריו ישנן ג' מחיצות מה"ת ככל ג' רוחות וגם כרוח הרביעית יש מחיצה כערך שליש, אי"כ לפ"ז אין להעיר פרוז דין זה"ר מן התורה לכו"ע והגם שיש שם הרבה פרצות ע"י הגשרים העוברים את הנהר, מכ"מ אין הן אוסרות מן התורה, כיון שהעומד מרכבה על הפרץ ורק מדרבנן אוסרת כל פרצה ביותר מעשר אמות וא"כ בודאי שיכולים לחקן כל פרצות אלו ע"י צוה"ס.

אלא שיש לעיין דהרי מחיצות הנהר עשויות בידי שמים וד' התוס' בעירובין דף כב כד"ה אילימא, דמחיצות שאינה עשויה בידי אדם לאו מחיצה היא ואפילו אם נימא דאין זה אלא מדרבנן, מ"מ אינם יכולים לסמוך על מחיצות הנהר מדרבנן וצריכים לחקן את כל הרחובות ע"י צוה"ס, ומש"כ שתחת מחיצות הנהר יש מחיצה אחרת נמוכה מהן ההולכת וסובבת את כל מחיצות הנהר, אין זה מטפיק, דמחיצות הנהר מחירות דאמר' גוד אסיק מחיצה ולא אמרין גוד אסיק אלא היכי דמינכרא מחיצתא, אבל היכי דלא מינכרא לא אמרין גוד אסיק, כמבואר בשו"ע אר"ח סי' שמ"ה סעי' טז וסוף סי' שע"ד, כמש"כ מעכ"ת בעצמו, ומחיצות היכרות תחת הגשר לא מהני, דהרי כמחילות תחת האדמה כד"ה דלאו כלום הוא ואין נפקותא בהכרות תוך המחילות, אולם יש לסמוך ע"ד הרמב"ן והריטב"א, דכל שטח שדרך בני אדם להקיפו מיקרי שניכר שנמצא תוך מחיצות, אפילו עשוים בידי שמים, ועיין בס' יחזקוני איש"ה הל' עירובין סי' מג ס"ק א, דכיון שהי' לפניו חומה נראין הרברים ששטח זה ערין ניכר שנמצאו בו מחיצות ולא נתבטל.

גם יש לצדד, כיון שרגילים בעיירות הגדולות להגביה הרבה את סביבות הנהר, ששופכים עפר הרבה על שפת הנהר כדי שלא יעבור לפרקים על גדותיו ובפרט כפריו אשר הנהר עשוי שם לחוף אניות וספינות ולזה צריכים הרבה לחפור כדי שיהי' ראוי ומתוקן לכך, ובאופן זה ודאי נתבטלו המחיצות הקודמות שנעשו בידי שמים ונשארו המחיצות שנעשו בידי אדם, רק שיש לברר, אם זה נעשה ככל היקף הנהר סביבות העיר.

והעצה היעוצה למעשה לחקן את הגשרים ע"י צורת הפתח ויכול לסמוך על צוה"ס של חוטי הטלגרף שעשוים כהלכה ואינם מן הצד כמש"כ דמעכ"ת, וכדאי יתישב כח"ד עם הרבנים הג' בעידוד, והנגד מסכמים אחם להלכה.

ואו"ש וברכה לרומעכ"ת, יתבדך כברכה מרובה וכוח"ט לחיים טובים ארוכים ומתוקנים, כנפשו הטהורה ונפש מוקירו ומכב' הדו"ש.

חיים עוזר גראדזענסקי

(נודע ח"א שנת תשכ"ב) (ונדפס מחדש בס' תורת תיקוני עירובין בזמן הזה)

(ב) היוצא מהנה"ל לכלל השיטות מהני תיקון עירוב.

א) לדעת התוס' מהני צוה"ס.

(ג) ולדעת הרשב"א מהני מחיצת הים כלא צוה"ס.

ג) וכפרט שאולי יש מחיצות בידי אדם גם כן אין צריך שום חקון לכל השיטות רק על הגשרים.
והסכים עמו החזון איש והרה"ג משגיח על חקון העירוב בעיר ווילנא.

דברי הגאון ר' שלמה דוד כהנא זצ"ל

ג) וזה לשון של אחד מגדולי התורה בעלי הוראה המפורסמים בעולם מראשי ועד הרבנים בעיר ווארשא הרב ר' שלמה דוד כהנא זצ"ל, בו מבאר יסוד ההיתר של חקון עירובין בעיר ווארשא ומסכים לחקון עירובין כפריו על סמך של צוות הפתח.

כ"ה יום ג' ערב חנוכה תרצ"ד ווארשא.

הוד כבוד הרב הג' מהר"ר שוחטמאן הי"ו.

מכתבו מכ"ז חשרי וט"ו כסלו קבלתי כמורעם. מחמת שהענינים שכתב כמכתבו הראשון לא נגמרו אז עדיין. לזה נתאחרה תשובתי.

ע"ד שאלתו אם בעיירות הגדולות צריכין לחוש לר"ה דאורייתא, שלא יהי' היתר לחקן הטלטול רק בדתות, לדעתי בעיירות קטנות שדרך המלך עוברת בה ומפולש מעבר אל עבר יש יותר חשש מעיירות גדולות, כי ההיתר של ששים רבוא אינו ברור, והמשכנות יעקב בחשוכה ארוכה להגאון ראוי"מ קרא תגר על ההיתר הזה ומחמיר להצריך דלתות וההיתר של אינו מפולש מוסכם ונתקבל, ולא ראינו מי שחולק ע"ז, ועי' בב"י ס"ו שם"ה ומ"א ס"ק ה' שפירשו דמפולשים היינו שהשערים מכוננים זה כנגד זה ובכסף משנה הל' שבת פ"ד ה"א. ובעיירות גדולות לא נמצא מפולש כלל, וכן בעירו נהגין מן דורות שלפנינו בחקון עירובין וכל לחוש לר"ה דאורייתא להצריך דלתות, וגם גוף הדין של הש"ע דר"ה בעי דלתות אינו מוסכם מכל המוסקים, כי דעת האו"ו דאפילו ר"ה גמור ניתנת כצוה"פ ולא קי"ל כר"י, ועי' בספר מנחת פתחם שהאריך בזה.
ובזה הנני ידיו המכבדו כערכו ומצפה לשמוע ממנו אך טוב סלה

שלמה דוד כהנא

ד) הרי כולם ו"ל הסכימו שדבר פשוט הוא יש לחקן עירובין בעיירות גדולות כלי שום פקפוק כלל וכלל לכל הדעות, וכנ"ל ומבורר שאין כאן שום דבר העומד מנגד היתר עירינו זו ואין כאן עוד שום שטן ופגע לכל מה שכתבתי וההיתר ברור לפי השבאר לעיל.

לכן הנני אומר שכל יעלה שום בית מיחוש לשום בר ישראל כדבר חקון העירובין. ולאחר החקון כזה ע"י רבנים מומחים יהי' מותר לכל בר ישראל פה לאפוקי ולעיל ולטלטלי ביום השבת וביום הכפורים מבית לבית ומחצר לחצר ומבית לחצר ומחצר לבית וממכר לחצר ומחצר למכר ומרשות היחיד לרשות הרבים ומרשות הרבים לרשות היחיד בלא שום פקפוק.

סימן ו

תורת תקוני עירובין להלכה למעשה בקצרה.

א) רעת גדולי האחרונים אליבא דהלכתא דהים נידון כמחיצה וכן המים נחשבים כמחיצה ואין לחוש לשמא יעלה הים שרטון כלל בכל גוונא ובפרט אצלנו עכשיו תוספין כל עיקר שאין ר"ה מה"ה ובפרט היכא שהעיר מוקף בג' מחיצות מלבד הים וכאשר האריכו בכל זה רבני קרמאי ובתראי ורובן ככולם קבעו כך להלכה ונחשבים למחיצה כאין לחוש לרעת המחמירין.

ב) חל גבה המחלקט עשרה מתוך ארבע שיש לפני הים הרי רעת האחרונים דזה נחשב למחיצה לכ"ע כמבואר בט"ו בסוף תשובתו והרי זה מפורשת בפרק הזורק מבי ששורה לחוכו ונעשה מדרון לר"ה אותו מבי א"צ לא לחי ולא קודה ופירש רש"י דאותו גובה הרי ליה מחיצה והחשש שמא יעלה הים שרטון אינו אלא כים דדרכו ככך כדפירש רש"י בפ"ק דעירובין שם כי כן דרכו אבל כחל שאינו סמוך ממש לים לא חיישין לזה כלל ע"ש ודעת איהו מהאחרונים ולא בעינן דוקא שמתלקט עשרה מתוך ד' במדרון אלא אף ששפת הים גבוה מאמצעו עשרה ואף שאינו מתלקט הרי מחיצה ועיין בשו"ת ח"צ ובשערי תשובה שמקילין אף בלא מדרון המחלקט ע"ש:

ג) גשרים לצרף למחיצה אף כדאחי רבים עליו ובוקעין, וכן אף כדאחי רבים ובוקעין תחתיו הרי העלו הפוסקים כזה ולא אמרינן דאחי רבים ומבטלי ליה וטעמם ונימוקם נמס ובפרט היכא שהגשר הוא רק צירוף מחיצה לשאר שלש מחיצות ע"ש ולדין בזמן הזה דלית לן ר"ה מה"ה פשיטא דאין לחוש כאן לומר דאחי רבים ומבטלי ליה:

ד) חל המתלקט בידי אדם פשיטא הוא ולא אמרינן דאחי רבים ומבטלי ליה כאמור לעיל אלא אף כחל המתלקט בידי שמים העלו איהו מגדולי הפוסקים ולא אמרינן דאחי רבים ומבטלי ליה וטעמם ונימוקם הבאחי לעיל:

ה) חוטי הטליגראף נחשב כצורת הפתח אף שהחוטין שבהקנים נמשכין בצדן ולא על גביהן ואף שההפסק שבין הקנה להקנה שהחוט הולך בהם מזה לזה הרי הוא רחב יותר מעשר אמות מ"מ אין ההפסק זה מקלקל לצורת הפתח כלל וכן מה שעמודים מפסיקים באמצע הרוחב של צורת הפתח אין לחוש. והראיה, דלא חיישין לזה כג"ל הכיאו גדולי האחרונים מדברי הידושלמי בעירובין ומסוכה פ"א דמקשה שם על המשנה של מקיטין שלשה חבלין ותסגי בחבל העליון לבד משום צורת הפתח וכי' ע"ש, ועוד נחבשו שם דאם אפשר אזי יעמידו שני לחיים גבוהים עשר טפחים מכוונים תחת החוט בשני קרנות העיר כד"מ בקרן מערבית דרומית מצד מזרחית ובקרן צפונית מזרחית ונוכל לחשוב עפ"י כל החוט של הטליגראף הנמשך במזרח העיר כצורת הפתח אחד. אבל אין זה לעיכוכא.

ו) גינות וקרפיות בורעים שהם בתוך העיר מוקפת עירוב לחוש לזרעים שבהם לביטול מחיצות העירוב העלו הפוסקים דאין לחוש ולא אמרינן ורעים מבטלין מחיצה. וגם מצטרפין אף המחיצות של הגינות לטלטל בעיר ויש מן הפוסקים דמקילין אף בגינה עצמה לטלטל כאמור לקמן בפרטיות, ובעירובין שומעין להקל:

ז) הנה הכי' בתשובתו העלה להלכה סברא חדשה להקל בדין תקוני העירובין ואומר

ראנן חושבין היקף הכתים והחצרות המסבכין העיר כהיקף חומה. הגם דלענין ערכין כמשנה ערכין פ"ט משנה ו' לא חשיב היקף כחיים כהיקף חומה מ"מ לענין עירובין שאני דיש לחלק ולומר דלענין ערכין בעינן עיר מבצר דקא משא"כ בעירובין דלא בעינן רק היקף חומה כעלמא לסתם סביב העיר ולהבדילה מר"ה וא"כ נראה דהיקף כחיים סוגר יותר הרבה מהיקף חומה דהור כהיקף דירה ממש משא"כ חומה סתמא אינו עשיר להיקף דירה כמבואר בשו"ת ח"ס ועכ"פ הרי לענין עירובין הרי סברת הבי"ח סבא דחשבינן היקף הכתים והחצרות המסבכין העיר כקצה שלה כהיקף חומה ע"ש. ולכן לירדן כזמן הזה דלית לן ר"ה העלו האחרונים להקל כדעת הבי"ח והיבא דאי אפשר לחקן בנקל הפרצות דשם אף ע"י לחי אזי יש לנו לסמוך על הבי"ח הנ"ל להקל ולסמוך על היקף הכתים והגינות אשר סביב העיר ולחשבם כהיקף חומה ממש סביב לה ולהקל בכל הפרצות והדרכים בתוך ההיקף גם בלא לחי כלל ואף שהפרצות הם יותר מעשר אך כאופן שהפרצות אינן זו כנגד זו ממש והעומד במבואות הכתים שבתוך העיר אין נראה וניכר לו הפרצות והדרכים שהולכים מתוך ההיקף שסביב העיר חוצה לה מול פני השדה וגם מונחים ברחוק מפנים העיר ואז אף שהפרוץ מרוכז על העומד סוחר. אך נמקום תוך ההיקף שסביב לה אזי שם כנגד הפרוץ ממש אסור לו מלטלטל שם אך כעומד מרוכז על הפרוץ. אבל שלא כנגד מקום הפרוץ מותר לטלטל שם היבא שעומד מרוכז על הפרוץ אף שהפרוץ יותר מעשר.

(ח) הנה לחלק פרצת הדרך הרחב עשרים אמה לשנים כנעיצה קנה כאמזע ככדי שמצד זה של הקנה יהיה פחות מעשר אמות וכן מצד השני יהיה פחות מעשר אמות אי מועיל אוי יש מן הפוסקים דמקילין ואומרים דנעיצה קנה כל שהיא כאמצע הפרצה הרחב עשרים אמה מועיל ומיקרי פרצה פחות מעשר אך יש מחמירין ואומרים דבעינן שהקנה יהיה פס של אמה הרחב בו ואז כשהוא נערץ כאמצע הפרצה הנ"ל אזי יש להקל ולא אמרינן כהאי אופן דאחי אוריד דהאי גיסא ודהאי גיסא ומכטל ליה להקנה לגמרי ע"ש:

(ט) הנה עירוד גדולות אשר בנינו המבואות של הכתים והחצרות רבות הן ונכנו כולם כאופן אשר המפולשות של כל מברי ומכרי שבתוך פנים העיר אינן מכוונים זה כנגד זה ממש אשר מבואות כאלו נקראות כלשון חז"ל מבואות עקמומות ומחמת עקמומות זו הרי שניה כדברי חז"ל פלוגתא בהם בין רב ושמואל אשר שמואל סובר דעירוד של מבואות כאלו לאו ר"ה כלל וטעמו הוא כאשר בארתי לעיל כיון שהעומד שם בתוך המכרי אין הוא רואה בראשיה המפולשת את הפתוחה שבה שהיא פתוחה לר"ה שחוץ להעיר ואף שהמבואות בראשיהם פתוחים אלו לאלו אך מצד העקמומות שבהם אין אחד מהם נוטה לר"ה שכקצה העיר. אך רק יש להחמיר במבואות האחרונות הבנויים בקצה העיר אשר אחריהם אין עוד דירוד של מבואות ושם תוכל להיות אשר העומד בתוך המכרי דשם יכול לראות את ראשיה המפולשת שהיא מפולשת ופתוחה כנגדו לר"ה מול פני השדה ממש וכן תוכל להיות שם ששני ראשיה המפולשים מכוונים זה כנגד זה בפתוחה לר"ה ואז תוכל להיות נראה וניכר המפולש שבה מול פני השדה להעומד בה אבל עכ"פ אלו המבואות שבתוך העיר עד מכרי האחרונה שכקצה העיר נגד מול השדה אף שכל אלו בראשיהם פתוחים אלו לאלו עד מכרי האחרונה שכקצה העיר שהיא מפולשת ופתוחה לר"ה אבל מ"מ אין בני המבואות שבתוך העיר יכולים לראות דרך מבואותיהם את ר"ה כנ"ל כיון שאין בהם פילוש למול פני השדה שכקצה העיר כנ"ל ולכן נמצא אשר כל המבואות האלו עד מכרי האחרונה נחשבים כמבואות סתומות מג' צדדים שאין עליהם שם ר"ה אף כסדר בוקעין בהם ואף ברחב ט"ז ואף לר"כ ורב דפליג על שמואל ואומר דמכרי עקום הרי כמפולש אוי גדולי הפוסקים מפרשים כוונתו דקאי על עקום כענין ג"ס. ע"ש טעמם ואף לאלו דס"ל דאף עקום הרי כעין דלית פליג רב ע"ש אבל באופני בנינו מבואות שכעירוד כנ"ל הרי גם רב מודה דדינן כמבואות סתומות מג' צדדים וכיון שהם נקראים

מבואות סתומות מג' צדדים דהגנה של המחיצות שבמקום ההיקף בעירות כאלה חשבינן למחיצות כשרות כאין לחוש להמחמירין שבהם כי גם הם מודים להקל בפשיטות במחיצות האלו היכא שהמבואות הם סתומות מג' צדדין אף שכראשיה אחת היא מפולשת:

י' נמצאת למד מכל הלין אשר בעירות גדולות אשר המבואות שכרוכותיהם נכנו באופן כזה היינו שכל המבואות נכנסות אלו כאלו ואלו כאלו ואין בהם פילוש לר"ה שהוא פני השדה שבקצה העיר חוצה לה אך קצה מכוי האחרון שנכנה בקצה העיר היא מפולשת כראשיה אחת מול פני השדה שחוצה לה וכן כך תחילת מכוי הראשון אבל המבואות של הרחובות שבתוך פנים העיר אשר כל ראשי המבואות מזה לזה אינן מכוונים זה כנגד זה להיות נוכל לראות לבני המבוי ממבוי למבוי כקו השהה את פתחו של המפולש הפרצה שבמבוי האחרונה שעומדת בקצה העיר שהיא פתוח שם מול פני השדה שחוץ לעיר אזי לפי כך אין לחוש מלטלטל בעיר הזה בכל מבואותיה אף בסייד בוקעין בה ורחבים ט"ז אמות אחר עשיית העירובי של שתופי המבואות והחצרות ואין האנשי המבוי יכולים לאסור עליהם וגם אף במבוי שבקצה העיר שהעומד בה יכול לראות הפרצה או המפולש שבה שפתחו לר"ה הרי ג"כ מותר לטלטל בה בלא תקון לחי כאי אפשר. היכא שהפרצה והמפולש לאו כנגדו והעומד מרובה על הפרץ וכאשר נאדח לעיל.

יא) הנה בדבר מחיצה של צורת הפתח להחיד אם קני של חוטי צורת הפתח רחוקים ג' טפחים מהכותל אזי זה שנויה במחלוקת בין הפוסקים האחרונים ורובם מהם העלו להלכה דבצורת הפתח ליכא למימר דאחי אירא דהאי גיסא והיא גיסא ומכטלי ליה ע"ש ולכן אף ברחוקים הרבה יותר מג' טפחים מותר אך יראה שלא יהא רחוק הרבה כ"כ מהכותל שלא ימצא שהפרץ של מרווח הרחוק תהא מרובה מהעומד דהיינו כי צורת הפתח של הקנים הרי כל ההמשך זה חשבינן המקום זה כעומד מחיצה תהיה המקום המשך זה מרובה על המרווח שבין הכותל להם ובהאי אופן חשבינן כדרי כולו עומד וכאשר ביארחי אודות זה כתשובתי גם דעת גדולי הפוסקים דצורת הפתח מהני אפילו צד אחד עורף על חברו ד' אמות ויותר דהוא כמו מחיצה גמורה. גם העלו האחרונים אשר בקנים של צורת הפתח לא בעינן עוכי אצבע ועוד העלו האחרונים אם קנה אחד גבוה וקנה אחד נמוך נמי מהני בצורת הפתח. וה"ה אחד עב ואחד רק מהני. כמבואר בספר תוספות שבת סי' שכ"ב ס"ק כ"ו גם אם צורת הפתח אין בתוכו עשרה טפחים יש להסתפק אם מצטרף עוכי הקנה שעל גבם ואם בצדדים יש עשרה טפחים רק כאמצע יורד הקנה לתוך עשרה מהני לכ"ע כמבואר כשר"ת נפש חיה ע"ש:

יב) עיירות אשר נהר עובר באמצע העיר וחולק העיר לשתיים ואי אפשר לחקן מבואות העיר בצורת הפתח כל חלק לבדו האריכו בזה הגאון בחי"ט ובשר"ת אמרי אש וכתבו דיש

לעשות העירוב של צורת הפתח באופן זה היינו שיעבור הקנה שעל גבי הלחיים מעבר הנהר לצד השני של הנהר ומותר לעשות צורת הפתח ע"ג מים וע"ש עוד שהאריכו בדבר הנהרות שבתוך העיר אם יש לחוש לומר שהנהר יכול לאסור בטלטול בתוך העיר והעלו שאין יכול לאסור על העיר ומותר לשאוב ממנו המים ע"ש:

יג) הנה רובן ככולם מגדולי הפוסקים שכדור האחרון העלו להלכה כדעת הבה"ג ורש"י בעירובין דף נ"ט וסמ"ג סמ"ק וספר התרומה ורבינו מאיר ורמב"ם ותוספות פ. במה. והרא"ש פ"ק דעירובין וא"ו והטור ורבינו ירוחם אשר אלה כולם כאחד ענו ואמרו כל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום כרגלי מדבר אינור"ה אלא כרגליה ומלשונם מוכח

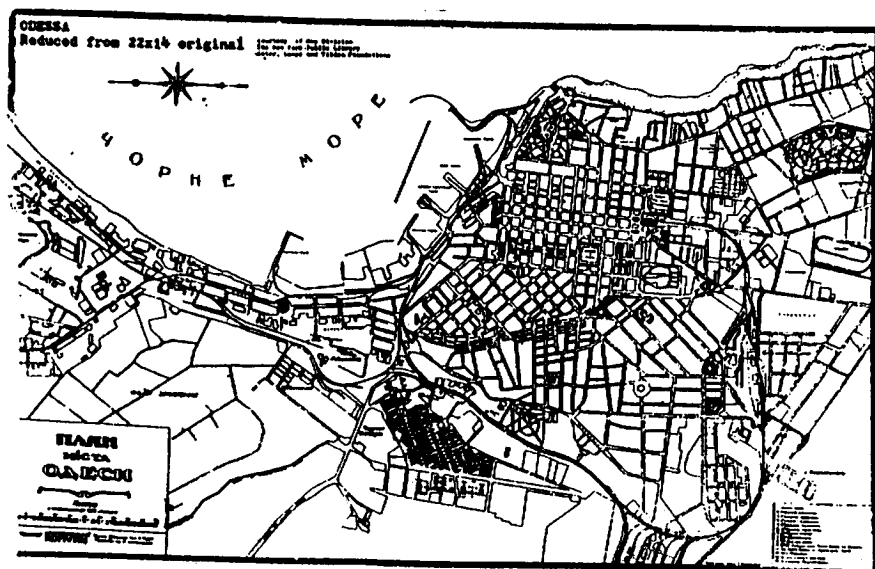
דבעין אשר ששים רבוא יעברון בכל יום דרך המכר המפולש ולא סגי אס לפרקים ימצא שכוקעים ס"ר ומלשון רש"י בעירובין דף נ"ט כמעט מפורש כך להדיא ח"ל עיר של יחיד שלא היה נכנסין בה חמיד ס"ד של כ"א וכו' וכן מוכח להדיא בש"ע שכחב שם וז"ל שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום ודייק בכל יום וכונתו כנ"ל:

יד) גשר שהולך על הנהר כתוך העיר אשר עיר זה מתוקן בעירוב כנהוג אזי האריכו האחרונים כזה והעלו דתחת הגשר פשיטא דמותר לטלטל דהוי שם רשות יחיד גמור מטעם כיון שעשיית הגשרים ע"פ רבא נעשים באופן כזה היינו שהקורות שהגשר מונח עליהם הם מונחים על עמודים גבוהים יותר מעשר טפחים והקורות שמונחים על גביהם הוי צורות הפתח והוי כסתום מארבע הצדדים ולפי זה הטעם דהוי התחת רשות היחיד גמור אזי יש לומר דמותר לטלטל ע"ג הגשר נמי דאריז רשות היחיד עולה עד לרקיע כמבואר בש"ע סי' שמה"ט סעיף ט"ז גבי גג הכולט על מחיצות בית דוכ' ע"ש וא"כ הכא נמי מחיצות התחתונות שתחת הגשר אין ניכרות לעומד על הגשר והוי ע"ג הגשר כרמלית ועוד לפעמים בעת הגידול הנהר אסור לטלטל גם תחת הגשר כמבואר בסי' שני' דכהאי אופן חולקת רשות לעצמו וצריך מחיצה חלודה ככניסה וציאה ומה נעשה אז. אמנם נראה דמטעם אחר מותר לטלטל על הגשר משום דהוי כחורי רשות היחיד כמבואר בש"ע סי' שני' גבי יזו הכולט מן הכותל דאם היה חלקן פתוח לו דמותר לטלטל עליו דהוי כחורי רשות היחיד ואם היה דבר רחוק מותר להשתמש עליו בכל דבר וא"כ ה"ה הכא. ועוד העלו שם רלענין אי מועיל לערכ יחד עירובי חצרות שני חלקי העיר שכשני צדדי הגשר דאינו מועיל אלא כאופן שיהיה הגשר רחב ד"ט כמבואר בסי' שע"ב סעיף י"ז ע"ש הטב:

ט"ו) הנה אדמו"ר בש"ע סי' שע"ב סעיף א' העלה להלכה וכתב ח"ל ולדברי האומרים שכל רשות הרבים שאין ס' רבוא כוקעים בה בכל יום אינה רשות הרבים גמורה שבפחות מס"ר אינה נקראת בקיעת רבים אזי א"צ לעשות שיור העיר של רבים אלא אם כן ששים רבוא כוקעין בה בכל יום ועל זה סומכין עכשיו שאין נוהגין לעשות שיור לשום עיר:

(נלקט מספר חיו יהושע)

מפה מעיר אדעסא

דברים אחדים

הדברים בקונטרס זה מליקטים מהרבה ספרי קודש ומספרי תורת תיקוני עירובין ג"ח שכבר יצאו לאור על ידי בחסדי ה'. והוא כקיצור מהנדרס שם עם הוספות דברים והערות נכונות. וכשם שעזרני הי"ת לחבר ולהוציא לאור קונטרס זה כן יעזרני להוסיף אומץ ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולזכות את הרבים.

ויראו מתי מספר, בקום ישני עפר, וכחקת שופר וכנשוא נס הרים:
ומראש הומיות, חרננה פיות, וממעונות אריות, ומהררי נמרים:
ועל הר הגליל, נהלך בחליל, ואז תחפץ כליל, ואז יעלו פרים:
ככתוב אז תחפץ זבחי צדק עולה וכליל אז יעלו על מזבחך פרים:

(אזהרות לר"ש אב"ג)

ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום

בעזרת

דבר ה'

דעת תורה

קונטרס בענין עירובין

וענינים מסתעפים

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר
בעהמ"ח ספר לקוטי טל. ומו"ל „לפדי אש דת" ד"ח
ותורת תיקוני עירובין שבזמן הזה ה"ח ועוד

חש"ס אלול
ברוקלין נ. י.

זו הלכה

והוא יסלח אשמה. והוא ירבה עצמה. והוא יתן חכמה להבין נמחרים:
אספר תושיות. מתוקות לפיות. ואציב חלפיות. לישר העוברים:

יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם
אמן אמן אמן.
שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב

לע"נ אשחי הצנועה וחטורה
שרה מרים
ע"ה ותנצב"ה

בעזה"י

Rabbi Shiah T. Director
1540 57th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 435-2269

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר
בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפיד אש דת"
ד"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד
ברוקלין, נ.י.

מפתח הענינים

הקדמה.....1

הערות על ספר אגרות משה חלק ח' סימן כ"ח

יתבאר בראיות ברורות שהדברים בסימן הנ"ל לא יצאו מחמת ידי
מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בהמ"ס אגרות משה. זייפו
כותבי החשובה דבריו וזאפייסט. וכתבו שקרים בשמו.
לא חזר ממה שאמר לרבנים מפורסמים גדולי תורה שיכולים
לחקן עירוב בבאר פארק. וכמו שכתב בהרבה חשובות שהדפיס
בספרו אגרות משה. שאינו מחננד לאלו המתקנים עירובין.
ענינים מסתעפים מזה אודות הרבה שקרים שמפרסמים מתנגדי העירוב.
ויתבאר היטב, שהמודעה מאגודת הרבנים משנת תשל"ט ומשנת תשמ"א,
נגד חיקון עירובין מזוייף, ולא חתם עליהם מרן הגר"מ פיינשטיין
זצ"ל.....א.

מכתב להרהגה"מ ר' ח"ל כ"ץ נ"י

יתבאר שהמודעה שיצא מטעם אגודת הרבנים שנת תשל"ט מזוייף.
ויתבאר שאין שום מוקף להלכה לחיתמות על מודעות. עד שיבאר
החותם את דבריו בחשובה. ויתבאר שמרן הגאון בהמ"ס אגרות
משה לא הי' חותם על מודעה שיש שם פסקי דינים.
יתבאר שבדולי הראשי ישיבות לא חתמו על המודעה מאגודת הרבנים
נגד חיקון עירובין בשנת תשל"ט. וממם שהסכימו מפורש לחיקון
עירובין בפלעטבוש. גדולי הרבנים מאגודת הרבנים ג"כ לא
חתמו על האיסור אז. המתעסקים לקבץ חתימות אז לא הי' להם
דרסת רגל אצל גדולי הראשי ישיבות. כי הי' שואלים להם טעם
האיסור ולא הי' להם מה להשיב.....יד

הערות על מאסרו של דההגה"מ רב"צ הלוי וואזנער נ"י

יתבאר שמרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל לא התנגד לאלו הנוהגים
כדברי הרמב"ן בדין דמפולשים. מש"כ להעיר על דברי החשובה
נרפס בח"ט סי' כ"ח באג"מ בדין דמפולשים. דברים אלו לא
יצאו מחמת ידי הגאון זצ"ל ח"ו לאמר שכתב הכלים כאלו.
יתבאר שדברים אלו יצאו מחמת ידי אחד הרגיל בזיופים.
הוא שפרסם שבדולי הראשי ישיבות אסרו חיקון עירובין בכל
עירות גדולות. זה שקר מוחלט. ונגד הרבה חשובות בספר אג"מ.
ונגד מש"א לרבנים מפורסמים בעל פה.....טו

מכתב למערכת די צייטונג

מש"כ שם שהרב סיגעל זצ"ל עשה שכירת רשות רק על י"ג שנים.
למה לא עשו שכירת רשות מחדש וחיקונים נצרכים להציל אלפי
יהודים מחילול שבת.
משכ"ש שהרב משה ביק כתב חשובה בענין עירובין אינו ראיה שהוא
יודע. מה שהוא מדבר. למעשה חשובה הנ"ל כתב לי שנת תש"פ.
ושם מבואר שאינו יודע כלום בהלכות עירובין.
יתבאר שמש"כ בעתון שהמהרש"ם דיבר ממקום שאין שם ס"ר. הרי
כתב המהרש"ם מפורש שדיבר ממקום שיש שם ס"ר.....כא

בירור בדין עירוב

יוכיח שהיו נוהגין לערב אפילו בעיר שיש בו ס"ר.....כב

הסכמת מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל על ספר שכתב נגדו

יתבאר משם שלא כדברי מחננדי העירוב שאסור לחלוק עליו.
הרי הקב"ה שמח כשני ח"ה מפלפלים זה עם זה בהלכה. אפילו
אם כתב המחבר דברים חריפים כמש"כ בספר הנ"ל.....כד

לבאר ההשמטה, לסימן פ"ט ח"ד א"ח, נדפס בסוף חלק יו"ד ח"ד
לא יצא מתחת ידי בעל המחבר ספר אגרות משה.....כה

נכון להודיע.....כז

ה ק ד מ ה

כתב רבינו יונה בשערי תשובה שער ראשון אות מ"ו וזה לשונו:
כאשר האדם משתדל לחמוץ ביד האמת, ויעזור אחריה ויתעורר בדבריה,
והופיע אורו לעיני בני עמו, ויחזק ידי אנשי האמת ונשא ראשם,
וכחות השקר ישפילן יגיען עד אפר, הנה אלה דרכי קדוש ה' והוד
והדר לאמונתו ועבודתו בעולם, ועוז ותפארת במקדש תורתו. על כן
בהרבות פעליו לקדש את ה', ולעורר האמת להכין אותו ולסעדו, ונסלה
לו מעון החלול עם החשובה בשמו האמת לעומת אשמת החלול, מדת
תשובתו נגד מדת משובתו. זה ביאור"בחסד ואמת יכופר עון" (משלי
טו, ו) עכ"ל.

מי יודע יותר מצרות נפשו — מהכותב הזה. שלא הגיע בחיים חיותו
למדרגות נפלאות בחורה ועבודתו ית"ש כפי כוחו שחננו הי"ת. אין לו
לא תורה ולא יראת שמים.
אבל זאת עמדה לי. שזכיתי, בחסדו יתב"ש, לשמש גדולי תורה האמתים
מדור העבר זיע"א. האמת הי' נר לרגלם. שקר הי' שנאוי להם. כמש"כ
שקר שנאני ואהעבה תורתך אהבתי (תהילים קי"ט, קס"ג). וכמש"כ המשורר
שיר המעלות אל ה' הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה (שם ק"כ).
העיקר בחיים להבין האמת ולהתרחק מדרך שקר. הותמו של הקב"ה
אמת. תורתו אמת. וסופי תבות של בראשית ברא אל', אמת, שברא.
העולם במדת האמת.

בדרך עדותן ששתי כעל כל הון. בפקודך אשיחה ואביטה אורחותך
(שם קי"ט, ט"ו). העבר עיני מראות שוא בדרכך חגיגי (שם קי"ט, ל"ז).
ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש. ואשתעשע במצותיך אשר אהבתי
(שם קי"ט, מ"ו, מ"ז).
אני הבזוי ושפל מכל אדם. גם נבזה בעיני ועד העירוב. האומרים
שהנני כותב דברים חריפים.

מ"מ אני כותב על פי הקבלה, קבלתי מרבותי גדולי הדור זיע"א,
שאין מחנפים בדברי תורה. והאמת צריך — שיאמר.

והם זיע"א הי' גדולים פי אלף אלפי אלפים מהועד שלהם.
ובכל הזמנות דברו נגד מסלפי האמת. ודברו נגד אלו נקראים גדולי
תורה מסלפי האמת.

רגיל הי' בפיו של אחד המיוחד מגדולי הדור העבר שזכיתי
לשמו הרבה שנים בחסדי הי"ח. " הראשי ישיבות והמשגיחים שלהם
יכולים להתיר כל איסורים שבתורה ".

ב

העיד, הגאון המקובל ר"ש ז"ל בהמ"ס לשם שבו ואחלמה, שבימי
הגר"א ע"ה בקש אחד ממנהיגי הקהילה שיקבלו מורים לשפת רוסיא,
ושאלו אח פי הגר"א ז"ל ואמר שע"ז יהרג ולא יעבור. וידוע שכבר
הועד גם בשם הגרעק"א ז"ל. (נדפס בתקנות מיהאלאוויטץ שנת חרכ"ו
מוסכם ומוסמן מכל בתי דינים מארבע ארצות, מרבוחינו שבארץ ישראל
ורבוחינו שבגולה. והסכימו לזה הגאונים בהמ"ס דברי חיים, ר' חיים
האלבערשטאם מצאנז, והגאון ר' צבי הירש מזירישוב זיע"א. נדפס בספר
מעשה אבות, ועוד ספרים).

כמה פעמים סגרו וביטלו משום זה ישיבת וואלאזין.

(מחוך מכתב מהגאון הצדיק רבי דוד כהר"ן זצ"ל נלב"ע כ"ז
מנחם אב תש"ו. נדפס בגליון "האמונה" פרשת דברים תש"ס)
איסורים חמורים אלו נעשו כהיתר ע"י הראשי ישיבות בארצות הברית
והמשגיחים מגידי שיחות. וכמעט אין פוצה פה ומצפצף נגדם. רק על איסור
העירוב עיניהם.
חרמות הקדמונים צחוק בעיניהם. הרי ר"ג ובית דינו של מאה וחמישים
גדולי הדור. אשר הקטן מהם הי' מרבוחיו של רש"י. התרימו נגד הלוקח
שני נשים.

שלא יקח אשה במדינה זו. ואולי יהי' מחלוקת ביניהם. מאיזה
סיבה ופעם. וילך למדינה אחרת וינשא אשה אחרת.
אם כן איך יכול? ביח דין בזמנינו להתיר חרמם הגדול? משמע
זו נעשה החרם. אלא הראשי ישיבות והמשגיחים מגידי שיחות. הם אשר
תמכו בזה. אף רב חשוב אחד לא הסכים לההיתר המבישה. נעשה שלא בפני שני
בעלי דינים, רח"ל, בלי להודיע האשה שעוסקים בזה. לא נשמע כזאת בישראל!

הם צועקים שחייבים כל הציבור לשמוע להגאון ר"מ פיינשטיין זצ"ל
 בהמ"ס אגרות משה, מגדולי המשיבים בדור, ולא הוריעו מכל ההיתר המבישה.
 העלימו ממנו הדבר לגמרי. אם הוא פוסק הדור, כדבריהם, למה לא שאלו עצה.
 הכי נעשה פוסק רק לאיסורים שברו מלבם. גם בענין לימודים זרים
 יש חשבה ממנו, ונדפס בספרו הגדול, אבל בעוה"ר, נעלם מעיני כל חי.
 בעלי הוראה מומחים בדור לא חמכו ולא הסכימו לכל הנ"ל רק ראשי ישיבה
 ובעלי השיתות מסכימים. מהם לא חצא תורה לישראל. שהרי מהרסים קבלת
 קדמונים זי"עא. אם כי בונים ישיבות גדולות. ומקבצים ממון לרוב.
 תורה חצא לישראל ע"י חובשי בית המדרש שאינם עוסקים בזרים.
 ושומרים משמרת התורה כמקובל מדורות.

2

גם נבואה נזרקה בפי הגאון הנ"ל. בזמנינו ראשי ישיבה
 התחברו עם כת שקרנים, לאסור חיקון עירובין בברוקלין וגם
 סלטול עם עירוב כשר שחקנו גדולי מוראי הוראה בדור.
 בלי לימוד בענין. וגם בלי לימוד בתשובות אגרות משה. שכתב,
 וחזר וכתב, ונדפס זה בתשובותיו, וכך הגיד הרבה פעמים, לרבנים מפורסמים,
 שאינם חשורים לשקר. שאינו מתנגד לאלו המתקנים עירובין בברוקלין.
 האמר היפך מזה שקר דובר!
 הרי הם חשורים על כל דבר אסור כמש"א מו"ר זיע"א. מלמדים
 תלמידיהם וכלל ישראל דרכים עקומים היפך התורה. וזה גדול מכל
 העונות.

זה פגם בעצם קדושת התורה. חותמו של הקב"ה שחותמו אמת.
 פגם זה נמשך לדורות בעוה"ר כי כך מלמדים תלמידיהם. לזייף הלכות
 מפורשות. שאין שום ספק באמיחתם. זו עון פלילי. והוא רחום יכפר וכו'.
 הקב"ה ירחם עלי. פרסומת דברי אמת יהי' כפרה לנפש החוטאת.
 היותו מר נפשו. כמש"כ ר"י מובא לעיל.
 וגזכה כולנו לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן!
 דברי המצפה לרחמי שמים המרובים,

יצחק אייזיק הלוי זצ"ל

בס"ד יום ה' פ' נח תש"ס

הערות על מה שכתב באגרות משה חלק ח' סימן כ"ח

בש"ח אגרות משה חלק ח' סימן כ"ח נדפס השו"ב בענין עשיית ירוב ברכים גדולים ובאנף א' שם כתב וזה לשונו: הנה על מה שאמרתי שאין לעשות עירוב בברוקלין אף בחלק אחד בפלעטבוש, וכן א"א לעשות בבאר אהל יצאו איזה רבנים ועשו עירוב בפלעטבוש ובבאר פארק, וסמכו על הרב הגאון ר' מנשה קליין שליט"א וכו' עכ"ל. וממשיך לכתוב שם וז"ל ולכן מוכרח אני לבאר זה הדין לאמיתו שלא יהי' תקלה ח"ו למאות ולא לפים עכ"ל.

ראשית, אף אחד לא סמך על הגר"מ קליין שליט"א. אלא סמכו על גדולי הדור, לפני מאה שנים, שדבריהם נדפסו בספר הורח חיקוני עירובין שבזמן הזה, ועל גדולי הדור לפני מאה שנים שדבריהם נדפסו בספר עירוב והוצאה שיצא לאור בשנת תרס"ו. וסמכו עליהם אז. וספרים אלו נדפסו עוד הפעם בשנת תשל"ט.

שנית, הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בחשובתו הנ"ל, לא השיב כלום על דבריהם, אלא עסק לסתור דברי הגר"מ קליין שליט"א. וכבר השיב הנ"ל על דבריו בשו"ח משנה הלכות חלק ח'. יענין שם, והבהור יבחר, עם מי האמת.

שלישית, הגאונים הגדולים הנ"ל, שדבריהם נדפסו ונחפרסמו, פלפלו בדין מחיצת הים אי הוי מחיצה. וכתבו להלכה דהוי מחיצה. וחז"ל מזה יצא מחיצות סביב נאו יארק נבנו על ידי בני אדם. ולא דנו בזה כלל כי הדבר פשוט לכל בר בי רב דמחיצות גמורות נבנו על ידי בני אדם הן מחיצות כשרות. ובעל המחבר אגרות משה בחשובה הנ"ל התעלם לגמרי מדברים ברורים. ולא העיר כלל על כל מה שכתבו בחכמה ודעה, ודבוק חבירים מאורי האומה.

רביעית, כבר כתב והדפיס בחשובות אגרות משה חלק ד' סימן פ"ז שדבריו ושיטתו היחידים, לא נזכר בספרי האחרונים, ובחשובה אחר זה סימן פ"ח כתב מפורש, דבריו להלכה הם שלא כדברי השלחן ערוך, וטלא בהראשונים, שהרי כתב החכם צבי וזה לשונו: שלא ראיתי לאחר מן הפוסקים שהביא דבר זה עכ"ל.

אם כן מה זה שכתב והדפיס וז"ל: ולכן מוכרח אני לבאר וכו' שלא יהי' תקלה ח"ו למאות ולא לפים עכ"ל (מובא לעיל). (עי' שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב) הכי זה תקלה למאות ולא לפים אם יתנהגו בדברי האחרונים, הש"ע, והראשונים.

ובעל המחבר אגרות משה כתב מפורש בחשובות הנ"ל שדבריו נגד מה שכתבו האחרונים. אכן פלא! מה התקלה? שלא יתנהגו הציבור על פי דעת יחיד. שלא נזכר

דבריו בשום מקום בדברי הפוסקים. וכבר כתב בחשובות ונדפס שחזר על גבי לבן שאינו מוחה נגד מחקני עירובין. והרשום בידם לעשות כמו שהם מוכרים: כשיטת, האחרונים, הש"ע וירוב הראשונים. פשוט לא יצאו דברים הנ"ל (ראש סי' כ"ח) מח"י הגאון זצ"ל.

וכתב בחשובתו אזה ח' וזה לשונו: ומצד מחיצות סביב ברקלין
כפי הידיעה שער עתה אינו כן וזהו אפשר לברר עכ"ל. פלא! אם אפשר
לברר למה לא בירר הדברים קודם שכתב חשבה להלכה. אבל צריכים לדעת,
נמצאים מחיצות סביב ברקלין, הן מחיצות הים, הן מחיצות נבנו על ידי
אדם. ובעה"מ אג"מ כתב נגד מציאות ידוע.

וכבר פלפלו הגאונים הנ"ל אם מחיצת הים הוי מחיצה וכתבו להלכה
דהוי מחיצה. אבל במציאות נמצאים מחיצות נבנו ע"י אדם גם כן בכל
השטח סביב ברקלין. ומקומות הפרוצים, שלא נבנו ע"י אדם, פרוצים ליס.
והים הוי מחיצה כהסכמת הפוסקים. כ"ש דהוי מחיצה במקומות הפרוצים.
אכן, לפי הנ"ל, אינו בעל אחריות כלל. שהרי כתב חשבה הלכה
למעשה קודם בירור המציאות. אם כן, לפי זה, אין לסמוך עליו בשום דבר
חלוי במציאות. שהרי הוא חשוד לכתוב חשבות הלכה למעשה בלי בירור.

אלא, הדבר פשוט בחכמית הפשוטות, שלא יצאו דברים הנ"ל ממנו.

אלא נחקיים בו סבבני וכו', והם זייפו דבריו. וכן פשוט!
וכן מש"כ שם אזה ג' וחלק על החזון איש מסברה. מי יאמר סברתו יותר
שוב מהחזון איש. בפרט שכבר קדמוהו בזה בספר היו יהושע וכתב שהסכימו
לדבריו גדולי הדור בעה"ק"י אז. הגאון ר"ח ברלין ועוד גדולים וקדושים
זצ"ל זיע"א. ואיך תולקים עליהם בסברה בעלמא. בפרט שגביהם דברים של
טעם. פשוטים לכל משכיל חורת אמת וצדק. מקורם מדברי הב"ה כמשכ"ש ויעי'.

דברי החזון איש ועוד מגדולי הדורות זיע"א פשוטים. כתבו דבכל עירות
גדולות יש שבואות סחומות מג' רוחות. ומבוי כזה הוי רשות היחיד לכל
הדעות. אכן רהובות מתוברים להם הוי ג"כ רשות היחיד. שהרי סוף הרחוב
מחובר למבוי סתום מג' רוחות דהוי רשות היחיד. (תיו יהושע בראש דבריו והנמשכי
חזון איש הל' עירובין סי' מ"ג אות ז')

ומה שכתוב באג"מ דאינו מסתבר לאמר דעירות גדולות הוי רשה"י שטעם
זה. ועירות קטנות הוי רה"ר.

פלא! אם זה דין התורה מסתבר היטב. ואנו חוששים שידי זרים שלטו
בחשבה שם.

וכן משכ"ש אודות סדר הרהובות במחנה ישראל במדבר. הכי ה' שם לדעת
סדרם. אלא כתב כפי דמיונו שכך ה'. וחולק על החזון איש. ע"פ דמיון
זו. אלא צ"ל שידי זרים שלטו בחשובתו שם. הס לאמר שדברי הכל אלא
יצאו מפי גאון דורינו זצ"ל.

ולשיחתו אין נ"מ דברי החזון איש. שהרי כתב דאפילו במקום מחיצות
הוי רשות הרבים. אם כן מה קאמר? הדברים מבהילים!

הוסיף לכתוב שם באות ח' וזה לשונו: ומוארטא שעשו שם עירובין
 אף שהי' כך גדול ידוע לפי חשיבות כרכים גדולים שברוסלאנד ופולין,
 לא היו בה ס' ריבוא ברחובות שהוא רק בעיר שדרים בה ערך קרוב לג' מיליאן
 נפשות. ובווארטא לא היו שם כל כך אינשי ואף המחצה מזה לא היו שם.
 ועוברים ושבים ג"כ לא היו כל כך שישלימו המספר. ובטאר הכרכים לא היו
 עירובין, אלא בחלק קטן בהעיר מקום שדרו שם רוב היהודים ושם לא היו
 ס' ריבוא. אבל ברוקלין, הא כל חלק חשוב כמו פלעטבוש ובארא פארק וכדומה
 הם רה"ר בפ"ע, דיש בכל אחד על משך שעור פחות מי"ב על י"ב מיל ס' ריבוא.
 טאף אם שיין לחלקם לשני מקומות חלוקין, הוי כל אחד בפני עצמו רה"ר
 דס' ריבוא עכ"ל. (עיין מאמר בסוף הקונטרס)

ראשית, מי הגיד לו רז זה שכדי שיהי' נמצאים ס"ר ברחובות צריך
 שיהי' דרים בעיר ג' מיליאן נפשות. הרי שיעורים נאמרו הלכה למשה מסיני
 כמבואר בכמה מקומות בש"ס. ולא נמצא דבר זה לא בש"ס, ולא בטום ראסון
 ואחרון. רק היא סברה שהידש מדעתו. ומגדלן דבר זה.

שנית, בברוקלין גרים רק 2,240,000 (2 פחות מג' מיל) אנשים. בבארא פארק
 וקרן הייטס ביחד עם חלק מפלעטבוש גרים רק 200,000 אלפים.
 הרי כתב נגד מציאות ידוע שאפשר לברר. זה שקר נגלה לאמר שבבארא פארק
 גרים ס"ר אנשים. ולאמר שכל שכונה יש לה ס"ר, ליצנות בעלמא, נגד מציאות
 ידוע. הרי ביחד, בארא פארק עם פלעטבוש, אין שם ס"ר, רק קרוב ל400,000
 אנשים.

לשיטתו אם נמצאים ס"ר בחוץ המהיצות הוי רשות הרבים. אבל כאן
 הוא בא לחלוק על הסוברים דמהני מחיצות. אם כן מה קאמר?
 לשיטתו דלא מהני מחיצות. הרי אין ס"ר ברחובות. כ"ש בשכונת היהודים.
 ולשיטת כל הראשונים והאחרונים שפליג עליהם, כמש"כ מפורש בספרו הגדול
 (אגרות משה ח"ד סי' פ"ז) מהני מחיצות אפילו אם יש שם ס"ר. אם כן מה
 קאמר? הדברים מאור מבולבלים. וקשה לאמר שיצאו מפי הגאון זצ"ל.

שיטתו ברורה דלא מהני מחיצות במקום שיש ס"ר. וכל ברוקלין נכלל בזה.
 אם כן מה קאמר אודות בארא פארק. שיש שם ס"ר. זה שקר מוחלט. ואינו נ"מ
 לשיטתו. שהרי לשיטתו צריך ס"ר בעיר. ואולי יש שם ס"ר. ומה נ"מ
 מספר האנשים בבארא פארק? הדייפנים לא הבינו כלל שיטתו בזה ובבלבו
 הענין. וכתבו שקרים.

לשיטתו, אם נמצאים ס"ר בחוץ המהיצות הוי רה"ר. ולא הוזכר בשם
 ראשון ואחרון שצריך ג' מיליון אנשים בעיר כדי שיהי' נמצאים ברחובות
 ס"ר. זה תירושו. נדפס בספרו אגרות משה בזמן האחרון. הרבנים בווארטא
 שהתירו לערב שם לא ידעו מחדש זה. והתירו לערב במקום שיש ס"ר אנשים.
 אפילו אם אין בעיר ג' מיליון אנשים.

שלישית, כל המשיבים, הגה"צ המפורסמים לפני מאה שנים, זצ"ל זיע"א, סדבריהם מובאים בספר עירוב והוצאה ובספר חיו יהושע, התירו לערב אפילו כשנמצאים בעיר ס"ר כמש"כ בחשובהם מפורש. אם כן מה קאמר? אם בא לאמר שחולק עליהם, דלא מהני עירוב כשיש ס"ר הרי כבר קאמר זה בחשובות באג"מ ח"ד. ומה בא להוסיף כאן. ואם בא לאמר דלא מהני מחיצות לדבריהם. הרי הם כתבו מפורש דמהני מחיצות ופלפלו אם מחיצות הים הוי מחיצה. והעלו להלכה דהוי מחיצה. כהסכמת הפוסקים. כל הרבירים מבולבלים. ופשוט לא יצאו מפי הגאון זצ"ל.

באות ו' שם.

מט"כ אודות מפולשין. וכ"כ הרמב"ן וכ"כ המג"א לבאר דברי הש"ע, שצריך סה"י השערים מכוונים זה כנגד זה. אבל, באג"מ כתב מנלן להרמב"ן דבר זה. הרי אם כ"כ הרמב"ן ודאי ה' לו קבלה טכך פירושו של מפולשין. ואין להקשות על רבוהינו הראשונים סבבא. וגם המג"א הסכים לסברת הרמב"ן ופסק כן להלכה. ומכל לשונות הראשונים שהביא באג"מ שם אינו מבואר להיפך. אכן י"ל דסב"ל כהרמב"ן וכפירושו של המג"א. אלא הרמב"ן בא לפרש יותר. והם לא פירשו כן מפורש אבל זה כוונתם. הכי יכולים להבין דבר בתה"ק בלי פירושי הר"א ואם כן פירשו כך הקבלה מסיני כדבריהם הברורים. וכ"כ רבוהינו האחרונים בחשובתם מובאים במקומות הנ"ל. ואכמ"ל כי הכל כתבו ברור ומפורש.

בסוף החשובה שם אות י"ט ענף ד' כתב וז"ל עכ"פ כבר ביארהי הטעם שאין לעשות עירוב בברוקלין גט לא כהלך אחד. למעשה לא ביאר כלום כי לא סתר הבנין שבנו גדולי הדורות לפני מאה שנים שמחיצת הים הוי מחיצה. ויכולים לסמוך על זה. כמבואר בספרים הנ"ל אם כי לדעתו מצא טעם לחלוק על הגאון בהמ"ס משנה הלכות. אבל למעשה לא מצא טעם לחלוק על גאוני הדורות הקודמים מובאים לעיל בספרים הנ"ל. ועליהם סמכו אז.

ובסוף דבריו שם וז"ל: רוב הרבנים ובני תורה סובריין שאסור עכ"ל. זה שקר מוחלט! רוב הרבנים מעולם לא אסרו לחקק עירוב. והבני תורה מעולם לא למדו הלכות עירובין. ואפילו חשובות בהמ"ס אג"מ לא למדו שהרי כתב שאין למחות במתקני העירוב. והם באו למחות.

ה.

הרי בהמחאג"מ חולק על הרמב"ן מסברה. בסעיפים לפני זה. ובסוף החשובה טחשב עם שינת בני תורה שלא למדו מסכת עירובין, הלכות עירובין, ודברי חכמי הדורות בחשובתם. יש מהם ששלחו חזרה ספרים עם תשובות גדולי הדור לפני מאה שנים ששלחתי. אחרים כתבו נגדי חירופים ובידופים. מפני שהדפסתי דברי גדולי הדורות, זקוקלה, אומרים בדרך מבעל המחבר אגרות משה. הרי לא למדו הענין. ודברי הקדמונים זיע"א. (עי' קונט' זעקה גדולה ומרה! אדר ב' חש"ס דף 20-21 ושם דף 31 ושם דף 32). הרי הרמב"ן כתב פירוש על מס' עירובין ועל שאר מס' בש"ס. ועכ"פ דבריו חשובים יותר מדברי הבני תורה והרבנים בזמנינו שמעולם לא עסקו בענין. ופוסקים כפי טחשבות הכל העולים בלבם. וסברתם כסברה אנטי הרחוב. בלי טעם תורה.

אבל הרמב"ן קדוש יאמר לו. ומי יכול להרה"אחריו. הרי יגע בתה"ק במס"ג. וידוע דברי רבינו הגר"א מוולנא, שאמר שאילו הי' חי עוד ר' שנים אולי הי' גזיע למדרגת הרמב"ן. ומי יבא אחריו בדברי הכל וריק.

ג.

הדברים ידועים. הגאון בעל המחבר ספר אגרות משה, זכר צדיק לברכה, היה מכבד כל אדם קטן וגדול. וכל שכן גדולי ישראל לפני מאה שנים. אם כן מש"כ אודות גאוני הדור לפני מאה שנים שהתירו לערב במקום שעברו שם ס"ר וז"ל (אוח ט"ז): ריבה בדמיונו יותר על המציאות, שאף בכל אורך הדרך מוארשא עד פעטערבורג לא עברו מיליונים ביום אחד ואין דבריו כלום עכ"ל.

הרי זו פגיעה אישית בסמכותם של גדולי הדור לפני מאה שנים. שהעידו שהלכו שם ס"ר. ונאמנים הם. הרי הם כשרים לכל עדות שכתורה. ונאמנים להעיד שהי' שם ס"ר עוברים ברחוב. פשוט דברים אלו לא יצאו מפי רבינו הגאון זצ"ל בה"מ אג"מ.

אפילו לפי טעות, וכמ"ש באג"מ שם, שלא עברו שם ס"ר. מ"מ לפי דמיונם שעברו שם ס"ר פסקו שמוחר לערב שם. הרי הם סוברים שמוחר לערב במקום שיש שם ס"ר. אם כן מה קאמר בחשובה שם נדפס באג"מ. הרי יש משם ראיה שמוחר לערב במקום שיש ס"ר. אפילו אם לא הי' מציאות כזה. טעות גם כזה לא יצא מפי גאון הדור בהמ"ס אג"מ זצ"ל.

הנה הדברים ידועים שבה"מ סאג"מ חולק על גדולי עולם בראיות מש"ס ופוסקים. אבל לאמר עליהם שטעו בדמיון. ולא ידעו המציאות. דברים אלו לא יצאו מפי רבינו הגדול זצ"ל. למעשה מה הרעש אם סב"ל כדבר תוס' עירובין ד' ו' דצורת הפתח מהני ברשות הרבים. וכ"כ כמה פוסקים. (עיין דעת תורה סי' שס"ג סעי' א')

ובאות כ"א שם כתב שאין לחקן עירובין שהרי לא ידעו שיש איסור הוצאה. וזה ודאי שהאיסור היותר גדול הוא להשכיח תורה ויע"ש כל דבריו. הרי זו דברי מינות. הדברים ידועים שבחמ"ח אגרות משה הסכים לחקן עירובין כהרב עיירות בארצות הברית. עיין שם ח"ד סי' פ"ו שכתב שעירוב הוא חיקון גדול לשמירת שבת ובחלק ח' סי' כ"ט מש"כ אודות עיר דיעטראים ושם סי' כ"ח אות י"ט אודות העירוב בסיגיעט. הדבר פשוט שדברים אלו לא יצאו מתח"י הגאון זצ"ל. אלא זו שיחת בני הישיבות. שעל ידי חיקון עירובין ישכחו שיש איסור הוצאה. וזו כפירה מוחלטת בחקנת שלמה המלך ע"ה. אם כן יש לגנוז מס' עירובין והש"ע בענין עירובין. וכל ספרי שו"ח בענינים אלו. דבר זה לא כתב הגאון זצ"ל. ה"ו לאמר שכתב שטויות אלו! רק על ברוקלין הי' לו חשבון מיוחד לאיסור. אפילו הכי כתב שדבריו שלא כדברי הפוסקים האחרונים והש"ע(ח"ד סי' פ"ז-פ"ח).

אבל דבר אחד עומד נגד כל מה שכתב בחשובה שם. הרי יש עדות שהסכים הגר"מ בהמ"ח אג"מ זצ"ל שיכול לחקן עירוב בברא פארק. ונכתב בספר. והספר הי' מונח תח"י במה"ס אגרות משה יותר משנה. ולא ערער על הדברים לא בכתב ולא בעל פה. ואילו הי' מערער לא הי' הגר"מ קליין נ"י מחקן עירוב שם. הרי חיקן העירוב רק מפני שהסכים בהמ"ח אגרות משה לזה. מתנגדי העירוב הי' המומים. מה יכולים לעשות מהסכמה גמורה זו, נכתב בספר, ונחפרסם לאלפים בכל העולם, הרי זו הירוס גמור למעשיהם ימים ושני' שמוחים נגד מתקני העירוב, שלא ברצון מרן הגר"מ בהמ"ח אג"מ זצ"ל. שכתב מפורש שאין למחות וגם הסכים לחיקון עירובין בברוקלין. הגם שלא הי' מצטרף עם המתירים. וכן כתב להרבנים מפלעשבוש ונדפס בתשובה ח"ד ס' פ"ז, שאינו מתערב והרשות בידם להתנהג כפי הבנתם, ולחקן עירוב שם. וכל זה כתוב שחור על גבי לבן בחשובה שם. וכבר שמענו מעשים כאלו שיחידים החמירו על עצמם ולא אמרו לאחרים להתמיר. הגירו לי, בבריק הרב הגאון הגדול ריצ"ז הלוי זצ"ל לא טלטל עם העירוב שם. אבל הרבנית סלסלה ע"פ פקודת בעלה. ושמעתי שכן נוהגים בני הרב בעהק"י טובב"א.

אבל אין זו בעיה לכת שטרנים מזייפי החורה ודברי גדולי הדורות. הרי יכולים לכתוב ולפרסם שלא הסכים לחתום העירוב בבאר פארק. אם כי יש ערות להסכמתו. ונדפס בספר.

הרי הם אומרים שאין מחצות סביב ברוקלין. נגד מציאות ידוע. כל אחד ואחד יכול לבאר דבר זה. המחיצות עומדים בלויים לכל. מ"פ אומרים מתנגדי העירוב שאינם שם. וכ"כ בחשוב"שם וביארנו הדברים לעיל. וכ"כ לי רב אחד. וכך הם מפרסמים לכל. שאין מחיצות סביב ברוקלין. אם כי אלפי אנשים רואים המחיצות בכל יום. כי כך דרכם לזייף ולשקר אפילו בדברים בלויים. ולפרסם פסקים בשם מרן הגר"מ בעל המחבר ספר אג"מ, היפך ממה שכתב בספרו, שחור על גבי לבן. בידעם, רוב תושבי ברוקלין אינם מעיינים במקור ראשון, באגרות משה, וכן רוב הבני תורה, ובני הישיבות אינם מעיינים שם, לרבות ראשי הישיבות, וזה ידוע מהנסיון, דברתי עם הרבה אנשים, רבנים, וראשי ישיבה, והם פוסקים בעניני עירובין ע"פ מה שראו במודעות, נתפרסמו מכת שטרנים.

כבר ביארנו בקונטרס דעת תורה (כסלו תש"ס) שכל המודעה לאיסור חתום עירובין בשנת תשל"ט מזוייף. מרן הג"ס פיינשטיין זצ"ל לא חתם עליה. וזייפו חתמתו, ובאו לרבנים אם חתמתו המזוייף, ואמרו להם לחתום לכבודו. פשוט לא חתם על זה מפני שכתב מפורש בכמה תשובות שאין למחות נגד מחקני העירוב. ושם בקונטרס כתובים עוד ראיות ברורות לבאר שלא חתם על המודעה ואכפ"ל חדרשנו משם.

מעורר טעם, וראיה, לא חתם על מודעה הנ"ל, שהרי מעולם לא חתם על מודעה שיש שם פסק דין. בפרט במקום שכבר כתב תשובה להלכה. שהרי ביאר היטב בתשובה (אגרות משה ח"ח חלק יו"ד סי' ל"ח) שאין לכחוב פסק דין בלי ביאור וטעם. לכן כתב מפורש לאיסור. לאחד ששאל ממנו רשות לחבר ספר מקיצור פסקי דינים כתובים בספרו אגרות משה. שאסור בהחלט לפרסם פסקים בלי טעם וראיה. המעיינים בספרו חיבים לדון במש"כ אם נכונים דבריו או לאו. וכל זה כתב לפסק דין ברור. אם כן פשוט לא חתם על מודעה ששם אינו מבואר טעם האיסור. ועוד, פעם בקשתי ממנו לחתום על מודעה בענין פירצה בדת. והשיב הרי כבר כתבתי מזה בתשובה. צריכים לפרסם התשובה. לאלו הרוצים לדעת חו"ד בזה. וסירב בהחלט לחתום על איסור בדבר שכבר כתב תשובה. כח שטרנים הנ"ל פירסמו מודעה המזוייף משך עשרים שנים. וכשתקנו עירוב באר פארק שנת תש"ס בכל שבוע ה' מודעה המזוייף הנ"ל מופיע בעתונים, וברחובות. עד שפרסמו ועד העירוב שהם מוכנים לשלם 5,000 דולאר לכל מי שיביא להם מודעה הנ"ל עם כתב ידם של הרבנים שחתמו עליה.

מוכן שלא הי' תחת ידם מודעה עם חתימת הרבנים. כבר כתבנו. חתימת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל זי"פו. היינו שעשו צילום מחתימתו. והדביקו במודעה. ועשו צילום מזה. ובצילום המזוייף הלכו מרב לרב. לא עלה על דעת אחד מהם לשאל למה לא הראו להם חתימתו האמיתית. ואם הי' שואלים מהם דבר זה. הכי אין תירצים להם. חוששים שיאבד חתימתו ע"י רוב המשוש וכו'.

בני הרב שלומה זלמן ברוך זצ"ל, בהמ"ס שערים מצוינים בהלכה, ספרו שאביהם לעולם לא חתם על מודעה זו. אחר שהופיע המודעה עם חתימתו. דבר עם המהעסקים בזה ואמרו להם שלא ידפיסו חתימתו. והם לא שמעו לו. בנו של הרב מדעברעצין זצ"ל סיפר שאביו לא חתם על איסור טלטול עם עירוב כשר. אם כי דעתו הי' שאין לחקן מטעמים ידועים לו. מ"מ עירוב כשר עומדת תחת השגחת רבנים מומחים מותר לשלשל עמו.

הרב מפאפא, אע"פ שהחם בשנת תשל"ט מפני הלחץ, ומפני כבודו של הגאון בהמ"ס אג"מ (שלמעשה לא חתם על המודעה), הדפיס ופרסם מכתבים לחזק תיקון עירובין. ותשובתו בענין נדפס בספר שו"ת שחיבר. והי' מראשי המורדים לתיקון עירובין באסיפות התאחדות הרבנים.

אחר פרסומה המודעה הנ"ל שהם מוכנים לשלם 5,000 דולאר למי שמביא להם המודעה משנת תשל"ט עם חתימות הרבנים. לא נחפרסם מודעה המזוייפת עוד הפעם בעתונות. הבינו שהמודעה היא רק פרסומת שקר ולא יותר מזה. לא הוי הוראה לאיסור ולא הוי פסק דין. וכן הופסק פרסומה מודעה המזוייפת הנ"ל ברחוב. כי הכל ידעו שהיא מזוייפת. ואין תועלת לפרסמה. כן נחפרסמה מודעה עם חתימת הרבנים בשנת תש"ס. ונחגלה שזי"פו חתימות שם. הודיעו זה לעתונות. והם לא פרסמו מודעה הנ"ל עוד.

הרי מהעסקים עם כת שקרנים וזי"פנים. עושים כל דבר אסור לפרסם איסור עירובין.

וכ"כ בחשובה הנ"ל בחלק ח' שמרן הגאון בהמ"ס אג"מ לא הסכים לתיקון עירוב בארא פארק. הרי הסכים מפורש בפני עדים ונדפס בספר. וכן פסק הלכה למעשה להרבנים מפלעטבוש שבאו לשאל ממנו פסק דין בענין העירוב שם וכבמבגאר לעיל.

הרי שקר דוברים כוחבי חשובה הנ"ל בשם מרן הגאון ר"מ פיינשטיין זצ"ל. פשוט לא כתב חשובה הנ"ל. ולא ראה אותו. ונדפס אחר שהלך לעולמו.

מענין לענין אורות פרסומת שקרים אפילו בדברים ידועים. פרסם
אחד ממנהגי העירוב לתלמידיו בישיבה תורה ודעת שהרב ח"ל כ"ץ, שהעירוב
עומד תחת השגחתו, אינו רב חשוב. מי שמע ממנו. שיחה זו נתפשט לשיבת
לייקווד ושמעתי מבחורים לומדים שם שיחה זו.
אם כי אין כדאי להתעסק עם שטויות אלו. אבל מ"מ להרס כת שקרנים.
נתעסק בזה מעט.

ידוע, קהילת סאטמאר הי' קהילה הגדולה בעולם מיהודים שומרי תורה
ומצוה. בישיבת סאטמאר לומדים פי אלף מהלומדים בישיבת תורה ודעת.
הגה"ק כ"ץ אדמו"ר מהר"י ש"ב מסאטמאר זיע"א, בחר בהרב חיים
לייב כ"ץ נ"י להיות ראש הכולל בסאטמאר. כל המו"ץ הצעירים מסאטמאר
הם תלמידיו.
יהודים, מכל העולם, שמעו משמו הגדול, וגודל ערכו בחורה וי"ש.
מה נ"מ אם איזה תלמידים מישיבת תורה ודעת אינם יודעים מזה.

אח"כ הי' רב בעלזא הרבה שנים. בעלזא היא מהקילות הכי גדולים
בעולם. בבארז פארק יש להם חמשה בתי מדרשים, ח"ה, וכולל אברכים מפואר.
כל חסידי בעלזא שמעו שמו הגדול.

אח"כ יסד קהילה וישיבה. ועזב קהילת בעלזא. אבל מי לא שמע משמו
הגדול וסמכותו בפסק הלכה. אלפים באים לשאול ממנו שאלות בכל שנה.
ומה נ"מ מה שאומרים איזה אברכים מישיבות הליטאים עליו. הרי
הוא גדול מאוד ליהודים ופוסק מופתה. יותר מהראשי ישיבות בלייקווד, תורה
ודעת, ועוד.

תומכי העירוב הם רבנים מפורסמים שחברו כמה חיבורים שו"ת
בענגנים שונים. הם פוסקים מומחים לכלל ישראל. ומה נ"מ מה שאומרים
תלמידים בישיבות שלא שמעו בהוראה, אינם יודעים דרכי ההוראה, ואינם
פוסקים שאלות. וחממו על מודעות מזויפות, בלי שום עיון, וידיעה בענין
עירובין.

לבי אמר לי שדעת מרן הגה"צ בהמה"ס אגרות משה הי' להתיר
תיקון עירובין בברוקלין. אבל מפני כבודם של אגודת הרבנים, שכבר יצאו
לאיסור תיקון עירובין בברוקלין, שלא יהי' נמכזים כזבל בשוק, כתב תשובה
לאיסור, שאין לה שעס וריח חכמים, וכתב מפורש שדבריו היפך מכל האחרונים,
והיפך מדברי הש"ע, כדי שידעו הציבור, ות"ח שבדור מה קאמר. ולא יסמכו
על איסורו כלל.

הכי ראייתם בכל הדורו' אחד שיכתוב תשובה להלכה היפך מכל חכמי
הדורות, ראשונים ואחרונים, רק בדורינו ראינו זה בספר אג"מ.
מו"ר הגאון הגדול מכל בני דורו זצ"ל, כשהגיד חידוש ואח"כ מצא
חידושו בראשונים או באחרונים שמה שמחה גדולה. ואמר זו סימן שהולך בדרך
הישר.

הרי פסקי הלכות נחננו לנו ע"פ מסורת חכמי הדורות. דבר שאינו על פי המסורה מחכמי הדורות אינו כלום. וכבר ביארתי זה בקונטרסים שיצאו לאור בזמן האחרון בעניני עירובין.

הרי פס"ד של בהמ"ח אג"מ אינו כלום. הלומד בין השורות בחשובותיו בענין עירובין יבין זה מיד. השאלה היא למה כתב דברי"א אלו היפך חכמי הדורות, וכתב זה מפורש בחשובותיו, התירוץ להגן על כבודם של הרבנים מאגודת הרבנים. הם כתב"איסור" בלי טעם וריח חכמים. ח"ח בדור הי' מתלוצצים מהם. להגן על כבודם כתב מה שכתב. ולא לפסק דין ברור כמש"כ מפורש שחור על גבי לבן (ח"ד סימן מ"ז).

ידוע גודל מדותיו המרומות, והי' חושש שלא להזיק שום אדם, כ"ש רבנים וח"ח.

אכן מש"כ נגד הגר"מ קליין ג"י היא זיוף ושקר. כי מעולם לא פגע בכבוד שום אדם. כ"ש ידעו מאז הגר"מ קליין ג"י שהי' בא לבקרו כמעט בכל יום בזמן מגוריו בבדילאמסבורג. לפלפל עמו בד"ת ולשמשו בהוראה. פשוט דברים אלו לא יצאו מתח"י הגאון זצ"ל זיע"א.

כן מש"כ בחשובה שם וז"ל: הא יודע הרב הגאון ר"מ קליין שליט"א כי לא ידעתי שהוא נידון למעשה, עכ"ל סוף אות כ'. השמעתם דברים כאלו? אחד בא לשאל פסק דין מרב. והדפים פסק דינו בספר ונתפרסם לכל העולם. והרב כתב שלא הי' יודע "שהוא נידון למעשה". אם כן למה שאל ממנו חו"ר בענין. להתלוצץ ממנו. ולמה הדפיס דבריו בספר.

אם אחד יבא לרב עם שאלת נשים. והרב התיר השאלה ובר עם אשתו. הכי יכול לאמר שלא הי' יודע "שהוא נדון למעשה". אם כן למה בא עליו לשאל שאלה. שקר גם כזה שיך רק לכת שקרנים מזיפי התורה. מגידים שקרים אפילו נגד דברים פשוטים ונגלים.

הגר"מ בהמ"ח סאג"מ זצ"ל ידע הישב שדבר תיקון עירובין נידון למעשה. ופסק מה שפסק בענין זה. הוא אינו חושד שר"מ קליין שליט"א בא עליו להתלוצץ ממנו. ולשאל לו שאלות בעלמא. ולפרט דבריו בספר ללא דבר. אבל, כת שקרנים אינם מביישים משום דבר. ומפרסמים שקריהם נגד מציאות נגלה ודברים פשוטים.

וכן פסק להלכה להרבנים מפלעטבוש שבאו לשאל ממנו שאלה בענין תיקון עירוב בשכונתם. הכי גם אז לא ידע שהדבר "נדון למעשה". ומה זה שאמר להם שיכולים לעשות כפי הבנתם. ושספרי הש"ע פתוחים. הוא הדבר שאמר להגר"מ קליין שליט"א.

I

הדברים ידועים בין מחזקי העירוב, מתנגדי העירוב אינם מעיינים בפרסומת שלהם. יודעים הם שאין להניח שום פרסומת לטובת העירוב בב"מ של רבנים מתנגדי העירוב. כי הם מאבדים דברי תורה. בדרך בוז. אין מעיינים בדבריהם כלל.

רצונם שלא יעיינו הציבור בד"ת כחובים לטובת העירוב. ומי יודע זה יותר ממני. ישבתי בבה"מ למכור ספרי בענין עירובין. ובא אחד ממחנגדי העירוב והזמין הרב דקהילה לראות מה שאני עושה. והרב אמר לי שלא אמכור ספר זה בבה"מ. לא אמרתי לו דבר. ושמתי הספרים בחבילה. אח"כ כחבתי לו. אם יש לו הערות על מה שכתבתי בספר, יכתבם וישלחם לי, ואדפיסם בהוברת עומד לצאת לאור בקרוב. הרי כחבתי ד"ת לא באתי לבזות שום אדם גדול וקטן. ואשמח בדבריו והערותיו בד"ת. מובן שלא כתב שום דבר. ולמעשה אני מוכר הספרים בזמן שהרב אינו שם. שלא לצאת נגד פקודתו לפניו.

וכן הי' מעשה בב"מ אחר בבאר אפק. מכרתי כל הספרים שהי' תחת ידי. הציבור הי' צמאים לדבר ה'. אחר חפילה מעריב בא אחד ממנהלי מוסדות הקהילה ואמר לי שלא אבא עוד למכור הספר בב"מ שם. שאלתי לו למה? הרי דברי תורה כחובים בספר? השיב יכול למכור הספר בכל מקום אבל לא בב"מ כאן. הרי דעתם שאין ללמוד עניני עירובין וספרים מרבנים הכותבים בענינים אלו. וגם הרבה פעמים ישבתי בבה"מ עם תשובות מגדולי ישראל וחילקתי אותם בחינם. ובא אחד ממחנגדי העירוב ולקחם.

הרי המלחמה נגד מתנגדי העירוב היא מלחמה נגד עוקרי התורה. מזייפי הלכות. ודברי גדולי הדורות. אין רצונם שילמדו כלל ישראל ענינים אלו. רצונם שיאמינו שקרים שהם מפרסמים.

הכי זה ג"כ ממידת הגאון בהמ"ח אגרות משה. שנתן הסכמה על ספר בענין עירובין שכתב נגדו. וכתב שמצוה לחזק המחבר. אם כי כתב נגדו. כי זה דרכה של תורה. ושמחה היא לפני הקב"ה כשני ח"ת מפלפלים זה עם זה בהלכה. (ועיין לקמן)

מתנגדי העירוב אינם שמים לב לזה. מאבדים כל פרסומת בענין עירובין. שלא יזכר ולא יפקד בכיה מדרשם.

כתבתי דברים אלו כדי שידעו הציבור ממי אנו מדברים. לא מח"ת אוהבי תורה. ולא מלומדי תורה ותומכיה. אלא המדובר מעוקרי התורה. כופרים מתנגדים לתקנת שלמה המלך ובית דינו. שחיקנו עירובין לכלל ישראל להנהיג קבוע בכל הדורות.

אם כי אין ממדה חכמים להתייחס למודעות נתפרסמו ברחובות
ובעתונים בלי שם הכותבם. וכבר יצא גזירה מחכמי קדם שאסור לפרסם
שום מודעה בלי שם הכותבם.
מ"מ היות שהדבר נוגע להלכה נדבר כאן אודות מודעה נתפרסמה
ע"י כת שקרנים.

נתפרסם ע"י מודעה ושם כחוב שמות רבנים שאמרו שעיירות גדולות הם
רשות הרבים דאורייתא. אין צריך לערער על כל מש"כ שם. אלא דבר אחד
נוגע הלכה למעשה אכתוב כאן בס"ד.
הביאו מהגאון ר"ח עוזר זצ"ל שכתב שפריז רשות הרבים דאורייתא
שהרי ס"ר שם. זו אמת וכ"כ בחשובה שם.
אבל למעשה היתיר לערב שם מפני מחיצת היס. וכתב שצריך לעשות
צורת הפתח על הגשרים והסכים עמו החזון איש זצ"ל. ועוד מהרבנים מוולנא.
במודעה לא כתבו שהיתיר לערב שם. תשובתו ה' לפני מדפיסי המודעה
שהרי הביאו דבריו שם. רק כתבו שעיר גדולה פריז הול רשה"ר. והוא הדין
לברוקלין.

למעשה היא ראייה להיפך. שהרי לפי דעת הגאון ר"ח עוזר, כמש"כ בחשובה
שם. אין צריך שום תיקון בברוקלין. שהרי כל הגשרים בברוקלין יש להם
צורת הפתח. ומותר לסלול בכל העיר בלי שום תיקון. רק צריך תיקון ברוח
ד' של עיר ברוקלין מקום שאין שם מחיצת היס.
זה חלק מהזיופים שהם כותבים. הי"ח ירחם על עמו.

בדורות הקודמים ת"ח הי' נוחין זה בזה בהלכה. כמו שראינו
בחשובות הגאונים משכנות יעקב זצ"ל והבית אפרים. בענין מחלוקת הפוסקים
אם צריך שיהי' ס"ר כדי שיהי' רשה"ר.
הנה המשכנות יעקב הי' יכול ללך מרב לרב לקבץ התימות מסכימים
לשיטתו. גדולי תורה בישיבת וולאזין פסקו להלכה כדבריו. מאות רבנים
גדולי תורה יושבים על כסא ההוראה בעיירות גדולות וקטנות סברו כדבריו.
למה לא עשה כן? אין זו דרך התורה. כל דבר הלכה צריך ביאור
ושעס. וכבר כתב המשכנות יעקב שעמו והדפיס זה בספרו הגדול.
רק בדורינו של נעדר השכל וקלי הדעת עושים דברים אלו. הולכים
מרב לרב, ולמלמדים בישיבות קטנות, לבקש מהם חתימה בענין שלא למדו.

מלמדים בישיבות קטנות, שלא שמשו בהוראה, ואינם פוסקים שאלות, לוקחים עט בידם, וכותבים בענינים חמורים דעירובין, נגד פוסקים מומחים שמשו בהוראה חמישים, וששים שנים. ופסק דינם נחקבלו להציבור בענינים חמורים, דיני מקואות, איסור והיתר, גישין, ועוד דברים שהם יסודי הדת. רבנים כותביספרי שו"ת שדבריהם נחקבלו בכל העולם. והלכה כמותם בכל מקום. ע"פ דעת המלמדים צריכים הם לקבל דבריהם כהלכה פסיני. עכ"פ הי' תייבים ללך ולדבר עם הרהגה"מ לבאר הדין. זו אינם עושים. רק לוקחים עט בידם וכותבים. ככל העולה על לבם. בלי עיון נכון בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים.

ואחרים אין כותבים דברי תורה בענין עירובין. הם במדרגה הפחותה. מפרסמים שקרים. שקר על גבי שקר כדי לרמות את הציבור.

דברים הנ"ל לא כחבתי כשביל עוקרי התורה. אין הא"מ שיחזרו משיטתם הנמבזה. לשקר ולזייף ולרמות יהודים חמישים שומרי תורה ומצות. דברינו מופנים לחובשי בית המדרש הרוצים לדעת האמת. לחזקם בעבודת הקודש. להצילם מרשת המינים.

מי יתן שיבא משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

יד.
מכתב להרהגה"מ ר' ח"ל כ"ץ נ"י
בס"ד יום ג' י"ט למספר בני ישראל תש"ס
מע"כ הרהגה"מ ר' חיים לייב כ"ץ נ"י,
אחדשה"ט באה"ר,

ר"ב מאמר כתבתי אורות מודעה נחפרסמה שנת תשל"ט. כבר כתבתי
קונטרס בענין עירובין ושם מבואר שאין שום חוקף להלכה לחתימות על
מודעות.

בפרט בענין עירובין. חותמים אחר לחץ ודוחק. רוב הרבנים
אינם יודעים כלום בענין עירובין. הרי לא כתבו תשובות לבאר דבריהם.
מ"מ חותמים על מודעות לאיסור תיקון עירובין בלי הבנה בענין.
'כבר נתבאר בס"ד. המודע'אז הי' מזויף. וחתמו על שקר. לכן
אין שום טעם להחשיב דבריהם לפסק דין והוראה. (עיין לעיל)
אם כי הדברים פשוטים, בעוה"ר, נחעלם דבר פשוט זה, מרבנים,
מפני בלבולי השטן.

כ"ק הגה"ק גדול מכל בני דורו, האדמו"ר ממונקאטש שליט"א, הבין
דבר זה, נחעלה על כל בני דורו, והקפיד מאוד, שלא יופיע תחימתו על
מודעה להסכים לתיקון עירובין. הרי כתב תשובה להחיה תיקון עירובין
בבאר פארק. אם כן אינו צריך לחתום על מודעה.
מעשה שהי' פעם בקשתי ממרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל לחתום על מודעה
בעינן טורא קאלאדש. וסירב, באמרו כבר כתבתי תשובה אודות טורא קאלאדש.
הרוצה לדעת פסק דין, הרי חשובתי לפניו, וחייב לפרסמה. דבר זר הי'
בעיניו לחתום על מודעה בענין שכתב תשובה. הרי כל דבר הלכה צריך ביאור
וטעם.

גם שיטתו בענין עירובין צריך חלמוד. במשך השני' באו ת"ח ושאלו
ממני לבאר להם שיטתו בענין. השבתי, גשב יחד ללמוד תשובתו. אחר הלימוד
אף אחד לא אמר שדבריו נכונים.

זה רצונו ושיטתו. כמ"ש בהקדמה לספרו אגרות משה יע"ש. אם כן
החותמים לכבודו נגד תיקון עירובין, מבלי לעיין היטב בדבריו, עושים
היפך רצונו.

מה שמפרסמים מתנגדים לתיקון עירובין (עש"ק פ' קדושים ועוד)
שגדולי הראשי ישיב'אסרו תיקון עירובין. זה שקר!
כבר כתבתי מזה בקונטרס דעת חורה (כסלו תש"ס) בסוף הקונטרס.
ובקונטרס דעת חורה על מצות עירוב (שבט תש"ס) דף 7 ודף 10. והנני כותב
עוד הפעם.

הרב יצחק הוטנר זצ"ל ר"מ ישיבה חיים ברלין הסכים מפורש לתיקון
העירוב בשכונה. הדברים ידועים להמתעסקים לתקן העירוב אז.

הגאון ר' אלי' חזן זצ"ל ר"מ ישיבה תורה ודעת הי' מחלוצץ מכל האיסור.
ואמר לי שאינו מחזיק ספר אגרות משה בבייתו.
הגאון ר"ש קאטלאר, ר"מ ישיבת לייקווד, הישיבה הכי גדולה בכל העולם,
לא חתם על איסור לחקן עירובין. ידוע לי שבקשו ממנו לחתום על איסור זה.
אבל הוא הי' חכם גדול. הבין, מעשה זה, יסודה שקר. ומתעסקים בזה כח
שקרנים. כי בכל ההיסטוריה של כלל ישראל לא נמצא מודעה לאיסור עירובין.
רבנים המתעסקים בזה כחבו תשובות ודנו בזה. בכל הדורות הי' נמצאים
מתנגדים לחיקון עירובין. הרבנים גדולי תורה כחבו תשובות בענין לבאר
טעמם. והעוסקים בחיקון עירובין ג"כ כחבו תשובות. עד שיצא הלכה ברורה.
אם כי ידע מהתנגדות אביו זצ"ל לחיקון עירובין בגאו יארק. מ"מ, לא
חתם, על האיסור בברוקלין.

גדולי הרבנים בשנת תשל"ט התלוצצו מכל האיסור. פוק חזי! במודעה יצא
מטעם אגודת הרבנים, מעטים הרבנים החשובים מאגודת הרבנים שחתמו על האיסור
לחקן עירובין בברוקלין. היינו מפני שהתלוצצו מכל האיסור אז.
המתעסקים לקבץ חתימות מצאו מלמדים כישיבות קטנות. ואדמו"רים מכת
החסידים והם חתמו על איסור של אגודת הרבנים. צחוק לדבר מזה.
המתעסקים לקבץ חתימות, הרב משה ביק ועוד, לא הי' להם דריסת רגל
אצל גדולי ראשי ישיבות בדור. הם הי' שואלים אותו, למה אסור חיקון
עירובין בברוקלין, ולא יהיה לו מה להשיב. שטויות שפירסם לבניו ונכדיו,
ועוד שלא למדו הענין, אינם דברים להגיד לגדולי הלומדים בדור. על כן
לא הי' לו שום השפעה עליהם. השפעתו הי' על אלו שלא למדו הענין. לכן
האמינו לשטויות שלו.
אני כותב וחוזר וכותב. מכל הפרסומת בענין חיקון עירובין לא נתפרסם
הנ"ל. וחייבים לפרסם כל זה.

מאז! אגודת רבנים הי' פרוחת והולך; הכינו חסרי אגודת הרבנים
שמנהלי אגודת רבנים שקרנים. תחילת גסיסה של אגודת רבנים הי'
אחד איסור העירוב המזויף.
טשן שנים מפרסמים מתנגדי העירוב שהציבור חייב לשמוע לפסקי דינים
נגד הש"ע וכל הפוסקים ראשונים ואחרונים, נחקלו דבריהם להלכה ברורה,
מאות בשנים. ובעוה"ר מקבצים חתימות על זה.
חבל! ירדה הדור למדרגה התחתונה. וצריך מי שהוא לכתוב שחייבים לשמוע
למש"כ הש"ע וכל הפוסקים. ח ב ל ! ח ב ל !

המטלטלים עם העירוב מקדשים שם שמים וברוכים יהי'.

המצפה לרחמי שמים הרובים,
דהדשה"ס ומכבדו כערכו הרם,

בס"ד עש"ק פ' בהר כ"ט למ"ט מונים חש"ס
הערת על מאמרו של דהגה"מ רב"צ הלרי וואזנער נ"י
מע"כ המערכת שיחי',
אחדשה"ט באה"ר,

בענין מט"כ דהגה"מ ר' ב"צ הלוי וואזנער, במאמרו הנכבד בענין
מפולשין (אור ישראל אדר ב' דף קס"ה). יפה הקשה על האגרו"משה בדין זה.
אבל במחכ"ת הרם, בעל האגרות משה לא כתב בחשובתו (סי' ק"מ) שאין
להתנהג למעשה כדברי הרמב"ן וכל הפוסקים ראשונים ואחרונים שהלכו בדרכו.
ואמרו דדין שצריך רשות הרבים להיות מכוון ומפולש הוי דבר פשוט.
וכ"כ הש"ע.

אלא כתב שהוא אינו "רוצה לכחוב" מזה היות "שאיין לו בירור דברים"
עכ"ל. הבין היטב שהרמב"ן וכו' הי' להם בירור דברים בזה. וע"כ כתבו הלכה
דמפולשין ומכוונים.

לא כתב שאין לפסוק הלכה למעשה כדברי הרמב"ן וכו'. ולא כתב איסור
או העיר כלל נגד הפוסקים כדברי הרמב"ן וכו'. אלא כתב שהוא אינו "רוצה
לכתוב" מזה היות שאין לו בירור דברים". וזה פשוט בתשובתו שם.
ומה שכתב הגר"צ הלוי וואזנער ג"י להעיר עמ"כ בח"ח סי' כ"ח.
חבל על איבוד הזמן ואריכות בזה. שהרי כבר כתבתי בראיות ברורות
שהרבים במימון הנ"ל לא יצא מח"י הגאון זצ"ל. ה"ו לאמר שכתב הבלים כאלה.
אלו דברי בהמ"ס יציאת השבת. השקן הוויפן. שזי"ף חתימת מרן הג"מ
פיינשטיין על מודעות. והחתימת חתימת רבנים בלי הסכמתם. עם חתימת מלמדים
בישיבות קטנות. שלא למדו מעולם הלכות עירובין. ופירסם שגדולי הראשי
ישיבות אסרו תיקון עירובין בכל עירות גדולות. אט"כ נדפסו תשובות
מהגר"מ פיינשטיין זצ"ל בספרו אגרות משה להחיר תיקון עירובין בהרבה עירות
בארצות הברית (ע"ש ח"ד סי' פ"ו, וסי' כ"ט בח"ח) וכן הסכים בעל פה
לערב בהרבה עירות גדולות.

יסוד האיסור משנת חשכ"ב עם חתימת הגאון הגדול מו"ר ר' אהרן קאטלאר
זצ"ל. שהרביץ חורה לאלפים, העמיד תלמידים הרבה, זכה וזיכה את הרבים,
כבר נחפרס סעם איסורו. מפני שסבר כהמשכנות יעקב והפוסקים דסב"ל
שיש רשה"ר אפילו בפתוח מס"ר.

אט כי הי' גדול מאוד ליהודים. מ"מ אינו גדול מאלו גדולי הפוסקים ראשו'
ואחרונים שדחו דבריהם מהלכה. אין שום חיוב לשמוע לדבריו בזה. כמו שאין
חיוב לשמוע לדברי הרמב"ם שפסק שאין צריך ס"ר כדי שיהי' המקום רשה"ר.
שהרי אנו פוסקים להלכה כדברי רש"י, וההולכים בשיטתו, שצריך ס"ר
עוברים ברחוב אחר בכל יום, כדי שיהי' המקום רשה"ר. הרי זו מחלוקת קדומה.
וכבר פסקו ההלכה כדברי הש"ע סי' שמ"ה סעי' ז'.

שאר החותמים על המודעה אז, שנת תשכ"ב סב"ל כנ"ל. חוץ מהגר"מ פיינשטיין זצ"ל. שיש לו שיטה אחרת בזה שלא כהש"ע והפוסקים ראשונים ואחרונים. כמש"כ מפורש בחשובותיו ח"ד סי' פ"ז-פ"ח. אם כן הפרסומת בזה אינו ענין להלכה.

סעות גדול טעו, במחכ"ת הרם, שהרי נאו יארק וברוקלין מוקף מחיצות. ואין שום טעם להחמיר בדברי המשכנות יעקב במקום מוקף מחיצות.

אין באו להם סעות זה? הרי גדולי הדורות החירו לערב בנאו יארק, בשנת תרס"ז, ודבריהם נדפסו בספר עירוב והוצאה. והתירו משום מחיצת הים. ומי יאמר דלשיטת המשכנות יעקב לא מהני מחיצת הים.

הרי הרמב"ם דסב"ל דאין צריך ס"ר כדי שיהי' המקום רשה"ר, סב"ל דמהני מחיצת הים. ואינו מחלק בין מחיצת הים למחיצת בידי אדם. ויעיין אריכות בזה בספר בית אב סימן ג' (נדפס תרע"ט ונדפס מחדש חש"ס). שהאריך בזה בסוב טעם ודעת. וכחב' דהתוס' עירובין ד' כ"ב ד"ה דילמא דעת יחיד הוא. יע"ש אריכות ואצ"ל בדברים כתובים בספר. בפרט בזמנינו, הרי בכל עיר ברוקלין ומענהעטין יש מחיצות בידי אדם. אין שום טעם להחמיר בדברי המשכנות יעקב. וכבר כתבתי מזה במקום אחר ואכמ"ל. (עי' "קונטרס בענין עירובין וענינים מסתעפים" ד' 9) אבל לא הי' לפני הרה"ג זצ"ל ספרים אלו. לכן פסקו מה שפסקו.

ב.

אם ישאל השואל מנלן דבר זה שכתבתי לעיל שהדברים בספר אגרות מה"ח סי' כ"ח הם דבר' בהמ"ס יציאת השבת. אם כי כתבתי מזה בראש הקונטרס. יש להוסיף דלקמן בשביל דברים שנחחדשו.

צריכים לדעת השתלשלות הדברים אודות העירוב בפלעטבוש שנת תשל"ט.

ומה שהי' אח"כ עד שתיקנו עירוב בבארא פארק שנת תשמ"א.

באותו זמן כתב מרן הגר"מ קליין שליט"א תשובה ארוכה מכיל ס' דפים אודות תיקון עירובין בעיירות גדולות. וכיאר היטב הפרטים בזה נובע להלכה.

זה הי' אחר שנחפרסמה מודעה המזוייף של אגודת הרבנים, עם חתימת הרבנים, ואוסרים תיקון עירובין. אז לא נחפרסמה תשובת הגר"מ קליין שליט"א, שהרי הדפים רק חמישים תופסים, ושלחם להרבנים בעיר ובקש מהם שיענינו בקונטרס ויכתוב לו הערות.

באותו קונטרס כתב שבמעמד ד' ח"ח חשובים שאל את הגר"מ פיינשטיין זצ"ל אודות תיקון העירוב בבארא פארק. והסכים ואמר שיכולים לחקן עירוב שם. הקונטרס הי' לפני מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל ולא הודיע החנגדות למשכ"ש הן בכחב והן בעל פה.

מתנגדי העירוב הי' המומים. לא ידעו מה לעשות עם חשובה הג"ל. הרי ביאר היטב שאין שום איסור לחקן עירוב בעיירות גדולות. והסכים לזה הגר"מ פיינשטיין זצ"ל. וכמש"כ בחשבה בספרו אגרות משה ח"ד סי' פ"ט. שאינו מוחה נגד מתקני עירובין. והרשות בידם לעשות כמו שהם סוברים. וכן כתב להרבנים מפלעטבוש בסימן פ"ז שם שאינו מחערב והרשות בידם לעשות כמו שהם סוברים. כי ספרי הש"ע פתוחים. ויעשו כפי הבנתם אחר הלימוד בש"ע ופוסקים. הם עשו בדבריו אחר הלימוד, בדבוק חברים, אחר שאלת פי חכמי הדור. ותיקנו עירוב בשכונתם עומדת עד היום. ומה שכתב בסימן פ"ח דברוקלין רשות הרבים. כ"כ בסימן הקודם.

גם כן. ומ"מ כתב שדבריו לא נזכרו בספרי האחרונים. והרשות ביד הרבנים שם לעשות כמו שהם סוברים. וכ"כ בסי' פ"ט שם דעיירות גדולות רשות הרבים לשיטתו מ"מ יש טעמים מרובים להתיר. ואינו מוחה נגד מתקני עירובין.

הרי מציאות זו שדבריו לא נזכרו בספרי האחרונים, ושדבריו נגד הש"ע סי' שמה סעי' ז', היא מציאות שאי אפשר לחלוק עליה. כתוב מפורש בספר אגרות משה שחור על גבי לבן. ובעה"מ ספר אג"מ נאמן כמאה עדים לבאר דבריו. וכוונתו האמיתי בהלכות אלו.

מה עשו מתנגדי העירוב, הם יודעים היטב שמעטים המעיינים בספר אגרות משה, ומעטים המעיינים בחשובה הגר"מ קליין שליט"א. לכן פרסמו שקר גס. שהגר"מ קליין התיר לחקן עירוב בבארא פארק ע"פ סברא נראה להם קלושה. החלוצו ממנה. לא היא. הרי כתב הרבה טעמים. אבל כח שקרנים בחרו טעם אחד שכתב. והתלוצצו ממנה.

וכן פירסם הרה"ג ר' טוביה גאלדשטיין שליט"א, מזקני גדולי הראשי ישיבה בדור, שהי' מבאי ביתו של הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שרבו הגר"מ זצ"ל אמר לו מפורש הרבה פעמים שאינו מתנגד לתיקון עירובין דברוקלין. וכל האומר היפך מזה משקר! ודרש מזה הרבה פעמים ברבים.

מרן הגר"מ פיינשטיין לא הי' לו מה להשיב על דבריו. הרי כבר כתב שחירש סברות חדשות היפך מגדולי הדורות. גם כתב מפורש וכן הדפיס בספרו אגרות משה שאינו מתנגד להחלוקים על פי סברות גדולי הדורות ומחקנים עירובין. מה יש לו עוד לדבר

מזה.

אז הוציאו אנשים יושבים במשרד אגודת הרבנים מכחב מזויף עם איסור לחקן עירובין בבאר פארק. היפך מכל מה שכבר כתב בחשובותיו הנ"ל נדפסו בספרו אגרות משה. והיפך ממה שכבר אמר הרבה פעמים לרבנים. אח"כ בקשו מהרב קליין שליט"א שיחזור מהיתר העירוב. והשיב עשיתי עירוב ע"פ הסכמת מרן הגר"מ פיינשטיין. ואם יאמר לי לחזור מהיתר אחזור. ולא נתנו לו רשות לדבר עם הגאון בהמ"ס אג"מ זצ"ל. כך הי' מהלך הדברי עד שהלך לעולמו. לא הי' אפשר לדבר עמו בענין עירובין. (גם לא הי' אפשר לדבר עמו אודות ההיתר המבישה של מאה רבנים הידוע.) לא יאמנך כי יסופר השקרים גסים, היפך דעת מרן הגאון זצ"ל, שנתפרסמו. היפך ממה שכתב מפורש בספרו הגדול אגרות משה. שעליו יש לסמוך לבאר שיטתו.

ג

חשובה הנ"ל סימן כ"ח כתב להמחבר ספר יציאת השבת. גם זו פלא! הרי הרה"ג ר"מ קליין שליט"א כתב חשובה וביקש מרבנים להעיר על מש"כ. כי רצה לדעת חו"ד של הרבנים בעיר. ושמעתי שגם רבנים חוץ לעיר ברוקלין בקשו ממנו חשבותו הנ"ל. אם הי' להגר"מ פיינשטיין זצ"ל הערות על מש"כ למה לא כתבם ישר למחבר החשובה. כבר כתב לו חשבות ופלפל עמו בענינים שונים.

אלא הוא אשר דיברנו. חשובה הנ"ל הביאו לו ע"י שליח. ולא בא על ידי הדואר, נכתב בכתב ידו, כרגיל. שהרי לא יצא מח"י. כשראיתי חשובה הנ"ל ביד הגר"מ קליין, אמרתי לו מיד, שאינה חשובה הגר"מ פיינשטיין זצ"ל. שטויות כתובים שם אינם ראויים לגאון הדור. אמרתי לו שלא ישגב. גם הוא הבין את זה. ואמר היות שכתבו לו בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל ישיב על כל דבריהם. כאילו כתבם הגאון זצ"ל. הנה דין זה שכתב שם דמפולשין מיירי מעיר מוקף חומה. אלו הן דברי בעה"מ יציאת השבת. שכתב בלי שום יסוד מדברי הראשונים ואחרונים. הרי כל האחרונים בלי יוצא מן הכלל ביארו דדין מפולשין מיירי בעיר שאינה מוקף חומה. וכעת ראיתי שהאר"י בזה בספר בית אב סי' ט' והביא דברי הסור שכתב מפורש דמפולשים מסער לשער מיירי בכל עיר אפילו אין בה חומה. וכ"כ תוס' עירובין דף ו' וז"ל, ובאשכול, לא הזכירו חומה כלל, רק דבעינן מפולשין מסער לשער, אז הוי רשה"ר. והאר"י שם והביא עוד מדברי הפוסקים יע"ש.

וכ"כ הגאון בהמ"ס דברי מלכיאל דגהגו לערב בכרכים גדולים שיש שם ס"ר מפני שאין שם רחוב מפולש (חלק ד' סוף סי' ג'). וכ"כ בשו"ת תירוש ויצהר סי' ע"ג אודות רחוב בראדוויי בנאו יארק שאינו רחוב מפולש. והגאון רש"ד כהנא זצ"ל כתב "וההיתר של אינו מפולש מוסכם ונתקבל, ולא ראינו מי שחולק על זה". (חשובה נדפס בהפרס והמאור שנת תשכ"ב וכן בחורת חיקוני עירובין שנת תשל"ט ועוד מקומות). וכ"כ הרבה אחרונים.

ובתיו יהושע כתב דבעירור גדולות נמצאים הרבה רחובות סתומות שהן רשה"י מן התורה. לכן כל הרחובות מחוברים להם הוי רשה"י. אכן כל העיר הוי רשה"י. יע"ש בקונטרס נדפס בחורת חיקוני עירובין שנת תשל"ט ובקונטרס בענין עירובין נדפס שנת תשמ"א, חשמ"ג, וחש"ס בס"ד. ושם דף 21 תשובתו של הגאון רש"ד כהנא הנ"ל. וביאר בדין מפולשין בדף 18 בקונטרס בענין עירובין. יפה הקשה הגרב"צ וואזנער נ"י והאריך לסחור יסוד כחוב באגרות משה שם (סי' כ"ח ח"ח) דמפולשין מיירי בעיר מוקף חומה. אבל למעשה הבלים אלו לא יצאו מתח"י. הם דברי בהמ"ס יציאת השבת ועוד כתבנים בזמן האחרון שאינם יודעים בין ימינס לשמאלס להלכה ולמעשה בענין עירובין. ומבלבים הציבור בהבליהם ע"פ סברות חדשות שמידשו נגד גדולי הפוסקים.

שהרי אם הי' להגר"מ פיינשטיין זצ"ל חידוש כזה דמפולשין מיירי בעיר מוקף חומה, היפך מכל דברי הפוסקים, למה לא כתב חידוש זה בחלק ראשון מספרו אגרות משה סימן ק"מ. כשיבר מענין מפולשין. באיזה זמן מן הזמנים נולד לו חידוש זה? והמתין לכותבה בשנת תשמ"א. אחר שכבר כתב הרבה חשובות בענין עירובין. ולא הזכיר דבר זה. אלא כתב בת"א סי' ק"מ, שאינו מבין דברי הרמב"ן. חסל! ולא הוסיף שום ביאור בזה. ולא כתב נגד הנוהגים כהרמב"ן וכל הפוסקים ראשונים ואחרונים שכחבו בפשטות דמפולשין משער לשער מיירי ברחוב ישר ההולך משער העיר לשער השני של העיר.

סוכרף הייתי להאריך בזה. אם כי פשוט הוא. להוציא מלבם של כתבנים בזמן האחרון רח"ל שבלבלו הציבור בשטיות נגד כלל פשוט זה. מובא בכל ספרי הראשונים והאחרונים. שדברו מענין מפולשין.

מכתב למערכת די צייטונג

מע"כ המערכת שיחי',

מש"כ אודות הרב ביק ואביו. חבל לדבר מזה. ראשית, אם הרב סיגעל עשה שכירות רק על י' שנים ואת"כ נפטר. מי מעכב על הרב ביק לבא לשר העיר ולעשות שכירות מחדש. אם דואג הוא להציל אחינו בני ישראל מחלול שבת קודש. ומי מעכב בידו לעשות תיקונים הנצרכים כדי שיהי' מותר לסלטל שם. אבל למעשה הם רוצים לאסור תיקון עירובין ע"פ הבלים עולים על לבם. וע"פ דברי החכם צבי שפוסק כדברי התוס' שמחיצות הים אינו מחיצה. נגד פסק דינם של כל גדולי הדורות שהתירו לסלטל ברשות הרבים דאורייתא מטעם דמחיצת הים הוי מחיצה. וכבר כתב הגאון רח"ע בחשובה דאפילו לדברי התוס' מהני צורת הפתח. כי מחיצת הים הוי מחיצה מן התורה. ולמה לא עשו זאת. אלא החזיקו בהבליהם.

ובענין חשובה מהרב משה ביק שכתב. אם כתב חשובה אינו ראיא שהוא יודע מה שהוא מדבר. חובתו להראותו לגדולי הדור לדעת חו"ד. ולמעשה, החשובה שכתב בענין שלחה עלי בשנת תש"מ. והדפסתי אותה בחוברת חוררת תיקוני עירובין ח"ג. עם הערות. ושם כתב כטפש שאינו יודע כלום בהלכו' עירובין. ומשקר ומדבר נגד מציאות-שיש מחיצות סביב ברוקלין. אינו דבר סוד, כל אחד יכול לראותם. לכן מה מהני דבריו נגד מציאות ידוע. וכתב זה בחשובה ואינו בוש לפרסמה. כי אמרתי לו שאני רוצה להדפיס חשוכתו בחוברת ג' העומד לצאת לאור. ובעחון כתב שהרב ביק כתב חשובה בענין. כאילו כתב דבר חכמה. לא היא. כתב הבלים ושטויות ושקרים.

הדברים ידועים שהוא פסק מראות נשים על הטלאפון. דבר שלא עשה שום בעל הוראה בישראל. והדברים ידועים שפסלו המקוה ברחוב 46 שנבנ' תחת השגחתו את"כ בנו ראי"ה הי' המשגיח. מפני שמי המקוה הי' נזחלים. ולא השגיח על זה כהוגן. והכשיל אלפי נשים ובעליהן באיסורים חמורים רח"ל.

ב

באחי בזה להודיע שאם לא ידפסו המכתבים בעחון אדפיס אותם בחוברת ד' עומד לצאת לאור. ויחפרסם בכל העולם. ששקר דוברים בעלי העחון. אינם מפרסמים האמת. עד כאן הי' לימוד זכות שלא הי' הדברים שכתבתי ידועים לבעלי העחון ע"כ לא כתבם. וכעת ידועים היטיב. ומה התירוצי. עוד נכון להעיר שדין זה מוזכר במאמר שאין לחוש לחששות שלא נזכרו בחלמוד. הבאתי ב"קונטרס בענין עירובין" בתחילת הספר, עי"ש. הספר נדפס וחוזר ונדפס ד' פעמים. ומה אעשה אם מחלמים מדברים מפורשים בדברי הפוס'

וכותבים דברים אלו כאילו הם חידושו של הרב כשר והרב פראנק, שכתב עליו בעתון שהי' רב מזרחי. אבל נכון לדעת הבריסקאר רב, שהי' מגדולי הקצאים, הי' שואל ממנו שאלות, מפני שהי' מומחה בהוראה. ומה זה אם לא עמד בנסיון מפני דוחק העוני ונעשה דיין אצלם. הרי לא הסכים לשיטתם. רק הי' פוסק הלכות בעהק"י. הרי הרב אלישב גט מכת זו והכל רצים אחריו. ולמעשה אין שום נ"מ בזה כי כבר קדמוהו במקומות הנ"ל ולא חידש כלום ואין סומכים על חידושו רק מביאים מש"כ. והכותב הזה לא הביא דבריו. אלא דברי הקדמונים שלא השתחפו עם הציונים. ומה יש לכם להשיב על זה. כבר כתבתי. על דבריכם שצריך לחקן עירוב רק עם יהי' כי"ד קבוע כעיר ורב קבוע שס. מנלן דבר זה. בשחיתות מאמינים לרב המכשיה והבשר כשר. אין צריך בי"ד ולא רב העיר להשגיח. וכן בהכשר מקוה סומכים על רב המכשיר. ואין צריך בי"ד ולא רב העיר. ולמה בערובין דרבנן צריך הסכמת כל חכמי העיר בי"ד ורב העיר. הכי באיסורי דאורייתא אין צריך. ובעירובין צריך. וכבר כתבתי מזה והעלם הכותב מדברי הברורים לגמרי. והוסיף לכתוב הבלים שאין להם שום יסוד בחז"ל.

המצפה לבג"צ וימלא הארץ דעה,

רצ

נ.ב. גם משקר כותב המאמר, כי ידע שאין לפני רבים ספר עירוב והוצאה, אבל הספר לפני הכותב הזה, הדפסתי אותו מחדש שנת תשל"ט. וזה לשון המהרש"ג שם בסוף התשובה: ועכ"פ נגזר לדברי רוקח ורשב"א דגם בכל ד' מחיצות שביד"ש אע"ג דרבים ס"ר בוקעין בהם אפ"ה אין להם דין רה"ר וכדאי הם לסמוך עליהם עכ"ל. עוד כתב שם וז"ל: וגם מש"כ הרמב"ן והאשכול דמחיצה ביד"ש אם אינה נראית להעומדים בתוכה ורבים בוקעין ל"מ, י"ל דהיינו לענין ים אוקינוס שא"א להגיע אליו ביום השבת אבל היכי שבכל צד נראה להדרים סמוך לשם וגם יכולים להגיע לשם ביום ש"ק ולראות המחיצות גם הם מודים דמהני וה"נ בנ"ד עכ"ל ויע"ש כל דבריו. הרי המגלה פנים בתורה שלא כהלכה אין לו חלק לעולם הבא רח"ל. לימוד תה"ק אינו שחוק נערים. א"כ איך כתב בעל המאמר שהמהרש"ם מדבר ממקום שאין שם ס"ר. במקום כתב המהרש"ם היפך מזה. והוא רחום יכפר. וישלח לנו בג"צ בב"א. ובס"ד דברים אלו יתפרסמו.

בירור בענין עירוב

יודמן שילכו כולם ברה"ר אחד וכמש"ש, עכ"ל, הרי כתב מציאות דנהגו לערב כרכים גדולים מאוד כמו שכתב כלשונו אף דהרי בו יותר מס"ר.

ועוד יש להוסיף על מה שכתב התיירוש ויצהר שם דהרי הוא כתב שם דעל רחוב בראדוואי יש ס"ר ודוקא על רחוב אחד אף דהיה בהעיר הרבה יותר מס"ר ואפילו הכי התייר לתקן שם עירוב, וכתב שם דכן היה גם תו"ד מחותני הגה"צ ר' יוסף זצ"ל לעווינשטיין אבד"ק סערדאצק.

ועי' בתשו' אחיעזר ת"ד סי' ח' ח"ל אודות תיקון העירובין בפרוץ מתחילה לא רציתי להזדקק לזה בגלל חולשת בריאותי אך אחרי אשר הפציר כי רומעכ"ת באתי בדרכים בענין זה עם אחד הרבנים הגדולים בעירנו משגיח על העירובין פה ועם הרב הגאון מוה"ר אברהם ישעי' קרליץ שליט"א בכני כרק בעמח"ס חזון איש ואת אשר החלטנו אודיע למעכ"ת, והנה בודאי נראה שפרוץ היא רה"ר גמורה מה"ת שיש בה ס"ר בוקעין וכי' והננו מסכימים אתם להלכה, עכ"ל.

הרי הסכים לכתחלה לעשות עירוב גם בעיר שהוא רה"ר מן התורה דהיה ס"ר בוקעין משום מחיצת הים עיי"ש מש"כ בזה. ועיי' תשובת שבת יעקב ח"ג סי' כ"ח וכט"ו.

יוביח שהיו נוהגין לערב אפילו בעיר שיש בו ס"ר.

הנה עיין תיקון שבת דף ס"ד מדהט"פ בתש' הגאון מו"ה חיים ברלין זצ"ל על דבר תיקון העירוב בעיר אדעס ח"ל בסוף התשובה אות ט"ז עוד אחת אמרתי להעירו ולעוררו הן העיר אדעס הלא נודעת לרבתי עם לרבתי עמים ורכלת היות ס"ר בוקעין בה ונקראת עיר של רבים בכל פרטיה כמלא מוכן המלה ואשר על כן אם יתן ה' ויצליח תפצי בידי להוציא הדבר לאורה ולתקן כל העיר שיהיו רשאים לטלטל בתוכה, מהראוי להניח איזו שיעור ברחוב אחד אשר בקצה העיר שלא יהא הרחוב ההוא בכלל העירוב ושיהא אסורים לטלטל בה כדין עיר של רבים שאין מערבין את כולה שלא תשכח תורת רה"ר וכוננו, עכ"ל, הרי אף דהיה ס"ר בוקעים בה, נמצא דהעיר היה עוד יותר ויותר מזה אפילו הכי התייר לכתחלה תקן עירוב.

ועי' בספר חירוש ויצהר סי' ע"ג אות ה' ח"ל ובענין שטענו הרבנים שברחוב בראדוואי יש ס"ר דהוי רה"ר, והשיבו המתיירין הא אין לו דין מפולש וכי', עכ"ל, הרי שדנו בו גאוני הדור ז"ל לעשות עירוב בניו יורק אף דהרי היה בו יותר מס"ר דהרי על רחוב בראדווי היה ס"ר כמש"כ שם ואעפ"כ התייר הגאון המרש"ם ז"ל והגאון הרי בשמים ז"ל ועוד גאונים כמבואר בספר עירוב והוצאה, ועי' בתשובות הרי בשמים מ"ה סי' ע"ג.

ועי' בתשו' דברי מליאל ח"ד סי' ג' ח"ל ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס"ר כיון שאין שם רשות הרבים מפולש כנ"ל, וגם כי הס"ר מפורדים בכל הדוכות ולא

ה ס כ ה

הנה ידידי הרב הג' מוהר"ר יוסף דוד מאסקאוויץ בן הרב הגאון
הצדיק מוה"ר יצחק זצ"ל, חיבר ספר חשוב מאוד בעניני עירובין, וראיתי
הרבה ענינים אשר ירד לעומקם ואסיק להלכה כאמיתה של תורה ואף שיש
גם דברים שיש לע"ד בהם שיטה אחת כדרכה של תורה שהקב"ה חדי
בדברי שני הת"ח כשעוסקין ואומרי'ן לשם שמים, וזה ברור שכל עסקו של
מהר"ד המחבר דספרו זה בעניני עירובין הוא רק לשם שמים, ולכן מהראוי
להדפיסו ולהוציאו לאור עולם ויתעסקו בו מלכי רבנן בענינים שלא מורגל
בפי החכמים ותלמידיהן במדינה זו, והחובה על' כל אחד מחובבי תורה ומקירי
רבנן לעזור לה' המחבר הזה בהדפסת ספר החשוב הזה, ואני מברך
להרב המחבר שיצליחהו השי"ת שתבוא משנתו ברורה וסדירה וגם הצלחה
בגשמות כדי שיוכל ללמוד במנוחת הנפש ולחדש חדשים נכונים ובאתי
עה"ח לכבוד הרב המחבר ביום שהוכפל בו כי טוב כ"ח ניסן תשי"ט.

נאום משה פיינשטיין

בס"ד

לברר ההשקפה, לסימן פ"ט ח"ד א"ח, נרפס בסוף חלק יו"ד,
לא יצא מתחת ידי בעל המחבר ספר אגרות משה

כבר ביארנו בפרקים הקודמים. שחברי כופרים וזייפנים
פרסמו דברים בשם בעל המחבר אגרות משה היפך ממה שכתב מפורש.
אינם מביישים משום דבר בידעם שהציבור אינם מעיינים בתשובות
האגרות משה.

עוד מהשקרים הגסים שכתבו היא ההשקפה לחלק א"ח ח"ד סי' פ"ט
נרפס בסוף יו"ד ח"ד.

הנה בסימן פ"ט שם נמצא תשובה להלכה שכתוב שם שאינו מוחה
נגד מתקני העירוב ויכולים לעשות כמו שהם סוברים אחר שראו מש"כ
בתשובתו בסימן קל"ט א"ח ח"א.

נכון להעיר בזה. לא כתב שצריכים לפרסם מודעות אודות שיטתו.
וכן לא כתב שצריכים לאסוף חתימת הרבנים לאסור תיקון עירובין. וכן
סלסול עם עירוב כשר. אלא כתב כנ"ל. הרבנים צריכים לעיין במש"כ שם.
ואם לא סב"ל כמשכ"ש יכולים הם לעשות כהבנתם כפי שטות רוב הפוסקים
שכתב נגדם.

מתנגדי העירוב הי' המומים. שהרי הרבה שנים הם מפרסמים איסור
בשם בהמ"ח ספר אגרות משה. והם מקבצים חתימות על זה. ומה יכולים
לעשות אודות תשובה. כתוב שחזר על גבי לבן שאין למחות נגד מתקני
עירובין. שהרי דעתו דעת יחיד וגגד הש"ע וכל הפוסקים. אכן פשוט
שהרשות לרבנים להתנהג כדעת רוב הפוסקים והש"ע שלא כדבריו.
מרוב ענותנותו לא הי' לו הא"מ שהוא חכם יותר מכל חכמי הדורות.
אלא חידש סברה נגדם דרך לימודו. וכתב מפורש שאינו פסק דין ברור
(ח"ד סי' פ"ז). אכן כתב וביקש מרבנים עוסקים בענין תיקון עירובין
לעיין בדבריו. יותר מזה לא כתב.

אכן מתנגדי העירוב כתבו ופרסמו שקר גס. היינו שדבריו שם
נאמרו לגבי מאנהעטין. ולא לגבי ברוקלין. החילוק בין מאנהעטין
לברוקלין לא ביארו. כי די להביא לפני אלו שלא למרו הענין איזה

חילוק. אין שום נ"מ אם נמצא טעם הבון לחילוקם. אלא די לכתוב חילוק ולפרטמה.

הדבר פלא! חילוק זה שכתבו ופרסמו. שיש נ"מ בין ברוקלין למאנהעטין ידוע לכל בני הישיבות שדברתי עמהם. עוד פלא! אף אחד לא ידע מחשבה חלק ד' סימץ פ"ז להרבנים מפלעטבוש. שכתוב שם אוהו דבר שכתב אודות מאנהעטין. אבל לא ביאר הדבר היטב שם. אלא כתב שאינו מחערב. ויכולים הם לעשות כהבנתם. כי ספרי הש"ע מצויים. והיינו אלה הדברים שכתב בתשובה סימן פ"ט אחר זה. אכן לא ראה טעם להאריך בדברים שכבר כתב.

אחר הדפסת ההשקפה הנ"ל. הלכו מתנגדי העירוב והראו לבני הישיבות ועוד דברי ההשקפה. שכתוב שם חילוק הנ"ל בין ברוקלין ומאנהעטין. אבל לא הראו להם תשובה הנ"ל סי' פ"ז כתוב שם מפורש היטב מזה. שאין שום חילוק בין מאנהעטין לברוקלין. אכן, בעוה"ר, האמינו בני תורה היקרים לשקריהם. והוא רחום יכפר וכו'.

ב

ונעתיק בזה חלק מהדברים כתובים בהשקפה שם. בראש ההשקפה ביאר שאינו מתנגד למתקני עירובין. והאריך קצת בזה. וכבר כתבנו מזה לעיל.

אח"כ כתב וז"ל: אבל על ברוקלין שחלוי בדין ס"ר אם נמצאו בשטח דלא יותר מי"ב מיל על י"ב מיל וכיון שנתברר שפלעטבוש יש שם הרבה יותר אף שהוא עוד על שטח הפחות מי"ב מיל על י"ב מיל וכן בארא פארק הוא אסור מדינא בלא דלתות, עכ"ל.

דברים אלו לא יצאו מחת ידי! גאון הדור זצ"ל שכל העולם חרדו מפניו. ראינו חשוד לשקר. או לכתוב בלי בירור היטב.

כי ראשית, הדבר פשוט שאינו נמצא בפלעטבוש או בארא פארק ס"ר אנשים. דברים אלו כתבם זייפן אחד כדי לרמות את הציבור.

שנית, הכי הי' הא"מ להגאון זצ"ל שנמצאים בבארא פארק יותר מהנמצאים במאנהעטין. הדבר פשוט שעיר מאנהעטין גדולה, במספר האנשים שם, מבארא פארק ופלעטבוש.

שם כתב שאינו מוחה נגד מתקני העירוב שם. אם כן אין טעם למחות נגד מתקני העירוב בבארא פארק שהיא עיר קטנה לבני מאנהעטין.

הדברים שם מזוייפים. ולא כתבם הגאון זצ"ל. וזה פשוט וברור.

ג

עוד כחוב שם בהשמטה וז"ל: אבל בזמן קצר ביה"ח סיון חשכ"ב
 נתאספו הרבנים באגה"ר בראשותו של הגאון הגר"א קאטלר ז"ל ולאשי
 הישיבות והודיעו ברבים שא"א בשום אופן לחקן עירוב במנהעטין.
 עד כאן לשונו. הרי דבריהם נגד גדולי הדור לפני ק' שנים שהחירו.
 כבר כתבנו לעיל אודות תמימת הרבנים אז עי' דף י"ד וכן בדף
 ש"ז, י"ט, י"ז. ולמעשה חשובי הרבנים מאגודת הרבנים כמו הגר"א הנקין
 זצ"ל, שהי' פוסק מומחה בדורו, כתב מכתב לחזק מתקני העירוב. ועוד
 מהרבנים החשובים אז לא הסכימו לאיסור העירוב.
 הרב יצחק הוטנר זצ"ל שהי' מהלומדים המופלגים בדור, ר"מ ישיבה
 חיים ברלין, לא התם אז. וכן ר' אלי' חזן זצ"ל ר"מ ישיבה תורה ודעת
 שהי' מגדולי הדור, לא התם על איסור הנ"ל.
 ומה עם גדולי הפוסקים מהתאחדות הרבנים ועוד. שהם פוסקים
 טאלות לאלפי אנשים בכל שנה, והסכימו לחיקון עירובין בברוקלין,
 כמבואר במכתביהם שנדפסו. הכי הם זבל בשוק? אין כדאי להזכירם?
 אם כן מה זה שכתב הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בהשמטה הנ"ל. אורות
 אלו החתימות. הכי הם מחייבים הציבור בשום דבר?
 הרי עדיין קיימת פסק דינו שיש רשות לרבנים לעשות כמו שהם
 סוברים. כפי דעת רוב הפוסקים והש"ע. ופשוט הוא.
 בסיום ההשמטה כתב וז"ל: אבל האמת שלדינא אסור בברוקלין שנתברר
 שיש שם ס"ר כדכתבתי עוד יותר מברור ממאנהעטין עכ"ל.
 הדברים מבהילים! הרי כבר כתב להרבנים דפלעטבוש: הרשות בידם
 לעשות כמו שהם סוברים. וכ"כ מפורש בחשובה של הגר"מ קליין עיין
 לעיל דף ו' והנמשכים ובדף י"ח.
 הרי כתב בהשמטה היפך ממה שכתב בחשובותיו שחור על גבי לבן.
 בחשובה ח"ד סי' פ"ח כתב מפורש שיכולים לסמוך על הש"ע סי' שמ"ה.
 עיף ז' שצריך ס' ריבוא עוברים בכל יום כדי שיהי' רשות הרבים.
 ובין בברוקלין ובין במאנהעטין אינם עוברים ס"ר בכל יום
 ברחוב אחד. אם כן מה מהני כל הדיבורים של איסור בזה. הכי יכול
 מי שהי' בדורינו לפסוק היפך מהש"ע נתקבלו דבריו להלכה משך ה' מאות
 שנים. ולחייב את הציבור להתנהג היפך מהש"ע וכל הפוסקים.
 וז"ל ספר בית אב סי' ה' בסוף הסי' אות ב': לשיטת רש"י וסייעתו
 יתכן גם בעיר גדולה שיש בה כפלים כיוצאי מצרים ויותר מכל מקום אין
 לה דין רשות הרבים דלא מהני מאי דכל אחד יושב בביחו באהלו אלא בעינן
 שיתאספו במקום אחד ואם אין להעיר מקומות כמו שווקים ורחובות שיעברו
 שם הס' ריבוא כאחד אינו רשות הרבים עכ"ל. ע"ש כל מה שהאריך בזה.

ובספר דעת תורה להמהרש"ם סי' שמ"ה סעי' ז' ד"ה וי"א וכו' עיין מש"ב עיין שו"ת מהרש"ם ח"ג' סימן קפ"ח אריכות. וכן משכ"ש ח"א סימן קס"ב אריכות בזה. ובשו"ת חבלים בנעמים סי' י"ד, ואכמ"ל. וכבר הארכתי בזה בקונטרסים יצאו לאור בזמן האחרון. וכעת ראיתי בילקום הגרשוני סי' שמ"ה אות ד' וז"ל: ויש אומרים

שכל שאין ששים ריבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים וכ' המג"א סק"ז דכן הוא דעת רוב הפוסקים וכ"פ בש"ע סי' ש"ג סעיף י"ח וכוונתו כמ"ש מחצית השקל דמבואר בש"ע שם שמנהג העולם כדעת הי"א רליח לן רשות הרבים דבעיגן ס"ר בוקעין בו וכו' וכיון דרה"ר שלנו דין כרמליח יש לו ודינו כחצר שאינה מעורבת ומותר עכ"ל יע"ש כל דבריו.

באות ס' שם ז"ל: כ' בהגאות מנחת פיתים להגאון מו"ה מאיר אריק ג"י מיאזלאוניץ יע"א וז"ל ס"ז אינו רשה"ר ע' באשכול ה' ציצית סי' ל"א שכתב בשם רב האי גאון דלענין רשות הרבים לשבת בעיגן ס"ר בוקעין ועי' בנחל אשכול שם שבזה נחה שקטה התמיה שאנו סומכין על שיטה זו שלא נזכר ברי"ף ורמב"ם עכ"ל ועי"ש כמס"כ. ודברי האשכול מובא בדעת תורה סי' שמ"ה סעי' ז' וכן הביא שם עוד מדברי הפוסקים. וכן בשו"ת מהרש"ם הנ"ל הביא דברי האשכול ורב האי גאון ועוד. וכן כתבו עוד פוסקים. וכבר האריכו בזה גדולי הדורות בספריהם. ועיין שו"ת בית אפרים סי' כ"ו אריכות. ועיין בדעת תורה סי' שס"ג סעי' ל"ג ושם סעי' כ"ט מש"כ. יע' בית אב תנינא, אריכות גדול, ושם סי' ט' ומש"כ סוף ענף ג'.

אם כן מה מהני חחימת הרבנים ופרסומת מאגודת הרבנים נגד כל הנ"ל. דבר זה הוי טמטום המום. ולא יוחר מזה. כבר כתבתי יוחר מדי. פה תהי' שביתת קולמתי. והי"ח יעזרינו על דבר כבוד שמו ללמוד וללמד ולזכות את הרבים באורות האמת.

נ כ ו ן ל ה ו ד י ע

על כל הקונטרסים נדפסו בזמן האחרון על ידי בס"ד לא השיב אדם דבר. שלא היה להם מה להשיב, ומפחדים מדבר אמת. הי"ח יעזרינו עוד.

והם קונטרס בענין עירובין נדפס השון תש"ס וחזר ונדפס ג' פעמים במשך השנה. בס"ד נדפס לראשונה שנת תשמ"א והיה לפני מרן הגאון בעל המחבר אגרות משה זצ"ל ולא היה לו מה להשיב עליה. הרי כתב שאינו מתנגד למחקני עירובין. על כן לא היה לו מה להשיב על דברי גדולי הדורות זיע"א מובאים בקונטרס.

קונטרס דעת חורה בענין עירובין נדפס כסלו תש"ס. קונטרס בענין עירובין וענינים מסתעפים נדפס כסלו תש"ס וחזר ונדפס אב תש"ס. קונטרס דעת חורה על מצות עירוב בשכונת בארא פארק נדפס שבט תש"ס. קונטרס למען קדושת השבת נדפס כמספר מצומצם, חמישים מופסים, ונשלחו להרבנים ות"ח בדור, כבר אזל. קונטרס אזהרה חמורה נדפס אדר א' תש"ס. קונטרס זעקה גדולה ומרה נדפס אדר ב' תש"ס. קונטרס שומר ישראל שמור שארית ישראל נדפס אייר-סיון תש"ס.

אלו הספרים שזכיתי לפרסמם. היו יהושע ועירוב והוצאה, תיקון שבת, ביח אב חנינא, ספר נפלא בענין עירובין מכיל קס"ד דפים גדולים, ומבאר כל הפרטים בהלכות עירובין הלכה למעשה, נדפס לראשונה שנת תרע"ס, ומחדש תש"ס ע"י. מכתבי הרבנים בענין תיקון עירובין בברוקלין נדפסו באוצרות ירושלים שנת תשמ"ב בעהק"י תובב"א. קונטרס אל השיג גבול עולם.

ה' יתברך יהי' בעזרי.

אשר קדשנו במצותיו

וציונו

על מצות עירוב

דברי חכמים כדרבונות

על ענין

תיקון עירובין

קדושתה וסגולתה

הדפסה שניה

י"ל

ר"ח כסלו תש"ס לפ"ק

בארז פארק

קונמרס זה
לזכות את הרבים
נערך ונסדר לזכות ולע"נ
הרבני החסיד
מוה"ר ברוך בן מוה"ר דוד יהודה
זלה"ה
נלב"ע בן צד"יק שנים ביום ו' תשרי תש"ס לפ"ק
ת. נ. צ. ב. ה.

תוכן הענינים

ב	הקדמה.....
ג	הגר"י שטיינער זצ"ל – ע"ד נחיצות תיקון עירובין בוומס"ב ובבארא פארק.....
ד	בענין דעת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זי"ע.....
ד	מכתב הגה"צ אבד"ק שארמאש זצ"ל – ע"ד נחיצות תיקון עירובין בוומס"ב.....
ה	מכתב הגה"צ אבד"ק פאפא זצ"ל – בענין הג"ל.....
ו	תשובת הגה"צ מפאפא זצ"ל – האם יש לחשוש מאזה חששות.....
ז	הגה"צ משמשאקאווא זצ"ל – ע"ד נחיצות תיקון עירובין בוומס"ב.....
ז	הגה"צ מסאמבאטהעלי זצ"ל – בענין הג"ל.....
ח	בירור הגה"צ אבד"ק אודווארי שליט"א – וברעת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר.....
י	ערות הגה"צ אבד"ק יאקע שליט"א.....
יא	גזירת רבינו הרא"ש ז"ל – נגד מנגד העירוב בספרד.....
יב	מדברי הגאונים, הראשונים ונדולי האחרונים.....
טו	דעת קדשו של מרן התת"ם סופר זי"ע.....
טז	ה"דברי חיים", ה"חידושי הרי"ם" וה"אבני נור" זכותם יגן עלינו.....
יח	הגה"צ מהר"ם פיינשטיין זצ"ל – שאין למחות נגד הסוכרים שלא כרעתו.....
יט	הגה"צ מהר"ם פיינשטיין זצ"ל – ד' תנאי היתר לתיקון עירובין.....
כ	פסק הגה"צ מהר"י שטייף זצ"ל – לערב שכוונות שכוונות יכול כל רב.....
כ	הגה"צ בעל קהלת יעקב זצ"ל – הרבנים בכל מקום יעשו עירוב.....
כא	רבינו חיים וויטאל בשם האריה"ק – העירוב מבטל הדינים והקליפות.....
כא	בעל שם טוב – תיקון עירוב מעיקרי הדברים המוטל על המנהיגים.....
כג	בעל פתחא זוטא זצ"ל – העירוב מכניס קדושה רבה בכל תחומו.....
כג	הגה"ק משימלויא זצ"ל – העירוב ממתיק הדינים ומשפיע רחמים.....
כד	הגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע – מנהג אבותיו לטלטל ברכים.....
כה	מעשה רב – מהגה"צ אבד"ק האליין שליט"א, להורות הלכה לרבים.....
כו	הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע – הבטיח עוה"ב ועשירות למי שיתקן עירוב.....
כו	הגה"ק משינאווא זי"ע – סגולה להמשתדל לתקן עירוב להפקד בבנים.....
כו	קול קורא מהגה"ק מהרי"ץ רושניסקיא גאב"ד ירושלים בחובת העירוב.....
כח	מכתב עוז מהגה"צ אבד"ק סערדאהעלי שליט"א ע"ד נחיצות העירוב.....
לא	סוף דבר.....

הקדמה

מטרת קונטרס קטן זה, לעורר רגשי לבבינו ברגש קודש לאחד המצוות הגדולות מ"דברי סופרים" שאבותינו ורבותינו היו מורגלים לחזר אחריה במשך כל הדורות, שנשתכחה בעו"ה פה עירנו ושכונתנו מצוה שנעזבה כ"מת מצוה" ר"ל, עד הגיענו הלום שמילת "עירוב" נהפכה ללשון גנאי של קלות, פירצה, איסור וכי"ב.

כדי להחזיר עטרת מצוה זו ליושנה, ליקטנו תמצית לשונות רבותינו מגדולי הראשונים והאחרונים, בקיצור נמרץ, למען ירוץ כל הרואה בהם וישקיף השקפה לטובה שהשקיפו עליה רבותינו ז"ל, הגאונים, הראשונים ועד גדולי האחרונים, וכמה שקדו על מצות תיקון עירובין בישראל.

כמו כן, הבאנו כמה מקורות בענין כח סגולת ושפעת מצות עירובין, הן על הכלל המתגוררים בשטח העירוב, והן על הפרט המשתדל והמסייע לתיקונו, לרחם עמוסים בדבר ישועה ורחמים.

אין מטרת קונטרס להזדקק לחלק ההלכה, באשר הם עניי הוראה שכבר דנו ודשו בהם הרבנים הגאונים בעלי הוראה מובהקים, ואנו אין לנו אלא לציית כל אחד ואחד להוראות חכם, שאצלו שואל את שאר שאלותיו הקלות וחמורות.

והיות וישנם בעירנו המפיצים שמועות משמועות שונות ומשונות בשם רבותינו זצוקלה"ה נוחי נפש, דברים שבע"פ שאין מי שיכחישם, ומעמידים הדברים כאילו הענין תליא במחלוקת של "מקילין ואוסרין", ומעלימין מן הציבור דעת כל רבותינו ה"מחייבין", ודעסקינן ב"מצוה מדברי סופרים", וכדאומרם ז"ל בסוף סוטה דבעיקבתא דמשיחא "חכמת סופרים תסרח והאמת תהא נעדרת", ע"כ הדפסנו כמה ממכתבי זקני הרבנים הגאונים צמדור הישן, שעודדו ע"ד תיקון עירובין בויליאמסבורג. ומי רואה את אלו יוצאים ולא יצא.

היות וישנם המרבים פעלים להפיץ ידיעה שכל הפסק הלכה שפסק הגאון הגדול צדיק נשגב פוסק הדור מרן רבי יונתן שטייף זצוק"ל בתשובתו מהר"י שטייף לענין ניו יארק רבתי, היה רק להלכה ולא למעשה, ע"כ ראינו לנחוץ לפתוח במכתבו של הרב הגה"צ המפורסם כש"ת רבי יוסף אלי' שטיינער זצ"ל שהי' יד ימינו של הגה"צ מהר"י שטייף זצוק"ל וראב"ד בבית דינו, כי דבריו – דברי חכמים כדרבונות – מדברים בעד עצמם, שענין תיקון עירובין היא לא קולא אלא מצוה חיובית, ותשובת מהר"י שטייף היא הלכה למעשה.

מכתב הרב הגה"צ המפורסם כש"ת

רבי יוסף אלי' שטיינער זצ"ל

ראב"ד דקהל יראים וויען

*אחדש"ת, בדבר בקשתו היות שרחש לבו לעשות עירובין ע"י צורת הפתח, כמו שנהוג אצלנו ומקובל מפי רבותינו הקדושים מדור דור, לתקן עירובין בכל מקום שדרים שם בני, כמבואר ברבינו מרן הח"ס ו"ל אור"ח סי' צ"ט, גדול החיוב להשתדל בענין זה שהוא סיג גדול לשמירת שבת קודש.

הנה ודאי מוב עושה בעמיו לתקן תקון אשר בעזה"י יציל אלפים ורכבות מישראל מחילול שבת, ובפרט בויליאמסבורג ובארא פארק וקראון הייטס, אשר שם שוכנים מאתב"י שומרי התורה והמצות, אשר להם תיקנו עירובין, ושלמה שתיקן עירובין רק לשומרי תורה תיקן, שהרי בעונ"ה השכחה מצויה בין האנשים, ובפרט במה שהעולם מורגלים בכל השבוע להוציא התצאות ואין שמים על לב ושוכחים להוציא בשבת, כמבואר בגמ' ביצה (ט"ז:) על האי מרבנן שתחלת הוראתו היתה לקלקולא על שאסר לערוב, ופרש"י שנכשלים עי"ז ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב, והוא הוא הגורם.

ואין לך זיכוי הרבים גדול מזה, ואשרי חלקו שקבל על שכמו מצוה גדולה כזו, ויהי חלקי עמו.

ולא ירא ולא יחת על מה שישנם כמה שמנגדים, כי זה הוא הדרך מעולם ועד עתה, קצתם משום קנאה שמקנאים באדם שזוכה להיות ממזכי הרבים, וקצתם מפני שהשמן לא ניהא ליה שע"י עירוב אחד יפסקו אלפים מישראל מלהיות מחללי שבת ויכנסו בגדר שומרי שבת.

ובכל העיריות, קטנות או גדולות, תקנו עירובין אפילו ע"י דוחקים גדולים, וכ"ש שבעיר נוא יארק וברוקלין ההיתר מרווח וברור לב"ע, כמ"ש זה מכבר מרן הגאון הקדוש והנורא פוסק הדור ענותן כהלל מוה"ר יונתן שטייף זי"ע שהי' גאבדק"ק וזכינו לשמשו. עיין בשו"ת מהר"י שטייף סי' ס"ח, ואין לחוש כלל למה שלא חששו לו רבותינו מדור דור.

והעיקר שיראה שהעירוב יתקנו אותו ע"פ ג' רבנים יודעים הלכות עירוב, ושהכל יהי' ע"פ הלכה, כי דבר זה רק לרבנים חרדים לדבר ה' נמסר, אשר קדושת שבת וקדושת ישראל זכותן נוגע בלבבן....

יוסף אלי' הכהן שטיינער

ראב"ד דקהל יראים וויען, ברוקלין

* מכתב זה כתב להרה"צ מוה"ר אשר אנשיל קראוס זצ"ל רב דקהל ראצפערט.

נרפס בקובץ "אוצרות ירושלים" חלק רח"צ.

היות ובימים אלו נתפרסמו כמה מכתבים וחתימות רבנים המעידים על חו"ד של הגה"ק מסאטמאר זי"ע לאסור תיקון עירובין בברוקלין. ומאידך ישנם מכתבים אחרים מרבנים מובהקים שהיו מקורבים ביותר לכ"ק הגה"ק מסאטמאר זי"ע ומבית דינו, מעודדים לתקן עירוב בויליאמסבורג, ה"ה הגה"צ משארמאש זצ"ל שהי' יד ימינו ויו"ר התאחדה"ר, הגה"צ מפאפא זצ"ל, הגה"צ אב"ד שטשאקאווא זצ"ל, וכן הגה"צ אב"ד סאמבאטהעלי זצ"ל, ולהבחל"ח הגה"צ אב"ד אודווארי שליט"א. (מכתביהם נדפסו בקובץ "אוצרות ירושלים" חלק רח"צ).

לכן ראשית הננו להדפיס כאן את מכתביהם, ואחריהם נבאר בעזה"י שאין כל סתירה ביניהם, ואלו ואלו דא"ח הן. כי הרי ברור כשמש שהרבנים המובהקים שעודדו לתקן העירוב, לא היו פועלים נגד דעתו ורצון קדשו, אילו טעמו ונימוקו הי' על סמך פסק הגה"צ מוהר"ם פיינשטיין זצ"ל מצד דין רה"ר, ופשוט. מה עוד שאם דעתו הי' כן מצד ההלכה, הרי בודאי לא הי' מונע את עצמו מגלות דעת קדשו ברבים. גם לא יעלה על הדעת שאלפי חסידים ואנשי מעשה בויליאמסבורג היו מטלטלין בעירובין הרבים שנתפשטו שם לאחרונה, אם דעת קדשו של כ"ק מסאטמאר זי"ע היתה שיש לויליאמסבורג דין "רשות הרבים". (עי' לקמן ביאור והוכחת תלמידו הגה"צ אבד"ק מאודוואר שליט"א, שהתנגדותו לא היתה אלא על העירובין הקטנים דייקא, ומטעם אחר).

הרב הגה"צ המפורסם

מוהר"ר נפתלי הירצקא העניג זצ"ל

אבד"ק שארמאש, יו"ר התאחדות הרבנים

יום ה' לסדר נח תשל"ג.

היות שהרב המו"מ בתו"י העסקן הגדול בעניני החורה ובמעשים נשגבות כמו"ה אשר אנשיל קרוין שליט"א הרב דקהל ראצפערט עוסק כעת בדבר מצוה גדולה לתקן עירוב בויליאמסבורג אשר בזה תהי' הצלה גדולה לאחב"י שלא יכשלו בחילול ש"ק עי"ד הוצאה ברה"ר וכבר דיברו מזה הפוסקים שמצוה רבה הוא לתקן עירובין בעיר וכאשר מעולם היה נעשה בעיירות רבות על פי גדולי הרבנים ובכן כאשר רוצה ממני להסכים על ידו בזה הנני להיות נטפל להרבנים שכבר הסכימו לו ובסרט שרצונו ליקח אצלו עוד ג' רבנים גדולים לברר אופן עשייתו כהלכה אקוה שהשם יהי' בעזרו שלא יצא מכושל מתחת ידו שיהי' נעשה כדת וכהלכה.

נאום החותם לכבוד המצוה.

הק' נפתלי הירצקא העניג

אלו וקירבו לי כבוד ופדיו ופדיו והם הגדול בתורה וקדושים
במחלות ופדיונות טנקות ופדיונות עול אלה אלה קדושים ופדיונות
הרב דקהל רחוקים ופדיונות

ע"ד אשר בקשת הסכמתי שברצונך להשתדל בתיעון עירובין ע"י עשיית צורת
הפתח לכל הרחובות שבחיליאמסבורג להציל רבים מאיסור הרצאה הנה
כבר האריך הח"ס בתשרי חאו"ח סי' צ"ט גודל החיוב להשתדל בענין זה, בפרט
מה שמקילין להוציא ע"י קטנים יש הרבה גדולים שלא הסכימו לזה כמבואר
בספרי תשובותיהם וגם הח"ס בתשרי הנ"ל דיבר מזה ע"כ חזק ואמץ ותהי'
ממוכי הרבים כאשר יעלה בידך דבר זה וזכות הרבים יהיה תלוי בך, והשי"ת
יהיה בסעוד לברך על המוגמר לטובה כאו"ג ידיך דו"ש"ה באהבת
ב' לחדש מרחשון תשל"ג לפ"ק.

הק' יוסף גרינוואלד

הגה"ק אבד"ק פאפא זצ"ל

רצו

ויען

ארי"ח סימן קצו

יוסף

בשוגג או נמזיד, דאין אנו אחראין למי שרוצה לעבור על דברי חכמים בשאט נפש, ואדרכה איפכא ממחברא שעי' המודעות שמפרסמין בארזה רחוק מותר לשאת להכניס ולהוציא ובארזה רחוק אסור עי"ו עוד מתחזק איסור הוצאה למי שרוצה לקיים אזהרת חכמים, על כן לא הבנתי טעם הרבנים שרוצין למנוע דבר זה בעיר טוא יארק מטעם שיוכל לגרום קלקול חלול וקלות, הלא ראינו לרבותינו ז"ל שלא היו חוששין על זה, והיו מהדרין לעשות כן מטעם החיקון הגדול שיש בזה אף במקומות ששייך לחשוב חששות כאלה, ואם נאמר שבעיירות שבאיראפא היה הדבר נמון יותר מנכאן גם זה אינו מתקבל על הלב.

רק חילוק אחד שיש לחלק בין עיירות שבאיראפא לעיר זו, דשם היה בכל עיר רב קבוע או ב"ד קבוע אשר כל מיני דמחא עליהו היה רמא והיו דואגין להעמיד משגים על זה, וגם בעצמם היו משגיחים לפרקים אם לא נעשה ארזה שינוי, ואם נעשה ארזה שינוי הריץ חיקון ולא היה הומן מספיק לחקן קודם השגתם היו מכריזין בכל בני כנסיות ובתי מדרשות שבעיר שהעירוב נחקלל ושחזרו מההוצאה, אבל כאן בנוא יארק דאין כאן ב"ד קבוע ואם יארע ארזה שינוי יש לחוש דאירא דשמע בזה ולא שמע בזה, אבל אם יכולין להוציא ג' רבנים יראים ומובהקים הנקייאים בהלי' עירובין ומקבלין על עצמם ההשגחה וההכרה בכל בני כנסיות של מחוז זה אם יעטרו, אינו רואה טעם למנוע מלעשות העירובין אם הוא מספיק על פי הלכה לפי הכרעת הפוסקים אשר רבותינו הגאונים היו סומכין עליהם בעיירות, ואנשי מפשה ממילא יבינו דש מקום להחמיר למי שאינו נמון לכך כיון שאין ההיחרא אלינא דכו"ע. (במאנה טען)

ב) ובענין אם יש בעיר זו רשות הרבים לדאורייתא לומר דלא מהני צורת הפתח אלא דלחומ' (ממטאר) כפי שפ"ד פסקי ב'). הנה ידוע פלוגתא הראשונים שהובא גם בשו"ע (פי שמה"ס) אם כפי ס' ריבוא עוברים בו, והאריך בזה הנה משנה בדורה שס, והמתקין חיקון עירובין בעיירות סומכין על המקילין דנעו ס' ריבוא, דאל"כ היה צריך דלתות, ולפי"ו עלה הספק אולי בעיר גדולה כנוא יארק איכא רחובות גדולות שס' ריבוא עוברים בו, אבל יפה העירו על זה דמפורש בשו"ע (סס) דכפי עוד מנאי להיות רשות הרבים גמור, שיהא מפולג משער לשער ופי' המג"א שס (פס"ו) דהיינו שיהיו שערי העיר מכוונים זה כנגד זה, אז דוקא הי' רשות הרבים לדאורייתא, ומקורו

וגראה שמחמת זה היו רבנים גאונים שלא היו מהדרין לעשות חיקון זה, כדי שלא להכניס ראש בין מחלוקת הפוסקים, ומהאי טעמא גם במקום שכבר נעשה חיקון זה היו כמה אנשי מעשה מחמירים שלא לסמוך על זה, ובס' שו"ת חשורה ש"י מ"א ק"י שני' קחשיב ואיל' ה' טעמים אשר מהררי לבעל נפש להחמיר אפילו במקום שנעשה החיקון עי"ש.

עב"ז אנחנו ראינו לרבותינו ז"ל שהיו משתדלים לעשות חיקון עירובין כדי להציל ההמון ממכשול והיו ממשיכין זאת לזכרי רבים וכמש"כ בזה מרן החכם סופר בתשרי חלק ארי"ח ק"י ל"ט שהאריך לבאר בטוב טעם דעת חשיבות הדבר עי"ש, וכיו"צ כהנ' בדברי יוסף (פי' שג"ג א"ח ב' עי"ש), ואם לא היה אפשר ללכת ידי כל הפוסקים בזה היו סומכין עצמם על שיטות המקילין. ואף דהא דאמרין בגמ' (עירובין דף מ"ו פ"א) הלכה כדברי המיקל בעירוב לא נאמר רק לענין עירובי חצרות ושיחופי מנאות ולא לענין מחציות, ועיין ברא"ש פ"ב דעירובין ק"י ד' שכח כן בלשון ספק עי"ש, מ"מ כל שאינו נוגע לדאורייתא מילחא דמסחברא דגם לענין מחציות נאמר כלל זה, דכלל הוא בשל סופרים הלך אחר המיקל, דהרא"ש שם סוף סימן ד' קיים ח"ל וכחז' רבינו מאיר ז"ל מדבריו (של ר"ח) למדתי דס"ל הלכה כדברי המיקל בעירובין אפילו בפלוגתא דאמוראי וכו' היכא דלא אימתר כלל כגון הכא דפליגי רבה ור' ירמ' אמרין הלכה כדברי המיקל בעירובין אף במחציות כגון הכא עכ"ל, כיון שראו רבותינו שהמתן עם בפרט נשים וע"פ נכשלין באיסור הוצאה ואף אותן ששאר חילול שבת חמור בעיניהם אין עומדים בנסיין באיסור הוצאה, ונכנסין להיות ח"ו בכלל חילול שבת כפרהסיא ע"כ השתדלו לעשות חיקון עירובין להציל מזה, ולעצמם היו מחמירין שלא לסמוך על זה. ואף שעי"ו היו מקילין גם אותן שלא היה בהם חשש מכשול בזה, ולאם היה מועיל החיקון רק בשביל עונג שבת, אשר בשביל זה לבד אולי לא היה ראוי להכניס הראש בין המחלוקת, יש להמליץ על זה בלשון הגמ' בעירובין דף ל"ב ע"כ נראה ליה לחכר דליעבד הוא איסורא קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה עי"ש.

ולא היו רבותינו חוששין אולי יוצתה מזה וזולו לכלל איסור הוצאה שקלי' הדעת יאמרו מדשרי' לשאת במקום זה הוא הדין במקום אחר שחזק לעירוב שלא יחשיבו לעבור כפרהסיא על איסור שבת, או שלא יבטיחו בין מקום למקום

אבד"ק שטשאקאווא, יושב ראש לבתי דינים של התחאדות הרבנים

הנה כבוד ש"ב הרה"ג מפאר ביחס מופלא ואיש המעשה מוהר"ר אשר אנשיל קרויס שליט"א הרב דקהל ראצפערט כוויליאמסבורג עוסק כעת בדבר גדול להשתדל בתיקון עירובין בשכונתינו ובהרבה שכונות בברוקלין אשר דרים שם אחכ"י היראים והתחרים הי"ן, ואמינא לפעלא טבא יישר חילי' כמו שהאריך בשו"ת תשב"ץ ח"ב ס' ל"ו וכתב שם במחק לשוננו זכות גדולה היא למתקן וכו' וכמבואר באורך בשו"ת חתם סופר אורח ש"ס, וממילא כל קהלה ויחיד צדיקין לעמוד לו לסיוע לכלל גדולי ההוצאות בזה, אך התיקוני עירובין למעשה יהיו נעשים ע"י גדולי הרבנים שליט"א בכל שכונה ושכונה והסכמתם כדי שיהיו נעשין כהלכה בלי חשש, והש"י ייה' בסעוד להצליח ויהי זכות הרבים בו ולכל המסייעים לדבר מצוה דרבים כזו.

הכו"ח למען המצוה ועוסקי' יום ד' לפ' נח תשל"ג.

שמואל אברהם זעלטענרייך

הרגה"צ מוהר"ר יהושע כ"ץ וצוק"ל

אבדק"ק סאמבאטהעלי חבר ווער והנהלה של חיווק הדת של התאחדות הרבנים

[illegible]

פירוש

שלום קרויז

אב"ד דק"ק אודווארי

מח"ס שו"ת רבי שלום ר"ח ושאר ספרים ע"ה וסגויה
יו"ד התאחדות הרבנים דארה"ב וקאנאדא

בס"ד, יום ר' לסדר "כן תעשה" י"ז מרחשון תש"ס לפ"ק.

הריני מסכים להצעת ידידי הרב הגה"צ ר' חיים יודא ב"ץ שליט"א אברק"ק סעוראהעל, ליסד וועד רבנים לפקח על כשרות העירובין בברוקלין. ולמען המצוה הגדולה הריני מוכן לצרף עצמי לכך, כדי שהעירובין יהי' עשויין כחיקון חז"ל, כפי שהורו לנו רבותינו הקדושים ולהציל עי"ו אלפים מישראל מחילול שבת קודש. מצוי"ב מה שכתבתי מכבר בענין נחוץ זה.

הנה ידוע דאפילו מי שנוהר שלא להוציא כלל בשבת, מ"מ יוכל להיות ששכב בבגדו איזה דבר והוציאו בשבת, עיין שו"ת רבי חיים ח"ב או"ח סי' ל"ג, ועיין בשו"ת רעק"א סי' ס"ח ובספר הבתים הלכות שבת שערי איסור הוצאה שער מ"ו אות כ"ו, שיש בשכחה איסור מן התורה. ועל ההיתר להוציא עי"ו קצנים יש הרבה גדולים שלא הסכימו לה, עיין תשובות מהר"ם שיק או"ח קע"ג, רעק"א סט"ו, חת"ס ח"ו סי' י"ג, מהר"א או"ח ספ"ד.

גם מבטלים כזה עונג שבת, כי הנשים צריכים להיות סגורים בביתם ולהשגיח על הילדים, ומצות עונג שבת היא הלכה למשה מסיני כמ"ש הידיים. אבל השמן מעקב כי צד לו שלא יחללו שבת. ובפרט שע"ו כמה אנשים בחברה הצלה יצילו מחילול שבת, לכן נתעקב חיקון העירוב ער כה.

והנה כבר דברתי כמה פעמים בענין זה עם ידידי כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א, ואמר לי שרוצה מאוד לעשות עירוב בוויילאמסבורג, ובפרט שוקינו הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע השתוקק לזה מאוד, ואמר שענין העירוב מרובו בפרשת וישלח (בפסוק ויבא יעקב שלם ויחן את פני העיד וגו'), ומקובל שמרן הייטב לב הכמיה עוה"ב למי שיעשה העירוב, ולאחר שנסתלק עשה הנגיד החסיד ר' משה ארי' פריינד ז"ל את העירוב בסתעם. וכ"ק אדמו"ר שליט"א הכמיה לי שכאשר יוגמר העירוב יסע עמי בכל וויילאמסבורג לראותו. וכמה יתועות גדולות אפשר להוושע בזכות מצוה זו כידוע מהנה"ק משינאווא זי"ע. (עי' לקושי דברי יחזקאל החדש, דף קמ"א).

וכן שמעתי מידידי הרב יוסף אשכנזי שליט"א, שכאשר שמעו כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבינו זצ"ל שרוצים לעשות עירוב בוויילאמסבורג נתן מיד פיוע להוצאות העירוב, וביד שיהי' בהצלחה. וכן הסכימו אז הגדולים שברדונו שהיו עמנו אז, כמו הגאון מסאטמאר זצ"ל, הגאון משטשאקעווע זצ"ל, הגאון משארמאש זצ"ל, הגאון מסאמבאמאעל זצ"ל, הגאון מאראד זצ"ל, הדיין מוויינע זצ"ל, ולהבדלה הגאון ר' אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א הרב מהאליין, ועוד הרבה רבנים גדולים שעוררו חרזו לעשות ולגמור העירוב, ולמצוה גדולה יחשב כמבואר בתשובות הראשונים, ולא הי' אחד מהם שחששו שלא לעשות העירוב מחמת חשש הד"ר, כי קי"ל דאין בומן הזה דין רשות הרבים.

הנה שמעתי מכמה אנשים להיפך בדעת רבינו, ולכן מחרשלים היום בעשיית העירוב. אמנם נתיישב לי הדבר לאמתו, ודנה ראיתי מכתב שכותב מו"צ אחד ששמע שכשעשו עירוב מכיתו של מרן זי"ע מבעדפארד, ראם, עד רביה"מ"ד ראדני, לא היה נראה לרבינו, וכן כשהתיד רבינו פעם אחד לעשות עירוב בהפראוועקס להמכה הגדולה, אמר דהיתר שנתן הוא רק על פעם אחת. ופשוט שאם הי' בעשיית עירוב איזה איסור ח"ו, רבינו לא היה מתיר אף על שבת אחת.

מתוך עובדות אלו נתיישב לי דעת רבינו, שלא היה ניהא לי שיעשה כל אחד לעצמו עירוב על רחוב אחד, כי מזה יבוא מכשולים, שיתצאו חוץ לרחוב וכ"א יעשה לעצמו עירוב שלא כיון ויתרוהו מכשול, אבל לעשות עירוב לכל העיר כמו שנחנו בכל קהלות קדושות ע"י מורי הוראות מובהקים כנדאי חי ניהא לי, כמו שגילה רעתו בשנתן סיוע שיש בו ממש לעשיית העירוב, כפי שהעיד הרב ר' יוסף אשכנזי שליט"א ח"ב, כי הרי לא פליג רבינו על כל הגאונים שבדורות שלפנינו והראשונים וחז"ל, שמצוה לעשות עירוב, כמב"ר בתנ"ה הרא"ש עירובין ס"ו, ומצוה גדולה לתקן עירוב.

ומכל הרבנים הנ"ל יש תחת ידי ביוררים באריכות גדולה ולא רק התחמטו לכד, ובשמחה רבה הם מסכימים ומורים לעשות כאן בעירנו עירוב. ולמותר להאריך כי הדברים ידועים לכל. וידוע בשם הבעש"ט וי"ע הרמז בזע"ס תצער ארץ - וע"ס ר"ת [כיחה, עירוב, מ'קאות. וזה גורם התקפרבות הנאותה, לכן השמן מעכב.

וכדי לזכור המצוה הגדולה של עשיית העירוב, אבקש את כל הרבנים שיחתמו על זה ואז אשתדל בכל כוחי להשלים עשיית העירוב ע"י רבנים גאונים בהשגחה יתירה מידי שבע בשבוע ע"י בעל הוראה מוכרז, ויעשו העירוב על דרך היותר טוב ומועיל, וכדאי כל אחד יתאמץ לתקן ולא לקלקל כמ"ש בגמרא ביצה, דמי שאינו מתקן עירוב, לקלקל הוא בא כמ"ש רש"י שם (ביצה ט"ז ע"ב), ועיין עירובין דף ס"ח ע"ב איכא רבנן ואין עירוב וכו'. ועיין תשב"ץ ח"ב סימן ל"ז, וזאת גדול למתקן העירוב. ועיין ש"ע א"ח סימן שצ"ה, וסימן שס"ו סעיף י"ג מצוה לחזור אחר עירובי הצידות.

ואין לחוש להחמיר שלא לעשות עירוב ממעט דכאן יש רשות הרבים דאורייתא, דרוב הפוסקים ס"ל דאין כאן רשות הרבים, ובעיני שד"ח הדרכים מפולשים משער לשער, וכאן אין הרוחות מפולשים כמ"ש הגאון ר' יונתן שטייף בתשובה סימן ס"ח. וכך שמעתי באסיפת הרבנים אצל הרה"מ אהרן הכהן מנהגאון מפאפא זצ"ל, שחממה למה לא יעשו עירוב כוונתם כ"ג. ויש עוד הרבה מעמים דאין כאן רה"ר, עיין בתשובת בית אפרים ובשר"ת מהרש"ם, שהנוסעים בעגלות או בקארס אין מצטרפין להם ריבוא בוקעים, וכל שאין בוקעים בתל על הקרקע לא היה רה"ר לכ"ע וכ"ד הראשונים ורוב אחרונים.

ועיין בשו"ת אבני נזר, דהמתקש ומונע מלהעמיד עירוב, הוא מחמיא את הרבים ועתיד ליתן את הדין, וזה ה' שיטת רוב הגאונים מרוד הקודם. ואורכה יש כמה ראשונים דאפילו רה"ר גמור מהני לעשות העירוב ע"י צורת הפתח. וזכר אני מעשה שהי' בחיי רבינו הגה"ק זצוק"ל אשר רב גדול אחד יצא לאסור למלכל לנשים כל מיני תכשיטים בשבת, ממעט ריש כאן רשות הרבים ואסור למלכל כל עירוב, וצוה רבינו לעשות אסיפה עם כמה גדולים, וכפי שאני זוכר היו שם הגאון מקאמיש ז"ל, משאמר ז"ל, מקראסנע ז"ל, ועוד כמה גדולי זקני הרבנים, וקראו את הרב האוסר ממעט רה"ר, וציווהו שיחזור מפסקו כי אין לנו רה"ר דאורייתא, ומוחר להנשים לצאת בתכשיטין, ואחר שפלפלו עמו בהדין, התחרם והסכים שאין לו כאן רה"ר דאורייתא, ויש להאריך בה הרבה.

אכל נראה עיקר דעת הגאונים מדורות הקודמים שיש לעשות עירוב גם כאן, וכן היו דעת הרבנים שבדור הקודם, וכן היא דעת מרן רבינו הגה"ק זצוק"ל בנ"ל, ולכן לדעתי העני' חייב כל רב ואב"ד לעזור לקיים עשיית העירוב ולא להתקשקש ולחלוק על כל הגדולים, כי חושש אני מאוד שהחולקים על עשיית העירוב כאן, בא ח"ו מכה היצר שלא ניהא לי להציל אלפים מישראל שלא יחללו השבת קודש. ובזכות שמירת שבת נזכה לקרב הגאולה שלימה בב"א.

הק' שלום קרויז
אבד"ק אודווארי

שני מפתחות הננו מוצאים ליישב הסתירה שהזכרנו לעיל, ואלו ואלו דא"ח הן. מפתח אחד טמון במכתב דלעיל של הגה"צ מאודוואר שליט"א שיש חילוק בין עירוב גדול לכל השכונה ובין עירוב קטן (ועפ"י דבריו יש להבין מדוע התנגד לבקשת כמה רבנים לעשות עירוב קטן אצלם). והמפתח השני (לענין עירוב גדול) טמון בשיחתו של הגה"צ אבד"ק פאפא זצוק"ל עם להבחל"ח הגרמ"י קעניג שליט"א אב"ד יאקע, בו סיפר לו הגה"צ מפאפא, שהציע ענין תיקון העירובין בויליאמסבורג להגה"ק מסאטמאר, והסכים על ידו. מתוכן השיחה הנ"ל נמצינו למידין שכל עיכובו של כ"ק הגה"ק מסאטמאר זי"ע לא הי' אלא מדאגתו "מי יפקח על כשרות העירוב". ונראה, היות ובמקומינו אין רב אב"ד שהי' אחראי על העיר כפי שהי' באיראפא, ומבלי שיתמנה וועד רבנים מובהקים שיקחו אחריות לפקח ולהשגיח כהוגן על כל צורות הפתחים המקיפים את כל השכונה, עדיף שלא יהי' עירוב כלל.

חיים ישעי' קעניג

אב"ד ור"מ דקהל חשק שלמה ד'יאקע

בעמח"ס שו"ת חקי חיים ה"ח

ב"ה

לכבוד הרב הגאון הגדול, מרביץ תורה לעדרי צאן קדשים, מוכתר בנימוסין
בגש"ק מו"ה חיים יהודה ב"ץ שליט"א אב"ד דק"ק סעורדאהעלי יע"א

במענה לבקשתו – הנני בכתב יושר דברי אמת – אך שהיה לי שיחה נעימה עם כ"ק ש"ב אדמו"ר הגה"ק אב"ד פאפא זצ"ל – בערך איזה חודשים לפני פטירתו לחיי העולם הבא – בתוך הדברים שאלתי דעתו בענין תיקון עירובין בברוקלין – ענה לי – בודאי עלינו מומל לתקן העיר בעירוב המתיר ההוצאה בשכנות – דודי הקרן לדוד בשבתו על כס הרבנות בעיר סאטמאר, ראשית עבודתו היה לתקן העיר בעירוב – וכך המשיך השיחה – בעבר נכנסתי לכ"ק מרן הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל – הצעתי לפניו תיקון עירובין בויליאמסבורג – וענה בחיוב ונתן הסכמתו המלאה – אלא ששאל מי יהיה אחראי בעד תיקונו שיהיה באופן המועיל – והשבתי שהעיר ימנה רבנים שישגיחו שיהיה הכל על מכוננו וכדינו ויפקחו על הכשריו – והמשיך האדמו"ר מפאפא זצ"ל, בשבוע וזו שלחתי בני הגדול מו"ה יעקב יחזקי' נ"י שסייר בעירנו כל המקומות הפירצות שצריכין תיקון, בכדי לכוון העירוב על מכוננו –

בוה יצאתי יד"ח לברר מקחו של צדיק מרן זצ"ל זי"ע

בעה"ח י"א חשון תש"ס לפ"ק חיים ישעי' קעניג

אב"ד הנ"ל

אזהרת רבינו הרא"ש נגד מנגד עירוב יא

"...אתה רבי יעקב ברבי משה דבאלינסיא, כבר כתבתי לך על ענין העירוב שנהגו בכל גלויות ישראל להתיר מבואותיהם המפולשין, בצורת פתח, ואתה אסרת אותו לקהל פרי"ש, וכתבת לי ראיותיך, ואני הודעתך שאין בהם ממש.

והזהרתך שתחזור בך ותאמר לקהל, שיתקנו מבואותיהם כאשר הורגלו עפ"י גדוליהם. והנה הוגד לי שאתה עומד במרדך ואתה מכשיל את הרבים בחילול שבת.

לכן אני גוזר עליך, אחר שינתן לך כתב זה בעדים, שתתקן המבואות המפולשין לרה"ר בצורת פתח, תוך שבועיים אחר שתראה כתב זה.

ואם לא תתקן המבואות כאשר כתבתי, אני מנדה אותך.

ואם היית בימי הסנהדרין, היו ממיתין אותך, כי אתה בא לעקור תלמוד שסידר רב אשי, ולחלוק על כל הגדולים שהיו עד היום הזה... לכן חזור בך ואל תטוש תורת משה רבינו ע"ה..."

"...הכתב ששלחתי לאותו חסר מח וכו' אני מתרה בך ואת כל הקהל, שינהגו בו נידוי באותו המושגע* יעקב בר משה, וירחיקוהו ויבדילוהו מעדת ישראל -

כל דבר זה צריך חיזוק (זה המשך לשון הרא"ש)

שלא יבוא כל שוטה חסר דעת לבטל תורת מרע"ה.

ואם יעמוד במרדו ולא ינהוג דין מנודה בעצמו, אני גוזר במצות אדונינו המלך יר"ה, שיתן אלף זוז למושל העיר. ואני גוזר עליך ר"י שתמסור כתבי זה למושל העיר, שיגבה ממנו קנס הנזכר. ואם כל זה לא יועיל, גוזרני עליך שתודיעני הכל. ומצוה לנדותו בכל הקהלות ספרד, וגם ידונו אותו למות כדין זקן ממרה, כי אנו חייבין למסור נפשותינו על תורת האלקים ולבער עושה הרעה מקרבינו..."

נאום אשר בן ה"ר יחיאל ז"ל
(שו"ת הרא"ש כלל כ"א או"ק ח' וט')

*השווה לשון הערוך השולחן או"ח סי' שמ"ה סעי' יח ו"ל: "אחרי שהעידוכין נתפשטו ברוך ערי ישראל וכו', באילו בת קול יצא הלכה כשטמה זו, ואם באנו לעכב, לא לבד שלא יצייתו, אלא נראה כמשתגעים".

הלכות גדולות לר"י גאון

"וצריכא מתא למיעבד לה עירוב
הדר הדרנא (פי' סחור סחור)
בתבליים או בצורת הפתח"
(הלכות עירובין פרק הדר)

רב נמרונאי גאון

"תימה גדולה תמהנו בדבר זה, חכמים גדולים שכמותכם,
בעלי תורה, מדקדקים בדבר הלכה כו',
מפני מה אין אתם מערבין עירובי חצרות
כראמר ליה רבא בר רב חנן לאביי (עירובין סח.)
מבואה דאית בה חרי גברא רבכי מרבנן, בלא עירוב ובלא שיתוף?"
(ובריטב"א שם: "מהא שמעינן, דלא מיבעי' לי' לצורבא מרבנן
למידד במבוי וחצר שאינם מעורבין.)
(תשובות גאוני מזרח ומערב סי' כ"ו)

רבינו מהר"ם בר ברוך

לענין צרכי העיר
"ואמר אחרי רבים להטות, כמו שמסכימים הרוב,
אע"פ שהמיעוט המתנגדים נראה להם
מענותיהם חזקות, הרי הם במלים ברוב וכו',
וכן לענין לחי וקורה, אם טעו למה.. לתקנם
כדי להכניס ולהוציא בשבת,
אני איני רוצה להכניס ולהוציא,
או איני צריך להכניס ולהוציא,
או לכולנו אין צורך לנו כ"כ בתקנה זו,
אלמא כופין זה על זה".

(שו"ת ר"י מיןץ סי' ח')

אם יש חשש עבירה בתיקוני מבואות?

חס ושלום!

הזריז הרי זה משובח.

אדרבה, הם תמהים בגמרא על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן. דאמרינן בפרק הדר (עירובין סח.) א"ל רבה בר רב חנן לאביי, מבואה דדיירין בה תרי גברי רברבי כרבנן, לא להוי ליה עירוב ולא שיתוף? א"ל, מאי נעביד, מר לאו ארחיה, אנא טרידנא בגירסאי, אינהו לא משגחי.

ונראה מכאן, שאלמלא טרדת הגירסא, דרך ת"ח הוא לתקן.

ומי שלבו נוקפו בזה, הדיוטות גמורה היא,

או מינות נזרקה בו,

וזכות גדולה היא למתקן.

ובפ"ק דביצה (טז:) אמרינן התם (תחלת הוראה דהאי צורבא מרבנן לקלקולא, בשלמא לקולא קאמר, היינו קלקולא. אלא אי אמרת לחומרא, מאי קלקולא איכא? כיון דמקלקלי בה רבים היינו קלקולא. ופרש"י ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב),

**דמאן דאורי לאיסורא, הויא הוראה לקלקולא,
משום דמקלקלי בה רבים.**

תשב"ץ בתשובותיו ח"ב סי' ל"ז

(מובא בברכי יוסף או"ח סי' שס"ג)

"ובשו"ת מהר"ח אור זרוע סי' קנ"ג
 למד מדין זה, שכופין בני העיר זה את זה
 לעשות מקוה,
 כמו שכופין לעשות לחי וקורה".
 (סמ"ע חו"מ סי' קס"ב סק"א)

"אמנם עלינו לחפש בחורין ובסדקין
 אחרי פתח היתר
 כדי שינצל מחילול שבת ח"ו"
 (שו"ת מהרי"א הלוי ח"ב סי' ק"ח)

הגה"ק רבינו שמואל אבוהב וצוקלה"ה
 בעמח"ס שו"ת דבר שמואל
 "כמה עמקו מחשבות רז"ל הרועים הקדמונים
 להרים מכשול מבני עמינו, למען יטב להם,
 לטלטל חפציהם ממקום למקום בהיתר ולא באיסור"
 (שו"ת מים רבים סי' קמ"ה)

"הרא"ש מרעתו דעת תורה ודעת נוטה,
 ויגזר אומר ויקם לעשות תיקון צורת הפתח
 וצווה ככרוכיאל שלא להכשיל את הרבים
 בביטול תיקון זה"
 (בית אפרים או"ח סי' ב')

דעת קדשו של רבינו הקדוש רבן של כל בני הגולה מִן הַחֶתֶם סוֹפֵר ז"ע

(ש"ת חת"ס או"ח סי' צ"ט)

שאל ממני ידידו הרב ג"י לברד לו בראיות מדברי חז"ל, שראוי ונכון לכל קהל עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם, לתקן מבואותיהם בתיקונים צורת הפתח כו' כדי שלא יכשלו רוב המון עם בהתצאה מרשות לרשות ביום ש"ק.

דבר זה אינו צריך לפנים ולראי', והוא מן השכל, ומן המבואר להדיא בדברי חז"ל. השכל מחייב באשר ידוע ששמירת יום ש"ק מעשות כל חפץ, הוא אצלנו ממצות הראשיות, ומי שאינו משמר כהלכתו, הרי הוא ככופר ומומר בכל התורה כולה, כמבואר בעירובין ס"ט. ואיסור מרה"ר לרה"י או בהיפוך הוא א' מאותן המלאכות שהעובר עליהן הוא מומר לכל התורה כולה. זה מבואר שם בעירובין ס"ט דההוא גברא נפיק בחומרתא רמזשא, פרש"י שהוא טבעת שכאצבע, ודגוהו כרין כופר בכל התורה וכמי שצא מדת ישראל.

וכל כך חמור הדבר, עד שאפי' באונס דליקה ח"ו, לא התירו להציל לחצר שאינה מעורבת, עי' שו"ע א"ח סי' של"ד סעי' י' ובמג"א שם סק"ד וג"ל דכשלא כדרך מלבוש, אפי' מלבוש אסור וכו' עי"ש. ואנו מצווין על הקטנים שלא להרגילם בחילולי שבת כמבואר בשו"ע א"ח סי' שמ"ג סעי' ג'. וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד אפי' בדברים שהם משום שבות. ומבואר שם דמיירי בקטן שלא הגיע לחינוך שהוא כבן ד' וה' שנים, אבל כשהוא בן שש כבר הגיע לחינוך כמבואר שם בשו"ע סי' תי"ד ובמג"א סק"ב שם.

וא"כ כל בר דעת ישפוט בשכלו שא"א בשום אופן לקהל ישראל לשמור את בני ביתם קטנים כאלו, וגם לא נשוחתהם וחלושי דעת, לשמרם בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתו החוצה דברים קטנים ומטפחת, וקטנים ופתם בידם. וכמה צער ודוחק יסבלו הגדולים הנוהרים וכו'. א"כ השכל הפשוט נחר, שראוי ומחוייב לתקן החצרים והמבואות בעירוב המותר מלמול.

ואמנם ע"כ מצינו לחז"ל במס' ביצה י"ו סוף ע"ב דההוא מרבנן שהי' אוסר לערב ערובי חצרות ביו"ט שחל להיות בע"ש, ואמרו עליו שהוראתו לקלקולא, ופרך הש"ס מאי קלקולא, הרי החמיר. ומתרץ, כיון דמקלקלי ב' רבים היינו קלקולא. פרש"י דמקלקלי ב' רבים ששוכחים וממלטלים בלא עירוב היינו קלקול אם היה מותר לערב אתמול והוא אוסרו עכ"ל.

א"כ ק"ו השחא, ומה התם אינו אלא לשבת אחת, וניקל יכולים להזהר במלמול שבת א', ומה גם דהמורה ההוא עשה כן משום חומרת יו"ט שלא לערב בע"ש שהוא יו"ט, קרי ל' קלקולא, מכ"ש שאין להתעצל מלתקן המבואות לשמור העם מקלקולי שבתות כל השנה כולה.

והדבר מוטל על הרב הת"ח שבעיר לתקן המבואות, ואם לאו מכשול וקולר העם על צווארו, כדאמרינן בעירובין ס"ח, אמר ל' רב"ח לאב"י מבואה דאית ביה גברי רבכי כרבנן, לא להוי בה לא עירוב ולא שיתוף. והוצרך אב"י להתנצל על המכשלה שתחת ידו עיי"ש.

ועי' עירובין כ"א: בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י יצאה בת קול ואמרה, אם חכם בני ישמח לבי גם אני. והקשה חוס' הא גם שניות תיקן, וי"ל לפי הנ"ל במה שהוסיף שניות אע"ג שהוא מצוה לעשות סין לחורה, מ"מ לא שייך ישמח לבי, כי אולי יכשלו בזה בני אדם שאינם הגונים, אבל כשעשה סין לשמירת שבת וגם עשה תיקון שלא יקלקלו בו, היינו שיערבו עירובין, אז ישמח לבי גם אני וכו'.

ובמשו"ע סי' שס"ו סעיף י"ג וי"ד מצוה לחזור אחר עירובי חצרות. מכרך על מצות עירוב. והנה אין כוונת הברכה על אשר קדשנו ואסר לנו ההוצאה וטלמול בשבת, חרא רלא שייך וצונו על המניעה, דה"ל למימר ואסר לנו הוצאה מרשות לרשות בשבת, כמו שמבכרים בחופה ואסר לנו את הארוסות. ומ"ש וצונו על העריות כבר ב' שם הר"ן בזה עיי"ש. ועוד, מאי שנא דמבכרין על איסור הוצאה בפרטות, מפי משארי מלאכות שבת שהכל נכלל בברכה שאנו מבכרים בקידוש ובתפלה מקדש השבת, אע"כ לומר, דחיי ברכה על מצות עירוב היא על מצות התיקון הגדול הלז, להשמר מאיסור הוצאה, אשר ממש אי אפשר להזהר ממנו כמ"ש לעיל.

וברך ה' אלקי ישראל אשר נתן בלב מלכים וסגנים ושרים אשר עם ה' חוסים בצילם, שנותנים רשות לשמור דתנו בכלל, ובפרט לקבוע עירובין במבואותיהם, אפי' במבואות שגדולי מלכות דרים בהם, אם צריכים להתיר טלמול לישראל נותנים רשות לתקן, ומי לנו גדול מעירנו פרעסבורג מטרופלין רמדינתא, וכמה פעמים המלך יר"ה ושריו וסגניו נעצרים פה, וכעת הוא וועד המדינה וכל שרי המלוכה נאספים, ויש כאן במקום אחד שצריך תיקון צורת הפתח בשני קנים וקודה על גביהם, ובמקום א' אצל המים יש תיקון אחר פס גבוה הכל לפי הצורך, ואין מכלים דבר והדברים מפורסמים וגלויים אין בו ספק.

ע"כ אין להאריך יותר, ופשוט שמעלתו ידידי הרב נ"י ישתדל בכל עוז לתקן בני קהלתו, וה' יתגור לחן ולחסד בעיני האדון הגדול החסיד הפישאף נסיד עירו, ויתן רשות להסיר מכשול ותקלה, ובחסדו ירים הודו וכסא כבודו.

ואחתום בברכה א"נ רש"ת פ"ב נגה ליום ה' י"ב טבת קפ"ז לפ"ק, **משה"ק סופר**

הנה"ק בעל דברי חיים מצאנז ז"ע

"ולכן שואלים ומבקשים למצוא היתר

לעשות עידוב בצורת הפתח

כמנהגינו

כי הרבה מכשולים באים באין עידוב"

(שו"ת דברי חיים, ח"ב סי' ל"ג)

הנה"ק בעל חידושי הרי"ם מגור ז"ע

"עד דבר הטלטול בעידנו (ווארשא) על סמך מחיצות הווייסל,

איני יודע למה רו"ט מחפש אתר חומרות, בדבר שהעיד מהרי"ט

שנהגו היתר ע"פ זקנים ואחריו (בעל) כנסת הגדולה תלמידו,

והגאון החסיד דבר שמואל סי' ק"ג, ושיבך הרבה המתירין,

כי באמת הוא להרים מכשול, וחכם צבי מחזיק את הרב

דבר שמואל לחסיד, והי' תבירו של הגידולי תרומה כו'.

הגם שאנו מחוייבים לכוף עצמנו לדעת רמ"א ו"ל כו'

לענ"ד אין להחמיר רק כשאפשר לתקן בנקל כו'.

(שו"ת חידושי הרי"ם סי' ד')

הנה"ק בעל אבני נזר מסאכאמשוב ז"ע

"והמתקש בזה ומונע מלהעמיד העידובין,

הוא מחזיא את הרבים ועתיד ליתן את הדין,

ושמח לבי שלמעשה לא מלאה לכם של המתקשים

מלהפריע את המעמידים העידובין ממעשיהם"

(שו"ת אבני נזר או"ח סי' רס"ו)

שו"ת אנרות משה

סימן פט

אם למחות ביד המקילים לעשות עירוב במאנהעטן

ג' דחנוכה תשכ"א.

מע"כ ידידי החשוב והנכבד הרב הגאון מוהר"ר
אליהו יונג שליט"א.

הנה בדבר מאנהעטן הרי בארתי באריכות בספרי אנרות
משה או"ח ח"א בסימן קל"ט כל הצדדים שיש
להקל ושיש להחמיר, והמסקנא לע"ד דמאנהעטן ל"ד למה
שנהגו להקל בשאר מקומות וא"כ אין בידנו להתיר נגד
השיטות שאסרו, וגם ראייה גדולה ממה שבירושלים לא
עשו עירוב להתיר ולכן איני רואה דבר שיסנה דעתי בזה,
אבל הא כבר אמרתי שאין בידנו למחות ביד המקילין *
וכשיתקנו הרי יהיה מותר לאיזה שיטות, גם הם רבנים
גדולים ומי ימחה בהם מכיון שסוברים לפי הכרעתם
שיכולין לתקן והם ראויים להוראה. אבל אני בעצמי
איני יכול לסייע בזה דאף שהיה תקון לגבי אלו
המטלטלין שם ומוציאין מרה"י לשם שלא כדין
ובהתקונים ירווחו שיהיו מותרין לאיזה שיטות, מ"מ
הא לעומת זה יהיה קלוקל לגבי אנשים כשרים שרוצים
לעשות כהוגן ואינם מטלטלין במאנהעטן שמעשה יטלטלו
שהוא שלא כדין להרבה שיטות שבארתי. אבל רבנים
הסוברים שיש לתקן רשאים לעשות כמו שהם סוברים
כדלעיל.

משה פיינשטיין

ידיד,

*יש המוהנים שמה שנתפרסם בשמו במקום אחר, הסותר את מה שפסק כאן בספרו,
כלל לא נכתב על ידו, וא"א להאריך במקום שאמרו לקצר.

שו"ת אנרות משה

ח"ד בהשקפות ס' פ"ו

הכשר העירוב בקיו גארדענס הילס

ט' ניסן תשל"ד.

מע"כ ידידי הרה"ג מוהר"ר פרץ שטיינבערג
שליט"א.

הנה בדבר העירוב אשר תיקן כתר"ה סביבות קיו
גארדענס הילס והיה זה בהסכם כל הרבנים
אשר בקיו גארדענס הילס ונעשה זה באופן שלא נכנס
הדרך הכבושה לרבים הנקרא „היי וויי” וגם נעשה
באופן שהחששות ליפסל ע"י איזה קלקול הם רחוקים
מאד וגם העמידו משגיח שיראה בכל ערב שבת קדש,
הנני רואה בזה תועלת גדולה והצלה ממכשול בשוגג
ובמזיד, ואין דומה כלל לנוא יארק שלא היה זה
ברצוננו ורצון הגאון ר' אהרן זצ"ל ועוד גדולי תורה
מאגוד"ר כי נוא יארק עיר גדולה מאד וכדבארתי
בתשובה בספרי א"מ אבל קיו גארדענס הילס היא
קטנה לענינים אלו וליכא הטעמים שכתבתי שם דלכך
הוא טובה גדולה ותועלת לשמירת שבת ואני אומר
שיפה עשיתם.

והנני ידידו מוקירו מאד,

משה פיינשטיין

לתשומת לב:

כל ד' תנאי ההיתר הנ"ל בקיו גארדענס, ישנם
גם בשכונתנו במקומות שבהם תיקנו העירוב

שאלות ותשובות מדר"י שטייף

והנה מרוב האגרות שקבלנו מהגאונים שלי"א
ראיתי שאין כולם מסכימים לדעת אחת לעשות
עירובין במאנהטטטן ויש בדבריהם חששות שראוי
ליהן לב עליהם ולעיין בדברים וכיום דמלינו צירושלי
פ"ג עירובין כ"ז ופ"ז ה"ט שיעקר תקנות עירובין
הוא מפני דרכי שלום ומסופר שם מעשה עיי"ש, אי"ב
כל שאין כולם מסכימים בהתיקון אי"א לערב כי
יחשורו מקטרגים וחי' יצא למחלוקת שהוא בביטול
מדרכי שלום לזאת לחשוב שגמתי היא טובה ומחוקקת
מאוד כי לערב שכונות שונות אין צריך להם הסכמה
כלל וכל רב בשכונה שלו יכול לתקן כן וצנחל שיסכימו
אותן הרבנים הסמוכים לשכונות האלו.

ע"כ דעתי טובה לתקן באופן כנ"ל וכלל על מקומו
יצא בשלי'.

ותחתמי שמי צידודות בל"ח.

יונתן שטייף

הגה"ק בעל קהלת יעקב מסטייפלא זצ"ל

ובאמת שדברי המשכנות יעקב חזקים מאוד שכן הוא ע"פ
הגמ' ע"פ כלל דהלכה כריו"ח בפלוגתא דריו"ח ור"א שאין
רה"ר יחד אלא בלתיחות נעלות וכפי הנראה שהבי"א לא העלה
שורר ממשי לטענת המשכנ"י וזלם בשנחליט דרה"ר צריך ששים
ריבוא והוא מחלוקת גדולה ועומה שר"ח ז"ל חלק על זה
ובמשכנ"י בשם הריטב"א ז"ל ראיתי לפוס ריהטא שכח
הריטב"א ז"ל שרוב הגאונים חולקים על פרש"י ז"ל ומכל הלין
מפחד אני מאד להחערב וכדכתיב וצמקום גדולים אל חממוד
ולמעשה ממילא פשוט, שהרבנים בכל מקום יעשו עירובין
בשביל להציל את הרבים, לכל הפחות לפי כמה שיטות
מרבנותא.

רבינו חיים ויטאל בשם האר"י הקדוש

"ועל ידי כך (העירוב) יתבטל כח הדינין
ותתבטל אחיזת הקליפות,
ויוכל האדם להכניס ולהוציא בחצרות ומבואות
בלי פחד מהקליפות".

(שער המצוות, פ' בשלח דרוש ג)

בעל שם מוב פרשת יתרו

יט. שמעתי שתלמידי הריב"ש היו יושבים ביחד ומתווכחים
איזהו הדבר העיקרי שראש ומנהיג הדור צריך להשגיח עליו,
יש מהם אמרו שהעיקר הוא להשגיח על הזביחה שיהיה השו"ב
ירא שמים, וכן בכל שאר ענינים השייכים לזה, כי ח"ו מאכלות
אסורים מטמטמים את הלב, ויש שאמרו עירובין הוא העיקר כי
הלכות שבת כהררים התלויים בשערה (חגיגה דף י' ע"א)
והאיסור חמור מאוד, ויש אמרו מקוה היא העיקר להשגיח
שהמקוה תהיה כשרה בלי שום חשש, כי אם יסוד בנין האדם
הוא ח"ו בלי כשרות קשה לו מאוד להתגבר על הרע ר"ל,
ואחר זה אמר להם מרן הריב"ש ז"ל בזה הלשון, תיתי לי כי
בעת הזאת פלפלו גם כן במתיבתא דרקיע איזה מהם עיקר
ואמרו כמר וכמר, והסימן הוא במקרא (תבוק ג') בועם תצעד
ארץ ר"ת זביחה עירובין מקוה, כל אלה הם יסוד הארץ:

(כרכת אברהם פ' ואתחנן)

דכושי סדר חתונהגות ע"ש מהרי"ח יב

ועיין בקי ייעב לב [מכבוד לחזקת סגחין מרים יקותיאל יסודל עיב זלליים מסיניט] פי וישלם במקום ויבא יעקב שלם ויסן לח פני העיר דסכס גי מלות אלו שופר לורב מגילה שהם דאורייתא שגם מגילס מלאו קעך מן סחורס מדכתיב כחז זלח זכרון בקסר ובחגי מונס אוחס בין המלות וליכס מן סחורס רק פעס לחס בקסס ככיו חס מלו בשנת בטלו לחוס ממשקט קמל יעברו ד' לחוס בריס מזה יס ללמוד סחיב לעשות חיתון עירובין למען לא יכשלו בליכס הוללס בשנת וזה ויבא יעקב שרם ריה שופר לולב מגילה ריל קנא לגי מלות אלו וסבין משס גודל ליכס הוללס בשנת ויסן לח פני סעיר קמיקן עירובי סלרות בקלס סעיר דסייט פני העיר עיכ חוכן דבריו מקדושים עיש.

ועיין בחס אוחס חסונה ליט מוגדל סחיב על בני סעיר למקן מנוואטיסס ורסונותיסס בעירובין כי הלא מוגדל בלריס קי סחיג קמן שהגיע לחינוך קסול בן שס סנה (מכונור בשעי קי תייד) סייב חלס לספרישו חפי מליקור דרבנן וליא לקלל יסרלל לשמור לח כל בני ביחס מבלי מלוליס מפתח הבית סמולס דברים קסריס ומספסח וכנס לער יקבלו גיכ סגדוליס סכוסריס ובפרט נענין ספלס בביסכיכ בקיק בסיבולת סקידור וטלית וכדומה [דלף סלדנע סעיו בקי סחיג מוחר לסלעל עיי קמן קלל סגיע לסניק דרבנן מלות כנון לבית מפתח דביסכיכ ועיין בפרמיג סס דסיס להביא סידר וחומש וכן פסק בריס סחיג מסידי ובקי קלל לבית מפתח מנועסלמש בקי סחיג וכן דעס עוד ליס סחוריס לסחיר לסלעל ספריס לבסיכיי עיי קמן קלל סגיע לסניק, אך עיין בחס חלק טשי סחולק על סעיו בוס וליקר ועיש סכת סנס ספרמיג קייס בליע וכן בחסי רעיא מקיק דלוקר לסלעל ספריס לבסיכיי עיי קמן רק דמון עלס ליתן לסקטן מומס וסידר לישא לבסיכיי ללירך עלמו לסחפלל ולסמוע קרסית וממילא ילערך סגדול עמו לסחפלל עמו יסד ועיין בחסי מסייח דלף דוססך גיכ בוכוסח סוכסבין לסלעל סספריס עיי קמן מיג כחז לבנו ואחס לא חשש מועש עיי קמן קלל עיי מכריס מיט] עיכ השכל נחר סרלוי וסיוב לחקן בעירוב סמחיר לסלעל עכיל עיש.

והנה אפרט עוד דבר אחד אשר בלי חיקון עירוב קסס ליסר בו ונעוסיר העולס פכוליס בו סכנס עיין במניח קי סיה ובפרמיג סס דלסור רישא חינוך חפי בוסיו דלית לן ריס וכיכ ביסישח יעקב קי סחיג וכיכ בחסי רעיא רק דסיס דעלסר דנדלוי לא יסעעו לס בוס יסס סחקסיר ומוסע קייס סוגבין אגל ללמעיס סנלס לסלול יס לסס לסורוס סכלכס דלוקר עיש ועיין עוד בשעי קי סין רוק שנטלש סחיג סכנלל וסחססך בפי לא ילך ד' לחוס עד סריק וסול דנח ססור סס וליף סדעס סרעניס לינו כן כריע בביי סס אך עיין בליי סס סדעס סרוקס וקי יליס וכלבין ועוד כנס סוקסיס כסמור עיש, ועיין בבייד ועלס ססלרייל כלס חלס אחד קמח מכעס סריס וסיס מערישין לחוס על קלל כוסר פעס אחד סכככ מעט עפר בחרך מנעליי בלא כוסס וילא לריס עיש.

הגה"ק בעל פתחא זוטא וצוק"ל

[illegible]

העירוב ממתיק הדינים ומשפיע רחמים

מתוך מכתב הגה"ק משימלויא הי"ד

נדפס בספרו אגרת לחם שלמה

עלתה בירדנו בעז"ה לתקן עירוב פה בקהילתינו כהוצאה רבה ובקישוי מאור. ועלה ברעיוני. כי הכוונה בעירוב כ' האריו"ל שהוא להמתיק הדין ע"ב רי"ו. והנה אחו"ל יעקב אע"ה תיקן עירוב ויחן את פני העיר. וע"כ ויח"ן מספרו תשכ"ד י"ג מילואי הוי' ב"ה שהמה י"ג מרות של רחמים כמבואר בספח"ק בני יששכר ריש הספר באות ג', ועם העירוב נשפע מי"ג מרות של רחמים.

הנני אודהו לנצח דושת"ה וכל חבורתא קדישא הי"ו.

הק' שלמה זלמן עהרענרייך

אברס"ה

הגה"ק בעל מנחת אלעזר זצוק"ל אבד"ק מונקאטש

נמוקי סמן שני ארח חיים

סימן שצ"ד.

סעיף א'. (א) סמן עירוב וכו' והוא שיהי' לו חוקת בשרות. ע"י צקעה"כ
ושפ"ח ח"ל צקעה"כ (ענין רחילת סניו ידיו ורגליו צדיה
ענין העירוב) והנה רחילתי לעורי ז"ל סקסחריה יום סנה ה"י מוליך
ענו העליה והחונק מניחו לביהכ"כ וגם ה"י מוליכו לבית העצילה
אשר נחן לעיר לפת חיו אוחה הנדעה.

וכמו סקקונל

נידנו צס קדוק זקיי בעל בני יסקכר ז"ל (כסה"י צעירו לו צוקוס
סקחזקו העירובין צנוט) צליחמו לחן מניחו צסק לקח לחוך צגדו
מפתח. וכיוצא כדי שיקאוו צוקוס העירוב ולא יח" צכלל מי קלינו
מחה צעירוב עכדיה.

דברי מנחם

מהגה"ק אבד"ק סטראפקוב זצוק"ל

שייך לעמוד קמ"ה בענין אם יש
להחמיר מלהוציא ספץ בעיר
המתקן בעירובין. בדידי הוה עובדא
שבא כ"ק אדמו"ר בעל מנחת אליעזר
ממונקאטש וצליה על ש"ק לעיר
בערגעסאס אשר אני [המוציא לאור
ספר זה] הייתי ממונה שם על כשרות
עירובין ובש"ק בבוקר כשהלכו לתמלה
לקח האדמו"ר הסידור בידו והוליכו
בעצמו ואמר שבעיר אשר איש ירא
שמים ות"ח ממונה על העירובין אין
מן הראוי להחמיר שלא להוציא כדי
שלא יהא ח"ו כאינו מודה בעירוב.
וכמדומני שאמר זאת בשם זקנו הקדוש
בעל בני יששכר וצליה.

מעשה רב

שעשה הגאון הגדול מעמודי ההוראה בדורינו, ה"ה הגה"צ
כש"ת רבי אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א
אבד"ק האליין

בעת ביקורו פה עירנו בארא פארק
בשבת קודש פרשת לך לך תש"ס,

כשסיפרו לו שיש עוררין על מה שתיקנו עירוב בשכונתינו,
שאל הגה"צ: מי מספק על העירוב?
וכהשיבו לו שמות הרבנים הגאונים המפקחים על העירוב
נענה ואמר בהתרגשות:
"אויף זיי קען מען זיך זיכער פארלאזן"
(עליהם בוודאי יכולין לסמוך)

ומיד לקח חומש לידיו
ויצא לרחובה של עיר (15 עוועניו)
והרים את החומש בשתי ידיו כלפי מעלה,
ונשא אותו ברחוב העיר עד לאכסניתו על 43 סטריט
כדי להורות הלכה לרבים !

הגה"צ מוה"ר משה ארי' לעוו זצ"ל אבד"ק טעמעשוואר, מה ששמע מפי זקינו הגה"ק רבי אברהם יהושע פריינד זצ"ל אבד"ק נאסוד

יהושע

שיחות קדש

גדולת

(לב) שמעתי מפ"ק רבינו זי"ע שפ"א ביום שבת קודש פרצה שריפה בבית הרב החסיד המפורסם מוה"ר יוסף ליב כהנא ו"ל ואכל את כל מחמדי ל"ע, ובשבת שלאחריו דרש הגה"ק רבינו בעל ייטב לב ויעוצי"א האבד"ק סיגוט יצ"ו ונשא מדברותיו בקודש בביהכ"נ דשם, ובין הדברים הזכיר מאמר חכו"ל (מסכת שבת קי"ט:ט) אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת וכו', וליהיו ידוע לכן שברור הדבר אצלי שאצל הרה"ח הנ"ל לא הי' ח"ו חילול ש"ק, והדליקה נפלה רק בעון של בני העיר שיש כיניהם חילול ש"ק, היינו שיש שאינם נוהרים בהוצאה לר"ה ר"ל, כי בימים ההם עדיין לא הי' עירובי חצרות בעיר סיגוט יצ"ו, והמליץ הגה"ק ב' ייטב לב זי"ע הפסוק (תהלים קמ"ו, י"ד) השם גבולך שלום וגר, היינו אם יהי' עירוב לעיר, או יהי' עירנו בבחינת רשות היחיד שהוא כענין שלום, כגוף אחד. ומי שיעשה רפועל עשיית העירוב לזה אני מבטיחו חלב חטים ישביעך וגו' כלומר שלא יחסר לו דבר מעולם, ואני נותן לו את העולם הבא שלי. (ורבינו זי"ע שהי' או עדיין אברך צעיר לימים, עמד אז אצל פתח הביהכ"נ, ושמע מאחד שהי' מן המתנגדים עליו (מפני כבוד משפחתו לא אוקיר את שמו), איך שקרא ואמר, דער אלטער וויל, וועט קיין תיקון עירובין נישט זיין!) חקנינו הנגיד הצדיק המפורסם בחסידותו ובפעולותיו הנשגבות מוה"ר משה ארי' פריינד זצ"ל, אבי רבינו זי"ע, עשה והשתדל והרכה פעלים לצורך הדבר, ולא עלתה בידו, שהמתנגדים לדבר עמדו בעוכריו ועכבו הדבר להכעיס. וסיפר רבינו זי"ע שאחר פטירתו של הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע פעל אביו ה"ה זקנינו זצ"ל ותיקן את העירוב. ואמר ע"ז הלא אמרו חכו"ל (מסכת חולין ז:) גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם וכו', וע"כ כדאי הבטחתו זו של הייטב לב זי"ע נשארה לעולם.

מגולת העירוב להפקד בורע של קיימא

"מ'וועט מאכן אן עירוב, וועט מען קענען טראגען..."

(יא) בנים. היה מעשה אצל כ"ק דו"ז הגה"ק משינאווא זצ"ל בעת שהיה בלימאנוב, ובמשך הזמן שהיה שם באו אצלו כמה אברכים להזכיר עצמם להיפקד בורע של קיימא, וכשהיה מוכן כבר לנסוע נתקבצו אליו ביחד והפצירו בו שיפעול עבורם ישועה, והתחיל לצוות, לא אוכל להכין אם אין עירוב בהעיר, ווי אזוי קען מען טראגען, זאל מען מאכען אן עירוב וועט מען קענען טראגען עכדה"ק, וכמובן קיימו דבריו, ואני הכרתי עוד כמה מאותם שהי' להם ישועה אז על ידו. ביניהם היה דו"ז הגה"צ רבנו אפרים טמפלר זצ"ל שנפקד בורע של קיימא מכרכתו של אא"ז.

(ליקוט "דברי יחזקאל החדש" עמוד קמ"א)

קול קורא מהגה"ק מרן רבי יוסף צבי דושינסקיא זצוק"ל

הלכתא רבתא לשבתא

ממעם מרן הגאב"ד רבינו יוסף צבי דושינסקיא שליט"א

בי"ה, סיון תרצ"ו, ירושלים ת"ו

לרגלי המצב השוודר כעת הארה"ק הנה אי אפשר לבדוק ולהשגיח על העידוב הכללי שהוא מחוץ ליעשוב היהודים בירושלים, ואי אפשר לסמוך על העידוב לטלטל בשבת ברחובות ירושלים ובשכונות שאין להם עידוב פרטי בפני עצמן, וגם אסור לטלטל בחצרות בלי עידוב חצרות כידוע.

ובכדי להנצל מחילול שבת, הנה חוב גמור מוטל על כל שכונה ושכונה ועל כל תושב ירושלים לתקן עידוב פרטי לכל שכונה בפני עצמה ולהשתתף בהוצאות העידוב הכללי הפנימי לקשר את שכונות הישוב היהודי בירושלים והרחובות.

ולפיכך אנו מכריזים את ש"ק פי' שלח ל"שבת של עירובין" שכל המתפללים בכל בתי כנסיות ינדבו ביד רחבה להקמת העידוב הפנימי הכללי.

כל הנדרים ונדבות ימסור לגבאי בתי הכנסיות, והמונדבים יקבלו קבלות חתימות ע"י שני חברי וועד העירובין הר"ד זאויל שפיצר והר"ד זלמן סאלאוויציג הי"ו.

ובזכות שמידת שבת כהלכתה נזכה לגאולה שלימה בקרוב, כמאחז"ל אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין.

הכ"ד לכבוד קדושת שבת ולמען ירושלים עיה"ק תובב"א.

יוסף צבי דושינסקיא

מכתב עוז

מאת הרב הגה"צ מוהר"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א
אבד"ק ור"מ סערדאהעלי

בענין הפיקוח ונחיצות העירוב בשכונתינו

בעזרת השם יתברך

הנני להודיע בשער בת רבים לכל שכנינו, שהעירוב הנעשה פה סביבות משכנותינו, נעשה בפיקוחינו והשגחתינו יחד עם ב"ד רבנים גאונים וצדיקים בעלי הוראה מובהקים שליט"א (אשר מחמת סיבה ידועה א"א לפרט שמותם לעת עתה) ובהסכמת שאר רבני תושבי מקום העירוב, והרבה רבנים תושבי עירנו יצ"ו - וכן נתמנה מאתנו משגיח תמידי שיפקח על העירוב תמידים בסדרן.

והגם שתל"ת מעולם לא נזרקתי לשום השגחה וחתומה והסכמה והמלצה (חוץ מההכרח של רב על בני קהלתו), עכ"ז לגודל יקר ערך חשיבות מצוה רבה דעירובין שמסרו נפשם עלה כל רבותינו נוחי נפש ו"ל ויעוכ"י, ועשו כל מיני מצדקי והשתדלות שיהי' עירוב בכל עיר ועיר גדול וקטן בכל תפרצות ישראל ולא חששו לשום טעם וסיבה למנעו, ושמחו בה כמוצא שלל רב, וכמו שאנו אומרים שמחים לשמרו ולערב עירובו, וועי' ס' אגרות לסם שלמה לוקני הגה"ק משאמלי ו"ל הי"ד מכתב ע"ס (משנת מרז"ב, לאחר שכבר הי' שם אב"ד ל"ג שנים) ח"ל, עלמה צדינו צעו"ה למקן עירוב פה צקהילתנו צהולאה רבה וצקישו מאד, ועלה ברעיוני כי הכוונה בעירוב כחב הארצ"ל שהוא להממיק הדין ע"צ רי"ו כו' ועם העירוב נשפע מ"ג מדות של רחמים עכל"ה].

כי הוא מצוה מדברי סופרים כמ"ש רבינו החת"ם סי' צ"ט, וגדר וסייג ושמירה שלא להכשל בחילול ש"ק ביודעים ובלא יודעים אלפי פעמים בשנה, (ויש דברים הנפצים אצל כללות בני"א ואין היחרם מבורר בשו"ע, כגון כלי שמיעה כאזנים ובתי עינים, מוך ותכשיטי נשים ותכשיטי מפתחות, ומטפחת אף וטלית קמן מהשיעור, כפתורים מיותרים ושאר נטפלין לבגדים, שיורי מאכל בפה, יציאה לחוץ עם מים בשערות אחר המכילה וכיו"ב, וכ"ש ענינים הכרחיים הבאים מזמן לזמן באנשים מיותרים, כמו לצורך הצלת חולים, ואנשים נכים ומקלותיהם או בכסא גלגלים, ותרופות שנושאים החולים, ולצורך חולים השוכבים בביה"ח ומשמשיהם ומאכליהם, ולצורך ברית מילה בשב"ק, וכן הנצרכים לשאלת חכם וכיו"ב).

ומבואר בסה"ק גודל כח השפעת מצוה זו לקדש המקום שבו נעשה (כמ"ש רח"ו צ"ט האר"י הק' צע"ר המצוות פ' בשלת, ובהקדמת פתחא זוטא צ"ט פ"י אר"י, ונסו"ס בית אהרן בליקוטים ד"ה מצנו הרה"ק, צ"ט הבעש"ט הק' פירוש הפסוק "צו"ט תלעד ארץ" [חזקוק ג'] 'זע"ס' ר"ח זכיה עירובין מקוואות, שע"י דברים אלו תלעד ותחייסד הארץ, עכ"ל. ועי' בהסכמת זקני הגה"ק הנ"ל על ס' גדולת רבינו ישראל בעש"ט, שמיא מאמר זה מהבעש"ט שג' דברים אלו הם ראשיים ונחוצים מאד שצריכין לישראל, דהיינו שמיטה כשרה משו"צ יר"ש, ושיה"י עירובין בעיר, ומקוה כשרה, ועי"ז ילעד ויקומם הארץ, ויש לרמו צ"י שופטים ונגש הכהן ודיבר אל העם ואמר אליהם שמע ישראל כו' וכחצ רש"י ו"ל אפי' אין צ"ט זכות אלא ק"ש בלבד כדאי אחס שיושיע אחכם, עי' בסוטה מ"ב ע"א לשון חו"ל צ"ט רש"י, ורש"י שניה בלשון אחר, וי"ל דגרמו בלשון הק' אפי' אין צ"ט זכות אלא זכות קריאת 'שמ"ע' - נועריקון שמיטה מקוה עירובין כדאי אחס שיושיע אחכם עכ"ל).

ובצירוף גודל המכשלה שיש בעו"ה ע"י שנפוץ לעשות צוה"פ כל יחיד בינו לבין שכינו בלי הוראת חכם, שהרבה מהם פסולים לגמרי - ע"כ יצאתי חוץ לגדרי ונענית להפצרת העסקנים החשובים בני תורה ויראי אלקים הי"ו העוסקים במצוה זו בפזור הונם ומאדם חמנם, לחזקם ולסעדם כראוי וכנכון לכבוד שמו ית'.

ובכלל ענין תיקון עירובין פה, ידוע לכל שהי' בזה קצת חילוקי דיעות, שהרבה רבנים גאו"צ הסכימו לעשות עירוב בכל העיר, ובתוכם כ"ק אאמו"ר הגה"צ מסאמבאטהעלי זלה"ה שהי' בעל הוראה מובהק מדור הישן, ואף אמנם שהי' רבנים גאו"צ מאותם שאנו סמוכים על הוראתם, שלא רצו לעשות עירוב, (ממעם הידוע להם שלא גילו לנו בכתב), וראינו ושמענו דיעות חלוקות הנראים כסותרים, וכ"א אומר בזה הסבר כרצונו זה בכה וזה בכה, ונראה פשוט שלא מחמת שהחזיקו בה לאיסור מצד הדין, אלא שלפי המקום והזמן והמצב באותן השנים עדיין לא הי' שעת הכושר לכך לעשותו כתיקונו - אמנם כהיום שנתחברו בעלי הוראה יחד עם עסקנים מסורים וסדרנו עירוב מתוקן כהוגן (וממילא כבר יש פה עשרות עירובין ככל פינה ופינה וכל רב וחבורה לעצמה) יכול כל נפש היפה לסמוך עלה כעין כל העירובין שנעשו לפנינו מקדמת דנא בכל ערי ישראל. (והנהוגים ע"פ הוראת ועצת חכמים להחמיר שלא למלטל בעירוב הנהוג בעיריות גדולות או קטנות כמעונות הקץ וכיו"ב, ימשיכו לנהוג כמנהגם ותבא עליהם ברכת טוב).

ועתה אחי ורעי שמחו בד' וענגו את השבת קודש בלי שום מניעה ומכשול, מנוחת שלום ושלוח והשקט ובטח, אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובותינו, כי חדות ד' היא מעוזכם, ויכולה היא שתרחם שננצל מכל עקתין בישינ, ואל תוך בתיכם להניח ברכה, ונוכה בזכותה להגאל בגאולה שלימה בב"א.

הכ"ד ועירא דמן חבריא הבעה"ח היום יום עש"ק לסדר למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו
ושמרו דרך ד', י"ט מרחשון שנת השב"ח מאת"ד לפ"ק.

הק' חיים יהודה כ"ץ

אב"ד ור"מ דק"ק עדת סערדאהעלי

סוף דבר

בספה"ק "נועם אלימלך" פ' נח וזלה"ק: "בכל דור ודור יש שורש לתקן מצות מיוחדת יותר משאר מצות. למשל בדור הזה יש שורש לתקן מצות ציצית וכו'. וכדומה בכל דור יש שורש להחזיק במצות מיוחדת יותר משאר מצות".

אחר ראותינו דברי רבותינו הק' בגודל יקר ערך קדושת מצות עירובי חצירות, שאמנם הלחי מגיעה ארצה, אך תיקונה עולה מעלה מעלה, כדחזינו לעיל מדברי האריה"ק ומס' פתחא זוטא, אולם כפי ערך גודל קדושת המצוה, כך גודל המניעות והקשיים שמתייצבים מנגד מלהוציא הענין מכח אל הפועל, כמבואר בספה"ק שזהו המבחן לידע עד היכן מצוה זו מגעת, וכידוע שכך גם ה' בהרבה עיירות בתקופות שלפנינו, ואין כל חדש תחת השמש, כדחזינו לעיל מחז"ל וכן מאזהרת רבינו הרא"ש ז"ל בספרד ומה"מתקשים" המוזכרים בתשו' אבני נזר, ותן לחכם ויחכם עוד.

אך ברוב חסדי השי"ת המרובים, הנה לא ינוס ולא ישן שומר ישראל, וברוך שמסר עולמו לשומרים, ה"ה הרבנים הגאון"צ מורי ההוראה בישראל, אשר קיימו "ולא תגורו מפני איש" ולקחו אחריות על שכמם, בתופשם אומנות אבותם בידם לשמור על קדושת ועונג השבת סביבותם, כדרך אבותיהם גדולי הרבנים דור אחר דור, אשר תיקנו עירובי חצירות במקומות מושבותיהם, ה"ה הכהן הגדול מאחיו הגה"צ מוהר"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד ור"מ סערדאהעל, והגה"צ מוהר"ר אהרן ווידער אבד"ק לינז, וכ"ק אדמו"ר הגה"צ מוהר"ש האגער שליט"א מקאסוב דומ"ץ וויזשניץ, שכבר בשבוע הראשון להתייסדות העירוב כיתת רגליו לפקח ולהשגיח על כשרותו, והגה"צ עמוד ההוראה מוהר"א פישל הערשקאוויטש שליט"א אבד"ק האליין, שקיים "מעשה רב" להורות הוראה לרבים, וממנו ראו וכן עשו בבחינת "מי ראה את אלו יוצאין ולא יצא". ואחרון חביב זקן הרבנים יו"ר לעניני הוראה בהתאחה"ר, ה"ה הגה"צ בעל "דברי שלום" שליט"א אבד"ק אודווארי, שזה רבות בשנים פעל וריבה וקיבץ למען מצות תיקון עירובין, שהצטרף להנהגת וועד הרבנים לפיקוח והשגחת העירוב, ושאר הרבנים הגאונים שליט"א (ששמותיהם יתפרסמו בקרוב), יאריכו ימים על ממלכתם, ועוד רבות בשנים יזכו לעמוד על משמרת קדשי ישראל, להעמיד הדת על תילה, עדי נשמע קול מבשר משמיע שלום בהתגלות כבוד שמים עלינו בב"א.

ברכה מיוחדת להרבני החסיד הנגיד הנכבד, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה כמ"ה אפרים בלומענבערג ה"ו שהשליך נפשו מנגד במס"נ למען המצוה כי רבה, ולא נח ולא שקט, ומידי שבוע בשבוע מתרחבים גבולי הקדושה להציל רבים מישראל מחילול שב"ק ולענגם בנועם השבת, ויתקיים בו הבטחת חז"ל "כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים". ויתברכו גם כל שאר העסקנים הנכבדים, זה בכה וזה בכה, וכן וועד הבעלי בתים החשובים הנגידים, ישלם ה' פעלם וחפץ ידם תרצה.

ומכאן מודעה רבה

להעסקנים משני הצדדים

הנה ידוע שבכל תורתנו הקדושה שבע"פ, מחז"ל והגאונים, מהראשונים ועד גדולי האחרונים, בכל התקופות ה' תמיד איזה דעה ופסק שלא נתקבל הלכה למעשה, מחמת דיעות שאר פוסקים שחלקו עליו באותו הוראה, ולא ה' בזה שום זילותא ח"ו לבעל אותו הדעה, כי בשאר הוראותיו מתורתו אנו חיים ומפיו אנו שותים, וכך דרכה של תורה והוראה.

ע"כ נא ונא בכל לשון של בקשה, להתייחס גם למחלוקת זו כמחלוקת לשם שמים. דהיינו, ללא שום כפיה ואיומים משום צד שהוא, שיוכל כל מורה הוראה באופן חופשי להשמיע דעתו בנידון, ומבלי שום טענות ומענות עליו אם החליט להקדיש את שיעורו הקבוע לאנשי קהילתו על ענינא דיומא בהלכות עירובין. ע"ד שכתב הגה"ק בעל אבנ"ז בתשובתו "ושמח לבי שלמעשה לא מלאה לכם של המתעקשים מלהפריע את המעמידים העירובין ממעשיהם". וכ"ש שיש להתנער ולמחות על בזיון תלמידי חכמים, הן באופן של מחאות (כמו צעקות חילול שבת וכי"ב) נגד הרבנים בשעת השיעור, ומאידך גיסא על הפצת פאסקעווילן מצד איזה יחידים (שאין עליהם שליטה) מתוך רוב הגדול שתושבי בארא פארק, העושים זאת מחמת רצונם שיתקנו עירוב גם ברחובם. וכבר דרשו חז"ל על מצות עירוב "וכל נתיבותיה שלום", ע"כ פשוט שכל הויכוח הלזה חייב להתנהל באופן עניני, ב"דרכיה דרכי נועם" מצד כל הצדדים, כי לא שייך לאסור מצות עירובין על כלל הציבור, בטרם ישבו שני הצדדים יחד ולאחר שמיעת דעתם כדין, לכבוד המקום, לכבודה של תורה ולכבוד השבת, אכ"ר.

בעת סיום כתיבת שורות אלו, אור ליום ג' א' דר"ח כסלו תש"ס לפ"ק,
נתבקשנו מוועד הרבנים המפקחים על העירוב, להכליל במהדורת קונטרסנו
זה את ההודעה דלהלן:

גילוי דעת

"להוי ידוע, שבכל הרחובות אשר נתקנו העירובין תחת פיקוחינו,
הי' זה בהסכמה מפורשת של כל הרבנים הדריים באותו הרחוב, וכן
שיש להם ביהמ"ד באותו רחוב, או שהשיבו שאין מצידם התנגדות
לתקן עירוב באותו הרחוב".

ושלום על ישראל ועל רבנן.

לזכר נשמה

אבינו הרב החסיד

מוה"ד ישראל אברהם ע"ה

בן הגה"צ מוהר"ד משה זאב הלוי פאללאק זצ"ל

אב"ד רוק"ק נראטווארדין

ולב"ע ביום הולדתו

כ"ב תמוז תשנ"ד לפ"ק

תנצבת.

SELECTED ESSAYS

By
Rabbi Shiah T. Director

Eruv Isser
An Analysis

SELECTED ESSAYS

By
Rabbi Shiah T. Director

Eruv Isser
An Analysis

We solicit your aid in publishing and distributing this scholarly publication. Your aid will help us publish additional important works on Jewish Law.

Your aid is everlasting. Because, these works will always be studied.

בעזה"ת

SELECTED ESSAYS

By
Rabbi Shiah T. Director
≈

Eruv Isser
An Analysis
≈

אנו מודים לדי' על כל הטוב אשר גמלנו אגרת הקדש

קטנתי מכל החסדים ומכל כו'. פי
שבכל חסד וחסד שהקדוש ב"ה
עושה לאדם צדק להיות שפל וחסד במאד. כי חסד
הדועא ימנא. וימינו תחבקני. שהיא ברו' קדוה
אלהים ממש ביתר שאת מלפנים. וכל הקדוש אל
ה' ביתר שאת והגבה למעלה כעלה. צדק להיות
יותר שפל וחסד למטה מטה כמ"ש מדועק ה' נראה
לי. וכנודע וכלא קמ' חזקא כלא חשיב. וא"כ
כל שהוא קמ' יותר הוא יותר כלא ואין ואפס וזו
בר' ימן שבקדושה וחסד לאברדם שאמר אנכי
עפר ואפר. וזו היא נ"כ מדתו של יעקב. וכזאת
התנצל על ידיו מפני עשו ולא די לו בהבטחתו
הזה אנכי עמך ט'. מפני היות קטן יעקב במאד
מאד בעיניו טחמת ריבוי החסדים כי במקל ט'.

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפיד אש דת"
די"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד
ברוקלין, נ.י.

Rabbi Shiah T. Director

1540 57th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 435-2269

ERUVIN IN BROOKLYN

Subject of eruv in Brooklyn, has been a matter for discussion since the first eruv was constructed there in the year 5739, by rabbonom of the community of Flatbush. Before constructing this eruv, they asked the great sage of the previous generation Reb Moshe Feinstein, of blessed memory.

He replied: books of the Shulchan Aurach (Code of Jewish Laws) are open for all to study. However, he personally, does not want to get involved in their project. His answer, was later published in his work Igros Moshe (part 4 letter number 87).

When one studies these laws, he sees clearly: an area surrounded by walls, is a private domain according to the Torah. Brooklyn is surrounded by walls on all sides. Therefore, it is a private domain.

Even if there are some breaks in these walls, it is still a private domain, according to the Torah. Because, we rule, an area surrounded by two walls, and a small part of a third wall, is a private domain. More, so, an area surrounded by four walls, like Brooklyn, is a private domain. Even if there are some breaks in these walls.

In an area that is a private domain, according to Torah law, an eruv can be constructed. No one disagrees with this.

Reb Moshe Feinstein, of blessed memory, in afore mentioned letter, explains why he does not want to get involved in their plan. However, he states clearly, his reason for not embracing their project was not accepted by leading sages of previous generations. Therefore, it is not a clear-cut ruling.

In a letter, published in Igros Moshe, after the afore mentioned letter (letter number 88). He states clearly: his ruling is against the ruling of the Shulchan Aurach. He also states clearly: one can rely on the ruling of the Shulchan Aurach.

These are undisputable facts. Stated openly in Igros Moshe.

They are obvious to any one learning this subject. Even if they were not stated openly in Igros Moshe. However, the author of Igros Moshe, stated these facts clearly, so that those learning his work will not get confused, and his ruling will not be distorted, misrepresented, garbled, or prevaricated.

Nevertheless, just the opposite happened. Lies were spread. Stating: his ruling is absolute and impeccable.

Obviously an equivocate. Anyone who studies this subject sees this clearly: and, just the opposite is stated clearly in Igros Moshe.

Therefore, the public must be aware. Any publicity stating the opposite of what is stated in letters published in Igros Moshe is a lie. Publicized by individuals trying to dupe, and bamboozle, the public.

However, the public cannot be fooled. Eruvin have existed in Brooklyn for more than twenty years. They will continue to exist. In spite of those who want to fool the public.

Any one learning letters from Reb Moshe Feinstein, of blessed memory, concerning eruv in Brooklyn, is well aware of ruling stated in his work, Igros Moshe (part 4 letter 88), where he rules that Brooklyn is a public domain (reshus harabim). Therefore, it is forbidden to make an eruv there.

However, what escapes many, is the fact that **this ruling is not cited in any rabbinical source. It is a novel ruling.**

Therefor, one does **NOT** have any obligation to follow this ruling. Because, it is not mentioned by any poskim.

Those against the eruv, for reasons of their own, not because of Reb Moshe's ruling, have publicized that his ruling is absolute, and cannot be disputed. This is not so.

Reb Moshe states: 600,000 people must be in the street at one time. Only then can we rule that this city is a public domain. He states further: in order to have 600,000 people in the street at one time, three million people must live in this city.

This is not stated anywhere by an authority on Jewish law. It is a novel opinion of Rabbi Feinstein.

The Shulchan Aurach (Simon 345:7) states openly that 600,000 people must travel on one street, at one time, every day. Then this street, where 600,000 people travel every day, is a public domain. This needed status does not exist in Brooklyn.

This ruling of the Shulchan Aurach is binding for all Jews: and, has been followed, as absolute, for the past 500 years.

Reb Moshe, in aforementioned letter states that his ruling is not in accord with the ruling of the Shulchan Aurach. He also states there: one can follow the ruling of the Shulchan Aurach.

The main question in this matter is: why Reb Moshe chose to rule against the Shulchan Aurach and all poskim. We all know. When one has a question, and wants to know the Torah ruling on a matter, he opens the Shulchan Aurach, followed by all Jewish People for the past 500 years, and follows what is stated there.

However, Reb Moshe Feinstein, of blessed memory, did not do this. He studied a subject. When he came to a logical conclusion. He ruled accordingly. Even if his ruling is against leading poskim and the Shulchan Aurach. This pattern is evident to all who study his work Igros Moshe. This was Reb Moshe's method of learning Torah.

He did not obligate any one to follow these rulings. He wrote them, so Torah scholars learning his work, could evaluate them. These rulings are not absolute.

This is not the place to cite his many rulings against leading poskim. However, the fact is: many times he rules against them.

As afore mentioned, this is the matter in question concerning, his ruling, on eruv in Brooklyn, it is against all poskim and the Shulchan Aurach. No one has an obligation to follow it.

If one wants to he may follow it. However, he has no obligation to do so.

Afore mentioned facts are stated openly in Igros Moshe. They are obvious to all who diligently study his work.

However, few study the subject of eruv in Brooklyn, and few sincerely, and carefully, study what is stated in Igros Moshe. Therefore, they have a basic misconception of his view: and, a basic misconception of rulings of leading poskim. Because they never learned what they declared and disseminated.

The Jewish Press
338 3rd Ave.
Brooklyn, N Y 11215

בעזה"י

19 Teves 5761

Dear Editor:

Over twenty years ago, an eruv, standing until this day, was established in Flatbush. At that time, the undersigned published four articles in The Jewish Press, clearly explaining the basis, according to Jewish Law for establishment of this eruv. Rabbi Klass told me, when my articles appeared, he never sold more newspapers.

Those against the eruv, continuously published lies upon lies, against the eruv. They printed exactly the opposite of what is stated in works of our holy sages.

They falsified documents, and forged the signature of Reb Moshe Feinstein, and others, on these documents. The fact remains, to this date, they cannot produce, any original documents with signatures of rabbonim who signed on them.

They proclaimed: Reb Moshe Feinstein banned establishment of eruv in Brooklyn. While the fact is: he gave permission to the rabbonim of Flatbush to make an eruv there. He stated this in a letter published in his work Igros Moshe (part 4 letter number 87).

However, unscrupulous people, preyed upon the ignorant public, unaware of his ruling. They also resorted to criminal acts and destroyed the eruv. In their villainous, corrupt, vicious, depraved, perverted, doltish campaign against the eruv.

When the Boro Park eruv was established, they again were at work, spreading lies, and destroying the eruv there. By the grace of the Almighty the eruv there, approved of by leading scholars of our generation, continues to stand.

Besides the afore mentioned letter published in Igros Moshe, many prominent, reliable, and esteemed, Roshe Yeshivos stated, many times, in public lectures: they asked Reb Moshe Feinstein, of blessed memory, if he is against establishing eruv in Brooklyn. He stated: he is not against their establishment. Therefore, any publicity to the contrary is a prevaricate.

While almost every Jewish publication printed advertisements, with open lies, against establishing an eruv, The Jewish Press had no part in publishing these equivocates. May they be blessed for their stand on this matter.

Sincerely,

S. Director

בעזה"י

Rabbi Shiah T. Director

1540 57th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 435-2269

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר
בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפיד אש דת"
ד"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד
ברוקלין, נ.י.

Editor
The Jewish Press
338 3rd Ave.
Brooklyn, N Y 11215

13 Shevat 5761

Dear Editor:

The undersigned called many of those who signed on the declaration against the eruv in Boro Park: and, asked them for the reason for this. No one answered.

They told me they cannot answer questions of this nature on the telephone. I must come to their house and they will answer my question.

This is very weird, and, peculiar. Because all rabbonim answer questions on matters of Jewish Law on the telephone.

Needles to say, I did not go to see them for three reasons.

1. I don't have the time to visit rabbonim in Boro Park and Williamsburg. Because this project can take a week.
2. Even if I did go to see them who says they will answer me. They can say they are busy, I should come back, and evade the issue.
3. If they have something logical to tell me they can say it on the telephone, short, and sweet.

I am not interested in going to their homes and listening to "double talk".

Only two rabbonim answered me. One was the Boverover Dyan, Rabbi Tauber. He answered that this was not his ruling: but, the ruling of the Boverover Rabbi in the year 5739 and 5741.

Fine! However, this is not an answer for me. Because, I am not a Boverover Chussed: and have no reason to follow his rulings blindly without reason. I have the absolute right to know why he signed on a document against eruv in Boro Park. There is no answer to this question.

Another Rov answered me: what difference does it make to you. To which I answered: you are a rov in Boro Park, and signed on a document, I live in Boro Park and want to know the reason. To which he repeated the above answer. I again repeated my question stated above. To which he finally answered. It makes no difference to you. My ban was only for people of my congregation.

Besides calling many rabbonim on the telephone, I wrote to many more, asking them for their reason for forbidding using this eruv. I am still waiting for a reply.

When someone asks me why it is permissible to use the Boro Park eruv I have an answer for them. All the rabbonim who signed and gave their approval to this eruv will answer them with clear logical reasons.

In addition to answering them, I can send them books that I have published on the subject. Where the basis for using this eruv is clearly explained.

No one has ever refuted what is said in these books. Some published twenty years ago. And, recently republished.

In essence, there is no logical reason to prohibit using the Boro Park eruv.

Sincerely,

S. Director

Rabbi Shiah T. Director
1540 57th Street
Brooklyn, N Y 11219
718-435 2269
15 Shvat 5761

3"07

Editor
The Jewish Press
338 3rd Ave.
Brooklyn, N Y 11215

Dear Editor:

In the year 5739, a meeting was held in the Bais Medrash of the Yosser Rov, a chasidisha rov in Flatbush, with other chasidisha rabbonim from the Flatbush community, concerning establishing an eruv there. A letter, was sent to rabbonim, explaining what took place at this meeting. There it states explicitly that Orthodox Rabbonim in the community want to make an eruv. They have agreed to abide by the rulings of chasidasha rabbonim in the community who have agreed to supervise this project. Therefore, this letter states, we are asking, eminent poskim to express their views concerning this project: and are enclosing an essay concerning problems involved for your review.

Copy of this letter was published, by the undersigned, in a book. Published last year Adar 5760.

When those against establishing eruvim heard about this meeting. They swiftly drafted a document against eruvim: and went to rabbonim in the city. They told these rabbonim a lie. Modern rabbonim in Flatbush want to make an eruv: and, they will make an eruv that is not valid according to Jewish Law.

(This lie was widely publicized in leaflets distributed in Flatbush. Few questioned the validity of these false statements.)

Many rabbonim signed on this document. With all due respect, they completely forgot, according to Torah Law they have an obligation to talk to those involved before signing on a document against them.

First, one must talk to someone privately, so he will not shame him publicly. Only when he refuses to listen, after being told privately, can he be shamed publicly. Had they contacted those involved, with only one telephone call, they would have been advised of the truth.

These "modern rabbonim" wanted an eruv constructed with strictest standards. Under the supervision of those who are most reliable. After detailed discussions of the Jewish Law concerning eruvim.

These signatures, against eruvim, plague the Jewish community to this day. Even, though, they are completely unreliable: and, obtained by lies and deception.

Because if many of these prominent rabbonim would have attended a meeting, as planned, to discuss this matter. Most of them would not have signed this fraudulent document. They would have approved of making an eruv. Under the supervision of eminent poskim.

Sincerely

S. Director

Rabbi Shiah T. Director
1540 57th St.
Brooklyn, N Y 11219
19 Shvat 5761

302

Editor
The Jewish Press
338 3rd Ave.
Brooklyn, N Y 11219

Dear Editor:

Last year names of Rabbonim against the Boro Park Eruv were published in The Jewish Press. Also, names of Rabbonim approving of this eruv were published there.

However, there is a great difference between those for and against the Boro Park Eruv. Because, most of those who approved of this eruv wrote letters, explaining clearly, reasons for their approval. Their letters were published in a booklet. Which was distributed to all congregations in Boro Park.

This booklet, plus other important information, and letters, about the Boro Park Eruv, can be obtained from the Eruv Society of Boro Park, 1419 44th Street, Tel. # (718) 438-7411 or 1-917-293-3788.

Those against this eruv, have not produced any literature, explaining reasons for their disapproval. More so, they published fraudulent signatures, on proclamations against this eruv. In an attempt to fool the public.

For example, they came to the Skulener Rabbi, and told him, unreliable people are making an eruv in Boro Park. They also told him names of other prominent rabbonim in Boro Park, who have already signed against this eruv. Therefore, he signed on their proclamation against the eruv. Without checking if they were telling the truth. He had no reason to assume they were telling him lies.

Later Rabbi Chiam Leib Katz, who is a mohel, was called to perform a bris in the Skulener Rabbi's Bais Medrish. He asked the Rabbi, why he signed against an eruv, **he personally supervises**, without first discussing the matter with him.

Skulener Rabbi was flabbergasted and astounded. He replied. I didn't know this eruv was under your supervision. Had I known this. I never would have signed against it.

They also published, name of the Novominsker Rabbi, on documents against the eruv. Newspapers that published his name, on these documents, were contacted and told not to publish it. Names of the Beyonar Rov, Rabbi Eichler, and the Bovover Rabbi, and others, were published, in newspapers, and on leaflets, against their wishes.

It is well known, Beyoner chasidim, and Bovover Chasidim use the Boro Park Eruv. The Bovover Rabbi himself uses this eruv.

Time has come for Jewish People in Boro Park not to be led astray by liars and those ignorant of Jewish Law. Who cannot state any valid reasons for not establishing this eruv.

These people have a mental imbalance. They are not capable of comprehending intricate laws of eruv. Therefore, they are against its establishment.

However, leading sages in our generation, and in the previous generation, have stated clear, undisputable, reasons for establishing eruv in all of Brooklyn.

Sincerely,

S. Director

בעזה"י

Rabbi Shiah T. Director

1540 57th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 435-2269

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפיד אש דת"
ד"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד
ברוקלין, נ.י.

20 Shvat 5761

Editor
The Jewish Press
338 3rd Ave.
Brooklyn, N Y 11215

Dear Editor:

As written in previous articles. Those against establishing eruv in Brooklyn have no shame. They tell lies. In their effort to influence rabbonim to sign on documents against establishing eruv in there. Most signatures on these documents were obtained by this technique.

However, we did not write about their terrorist tactics. Something unheard of among Orthodox Jews.

This must stop forthright. Terrorists will not rule, and decide, what Orthodox Jews will do, or not do.

We have reliable, celebrated, and prominent, rabbonim, by the grace of the ALL MIGHTY. Who are living and well. We ask them all matters of Jewish Law. They will decide what we must do or not do.

They have all ruled. Eruvin can be established in Brooklyn: and, have stated, and written, valid undisputed reasons for their position. Ignorant terrorists will not rule the public: and, dictate to them what they must do.

They came to ^arov who wanted to construct an eruv in his community: and, told him if he constructs an eruv they will tear it down. They will also wage a campaign against him and tell people not to pray in his shul.

Why they think they are smarter than all prominent rabbonim who permit establishing eruv in Brooklyn amazes me. Why they think people must listen to them against rulings of these prominent rabbonim: also, amazes me.

S. Director

LEARNING TORAH

When learning Torah, one aims to find the truth. Personalities don't count. For example, when the Rambam, or other Rishonim argue with Rashi, one does not go into a discussion about who is greater. When Achronim, sometimes, argue with Rishonim, we also do not go into a discussion about who is greater. Because, every one agrees, Rishonim were greater.

One learns a subject. Tries to understand it: and, comes to a conclusion.

One cannot pursue a method of learning saying: Rashi is greater than Tosfos, he is sure to be correct, so why learn Tosfos. Such a person does not pursue proper methods of learning Torah: and, does not know how to learn.

This is my opinion of all those who state: Reb Moshe's ruling on a matter of Jewish Law is absolute: and cannot be disputed. Because, Reb Moshe is an Achron.

Therefore, his opinion on any matter of Jewish Law cannot be considered more valid than views of other Achronim. His opinion cannot be more reliable than those of the Reshonim.

All his rulings on matters of Jewish Law must be studied in this perspective. Not doing this is a complete misconception of the process one must go through when learning Torah.

I wrote to every Rov that signed on the decree, in the year 5739, to prohibit making an eruv in Brooklyn. Asking them to explain their reason for this ban. No one answered except Rabbi Moshe Bick.

I am not the greatest Torah scholar living in this generation. However, I am not crazy.

I studied a subject: asked normal questions that anyone who studied this subject would ask: and did not get an answer from anyone involved.

The basic question is: how can you proclaim, it is forbidden to make an eruv in Brooklyn, when the Shulchan Aurach, and all leading poskim permit it. This is a simple logical question that deserves an answer.

Letters To The Editor

Strong View On *Eruv* Controversy

A certain community in Brooklyn has come up with a new reason for not establishing *eruv* in Brooklyn. Their reasoning is not supported in the Talmud, nor in the Code of Jewish Law, nor in any literature from reliable rabbinical sources.

They now say that women should not walk the streets on Shabbos, and that if there is an *eruv* it will prompt them to go outside with baby carriages.

Fine — if they feel this way they should lock women in the house a whole week and forbid them to go outside.

What nonsense!
Rabbi Shia T. Director
Brooklyn, NY

Dear ...

Books, clearly explaining views of Reb Moshe Feinstein, of blessed memory, were sent to you. Even, though, I doubt if you will read them: or, have the capability of understanding them. Nevertheless, they were sent. Because, I felt that I had an obligation to do so. Enclosed, please find another publication explaining his views.

Statements in your letter (Jewish Press Feb.2) deserve comments. You can send them to The Jewish Press if you want. I will not send these comments to them.

You stated: " Reb Moshe was somewhat uncertain whether Brooklyn is to be classified as a reshus harabim ". However, the fact is, he was not "uncertain" at all. He clearly stated that Brooklyn was a reshus harabim.

However, he clarified, and elucidated, his ruling: and, stated that it was not accepted by the Achronim. Therefore, he stated, it is not a clear-cut, absolute, positive, ruling. He further explains: this was the reason, he did not tell Rabbonim from Flatbush, they are forbidden to make an eruv there. Because, his ruling is disputed by leading Torah Scholars from previous generations(Achronim). Rather, he told them to study the subject. After this, they have his permission to do as they understand. He stated: "books of the Shulchan Aurach are open for all to study". They have no obligation to listen to his ruling.

If this is not unmistakable permission for them to make an eruv in Flatbush. I don't know what you consider more distinct permission.

Next letter (letter 88), where he states Brooklyn is a reshus harabim, after studying a map of Brooklyn, does not negate, or contradict, what he said in his previous letter. He only explains his position in stronger terms.

The fact, stated by him previously that his ruling was not accepted by the acronym, stands. This is obvious to all who study this subject. The fact that his ruling is against the ruling of the Shulchan Aurach, stands. Because, according to the Shulchan Aurach, there must be 600,000 people traveling on one street at one time. Even if there are twenty million people living in the city.

If 600,000 people do not walk on one street every day, it is not a reshus harabim. Because, all laws of Shabbos are biased on what Jews did in the desert, after they left Egypt. This is what Jews did then. This is the ruling of the Shulchan Aurach.

Another ruling overlooked, is the fact that Brooklyn is a city surrounded by walls. Which makes it a reshus hayochid (private domain). Reb Moshe deals with this question. However, all poskim rule as afore mentioned.

Your comment, at the end of your letter, that The Jewish Press " presented both sides if the issue ...last year ". Is false.

Because, they only published names, pro and con. While this is enough for the ignorant. Serious Torah scholars, must know the reason for every ruling. I, or any one else, do not have any obligation to conjecture, or presume, that those signing on a prohibition to make an eruv know what they are talking about. From many conversations with these people I have found that they don't understand basic laws concerned. Therefore, their signatures mean nothing.

While those approving of the eruv have published extensive works explaining their views. May I call your attention to the 500 page work published by Rav Menasha Klein, concerning eruven, where he clearly explains views of Reb Moshe Feinstein, of blessed memory and records there, conversations he had with him concerning this subject. This book can be obtained by calling 718-851-0089: or by writing to, or visiting, Yeshiva Bais Sheorim, 1578 53rd Street, Brooklyn, N Y 11219.

Other works, including one by the undersigned, enclosed herewith, have been published on this subject. They can be obtained by contacting the Eruv Society of Boro Park 1419 44th Street, Brooklyn, N Y 11219, or by calling 1-917-393-3788.

Sincerely,

S. Director

בעהשיית

עשיין

עמיין

תשובה

שז דבר המוחזק

ואינם משתתפים בזיכוי הפת
אי מעכבין בזה את העירוב

מאת

הרה"ג מוהר"ר יצחק אייזיק ראטה שליט"א
בן הגה"צ עמוד ההוראה אבד"ק קארלסבורג שליט"א

עם הערות והוספות חשובות
מאת א' הרבנים

ערשייק שלח תשי"ס לפ"ק
פה בארא פארק יצ"ו

בדבר המנגדין על זכוי העירוב

בדבר האנשים אשר מגלים דעתן שאינם רוצים לזכות בעירוב ושיתוף שעושין כדי להתיר הטלטול בכל השכונה ע"י צוה"פ ומחיצות, מחמת שהן המה מהמנגדין להתיקון, וסומכין על דברי הפרמ"ג (בא"א סי' שס"ז סק"ג), שכתב דבעירובי חצרות א"א לזכות בעכ"ח, ועי"ז רוצים לכוף את כל בני השכונה הזוכים בתיקון הגדול, היותו נעשה עפ"י גדולי הרבנים עמודי ההוראה שליט"א.

כבר ביאר עפ"י דרכו בקודש אאמו"ר הגאון שליט"א ההיתר הברור בזה בתשובתו הרמה, ודבריו הטהורים אי"צ חיזוק, אך היות יש שכתבו והעלו להשיב על דבריו, ע"כ באתי כתלמיד המפרש דברי הרב, שדבריו יסודתן בהררי קודש ואדניו אדני פז, וכבר יצא מפי גאוני קדמאי בהיתר ברור, ושסמכו ע"ז במשך כל הדורות שלפנינו.

- דרך התוה"ק בדבר למחות על הזיכוי -

א) יסוד הדברים כבר הניח אאמו"ר הגה"צ שליט"א שם, שאין שום חשש פקפוק להסוברים לאיסור לזכות בעירוב, ועי"ז להתיר הטלטול לשאר בני השכונה, עפ"י דבריו בשו"ת עמק התשובה (ח"א סי' קי"ב), וכבר העיר בזה בהערה בקובץ בית תלמוד להוראה (ח"ד בקונטרס מצות עירוב, לאחי הרה"ג ר"מ שליט"א), שעל כרחינו צריכין אנו לומר דע"ז סומכין בשאר עיירות גדולות כבירושלים ת"ו וכדו', להסוברים דלא בעי ס"ר (וכמדומה שהרבה מאחב"י הספרדים נקטו כן, עי' בברכ"י סי' שמ"ה), ומ"מ מועיל השיתוף, דוודאי שריא להו לזכות, כיון דהן עושין בהיתר, ושלא לכוף שלא מן הדין לאלו הנוקטים דשריא הטלטול, ואלו הכופים שאר בני השכונה אין זה מדרך התורה, וכדאי' ביבמות (יד:) במחלוקת ב"ש וב"ה דלא נמנעו מלשאול זל"ז כלים ולישא זמ"ז, וקיימו חיבה וריעות ביניהם לקיים האמת והשלום אהבו עיי"ש, וכן מצאתי לגאון קדמון אחד (בזמן הרמ"ע מפאנו והגידולי תרומה) בתשו' בספר משבית מלחמות (נדפס בטהרות יו"ט ח"ט עמ' כ"ז) להג"ר שמחה לוצאטו ז"ל) שכ' וז"ל: וראוי לנו ללמוד ולצאת בעקבי הראשונים שלא היו גוזרין זע"ז להכריח את חבירו לאסור מה שחבירו התיר וכדאי' בפ"ק דיבמות גבי לא נמנעו וכו', ע"כ.

ובאמת כבר נודע כי גילו דעתם כמה רבנים מצד המנגדים חסידים ואנשי מעשה שבוודאי זוכין בהעירוב, ושלא לכוף שאר בני השכונה, וכן הדבר הזה בכמה עיירות בישראל, דאף דיש מנגדין מ"מ הרבנים אשר האמת נר לרגלם עושין כדת של תורה, ובאמת אחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזיקינן, ובוודאי רוב רובם מהמנגדין

להעירוב או השייכין לק"ק המונעים הטלטול אינם מאנשי וורדינא (עי' עירובין מט., וברש"י שם) לכוף אחרים שלא כדת, ואינם מוחין וצווחין שאינם זוכין בהעירוב, [ואלו הצווחין למנוע התיקון לאלו הזוכין, יש להם לשקול ולבחון בנפשותם אם לא הגיעו בזה ח"ו למדת הניצחון, ועי' תוס' פסחים קיג: ד"ה שראה וכו', ואף אלו מסתברא שהיות שרואין שמחאתם בהזכי' אינו מועיל, רק להחמיר על הדבר, כי באמת יש אשלי רברבי המתירין בזה כאשר יבואר לפנינו בעז"ה, בוודאי אין להרהר אחריהם שעדיין עומדין ויעמדו זמנים טובא בזעקת שווא, וסוף כל סוף לא יעשו עוול במשפט הזה, ויש לדון מדברי הקרבן נתנאל (פ"ז סי' ט' או"צ) שכ' וז"ל: אכן אם כמה שבתות אינו רוצה לערב, ושבוץ זה נסע מביתו ולא הקפיד על ב"ב שלא לערב, אז ב"ב רשאין לערב כיון שזכות הוא לו אמדי' דעתו עד השבת הקפיד, ומאז והלאה כיון שלא צוה עליהם, דעתו לערב עמהן כנלע"ד, עכ"ל, ודו"ק.]

והעיקר היוצא מזה דוודאי הוי עצם הזיכוי של הפת להם המתיר הטלטול, זכות גמור מצד עצמו, שלא לאסור הטלטול לשאר בני השכונה שלא כדת.

ובאמת גם לעצמם הוא זכות גדול להקל מעליהם - עכ"פ להרבה שיטות אף לפי דעתם - עוזן חילול שבת בהוצאה בשוגג, כאשר האריך כבר מרנא החת"ס זי"ע בסי' צ"ט כנודע, ומי יכול לומר זכיתי לבי בזה.¹

- העתק דברי תשו' גדולי האחרונים בכגון דא -

(ב) והשתא הרי עומדין לפנינו מה שכתבו בזה גאוני הדורות קמאי, שלא חששו בכל הזמנים לאלו שאינם מרוצים בעירוב של הזיכוי, וז"ל הגאון מהר"מ שיק זי"ע (סי' קפ"א, בד"ה ועוד וכו'), בנידון השאלה היות שבני העיר עושין עיר"ח כל ביהכ"נ לעצמו, הא', של חדשים והא', של יראי ה', אם אין בזה חשש שכ' החכ"צ בשו"ת (סי' קי"ב) דהוי כחולק עירובן, וע"ז כתב, דבאופן דכל מערב הרי הוא מזכה לכל העיר ליכא חשש זה דאינו כחולק עירובו רק מזכה לכל העיר עיי"ש, וע"ז כתב המהר"ם

הערות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

¹ ראה לשונו הזהב של רבינו החתם סופר בתשובתו המפורסמת בחא"ח סי' צ"ט שיצא בקול חוצב אודות חשיבות ונחיצות תיקון עירובין בכל מקומות מושבותיהם של ישראל, כתב בתר"ד וז"ל, כל בר דעת ישפוט בשכלו, שאי אפשר, בשום אופן, לקהל ישראל, לשמור את כל בני ביתם, וגם לא נשותיהם וחלושי הדעת, לשמור בכל יום השבת, מבלי להוציא מפתח ביתם חוצה, דברים קטנים ומטפחת וכו', וכמה צער ודוחק יסבלו הגדולים הנזהרים וכו', עכ"ל. הרי שתיקון עירובין הוא בגדר ודאי מציל ממכשול, גם לה"מתעקשים" (לשון האבנ"ז בתשובתו או"ח סי' רס"ו). ועי"ע בנגיד ומצוה שהאר"ז"ל ראה אדם שמת מכמה שנים והי' מענישין אותו על שלא נזהר פעם אחת וכו', עי"ש.

שיק, דאם ניוחש שהם אינם מזכים לכל בני העיר או שאינם רוצים לזכות בעירוב שעושין בביהכ"נ הזה (של היראי ה'), א"כ בלא"ה אסור לטלטל לכולם, ועל כרחק דזה אין חשש, דכיון שמניחין עירוב, בוודאי אוקמוה ארגילות שרגילים מאז, וגם אין לנו לחשוש שאינם רוצים לזכות בעירוב זה, דעירובי חצירות אי"צ דעת, דזכות הוא להם ואפילו אינם רוצים כופים על מדת סדום ואיכ"ל כסברת הרמב"ם בפ"ג מהל' גירושין, דאפי' אם אינו רוצה, הוא רק ע"י היצה"ר שמפתהו, אבל באמת בנפשו הוא רוצה, ולכה"פ מוקמינן ל' אחזקה שאינן כאנשי סדום לענין זה נהנה וזה לא חסר, ורק על חזקה זו צריכין אנו לסמוך בקהלות שיש שם ב' בתי כנסיות א' של חדשים, ב' של כת יראי ה', דאל"כ נשאר קושית החכ"צ הנ"ל, ועכ"ח דבזה לא איתרע חזקתם לומר עליהם שהם כת סדומיים, בזה הענין, עכל"ק.

הרי ששפתיו הטהורות דברי ברור מללו, כי אף שבדרך כלל אנו סומכין כי לא איתרע חזקתם באופן דהוי מדת סדום אף באלו המתחדשים (וק"ו ב"ב של ק"ו בנ"ד), מ"מ אף ביודעים שאינם רוצים, אמרינן דכופין אותן על מדת סדום, ועפי"ד הרמב"ם דבאמת בנפשו הוא רוצה, דו"ק היטיב בדבריו, וכתב שע"ז עכ"ח סומכין בכמה עיירות ישראל, (ועי' להלן (מאות ח') מש"ב דבריו בעז"ה).

גם הגאון מהר"ש קלוגער זי"ע בשו"ת ובחרת בחיים (סי' קכ"ג, וראיתיו רק בהעתק) אשר יבואר לפנינו סיים בסו"ד, ופוק חזי מה עמא דבר שמימים ימימה נזדמן שנפל מחלוקת בין יחיד ובין בני העיר ולא נשמע שיפול על עצה זו אחד לומר כן, דוודאי לא נעלם זה מאחד מישראל אך בוודאי הבל הוא, עיי"ש², הרי דפשיטא ל' להני עמודי ההוראה קדמאי, רישי דעמי בדורות שלפנינו, שסומכין על הזיכוי שעושין בעירוב אף בעכ"ח של כמה מוחין וצווחין שלא כדת של תורה, וכאשר יבואר לפנינו בעז"ה יסודתן, וכן דמאז ה' אנשים מוחים מחמת סיבות שונות שנתהווה מחלוקת, ומעולם לא שמענו מזה עירעור על העירובין שעשו ע"י זכוי, ובזה נבוא לבירור ההלכה בעז"ה.

- מבאר דבכח בי"ד כופין לכו"ע -

א) הנה לכוף בלי בי"ד כשאינו רגיל לערב רק התחלת עירוב כבנ"ד, קשה טובא לסמוך ע"ז, דהרי היות כיון דבעיקר הדין אם כופין בלא בי"ד באינו רגיל לערב,

הערות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

² ומלשונו הק' יש להוכיח, שלא דוקא העצה דנקט, רק כל מין תחבולה ועצה שישתמשו לקלקל זיכוי הפת עבור האחרים אין בו חשש כלל, ולכן גם מה שהמציאו כמה אנשים שע"י עשיית עירוב פרטי בברכה עדיפא שע"ז מבטל העירוב הכללי שבעיר, אין בו ממש וגם זה הבל כמובן. (וכן נראה ברור מדברי השלה"ק, ועי' לקמן ביאור דבריו הק' עפ"י יסוד ההבדל של זיכוי הפת בין עירוב פרטי ובין עירוב צבורי, המבואר מדברי הלבוש).

מבואר דעת רזה"פ בטושו"ע סי' שס"ז דאין כופין, וכדאיתא בין לדעה א' דהמחבר (שיטת הרא"ש ודעימי') דבכל אופן עכ"פ דעת אשתו בעינן, ובין לדעה ב' (שיטת הרמב"ם ודעימי') דעכ"פ ברגיל כופין גם בלי בי"ד, ובביה"ל ד"ה וי"א וכו', מסיק דיש לסמוך ע"ז להקל, מ"מ באינו רגיל פשיטא לי' דאין כופין בני המבוי בלי בי"ד, ואף דדעת הרשב"א דאף באינו רגיל דאוסר על בני המבוי כופין אותו אף בלי בי"ד, כמבואר דעתו בחי' דף פ' ע"א ובעבוה"ק (שע"ד דין כ') ובתשו' (ח"ג סי' רס"ג) המובא בב"י סוס"י שס"ז, (וכ"מ דעת הריטב"א, עי' בחזו"א סי' צ"ט סק"ו), מ"מ מדעת רזה"פ מבואר דבאופן שאינו רגיל אינן כופין בלי בי"ד (ולהלן (אות ט"ו) יבואר בעז"ה דאף בזה איכא צד להקל באופן דמזכין).

אך בכח בי"ד הרי מבואר במח' שם, דבכל ענין דאוסר כופין אותן בבי"ד לערב עמהן, או יורדין לנכסיו, והוא לכו"ע וכמובא במשנ"ב שם, ומקורו מדברי הזה"מ בפ"ה, בפירוש דברי הרמב"ם שם הל"ב וז"ל, ואחד מבני המבוי שאינו רוצה להשתתף כלל עם בני המבוי כופין אותו להשתתף עמהן, ע"כ, וכ' ע"ז הזה"מ, זה מבואר בירושלמי וזה ביאור הענין לדעת רבינו וכו' דכשאנו רגיל אינן יכולין לבא לביתו ולרדת לנכסיו, אבל כופין אותו בבי"ד להשתתף עד שיאמר רוצה אני, או שב"ד יורדין לנכסיו, ע"כ. וכבר הערה מקורו טהור הגר"א בביאורו בסי' שס"ז (הוא ברמב"ם הוצ' שבתי פרענקל הי"ו) דכן הוא כוונת הגמ' בל"א דגרסי' בב"ד שאני, ובסגנון זה נתנבא גם הגאון הנובי בתשו' תנינא (חו"מ סי' ל"ט), ועי' גם בירושלמי שציין המ"מ סופ"ז ובמפ' שם. ועתה בנ"ד דכח המתקנין הם כח בי"ד, הרי יש להם הכח לכוף שאר בני השכונה שלא ליאסור עליהם שלא כרת. [ומה שהדין דאין בי"ד כופין שאר בני העיר כשהן ג"כ כח בי"ד, לא שייך לנ"ד, דאין כופין להן לעשות שלא כדין לסברתם, רק שלא ימנעו אלו הזוכין בזה, ופשוט].

- סברת הרשב"א ודעימי' דאנן סהדי דזכות הוא לו -

ד) אולם הרי המנגדין באין ודנין דמ"מ זכי' אי אפשר בעכ"ח בשו"א, ותלו זייננס בדברי הפרמ"ג הנ"ל, ומצאתי גם להריטב"א בעירובין (פ"ב:) ד"ה לפי שכ' לר"י דזכין לאדם שלא בפניו בעירוב, דה"מ בסתמא, אבל אם שמע וצווח מעיקרא לא זכו לו, וכדאי' בהדיא בפ' יש נוחלין וכו' עיי"ש, (ועי' להלן (אות ו') מה שכתבנו דאין ראי' זו מוכרחת), אך האמת דאף דשיטת רוב הראשונים בקידושין (כג'): דלא מהני זכיית שטר שחרור לעבד בעכ"ח בעומד וצווח וכמש"כ הרשב"א שם בשם הרי"ף והרמב"ן (ואף שאר ראשונים דפליגי, היינו דס"ל סברא דקבלת רבו גרמה לו וכמבואר בר"ן ושאר ראשונים שם), אבל דעת הרשב"א שם דבזכות גמור י"ל דמהני, וז"ל, ואי לאו דמסתפינא אמינא דאפי' בעכ"ח נמי וכו' אבל גט שחרור דזכות גמור הוא דמתירו

בבת חורין ומכניסו לכלל מצוות ישראל, זכין לו מ"מ, ואפי' עומד וצווח בטלה דעתו אצל כל אדם וכו', דאילו איתי' לעבד כאן כייפינן לי' לקבולי' בעכ"ח, כי לית' נמי מזכינן לי' בעכ"ח וכו' הכא דזכות הוא לו ויוצא בעכ"ח זוכין לו בעכ"ח, ועוד שלא יהא רבו עבד לעבדו ויהא מפסיד רצון נפשו בעקשותו של עבד וכו' עכ"ל עיי"ש.

ובשו"ת שואל ומשיב (מהד"ת ח"ב סי' ס"ב) כתב בתוה"ד, לבאר דכן הוא שיטת רש"י ותוס' (בגיטין דף י') עיי"ש, וסמך על דברי הרשב"א אלו לענין זכי' דעיר"ח עיי"ש, וכן הגאון מהרש"ק בתשו' שם כ', ובחי' בכמה מקומות עשינו סמוכות לזה מן הש"ס עיי"ש, וכן הסיק הגאון בעל מחנה אפרים (הל' זכי' סי' ו') דבזכות גמור אף בצווח לא משגחינן בי', עיי"ש, גם הביא הגרש"ק שם שהאבני מלואים סמך ע"ז והוא בסי' א' (סק"ה) לענין אשה שהמירה ונוהגין לזכות לה גט בעכ"ח כדי לישא אחרת, והקשה דאם צווחה אמאי מהני, וע"ז הביא דברי הרשב"א דבזכות גמור כופין, וסיים וז"ל, ואע"ג דהרשב"א לא סמך עלה כל כך, כל כה"ג דאינו אלא על צד היותר טוב כדאי הם דברי הרשב"א לסמוך עליהם במקום שנהגו לזכות לה גט דו"ק ע"כ. ומזה סייע הגרש"ק זי"ע לענין זכי' דעיר"ח דסומכין על דברי הרשב"א דמהני זכי' בעכ"ח כיון דזכות גמור, ולא יכול המתעקש בעקשותו לאסור על אחרים, וכמש"כ דמכל שכן בעירובין דרבנן יש לסמוך ע"ז עיי"ש. ומשמע דוודאי ידע דבסי' רס"ז לענין שחרור עבד דאורייתא לא נקטי' כן, וכדהעיר בזה המחז"א (סי' ע"ג), מ"מ כיון דהחזיק בסברא זו, ועירוב דרבנן, סמך ע"ז בשופי. [ועי' גם באמרי בינה (הל' תו"מ סי' כ' ד"ה ועי') שהביא גם דברי הים של שלמה קידושין (פ"א סי' נ"ד) דכתב ג"כ דכל היכי דהוי זכות גמור אפי' עומד וצווח אח"כ לא מהני, ומסיים האמרי בינה וז"ל: וידוע כמה נפיש חילו דהא אילנא רברבא, ועיי"ש מש"כ ע"ז דהם נגד דברי הרשב"א, וצע"ק, ואולי כוונתו דהרי הרשב"א מגמגם, ועיי"ש עוד דבמצוה אינו נאמן לומר דלא הוי ניה"ל אז דא"א מע"ר עיי"ש, ויש לדון בזה לנ"ד].

- מבאר דעיר"ח קיל משאר דרבנן, וכ"ש אופן הקנינים -

(ה) וצ"ל דע"כ סמך בעירובין ע"ז (וכן הגאון בעל שו"מ ז"ל כנ"ל) כיון דעיקר דין הלכה כדברי המקיל בעירוב בעיר"ח נאמר, ואף במחיצות איכא הרבה פוסקים דנקטו כלל זה, (עי' בשד"ח אות ה' סי' ד', ועי' תשו' חת"ס ח"ו סי' פ"ב שסמך ע"ד מהרי"ט, ומש"כ ע"ז מרן ארמור' זי"ע בשו"ת דברי יואל (סי' כ"א, ושלאח"ז אות ב'), ומכ"ש בעיר"ח דנאמר כלל זה בפוסקים ג"כ, וכמ' בברכ"י (בשיו"ב סי' שנ"ח אות ג'), וכן ממהרי"ט ח"א סוס"י צ"ד עיי"ש, ועי' גם שו"ת דבר שמואל למהר"ש אבוהב (סי' קמ"ה) וכן משמע בריב"ש סוס"י תכ"ז ועי' גם בקרבן נתנאל (פ"ה, סי' ט', אות ז') דמשמע מכולהו רברבי דאף בפוסקים נאמר כלל זה, וכן דמקילנן בסברא וכדמשמע

מהריב"ש עייש"ה, ואף אלו דסברי דבפוסקים לא נאמר כלל זה, עי' בחזו"א (סי' קי"ב, אות י') ובנה כן ממה דהב"י אזיל גם בעירוב אחרי ג' עמודי ההוראה. [ויש להעיר, דהרי באבל מבואר דאזלי' גם בפוסקים להקל (עי' בטו"ז סוס"י שצ"ז), ומ"מ גם התם אזיל בב"י אחרי בכלל שהעמיד בהקדמתו (ועי' תשו' מנח"א ח"א לענין אבילות), ועי' גם בקונטרס הספיקות (כלל ו', א"ו) שהביא דברי האורים ותומים בכללי תפיסה, דהקשה קושיא זו על הסוברין דאמרי' קי"ל גם בפוסקים במיעוט נגד הרוב, ומש"כ ע"ז בעל קוה"ס זי"ע, ומ"מ נקטינן דבקי"ל אזלינן בתר מיעוט אף בפוסקים, חוץ מהכרעת המחבר והרמ"א, גם בעיר"ח כבר העיר בעיקר הקו' בברכ"י שם] כנראה יודה דמ"מ אזלי' בתר קולא בעיר"ח, וכדמשמע במכילתין (פ.) כל כך אתה אתה מחמיר בעירובין, כך אמר אבא כל שיש לך להקל בעירובין הקל, ע"כ, וכן מבואר מתשו' החזו"א שנדפס בס' מכתבים ותשו' (סי' צ"ח) וז"ל: ומ"מ אפשר להקל בעירוב אף שלא כתב רבינו (הריטב"א) אלא בלשון אפשר עכ"ל, עיי"ש, דמ"מ קיל הוא, ואשר ע"כ נראה דס"ל להני גדולי עולם כיון דמקילין בעיר"ח דרבנן י"ל, דאף אנן דבשחרור עבד לא נקטי' כוותי', מ"מ בעיר"ח אף הפוסקים יודו לסמוך על סברא זו בדרבנן קל, דו"ק. [הערת ח"א שליט"א: ועיין בדג"מ סי' שצ"ד שכ' כעין הדברים אלו עיי"ש].

- בירור דעת הרשב"א והריטב"א בזה -

(ו) ובאמת כבר העיר א"א הגאון שליט"א מדיוק לשון תשו' הרשב"א המובא בב"י סוס"י שס"ז, דמשמע בהדיא דכופין במערב משלו אף בעכ"ח, ואדרבה זו פשיטא לי' יותר, והכי דייק גם לישני' בעבודה"ק (שע"ד דין קנ"ג), דז"ל, אין מערבין לאדם ולא משתתפין לו "משלו" אלא מדעתו, - ופעמים שמערבין ומשתתפין לו "משלו" ואפי' בעכ"ח כיצד היכי דאוסר וכו', עיי"ש, משמע טובא דעיקר מה דדנין אם כופין היינו ליטול משלו אבל במזכה בוודאי מהני בעכ"ח, (והרשב"א לשי' דאף בני החצר כופין וכמו שביארנו לעי', וה"ה לשא"ר בכח בי"ד דכופין אף לזכות) ואף דבקיודושין לענין גט שחרור לעבד לא סמך עלה כל כך וכמש"כ גם האב"מ, מ"מ בעיר"ח ס"ל דמהני בפשיטות, הרי דסמך עלה, ולא מצינו בזה מי שיחלוק ע"ז [ועי' בזה במשל"מ פ"ד מהל' מלוה (הי"ד ד"ה כתב הרשב"א וכו') וז"ל: ונראה דס"ל למהריב"ל דלא אסר הרשב"א הכא משום דאזיל לשיטתו וכו' משום דהתם כמסתפק אמרה הרשב"א ואילו הכא פשיטא לי' לאיסורא וכו' עיי"ש ודון מיני' לנידון דידן]. ומה שהבאנו מדברי הריטב"א אינו ראי' כלל, דהרי מתני' דמערבין שלא לדעת מטעם דזכין איירי עכ"ח באופן דאין כופין, דטעמא דזכין קאי גם אנוטל עירוב כמו המזכה, דת"ק ס"ל דבעי דעת ור"י ס"ל דזכין שלא בפניו, וע"ז כ' הריטב"א דבצווח אין נוטלין ואין מזכין, כיון דאזלי' בתר זכות, משא"כ באופן שכופין ונוטלין ממנו בעכ"ח אף שצווח שאינו זכות ואינו רוצה, להרשב"א (ועי' לעי' דהחזו"א צידד כן גם בריטב"א) היינו כל דאוסר כופין אותו בני המבוי (וע"כ פי' החזו"א דצ"ל דמתני' איירי לדידי' במערב א' מן

השוק, והוא כדמשמע לשונו בתשו' הרשב"א הנ"ל עייש"ה, ולפי הנ"ל גם להריטב"א עכ"ח נאמר כן), ולשאר ראשונים עכ"פ בבי"ד כופין, י"ל דאף יש להם כח לזכות בעכ"ח דאנן סהדי דזכות גמור הוא, דו"ק היטיב.

- דעת האחרונים בזה - ושכח בי"ד יפה בנידון דידן -

(ז) עכ"פ זכינו לדין דשפיר קאמרי הני אשלי רברבי ה"ה הגרש"ק והגאון בעל שו"מ ז"ל לסמוך להתיר לזכות בעירוב אף בעכ"ח עפי"ד הרשב"א ודעימי', וגם בתשו' מחז"א (שם) שלמעשה לא התיר, הרי משמע מבואר דעיקר טעמו התם כיון דהצד הב' ג"כ רצו בעירוב רק שהם יהיו המזכין, אין לומר שזה זכות גמור, עייש"ה ובסי' שלאח"ז, אבל באופן דאין רוצין כלל בעירוב וכבנידון דידן, כ"כ אאמו"ר שליט"א בתשובתו, דשפיר שייך הזיכוי אף בעכ"ח, וכ"כ בשו"ת חזון נחום (סי' מ"ב) עייש"ה, [אך כ' דבנידון דידן דהוי עוד צירופים ודאי דמהני].

וא"כ באופן דני"ד דיש להו להתקנין כח בי"ד גדולי תורה ויראה, שפיר כופין המנגדין לזכות בעירוב, ומש"כ חכ"א אחר שהודה שעכ"ח סמכו בדורות הקודמין ע"ד הגרש"ק בשו"ת ובחרת בחיים [ומה שפקפק אם הא דבכל הזמנים הי' כן, תמוה כי כנראה מדבריו, ראה דברי הגרש"ק, אשר כ' שמימים ימימה לא נשמע שיפולו על עצה כזה, מבואר דס"ל דבכל הדורות נקטו דלאו מילתא היא, גם הבאנו לעי' דברי המהר"ם שיק], דאטו כל ג' שרוצין לעשות עירוב דין בי"ד יש להן, ורק בי"ד קבוע יש להן כח זה, מלבד דלא איירינן בנ"ד ב"כ ג", רק בגדולי תורה ויראה פני העיר שהם כח בי"ד יפה, גם העלים דברי החזו"נ בתשו' הנ"ל אשר ראהו, אשר כתב שם (אות י') דוודאי אי"צ בזה בי"ד קבוע דווקא רק כל בי"ד של ג', עיי"ש שעשה סמוכין לזה בכח תורה"ק, ועיי"ש (אות י"א) עוד יותר מזה, דדווקא בדררא דממונא אז בעינן בי"ד, אבל בליכא דררא דממונא לא בעי כלל בי"ד עיי"ש מדברי החת"ס, ובנ"ד דהוי ע"י זיכוי אין בזה דררא דממונא עייש"ה. אך עי' במנ"ח מצווה ח' אות ה' דפשיטא לי' דבעי בי"ד עיי"ש, ולכאורה לפ"ד החת"ס עדיין צריך לחלק מ"ש מרודף וכקו' המנ"ח שם, ואכ"מ, עכ"פ בכל בי"ד יפה כבנ"ד פשיטא דכופין בעכ"ח לאלו המנגדין ואוסרין להזוכין בזה מצד הדין, היות כי עמהם הכרתי והפלתי מגדולי השכונה, ועפי"ד פסקני קדמאי וכמש"כ א"א הגנ"י בתשובתו. [הערת ח"א שליט"א: עי' בעצי אלמוגים (סי' שפ"ב סק"ל) דכתב להדיא דמה שלא מהני בעכ"ח היינו דווקא אם נוטל משלו, אבל במזכה מבני החצר מהני אפילו בעכ"ח, ומיישב בזה קו' ב"י בסי' שפ"ב עיי"ש].

- מבאר הא דאמרי' דבאמת בנפשו רוצה - ולא בעי שיאמר רוצה אני -

ח) ועתה נבוא לצירופא דרבנן אשר האיר אאמו"ר שליט"א די"ל דשייך בזה זיכוי בעכ"ח מדין כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ואף שצווח ואומר איני רוצה מ"מ אנן אמרי' שבאמת רוצה, עכ"ד, אשר אל יסוד זה משמע מבואר דכיון הגאון מהר"ם שיק הנ"ל שכ', ואפי' אינם רוצים כופים על מדת סדום ואיכ"ל כסברת הרמב"ם בפ"ג מהל' גירושין דאפי' אם אינו רוצה, הוא רק ע"י היצוה"ר שמפתהו, אבל באמת בנפשו הוא רוצה, עכ"ד, והיינו אף בגילה דעתו וצווח דאינו רוצה, וכ' אאמו"ר שליט"א דאף דהחוי' (סי' נ"ה) שמקיל אף בגיטין דלא בעי שיאמר רוצה אני, מ"מ בצווח לא מהני כמבואר שם בחוי', מ"מ בקנין העירוב דהקילו חכמים בקניינו כמבואר בתוס' פרק חלון (פ) לענין הגבה"ה, ולענין זכ' ע"י קטן כמבואר בראשונים, י"ל דמהני אף בעומד וצווח, [ואנחנו לא נרע מה שהביא החכ"א דברי הרמב"ם הידועים, אטו לא נודע למשגב דבה"ק, ואשר כ' אאמו"ר שליט"א בתשו' דבגירושין בוודאי לא מהני צווח כמש"כ החו"י].

ומש"כ הלבוש דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, הרי המה דברי הה"מ שהבאנו לעי' (אות ג') דכ' ג"כ כלשון הזה דכופין אותו בבי"ד עד שיאמר רוצה אני. אך באמת עכ"ח מש"כ הה"מ דבעי שיאמר ר"א לאו דוקא הוא, דהרי כפי' דידן ע"י בי"ד הוי ככפי' על כל דבר מצוה, המבו' בכתובות (פו.) דכייפינן לי' אף בעומד וצווח כמבואר ברא"ם פר' ויקרא (הובא ביום תרועה ר"ה כ"א), וכן כופין על הצדקה (עי' תוס' ב"ב ח:) וליזון בבי' ביתו (כתובות מ"ח) וכן כופין על מדת סדום (עי' חו"מ סי' ע"ד, ובסמ"ע סק"א), וכל אלו כופין אף בעומד וצווח דלא בעי רצון, והדברים מוכרחין מהא דנחתין לנכסי', עי' בקצוה"ח (סי' ל"ט, וסי' ר"צ) באריכות ביסוד הדברים. הרי דלא איכפת לן דעת' כלל, וה"ה נמי בכפי' שישתתף בעירוב אף בעומד וצווח דאינו רוצה הרי נחת' לנכסי'. ועכ"ח מש"כ הה"מ עד שיאמר ר"א היינו שיתרצה ליתן חלקו, אבל לא מעיקרא ודינא דכופין. ובזה מובן מה שהרמב"ם סתם וקאמר כופין אותו להשתתף עמהן, ולא קאמר עד שיאמר רוצה אני, וכן המחבר בשו"ע, אשר הה"מ גופי' ברפ"ד מהל' אישות דקדק מיני' דלא בעי רוצה אני עיי"ש מה שהק' על השגות הראב"ד, ומעתה ליכא למידק מיני' מהאי לישנא דהה"מ והלבוש דלא מהני צווח.

- דברי גדולי אחרונים בענין דאמרי' דבנפשו הוא רוצה אף דצווח -

ט) ובזה נהדר אל הדברים דכתיבן לעיל דאף שעומד וצווח כאן בעירוב מהני

זיכוי מטעם די"ל עפי"ד הרמב"ם בסופ"ב מגירושין דבנפשו רוצה, ומחו' הגה"ח ר' פסח מיללער שליט"א הביא שם³ סיוע מדברי הב"י (יור"ד סי' רכ"ח) לענין נדר דהודר

הערות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

³ ומחמת חשיבות דבריו כדאי להעתיקם בשלימות מתשובת הגה"צ אבד"ק קארלסבורג שליט"א, וז"ל, "והנני מן הראוי להביא כאן מה שהעירוני מע"כ מחותני הרב הגה"ג וכו' מוהר"ר פסח מיללער שליט"א דלכאורה ענין זה, אי אמרינן שרוצה היכי דהדין הוא שכופין אותו אף שצווח ואמר איני רוצה, תליא במחלוקת הב"י והריב"ש (ביר"ד סימן רכ"ח) בענין התרת נדר שהודר על דעת רבים דקיי"ל דאין לו התרה בלא דעתם אא"כ יש מצוה בהתרתו, וכתב שם הב"י וז"ל, נראה דס"ל דא"צ לשאול את פיהם, וטעמם כדכתבו התוס' והרא"ש בשם ר"ת דטעמא משום דמסתמא ניחא להו לרבים משום מצוה, ואיכא למיבעי היכא דקיימי הנך רבים וצוחי דלא ניחא להו בהתרה זו אע"פ שהוא לדבר מצוה והי' נ"ל דאפ"ה נשאל ומתירין לו, דהא ודאי חזקה על כל איש ישראל דניחא ליה בעשיית מצוה, והני דאמרי דלא ניחא להו, יצרם תוקפם וכמ"ש הרמב"ם (בסופ"ב מהלכות גירושין) הטעם שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני בגיטין לאותן שכופין וא"כ לא הוי שרי להתיר בלי ידיעת הרבים, דהוה לן למיחש שמא לא יסכימו שישאל על נדרו ונמצאת ההתרה בטלה והנדר קיים, אלא שהריב"ש כתב בח"א סימן תקי"א בתשובה על א' שנשבע ע"ד הקהל גדולים וקטנים והיה בהתרתו דבר מצוה, שאם יש מוחים בהתרתו אין מתירין לו, שהרי הוא אמר שעל דעת כל הקהל הוא נשבע וכו' עכ"ל הב"י. הרי דפליגי בזה הב"י והריב"ש דלדעת הריב"ש אין מועיל במקום שצווח ואמר אינו רוצה, ולפי"מ דפסק הרמ"א ביר"ד כדברי הריב"ש בזה, א"כ אינו מועיל במקום שצווח ואמר איני רוצה אף במקום שהדין הוא שכופין.

אכן אמר לי מע"כ מחותני לקיים דברינו בעניננו, דמדין כופין יועיל אף שצווח ואמר איני רוצה, דהנה יש ליישב בטוב טעם דעת הריב"ש דלא ס"ל לגבי נדר ע"ד רבים היכי שיש צווחין ואומדין שאינם רוצים דיועיל מדין כופין אותו עד שאומר רוצה אני, עפ"י מה שהעלה הקצוה"ח (בסוס"י רמ"ג) לחלק בין דבר דבעינן דעתו ובין דבר דלא בעינן דעתו אלא ניחא לי' בעלמא, דהיינו כגון בשליחות דבעינן דעתו, דלמדין מה אתם לדעתם אף שלוחכם, אפי' ידעינן דניחא לי' לא סגי, וכדפסקין כאביי ביאוש שלא מדעת לא הוי יאוש אעפ"י שידעינן דאילו הוי ידע הוי מייאש, אכן בזכיה דלא בעי דעת הוי מייאש, אכן בזכיה דלא בעי דעת דזכין לאדם שלא בפניו די בדידעינן דניחא ליה לחוד, עיי"ש בשם הרשב"א חילוק זה דמשום זה אפשר לתרום משלו על של חבירו שלא מדעתו משום דהוי לי' זכות, ועיין ג"כ בקצוה"ח (ריש סימן ק"ה) דהעלה דע"כ זכיה לא הוי כשליחות ממש אפילו למ"ד זכיה מתורת שליחות, היות דאפי' שלא בפניו בלי ידיעתו כיון דניחא לי' שפיר דמי, אלא דהוי כמו שליחות, עיי"ש היטב.

ומעתה יתיישב שפיר דעת הריב"ש הנ"ל, היות דבנדר על דעת רבים בעי דעתם, א"כ במקום שמוחים אעפ"י שניחא להו כיון דמצוה הוא כמ"ש הב"י, מ"מ אין כאן דעתם ונדרו על "דעת" רבים הוי. ואין להקשות דלפי"ז אמאי שרינן לשאול על נדרו בלי לשאול את פיהם והא בעינן דעתם ולא די במה דניחא ליה, זה לא קשה דבמצוה הוי כדעתם כמ"ש בקצוה"ח (סימן רס"ב) דלדבר רשות אסור ליטול או לאכול חפץ חבירו אפי' ברור שנותן לי' אילו ידע, דבעי דעתו דווקא כדפסקין כאביי ביאוש שלא מדעת, מ"מ בדבר מצוה כגון אתרוג מותר, וכן האריכו הב"י (בסימן של"א ובט"ז סק' ל"ד שם) דבדבר מצוה אף בדבר דבעי שליח הוי כאילו שוויא שליח והוי כאתם ודעתם עיי"ש. ועיין עוד בקצוה"ח (סימן שנ"ח) דמי שנשטה יורדין לנכסיו לפרנס אשתו ובניו משום דניחא לי' אע"פ שאינו לדעתו, מ"מ כיון דמצוה הוא אע"פ שאין כופין עליו הוי כדעתו עיי"ש, וע"כ בנדר א"צ לשאול את פיהם אי הוי דבר מצוה אע"פ שצריך דעת משום דכדעת דמי, משא"כ כשמוחים בפירוש, בזה חיסר הדעת ולפיכך אע"פ שניחא יש, מ"מ דעתם אין כאן, (ומיושב גם דברי הב"י למה לא צריך לשאול פיהם אולי יש שמוחים ואין כאן דעת כיון דמצוה הוא הוי כדעתם להתיר). ולפי"ז בזכיה דלא בעי דעת, דאפי' שלא בפניו הוי קנין מטעם דזכין לאדם שלא בפניו רק ניחא בעי, הדרא וקיימא סברת הב"י דבמצוה מועיל במקום שכופין מטעם דניחא לי' אף שצווח ואמר שאינו רוצה.

ואתי שפיר לפי"ז כאן לגבי עירוב דיועיל, ואף שצווחין ואומדין שאינם רוצים מטעם כופין, דכאן גבי

ע"ד רבים רבעי התרה על דעתם, דכ' הב"י דאפי' דקיימי הנך רבים וצווחי, אמרי' חזקה על כל איש ישראל דניח"ל בעשיית מצוה, והני דאמרי דלא ניח"ל, יצרם תוקפם וכמש"כ הרמב"ם סופ"ב דגירושין, ואף דהב"י הביא דריב"ש חולק ע"ז והכי פסק הרמ"א שם,⁴ והאריך הרה"ג הנ"ל לבאר דתלוי בדבר דבעי דעתו או לא, עיי"ש.

הערות הרב הגאון מוה"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

עירוב הא אנו באין רק מטעם זכ' וזכין שלא בפניו ולא בעינן דעתם, אלא ניחא לי', וזה מועיל במקום שכופין אף שצווח ואמר איני רוצה. אלו דברי מחותני הנ"ל והוא נכון מאוד.

⁴ וכבוד ידידי הרה"ג מוה"ר אהרן הלוי אלבוים שליט"א הראה למש"כ בגליון מהרש"א שם בסעי' כ"א בשם שו"ת מהר"ש הלוי, שכתב ב' סברות בזה, ונעתק גם בכנה"ג אות קל"ג קל"ד, וכדאי להעתיק לשונו.

וז"ל שו"ת מהר"ש הלוי אר"ח סי' ג' בד"ה עוד נראה לי להתיר משום שמצאתי כתוב בנימוקי הרב מר"ז זצ"ל על תשו' ריב"ש הנ"ל שכתב, שאם יש מוחין בהתרה דאין מתירין לו, וז"ל, אפשר דהכא מיירי שלא הי' מצוה רק לו, אבל לא לשאר הקהל. אבל כשיש מצוה גם לקהל כולם, אין שומעין למוחים, דיצרם תוקפם, עכ"ל. א"כ גם בג"ד דמלבד דיש מצוה לראובן ושמעון בהתרה, בהסיר מעליהם איבות ומריבות, גם לשאר החברים המוחים בהתרה יש להם מצוה מביטול המחלוקת, וע"י ההתרה איש על מקומו יבוא בשלום וכו', עכ"ל.

ולפני כן בד"ה אך אחר ההשקפה כי עוד סברא בזה, וז"ל, על כן נראה, דשאני נ"ד מנידון הריב"ש, דשאני הכא דאם לא יתירו, לא יקיים מצוה, אבל לא יש לנו עבירה. אבל בג"ד שיש מצוה בהתרה להקים סוכת שלום, שהיא מצוה גדולה, ואם לא יתירום לא די שלא יהי' מצוה, אלא גם עבירה בפועל יש, שהיא אש המחלוקת ודברי ריבות ומריבות נפש, שהוא שנאוי בעיני המקום ב"ה ביותר, כנודע וכו', יצרם תקפם ובטלה דעתם ואין משגיחין בהם, עכ"ל.

והנה גם בנידון דידן ישנם שני סברות הללו, שהרי העירוב קיים ולא יתבטל, כידוע לכל. והסירוב רק גורמת מחלוקת ושנאת חנם, שאם מתחילה חשבו שע"י סירובם יבטלו העירוב שהינו מכשול לפי דעתם, הרי עכשיו ברור שלא ישנו המציאות, ורק יצערו לרבים, ומעוררים ע"ז שנאה ומדנים, ולכן נחשב הזיכוי פת לדבר מצוה גם להם עצמם, כדי למעט במחלוקת, וגם ביטול הזיכוי נחשב להם עבירה, שמחזקים ומגדילים בזה המחלוקת.

ובפרט הסברא השני' הנ"ל שרירא וקיימת גם מפאת מצות עירוב, שהרי ע"י ביטול הזיכוי אין כאן רק ביטול מצוה גרידא, אלא גם גרימת עבירה, שהרי גם לפי דעת האוסרים הם מודים שיש הרבה שיטות לסמוך עליהם לענין העירוב הנעשה בשכונה, וע"י שאינם רוצים לזכות בפת, גורמים לדעתם עבירה לכל המוני ישראל ששומעים להוראת רבותיהם ויטלטלו אעפ"כ. ובמקום גרימת עבירה אין משגיחין בהם כנ"ל, והוא דבר ברור.

ועוד יש להוסיף ולהוכיח שענין זיכוי העירוב הוא זכות גמור לכל ישראל, גם להמחמירים והמוחים. דהנה ממש בימים אלו בא שאלה לפנינו, בבית משותף אחד, שחלק מהדיירים אינם סומכים על העירוב ולכן רוצים לערב כדרכם מאז, ויש א' מן הדיירים שהוא מן המודים בעירוב של השכונה, וכיון שרע עליו המעשה שעושים המוחים במה שמסרבים להשתתף בפת הכללי, לכן עשה הוא כמותם והודיע במפורש שאינו רוצה לזכות בפת עבור העירוב הפרטי של הבנין, ואם אין רצונם לסמוך על עירוב השכונה, אזי שלא יטלטלו גם במבואות ביתם המשותף. הרי שלך לפניך, שענין זה שיצרם תוקפם ואין משגיחין על זה וכנ"ל הוא לצורך מצוה לכל הצדדים, וכל זה ברור.

וראה מה שכתב השו"ע הרב סוס"י ש"ג להחמיר (אם לא לעת הצורך) מלהשים שום דבר בחיקו, או בכיסו, גם בתוך ביתו, משום גזירה שישכח ויצא עמו, אפילו לדידן שאין לנו רה"ר, עיי"ש, וע"י תיקון עירוב הרווחנו

ויש להוסיף עוד נופך מדברי גדולי האחרונים שהקשו קושי' עצומה על שי' הרשב"ם (בתר"י סופ"ק דברכות) דאף למ"ד מצוות אצ"כ מ"מ בהיפוך כוונה לא יצא, א"כ למד בכפאו ואכל מצה יצא, הרי הוי היפוך כוונה, עי' בפנ"י (ר"ה כ"ח), ועוד הקשו על דין דכופין אותו לעשות מצוה האין מהני להרשב"ם, וגם כי למ"ד מצ"כ האין יועיל כפי' דממילא לא יצא, עי' ביום תרועה ר"ה (שם), ובאמרי בינה (או"ח סי' י"ד) ובשו"ת דב"ח (ח"ב אה"ע סי' ל"ב) ובשו"ת מחנ"ח (ח"ג סי' מ'). ובישיע"ק (סי' ס' סק"ג) הק' על שיטת הרשב"ם עוד קושי', והרבה אולו ליישב הקושי' עפי"ד הרמב"ם האלו הידועים דבכל מצוה חזקה דניח"ל לאדם הישראלי לעשותה רק יצרו תוקפו, וכמבואר שם בישיע"ק דאב ובנו ראו את החידוש (עי' בתשו' בן המחר שם, הובא בגנז"י על פתיחה כוללת דהפמ"ג (ח"ג אות ה') דכל מצוה דאין לה גבול ומחויב תמיד לעשותה לא שייך לומר שמכוין שלא לצאת, וז"ל, דהרי במידי דבעי לרצון כגון בקרבנות וגט אשה קיי"ל דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, וכ' הרמב"ם הטעם דלכא' הדבר תמוה אין יחשב רצון מה שאומר רוצה אני ע"י כפיית אחרים, וכתב, דרצון האדם לקיים מצוות ה' אלא שיצרו אונסו שלא לקיים ומכין אותו כדי שיהא פיו ולבו שווין, עיי' ברמב"ם פ"י מה"ג, וכ"ש בזה (בכפי' לקיום מצוה), אף אם יאמר שכוונתו שלא לצאת אינו מועיל דסתם בנ"א רוצים לקיים מצוות ה' וכו' עיי"ש דפח"ח. ועי' בחי' פני שלמה בר"ה שם ג"כ, ובאמ"ב (שם) מיישב באופן זה גם קושי' היות' ממ"ד דמצ"כ האין מהני כפי', דבאמת רצונו לעשות מצוות ה', עיי"ש. אך מדברי מרן הק' בעל דברי חיים זי"ע בתשו' שם משמע דלא ניח"ל כלל ליישב באופן זה אף למ"ד מצ"כ, דהרי עומד וצווח דאינו רוצה לקיים מחמת רצון ה', אך לענין קושי' הפנ"י על שיטת הרשב"ם משמע שם דאפשר לומר עפ"י דברי הרמב"ם וכעין דברי הישיע"ק עיי"ש בד"ח. [ולמ"ד מצ"כ עכ"ח צ"ל כמוש"כ בתשו' מחנ"ח (שם)]

הערות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

לצאת ידי שיטה זו שהיא שיטת הרמב"ם, כמובן.

וכבר הובא דברים מפורשים בענין זה בקובץ "אור ישראל" (י"ט) משר"ת "דבר הלכה" מאת הגאון הגדול שר התורה, חכימי דיהודאי, רבי אלי' קלאצקין זצ"ל אבד"ק לובלין ולאדז, בניהון חילוקי דיעות בכשרות העירוב דשם, שהרב המחמיר הכריז שאינו מבטל רשותו כי בלא"ה העירוב פסול, וע"ז כתב הגאון הנ"ל זצ"ל, "ובענין ביטול הרשות נלע"ד דלפמ"ש בעירובין דע"א ופרש"י ד"ה כלך אצל יפות, דכיון דבטיל השתא גלי דעתיה דמעיכרא בשריותא ניהא ליה, ממילא כיון דהרב הגדול האוסר בשריותא ניהא ליה להציל ממכשול איסור הוצאה בשבת, ורק מצד מה שמחליט בדעתו כדעת האוסרין אינו מבטל רשותו ומוחה בדבר, וא"כ אי קמי שמיא גליא שהעירוב כשר, פשיטא דניהא ליה בביטול רשות, שהוא זכות דמצוה וחובה בלא שום הפסד, ושאיני מי שידוע שע"י ביטול רשות יהא מותר להוציא והוא רוצה לאסור עליהם (סוס"י שס"ז וסוס"י שפ"ו), וגם היכא דכופין אותו על מדת סדום, עכ"פ הוא מגלה דעתו שאינו רוצה בכך, משא"כ בנ"ד שידוע טעמו ונימוקו של הרב ושל המסתופפים בצלו, ושאם יהי' עירוב כשר גם לפי דעתם יזדרזו לבטל רשותם וכו', ועכ"פ בנ"ד מהני מה שמגלין עתה שאם יהא העירוב כשר ניהא להו לבטל רשותם", עכ"ל. הרי הדברי ברורים וישרים כל צרכם.

דבר חדש, דבאמת הא דכופין לא איכפת לן הא דלא יצא, דהעיקר הוא שלא ילמדו לעשות עוד, ובמצוות שבין אדם לחבירו כופין ג"כ שלא יזק חבירו עייש"ד]. שו"ר במנ"ח (מצוה ו' או"ג) דמשמע מדבריו דס"ל סברת הר"מ אף למ"ד מצ"כ עייש"ה.

וממוצא הדברים דלעי' נמצינו למידין כחילוק הרב הגאון הנ"ל שליט"א דוודאי היכי דבעי כוונה ודעת מיוחד כגון הא דמצ"כ, אז בעומד וצווח לא מהני סברת הרמב"ם, אבל באופן דלא בעינן כוונה לדעת רק העיקר דיהא ניה"ל ולא יכוין להיפוך אמרי' סברת הרמב"ם דבאמת בנפשו הוא רוצה וניה"ל לעשות מצווה אף באומר אינו רוצה, וא"כ גם בענין כוונת הקנינים דאינו ככוונת דמצ"כ כמבואר בחכ"צ (סי' א') לענין קנין יבום ועיי"ש באמרי בינה באריכות, ורק דיהא ניה"ל, זכינן לדין כדברי אאמו"ר הגאון שליט"א, דמהני סברת הרמב"ם דבאמת הוא רוצה כיון דמצוה הוא, וכ"ש בעירוב דהקילו בקנינו וכמו שכ' שם, והדברים הם גם ביאור נכון לדברי המהר"ם שיק דכ' כן, [ומה שדחה החכ"א במחי יד דהוי דרך פלפול, תמוה אטו כל חידוש ומשא ומתן של תורה המיוסד ע"ד הקדמונים פלפול יתקרי לדחותו, אדרבה הלא כך דרך תשובות קדמונים לבנות ולסתור למישקל ולמטרי].

- מבאר דברי המהר"ם שיק -

וראיתי בס' נח"י עמ"ס עירובין (עמ' פ"ז) דנתקשה בדברי המהר"ם שיק איך יכולין לכפות כמבואר בסי' שס"ז, ונראה פשוט דס"ל להמהר"ם שיק דבוודאי איכא בעירוב שבעיר כח בי"ד דכופין, ולק"מ, גם יש להעיר במה שהמהר"ם שיק זי"ע מתיר אף כשגם צד הב' עושין עירוב דלכא"ו צדק בזה המחז"א דבכה"ג לית לן דזכות גמור הוא, כי היכי דליכוף אותן. ואפשר לומר דדווקא ע"י כפי' א"א בכה"ג כיון דהן רוצין לעשות, לאו כל כמיני' לומר דזכות גמור הוא להם, משא"כ המהר"ם שיק לא אתי עלה מדין כופין בעכ"ח וכסברת הרשב"א, רק מדין דבנפשו הוא רוצה כיון דמצוה הוא והוי מדת סדום בדבר שזה נהנה וזה ל"ח, וע"י מחאתן עכ"ח נאסר הטלטול, בזה אמרי' דבנפשו הוא רוצה, ועכ"פ בנידון דידן בוודאי חזי לאצטרופי יסוד זה דיהני הזכי לכל בני העיר.

- מבאר מדין הפקר בי"ד להקנות -

[י] וחשבתי לשפוט עוד בזה, דבאמת צריך להבין ענין כפי' בי"ד להוציא ממון בלי דעת הבעלים הא הוי גזל, וכמש"כ באמת הקרבן נתנאל (פ"ז שם) או"נ ופ' וכמה אחרונים בטעמא דכ' הרא"ש (פ"ז סי' ט') דאין עירוב בעכ"ח דמשום גזל הוא, ועכ"ח כל ענין כפי' זה ומה דנחת' לנכסי' הוא מדין כח הפקר בי"ד דיש להם כח להפקיע

ממונא, ולכל בי"ד יש להם כח זה כמבואר בחו"מ סי' ס"ז (סעי' ח"י) לענין פרוזבול, וכ"ש בי"ד חשוב, וז"ל המחבר שם, שלשה בקיאים בדין ובענין פרוזבול, ויודעים ענין שמיטה, והמחום רבים עליהם באותו העיר, עכ"ל. (ועי' ר"ן נדרים (כ"ז): ד"ה והוא וכו', ומש"כ המשל"מ (פ"ד מהל' מלוה ולוה) (הי"ד) דרך פרוזבול לא בעי בי"ד חשוב). ומעתה כבר נודע להקת האחרונים אשר דנו אי הפקר בי"ד מהני להקנות ג"כ כאשר האריך בזה התייר הגדול בשד"ח (מע' ה' אות נ"ט), ודעת הרשב"א בגיטין (ל"ו): מבואר דמהני אף להקנות, ואכמ"ל, וי"א דאף להסוברים דלא מהני להקנות היינו לעשות שניהם ביחד, אבל או להפקיע או להקנות מהני. (וכעת מצאתיו בקו' אמרי אליעזר שבסו"ס אמ"ב, אות י"ג), ומדברי השד"ח שם נראה דנוטה דמהני אף להקנות, ושכן הסכימו גדולי האחרונים, ולפי"ז בענין הזכי' בעירוב בכח בי"ד חשוב כמו דאלומי להפקיע ממונא, כן אלים כוחן לזכות ולפקועי מדין הפקר בי"ד, דו"ק].

- מבאר דא"א שותפות גמור בלא שוה פרוטה -

י"א) ועתה נבוא אל הכתו"ב השלישי אשר ביאר אאמו"ר הגאון שליט"א דענין זכי' דעיר"ח לא בעי זכי' גמורה שיהא להן חלק ממש בגוף הפת, רק העיקר דיהא מסור לציבור שיוכל כ"א לקחתו כשירצה. והביא רא' גדולה לזה מהא דסגי ח"י גרוגרות למאה ולאלף, ועפי"ד רש"י הידועים בסוכה (כו:): דלכם לא מיקרי בשאין לכ"א מן השותפין שוה פרוטה. וחכ"א השיב ע"ז דכבר העיר המנ"ח (מצ' שכ"ה) דלפי"ז לכאורה לא מצינו ידינו ורגלינו דערבה א' או ב' אינו שוה פרוטה, וכן בשא"מ ונשאר בצ"ע. ובפת"ת (סי' תפ"ב) מחמת קושי' זו הסיב דברי רש"י ז"ל לכוונה אחרת, וממילא לק"מ, עכת"ד. והאמת יורה דרכו דדברי הפת"ת דחוקים מאד בכוונת רש"י כאשר רואה המעיין, אך רוב האחרונים תפסו דברי רש"י כפשוטו וחילקו כ"א בסברתו דחלוק שותפות, דאינו שותפות בפחות משו"פ, אבל בנכסי האדם פחות משו"פ מיקרי לכם. עי' שו"ת בית שלמה (או"ח סי' ש"מ) ותשו' מהרש"ם (ח"ו סי' ז') ובחכמ"ש (סי' תרנ"ח), שו"ת לבושי מרדכי (מהוד"ת או"ח סי' צ"ב), תשו' הרי בשמים (מהודת"ל סי' ע"ג) וספר עמק ברכה (ענין סוכה אות כ"א), וכן בהגה"ת הגאון ר"מ זעמבא ז"ל הי"ד (בסו"ס פס"ת ח"א) ג"כ מחלק חילוק זה, והביא הריטב"א בע"ז (נט). דל"ש שותפות שאינו שו"פ, ורבינו גרשום ז"ל (מנחות נ"ב) עייש"ד, וכבר העיר הגר"מ אריק ז"ל (בסוכה שם) בטל תורה בחילוק זה, ומדברי הריטב"א עיי"ש, ובתשו' אמר"י כמ"פ, ועי' גם בביה"ל (סי' י"ד ד"ה שאלה וכו'), ומעתה בנ"ד בעיר"ח דהוי לכאורה מטעם שותפות הענין קשה מאד, וכבר העיר בזה בתשו' הרי בשמים (שם), ועפ"י דרכו של אאמו"ר הגאון שליט"א בתשובתו דאין הענין כשותפות גמור רק ענין מסירה לציבור לכל מאן דבעי ייתי ויכול, אתי שפיר, כיון דאינו שותפות גמור.

- מבאר מדברי הראשונים דזכי' בעיר"ח לא בעי דיהי' שלו ממש -

י"ב) ושורש הדברים אשר יסד דאי"צ דיהי' שלו ממש בעיר"ח, כבר מבואר מדברי הראשונים במכילתין (עג:) בהא דבני חבורה שהיו מסובין וכו' הפת שע"ג שולחן סומכין עליו משום עיר"ח עיי"ש, וכ' שם הרשב"א וז"ל, ואע"ג דאינו מקנה להם פת שעל השולחן בפירוש, סתמא דמילתא כיון שזמנן לאכול עמו ויכולין לאכול לדעתם הרי הוא כאילו נשתתפו עמו ויש להם בו זכות עכ"ל. וכמו"כ כ' הריטב"א בסוד"ה אלא וכו', וז"ל, ואע"ג דאינו מקנה להם פת שעל השולחן בפירוש, סתמא דמילתא כיון שזמנן לאכול עמו ויכולין לאכול לדעתם הרי הוא כאילו נשתתפו עמו ויש להם בו זכות עכ"ל. והכי איפסקא בשו"ע (סי' שס"ו סעי' י"א). הרי מבואר מדבריהם, דאע"פ דאינו מקנה להם הפת, סגי בהא דיכולין לאכול והוי כאילו נשתתפו עמו. ויש שמפרשים (עי' בהגהות כול"ז על הריטב"א) בכוונתם עפי"מ שדנו האחרונים אי במזמין אורחים נקנה להאורח, כידוע תשו' מהרי"ט (סי' קנ"א), ועי' באמ"ב (הל' פסח, סוס"י כ"ד), ובבית האורח להגר"י ענגל זצ"ל בזה, ועיי' גם בקונט' הל' פסח לאאמו"ר שליט"א בזה), אך אינו משמע מלשונו כלל, רק דיכולים לאכול, גם הרי שי' הרשב"א גופי' בנדרים (לד:) דבהזמין לאכול אורחים הרי הוא של בעה"ב עיי"ש, ועכ"ח הכוונה דענין זכי' בעירוב אינו קנין גמור שיהי' שלו, רק העיקר שיהא מסור לכולם. [וכבר דנו האחרונים בעיקר עיר"ח ג"כ, אי בעי שיהא שלו כשמשתתף משלו, עי' בדע"ת סי' שס"ו שדעת ההע"ש שאילתא קל"ב (אות י"ז, במוסגר) דלערב עיר"ח לא בעי שלו לגמרי, והעצי אלמוגים ס"ל דבעי שלו לגמרי, עיי"ש, ובשו"ת שבה"ל (ח"ו סי' מ"ד), ועי' בבית הלוי (ח"א סי' מ"ח)].

- מבאר דברי רש"י ותוס' לפי יסוד זה -

ואשר לפי יסוד זה פשוט דאין המזכין יכולין להפקיר חלקן וכמוש"כ אאמו"ר הגה"צ שליט"א (ובבי"צ בקו"א ליו"ד סי' ח' מסתפק בזה עיי"ש), כיון דאינן משלהם ממש רק זכי' לענין עירוב, [ובזה יל"ב דברי רש"י (פ"א. ד"ה לא זכו וכו'), במש"כ ואפי' עירב החנוני הזה לכל האחרים וכו' אינו עירוב שהרי לא נתכוין לזכות לו במתנת חנם וכו' עיי"ש, והק' התוס' (שם, ד"ה לא זכו וכו') דבחנם פירש כן דאפילו מתכוין וכו' אינו עירוב כיון שהנותן מתכוין לקנות לו מן החנוני וכו' עכ"ל, ועי' ברא"ש ותוי"ט, ולפי"ז י"ל דס"ל לרש"י דאם המערב החנוני מתכוין להקנות גם לזה לא איכפת לן במה דהקונה לא נתכוין באופן זה, דהעיקר דהמזכה מוסר לכולם

בשוה, דו"ק, אך גם לתוס' דווקא התם לא מהני הזיכוי כיון דהקונה הרי רצונו שיקנה לו במעותיו שנתן ולערב משלו ממש, וע"כ לא מהני, משא"כ בכל מזכה סתם לא בעי שיהא משלו ממש, דו"ק, והדברים מבוררין בעז"ה.

- מביא דעת הגאון בעל מרכה"מ על הרמב"ם -

י"ג) גם מצאנו להגאון בעל מרכבת המשנה על הרמב"ם בביאורו שיטת הר"מ (בפ"ה ה"ה), מבואר מדבריו דאפשר לכפות לזכות, ואדרבה יותר קיל לדעתו בפ"י שי' הרמב"ם וז"ל: לכן נראה לפרש דברי רבינו וכו', ובאינו רגיל אינם יכולין ליטול ממנו שיתוף בעב"ח אלא אם רוצים להשתתף צריכין לזכות להם משלהם "אלא שאם הוא מוחה ואינו רוצה להשתתף כלל וכו', ומתכוין לאסור עליהם אז כופין אותו שלא יאסר עליהם, והיינו מש"כ רבנו כופין אותו להשתתף עמהן אע"פ שאין כופין אותו ליתן שיתוף וכו'" עיי"ש עוד דבריו, ורמז הנוב"י (שם) לדבריו אלו, הרי מבאר בכוונת הרמב"ם ממש"כ כופין אותו להשתתף ולא כ' ליתן, דמזכין בעב"ח שלא לאסור, עיי"ש, ודעתו שם אף בלא בי"ד, ומ"מ כ' דאף לדעת הרה"מ דבעי בי"ד יש לפרש כן, עכ"פ פשיטא לי' דיש לזכות בעל כרחו.

- מבאר דבחובות הנמשכין מקילין בדרבנן דיכולין לזכות -

י"ד) ויש לצרף עוד ע"ד אשר טוענים כי איכא חוב להם מצד הפירצות הנמשכות מזה (לדבריהם, כ"א בחששתו), דברי הר"ן בפרק השולח (ל"ו) אצל פרוזבול שאין כותבין אלא על הקרקע, ואם אין לו קרקע מזכהו בתוך שדהו כ"ש. וכ' הר"ן, מכאן נ"ל, דמאי דקי"ל זכין לאדם שלא בפניו כל שהדבר בעצמו זכות אע"פ שנמשך ממנו חוב שהוא יתר על הזכות זכה וקנה, דהא הכא כשמזכהו קרקע כ"ש מתחייב הוא בכך שאין שביעית משמטת חובו, ואפ"ה אמרינן דמהני, אלא אפשר לדחות ולומר שאף זה מקולי פרוזבול, עכ"ל. וברא"ש (שם סי' ט"ו) כ' וז"ל, והקילו בפרוזבול אע"ג דחוב הוא לן עכ"ל. וכ"כ כעיי"ז שאר ראשונים, (וכ"ה בשו"ע חו"מ סי' פ"ז סעי' כ"ב), ונחלקו האחרונים אי בשאר איסורי דרבנן איכא ג"כ קולא זה, דדעת הטור"ז (סי' קס"ב סק"ח) אצל רבית דרבנן דסב"ס, דג"כ אמרינן סברא זו, וכ"ד הגר"א (שם סקט"ז), אבל בנקודה"כ שם כ' דאיי"ז רק מקולי פרוזבול, אבל לא שנאמר כן בשאר איסורי דרבנן, ועיי"ש עוד דחיות דל"ש רק בנידון שדנין עליו שם, עכ"פ בקנין דעיר"ח דקיל, וגם דהלכה כהמיקל וכמש"ב, י"ל דלא גרע מקולא דפרוזבול שהקילו בו, ועיי"ש בקרב"ג אות י' דהקילו בשביעית בזמא"ז דרבנן מש"ה סמכו על קצת זכות להם שלא למנוע מלהלוות זא"ז, ע"כ. ויש לצרף שפיר כיון דעצם הדבר בין מצד זכיית הפת ובין מצד המצווה הרבה כאשר העידו רבותינו הק' זי"ע, הוי זכות, ממילא זכין לאדם

שלא בפניהם, (ואף שדעת הר"ן (שם) דבעומד וצווח לפנינו לא מהני, הרי שם ליכא אנן סהדי דהוי זכות גמור הא דזיכוי הקרקע, דאינו מצווה. גם ליכא סברא דבאמת רוצה כמו שמבואר לעי' בעז"ה. ואפי' לא תימא כנ"ל הרי הר"ן לשיטתו במס' קידושין, והעיקר בעיר"ח סמכין ארשב"א), אף דלדבריהם וטענותיהם איכא חובות הנמשכות, ובפרט דאינם חובות ברורים רק חששות, ולדברי הגאון שליט"א העומדים על גפי מרומי קרת לתקן הדבר אדרבה לדעתם תיקון גדול הוא, ואין כאן שום חששות, ושפיר זוכין להם בכה"ג.

- מצדד באופן דליכא כח בי"ד -

ט"ו) וכל הנ"ל באופן דאיכא כח בי"ד יפה שפיר חזי כל הני צירופא דרבנן לאיצטרופי דאין כאן בית מיחוש מצד הצווחין דאינן זוכין. איברא גם באין כח בי"ד יש מקום לסמוך על דעת הרשב"א (והריטב"א), דכופין אף באינו רגיל כל דהוא מבני המבוי, (ועי' בבי"צ שם דמבואר דסומכין אהרשב"א) וגם הרי לפי"ד המרכה"מ (דלעי' או"ת י"א) לא צריך בי"ד עיי"ש. גם כתבו כמה אחרונים (ה"ה הגרש"ק שם, והבי"צ בקו"א, ובנה"ש) דלפי"ד הקרב"נ דטעמא דאין עירוב בעכ"ח היינו משום דהפת גזולה, א"כ באופן שמזכין כופין בכל ענין, גם בכ"ע דמזכין מהני. גם יש לצרף דברי הבי"צ (שם) דבשיתוף אף בעכ"ח מערבין דאינו משום דירה, עיי"ש מה שצידד והובא בדע"ת רסי' שס"ז.

ומה שמביא החכ"א הנ"ל מש"ב הגאון המפו' ר' יעקב בלויא שליט"א, פוק חזי בספרו נתיבות השבת (פל"א סקפ"ז) שכ' וז"ל: ועפי"ז נראה שאפילו יש מחלוקת בין בני העיר על תיקון העירוב (כפי שידוע שהי' כן בכמה מקומות), אינם אוסרים, וראיתי בקובץ בית תלמוד להוראה (ח"ד דף ק"ב) הערת הגר"י ראטה שליט"א שכ' דדווקא כשיש למתירים כח בי"ד, אבל כשאין להם כח בי"ד אוסרים, וצ"ע, ע"כ. הרי דמצדד להקל עוד יותר, דאף בלא כח בי"ד מצדד דכופין, וכבר ביארנו מקום קולא בזה, אבל בכח בי"ד כבנידון דידן שפיר לא צריכין להקל כ"כ, וכמש"כ אמור"ר הגאון שליט"א, דיכולין הכל לטלטל ולסמוך על העירוב.

הכ"ד זעיר"א דמן חברי"א
המתאבק בעפר רגלי חכמים
יצחק אייזיק ראטה

הוספות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

הנה בנידון זיכוי הפת, היטב אשר דיבר הגה"צ אב"ד קארלסבורג שליט"א בראיות מוצקות דעירובי חצירות לא בעי זכי' גמורה, רק שיהא מסור לצבור שיוכל כל א' לקחתו כשירצה, ורק שמדברי הפמ"ג בסי' שס"ז סק"ג שהביאו מבואר שצריך זכי' ומסופק אי מהני אפילו בעומד וצוות, והוא לכאורה סתירה להדברים הנ"ל.

ברם ברירא דמילתא נראה לי בפשיטות, שיש חילוק בין עירובי חצירות לח"י אנשים שאז צריכים כולם לזכות בחלקם, לבין ע"ח ליותר מח"י אנשים שאז א"צ כלל לזכות בקנין.

ואפרש שיחתי. הא לך לשון המשנה בעירובין (פ:) כמה הוא שיעורו, בזמן שהן מרובין, מזון ב' סעודות לכולם, בזמן שהן מועטים, כגרוגרת לכל א' וא', עכ"ל המשנה. הרי במועטים יש משמעות של זכי' וקנין לכל א' וא', משא"כ במרובין לא נזכר כלל משמעות של קנין לכא"א, רק שיעור עירוב עבור כולם.

והסברא צריך ביאור, דבשלמא שיעור גרוגרת לכל א' מובן, שזהו שיעור חשוב לענין כמה דינים ויש לכל א' שיעור אכילה חשובה של גרוגרת, אבל שיעור מזון ב' סעודות הוא שיעור אכילתו של אדם אחד ביום, ומהו ערך שיעור זה לצורך הרבים, הרי יצא לכל א' שיעור אכילה כל שהוא, ולאלפים גם זה לא, רק כחוט השערה, וכי דבר זה נקרא השתתפות בסעודה לקבוע דירתו במקום "סעודתו", אתמהא. ולא מצינו בשום מקום שיהא שייכות לשיעור ב' סעודות של אדם א' לקבוע דינו של שותפות הרבים, ולומר שחכמים הקילו וקבעו שיעור חשוב מסוים שמצאו באיזה מקום וקבעוהו על מצות עירוב של רבים, הגם שאין לשיעור זה שום מובן ושייכות לכאן. זה דוחק גדול, ברם פתרון ענין זה מצאנו בספר הלבוש.

והא לך לשונו הזך של רבינו הלבוש בדין זה בסי' שס"ח ס"ג, וז"ל, "וכמה שיעור העירוב וכו', ואפילו הן אלף ויותר, לא הטריחו חכמים יותר להיות כגרוגרת לכל א', רק נתנו שיעורו כב' סעודות. נ"ל, כדי שיקנה א' מהם שם דירתו קבוע לשתי סעודות שבת, ערבית ושחרית, ויהי הוא כבעל הבית, ואחרים יהיו כאילו דרים אצלו, כי לא רצו להטריח יותר. וטעמא עד י"ח גרוגרות, כדי שיהא חצי גרוגרת לאחד לסעודה אחת שיש בו כדי להשיב נפש, וסגי שלא להטריחם יותר". עכ"ל הזהב.

הרי שפתי הלבוש ברור מללו, שהי' כאן ב' אופני התקנה, וכל אופן לעצמו להקל כדי שלא להטריח. והיינו, עד י"ח אנשים אופן ההשתתפות שיהא לכל א' וא' שיעור כדי להשיב נפש לכל סעודה, והיינו חצי גרוגרת לכל א' וא'. משא"כ ביותר מ"ח אנשים, אופן ההשתתפות שיהא שיעור חשוב של ב' סעודות שלימות לצורך שבת לאיש אחד, וסעודה זו כאילו מוכן ומזומן לכל א' וא' מי שירצה יאכלנו, וא"צ שיהי' לכא"א מה לאכול, אלא שיהי' לכא"א אפשרות לאכול סעודה, ואה"נ אם א' יאכל לא ישאר להשאיר לאכול, רק שכן תקנו תקנתם שסגי בזה שלכל א' יש אפשרות שהוא יהי' זה שיאכל ב' הסעודות השלימות. ולכן כיון שהקילו חז"ל באופן של מרובים, שא"צ כלל שיהי' לכא"א מה לאכול, החמירו שאותו א' יהי' לו ב' סעודות

שלימות, משא"כ במועטין שיש צורך שכא"א יהי' לו לאכול בפועל, הקילו שסגי באכילה מועטת להשיב נפש, וד"ק.

ודברי הלבוש הם ברורים וקילורין לעינים, שעפ"ז מובן היטב השייכות של ב' סעודות לצורך עירוב של רבים. וגם מדוקדק לשון המשנה, מזון ב' סעודות הוא לכולם, ר"ל שלכל א' יהא אפשרות שהוא יאכלנו, וברור.

וע"פ יסוד זה ברור הסברא שלמועטין שכן עשו התקנה שלכא"א יהי' גרוגרת, חייב לזכות בו, ובזה אם מוחה מפורש ואינו רוצה לזכות בו, אי אפשר להכריחו בעל כרחו (והוא מה שדן הפמ"ג), משא"כ למרובין שאופן התקנה לא הי' כלל שיהי' לכא"א חלק בו לאכילתו, רק שיעור שלם שעכ"פ אדם ביניהם מי שירצה ראשון יהי' לו האפשרות לאוכלו, בודאי שא"צ שכל א' וא' יזכה בו, ואדרבה, אופן התקנה הוא יותר ברור שיהא שייך דוקא לאדם א' שיעור שלם של ב' סעודות, ורק שיהי' לכל א' רשות לאוכלו כשירצה, וכדמפורש בל' הלבוש הנ"ל "ויהא הוא כבעה"ב ואחרים יהיו כאילו דרים אצלו" וכו', וגם כמוש"כ הלבוש לפני כן "שיקנה אדם א' מהם שם דירתו קבוע לשתי סעודות" וכו', הרי דבריו ברורים כמו שכתבנו לעיל.

ובזה גם הרווחנו להבין דברי השל"ה הק' ריש מסכתא שבת (פרק נר מצוה ד"ה עירובי חצירות) שלאחר שהביא דברי המהרי"ל שלא הי' סומך לכתחילה על שיתוף הציבור שנעשה בערב פסח לכל השנה, שמא יתקלקל (הפת) ויבואו לידי תקלה, והעדיף עירוב כל ערב שבת, הגם שהקהל כבר עשו עירוב (כללי) בתחילת השנה, כתב ע"ז השל"ה וזלה"ק, "ולענין ברכה לבוד אקב"ו על מצות עירוב, נראה לי שלא לברך, אם לא שיעשה מוסכם בלבד, שלא יהי' זוכה בעירוב שעושין הקהל, ואז כשהוא שוכח לעשות עירוב, לא יטלטל. לולא זאת אני חוכך לברכה לבטלה. ע"כ יעשה המצוה ולא יברך, עכלה"ק. ותמה על זה בס' נתיבות שבת (פרק ל"א ס"ק ק"פ) שהענין מוקשה, דאם ההסכמה היא שלא יזכה בעירוב ושמשר"ה הוא עצמו לא יטלטל, א"כ אוסר בזה על הקהל ואיך יטלטלו הם.

אך עפ"י יסוד דבריו של הלבוש הנ"ל, הענין מובן היטב, כי השל"ה איירי בעירוב כללי של עיר שבד"כ יש בו יותר מ"ח משתתפים, ואז גדר העירוב היא "מסירה לציבור" ושיהא לכל א' רשות לאוכלו אם ירצה, וכמוש"כ לעיל, ולכן גם אם הוסכם אצלו לא להשתמש בעירוב הקהל רק לערב בעצמו, אינו אוסר בזה על הקהל כלל, כיון שהם מסרוהו לכלל הציבור כדין, ולא צריך לחול כאן שום זכי' וקנין.

אך חידש לן השלה"ק שכיון שהעירוב צריך לחול בין השמשות, וגילה דעתו שאינו רוצה להשתמש בו, הגם שאינו אוסר על הקהל כיון שנמסר לציבור לכל דכפין, מ"מ הוא עצמו א"א לו לטלטל ע"י עירוב הקהל, כי סירב להשתמש בעירובם ונאסר לו בבין השמשות, וד"ק.

ועפ"ז ניחא לן בשופי מה שלא חששו בעיירות גדולות להמתקשים והמסרבים להשתתף בפת העירוב, כיון דבמרובים א"צ זיכוי כלל, רק מסירה לצורך הציבור לכשירצו לאכול העירוב, ותו לא. ודברי הגה"צ אבד"ק קארלסבורג שליט"א ברורים ואמתיים לאמיתה של תורה.

אור ישראל

קובץ לעניני הלכה ומנהג

כולל להוראה

קובץ תורני

הוצאת ספרים

רשת שיעורי
תורה

בית הוראה

• מאנסי ניו יארק •
תמוז תשס"א • שנה ו גליון ד (כד)

קובץ אור ישראל / רבעון הלכתי

יוצא לאור ע"י מכון אור ישראל
שע"י קהל שארית ישראל ווילעדניק, מאנסי נ.י.

הרב חיים אבערלאנדער

ראש המכון ויו"ר המערכת

הרב גדלי' אבערלאנדער

עורך אחראי

חברי המערכת:

הרב מתתיהו דייטש, ירושלים

הרב אהרן הכהן פערל, ניו יורק

הרב יודא הכהן שטראסער, ניו יורק

הרב מרדכי ווייס, ירושלים

מחיר גליון: \$7

דמי מנוי לשנה: \$30 [מחוץ לניו יורק — \$35]

כתובת המכון באה"ק: ת.ד. 1111 בני ברק

ט. 538-2434 (02)

Copyright © 2001

All Rights Reserved

M'CHON "OHR YISROEL"

P.O.B. 557

Monsey, N.Y. 10952

Tel. (845) 426-7321 Fax: (845) 425-2894

קוראים נכבדים!

הרוצים להשתתף בגליון הבא ולשלוח מאמרים, חידושים
ובירורים, מתבקשים להקליד על דיסק. הערות והארות אפשר
לכתוב בכתב-יד ברור על צד אחד של הגליון, ובשורות
מרווחות, כדי להקל עלינו בסידורם הנכון, ותודה למפרע.
המערכת משאירה לעצמה את הזכות לבחור ולהחליט איזה מאמר
ראוי לדפוס, לשנותו או לשפרו.

"ספרא"

עריכת ספרים והוצאה לאור

(845) 425-0635 (718) 438-4714

צילום ולוחות - פרנק, ירושלים

התוכן:

דבר המערכת

שפתי ישנים

הגהות על תוספתא מסכת עירובין
חידושים מסדר זרעים (ג)
הערה נפלאה בשיטת הגר"א
דברי חיזוק והתעוררות בענין בין הזמנים

על הפרק

בענין אולם-שמחות על יד בניני מגורים
חומר הענין של הפרעת מנוחת השכינים ע"י
האולמות
תגובה בענין הנ"ל
תגובה לתגובה
בירור בנידון אולם-שמחות בתוך שטחי בניני
מגורים

דבר הלכה

שמע ברכה או קידוש מאחר אי יכול אח"כ
לברך או לקדש בשלא כיון בהדיא שלא לצאת
דיני ומנהגי אבילות ל"ע לתינוקות
בדין טפח באשה ערוה ואופן חישובה
בענין זימון על מייקריפאן (רמקול)

חגים וזמנים

שייכות מקום המקדש לכל מקום בא"י
אוסף הידיעות על עניני בין המצרים

שבת הארץ

הערות שונות בעניני שמיטה
בענין פולמוס בהיתר המכירה, ובענין עלי
חסא הגדלים בחממות בגוש קטיף
מנכש ומשקה מים לזרעים בשבת ולשביעית
הלוקח אתרוג מחבירו בשביעית וכדין הבלעה

יושבי אהל

זמן התחלת ב"ש, האם נחלקו בזה ר"ת
והגאונים
בדיני צירוף למנין עשרה ובדין רובו ככולו
עשיית בית המדרש גבוה מכל בתי העיר

מנהגי ישראל

בענין נוסח 'האוהבי דבריה גדולה בחרו'
מנהג ציון 'יום הולדת' כיום שמחה וחשבון
הנפש

ח רבי אליהו מווילנא זצ"ל
יז רבי צבי הירש מוידישטוב זצ"ל
כג רבי פנחס הירשפרונג זצ"ל
כד רבי אהרן רוזנפלד זצ"ל

לב הרב מנחם מנדל הכהן שפרן
לד הרב אלי' כ"ץ
לז הרב מנחם מנדל הכהן שפרן
לז הרב אלי' כ"ץ
לח הרב אברהם שלמה כ"ץ

נח הרב חיים אבערלאנדער
עו הרב גבריאל ציננער
צב הרב ברוך האס
קא הרב שמואל ניימאן

קד הרב ישראל רובין
קי הרב גרשון מענדל אייזנברגר

קכא הרב יוסף ליברמן
קכג הרב שלום פאללאק
קלו הרב משה מנחם הכהן שפירא
קלט הרב שלמה פראג

קמו הרב יקותיאל זושא זילברשלג
קנג הרב יחיאל רוזנברג
קנח הרב שלמה בינעט

קסב הרב יעקב חיים סופר
קעה הרב גדלי' אבערלאנדער

ימות עולם

מלחמתו של מרן החת"ס במתחדשים
הירושלמי לסדר קדשים והמו"ל שלו
הרב נתן דוד רבינוביץ
הרב ברוך אבערלאנדער

קצח
רט

לעורר לב

רכח

ליזהר בתעניות וגזירות חז"ל זכר לחורבן בית מקדשנו – הרב אברהם נחמן שווארץ / בענין
מקום קביעת מזוזה – הרב יוסף צבי אילאוויטש / באיסור נתינת מנות אוכל לגוי היושב לידו
במטוס וכדומה – הרב ישראל עמרם נאגאל.

מילי דתמיהי

רכט

תמיה בשו"ת דברי יציב – הרב אפרים הלל הלוי העלער / תמיה בקדושת לוי בענין שליח
קידושין שמת – הרב אברהם שמעון משינסקי / תמיה בדברי רש"י – הרב יחזקא' שרגא הכהן
רובין / היחר כתיבת פרשיות הקטורת – הרב ארי' לייביש נהורא / בענין עשרה דברים שנבראו
בין השמשות, ועוד – הב' יוסף אבערלאנדער / תמיה על האשל אברהם והמשך חכמה – הב'
משה מאיער / תמיה על החת"ס, והערה על המדרש – הרב משה הלל סאמעט / תמיה בספר
לקוטי אמרים התניא – הרב חיים פריעדמאן.

תגובות

רלא

להעמיד דברים על דיוקן – כ"ק אדמו"ר מויזניץ שליט"א [מאנסי] / מנהג מהרי"ל באפיית מצות
מצוה בערב פסח בשבת – הרב גדלי' אבערלאנדער / ישוב דברי רש"י – הרב דוד יצחקי /
שיטת בעל אגרות משה בענין כתבי יד / ובענין כיסוי ראש לכלה בהחתונה – הרב אהרן יצחק
ארץ / בסוגיא דפאה נכרית – הרב חיים שלום ווייס / בענין "בויט-פלעיט" – ובענין הכנסת
אימום בתוך המנעל בשבת – הרב אהרן גראס / בענין חיובי ערב / מקלקל ע"מ לתקן שלא
במקומו / שמחת חתן וכלה – הרב אברהם שלמה כ"ץ / אי ברכת "הדיזט" כולל גוי / ובענין אי
ארוונה הי' גר צדק או תושב – הרב יהודה קול / בענין הליכה בחזרה למצרים – הרב שמואל
ישערי יפה / בענין עירוב בבארא פארק – הרב שלום מאן / תגובת הכותב – הרב נפתלי זאב
גנצבי / בענין עריכת הסדר מבעוד יום – מ. ש. מאסקאוויץ / בענין כהנים זריזין הם – הב'
יוסף אבערלאנדער / בענין אפיית מצות בערב פסח – הרב דוד הלוי דייטש / אודות העירוב
בוויען – הרב משה קליין / הערות שונות – הרב שלמה שטעסלר / בענין לעבור כנגד המתפלל
– הרב יהושע ווייס / בענין המהרהר וכתובה חד"ת לגבי חיוב ברכה – הב' יעקב לייב רייכמאן
/ שיעור גדלות בב"ג, וכהנים זריזין בזמה"ז – הב' יחזקאל שרגא אילאוויטש / עוד בענין מחיצה
במצוה טאנץ – הרב יוסף ח"י כהן רפאפורט / חיוב שמחה בחנוכה – הרב ישכר דוב וויינגארטן
/ בענין קניית דגים שאין עליהם עור – הרב אליעזר צבי זאב צירקינד / עוד בענין השתמשות
בבויט פלעיט בשבת – הרב שלמה אבראמאוויטש / ספר המספיק לעובדי ה' – ביבליוגרפיה
מעודכנת – מרדכי מנחם האניג.

זוטות

רנ

על אכילת האליה – הרב אברהם צבי ווייס

תוכן כללי: שנה ו; גליונות כא – כד

רנא

דבר המערכת

עם תום השנה השישית להופעת גליונו, אנו תפילה, יהא רעווא ויקויים בנו:
"וצויתי את ברכתי לכם בשנה השישית".

פינו מלא תהלה לאל נורא עלילה, שזכינו וקובצנו קנה שם טוב והערצה יתירה בעולם התורני, ומודים אנו לכל הקוראים היקרים המחזקים את ידינו בכל עת ועידן, והוא שעמדה לנו להמשיך בעוז ותעצומה בסייעתא דשמיא.

הפעם, עלה בידינו להשלים את החסרון במקצת, בפרסום מאמרים ובירורים שונים שהצטברו על שולחן המערכת, זה זמן זמנים טובא, ומחמת אפס מקום לא יכלנו להדפיסם עד הלום, וכעת קנו מקומם בגליון הנוכחי. ביחד עם זה נבקש סליחה משאר כותבים נכבדים, שלא הספקנו להדפיס את פרי עשתונותיהם, ועוד חזון למועד בע"ה. לכל זמן ועת לכל חפץ!

כבכל קובץ, הרי גם בזה שלפנינו, יש בו משום חידוש, להשביע נפש המעיין ולרוות צמאונו. טעמו וראו!

ובחתימה מעין הפתיחה, נודה על העבר ונתפלל על העתיד, שחפץ ה' בידינו יצליח להגדיל תורה ולהאדירה.

המערכת

קובץ הבא יופיע אי"ה בחודש תשרי תשס"ב הבעל"ט. תאריך
האחרון לשלוח חומר לא יאוחר מט"ו באב תשס"א.
מחברי ספרים הרוצים לפרסם ספריהם במדור פרסומות,
מתבקשים לפנות בהקדם אל המערכת ע"י הטלפון 7321-426 (914).
ותודה למפרע.

שפתי ישנים

חידו"ת מרבתינו זי"ע בדורות האחרונים

רבי אליהו מוויילנא זצ"ל

תוספתא מסכת עירובין עם הגהות הגר"א על פי כתב יד בנו ר' אברהם, לב' הפרקים הראשונים

הגהות הגר"א לתוספתא סדר מועד נדפסו לראשונה ע"י הגאון רבי שמואל אביגדור זצ"ל בספרו "תנא תוספאה" בוויילנא בשנת תר"א בצירוף פירושו לתוספתא "מנחת בכורים" ו"עיתור בכורים". ומשם העתקו לתוספתא ש"ס ווילנא (בסופי המסכתות).

הגהות הגר"א הגיעו לר"ש אביגדור מר' יעקב משה נכד הגר"א וכפי שכתב בשער הספר:
"הגהות אשר השגתי בכת"י מהגאון החסיד רשכבה"ג רבינו אליהו מוויילנא זצ"ל אשר הגיהם וביררם ברוח לבנו הרחבה מני יס¹, וכל תיבה אשר היא מוקפת בשני רבועים כזה [] מורה אשר השמיטה הגר"א מנוסחתו".

ובהקדמתו כתב: "ומשמאי אסכימו על ידי, כי בהיותי עסוק בספרי להביאו לבית הדפוס, הגיעו לידי ספרי התוספתא כתב יד נוסחא חדשה אשר מפה קדוש יצאו כבוד מרן הגאון החסיד רשכבה"ג רבינו אליהו זצוק"ל מוויילנא, אשר מסרן לי נכדו הרב הגדול החר"ף ובקי המפורסם מו"ה יעקב משה נ"י מסלאנימא וכו', ואנכי בדרך אמת נחני ה' כי בכמה הגהות כוונתי לדברי הגר"א זצוק"ל, אשר עליהם רשמתי בביאורי וכן הגיה הגר"א יען כי גם מליבי הוצאתי מילין אלו".

בסיד זכינו שבא לידינו צילום כתב יד קדשו של ר' אברהם זצ"ל בן הגר"א הכולל את נוסחת התוספתא בשילוב גירסת הגר"א בתוכו למסכתות עירובין, פסחים², ומסכת ביצה (לפ"א בלבד)³. כתב היד נמצא בספריה הלאומית בירושלים ומספרו: 4172, (B 61). ע"פ כתב יד זה הנו מדפיסים כאן את שני הפרקים הראשונים של תוספתא עירובין עם הגהות הגר"א, בהשוואה להגהות שנדפסו בש"ס ווילנא, ועמדנו על השינויים בהערות.

את הגהות הגר"א לתוספתא ביצה הדפסתי מכתב יד זה בספר "חידושי מאורות והגהות הגר"א" (ירושלים תשנ"ט), וכתבתי שם שמהשוואת נוסח תוספתא מסכת ביצה כתב יד ר' אברהם, להגהות הגר"א שהדפיס ר"ש אביגדור, עולה שלא את כתב היד הזה מסר ר' יעקב משה לר"ש אביגדור, מאחר שישנם שינויים רבים ביניהם, הן בסדר ההלכות, והן בתיקונים. כמו כן יש הגהות שנמצאות רק במקור אחד ואינם נמצאים בשני, גם הציונים לש"ס ועוד אינם שווים.

גם מהשינויים הרבים שישנם בתוספתא עירובין המובאת בזאת להגהות הנדפסות בתוספתא ווילנא ע"י ר"ש אביגדור עולה שלא ממקור אחד נערכו, וכנראה היה לפניו כתב יד אחר. ובחינה מדוקדקת מעלה שהנוסח שבכתב היד שלפנינו הוא תואם יותר לנוסח בתוספתא המובאת בבבלי שהוא מקור הגהות הגר"א, וגם הוא נוסח דווקא יותר⁴.

1. במכרא לתוספתא שביעית כמהדורתי הבאתי מהקדמת בני הגר"א לפירושו על כמה אגדות, שמקור ההגהות הוא "רק מתלמוד בבלי וירושלמי" עיי"ש, ואכן בהגהות לתוספתא עירובין (וכן בהגהות לביצה) ניכר שרוב ההגהות הם ע"פ הנוסח שהביאם הבבלי, וציינתי המקורות בהערות כסדר. כדאי לציין שכל מקום שציון לדפוס ראשון הכוונה להגהות הגר"א דפוס ראשון שנדפס ע"י ר"ש אביגדור בוויילנא שנת תר"א.

2. עם הגהות רבות כצידו, פירושים וגם כעין מסורת הש"ס, והוא מעין הפירוש לתוספתא מעשרות הנדפס בצפונות י, ולתוספתא נדה הנדפס בש"ס ווילנא [בעזה"י יודפס על ידי בקרוב].

3. בגליונות התוספתא ציין ר' אברהם את המקומות בהם הזכירה התוספתא בגמרא, וכנראה שציונים אלו אינם הציונים שהביא ר' יעקב משה בנו לר"ש אביגדור ובהרכבה מקומות יש בכ"י מה שאין בנדפס וכן להיפך (הן בביצה והן בערובין). לא קבענו לע"ע את הציונים לבבלי בדיוק כפי שציינם רבי אברהם בן הגר"א בגליון, מחמת טשטוש הצילום, אבל הבאנו את מסורת התוספתא לבבלי עירובין כסדר. הפיסוק וחלוקת ההלכות הם כפי שנעשו בכ"ק.

4. המעיין יווכח ששונה סגנון רבינו בהגהותיו לסדר זרעים, מהגהותיו לסדר מועד. כסדר זרעים ההגהות הנדפסות ע"פ רוב הינם רק שינויים משמעותיים, ובסדר מועד ישנם שינויים רבים שנובעים מהשוואת לשון התוספתא לבבלי ולעיתים אין בהם שום נפקא מינה מלבד צחות לשון.

דרכו של ר"ש אביגדור לסמן בפנים את הנוסח הישן (המוטעה והטעון מחיקה) בסוגר מרובע, ואת הנוסח המתוקן שהגיה הגר"א הדפיס בשולי הגליון, ובדרכו זו הלכו גם מדפיסי התוספתא בש"ס ווילנא. דבר זה שכל הנדפס בתוספתא מוקף בחצאי ריבוע הוא סימן למחיקה אינו ידוע ללומדים, ובפרט מאחר שברוב צלומי מהדורות ווילנא המצויות כיום, השמיטו את "השערים" של התוספתא שבהם היתה כתובה הידיעה הנ"ל.

את הגהות הגר"א הניתנים בזאת ערכנו כנהוג, דהיינו את שיש למחוק בסוגר עגול, ואת התיקונים וההוספות קבענו בגוף התוספתא בסוגר מרובע, ותועלת נוספת יש בדרך זו כי על ידי כך בהרבה מקומות התיקון קצר יותר ונוח לקריאה כאשר עין הקורא תחזנה מישרים.

על הגהות הגר"א לתוספתא הרחבתי במבוא מפורט בפתיחת "תוספתא מסכת שביעית עס הגהות הגר"א" שזכיתי להו"ל בתש"ס, שם באו הדברים בפירוט רב.

דוד סופר

פרק א'

(א) מכוי ש[הוא]⁵ גבה מעשרים אמה י[ו]תר מפתחו של היכל (הרי זה צריך למעט כיצד ממעט נותן עליו) [ימעט: כיצד עושה מניח] קורה מ[שפת] עשרים ולמטה [ו]הרחב מעשר אמות י[ו]תר מפתחו של היכל (הרי זה) צריך למעט. כיצד ממעט עושה לו פס וממעט עד (עשר אמות) [עשרים אמה]. מכוי שיש לו צורת [ה]פתח אף על פי שרחב מעשר אמות (הרי זה) אין צריך למעט: (ב) רבי אליעזר אומר הכשר מכוי בלחיים. מעשה ברבי אליעזר שהלך אצל [יוסף] [רבי יוסי] בן פרידה לאובלין [וראה לו] [ומצא שיושב במכוי שאין לו אלא לחי אחד אמר לו [בני] עשה [לו שניה] [לחי אחר] אמר לו [אתה חוזר וסותמו] [וכי לסותמו אני צריך] אמר לו יסתם [ו]מה [ראיה לשבת] בכך⁶.

ואפשר שיש מקום להניח שרבינו הגר"א הגיה בגליון את ההגהות "המשמעותיות" בלבד, ולכן בסדר זרעים שבהם הועתקו ההגהות כצורתם [וכנראה מכתבי היד הנמצאים אתנו] לא הובאו ההגהות הלשוניות שחשיבותם פחותה, אבל בסדר מועד שמקור ההגהות הנדפסות הוא מנוסח שלם של תוספתא כפי שערכה רבי אברהם אפשר שהוסיף לדקדק ולשפר הלשון ע"פ מקור הגהות הגר"א שהוא הבבלי, וא"כ יתכן שההגהות הלשוניות בעיקרם מרבי אברהם הם.

אמנם אחר שהסקתי כמבואי ל"תוספתא שביעית עס הגהות הגר"א" (ראה שם הערה 11) שכנראה גם בסדר זרעים נמסר לר"ש אביגדור נוסח תוספתא שבו שולבו הגהות הגר"א, אין מקום לסברא הנ"ל. ואולי יש להסביר את סיבת שינוי סגנון ההגהות מחמת שבסדר זרעים מועטים המקבילות לתוספתא בחלמוד הירושלמי, משא"כ בסדר מועד שתוספתאות רבות שוקעו בתלמוד הבבלי והם מקור גם לשינויי לשון וסגנון. ומעניין שבהגהות למסכת ברכות ישנו גם שינוי בין ההגהות הנדפסות להגהות שבכתב היד, שההגהות הנדפסות כוללות שינויי לשון וסגנון הרכה יותר משיש בכתב היד, ראה לדוגמא בפ"ד הט"ז במהדורותי שכל ההגהות המסומנות בכוכב ע"פ רוב הינם תיקוני לשון ודיוק ומקורם בנדפס שכאמור הוא ע"פ נוסח שנמסר לר"ש אביגדור (ואפשר מקורו מר' אברהם), ובכתב היד לברכות שכפי הנראה הוא העתקה מגליון התוספתא של הגר"א אינם, ובכלל הגהות שאינם משמעותיות נמצאות הרכה פחות בכתב יד מבנדפס. ועדיין נראה שלא כל ההגהות שבעריכת ר' אברהם הם הגהות הגר"א, והדברים טעונים בירור.

5. ליתא בנדפס, וככ"י: שהיא, אך נדצ"ל: שהוא, ככגמ' ב' וג' ע"ב: מכוי שהוא גבה מעשרים אמה יותר מפתחו של היכל ימעט, כיצד היה עושה מניח קורה משפת עשרים ולמטה, ומקור התיקונים בסוף ההלכה מהגמ' י' ב' וי"א א'.

6. בגמ' י"א ב': מעשה ברבי אליעזר שהלך אצל רבי יוסי בן פרידא תלמידו לאובלין ומצא שיושב במכוי שאין לו אלא לחי אחד אמר לו בני עשה לחי אחר אמר לו וכי לסותמו אני צריך אמר לו יסתם ומה בכך. ולא תיקן ע"פ נוסח הירושלמי ה"ב.

נאמר רבן שמעון בן גמליאל לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מכוי שהוא פחות מארבע⁷ אמות שאינו צריך כלום על מה נחלקו על רחב מארבע אמות ועד עשר שבית שמאי אומרים לחי וקורה ובית הלל אומרים לחי או קורה]:

(ג) [קורה היוצאה⁸ מכותל זה ואינה נוגעת בכותל זה וכן שתי קורות אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה מכותל זה ואינן נוגעות זו בזו פחות משלשה אין צריך להביא קורה אחרת, שלשה צריך להביא קורה אחרת⁹ רבן שמעון בן גמליאל אומר פחות מארבע אין צריך להביא קורה אחרת, ארבע צריך להביא קורה אחרת: וכן שתי קורות המתאימות לא בזו כדי לקבל אריח ולא בזו כדי לקבל אריח אם מקבלות אריח לרחבו טפח אין צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת רבן שמעון בן גמליאל אומר אם מקבלות אריח לארכו שלשה אין צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת]: (רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מכוי שפחות מעשר אמות הרי זה אין צריך כלום הרחב מעשר אמות מעמיד פס באמצע ונותן קורה על אחת מהן ודיו)¹⁰:

(ד) (היו שתי קורות קטנות יוצאות מן הכותל מובדלות זו מזו ומקבלות אריח לרחבו טפח רבן שמעון בן גמליאל אומר יושב לארכו שלשה טפחים):

(ה) (היתה) [היו] אחת למעלה ואחת למטה רבי יוסי ברבי יהודה אומר רואין את התחתונה כאילו היא עולה למעלה והעליונה כאילו היא יורדת למטה ובלבד שלא תהא התחתונה למטה מעשרה טפחים והעליונה למעלה מעשרים אמה] [העליונה כאילו היא למטה ואת התחתונה כאילו היא למעלה ובלבד שלא תהא העליונה למעלה מעשרים אמה והתחתונה למטה מעשרה טפחים]:

(ו) (היתה זו יוצאת מכותל זה וזו יוצאה מכותל זה או שהיתה יוצאת מכותל זה ואין מגעת בכותל אחר או שהיתה רחבה מראשה אחד וקצרה מראשה אחד אם יש שם שלשה טפחים הרי זה צריך למעט רבן שמעון בן גמליאל אומר ארבע היתה יוצאה מכותל זה ומגעת בכותל אחר אם גבוהה הימנו שלשה טפחים הרי זה צריך למעט) עשוי(ה) מדרון

7. בכ"י: מעשר, אך נראה דצ"ל כפנים: מארבע, וכ"ה בנדפס, ובבא זו נוספה ע"פ המשך הגמ' שם י"ב א' (ובבא זו בכ"י היא המשך הלכה ב' ולא כבנדפס שהיא ריש הלכה ג', וכן ישנם שינויים נוספים בקביעת ההלכות בכתב היד מהדפוס, ולא עמדנו עליהם לע"ע מחמת הטשטוש בצילום, ומסיכה זו גם לא קבענו לע"ע את מסורת התוספתא כפי שציינה רבי אברהם בן הגר"א בגליון, אבל הפיסוק הוא כפי שנעשה בכ"ק).

8. בד"ר: היוצא, ובדפוס ווילנא: היוצאת, ובכ"י כבגמ': היוצאה. וגם בבא זו מקורה מהגמ' י"ו א'.

9. בדפוס ווילנא נכפל בטעות: קורה אחרת קורה אחרת. 10. נמחק, כי בכתב יד ליתא לכל בבא זו. ובדפוס ווילנא לא נמחקו דברי רשב"ג אלו, בגלל שבד"ר ישנו סוגר אחד בלבד בסוף ההלכה. (וכע"ז ראה לקמן בהלכה י"ב, ואמנם גם בהלכה הבאה נפלה טעות כזו בד"ר ושם כן נמחקה כל ההלכה בדפוס ווילנא. וטעויות כאלו מצויים למאור בהגהות שנשמטו מחמת שיבושים בד"ר, ואכמ"ל).

11. בנדפס: היה, אמנם בגמ' י"ד א' (ששם מקור ההגהות בהלכה זו) וכן בכ"י: היו.

ומקבלת אריח בנוי (היושב) [אם יושב] כדרכו עליה אין צריך להגביה צד השני [ו]אם לא צריך להגביה צד השני:

(ז) [העושה לחיים למבוי גבוהים מן הארץ שלשה טפחים או משוכים מן הכותל שלשה טפחים הרי זה צריך למעט]: מבוי המקורה מרוח אחת והדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסוס מרוח אחרת אין צריך כלום: (עשה לחיים למבוי גבוהין מן הארץ שלשה טפחים או משוכין מן הכותל שלשה טפחים הרי זה צריך למעט, אבני בנין היו יוצאות מן הכותל ובין זו לזו ארבעה טפחים אין צריך לחי וקורה אותו מקום) [אבני גדר היוצאות מן הגדר מובדלות זו מזו פחות משלשה אין צריך לחי אחר שלשה צריך לחי אחר]¹²:

(ח) כותל שצדו אחד כנוס מחבירו [בין שנראה מבחוץ] ושוה מבפנים (ונראה פס מבחוץ) [ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ] (ונראה פס מבפנים נידון כלחיים) [ונידון משום לחי]¹³: היתה קרן זוית זו יוצאה מכותל זה וקרן זוית יוצאה מכותל זה נדונית כלחיים (העמיד לחי וקורה באמצע מבוי אין לו אלא עד מקום לחי וקורה): [עשה לחי לחצי]¹⁴ מבוי אין לו אלא חצי מבוי]:

(ט) עושין פסין (לבוריות) [לכיראות]¹⁵ ארבעה דיומדין נראין כשמונה: היתה [שם] אבן (אחת) מרובעת רואין (אותה) שאם תחלק ויש בה ששה טפחים מצד זה וששה טפחים מצד זה כדיומדין נידונית כפסין) וכל אלו¹⁶ שתחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד ואם לאו אינו¹⁷ נידון משום דיומד רבי ישמעאל [בנו של]¹⁸ רבי יוחנן בן ברוקה אומר היתה [שם] אבן¹⁹ עגולה רואין (אותה) שאם תחלק ויש בה ר' טפחים מצד זה וששה טפחים מצד זה כדיומדין נידונית כפסין) [כל אלו שתחלק ותחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד ואם לאו אינו נידון משום דיומד]²⁰:

(י) [ו]כמה יהא ביניהן כמלא שתי רבקות (שהן) [של שלש] שלש בקר וכמה ראשה ורובה של פרה שתי אמות וכמה²¹ עוביה של פרה אמה ושני שלישי אמה] שהן כעשר

12. מקור ההגהה מהגמ' דף ט"ז ע"א.

13. מקור ההגהה מהגמ' שם וט' ב'.

14. בדפוס ליתא לחיבת 'לחצי', ובכ"י הוא כתוב כהדיא (והגם שיש שם טשטוש מסויים), והוא מוכרח מגופו, וכן הוא בגמ' י"ד ב': חנא עשה לחי לחצי מבוי אין לו אלא חצי מבוי, פשיטא אלא אימא יש לו חצי מבוי, הא נמי פשיטא, מהו דתימא ליחוש דילמא אתי לאישתמושי בכוליה, קא משמע לן, אמר רבא עשה לחי למבוי והגביהו מן הקרקע שלשה או שהפליגו מן הכותל שלשה לא עשה ולא כלום, עיי"ש.

15. כנדפס נשמטה הגהה זו, והיא ע"פ מתני' ריש פ"ב דף י"ז ב'.

16. כנדפס בטעות: כאלו.

17. כנדפס: אין.

18. כנדפס נשמטה הגהה זו.

19. כנדפס נשמטה הגהה זו.

20. כנדפס נשמטה כל הגהה זו, כנראה מפני הדומות של ההגהה הקודמת. ומקור כל הגהות כבא

זו בבבלי י"ט ב'.

21. כנדפס נשמטה תיבת "וכמה".

אמות דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר כשלש עשרה [אמה] (ו) כארבע עשר אמה. (וכמה יהיו קרובין לבאר כמלא ראשה ורובה של פרה כמה יהא רחוקים מן הבור אפי' בית כור ואפי' בית כורים מותר ובלבד שירבה בפסין) [כמה הן מקורבין כדי ראשה ורובה של פרה וכמה הן מרוחקין אפילו כור אפילו כוריים] רבי יהודה אומר בית סאתים מותר יתר²² (על בית) [מבית] סאתים אסור אמרו (לו) לרבי יהודה אי אתה מודה בדיר וסתר (במוקצה ובחצר שאם רצה לרבות ירבה) [ומוקצה וחצר אפילו בית חמשה כורים ובית עשרה כורים שהוא מותר] אמר להם זו מחיצה ואלו פסין (אף זו רצה לעשות מחיצה גבוהה י' טפחים עושים ואם רצה לרבות ירבה) רבי שמעון בן אלעזר אומר (באר²³ שהוא) [בור] בית סאתים (על) [א]בית²⁴ סאתים (אין) מותר (להרחיב עליה אלא כמלא) [ולא אמרו להרחיק²⁵ אלא כדי] ראשה ורובה של פרה (בלבד):

(יא) היתה גבוהה²⁶ משלש רוחותיה ונמוכה מרוח אחת רואין את הנמוך כאלו הוא פתח ובלבד שלא יהא [ה]נמוך יתר על הגבוהה²⁷: היתה נמוכה משלש רוחותיה וגבוהה²⁸ מרוח אחת אין צריך לעשות מחיצה אלא לגבוה בלבד: היה שם אילן או גדר או מחיצת הקנים (נידונית) [נידונים] כפסין:

(יב) (היתה חצר פתוחה לביניהם מותר לטלטל מחצר לפסין ומפסין לחצר היו שתיים שתיהן אסורות ומותר לטלטל בין הפסין)²⁹ [חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסים לתוכה³⁰ אבל שתיים אסור כמה דברים אמורים בזמן שלא עירבו אבל ערבו מותרין]: רבי יהודה (כן בבא) אומר אין עושין פסין אלא לבור³¹ הרבים בלבד רבי עקיבא אומר לכל עושין פסין חוץ מבור היחיד בלבד:

פרק ב'

(א) שיירה (ששרתה) [שחנתה] בבקעה והקיפה (בגמלים ובעביטין ובאכיפות ובסכין ובקנין ובקשין ובקילחות אפילו שלשה חבלים זה למעלה מזה³²) [באוכפין בעביטין

22. הנה בד"ר הוקפו תיבות "יתר על בית" למחיקה ולא הובא שום תיקון במקומם, ולכן צ"ע מקור דפוס ווילנא שהגיהו: יותר מבית. ובכ"י: יתר מבית, וכ"ה בגמ' כ"ב ע"א כל הגהות בבא זו, וראה שם י"ט סוע"א וע"ב.

23. בנדפס נשמטה מחיקת תיבת 'באר'.

24. ע"פ כתב יד בלבד, וכ"ה בגמ' כ"ב ע"א.

25. ע"פ כ"י, וכ"ה בגמ' שם, ובנדפס כווילנא בטעות: להרחיב, ובד"ר: להרחיב.

26. בנדפס נשמטה התגובה, וכן לקמיה כ"פ, וכן בפ"ב ה"ג.

27. בנדפס נשמטה כל מחיקה זו (ובד"ר חסר הסוגר הראשון בלבד, ראה הערה להלכה ג'), וגם קבעו את התוספת אחר תיבת לביניהם כבד"ר, ונגרס בלבד.

28. בנדפס: לבין הפסין, מתוכה לבין הפסין ומבין הפסים לתוכה - מותר לטלטל, וככ"י כ"ה בגמ' כ' א'.

29. בנדפס הגיהו כאן: לבאר, וכ"ה במשנה כ"ב ב'. אך בכתב היד ליתא.

30. ע"פ כ"י, ובדפוסים נשמטה מחיקת תיבות: אפי' ג"ח זה למעלה מזה. ומקור ההגהות מהגמ' ט"ו ב' וט"ז א' [ושם איתא: והקיפה בגמלין].

בשליפות ובקנים ובקולחות³¹ מטלטלין בתוכה ובלבד שלא (יהיה) [יהא] בין גמל לגמל כמלא גמל (ובין עביט לעביט כמלא עביט ובין איכוף לאיכוף כמלא איכוף) [ובין אוכף³² לאוכף כמלא אוכף ובין עביט לעביט כמלא עביט: מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין] קנה לחבירו שלשה טפחים (כדי שיכנס הגדי)³³:

(ב) (כל שהוא שלשה טפחים ומשלשה עד ארבעה צריך שלא יהא בינו לחבירו שלשה טפחים כדי שיכנס הגדי כל שהוא ארבעה מארבעה ולמעלה צריך שלא יהא בינו לחבירו כמלואו אלא אם רצה מביא יתירות שהן גבוהות עשרה טפחים ומשקען בארץ ומביא שלשה חבלים שעביין יתר על טפח או ארבעה אף על פי שלא היה עביין יתר על טפח ומקיפה להן בחוץ אף על פי שיש שם פרצות אינו כלום ובלבד שלא תהא תרצה יתירה על עשר אמות) [נמצאת אתה אומר שלש מדות במחיצות כל שהוא פחות משלשה צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה כדי שלא יודקר הגדי בבת ראש כל שהוא שלשה ומשלשה ועד ארבעה צריך שלא יהא בין זה לזה כמילואו כדי שלא יהא פרוץ כעומד ואם היה הפרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור. כל שהוא ארבעה ומארבעה עד עשר אמות צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו שיהא³⁴ פרוץ כעומד³⁵ אלא אם רצה מביא שלשה חבלים שעביין יתר על טפח יתירות שהן גבוהות עשרה טפחים ומשקען בארץ ומביא שלשה חבלים שעוביין אף יתר על טפח או ארבעה אף על פי שאין עביין יתר על טפח ומקיפה להם בחוץ אף על פי שיש שם פרצות אינה כלום ובלבד שלא תהא הפרצה יתירה על עשר אמות. ואם היה הפרוץ כעומד³⁶ כנגד העומד מותר כנגד הפרוץ אסור ואם היה העומד מרובה על הפרוץ³⁷ כנגד הפרוץ מותר נפרצה ביותר מעשר אסור³⁸ היו שם קנים דוקרנים ועשה להן פאה מלמעלה אפילו ביותר מעשר מותר]:

(ג) שיירה ששרתה בתל גבוה עשרה טפחים ובנקע עמוק עשרה טפחים ובגנה מוקפת גדר גבוה עשרה טפחים מטלטלין בתוכה ובלבד שימלאו את כלה ולא [י]שיירו³⁹ בה בית סאתים [פנוי] אם אין בכולה בית סאתים מטלטלין (לתוכה) [בתוכה] אף על פי שלא ימלאו את כלה היתה גבוהה(ה) משלש רוחותיה ונמוכה מרוח אחת רואין את הנמוך כאילו

31. כ"ה בדפוס ווילנא ובכתב יד, אמנם בד"ר: ובקילחות, ונראה מקור התיקון בדפוס ווילנא ממה שהביא מנחת בכורים בשם נוסחת הגר"א: בקולחות, עיי"ש בביאורו.

32. ע"פ כ"י, ובנדפס: איכוף, וכן לקמיה.

33. ראה בתוספתא כלאים פ"ד ה"ב שכמה הגהות שכאן לא הגיהם רבינו הגר"א שם.

34. בגמ' ט"ז א' ובתוספתא כלאים פ"ד ה"ג: כדי שלא יהא פרוץ כעומד.

35. הקטע שמכאן עד 'יתירה על עשר אמות' נמצא בכתב היד תלוי בין השיטין, והושמט בנדפס (ומכאן שכנראה השתמשו בכתב יד אחר), וגם אינו בגמ' ותוספתא שם שהם מקור כל תוספת הלכה זו, והוא כמאמר המוסגר כאן.

36. כ"ה בגמ' שם, ובתוספתא כלאים שם: אם העומד כפרוץ הפרוץ מותר כר', והגיה הגר"א: אם הפרוץ מרובה על העומד.

37. בגמ' ותוספתא שם: אף.

38. תיבות: 'נפרצה ביותר מעשר אסור' נכפלו בכתב היד בטעות.

39. הגהה זו נשמטה בנדפס.

(היה) [הוא] פתח וכלכד שלא יהא נמוך יתר על (ה)גבוה⁴⁰ היתה נמוכה משלש רוחותיה וגבוה מרוח אחת אין צריך לעשות מחיצה אלא לגבוה בלבד:

(ד) אחד שיירה ואחד יחיד (עושין להם מחיצה רבי יהודה אומר לא ירבה ליחיד יתר מבית סאתים ואין שיירה פחותה משלשה) [לחבלים ומה בין יחיד לשיירה יחיד נותנין לו בית סאתיים שנים נותנין להם בית סאתיים שלשה נעשו שיירה⁴¹ דברי רבי יוסי ב"ר יהודה וחכמים אומרים אחד יחיד ואחד שיירה נותנין להם כל צרכן וכלכד שלא יהא בית סאתיים פנוי]: אחד שיירה ואחד מחנה מה בין שיירה (למחנה) [ובין מחנה]⁴² אלא אוהלים, שבשיירה חייבין בעירוב [ו]שבמחנה פטורין מן העירוב (ושאר) [ו]שארין להם אוהלים הרי הן כשרויין בחצר: מחנה היוצא[ות]⁴³ למלחמת הרשות מותרין (לגזול) [בגזול] עצים יבשים (ו)רבי יהודה בן תימא אומר⁴⁴ (שורין) ואף חונין בכל מקום [וב]מקום (שנהרגין) [שנהרגו] שם נקברין:

(ה) רבי אליעזר אומר הגנה והקרפף (שהיא) [שהם] שבעים [אמה] ושריים⁴⁵ על שבעים [אמה] ושריים [ה]מוקפת גדר גבוה עשרה טפחים (וכן)⁴⁶ אם ה[י]ת[ה] ארכה (כשנים ברחבה מטלטלין בתוכה בשבת) יתר [על פי שנים ברחבה]⁴⁷ אפילו [אמה אחת אין מטלטלין בתוכה] (בשבת) וכן היה רבי אליעזר אומר קרפף הסמוך לעיר ויש בארכו שבעים [אמה] ושריים אין מטלטלין (בתוכה בשבת) [בתוכן]⁴⁸ רבי שמעון אומר אפילו עשר קרפפות זה לפנים מזה והי[ת]ה אחד מהן בית דירה או שהי[ת]ה אחד מהן סמוך לעיר מטלטלין בכלן:

(ו) בורגנין שבשדה בית סאתים מותר יתר על בית סאתים אסור אבל דיר או סהר⁴⁹ או מוקצה (או חצר אפילו יתר מבית סאתים מותר אפילו) בית עשרה כורין מותר: כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר כל אויר (שהוא תשמיש) [שתשמיש] לבית דירה כגון דיר (או סהר או חצר או מוקצה) [וסהר מוקצה וחצר] אפילו בית חמשת כורין (ו)אפילו בית עשרה כורין מותר וכל בית דירה (שהוא תשמיש) [שתשמיש] לאויר כגון בורגנין (שבשדה) [שבשדות] בית סאתים מותר יתר (על בית) [מבית] סאתים אסור⁵⁰:

40. ע"פ כ"י, ובנדפס הגיהו: יתר, ואין להגהה זו מקור.

41. מקור הגהת בבא זו מהגמ' ט"ז ב', ושם נוסף: ונותנין להן בית שש.

42. ע"פ כ"י, ובדפוס הגיהו כטעות: מה בין מחנה לשיירה.

43. בנדפס ליתא, והגהתי ע"פ כ"י, וכ"ה בגמ' י"ז א' שם מקור הגהת בבא זו.

44. תיבת 'אומר' נשמטה ככתב היד.

45. בכולם ככ"י: שריים, ובנדפס: שירים.

46. הגהה זו נשמטה בנדפס.

47. בנדפס: יתר על רחבה פי שנים, וכאן ע"פ כ"י, וכן הוא בגמ' כ"ג ב': רבי אליעזר אומר אם

היתה ארכה יתר על פי שנים ברחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה.

48. הגהה זו נשמטה בנדפס.

49. בנדפס הגיהו: וסהר, ובכ"י ליתא.

50. הגהות בבא זו הגיה רבינו ע"פ הגמ' דף כ"ב ע"א (ושם כע"ז).

(ז) מערבין במעשר שני בירושלים (אבל) [ו]לא בגבולין: הנודר מן (הפת) [הככר] מערבין לו בה אימתי בזמן (שנדר שלא לטעמה) [שאמר שבועה שלא אטעמנה]⁵¹ ואם הקדישה הרי זה אסור שאין מערבין בהקדש:

(ח) אמר רבי מאיר לא נמנעו (בנות) [בני] ישראל מלשלח עירוביהן ביד (בניהן) [בניהם]⁵² וביד בנותיהן הקטנים כדי לחנכן כמצות אמר לו רבי יהודה משם ראייה באומרת (לחברתה) [לחברו] קבל(י) הימנו: נתנו לקוף והוליו נתנו (על גבי כהמה והוליתו עירוב עירוב) [לפיל]⁵³ והוליו אין זה עירוב ואם אמר לאחר לקבל הימנו הרי זה עירוב]:

(ט) נתנו על גבי קורה (שהיא) [ברשות הרבים שהוא]⁵⁴ גבוה(ה) עשרה טפחים עירובו עירוב רבי יהודה אומר אם היתה [רחבה]⁵⁵ ארבע[ה] עירובו עירוב ואם לאו אין עירובו עירוב: נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור ליטלו, בתוך שלשה מותר ליטלו. נתנו בכלכלה (ותלאה) [ותלאו]⁵⁶ באילן [אפילן] למעלה מעשרה טפחים (אין) עירובו עירוב (למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור ליטלו) דברי רבי וחכמים אומרים כל [מקום] שאסור ליטלו אין עירובו עירוב (אחד העירוב ואחד כל הכלים):

(י) שרשי אילן (שהן) [ש]גבוהין מן הארץ שלשה טפחים או שיש חלל תחתיהן שלשה טפחים אף על פי (שהן שוין) [שצדו אחד שוה] לארץ (מרוח אחת לא ידרוס ויעבור עליהן ממקום למקום ולא) [הרי זה לא]⁵⁷ ישב עליהן (ולא יסמוך עליהן) לפי שאין עולין באילן ואין נתלין באילן ואין (נסמכין) [נשענין] באילן ולא יעלה (לאילן) [באילן] מבעוד יום כדי שתחשך וישב שם כל (אותו) היום אחד אילן ואחד כל (ה)בהמה אבל (שיח) בור [שיח] ומערה וגדר מטפ(י)ס ועולה מטפ(י)ס ויורד ואפילו [הן] מאה אמה:

(יא) נתנו כמגדל [ו]נעל בפניו ואבד המפתח הרי זה עירוב [במה דברים אמורים ביום טוב אבל בשבת אין עירובו עירוב. נמצא המפתח בין בעיר בין בשדה אין עירובו עירוב]⁵⁸ רבי אליעזר אומר (אם) בעיר (אבד) עירובו עירוב (אם) בשדה (אבד) אין עירובו עירוב מודין חכמים לרבי אליעזר בבני חצר ובני מרפסת שגבו את עירוביהן

51. הגהות בבא זו הגיה רבינו ע"פ הגמ' דף ל' ע"א.

52. בנדרס: 'ביד בניהן וכיד בנותיהן', והגיהו: 'ביד בניהם וכיד בנותיהם', והנכון ככפנים ע"פ כ"י שרק תיבת בניהם יש לתקן.

53. בנדרס נכפל בטעות: נתנו לקוף והוליו. ומקור הגהות רבינו מהגמ' דף ל"א ע"ב.

54. תיבות 'שהוא גבוה' תוקנו ע"פ כ"י.

55. בנדרס בטעות: רחבו ארבע. ועיין ל"ג ב'.

56. בנדרס ליתא, והגהתי ע"פ כ"י, וכ"ה בגמ' ל"ג א', וכן שאר הגהות בבא זו.

57. בנדרס נשמטה תיבת: לא, והוספתיה ע"פ כ"י, וכן איתא בגמ' ק' א', וכן שאר ההגהות שכהלכה זו.

58. מקור הגהות רבינו בבבא זו מהזיסורי מחסרא שכגמ' ל"ה א' עיי"ש בתוס'.

ונתנוהו בבית אף על פי ש(ב)ידוע שאין המפתח במקומו עירובו עירוב: אמר רבי יוסי אבטולמוס העיד (משום חמשה זקנים) [על] (ש)ספק (ה)עירוב [ש]כשר. איזהו ספק (ה)עירוב שהוא כשר עירב בתרומה ספק מבעוד יום נטמא[ת] ספק משחשכה נטמא[ת] (עירב) [וכן]⁵⁹ בפירות ספק מבעוד יום נתקנו ספק משחשכה⁶⁰ נתקנו (עירוב) [זה הוא ספק] עירוב [כשר] אבל עירב⁶¹ בתרומה ספק [טהורה ספק] טמאה (ספק טהורה עירב) [וכן] בפירות ספק (מתוקנין ספק אין מתוקנין) [נתקנו ספק לא נתקנו] אין עירובו עירוב:

59. תיבה זו נשמטה בנדרפס. והוספתה ע"פ כ"י, וכ"ה בגמ' ל"ו א' ומשם מקור שאר הגהות רבינו כאן, מלבד כבא דלעיל שאיתא שם: אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים שספק עירוב כשר. ועיין בשביעית פ"ד ה"ו שגירסת רבינו: אבטולמוס כ"ר יוסי העיד משום חמשה זקנים שאתרוג כו'.
60. בכתב היד לעיל: ספק משחשיכה, וכאן: מבחשיכה.
61. בכ"י: עירוב, ובסוף ההלכה: אין עירובו עירב.

אחד מעיר ושנים ממשפחה

ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים משפחה (ירמי' ג יד), ויש לבאר דהנה אליהו הנביא מכונה על שם עירו, הגלעדי, התשבי, ותרי משיחין נקראים על שם משפחתם, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, וז"ש ולקחתי אתכם (על ידי) אחד מעיר, היינו אליהו התשבי, ושנים ממשפחה, היינו משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, המכונים על משפחה.
(בשם הגר"א מובא בס' קול אליהו אות ק"ס)

ישראל גרים שם הוא מקום בפני עצמה ואין ס' רבוא בוקעין שמה, וזה ה' אדני ההיתר עוד בשנת תרס"ב מגאוני ורבני קדמאי דששים רבוא הוא דייקא ומספר מדיוק הוא ואפילו יש חמש מאות אלף איש הוא אינו רשות הרכים דאורייתא ופה בבארא פארק הוא כמו ההיתר באנטווערפן, ומהו הרעש?!

שלום מאן, כולל אנטווערפן-לנו

תגובת הכותב:

ישר כח להר' שלום מאן, על ידיעות חשובות שלו בענין העירוב בעיר אנטווערפן, ואם הם נכונות, לכאורה יש ראי' גדולה למה שכתבנו באור ישראל גליון כ', דלא בעינן ששים רבוא על הרחובות אלא עיר שיש בה ששים רבוא, וכמו שכתוב במשנה ברורה סי' שמ"ה סקכ"ד, דחפש בכל הראשונים העומדים בשיטת זו ולא נזכר בדבריהם רק שיהיו מצויים ששים רבוא, וא"כ בברוקלין שיש ה' פעמים ששים רבוא, ודאי לפי דעת הגאונים האלו, החזון נחום והכלי חמדה, אסור לעשות עירוב, דאפילו באנטווערפן היו אוסרים אילו היו שם ששים רבוא.

עוד מבואר דלא רצו הגאונים אלו לסמוך על שאר קולות דרשות הרבים בעי מפולשת ומכוונות משער לשער או שרחובות שלנו בנוי בבתיים, דאי' למה היו צורך לספור כלל מספר הדרים, אלא ודאי דאי אפשר לסמוך על היתירים אלו וכמו שביארנו שם.

בכבוד רב,

נפתלי זאב גנצבי

בענין עריכת הסדר מבעוד יום

לכבוד מערכת אור ישראל שיחיו

בקשר למש"כ הרה"ג ר' חיים שלום דייטש בגליון כ"ג בענין עריכת הסדר מבעוד יום ע"י שינוי הסדר דהיינו להתחיל משולחן ערוך, עיי"ש.

הראני ח"א דאכן מצינו מקור לזה שמתחילין הסדר מבעוד יום ואח"כ ממשיכים בד' כוסות ואמירת ההגדה וכו', והוא במדרכי (פרק ערבי פסחים בסדר של פסח) וז"ל: "בימים שהיו עושין הסדר אחר סעודתן, ולכן לא היו צריכים אלא מצה אחת

וזה מיהא בעינא לברורי למה נענשו אנשי אלכסנדריא (כמובא בסוכה נ"א ע"ב) לדעת הרא"מ שהביא הריטב"א על מה שחזרו למצרים וכי ממש בדרך שיצאו חזרו (וכמוש"כ בהמפרשים על היראים דלכך נתפרטו כל הנסיעות בסו"ס במדבר כדי שנסע מהו האיסור) וכי הלכו דרך כל המ"כ חניות והסעות של ישראל בצאתם ממצרים.

שמואל ישעי' יפה

בענין עירוב בבארא פארק

לכבוד חברי המערכת קובץ אור ישראל

ראיתי בגליונכם מחודש תשרי שתא זו [מספר כ"א] דף רס"ז מהרה"ג ר' נפתלי גנצבי שליט"א ר"מ בישיבת חתן סופר ברוקלין, פלפול ארוך בענין גדר "ששים רבוא" שהוא לאו דוקא, אלא מספר גדול ונדמה לס"ר ג"כ הוי די עיי"ש באריכות ואכמ"ל, ממילא מסיק דבארא פארק הוא ג"כ רשות הרכים דאורייתא וצריכים דלתות דוקא.

ולא זכיתי להבין, אנו בני אנטווערפן – בעלגיא, אשר הוא ידוע מן העיירות הגדולות אשר הטלטול מותר בה על ידי עירוב כמעט מאה שנה, וזה לך השתלשלות העירוב בעירונו אנטווערפן.

העירוב הועמדה והותקנה בשנת תרס"ב ע"י הגאון ר' שלום איטשע שטערנבערגער זצ"ל דומ"ץ בקהילת מחזיקי הדת כהסכמת הגאונים הרה"ג ר' נחום וויידנפעלד אב"ד דאמבראווא זצ"ל והכלי חמדה זצ"ל, (ועי' בשו"ת אמרי יושר ח"א סי' ב' תשובה להנ"ל בענין היתר העירוב באנטווערפן, וכן בשו"ת אבני נזר או"ח סי' רצ"ג).

ואדני ההיתר היתה אחר שסוכם ע"י עסקנים וע"פ רשימת השלטונות שאנטווערפן העיר אין בוקעין בו ס' רבוא, אפילו אם נחשב ונצרף היושבים בבית יחד עם כל המסתובבים ברחובות העיר יגיע החשבון רק לסך חמש מאות אלף איש ואף דאח"כ איחדו השלטונות את העיר על כל פרכריה וצרפו אליה את כל השכונות הקטנות אשר מסביב לה והכל בשם אחד יכונה "אנטווערפן", מ"מ סביב העירוב במרכזה אשר אחינו בני

שם וצ"ע. ועכ"פ לדבריהם שנתגייר ממש ליכא מקור שכן הוא אף בברכת גוי דהא גס ארונה היה ישראל ומשמע שם שכשבירך לדוד כבר היה גר. אך לנצי"ב ל"ק דלהדיא בגמ' שם שהיה רק תושב.

אמנם יל"ע דשמא דוקא גר תושב שקיבל ע"ע לקיים מצותיו הוא דאמרי' דאל תהי וכו' דהא אכתי לא עובר על דתו אך סתם גוי שעובר על מצותיו וכבכ"ק (ל"ח.) ובע"ז רפ"ב (כ"ב.) ושם לקמן (כ"ו:) בתוד"ה "ולא" ועוד, לא אמרי' שאל תהי וכו' ומהו שכ' הנצי"ב שכן הוא בסתם גוי. ואפשר שהענין שאכן מתקיים אף בהדיט כדאי' במו"ק (י"ח.) "שברית כרותה לשפתים" וגלמד שם מאברהם ע"ה שאמר ונשתחווה ונשובה אליכם יעו"ש ונתקיים לטובה והא אאע"ה לא נחשב ישראל ואפ"ה התקיים אצלו אמרי' שפתיו וא"כ ה"ה בעלמא ואע"פ שלא היה הדיט וקיים אף לכל התורה כולה וכביומא (כ"ח:) מ"מ הא למדים מזה לכל בני אדם שברית כרותה וכו' והיינו שיש כח לדיבור האדם וא"כ אף בכ"נ אמרי' שברית וכו' ולכן אף אל תהי ברכתם וכו', אך יל"ע דשמא דוקא בב"נ שמקיים דתו וכאברהם ע"ה הוא דאמרי' דברית וכו' אך בגוי בעלמא לא, וא"כ יל"ע מנין שאל תהי וכו' אף בגוי בעלמא.

הרב יהודה קול, סול פנינו בנ

בענין הליכה בחזרה למצרים

בגליון כ"ב טבת תשס"א עמד שם כותב אחד שיחי' ע"ד מש"כ ריטב"א ז"ל בשם הרא"מ בסופ"ג דיומא דמה דאסור לחזור למצרים הוא רק בדרך שיצאו ישראל ממצרים, ומקורו מיראים ס"י ש"ט ואכמ"ל, והעיר מקרא מפורש בסדר כי תבוא (כ"ח, ס"ח) והשיבך ה' מצרים כאניות בדרך וגו' ע"כ השאלה הנשאל שם.

ואומר אני "ויען יונתן את שאול נשאל" והוא שם על אתר בתרגום יונתן בן עוזיאל שכתב זה הלשון ויגלינכו מימרא דה' למצרים באלפיא בגו ימא דסוף וכו' ע"כ לשונו הרי דקא מדגיש כדברי הריטב"א גופא דדוקא דרך ימא סוף הוא דנאסר דברוך הזה יצאו ול"ק כלל על הריטב"א לדעתי.

(כ"ג.) ושם (מ"ה.) דעכו"ם הבא על כת ישראל הולד כשר וכברמכ"ם כפט"ו דאיס"ב ה"ג ואף לתוס' שם דגרס ר"י שהולד ממזר מ"מ דין ישראל יש לו נוידידי הגר"ר נוסכיום נ"י העירני לרש"י בפ"ק דר"ה (ד.) בד"ה "כלכתא" שכ' גבי דריוש שאסור לו לבוא על בהמה דב"נ הוזהר ע"ז ומה צריך לזה הא הוי אימו ישראל וצ"ע ויעו"ש לעיל (ג:) בתוד"ה "שנת" דלתירוצ' א' היו ב' דריוש והדריוש הנזכר בגמ' שם היה דריוש הראשון ולא היה בן של אסתר ואכן היה גוי גמור, אמנם רש"י כ' שם להדיא בד"ה ויבא, דהדריוש שנזכר שם בגמ' היה אחר אחשוורוש וכו' והוא לכו"ע היה בנו של אסתר וא"כ לרש"י דאיירי שם בישראל צ"ע שכ' שנאסר לבוא על בהמה כב"נ.]

אמנם יעו"ש בדניאל (פ"ו פ"א) כאבן עזרא דהיו ב' דריוש והדריוש הנזכר שם שבירך לדניאל היה דריוש המדי — הראשון ולא בנו דאסתר וא"כ איירי שם בגוי גמור וממנו נלמד שאל תהי וכו'. וכן ארונה היבוסית שהיה גוי וממנו יש ללמוד כן הוא אף בברכת גוי, ויעו"ש בפ"ב דע"ז (כ"ד:) א"ר נחמן ארונה גר תושב היה וברש"י כ' שקיבל שבע מצות ב"נ וכו' וצ"ע מרש"י בגיטין (נ"ז:) בד"ה גר ומרש"י בסנהדרין (צ"ו:) ומרש"י בערכין (כ"ט.) ד"ה "איך" ועוד איכא רש"י בזה ואכמ"ל וא"כ לא היה כגר בעלמא שהוי כקטן שנולד וישראל גמור אלא הרי הוא כגיתו רק יש לו כמה דינים דלא כשאר ב"נ וכגון שצריך להחיותו וכב"ע"ז (ס"ה.) ועוד.

והנה בשמואל ב' (כ"ד, ט"ז) כ' במצודת דוד בד"ה "היבוסית, מבני יבוס וארז"ל שהיה גר צדק" וכן ע"ש במצ"ד לקמן פכ"ג וה"נ יעו"ש ברלב"ג בפ"ח שכ' "וידמה שארונה היבוסית נתגייר ולזה נשאר בירושלים עם ישראל" וכו' אמנם זה תמוה דלהדיא אי' בע"ז שם שרק היה "גר תושב" ואין זה נקרא "גר צדק" כלל וכבערכין ספ"ח (כ"ט.) וברמב"ם בפ" דעכו"ם ה"ו יעו"ש ולא אמרו חז"ל בשום מקום שהיה גר צדק אלא גר תושב, וצ"ע. ומש"כ הרלב"ג שלכן נשאר שם בירושלים אינו בהכרח שהיה גר צדק דמספיק בשקיבל ע"ע שיקיים ז' מצות ב"נ שישאר

נזר התורה

זריזות מציא לידי נקיות, נקיות מציא לידי פרישות, פרישות מציא לידי עברה
עברה מציא לידי קדושה, קדושה מציא לידי ענוה, ענוה מציא לידי יראת חט
יראת חטא מציא לידי חסידות, חסידות מציא לידי רוח הקודש, רוח הקודש מציא לי
תחיית המתים, וחסידות גדולה מכולן, שנאמר 'אז דברת בחזון לחסידך' ו
ענוה גדולה מכולן, שנאמר 'רוח כ' חלקים עלי יען משח כ' אותי לבשר ענו
אמר רבי פנחס בן יאיר: תורה מציא לידי זכירות, זכירות מציא לידי זריזו
זריזות מציא לידי נקיות, נקיות מציא לידי פרישות, פרישות מציא לידי עברה
עברה מציא לידי קדושה, קדושה מציא לידי ענוה, ענוה מציא לידי יראת חט
יראת חטא מציא לידי חסידות, חסידות מציא לידי רוח הקודש, רוח הקודש מציא לי

בטאון בית היוצר הגדול לתורה וחסידות 'נזר התורה'

לחידושי תורה, הלכה ומנהג, פרקי הגות ונתיבות דעת

ובירור מקחם של רועי הדורות, תורת רבותינו מאורי החסידות לדורותיהם

יראת חטא מציא לידי חסידות, חסידות מציא לידי רוח הקודש, רוח הקודש מציא לי
תחיית המתים, וחסידות גדולה מכולן, שנאמר 'אז דברת בחזון לחסידך' ו
ענוה גדולה מכולן, שנאמר 'רוח כ' חלקים עלי יען משח כ' אותי לבשר ענו
שנה חמישית, גליון ג (יא) * מנחם אב תשס"ה

הזכר התורה

בטאון בית היוצר הגדול לתורה וחסידות
"נזר התורה"
אשר בעיה"ק ירושלים ת"ו
לחידושי תורה, הלכה ומנהג, פרקי הגות ונתיבות דעת
ובירור מקחם של רועי הדורות,
תורת רבותינו מאורי החסידות לדורותיהם

ירושלים

חודש מנחם אב ה'תשס"ה

תוכן הענינים

ה	עירוב ע"י עמודי חשמל וטלפון	בית נכת	הגה"ח רבי אריה צבי פראמער זצ"ל
טז	הוספה לדברים הג"ל		הרב פנחס קורנפלד

כ	אמרות קודש	ליסרים תושיה	כ"ק אדמו"ר זצללה"ה מסאטמאר
כח	חתימת הגאולה ע"י דרך הבעש"ט הק'		כ"ק אדמו"ר זצללה"ה מביאלא

ל	ברכה על פירות מבוסלים בתוך הסעודה	שער בת רבים - שיערי הלכה	כ"ק אדמו"ר משומרי אמונים שליט"א
---	-----------------------------------	--------------------------	---------------------------------

לג	ביסודי התפילה, גדריה ומקומה	ראש הישיבה	הגאון החסיד רבי נחום רוטשטיין שליט"א
ע	טעה ובירך על תפילין דר"ת	הג"ר משה דוד אסטרייכער זצ"ל	הג"ר אברהם שלמה כ"ץ זצ"ל
פז	טרסור שהעביר כספים ולקח אחוזים לעצמו	הג"ר אלי' כ"ץ	הג"ר אלטר אליהו רובינשטיין זצ"ל
צג	הרחבת הדברים בהנ"ל	הג"ר יחזקאל ראטה	הרב יחיאל וידר
קב	לצאת מביהמ"ד לנטילת ידי הבהנים	הרב שלמה דוד קליין	
קד	אופן עשיית האהל להוליך המת ע"י מטוס		
קח	חלוקת ההוצאות בבית המשותף		
קטז	בדיני רפואה בשבת		

קכג	שטר חוב הנמצא ביד השליש	עלי נהר	הגאון רבי חיים סתהון זצ"ל
קכו	ברין חילול ופריז הקדשות וקונמות		כ"ק אדמו"ר מוהר"א קאפף זצללה"ה
קלב	בשמעתתא דהכנה ומוקצה		הג"ר יהושע סג"ל דייטש זצ"ל
קלז	בשיטת התיבות בגדרי נאמנות שליש		הרב שמעון מן
קמט	זמן קריאת שמע של ערבית		הרב מנחם קאהן

קנב	במחלוקת שבין הנגלה והנסתר, הלכה כמי	חקור דבר	הג"ר רבי יוסף ליברמן
קנד	מנהג ק"ק אלג'יר כשיטת ר"ת		הרב חיים פנחס בניה
קנז	'זכרנו לברכה' על אדם חי		הרב ישראל רנדורביץ
קסט	בירור בענין אמיתות הגורלות		הרב חיים המאירי
קעז	ישראל אינם בטלים בע' אומות		הרב שלמה יואל משי-זהב
קפו	מאימותי הניחו בני תפילין		הרב ראובן רובינסקי

קפח	רחיצה בערב שבת חוץ	אהל מועד - עניני בית הבחירה, גלות וגאולה	הגאון רבי יעקב שור זצ"ל
קצ	אין שבות במקדש		הרב מנחם מענדיל גייגר
רב	ירושל שלישית בימות המשיח		הרב אלימלך ויינברג
ריב	קדושת בית מקדש מעט		הרב יהושע עזריאל זילברברג
רטז	גמילות חסדים מקרבת את הגאולה		הרב יהודה לייב טאוב
ריט	מאמר בכד ה'		הג"ר שאול ח. רוטנברג
רלד	קדושת ירושלים, וחורבנה על ביוק ת"ח		

הגדה

חברי המערכת:
הרב יוסף ויסמן
הרב יהודה לייב

המערכת:

ת"ד 76320 - פ.ד.ב.
ירושלים 91561
טל - 02-6541144
פקס - 02-6541155

הערות אהל מועד

הרב דב ארזן

הרב שלמה י.מ. בלום

הרב יהושע עוזיאל זילברברג

רמה

עבודת כ"ד משמרות כהונה ולויה בביהמ"ק

בדברי הגמ' דביקש רבי לעקור תשעה באב / בדברי ר' יוחנן שהיה קובע התענית בעשירי דרובו של היכל נשרף בו / בדברי הירושלמי דרבי עסק במגילת קינות בתי"ב שחל בשבת / למה אין בן דוד בא בשבתות וי"ט הוא יצלו רבים על ידו

בענין דרישה לבית המקדש / צביעת אמה על אמה זכר לחורבן / קדושת בית המקדש כחורבנו

קִבְצָא עַל יַד יְדֵבָה - תמיהות הערות ותגובות לגליונות קורמים

רנה

הרב מרדכי שמואל לוימר הי"ד

הרב שמואל יעקב אברהמי

הרב שלמה אלברט

הג"ר שמאי קהת הכהן גרוס

הג"ר אפרים גרינבלט

הרב ישראל יצחק הייבלום

הרב אברהם חיים הרש

מרדכי רוד זויבלר

הרב חיאל מיכל טרעגער

הרב יהודה לוי

הג"ר שמואל אהרן לירד

הג"ר מאיר מאוזן

הרב אורי אהרן מור יוסף

הרב יהושע מונרשיין

הרב אהרן פרדמן

הג"ר יוסף בנימין צרפתי

הרב ל. קגן

הרב יהודה קוק

ישראל קלוזנער

הרב גמליאל רבינוביץ

הרב ראובן רובינסקי

הרב אשר אנשיל שוורץ

הרב יוסף שוק

הרב ש.ר. שטיין

הרב שמואל שטרנפלד

הג"ר אליהו שלזונגר

הרב נתן שער

הרב יהושע עוזיאל זילברברג

הרב בנימין שפיגל

הערות בהל' מוקצה

צדקה מכפרת על מזיד

לאו דלא ישיב העם מצרימה / ר"י ענגיל היה מחזיתו של אמרור מפילוב

עושר ולא נתן מעשר / מעין ג' לענין מאה ברכות / בגדר תקנת השבים

שכח לכתוב ק' ביקנינא' בכתובה

והערב נא - עריכות התורה / ספיית איסור לקטן במצוה מדין חינוך / תפילת הדרך לשלוחי מצוה

מעלת פירות ארץ ישראל / אכילה קודם שנתן לבהמתו / בגדר תקנת השבים / לצאת ידי"ח ק"ש בת"ת

תרומות ומעשרות בזה"ז

הזכרת שם ירחמנא' בלימודו / הגבהת הידיים בברכת כהנים / ציור צורת הלכנה בצבע / ברכה אחרונה לכזית מו' מינים וב' חצאי זיתים אחרים

להמתין לרב המסיים אמירת 'עשה שלום'

קריה"ת דפר' כי תשא / האומר דבר בשם אומרו / שיחת חולין / נקצר העומר שלא כמצותו / קימה בפני זקן בשעת הלימוד / צדקה כשמוכין לתועלת / ביטול חמץ / קימה והידור בבית המדרש / מצות תמימות כספירת העומר / באמירת 'לא תשא' הודיעו העולם

שומר מצוה לא ידע דבר רע / את צריכת לי עד מ' שנין / ר' שלא שמעו קריה"ת מוציאין ס"ח בשבילם

שיירה והלל ביציאת מצרים / מצות סוכה דר' מינים כמדבר

תורה לשמה

שכח לברך ברכה"ת אי יצא באהבת עולם

סנפיד וקשקשת בנימ' ד' מאות / כינוי אמוראים ע"פ חידושי שחידשו

בגדר תקנת השבים / מעין ג' לענין מאה ברכות / מצות ישוב אי"י ע"י הליכת ד' אמות

ללמוד אצל ריח רע שאין לו עיקר / להפסיק בשמו"ע לריח רע שאין לו עיקר / להכניס כלב של סומא לביהכניס / בגדל מעלת חובת החזרה שלא ישכח לימודו

חוקה בפרה אדומה ובשאר מצוות / לשמה במצות מכונה

נותן צדקה להתגדל אם מקבל שכר / קימה בפני רבו כשקורא קרי"ש / חתן אם יכול לברך בעצמו שבע ברכות

מכירת חמץ בער"פ שחל בשבת

שלוחי מצוה אינם ניוקים במקום דשכית הויקא ובמצוה קיומית / איך מהני כפיה במצוות הא מצוות צריכות כוונה / איסור שומע כעונה כאיסורים / האם מותר לכזין בעשיית מצוה לשם שמים ולשמו / מצות צדקה כשנותן לאדם שאינו הגון / קימה בפני ת"ח בשעת קרי"ש / הטעם שתקדו ר' כוסות כפסח / מדוע אין מברכים על מצות תשובה

דברים שבלב

ערכות לימוד התורה

כדיקה מתולעים

אם חובת ברכה"ת היא על העולה

השותה מים לצמא

תשובה להג"ל

השח דברים בטלים אי נפסל לעדות

ויראם אִם כָּל בֵּית נִכְתָּה (מלכים ב' כ"ג) - בית גנזיו של בשמים (רש"י ישעיהו לט ב)
...שהאוצר ובו השמן הטוב יקרא על שמו שהוא מכחר הסגולה (רמב"ן שמות ל לד)

הגה"ח רבי אריה צבי פראמער זצ"ל מקוז'יגלוב בעל "ארץ צבי"

לפינו תשובת כתב ידו של הגה"ח רבי אריה צבי פראמער הי"ד אבד"ק קאזענעלוב בעמח"ס שו"ת ארץ צבי (דאך אודותיו בקובץ 'נוד התורה' ד', כסלו תשס"ג), אשר נכתבה במענה לשאלתו של רבי אברהם מאיר גיסלר זצ"ל אבד"ק סוסנובצא "אודות העירוב בעירו, שהיה שם עירוב טוב שנעשה כדת ונלקח משם ע"י השלטונות, ולא מצאו שום דרך לתקן עירוב אחר אלא ע"י צירוף עמודי וחומי הסלפון, והחומים היו חלויים על גביעים התחובים בצד העמודים סמוך לראשן ולא למעלה בראש עובי העמודים כזה פ' תשובה נוספת אשר שיגר אליי בהאי עניינא אבדה כפי הנראה במשך השנים, וחבל על דאבדון.

תודתנו להנהלת 'הארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי' אשר מסרו בידינו העתק כת"י זה (מספרו p 233/12) ובאדיבותם נתנו לנו הרשות לפרסמו עלי גליון.

המבוא, ההערות ומדאי המקומות נערכו ע"י חבר המערכת הרב יוסף ויטמן שי'. להשלמת הדברים צירפנו בסופם אגרת אשר קיבלנו מאת הרב פנחס קורנפלד שי' מאנטווערפן מח"ס רחובות העיר בה עומד הוא על נקודה חשובה מהנכתב כאן. תש"ח לו.

תיקון עירובין

בסוסנובצא

מבוא - עירוב ע"י עמודי חשמל וטלפון

בין שלל הרעיונות והפתרונות לסוגיא הסבוכה של העמדת עירוב כשר, היה הרעיון של שימוש בעמודי החשמל והטלפון והחומים שמעליהם לצורך העירוב, הן מפני החסכון בהעמדת עמודים וחומים מיוחדים לצורך העירוב והן מחמת רדיפת השלטון או שאר שונאי ישראל שמנעו את הצבת עמודי וחומי העירוב. ישנם כמה צורות ואופנים לגביהם דנו האחרונים האם אפשר לעשות בהם שימוש לצורך העירוב.

צורת הפתח מן הצד

ברוב עמודי החשמל המצויים בזמנינו מתוחים החומים על העמוד מן הצד מתחת למבודדים כזה פ', ובהם הרחיבו האחרונים לדון לגבי כשרותם לעירוב משום צורת הפתח מן הצד, דאיתא בעירובין (ק"י יא): דצורת הפתח מן הצד לא מהני¹, וע"ז מביא בשו"ת תפארת אדם (להגרי"ל אסערייכר ז"ל מעשומפא) שאמור לו הגה"ק רבי יואל מסאטמאר זצלה"ה שאין בידינו להקל בזה².

1. בשו"ת בית שלמה (או"ח סי' מא) פוסלם לעירובין משום דהוי צורת הפתח שעשאן מן הצד ואמר רב חסדא בעירובין (יא) שלא עשה ולא כלום, וכן קי"ל בשו"ע סי' שסג סעי' יא, וכן דעת האבני נוד (או"ח סי' רצו).

אולם בשו"ת שואל ומשיב (מהר"ק ח"ב סי' פח) מתירן לצורת הפתח כשאי אפשר בענין אחר, וז"ל: "ואף דצורת הפתח שעשאן מן הצד אינו מועיל, היינו משום שעשה מעשה להיפוך ועשאן מן הצד דגלי אדעת' שלא עשאן לשם צורת הפתח [שצריך להיות המשקוף על המזווח], אבל כל שנעשה מאליי או לסיבה אחרת פשיטא דאינו פסול", עכ"ל.

ולצורך זה מצאו פתרון להכשיר ע"י העמדת לחי תחת החוט, שכזה האופן אינו מן הצד אלא על גבי ממש. ואף שבפמ"ג¹ מפקפק בזה דכל דלא נעשה הלחי לשם עירוב צריך דוקא שיגע החוט בעירוב, מכיל מקום לא חששו האחרונים לדברי הפרמ"ג בזה⁴, וגם בעיר ווארשא (בזמננו) העמידו קנים תחת חוטי הטלגרף בכדי לצרפן לעירוב, והסכימו על כך גדולי הרבנים דשם, אף שחלקם כתבו שאין צורך בהעמדת כל הקנים, וכדלקמן.

ובשו"ת תורת חסד מבאר על פי דברי המקור חיים בקונטרס חיקון עירובין (הנרפס בסוף ספרו) שכ' דאע"פ שצורת הפתח שעשאן מן הצד לא עשה ולא כלום, מכל מקום אם חקק בתוך הקנים וכרך החבל על גבו כשר ואפילו אם הקנים יוצאים למעלה מן החבל חשוב נמי המשקוף על המזווחת וכל יתר כנטול דמי, ולמד התורת חסד דהוא הדין בנידון דידן דכיון דהם קבועים בתוך העמודים הרי הם כעמוד עקום קצת דכשר, והביא בשם ספר הישר לר"ת (סי' רפו) דסובר שבמשכן הו"ל שפיר דין צורת הפתח ובכה"ג לא הוי כצורת הפתח מן הצד, וכן פסקו בשו"ת מאמר מרדכי (סי' לא), מהרש"ק מבראדי, שו"ת מהר"י אשכנזי (או"ח סי' כו), שו"ת נפש חיה להגאון רבי חיים אלעזר וואקס זצ"ל (סי' לד לה), נכתב השואל הרה"ג רבי אברהם מאיר גיטלר זצ"ל אבד"ק סוסנובצא בקונטרס מיוחד (בכת"י) שכתב לידידו המו"צ דשם הרה"ג מו"ה לייב ענגלארד זצ"ל, בענין העירוב בעירו שנידון כחשובה שלפנינו, שלפי הנראה משו"ת נפש חיה הו"ל לא דחה הגאון מקוטנא וצלה"ה את מה שכתב חתנו הגאון בעה"מ הנפש חיה הו"ל שיש לומר שהיחד התחוב בעומק הקנה הוי כאילו מונח על החקק דלא נחשב כצורת הפתח מן הצד אע"ג שהוא יוצא למעלה מן החוט והוא לא פקפק אלא ע"מ שהטלגרף נעשה לשם דבר אחר לא לצורת הפתח וכפי שיתבאר לקמן. שו"ת מחזה אברהם (להרה"ג ר' שמואל יעקב רבינוביץ זצ"ל אב"ד סאפטאקין, או"ח ח"א סי' קנה ב), ושו"ת חסד לאברהם (סי' ט).

ובשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' קסב וח"ב סי' קמט ובאורחות חיים ספינקא סוף סי' שסב) כתב להתיר בשעת הדחק גדול לצרף הטלגרף לעירוב אף שהיחידות תקועות כהעמודים מן הצד, ובקובץ שערי תורה (שנה יד חוברת ד) כתב הרה"ג ר' יוסף שלום פייגענבוים מלאקאטש שכבר פשט ההיתר בטלגרף אף בלי העמדת לחי תחתיהם מהטעם הנפש חיה כיון שהם חקוקים בתוך העמודים והוי כענף היוצא מן העץ, ועיין גם בשו"ת יהודה יעלה (או"ח סי' צ), שו"ת מחזה אברהם (או"ח סי' יג), שו"ת דברי מלכיאל (להרה"ג ר' מלכיאל צבי טננבוים זצ"ל, ח"ג סי' טז) ושו"ת מנחת יצחק ח"א סי' נט.

2. וזה תוכן דבריו שם בח"ב או"ח סי' כא: "בכאן מצאתי מקום לדבר במה שדיברתי עם אדמו"ר הגה"ק ר"י ט"ב בן הגה"ק בעל קדושת יו"ט זי"ע, בדברי הגאון מהרש"ם שמקיל לצרף הטלעגראף עמודין במקום צורת הפתח וכן הרב הג' הו"ל מקיל כמה פעמים נגד השו"ע עפ"י דעת ר"ת בספר הישר והאשכול וכמה קדמונים, ואמר לי הרב הגה"צ ר"י שליט"א האבדק"ק קראלי שאין בידינו להקל נגד השו"ע וכל דעה שלא הוכחה בשו"ע אין לצרף אפילו לסניף, ואני אמרתי לו עפ"י דעת הגהות שו"ע (חור"מ סי' כה וש"ך יו"ד סי' רמב) הלכה כראשונים היכא שלא ראו אותם האחרונים, ודוקא אם מובא בבית יוסף והכריע דלא כמותם אז דוקא אין הלכה כראשונים, אבל אם לא הוכח בבית יוסף כלל אפשר לומר אולי אם ראו אותם בעלי השו"ע היו פוסקים כמותם, והוא השיב לי אדרבה טפי גרע טובא כאם לא הוכח בבית יוסף ש"ל שהם בטעות ולא מר בר רב אשי חתום עלי וכו", עת"ד, ועיי"ש שהאריך התפארת אדם לצודד להקל בזה ובפרט בעירובין דרבנן.

3. סי' תר"ל א"א סק"ב.

4. בפרמ"ג סי' תר"ל בא"א סק"ב הוכיח דבטובה כל שלא נעשה לשם כך צריך ליגע דוקא אע"ג דבעלמא כשהוא נעשה לשם צורת הפתח א"צ ליגע, ולפ"ז בחוטי הטלפון שאינם נעשים לשם צורת הפתח לכאורה צריך שיגעו דוקא. אך השואל (אב"ד סוסנובצא) בקונטרס הו"ל כ' שהסברא נותנת שחילוק זה לא שייך לומר אלא רק גבי סוכה, דבסכך אם אין הטפח והקנה מגיע לסכך לא ניכר הצורת הפתח כלל מכיון דהסכך לא נעשה לשם צורת הפתח כלל כי אם לסכך הסוכה וקאמר שפיר שאין סוף הסכך מציל בסוכה משום דלא נעשה לכך, אבל בעלמא אין שום סברא כלל לחלק בכך שמכיון דקיימא לן דאין צריך ליגע מה לי אם הקנה העליון נעשה לשם צורת הפתח או לא, וכיון שגם צורת הפתח הנעשה מאליה כשר, ממילא גם אין צריך ליגע ככל שאר צורת הפתח, וכתב דבאמת לא ראה לשום אחד מהמחברים שחששו למש"כ הפרמ"ג בזה.

וכן כתב הגר"ע גרודזענסקי זצ"ל מוילנא בשנת תרמ"ח במכתב⁵ אודות העירוב בפאריז, שבא בדברים עם מרן החו"א זצ"ל ועם אחד מגדולי הרבנים המשגיח על העירובין בוילנא והחליטו להסכים להקל לסמוך על צורת הפתח של חומי הטלגרף העשויים כהלכה ואינם מן הצד.

בהעמדת הלחי תחת החוט, יש מהאחרונים⁶ שכתבו שדי להעמיד לחי אחד תחת החוט שבעמוד הטלגרף הראשון ולחי נוסף תחת החוט שבעמוד הטלגרף האחרון, ואין צורך להעמיד לחי ליד כל עמוד ועמוד, משום דעל ידי העמדת שני לחיים אלו נעשה צורת הפתח רחבה מאד, והעמודים שבתווך אינם מפריעים ונחשבים הם למחזיקי חומי המשקוף. וכן עשה בעצמו כ"ק אדמו"ר בעל השפת אמת וצללה"ה מגור⁷.

ובמקומות שהחוט מתעקם משום שעמודי הטלגרף עומדים בצורה סיבובית או בזוית כזה Δ וכדומה, יש שחששו⁸ להעמיד בכל מקום העקים לחי נוסף, דפתח עקום לא הוי צורת הפתח, וכתב בשו"ת תירוש ויצהר⁹ דלפ"ז במקום שעמודי הטלגרף מקיפים את העיר בצורת ריבוע כזה $\square$ צריך להעמיד צורת הפתח בכל תחילת צורת הפתח כיון דאין יכול לראות משם את הפתח הראשון.

ואף במקומות שחלק מהעמודים נמצאים בחצרות מוקפות כתב בשו"ת מחשבות ישראל¹⁰ דכיון שהראשון והאחרון אינם במוקף מהני, ואף להגאון מקומנא שמחמיר להצריך לחי במקום ההולך בעקמימות בזה כיון דעיקרי המוזוות אינם מן המוקף ליכא למיחש.

5. נדפס בהמאור חודש טבת תשכ"ב, בהפרדס (חוברת ד שנה לו) ובסוף קונטרס עירוב והוצאה להרה"ג ר' יהושע סיגל זצ"ל.

6. מחשבות ישראל להרה"ג ר' ישראל יעקב וואלפיש זצ"ל בקונטרס תיקוני עירובין חשש יא אות מט, וכן הנהיג הרה"ג רבי יהודה לייב גרויבארט אב"ד טורונטו בעירו כפי שכתב בספרו חבלים בנעימים (א"ח ס"י יד עמ' 26) שהעמיד לחי א' מקצה הרחוב מזה ולחי בקצה הרחוב מצד השני כיון שאין שיעור לצורת הפתח, ובתשובה מבעמח"ס נפש חיה הנדפסת בספר מחשבות ישראל (שם) הביא שמו"ה יוסף בער העמיד כוואראש תחת החוט ליד כל עמוד לחי שלא יהיה צורת הפתח מן הצד, וכתב לחלוק עליו שאין לחוש לזה ודי שיהיה לחי אחד מכאן ולחי אחד מכאן, ועיין בשו"ת שערי ציון ח"א אות א-ד, ולקמן במכתב הרב פנחס אליקים קורנפלד שי' מאנטורפן.

7. כן הביא בספר טהרת ישראל (לרבי ישראל יצחק יאנובסקי זצ"ל, ח"ב קונטרס התשובות תשובה א), וכתב שהתיר כן לצורת הפתח בעיר פראג וכן המנהג במעזריטש.

8. בספר מחשבות ישראל בקונטרס תיקוני עירובין (שם עמ' לה) הביא ששמע כן בעצמו מהגאון בעמח"ס נפש חיה דחותנו אבד"ק קוטנא בעמח"ס ישועת ישראל חשש לזה, והביא הנפש חיה בתשובה הנדפסת בספר מחשבות ישראל (ס"י ב עמ' מב) את דעת חותנו וכתב דאף שלדינא אינו מסכים לזה ולא מצאנו כזאת, בכל זאת כל שאפשר שיועמד לחי אצל העקמימות שיהיה צורת הפתח בשוב טוב יותר, ובספר מקץ נרדמים (עמ' צג) נוקט להקל בזה, ועיין בכיארור הלכה (ס"י שסד ד"ה דינו וד"ה וצריך) ובשער הציון שם מש"כ בזה ובשו"ת זקן אהרן (ח"א ס"י ב וח"ב ס"י י"ט).

9. תשובה זו שלח בעמח"ס שו"ת תירוש ויצהר הרה"ג ר' צבי יחזקאל מיכלזון זצ"ל בשנת תרמ"ח להרה"ג יודא אריה פליישער מו"ץ בדבארזין ששאלו אודות העירוב בעירו וכתב שאת תשובה זו כתב יחד עם מחותנו הגה"צ ר' יוסף לוינשטיין אבד"ק סעראצק הרכה שנים קודם לכן אודות העירוב בעיר גויארק ונדפסה בספרו סוף סי' ע"ג, וכן הובאה בסוף קונטרס עירוב והוצאה להרה"ג ר' יהושע סיגל זצ"ל.

10. שם (אות עב - עו), עיי"ש שהאריך לדון בזה בכמה אופנים.

וכתב עוד ¹¹, שאת הלחי אין צורך לכוון דוקא תחת החוט, אלא יכול לכוונם גם תחת היתד הבולט או המבודד, דהיתד המבודד והחוט הכל נחשבים לקנה שלמעלה ¹².

אך בהרכבה מקימות מעו בזה בכיוון הלחי, שהיה נראה להם שהלחי הוא מתחת החוט כשלמעשה נטה החוט הצידה שלא מעל גבי הלחי, וכפי שכותב בעל המנחת יצחק ¹³ כי הבי"ד בעירו גראסוורדיין ובראשם חותנו הרב הגאון הגדול מו"ה ר"פ צימטמבויס הי"ד השתמשו בחוטי החשמל לעירוב וכדי שלא יהיה מן הצד הניחו תחת החוט לחי עבה קצת גבוהה עשרה טפחים, וכיוונו שיהיה מכוון תחת החוט, אך אחר כך חששו אולי אינו מכוון בדיוק תחת החוט מחמת הרחק גבהות החוט מהלחי, ולכן המציא למשוך חוט מן הקרקע על הקנה הגבוה שבו קבוע הברזל והחוט עד למעלה תחת הברזל ממש, וזה החוט הוי במקום הקנה שמכאן ומכאן.

מחמת חשש זה המציאו בעת האחרונה מכשיר מיוחד הנקרא "פלס לבדיקת חוט עירוב שבת", שהוא פלס שמועליו מותקנת מראה ומעמידים את הפלס על גבי הלחי וכשרואים על הפלס שעומד ישר והחוט משתקף במראה סימן הוא שהחוט עובר ממש מעל הלחי.

פתרון מעניין לגבי החוטים שתלויים על המבודדים שלא יהיה נחשב לצורת הפתח מן הצד מצא בשנת תשי"א תלמיד ה'אכני נזר' רבי אברהם אהרן פרייס זצ"ל אב"ד מורונטו לגבי העירוב בעירו ¹⁴, שצורת עמודי הטלגרף שם היתה כך, שבכל עמוד היו כמה שליכות לרוחב העמוד בולטות משני צדי העמוד לרוחבו, ועל כל שליכה ושליכה היו מחוברים כמה זכוכיות על יתדות, והחוט נמשכו על גבי הזכוכיות, והמרחק בין שליכה לשליכה היה פחות מג' טפחים, וכל השליכות ביחד היה אורכן יותר מ' טפחים כזה ¹⁵, ורצה לומר לבד משליכה לשליכה, על ידי צירוף כל השליכות שביחד יש בהם יותר מעשרה טפחים, ועי"ז כל השליכות נחשבות כגוש אחד ונמצא שהחוט העליון עומד ממש מעל לחי של עשרה טפחים דהיינו השליכות, וכיון דעומד החוט מעל עמוד עשרה טפחים של השליכות אין אנו נזקקים לעמוד הטלגרף ללחי אלא השליכות הם לחי בפני עצמם ואין חשש של צורת הפתח מן הצד ¹⁶.

11. שם אות מח.

12. ויש לעיין לפי דבריו שמועיל שהלחי יהיה תחת למבודד, בעמודי חשמל שכזמנינו שמתרחב העמוד למטה כזה ¹⁷ ויתכן שיש בו גובה עשרה טפחים מתחת למבודד שישמש העמוד לצורת הלחי והרי אינו מן הצד, וצ"ע. וכן יש לדון דמצוי שלעמודי החשמל צמודים חוטי חשמל רחבים מאד שעולים מלמטה למעלה ויש מעליהם ציפוי שעפ"י רוב רוחבם טפח ויותר כזה ¹⁸ ויתכן דאפשר לסמוך עליהם שישמשו ללחי תחת המבודד, וצ"ע.

13. ח"א סי' נט.

14. וכתב שעמודי הטלגרף שבעירו וכן בשאר עיירות שבאמריקה עשויים הם באופן אחר לגמרי מאשר נעשה לפנינו באירופה, ואפילו אלו המחמירים בטלגרף שלפנים יודו שהטלגרף של זמנו כשר בלי שום חשש כלל, נרפס בקובץ הפרדס שנה כה חוברת ד.

15. והקשה שם דבעלי הטלגרף אינם רוצים שהשליכות תהינה סמוכות אחת לחברתה, דוח יויק לטלגרף אם באמת נשלב את השליכות והחוטים שיהיו סמוכים זה לזה, ואם כן איך נאמר לבד שמשמעו שאנו רואים כאילו השליכות קרובות זו לזו נגד רצונם ודעתם של אלו שאנו זקוקים לרשותם ולרצונם, וביאר שם באריכות שלבוד אינו דבר שבסבא, אלא הלכה למשה מסיני, ובדבר שבא מהלכה מה לנו אם הבעלים מסכימים או מתנגדים הלא הלכה למשה מסיני אומרת שיש כאן

ונראה, שלפי זה בעמודי החשמל שבזמננו שהחומים תלויים תחת המבודדים במקומות שיש מבודדים תחת החוט העליון ואין בין מקום שנגמר המבודד העליון למבודד שמתחתיו ריוח של ג' כזה **F** אפשר לומר בזה לבד לצרף את כל המבודדים שתחת החוט העליון להי של עשרה טפחים, וממילא אין צורך להעמיד להי תחת החוט.

פתרון נוסף כתב בטהרת ישראל¹⁶, למשך הוט בעמוד הראשון של המלגרה מראש העמוד עד לקצה של המבודדים שמן הצד באותו עמוד שעליהם תלויים הוטי המלגרה וכן בעמוד האחרון לקשור כן ובוה לא היו צורת הפתח מן הצד כיון שהחוט נמשך מהעמוד עצמו והוא המשיך אחד עם הוטי המלגרה¹⁷.

משום הרואים

גם באופן שאפשר לסמוך על החומי החשמל לעירוב ע"י שמניה להי תחתיהם קיימת עדיין בעיה נוספת שמתחת לחומים אלו עוברים חומים נוספים ומבואר כמגן אברהם¹⁸ בשם הרא"מ ז"ל שצריך לשלוק קנה הפסול מפני הרואים, ובעמודי החשמל אי אפשר לשלוק את החומים התחתונים שמן הצד. אולם בשו"ת שואל ומשיב מקיל בזה במקום שאי אפשר לשלוק את החומים התחתונים כיון דהוא חומרא בעלמא¹⁹.

כשהחומים כפופים כלפי מטה

והנה בעמודים שהחומים עוברים ממש מעל העמוד אין את החששות האלו, ומצוי בזמנינו בעמודי מטה גבוה שלמעלה במרכזם יש חוט כזה **A**. אבל גם בחומים האלו שנמצאים מעל העמוד ישנה בעיה שהחומים אינם מתוחים ומכופפים כלפי מטה כזה **M** ויש דעות באחרונים שאין להשתמש לכתחילה בעירוב שכזה²⁰.

עמוד של עשרה טפחים ומעליו נתון משקף והיו צורת הפתח, וזה הוא כמו שעומדת לפנינו מחיצה שאין אנו צריכים לשאול הסכמתו של בעליה בכדי לצרפה למחיצה.

16. שם.

17. ועיין בשו"ת אמרי יושר (ח"ב סי' קל"ג) שהאריך לדון בזה ותלה זאת במחלוקת ראשונים.

18. סי' שסב סק"כ.

19. וזה תוכן דברי השואל ומשיב (מהדו"ק ח"א סי' רג): המעיין בהרא"מ (ח"ב סי' כו) יראה שמה שכתב שצריך לשלוק מפני הרואים אין הפירוש שאם לא ישלוק לא יכירו הרואים שהוא צורת הפתח מאחר שצורת הפתח צריך להיות המשקף מונח על המזוזה ולא מן הצד וצורת הפתח בעי היכר, דהא צורת הפתח הוא משום מחיצה ולא בעי היכר כלל, אלא שטעמו הוא כדי שלא יסכרו הרואים שצורת הפתח מן הצד גם כן כשר ויתירו לעתיד גם כן לצורת הפתח מן הצד, על כן כתב שיש להחמיר בזה ולשלוק קנה הפסול שלא יטעו להבא, וסיים שם בשו"מ שלכן כיון שאינו אלא חומרא בעלמא כשאי אפשר לשלוק כשר עיי"ש, ועי' ג"כ בשו"ת אבני נזר א"ח סי' רצ"ה שם, וכן כתב בחבלים נעימים א"ח סי' יד על פי תשובת ר"א מזרחי ח"ב סי' כ"ה, ועיין עוד בזה בשו"ת אמרי יושר (שם) ובשו"ת מחזה אברהם (שם) שצידדו להקל בזה, וראה גם בשו"ת זקן אהרן (ח"ב סי' י"ח) ובשו"ת קרן לרוד סי' ק"ה כתב דהא דחיישנן מפני הרואים הוא דוקא בצורת הפתח מן הצד שיטעו דמהני אבל כשהוא צורת הפתח מדינא אלא שמשמשין בה גם לצורך דבר אחר כגון בנידון דידן שמעמידים עליו פנס להאיר על הארץ אין קפידא דאטו הרואים יטעו שאין צריך חקיק עירוב דהא הכל רואים שעשו צורת הפתח בכל המקומות, עכ"ל, ובהמשך דבריו מחלק דזה דוקא לגבי העמוד שמשמש לצורת הפתח אבל לגבי החוט נכון לעשות חוט מיוחד לצורך העירוב דאפשר שאינו ניכר כלל וכמו בלחי, עיי"ש.

20. המשנה ברורה (סי' שסב ס"ק סו ושע"ה צ"ס"ק נו) הביא דעות בזה, וכמשכנות יעקב (סי' קכג) מחמיר אם הרוח מנידו,

ומלבר זאת, כיון שהחוטאים אינם מתוודים צריך לעשות את הלחי רחב דיו, כדי שאם יתנענע החוט ויזוז ממקומו עדיין ישאר מעל גבי הלחי²¹.

לחי העומד מאליו

ובעצם הדבר להשתמש בעמודי החשמל ללחי לעירוב דנו האחרונים משום לחי העומד מאליו כיון שלא נעשו לשם צורת הפתח אלא רק כדי להחזיק את החוטאים²², ולזה מצאו הפתרון להצמיד לעמוד החשמל לחי מיוחד עבור העירוב.

וכל הנדון בזה הוא רק במקום שכל צורת הפתח נעשה מאליו, דהיינו גם הקנים שבצדדים וגם קנה העליון, דיינו כשרוצים לצרף את עמודי החשמל לקנים ואת חוטי החשמל כקנה עליון, אבל כשעדיין חסר תיקון בצד השני כגון שרוצה לסמוך רק על עמוד חשמל אחד ובצד השני יעמיד עמוד מיוחד לצורך העירוב או שרוצה לסמוך רק על עמודי החשמל ולא על חוטי החשמל, לכל הדעות אפשר לצרף זאת לעירוב ואין זה בכלל פתח העומד מאליו²³.

ובקונטרס תיו יהושע²⁴ כתב שבעיירות כמו אודסה וכיוצ"ב אפשר לסמוך על המלגרה ממה נפשך, מפני שכל המבואות הנמצאות בתוך העיר נחשבות כמבואות סתומות משלשה צדדים אשר מצד הדין סני בתיקון בקצה העיר המפולש מול פני השדה ע"י פס של ארבעה טפחים או לחיים, ועל כן אפילו אם לא

ועיין עוד בזה בשו"ת פתח זוטא סי' שסג אות י', ולקמן במכתב הרה"ג ר' פנחס אליקים קורנפלד שליט"א מאנטוורפן.
21. התו"א (סי' עז סק"ו) חולק על המשכנות יעקב הנ"ל (הובא בהערה קודמת) וסבור דרך באופן שנפסלת המחיצה על ידי שהרחק מנידו שמבליט את החבל חוץ לקנים אסור, וכאמרי יושר (שם) אוסר דוקא בנכפף הרבה.

22. בתשובת נפש חיה (שם) כ' שחוטנו הגאון העצום מהר"י זצלה"ה האבד"ק קוטנא לא הסכים כלל לצרף הטלגרה לעירוב, משום שהוא כתב להוכיח דכל צורת הפתח בעינן דוקא שיהיה נעשה לשם צורת הפתח כדי להתיר הפרצה ושם נעשית לשם דבר אחר פסול, אך דעת רוב מניין ובנין של האחרונים [כלשון הרה"ג ר' שרגא צבי טננבוים זצ"ל בספרו שו"ת נטע שורק (סי' כח), הובאו דבריו בשו"ת בית אב תנינא סי' יז] דאפשר לסמוך על זה אף שעשאה לשם דבר אחר, הלא הם שו"ת חסד לאברהם (מהד"ת אור"ח סי' מ) ונסתייע לזה מדברי שו"ת שכות יעקב (ח"ב סי' ח) שהתיר ג"כ לצוה"פ להעמיד שני קנים תחת תקרת הבית המונח למעלה מכותל לכותל שכנגדו כדי לחזק הכותלים שלא יפלו, וכתב שם שאין לדמותו לקורה העומד מאליו המבואר בשו"ע (סי' שסג סעי' טו) דלא מהני, דשאני קורה שהוא אך משום היכרא, והיכרא לא הוי עד שיניחנה לשם כך כדי להתיר המבוי, שאם הניחו לשם דבר אחר ליכא היכר כלל, משא"כ צורת הפתח שהוא משום מחיצה, ומחיצה העומדת מאליה כשרה ולא בעי היכר כלל, וממילא שגם הטלגרה העשוי כצורת הפתח נמי כשר אע"ג שהוא נעשה לשם דבר אחר עיי"ש, והביאו החבלים בנעימים (שם) וכן כתב לחלק בין לחי לצורת הפתח בשו"ת בית אב תנינא (להרב אברהם אהרן יודלביץ זצ"ל אבד"ק בוסטון - מנצסטר סי' יז) וכן נקטו להקל בזה בשו"ת שואל ומשיב (שם), נדרי זרזין (ח"ב קונט' יר"ד סי' כו), טהרת ישראל (שם) ושו"ת מחשבת ישראל (שם), ובשו"ת קרן לדוד (שם) כתב דהא דלא מהני כשלא נעשה לשם כך הוא דוקא כשלא סמכו עליו מערב שבת, אבל כשסמכו עליו מערב שבת מהני שפיר אפילו לא נעשה מתחילה לשם כך, והתו"א (אור"ח סי' קיא ליקוטים (ג) סק"ה) כתב דכיון דאיכא דיוורין דניחא להו מהני אף על גב דלא נעשה לשם עירוב.

23. כן כתב הנהיבות שבת (להרה"ג ר' יעקב בלוי שליט"א) פרק יט הע' כח.

24. לרכי יהושע בריסקין (עמ' ג), נדפס יחד עם ספר עירוב והוצאה.

נממך על המלגרא משום צורת הפתח דהיא מן הצד מכל מקום ישמשו עמודי המלגרא לדופן רביעית דמני בלחיים²⁵.

ויש בזה חששות נוספות שנדונו בספרי האחרונים²⁶ משום מחיצה שאינה עשויה לדור בתוכה שלא הוקף לדירה, וצידדו לדון דכיון דכל העמדת המלגרא הוא לצורך בני העיר הגרים בתוכה נחשב לחוקק לדירה, וכן דנו האם המלגרא העובר בתוך העיר מחלק אותה לשניים האם מהני דעתו שאין רוצה לסמוך על העמודים שעוברים בתוך העיר אלא רק על העמודים שמכיוון העיר²⁷, עוד כתבו לדון באופנים שעמודי המלגרא מרוחקים מהכותל, וכן במקום שהעירוב מקיף זרעים דנו האם הם מבטלים את המחיצה, ואכמ"ל.

בשנקרע העירוב בשבת

וכל זה כשלכתחילה היה בדעת המערב להשתמש בעמודי וחומי החשמל והמלפון לעירוב, אבל במקום שהכינו עירוב נפרד לשבת ונקרע העירוב בשבת הביא הבה"ל²⁸ מהפמ"ג לדון אם אפשר לסמוך על עמודי וחומי החשמל והמלפון, כיון דלא סמכו עליהם מערב שבת להשתמש בהם לעירוב, ודעת רוב האחרונים להקל בזה²⁹.

בשור"ת אבן יקרה³⁰ מביא שבעירו משערנאוויץ המציאו המצאה חדשה שחוט המלפון חסוב את כל העיר היה מקושר למלפון שלו בכיתו ולמלפון הנמצא במרכז ועי"ז ידע אם נקרע בשבת חוט המלפון ששימש גם לעירוב.

ובשנים עברו היתה בכיהמ"ד בית הלל שבשיכון ויזניץ בכני ברק מנורה שהיתה מחוברת לחוט העירוב שהעבירו בו זרם חשמל במיוחד לצורך זה שאם יקרע החוט תכבה המנורה וידעו שאסור למלטל, אך לצורך העברת זרם השתמשו בחומי ברזל שהם כבדים יותר וממילא נכפפו כלפי מטה כזה ׀ והבאנו לעיל שיש דעות דהעירוב פסול באופן זה.

25. וכעין זה כתב הרב אברהם אהרן פרייס זצ"ל אבד"ק טורונטו (קובץ הפרדס שנה כ"ה חוברת ד עמ' 36) לגבי הגשרים בעירו שאם יש להם דין פרצה לכרמלית דסגי בפסין של משהו או פס אחד של ארבעה טפחים, שאפשר לצרף את עמודי הפנסים שהם פסין טובים ויפים.

26. שור"ת בית שלמה (סי' נה), שור"ת נפש חיה (סי' כד) ושאר אחרונים.

27. בשור"ת שואל ומשיב (ח"ב סי' פ"ד) דן שלא יועיל צורת הפתח במקום שמחלק את העיר לשניים משום דהוי כשני מבואות, ועיין בנתיבות שבת (שם) שהביא מהשונה הלכות בשם החזו"א שצורת הפתח מעל צורת הפתח פוסל, ודן האם מועיל בזה מחשבה שאינו רוצה שצורת הפתח זו תשמש כמחיצה.

28. סי' שסג סעי' יא ד"ה אבל.

29. כן דעת הנחל אשכול (ח"ג דף קסה), רש"ק בחכמת שלמה (או"ח שסב) מנחה חדשה (סי' פכ סעי' ג) בשם בית אפרים ישועות יעקב (סי' שסג ס"ק יא), שור"ת מהרש"ם (שם) וחבלים בנעמים (או"ח סי' יד עמ' יג) להקל אפילו לא סמכו עליו מערב שבת, ועיין בקרן לדוד (שם) שכתב דבצורת הפתח גמור אפילו לא חשבו עליו מערב שבת וכל ספיקו של הפמ"ג הוא דוקא כשאנו צורת הפתח גמור, וכן כתב בנתיבות שבת (שם) לבאר בדברי החזו"א בדרך אפשר.

30. או"ח ח"א סי' טו.

ב"ה ועש"ק קדושים רפ"ד לפ"ק פה זאווערצא יצ"ו

שוכ"ט ושובע שמחות ובריאות הגוף לכבוד ידידי הרב הגאון אבד"ק מאסנאוועזש שליט"א

יען אמר לי ידידנו ר' איטשה ערליך נ"י שכ"ת ביקש לכתוב לו קצת חי"ת, הנני להעירו ע"ד אשר שמעתי שכת"ר תיקן העירובין בסאסנאוועזע באופן שהקנה העליון אינו מכוון נגד הלחי רק שהלחי עומד כעין מקל כזה ׀ והקנה העליון הוא נגד הנמי"י אשר למעלה בראש הלחי. ואיני כדאי לערבב עצמי בזה יען כ"ת הוא מרא דאתרא ואינו מן הנימוס והדרך ארץ לאיש כמוני קט הדרת לדון אח"ז, אך יען הרשני לכתוב לו, הנני בזה כי לפענ"ד הקלושה אין לזה שום מקור. וידעתי שכת"ר הוציא זה מספר נפש חי' שכ' בן בתוך תשובה א' בסי' ל"ד בנדרון המעלעגראף רי"ל דהוא לחי עקום¹, אמנם שם סיים בעצמו "דאפשר" רבשעהר"ח² = דבשעת הדחק) וחילול שבת גדול יש לסמוך עז"ז³. ובאבני נזר סי' רצ"ו סק"ב חולק עז"ז וס"ל דבעינן לחי

ו. הנפש חיה דן לגבי צירוף הטעלוגראף וצירי ואת באופן שונה דהיינו יחד עקום תחוב בעמוד ועל היתד זכוכית עם חקק למעלה ועל החקק מונח חוט של מתכות כזה **†** וספיקו הוא לפי המבואר בעירובין (דף יא:) דצורת הפתח מן הצד לא מהני, אך קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן מהני, וכמבואר בשו"ע (סי' שסב סעי' יא), והביא את דברי המקור חיים (בתיקון עירובין בסופו) דאם חקק בתוך הקנים והכניס את החבל כתוכו מהני, וכיאר דבריו דהא הטעם דבעינן על גבו ולא מצדו פרש"י דצריך להיות כמו במשקוף על מוזות ובמשקוף גופא אטו אם המוזה רחבה מן המשקוף לאו שם פתח הוא, והאריך שם לבאר דבריו.

והביא דגסתפק הפמ"ג (מ"ז סי' שסג ס"ק י"ט ספק הד') באופן שתחוב בין קנה לקנה ונחלק קצת בהקנים כעין שעושים האומנים אע"פ שהקנים יוצאים אי בהכאי גונא לא חשיב צורת הפתח מן הצד ושרי, והביא את דברי הגהות אשר"י (עירובין יא:) שכתב דלא תחוב באמצעותו משמע דצריך דוקא מונח על ראש הקנים, וכתב דנראה שדעת הפמ"ג נוטה להחמיר, וחולק הפמ"ג על דינו של המקור חיים או דאפשר לחלק בין גידון זה לגידון המקור"ח.

וכתב הנפש חיה דאם נימא דבאופן שקנה תחוב בשני הקנים דלמטה מהני לעירוב, ודאי דמהני בטעלגראף הנ"ל והיתד התחוב בתוך העמוד מהני לצורת הפתח כיון דתחוב בתוך העמוד והתוט של מתכות המונח על הזכוכית התחוב על היתד מצטרף הכל וכמבואר בשו"ע (סי' שסג סעי' ז) דלחי אפילו שברים אף שברי שברים מהני וה"ה הקנה שלמעלה מצטרף עם היתד, ומה שהתוט של מתכות מונח על הזכוכית מצד ולא למעלה אינו מזיק דמונח על הזכוכית כנ"ל בצירוף הנ"ל, עכת"ד הנפש חיה.

ואף שהגידון בשו"ת נפש חיה הוא באופן שמונחים חוטי הטלגראף מעל גבי החלק הכולט כזה **א** וגיידון דתשובה יידן הוא באופן שחלקו העליון של העמוד כפוף ותולה תחתיו כזה **ב** מכל מקום נראה שעיקר הוכחתו מדברי הנפש חיה הוא דקנה שבוטל לצידו של העמוד ועליו תלוי החוט מיקרי לחי עקום ומהני לעירוב, ועיין בהמשך התשובה מה שכתב לחלק בין ב' האופנים הנ"ל. [ועיין במשנה ברורה (סי' שס"ט ס"ק סד) מ"ש"כ בזה].

2. הא דמסיק הנפש חיה דרך בשעת הדחק וחילול שבת אפשר דיש לסמוך על הטעלגראף הנ"ל לצרפו לצורת הפתח.

התחתון יהי' קו ישר דבעי' שיהי' נגד קנה שמגיע עד לארץ, ואף דסיים שם ולפמש"כ שם אין "טעם זה" צורך לאסור, היינו טעם השני שבסק"נ מ"מ נשאר טעם הראשון שבסק"ב יעוי"ש. גם הביא שם בשם תורת חסד שחלק על הנפש חי'.⁴ גם בסי' רצ"ג סקי"ג אסר מחמת

נראה דמסיק כן להחמיר, משום דכן משמע דנוטה דעת הפמ"ג וכהגהות אשר"י (בהערה הקודמת) וגם אין זה מוכרח שהמקור חיים מחיר בזה האופן דיתכן דיש לחלק בין האופן שדן המקור חיים לאופן שדן הפמ"ג.

3. וז"ל האבני נזר: "א. דבר הטעליגראף אם נוכל לסמוך עליו לצורת הפתח אשר הרב מקאליש וזלה"ה צידד באפשר להקל משום דהוציא מן הקנה חשב דבר אחד עם הקנה והוא לי' קנה על גביהן, וכבודו דחה מהא דאבן העזר סס"י שס"ב, יש לחלק דהתם משום שאין הקנה על פני כל החלל.

ב. עוד הביא רא"י מתוספות ריש עירובין בכלונסות שעל גבי ווי העמודים חשיב צורת הפתח מן הצד, והנה בספר תורת חסד להגאון מלובלין נ"י נסתפק גם כן בזה, והביא גם כן הרא"י מתוס' ריש עירובין ודחה הרא"י יעויין שם ומסיק להחמיר מחמת טעמים אחרים גם כן, ולי נראה גם כן להחמיר משום דצריך שיהי' על גבי הקנים שגבוהים י"ט ומגיעים עד לארץ, שיהי' עליהם תורת מחיצה לא שמונחים על יתירות היוצאים מהקנה שאין על היתירות תורת מחיצה כלל.

ג. ועוד אמינא בה טעמא משום דהלכה רווחת בעירובין דנפרצה במלואה או ביותר מעשר למקום האסור לה אסורה, והרי מן הקו המונח עליהם עד הקנים אסור, שהכרמלית שמצד חוץ אסור על מקום זה. מאחר שמקום זה חוץ למשקוף, ואין הפסק רק הקנים לבד שאינם מחיצה ביותר מעשר, וכיון שמקום זה נאסר שוב אסור את העיר משום פירצת מלואה, שאין הפסק בין מקום זה להעיר רק הקו והקנים הם חוץ למקום זה, ואין מפסיקין בין המקום ובין העיר, עכ"ל.

ובסוף התשובה כתב "עיי' בתשובה הקודמת לזו, שם כתבתי אופן אחר בענינים אלו ולפי מה שכתבתי שם אין טעם הזה צורך לאסור", ועי' כותב רבינו שכונתו לטעם שכתב בסק"ג.

4. דברי התורת חסד הבאנו בקצרה כמבוא, וכמענה לתשובתו כתב הרב הנ"ל, וזה תוכן דבריו: ואשר התאמץ לקיים להלכה ולחי העקום קצת בראשו והחוט העליון מונח ע"ג העקמומית פסול לעירוב כדמשמע משו"ת אבני נזר (סי' רצג יג), כן נאה ויפה לו לאשר למד בישיבת הבעהמ"ח אבני נזר והסתופף ג"כ בצלו הקדוש וזלה"ה, אולם מש"כ על מה שכתבתי לו שדעת השו"ת תורת חסד (סי' ט) אינו כן מדתכב שם בנידון הטלגרף שאם לא הי' חששות אחרות וזלת זה שהחוט העליון מונח ע"ג העששית והאונקלי התחוב בעמוד הי' מקום להקל ולהתיר לעירוב ולסמוך על שיטת הר"ת בספר הישר (סי' רפו) שמחליט דבמשכן הו"ל שפיר דין צורת הפתח בזה שהכלונסאות הי' מונחים ע"ג ווי העמודים שהקלעים תלויין בהם ולא חשוב לה מן הצד כמ"ש בתוס' ריש עירובין, וע"כ הטעם כמ"ש הגאון מברעזאן ז"ל בספר ארחות חיים (סי' שסב) דמכיון דהויין קבועים בתוך העמודים הו"ל כעמוד עקום קצת דכשר. וכתב לי ע"ז ידידי הרב נ"י שאין מזה ראייה כלל שהוא ס"ל כן להלכה למעשה, מכיון שהתורת חסד לא כתב זה אלא באמצע התשובה שם וי"ל שכונתו היה שאף אם יתיבא לו שצורת הפתח העשוי כתמונת הטלגרף כשר כמו שהכשיר הר"ת לצורת הפתח במשכן מה שהכלונסאות היו מונחים ע"ג ווי העמודים התקועים בהעמודים דוגמת הטלגרף דלא כהתוס' בעירובין הנ"ל דחשיב לה מן הצד, מ"מ הטלגרף פסול לעירוב משום חששות אחרות, אבל להלכה למעשה י"ל שגם הוא ס"ל שצורת הפתח העשוי כתמונת הטלגרף פסול ולא מתכשר מטעם דהו"ל כקנה עקום קצת בראשו, משום דגם כעלמא קנה עקום קצת בראשו פסול כמ"ש באבני נזר הנ"ל, וכתב לי עוד שגם הגאון האדיר מברעזאן אף שהוא מיקל גדול וכמעט שהי' יחיד בכוחא דהיתרא לא מלאה לכו להתיר כהחלט גם אחרי שהביא בארחות חיים שם דברי התו"ח וספר הישר וסיים בצ"ע. וי"ל ג"כ דלא חלוק על האבני נזר הנ"ל דקנה עקום בראשו פסול לעירוב, ומי יבא אחר המלך [ר"ל אחרי הגאון הקדוש בעהמ"ח אבני נזר וזלה"ה] להתיר בזה למעשה, עכ"ל.

ואני תמה על דבריו, הא אדרבה לא מצאתי מי שיפסול לעירוב קנה עקום, הר"ת בספר הישר הכשיר בפירוש ... הגאון האדיר מברעזאן ז"ל הנ"ל, וגם התוס' בעירובין הנ"ל לא קאמר דבמשכן לא הי' לו דין צורת הפתח אלא משום דהוא מן הצד ולדברי האבני נזר אפילו אם אמרינן שהוויין הנחקעים בהעמודים הם חלק מהעמודים וכשניתנו הכלונסאות ע"ג הוויין הו"ל כאילו נותנים ע"ג העמוד כדס"ל להר"ת ג"כ פסול מטעם דהוי כקנה עקום בראשו וכנ"ל, וע"כ דלא עלה ג"כ ע"ד התוס' לפסול קנה עקום בראשו ולפיכך קאמרו שפסול רק משום דהוא מן הצד, והיינו כמו שהסביר בשו"ת חסד לאברהם סי'

טעם השני ג"כ שבס"י רצ"ו סק"ג יעוי"ש⁵. ובודאי אין ס' של הגאון נפש חי' מוציא מידי ודאי של הגאונים האדירים בעל תורת חסד ובעל האבני נזר זצ"ל. ומסברא י"ל דאם עקום בראשו מגרע גרע וואפ"י יעשה הקנה שלמעלה כנגד הקנה הישר שבלחי ג"כ ל"מ דעיקר טעם דאי"צ ליגע הביא רעק"א בשם שו"ת רא"ם⁶ משום גוד אסיק מחיצתא, ובר"פ כל גנות⁷ דהיכא דלא מינכרן מחיצות למעלה ל"א גוד אסיק, וה"נ ע"י העיקום שבראשו זה מכסה הקו הישר שלא יהי מינכר למעלה קו עשרה.

אך בזה יש לפקפק, אבל עכ"פ ז"ב ו-1 זה בורה, דא"א לומר גו"א במקום העקום כיון דהעקום עצמו אין בו גובה יוד, וגם מהיכי תיתי לומר גו"א מהקנה העקום ולהמשיך קו ישר משם ולמעלה שיחשב כאילו נוגע, ודוקא בקו ישר גבו' עשרה הלכתא גמירי לה להמשיך הקו עד למעלה, משא"כ בזה, והרי אין למדין מן ההלכה בכל י"ג מדות כמ"ש רש"י ואיך אפשר ללמוד מעצמנו ולדמות מלתא למלתא לומר גם בכה"ג גו"א מחיצתא.

גם מהיכי תיתי לומר דעיקום כזה⁸ יהא נדון כמזוזה, אדרבא העיקום שלמעלה דומה לקנה שעל גביהן אבל לא ללחי הצריך מכאן, וכיון דהעיקום אינו לחי רק משקוף בודאי אין לצרפו להמשקוף שלמעלה, דלענין המשקוף לא מצינו שלא יהי צריך ליגע קצתו בקצתו, ואם היה תוך ג' הי' אפשר לומר לבוד משא"כ ברחוק טובא.

מ' שהבאתי במכתבי הראשון דס"ל להתוס' דלא אמרי' שהווי' הנתקעים בהעמודים המה חלק מהעמודים וכאילו הי' שם עקום קצת דכשר כג"ל. ואך מטעם זה לא פסיקא להו לבעל התרומ' והגאון מברעזאן ז"ל להתיר צורת הפתח העשוי כתמונת הטלגוף משום דחששו לשיטת התוס' דהוה מן הצד. ובכן אין לתפוס אותי על מה שעקמתי מעט הלחי בראשו בשעת הדחק משום מהיות טוב מחששא שמא לא צמצמו כל כך שיהי' החוט העליון מכון בדיוק נגד ראש הלחי וכאשר כתבתי לו במכתבי הראשון, אף כי ידעתי ג"כ מהאבני נזר הנ"ל.

וע"ד הפלפול שלו אין מהצורך לי להשיב לו אחרי שאני בעצמי סיימתי במכתבי הנ"ל שגם מהר"ת אין רא' להתיר בעלמא קנה עקום קצת בראשו ומ"ש במשכן הי' לו דין דצורת הפתח לא הוא מהטעם שהסביר הגאון מברעזאן ז"ל בהגה' ארחות חיים הנ"ל, עכח"ד.

5. וז"ל האבני נזר (סי' רצג ס"ק יג) "ואני אוסיף עוד שגרוע אפילו מצורת הפתח שמן הצד, דצורת הפתח מן הצד חוד הפנימי של המשקוף עם חודים חיצונים של שתי המזוזות דבוקים, ולמאן דלית ליה דר' חסדא עושים מחיצה במקום דבוקם ושם הוא סותם, ועד שם מותר לטלטל, אבל חוט ברזל של הדולג רב רחוק מן הקנים, והא פשיטא שלהלן מן החוט אסור לטלטל שהקנים לבד אין סותמים רק בצירוף החוט, והמקום שחוץ מן החוט אין לו מחיצה רק הקנים ואסור לטלטל, וכיון שמקום ההוא נאסר, שוב נאסר גם העיר משום שנפרץ במלואו למקום זה שאין הפסק בין העיר בין מקום זה רק החוט לבד, והחוט לבד אינו מחיצה מפסיק, ואם תאמר שמקום הזה אינו רחב ארבע ומקום פטור הוא, ליתא דמפולש לרשות הרבים ולחות בעי וכל ההיתר משום דבזמן הזה אין רשות הרבים והכל כרמלית, ובפתוח לכרמלית אמרינן מצא מין את מינו וחזור וניעור, ומקום שחוץ לקנים מצטרף עם מקום שבו הקנים לחוט לארכה ואסור כל העיר".

6. בהגהותיו על שו"ע אר"ח סי' שסב סעי' יא.

7. ח"ב סי' כו.

8. עירובין דף פט.

9. וז"ל רש"י (שבת דף קלב.) "ואין דנין קל וחומר מהלכה, דלא ניתנה תורה שבעל פה לידרש בשלש עשרה מדות".

ובאמת לנדרון כזה אף מהנפש חי' אין ראוי להתיר, דהוא ז"ל לא התיר רק בנוגע משא"כ בזה¹⁰. ובר"ן ריש סוכה¹¹ דאין אומרים לבוד ודופן עקומה יחד, ה"נ אף אם היה איזה סברא בזה דהעקום יהי' כאלו הי' ישר כעין משנה עירובין י"ג: עקומה רואין אותה כאילו היא פשוטה, ואף שאין משם ראוי כלל לנ"ד א' די"ל דהתם מיירי שאי"צ לצרף כלל חלק העקום ואף אם נסלק חלק העקום לא ישאר רק ריוח פחות מג' אמרי' לבוד וכן מבואר להדי' בש"ס שם י"ד. אך בלא"ה אין ראוי דקורה דרבנן משום היכרא משא"כ צוה"פ מחיצה דאורייתא בודאי אין ללמוד זה מזה, אך אפי' נחוש לומר כן גם בנ"ד מ"מ י"ל דהיי"ד ודהיי"ט דקאן כשנוגע ממש, אבל כשאינו נוגע י"ל דלא אמרי' תרתי א' גוד אסיק, ב' דעקומה רואין אותה כאילו היא פשוטה.

וכיון דהגאון נפש חי' עצמו לא העלה להתיר בבירור רק בלשון "אפשר" וגם זה רק בשעהד"ח וחילול שבת גדול שאין עצה אחרת וגם על "אפשר" שלו כמה אחרונים חולקים בודאי גמור, ובתוכם הגאונים המובהקים התורת חסד ז"ל והאבני נזר ז"ל, פשוט וברור שא"א לסמוך על הנפש חי', וכש"כ קו"ח (127 וחומו) בן קו"ח שאין לחדש בזה עוד לדמות מלתא למלתא ולהוסיף קולות. והבו דלא לוסף עלה.

ותו דהנפש חי' איירי בעיקום כזה¹² כמו שצייר שם, או בטעלעגראף שהוא כזה¹³ שנתעקם קצת באמצעיתו ואח"כ הדר זקוף ועולה קו ישר למעלה וממנו נמשך המשקוף, אבל בנידון דירי' כעין מקל¹⁴ שלמעלה דומה ממש למשקוף מהי"ת לחושבו כלחי.

והנה בחתם סופר או"ח סי' פ"ח מתיר בשעהד"צ צוה"פ כזה¹⁵ וזה אינו ענין לנ"ד, דשם נוגע המשקוף בהמזוזות, והמזוזות ישרים לגמרי רק המשקוף עקום, וגם הוא עיקום ישר לא מעוגל. ועי' בשו"ת אבני נזר סי' רס"ד שאלה ג"כ בנידון כזה¹⁶. ואפי' היינו רוצים לדמות הלחי להמשקוף אין ללמוד רק דומי' דהתם בעיקום כזה¹⁷ אבל לא בעיגול כעין מקל כזה¹⁸ בפרט דהאבני נזר אוסר גם בעיקום כזה / אף שהוא עיקום ישר שהולך כסדר באופן א',

10. עיין לעיל בהקדמה בהערה 4 שהכאנו דעות האם החילוק בין נוגע ללא נוגע הוא רק לגבי סוכה או גם לגבי עירוב.

11. דף ב. לדפי הרי"ף ד"ה וגרס"י תו.

12. עיין חזו"א סי' עא סק"ו.

13. וז"ל החת"ס: "אם א"א לעשות צורת הפתח טוב לעשות ב' פסים גבוהים עשרה ושראנקין ע"ג כשראנקין של מוכסים בצידו א' קורה גדולה ובצידו השני חבל או שלשלת שיכולים לסוגרו בו כזה¹⁴. שאז אפילו בזמן שהוא פתוח מתחזי כשער", עכת"ד. ועיין חזו"א שם סק"א וסק"ו.

14. ובתוך דבריו כתב האבני נזר בסק"ד וז"ל: "וכל זה שאין הקנים עומדים בשוה. אכן בנידון דידן שעומדים הקנים בשוה, דומה להגביה מן הקרקע טפח דחשיב השיפוע אוהל, הכא נמי חשיב השיפוע משקוף, וכמו העושה סוכתו כמין צרף, שהוא ממש כמשקוף דנידון דידן, ואף על פי כן כשהגבי' טפח הוי אוהל וכשר הכי נמי משקוף", עיי"ש עוד.

15. וכן כתב החזו"א (סי' עג סק"ו) דאף להפוסלים משקוף בעיגול ומזוזות ביושר יש להכשיר בזה, וכנתיבות השבת (פרק יט ס"ק פא) כתב דמרבירי החזו"א שם סק"א משמע דלרש"י פסול אם אין עליו תקרה ביושר וצ"ע.

וכנזר ישראל (סי' נז סק"ט אות ו) כתב דמשמע מהחת"ס דצורת הפתח שמתעגלת כלפי פנים, דהיינו שיש שני קנים וחבל עליהם, רק מחמת שהקנים דקים נכפף ראשיהם והוא עגול אפי' הוי צורת הפתח ומותר.

ומצינו כה"ג בגמ' ¹⁶ דחשיב מחיצה כה"ג בתל המתלקט עשרה מתוך ארבע, שהוא ג"כ כנ"ל, ובעיגול ודאי ל"ח מחיצה, בפרט דבנ"ד אינו נוגע, וצריך לומר ב' רואין, חדא גו"א, וגם דרואין אותו כאילו היא פשוטה, וכבר כ' מר"ן ריש סוכה דאין אומרים לבדוד ודופן עקומה כא'. וגם מש"כ לעיל דעיגול שלמעלה דומה למשקוף ולא ללחי ובמשקוף לא מצינו דא"צ ליגע קצתו בקצתו, גם זה סברא נכונה.

אבקשהו מאד לכתוב לי מעמו ונימוקו בענין זה, ואופן הלחי וציורה.

והנה יצאנו מזה
ה' צדק יצאנו מזה
מזה יצאנו מזה
מזה יצאנו מזה

כ"ה, פה אנמווערפען עיר ואם בישראל, יום שבעה עשר בתמוז, צום הרביעי וגו' יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים, תשס"ה לפ"ק
כבוד מערכת 'נזר התורה'
אחר שים שלום טובה וברכה כיאות וכנכון

שמעתי כבר על ישיבת 'נזר התורה' ושמה המוב הולך לפני. קבלתי המכתב ובו העתק מתשובתו הרמתי של הרב אב"ד דק"ק קאזינלאוו זצ"ל הי"ד ששלח לאב"ד סאסנאווע יצ"ו, תשובה שנשארה בכתב יד ולא הובאה לבית הדפוס.

בצירוף לזה הבאתם בכתובים בטוב טעם ודעת את כל השיטות והשקלא ומריא בענין היתר צירוף עמודי וחומי החשמל והמעלעגראף למחיצות העירוב, ובפרט המעשה רב איך שנהגו בזה הפוסקים הגאונים וצ"ל בגלילותיהם ובק"ק שלהם אשר מקדמת דנא.

והנה שאלתם איך נוהגים בעירנו אנמווערפען "לגבי הנידון של שימוש בעמודי המלפון והחשמל ובחומים שעליהם לעירוב".

בידוע שלפני יותר ממאה שנה (פ' וישלח תרס"ב) בא הרה"ג ר' שלום איטשע שמערנבערג וצ"ל מי שהיה דומ"ץ באנמווערפען יצ"ו ותיקן את העיר במחיצותיה, מחיצות עומדות מרוכות על הפרוץ ובשכירת רשות כיאות וכהלכה.

אולם לאחר המלחמה נשתנתה צורת העיר, נתוספו ונהרסו בה מחיצות רבות, ובתור חבר הנהלת הקהילה לקחתי על עצמי העול הכבד והאחריות המכנית של עירוב העיר ובפרט קבלת הרשינות מאת השלטונות כדי לתקן הפרצות.

16. עירובין דף יט: ודף כב: פ"י שהדפנות ישרות ד' אמות ומעליהם עשרה טפחים משופעים כזה {

במובן התעמקתי בסוגיא קשה זו ובמהלך התיקונים למדתי הרבה מהנסיון ומהמסורה של הרבנים הגאונים שליט"א דפה יצ"ו. בתחילת עבודתי קבלתי מהדומ"ץ דאז ה"ה הרה"ג ר' עקיבא אשר ליפסאן זצ"ל ואח"כ מאת חברי הביד"ץ ה"ה הגאון האדיר מרן הרב הגר"ח קרייזווירטא זצ"ל ויכל"ה הדומ"ץ הרה"ג ר' אליהו שמערנבוך שליט"א והדומ"ץ הגר"י טוביה ווייס שליט"א המכהן כיום כגאב"ד ירושלים עיה"ק ת"ו, וכותב אני זה רק בתור מראה מקום הוא לו ודולה ומשקה לאחרים מה ששמעתי וקבלתי מהמסורת של הרבנים הנ"ל.

ועתה בענין הכתבים הנ"ל: עיינתי בהם בעיון רב. יש לי הרבה דברים, הערות קטנות עם גדולות, להגיד ולהעיר, אולם היות שהזמן קצר והמלאכה מרובה והענינים אמורים להופיע בתודע מנחם אב העומד אחר כתליו, אסתפק להוסיף רק הערה קטנה אולם יסודית.

צורת הפתח שהרוח מנידו

בהערות (ולא הערה 17 ועד) בענין שיטת המשכנות יעקב בענין צורת הפתח והחוט שעל גביו אשר הרוח מנידו (ובא' במסג' ברורה ע"ס ס"ק טו) או שהחוט נכפף למטה, כן מה שהובא (בהערה 5) תשובה מבעל הנפש חיה שנדפסה בספר מחשבות ישראל שמעיד "על שמרה"ר יוסף בער העמיד בווארשא עמוד להי תחת החוט כדי שלא יהיה מן הצד", והנפש חיה חולק עליו עיי"ש, וכן מה שהובא (בהערה 5 ע"ס) בשם קונטרס עירוב והוצאה שמסים שם "שכן עשה האדמו"ר בעל השפת אמת זצ"ל מגור".

לדעתי חסרה כאן ידיעה יסודית שאולי תסייע להבין את כל הענין.

כשיש ג' עמודים העומדים בשורה אחת ממש והוט מתוח על גביהם הרי זה צורת הפתח לכל הדעות. מסתבר גם, שכשהחוט מתוח מלמעלה על גבי העמוד הראשון ועל גבי העמוד השלישי, אלא שבקמוד השני ההיט הוא מן הצד ואיננו עובר על גבי העמוד, אין שום סכר לפסול צוה"פ כזה ההילך בקי ישר ובלי עקמומיות, מכיון שהחוט עובר על גביהם כדת וכדין והעמוד שבאמצע הדרך רק מחזיק את החוט שלא יפול.

שונה הדבר כשהשלשה עמודים הנ"ל אינם עומדים בשורה אחת אלא בצורת משולש. אז כשהחוט עובר על גבי כל שלשת העמודים אין שום ספק דמהני ונחשבים כשני צורת הפתח אשר לכל צוה"פ יש משקוף ושתי מזוזות.

אולם כשהחוט עובר על גביו של העמוד הראשון והחוט ממשיך לכיון העמוד השני של המשולש ושם אינו עובר על גביהם אלא עובר מן הצד וממשיך הלאה וחוזר ועובר כהלכה מעל גביו של העמוד השלישי באנו למחלוקת אחרונים בענין.

שיטת המשכנות יעקב ברורה, שכיון שהחוט יוצא מבין שני מזוזות, הצוה"פ פסול. ואחת מהסיבות ואולי הסיבה העיקרית שהמשכנות יעקב פוסל כשהרוח מניד את החוט שעל גביהם, יען שאז בשעת הנדת הרוח החוט ג"כ יוצא מבין שני מזוזות של הצוה"פ. וכן הסכימו עמו עוד אחרונים ומסתמא זאת היא גם שיטתו של החזו"א (ע"ז סק"ז).

והנה בספר שו"ת שערי ציון להגאון ר' אריה לייב בילסקער זצ"ל אבד"ק קאלוואריע חולק על המשכנות יעקב ודעימיה ומתיר צוה"פ כזה אשר "הקלעצאלך מונחים רק תחת העמוד הראשון והאחרון" עיי"ש בלשוננו. ובשנת תר"ם הריץ תשובה בענין לק"ק ווארשא (עין נספח חלק א' סי' ג' ענפי א-ד) בה הוא בא באריכות ומבאר יסודות ההיתר שלו.

נמצא לפי דבריו שגם אם יש עשרים עמודים זה בצד זה ואינם ממשיכים בקו ישר, כגון בחומי המעלעגראף, או בחומי הרכבת אשר כולם קבועים מן הצד והחוט עובר על גביהם רק בעמוד הראשון והאחרון (דהיינו שקבעו שם לחי למטה - קלעצאלעך) ובדרך כלל אינם הולכים ממש בקו ישר בלי עקמומיות, הצוה"פ כשר לכתחילה לשיטתו.

ואכן מרן הרב (הגר"ח קרייזווירטה) זצ"ל העיד פה כמה פעמים איך שזוכר בעצמו שבעיר ווארשא מלפני המלחמה (מרן הרב זצ"ל בעודו בחור צעיר היה שם ראש ישיבת כ"ק האדמו"ר מפראצעסנע זצ"ל הי"ד בעל חובת התלמידים) הותר המלמול על סמך פסק השערי ציון הנ"ל והיו שם תלמידי חכמים גדולי עולם (בתוכם הגאון ר' מנחם זעמבא זצ"ל הי"ד ועוד) ולא שמע אף פעם שהיו מערערים בדבר, ומרן הרב היה מכנה את הפסק "ההיתר של הבילסקער".

כדאי לדעת שהחפץ חיים החשיבו מאד וביקש וקיבל הסכמה מהבילסקער על המשנה ברורה שלו (עין גס נחלק א) וגם ההזון איש הקדיש סימן שלם בספרו (סי' ק"ח - מ"ז) כדי להפריך את שיטת הבילסקער בספרו (חלק א' מסוכה סימן ד) דפסק שאין גשר מבטל מוחיצה.

ואני הק' כבר דפדפתי כמה פעמים בספר ההזון איש ועד היום לא מצאתי שיקדיש סימן שלם ממש להפריך דברי אחד מן האחרונים. וברור הדבר שהגאון הנ"ל היה חשוב בעיניו.

כדאי גם לציין שהמשנה ברורה הנ"ל (עסנ סו) לא הכריע כמשכנות יעקב והביא את שתי השיטות כשקולות. גם מזור הדבר שהחזון איש שהפריך בתקיפות את תשובת השערי ציון (נסימן ד) בענין הגשרים, לא הזכיר דבר מתשובתו בסימן שלפני זה (נסימן ג) בענין הקלעצאלעך.

ואולי מה שהבאתם שהעיד הנפש היה שהגאון ר' יושע בער העמיד לחי תחת החוט על יד כל עמוד, ג"כ הוא כדי להוציא משיטת השערי ציון. וכן מה שהובא שהשפת אמת עשה כן, הכוונה היא ג"כ על שהמכים בווארשא לשיטת הבילסקער הנ"ל. (ראיתי גם באיזו מקום על היתר מסויים בעירוב בעיר ווארשא, והעיד שם המעיד שהחידושי הרי"ם ידע מזה ולא מיחה שמע מינה דניחא ליה. אולם אני לא זוכר איפה ראיתי את זה ועל איזה היתר מדובר שם).

העירוב באנטווערפן

והנה אצלינו באנטווערפן קיים עירוב העיר הנ"ל כידוע ומרן הרב זצ"ל לא צירף בו את היתרו של הבילסקער רק בדרך יוצא מן הכלל כגון שנקרע העירוב או מפעם לפעם רק כסניף להיתר אחר.

אולם כאחד מפירי אנטווערפן המכונה "גייטשכאטל" (Gitschotel) הכולל גם את שכונת בערעכעם, יש עוד עירוב שני שנתקן ג"כ על ידי מרן הרב זצ"ל ביחד עם בית דינו הנ"ל ועומד תחת השגחתם ואחריותם המלאה. והנה בעירוב הזה מצרפים את היתרו של הבילסקער, דהיינו שהושם לחי תחת עמודי הרכבת רק

בתחילת ובסוף מהלכם ובשאר כל העמודים החוט עובר מן הצד. הרכבת שם אינה הולכת בקו ישר, אדרבה יש מקום (על יד שדה התעופה) שהיא ממש מתעקמת ופונה ממערב לדרום. ובכל זאת הבי"ד התיר את העירוב שלא כשיטת המשכנות יעקב. ואמרתי אז בדרך צחות "אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב".

גם כשעשיתי סיכוב של מחיצות העירוב דגיששכאמטעל עם מרן הרב הגרא"א רובינשטיין זצ"ל (מי שהיה ממלא מקומו של מרן הגר"ח קרייזוויטש זצ"ל), שוחחתי איתו בענין הנ"ל ואמר לי שקיבל מכ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל שאין שום בעיה וש אפשר לסמוך על שיטת הבילסקער ודעמיה.

זה מה שרציתי להוסיף משלי בנידון דידן. כמובן שאפשר עוד להאריך בזה אולם כאמור הזמן קצר ועוד חזון למועד.

הכותב וחותם ביקרא דאורייתא
ובכבוד הראוי ליראי ה' ולחושבי שמו
פנחס אליקים קארנפעלד

לישרים תושיה

אם תבקשנה כפסף וכמטמונים תחפשנה: אז תבין יראת ה'
ודעת אלקים תמצא: כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה: יצפן לישרים תושיה
מגן להלכי תב: לנצר ארחות משפט ודרך חסידיו ישמל: (משלי כ ד-ה)

כ"ק אדמו"ר רבי יואל טייטלבוים זצללה"ה מסאטמאר

נולד ביום י"ח שבת תרמ"ז לאביו הגה"ק רבי חנניה יו"ט ליפא זצללה"ה מסיגעט בעל 'קדושת יום טוב', מצאצאי הרה"ק בעל 'שמח משה' זי"ע. משחר נעוריו נדע בהתמדתו העצומה, משך שנים רבות לא עלה על יצעו אלא היה מתמנס מפעם לפעם על כסא. ביום הבר מצוה שלו ריתק את הקהל בדדשה שארכה ב' שעות, אשר טובי הלומדים התאמצו לעמוד בה. עודו בחור צעיר לימים הוטמן להוראה ע"י גדולי צדיקי הדור.

בשנת תרס"ד בא בבית הנישואין עם זוג' הצ' בת הרה"ק רבי אברהם חיים זצללה"ה מפלאנסה. למחרת יום חתונתו חשך עליו עולמו בהתבקש אביו הק' לישיבה של מעלה, אזי העניק מקום מושבו לעיר סאטמאר, מני אז החלו להתלכד סביבו חסידים ויראים בראותם בו איש על העדה אשר יחם בדרך העולה בית ק-ל.

בשנת תרע"א התקבל כרב דמתא בק"ק אורשיווע, ואחר כך בשנת תפר"ח בקראלי (כממלא מקומו של הרה"ק רבי שאול בראך זצללה"ה שנער לקאשוי). עד אשר נתקבל כרב אב"ד סאטמאר, שם ייסד ישיבה גדולה אשר נודעה לשם ולתהילה בפי כל.

בכל אותם שנים, וגם אחרי כן, לא ראה הודו חופף על סביבותיו בלבד, כי אם על כל יהדות והנגרית, יוצא היה מדי פעם למסעות לעיירות השונות, משמיע דבר ה' ברמה, מרעיף סלי נוחם וסללי תחיה למבקשי דרך, עד כי נתפרסם ליחיד ומיוחד ממנהיגי הדור.

גם בימי הועם המשיך בעבודת הקודש במסירות נפש כמימים ימימה, עד כי בחסדי מרומים ניצל ויצא לשוייץ ביום כ"א כסלו תש"ה. בכ"ה אלול הגיע ירושלימה, בה ישב עד כי עקר בשנת תש"ז לעיר יורק, עם השתקעו בשכונת וויליאמסבורג החל פרק חדש בחייו. הוא נרתם כל כולו להעמדת קרן היהדות על תילה, הקים שורה של מוסדות, ישיבות, תלמודי תורה בתי חינוך וקהילה לתפארת, לרבבות אחב"י אשר ראו בו את רבם ומנהיגם. בשנת תש"ס אף נתמנה כנשיא העדה החרדית בירושלים ובשנת תשי"ג מינהו לגאב"ד - מרא דארעא דישראל. גם באה"ק הקים רשת מוסדות לתפארה לאלפי תלמידיו ואנשי-שלומו, כן נדע בדאגתו לאחב"י מפורות הגולה בתימן. גאון נגשב היה במידת החסד, עליה גם השתית את יסודי הנהגתו לרבבות אלפי ישראל. בשנת תשל"ד הקים את 'קרית יואל' במזרחי כמקום מושב על טהרת הקודש לאלפים מחסידיו. כה הנהיג את עדת ה' עד ליום הסתלקותו, כ"ו מנ"א תשל"ס.

מדברי תורתו אשר דרוש דרש לעדת ה' נדפסו ספרים לעשרות, אשר הפכו ברבות הימים לקנין נצח לרבבות אלפי ישראל לומדי תורתו והולכי נתיבותו.

לפינוי בפרסום ראשון שמונה אמרות-קודש מאשר דרש במקהלות עם בשנת תרפ"ד עת שבת שבתו בק"ק זענטא. הדברים הועלו עלי כתב ברשימותיו של רבי משה וואלסער זצ"ל (בנו חורגו של הגה"ק מווייצען זצוק"ל וחתנו של הגה"ק מקראטנא זצוק"ל) הגנוזים במחלקת כת"י שעי" בית הספרים הלאומי בירושלים (מספרו 1018 4º) ונערכו בציון מ"מ והערות ע"י הגיד"ר יעקב בהגן שליט"א, נ"נ בישיבה הגדולה 'נור התורה', תשרי"ח ל.

פ' תשי"מה היה אצלנו מפה קדושה א' היב הכדיק צו צוק כה"ק רבי יואל טייטלבוים זצ"ל
צ"ק אנשליך, ו' ב' איז בסיף איז היטן זצ"ק אלמוי ומה לאינס יואל א' יקלה מן נ'

שמחים לשמרו ולערב עירובי

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו

קונטרס

ביאור דין מחיצות לבטל רשות הרבים

נערך בעזהש"ת
ע"י אחד הרבנים שליט"א

ר"ל ע"י **וועד העירוב** ד'בארא פארק
פ' פקודי תש"ס לפ"ק

לעי"נ ר' אברהם ב"ר צבי יעקב
נלב"ע ד' אדר תשנ"ט לפ"ק

יבואר דין מחיצות לבטל רשות הרבים

מאת אחד הרבנים

ענף א

דינא דפסי ביראות

נקטינן דשלשה מחיצות הוי רשות היחיד מן התורה וכדעת רוב הראשונים, ולדעת הרמב"ם בעי ד' מחיצות או ג' מחיצות ולחי, ברם נתחדש דין בדיני מחיצות מהלכה למשה מסיני והוא דינא דפסי ביראות, ומקורו במתניתין (יו ע"ב) דתנן התם עושין פסין לביראות [כלומר הבארות ששם נמצאים המים לשתות לבהמות, הוה רשות היחיד כיון שעמוקים עשרה טפחים, ואי אפשר להוציא משם המים וליתנם לשתיה לבהמתן שעל הדרך שהוא רה"ר דהוי הוצאה מרה"י לרה"ר] ועושין מחיצה של פסי ביראות, דהיינו בארבעה הקרנות [בשטח שבסביבות הבאר] מעמידין פסין רחבין ששה טפחים שנראין כשמונה, והוא כזה ⌈
⌋ ועל ידי כך נתהוו לרשות היחיד, דנחשב כמקום שהוא מוקף בארבעה מחיצות, וזה נקראת בלשון הגמרא שם ד' מחיצות [כלומר אע"ג דלא הוי מחיצות גמורות עכ"ז כיון דהוי עליהם שם ד' מחיצות בד' הקרנות, כל מקצת מהמחיצה נתהווה מחיצה גמורה] ומותר לטלטל בתוכן.

והנה במתניתין כב ע"א רבי יהודה אומר אם היה דרך רה"ר מפסקתן יסלקנה לצדדין וחכמים אומרים אינו צריך [והיינו דמהני פסי ביראות לעשות רה"י אף אי עובר בתוך רה"ר] ובגמרא רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כוחן של מחיצות, דמחיצות יכולין לבטל רה"ר, ופריך והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר, ומוכח מזה דסבירא להו דאתי רבים ומ"מ, ולא מהני מחיצות לבטל רה"ר אלא בעי דלתות, ומשני כאן ולא סבירא להו [כלומר דרבי יוחנן לא ס"ל כחכמים דמחיצות יכולין לבטל רה"ר אלא בדלתות] ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה ורמי דרבנן אדרבנן דחניא יתר על כן אמר רבי יהודה מי שהיה לו שני בתים בשני צדי רה"ר עושה לו לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן, אמרו לו אין מערבין רה"ר בכך, קשיא דר"י אדר"י וקשיא דרבנן אדרבנן [דהכא משמע דמהני מחיצה לבטל רה"ר] וגו', ומשני דרבנן אדרבנן לא קשיא הכא [גבי פסי ביראות] איכא שם ארבע מחיצות התם [היכא שיש רק שני מחיצות ולחי או קורה] ליכא שם ארבע מחיצות, ובשם ד' מחיצות אף אי עוברים הרבים בתוך המחיצות אינן מבטלין את המחיצות.

וכן נמי פליגי בזה לעיל כ' ע"א, דאיתא התם אמר רבי אלעזר הוורק לבין פסי ביראות חייב, א"ל פשיטא אי לאו מחיצה הוא היכי משתרי ליה למלאות, לא צריכי דעביד לה כעין

מסי ביראות ברה"ר וזרק לתוכה חייב, הא נמי פשיטא אי לאו דבעלמא מחיצה היא היכי משתרי ליה למלאות, לא צריכה אע"ג דקא בקעי בה רבים, ומאי קמ"ל דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא ורבי יוחנן ס"ל דאתי רבים ומ"מ עיי"ש, היוצא לנו מזה דבשם ד' מחיצות לדברי חכמים ור' אלעזר אמרינן דלא ארומ"מ, אבל לפי דבריהם של רבי יהודה ובי יוחנן אתי רבים ומ"מ.

ענף ב

דין אתי רבים ומבטלי מחיצתא

והשתא נבוא לעיין בדברי הראשונים אי סבירא להו כחכמים או דס"ל כרבי יהודה דארומ"מ, והרמב"ם כתב בפרק י"ז ה"ב דסגי בדלתות הראויות לנעול, וכתבו נושאי כליו כשים דס"ל דלא ארומ"מ, ודעת הריטב"א והרשב"א (ו' ע"א) וכן הרמב"ן (כב ע"א) דאתי רבים ומ"מ, אולם בדעת הר"ף והרא"ש יש מבוכה בראשונים ובפוסקים, דהרי הביאו הך מחותנין דדרך הרבים עוברת בתוכן דר"י ס"ל יסלקנה לצדדין וחכמים ס"ל אינו צריך, ואהרי שהביאו המשנה כפשוטה משמע דס"ל דהלכה הוא כחכמים דלא ארומ"מ לפי הכלל שיש בדינו דחכמים ור"י הלכה כחכמים, ברם לעיל ו' ע"א הביאו מימרא דרבי יוחנן דירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה הוה רה"ר ומשמע דס"ל הלכה כר"י דארומ"מ, וכך מסיק הרמב"ן דהר"ף דעתו דארומ"מ, ולעומת זה דעת שאר הפוסקים בדעת הר"ף וירא"ש דסבירא להו כחכמים דלא אתי רבים ומ"מ.

והא דהר"ף והרא"ש הביאו הך מימרא דרבי יוחנן, הנה הבית אפרים יפה השיב כמו שכתב התוס' ו' ע"ב דפריך כי היכא דר"י בשם ד' מחיצות דלא חשיבא להו מצריך נעילה, הכי נמי בב' מחיצות דלא חשיבא לרבנן יהיה צריך נעילה, אבל גם דעת הר"ף והרא"ש הוא דלא ארומ"מ בשם ד' מחיצות.

וכן מכריע החזון איש בסימן קז סק"ד, דלענין הלכה נקטינן בעיקר דבשם ד' מחיצות לא אתי רבים ומ"מ כר"א ודלא כרבי יוחנן, משום דסתמא דתלמודא [שבת ו' ע"ב] מוקים לה לברייתא דהתם כוותיהו דחכמים, וברייטא דהתם משמע דהילכתא הוא, וכן נמי פוסק הרמב"ם בפ"ז ה"ג וכן בהגה"מ שם, וכן נראה נמי דעת התוס' שנים שם בד"ה ולא, וכ"כ בגהות אשר"י בריש פ"ב בשם מהרמ"ק, וכ"כ הרע"ב בפירוש המשנה, וגם הר"ף והרא"ש העתיקו המשנה והשמיטו סוגיות הגמ', וסתמא קיימא לן כחכמים.

והנה דעת הר"ף והרא"ש הביאם הב"י בסי' שסב והוא דעה הראשונה בש"ע סימן שסד ס"ב וד"ל, רשות הרבים עצמה אינה ניתרת אלא בדלתות והוא שנעולות בלילה, ומסביר בביאה"ל שם דהמחבר ס"ל בדעת הר"ף והרא"ש דאתי רבים ומ"מ, ולדעה זו אם לא היו נעולות בלילה וכל שכן צוה"פ דחייב חטאת, וראה לזה מדאשתמיט ליה להש"ע דאי דינא דשם ד' מחיצות, וכ"כ במשכנות יעקב (דף קכג ע"ב), ברם אין זה מפורש בדעת

הש"ע, ולאותן הפוסקים והאחרונים דס"ל דהילכתא דלא ארומ"מ י"ל כמו כן בדעת הש"ע ולא לאפושי בפלוגתא שיחלקו עם הש"ע, וכמו דס"ל בדעת הרי"ף והרא"ש דדינא דדלותא איירי רק כשיש ב' מחיצות, כן נמי דברי המחבר איירי בכהאי גוונא שאין שם ד' מחיצות או אפילו ג' מחיצות גמורות.

וכן מבואר בבית אפרים שם (דף מב ע"ד) דסובר בדעת הש"ע דלא ארומ"מ והוכיח שכן הוא מדברי המחבר בסי' שמה ס"ז איזה רה"ר רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה וכו', אם הם מפולשים משער לשער הוי רה"ר, ולכאורה קשה טובא דאיירי ברחובות ושווקים שהיא פלטיא, שזהו רה"ר מצד עצמם ולא מחמת שבני אדם עוברים שם, ובפלטיא אין תנאי במפולש משער לשער, דאף אם אינו מפולש גם כן הוה רה"ר, וז"ל שם ולפי זה לא מצינו דינו ורגלינו בכל מדינה ומדיה עיר ועיר שרובן וכמעט כולן יש בהם פלטיא למקום שווקים שמתקבצים שם בני אדם, ואם מתקנין העיר בצוה"פ מטלטלין בכולה, ואף בפלטיא זה הרחבה ט"ז, ועל כרחק או לפי שרוב העיירות והכרכים שבמדינתנו אין בהם שישים ריבוא וכשיטת רש"י, "או דנהיגין כמאן דפסק כרבנן דלא ארומ"מ, וממילא דגם הפלטיא אין לה דין רה"ר כיון דהעיר מוקף חומה ומתוקנת בצוה"פ הרי הפלטיא שבתוכה מוקפת מחיצות, וזה נראה נמי דעת הטור והמחבר שכתבו שגם ברחובות ושווקים בעינן שיהא מפולש משער לשער, דאם אינן מפולשין משער לשער אין כאן רה"ר מה"ת דהא מ"מ יש כאן היקף מחיצות".

ומצדד שם עוד דלכאורה אפשר לומר דדברי הש"ע דבעינן מפולשין משער לשער הוא אף אי קי"ל כר"י דארומ"מ, משום דאי אין הפירצה מפולש בזה כנגד זה, אז לא אתי רבים ומ"מ, אבל חוזר שם על דבריו דכל מחיצה בפני עצמה נתבטלה על ידי בקיעת הרבים ואף שאינו מפולש זה כנגד זה וסיים בצ"ע.

וכן הוכיח עוד הבית אפרים שם (דף מ' ע"ב) בדעת הש"ע סימן שסה ס"ג, במבוי שנפרץ במילואו לחצר, דהחצר מותרת ואפילו דבקעי בה רבים, ומשום דס"ל להש"ע וכן להרי"ף והרא"ש דהילכתא הוא דלא ארומ"מ, ועיי"ש שמסכם הבית אפרים את תמצית דבריו כי מסוגיית הגמ' שבת ו' דקאמר זו היא רה"י גמורה, ושם ק' ע"א לענין תל המתלקט, וכן נמי מגמר' עירובין ח' לענין מבוי שנפרץ ונפרצה חצר אחרת כנגדו, ומסוגיית הש"ס עירובין כב ע"ב דסתמי משניות טהרות אליבא דרבנן למאי דפשיט רבא לרחבא, מכל זה מבואר שיש לפסוק הלכה כרבנן דהיכא דאיכא שם ד' מחיצות לא ארומ"מ, ועיין עוד בדבריו שהאריך להוכיח כן מדברי הראשונים והאחרונים דכן עיקר.

והיוצא לנו מדבריו של הגאון בעל בית אפרים דכל היכא דאיכא שם ד' מחיצות או ג' מחיצות גמורות, נתבטל רה"ר ונתהוה לרה"י ומשום דהילכתא כחכמים וכו"א דלא ארומ"מ, והא דנשאר עוד פירצות בהמחיצות על זה מועילה צוה"פ דהוי כמחיצה, וכמו שכ' (בדף נב ע"ד) וז"ל, ואע"ג דצוה"פ בכל מקום כמחיצה הוא, מכל מקום מחיצות הם הלממ"ס, והכי גמירי לה דלבטולי רה"ר לעשותו רה"י לא מהני על ידי צוה"פ רק דבעי שם

ד' מחיצות' עכ"ל, ומשמע דס"ל דבכל מקום שהמחיצות אינן לבטל את רה"ר משום דיש ג' מחיצות או שם ד' מחיצות, אז שפיר מהני צוה"פ ואף שאינן במקום הפרוץ ממש.

ענף ג

דין ג' מחיצות

ולכאורה יש לחקור דאף אם אמרינן דהלכה כחכמים דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, אבל אולי זה רק כשיש שם ד' מחיצות אבל בג' מחיצות אולי נימא דאתי רבים וכו"מ, איברא זה תמוה לצדד כך מסבירא דבג' מחיצות גמורות שנעשית על ידם רה"י מה"ת, נימא דארום"מ, ובחידושא דמחיצה בפסי ביראות שהוא רק מהללמ"ס או בצוה"פ אמרינן דלא ארום"מ יציבא בארעא וגוירא בשמי שמיא, ואי אמרינן דלא ארום"מ כל שהיא מחיצה, שוב אי אפשר להרבים העוברים לבטל דין המחיצה, דהא בגמ' מוכחת בב' מחיצות דאמרינן ארום"מ בב' בתים בשני צדדים ורה"ר עוברת בתוכה עושה לה לחי מכאן וקורה מכאן, אמרו לו אין מערבין רה"ר בכך, היינו בצד הג' שאין בו דופן רק לחי או קורה, דארום"מ בב' מחיצות, ברם בג' מחיצות גמורות שהוא רה"י מה"ת ודאי דלא ארום"מ.

ומפורש הכי ברשב"א ו' ע"א שהקשה כקו' התוס' שם דמאי הקשה הגמרא לחכמים דס"ל לא ארום"מ מרבי יוחנן דס"ל ארום"מ, וז"ל קשיא לי דהא ודאי דאפילו לרבנן דאמרו לו בכך הוא דלא מיערבא משום שתי מחיצות לדידהו לאו דאורייתא אבל בג' מחיצות דאורייתא לא איכפת להו אם דרך הרבים מפסקת בינתים, דבקיעת הרבים לדידהו לא מבטלי מחיצתא.

וכן יוצא להמעין בשו"ת בית אפרים דס"ל דלא ארום"מ בג' מחיצות דהמעין בדבריו שם (דף מט ע"ג) שדן שם בציור השני שהוא כזה דאין ע"ז שם ד' מחיצות, דהוי ג' מחיצות דעריבן מצד א', ואח"כ פירצה, ומהצד הב' דופן א' בלי ג'פופין דאי אפשר לומר שם ד' מחיצות של פסי ביראות, ועכ"ז לא אמרינן אתי רבים ומ"מ, דעיקר דינא דשם ד' מחיצות לדעת הבית אפרים תלוי בהקרנות וכמבואר מדבריו (להלן בדף נב ע"ב) בירושלים אחו' שנפרצו בה פרצות, דברור אם אותן הפרצות היו באמצע החומה, אף אם היה לארבע הרוחות ומפולשים ורחבים ט"ז אמה, אין בכך כלום לרבנן, כיון דאכתי איכא שם ד' מחיצות, אף פרוצי ירושלים היו בהקרנות ואם נפרץ בכותל מזרחית סמוך לקרן דרומי ובבדל שם בקרן דרומי, ובכותל צפוני סמוך לקרן מערבי, או איפכא, ומכל שכן כשנפרצו כל הקרנות שבטל ממנה שם ד' מחיצות, ואין מועיל שום תיקון של צוה"פ עכ"ד.

ולדעתו פירצת ירושלים היתה באופן כזה או להיפוך דהיינו כזה ורק בפירצה כהאי גוונא נתבטלה דין המחיצה כיון דלא הוי שם ד' מחיצות בהקרנות, אבל אם יהיה הפירצה כזה אף דלא הוי שם ד' מחיצות, דבד' מחיצות כזה אין בכלל הדין דשם ד' מחיצות כיון שאינן מחוברות בהקרנות, דדינא דשם ד' מחיצות תלוי בהקרנות, ע"ז כיון דהוי ג' מחיצות שלימות אז אמרינן דלא אתי רבים ומ"מ, דלכאורה לא משני כלום מחיצה הד' שאינה מחוברת בהקרנות, ומפורש כן בדבריו (דף מג ע"ב) שביאר שם

דברי הרשב"א בעבודת הקודש שער א' ח"ד שכתב חצר שנפרצה משני רוחותיה זו כנגד זו, פרצות שאין בהם יתר מעשר, אם נפרצה למבוי מראשו האחד וכו' "ואע"פ שהרבים בוקעין בה ונכנסים בפתח זו ויוצאין בפתח אחר, שאין רגל הרבים מבטלת שלוש מחיצות גמורות, ורה"י גמורה היא, ואפי' לטלטל בתוכה".

וביאר הבית אפרים דבמבוי המפולש כתב בעבודת הקודש שער ב' ח"א דנעשה הוא עצמו רה"ר וצריכה דלתות משא"כ בחצר שלא נפרצה במילואה לרה"ר ונשאר קצת עומד, ואע"ג דפרוץ מרובה סגי בצוה"פ, כיון דאיכא עכ"פ ג' מחיצות מחמת העומד הנשאר שם (והנה אף דיש לומר בחצר דנשאר שם ד' מחיצות, ברם הבית אפרים ביאר דכל התירו דהרשב"א הוא משום ג' מחיצות) עכ"ל, וכן סיים שם הבית אפרים וזהו שכ' הרשב"א שאין רגל הרבים אוסרת במבואות וחצירות בכיוצא בזה, ור"ל לאפוקי היכא דאיכא רה"ר גמור וליכא ג' מחיצות, אז רגלי הרבים אוסרתן כנלע"ד.

וכ"כ בחזון איש סימן קז סק"ב וז"ל, ולפי זה כל תל המתלקט י' מתוך ארבע אע"ג דרה"ר עוברת עליו, לא נתבטלו המחיצות, והוי על גבה רה"י מה"ת כל שיש לו ג' מחיצות כאלו, ומתקן רוח ד' בצוה"פ ומטלטל בתוכו ע"כ, ומה שכתב בדברי האבני נזר [סימן רפט סק"ב] דרק בשם ד' מחיצות אמרינן דלא ארומ"מ, משא"כ בשם ג' מחיצות, הנה שם איירי מדין צוה"פ דאי יעשה צוה"פ שאינו נראה מבפנים דלדעת הרא"ש אין על זה דין צוה"פ, נמצא דבציור דאיירי שם בב' מחיצות משני צדדים, ושני צוה"פ בשני פתחי המבוי, ואי צוה"פ מן הצד פסול, אז נשאר המבוי עם ב' מחיצות וצוה"פ אחד, ודינא דמחיצות של צוה"פ שהוא מדינא "דשם מחיצה" צריכה לשם ד' מחיצות, וליכא, דבמחיצות גרועות לא אמרינן לא אתי רבים ומ"מ, רק כשהוא מוקף ממש מד' צדדים, משא"כ בג' מחיצות שלמות, לא ארומ"מ אף בג' מחיצות.

וכן מש"כ בשם האבן העזר ו' ע"ב איירי שם מדין דלתות הראויות לנעול דהוי עלייהו שם ד' מחיצות כצורת הפתח, אבל במחיצות גמורות מפורש בדבריו דסגי בג' מחיצות, שהרי הקשה הגמרא דאמאי מהני לרבנן לחי וקורה מצד אחד ודלתות הראויות לנעול מצד ב' של המבוי, והקשה בגמ' דמדאמר רבנן אין מערבין רה"ר בכך, מוכחת דלחי וקורה לא הוי עליה "שם מחיצה" וא"כ אמאי מהני לבטל רה"ר הא ליכא שם ד' מחיצות, ועוד הקשה הגמ' מר"י דבעינן דלתות נעולות בלילה, והקושיא הוא "דבלאו הא דר"י י"ל דלת הראוי לנעול מקרי מחיצה גמורה, והוי ג' מחיצות גמורות דמהני לרבנן, אבל מהא דרבי יוחנן מבואר דעל כרחק דלת הראוי לנעול לאו מחיצה גמורה היא כיון שאין ננעלות בלילה" וליכא כאן לא ג' מחיצות גמורות ולא שם ד' מחיצות ואמאי מהני לרבנן עיי"ש.

הרי מדבריו דבג' מחיצות גמורות לא אמרינן דארומ"מ וכ"כ בחזון איש (סימן קז סק"ה) וז"ל נראה כל שיש ג' מחיצות של עומד מרובה לא אמרינן תו דאתי רבים ומ"מ, דג' מחיצות של עומד עדיף משם ד' מחיצות, ולא מצינו חילוק בין ג' מחיצות לד' לענין דאורייתא ע"כ.

ענף ד בדין מחיצה לבטל רה"ר

והנה יש כאן שני נידונים יסודיים, האחד הוא בגוף השיעור של רה"ר, ובזה יש דעת רש"י דבעינן ס"ר וכן נמי נקטו הרבה פוסקים להלכה וכן ס"ל להמג"א בסי' שמה סק"ה, ויש עוד נידון בדיני מחיצות אי אתי רבים ומ"מ או לא, ובזה ס"ל להמג"א בסי' שסג סק"ל דלא ארומ"מ, ופשוט דאין קשר בין שיעור רה"ר לבין דין המחיצות אי ארומ"מ או לא, והפוסקים כשדנו לעשות עירובין בעיירות הגדולות סמכו ברובם על אחד משני טעמים הללו, או משום דאין בו ס"ר וממילא אינו רה"ר, או דאף אם הוא רה"ר, הא אפשר על ידי מחיצות לבטל את הרה"ר, ולכל אחד משני יסודות הללו סגי להו להוציא מחשש איסור של תורה דשני הלכות אלו אין הם תלויים זה בזה ורק לצרף לסניפא דהתירא להוציא מאיסורא דרבנן סמכו ג"כ דאף אם נאמר שאין מחיצה, הא לאו רה"ר הוא, ואף אם יש רה"ר בלי ס"ר הא מוקפין הם מחיצות וכמו שיבואר להלן.

וכן בשו"ת בית אפרים בסי' כו בנה התירו בב' יסודות הללו דבחלק הא' מתשובתו דן בדין המחיצות, דבשם ד' מחיצות אמרינן לא ארומ"מ, ומותר לערב ולטלטל בו, ובחלק ב' מתשובתו דן בדין רה"ר עיי"ש (בדף מג ע"ג) שכ' ועתה נדבר בענין ההיתר מצד דבזמנינו אין לנו רה"ר דאף אם רחב ט"ז אמה אין ס"ר בוקעין בו תדיר והוא דעת רש"י בעירובין ו' ע"א וגו', וכ"כ שם (דף מה ע"א) כשדן בענין דאין היתר מפולש בפלטיא כתב ג"כ אחד מב' צדדים או דלא הוא רה"ר או דלא ארומ"מ וזה לשונו, ולפי"ז לא מצינו ידינו ורגלנו בכל מדינה ומדינה עיר ועיר שרובן וכמעט כולם יש בהם פלטיא למקום שווקים שמתקבצים שם בני אדם לעשות מקנה וקנין, ואם מתקנין העיר בצוה"פ מטלטלין בכולה ואף בפלטיא זו הרחבה ט"ז, וע"כ או לפי שרוב העיירות והכרכים שבמדינתנו אין בהם ששים ריבוא וכשיטת רש"י ודעימיה, או דנהיגן כמאן דפסק כרבנן דלא אמרינן ארומ"מ עכ"ד.

וכן גם בסוף תשובתו שם (בדף מט ע"ג) שסיים שם דבעיר שיש שם ד' מחיצות או ג' מחיצות גמורות מועילה צוה"פ ודל, כאשר בררתי הדברים כשמלה שאף בשם ד' מחיצות לבד דעת כל הפוסקים כרבנן דלא ארומ"מ וגו' אמנם אם אין בעיר רק מבוי אחד מפולש דהיינו שני כותלים והעם עוברים ביניהם, זה תלוי בפלוגתת הפוסקים אם מקרי רה"ר בפחות מס"ר, ואף בזו הראיתי פוסקים אלו כי הם הרבים ובראשם בה"ג ורש"י ותוס' והנמשכים אליהם.

וביסוד של דין זה דלא ארומ"מ הוא בדיני מחיצה לבטל רה"ר, דאף כשיש רה"ר ושעוברין בתוך המחיצות עכ"ז המחיצות מבטלין את הרה"ר ואף באופן שאינן מחיצות גמורות רק שם ד' מחיצות כעין פסי ביראות, או צוה"פ ג"כ מהני לבטל רה"ר, וכש"כ בג' מחיצות גמורות שהוא רה"י מעיקר דדינא דלא ארומ"מ, ואף אם הרבים בוקעין בתוך

המחיצות לא נתבטלו המחיצות והוא רה"י, והוא יסוד גדול לתקן עירובין ברה"ר גמור, דנתהוה רה"י כיון שמוקף מחיצות, ואין חשש הוצאה מה"ת משום האי טעמא גרידא.

ברם לכמה דעות כגון הש"ע הרב והמשנ"ב דמ"מ נשאר עוד שאלה דרבנן אף אחר המחיצות, דמדרבנן בעינן מיהא דלתות, ולזה מצרפין דאין על מקום הזה דינא דרה"ר, משום דאין בו ס"ר, אבל כדי להוציאו מרה"ר דאורייתא דנין משום זה גרידא מטעם שהוא מקום מוקף מחיצות ולא ארומ"מ, וכן מבואר נמי בביאה"ל סי' שסב וז"ל, וא"כ קשה על מנהג העולם שמסתפקין בצוה"פ ברה"ר במקום שרחוב י"ו אמה ומפולש משער לשער, ולסמוך על שיטה דלדין לית לן רה"ר זה ג"כ קשה מאוד, דבאמת רוב הראשונים ס"ל דגם בדין איכא רה"ר, והנכון דסומכין על שיטת הרמב"ם דפסק כר"א דלא ארומ"מ ולדידיה בודאי מה"ת סגי בצוה"פ, ולא נשאר לנו כי אם איסור דרבנן דיש גם לר"א בלא דלתות, ובזה אפשר דיש לסמוך על אותו דעה דאין רה"ר אלא בששים ריבוא, ולא הוי אלא כרמלית ולהכי סגי בצוה"פ.

ענף ה

דינא דצורת הפתח

וראו להתבונן בצורת הפתח שהוא גם כן מחיצה מהללמ"ס, אם גם בזה נתחדש הך דינא דשם ד' מחיצות, ובאופן שיקיפו לרה"ר עם צוה"פ בארבעה הצדדים, האם יתהוה רה"י, או דליכא על צוה"פ דינא דשם ד' מחיצות לבטל רה"ר, ולא מועילה צוה"פ כי אם ברה"י שיש בה פירצה יותר מעשר להתיר על ידי צוה"פ לטלטל בו, ובביאור הלכה סימן שסב ס"י מביא שנסתפק בכזה הפרמ"ג אי הוה מחיצה דבר תורה ולחייב את הזורק בו מרשות הרבים, או דלא מהני צוה"פ אלא להתיר כרמלית או פירצה.

והנה הביא שם ראייה מדברי התוס' (יא ע"א בד"ה אילמא) שהקשה דאמאי צריך לעשות פסי ביראות מחיצות של אמה אמה בכל הקרנות, ולמה לא יעשו צורת הפתח, ותירצו שם ב' תירוצים, דעת הר"י דבאמת היו יכולין לתקן גם בצוה"פ אלא משום שלא היה מתקיים כל כך מחמת דאתי גמלא ושדו ליה, וגם בקל יכול ליפול ברוח שאינה מצויה, והוא דאין הכי נמי דהוה מצינן לתקן את רה"ר ולעשותו רה"י בצורה"פ, רק דלא יועיל מחיצה כזה בעולי רגלים שיתקלקל מהר, והריצב"א תירץ דבגמרא שם איירי דיש ב' מחיצות כהלכתן ועושין הצוה"פ רק לשני צדדים הפרוצים עכ"ד, ולדבריו אין על צוה"פ שם ד' מחיצות לעשות מרה"ר רה"י.

וכדבריו העלה גם הריטב"א להלן (כב ע"א) דאי משום קורה או לחי או אפילו למ"ד שהוא משום מחיצה, לא חשיבי להו שם מחיצות חשובות לענין זה, ואפילו בצוה"פ נמי לא חשיבי מחיצות כעין פסי ביראות שיש שם שתי אמות עומדים עכ"ל, האומנם בתוס' שם בד"ה והא אר"י, שכתבו דלרבי יוחנן בירושלים שהיה באמצע הפילוש צוה"פ לא הוי ליה להרבים לבטל המחיצה עיי"ש, ומשמע דמחיצות של צוה"פ אכן הוי כשם ד' מחיצות, וכמו

פסי ביראות, ואי סבירא ליה דלא אמרינן אתי רבים ומ"מ בפסי ביראות, כמו כן נימא
בדינא דצוה"פ, וכן משמע שהכריע הרשב"א לעיל ו' ע"א בדעת ר"א, דאף כשיש צוה"פ הרי
הוא כדופן ג' ולא מבטלי להו בקיעת רבים.

ובספרי האחרונים יש בזה מבוכה רבה אי מהני צוה"פ לבטל רה"ר, דבשו"ע הרב סי'
שסד ס"ב כתב דאע"פ שצוה"פ היא כמחיצה גמורה ואם עשה צוה"פ על גבי ד' קונדיסין
רשות היחיד גמורה הוא מה"ת אפילו עשה כן באמצע רה"ר גמורה, כמ"ש בסי' שסב,
אעפ"כ מדברי סופרים אין צוה"פ מועלת לרה"ר גמורה, אם נשלמו בה כל תנאי רה"ר
שנתבאר בסי' שמה עכ"ד, וכ"כ נכדו בצ"צ [עירובין פ"ה מ"ו] לבאר טעם מנהגינו להקל
וז"ל, עכ"ז נראה לתרץ מה שמתקנין עירוב על ידי צוה"פ ולפעמים רוחב המבואות ט"ז
אמה, ואיך מערבין רה"ר בכך וכו', ועכ"ל דסומכין על דעת מאן דפסק כרבנן וכמ"ש בהג"מ
(פ"יו) שכן משמע בגמרא פ"ק דשבת (ו' ע"א) וכיון דלא אתי רבים ומ"מ "י"ל מדאורייתא
אפילו בצוה"פ מערבין רה"ר, וכ"כ במהרש"ם ריש סי' שסג וז"ל, תיקון צוה"פ מהני מה"ת
להיות רה"י גמור כמ"ש בתוס' עירובין ו' ע"א ד"ה רב, ולהלן כב ע"א ד"ה והאר"י וכן
ברא"ש סוכה פ"א סי' לד.

וכן ס"ל בביאה"ל סימן שסד ס"ב [בד"ה והוא, ושם בד"ה ואחר וז"ל, וא"כ קשה על
מנהג העולם שמסתפקין בצוה"פ בר"ה שהוא רחב י"ו אמה, ומפולש משער לשער וכו',
והנכון דסומכין על שיטת הרמב"ם דפסק כר"א דלא ארומ"מ "ולדידיה בודאי מה"ת סגי
בצוה"פ" עכ"ד.

ברם בחזון איש סי' עד סק"ד כתב וז"ל, ובס' מ"ב סי' שסב סי' בביאה"ל בד"ה כשכל,
כתב לפרש דבריהם אף ברה"ר עוברת תוך צוה"פ והוכיח מזה דצוה"פ מהני מה"ת בכל ד'
רוחות, וזה לא יתכן דאע"ג דצוה"פ מה"ת, מ"מ אתי רבים ומבטלי, ואף בב' מחיצות
שלימות, וכל שכן בצוה"פ מכל צד עיי"ש (ועער"ש בסק"י), ואמנם בשו"ת בית אפרים (דף
לח ע"ב ועוד) וכן בשו"ת משכנות יעקב סבירא להו דאין על צוה"פ דינא דשם ד' מחיצות
לבטל רה"ר עיי"ש.

ענף ו

דין דלתות מדרבנן בצורת הפתח

ומבואר בדברי האחרונים דאף אי צוה"פ מהני לבטל דין רה"ר מה"ת ברם מדרבנן
בעינן עוד דלתות דכן העלה בש"ע הרב [בסי' שסד ס"ב] שכ' אע"פ שצורת הפתח הוא
כמחיצה גמורה וכו', אעפ"כ מדברי סופרים אין צוה"פ מועלת לרה"ר גמורה אלא הבא
להכשיר רה"ר להתיר בה טלטול צריך לעשות לה דלת שנגעלות בלילה, וכ"כ בביאור הלכה
בסי' שסד ס"ב וז"ל, והנכון דסומכין על שיטת הרמב"ם דפסק כר"א דלא אתי רבים ומ"מ
ולדידיה בודאי מה"ת סגי בצוה"פ "ולא נשאר לנו כי אם איסור דרבנן דיש גם לר"א בלא

דלתות וכדמוכח מהרמב"ם ע"כ, אמנם לא נתבאר היכן מצינן דין דלתות מדרבנן ועי' בחזון איש סי' עב סק"ג וסק"י שנתקשה בזה.

ברם בבאה"ל כתב דמוכח כן מהרמב"ם דהיינו בפ"ז ה"י שכתב שני כותלים ברהשות הרבים והעם עוברים ביניהם, כיצד מכשיר ביניהם עושה דלתות מכאן ודלתות מכאן ואח"כ יעשה ביניהם רה"י, ואינו צריך לנעול הדלתות כלילה אלא צריך שיהא ראויות לנעול עכ"ל, ועי' שם במ"מ ובכס"מ דהרמב"ם סבירא ליה להלכה כרבנן דלא אתי רביס ומ"מ, ועכ"ז ס"ל דבעינן דלתות הראויות לנעול מדרבנן [ואפשר דמשמע ליה הכי מקושיית הגמרא (ו' ע"ב) וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא הא בדלתות מיערבא והא רבי יוחנן ס"ל דבעינן דלתות נעולות, ופר"י דפריך משום דמשמע ליה דלא בעי נעילה אבל דלת בעין ואמנם לכאורה אינו מוכח משם רק בדרך רה"ר, דהיינו שיש רק שני דפנות והעם עוברים ביניהם דאז בעי דלתות מדרבנן, ובזה לא מועיל מחיצות צוה"פ וכש"כ בד' מחיצות צוה"פ ורה"ר בתוך המחיצות דאז בעי דלתות.

ואפשר דהדין רק בצוה"פ שהוא מחיצה גרועה מהללמ"ס, דזה הוי רק שם מחיצה וכמש"כ לעיל מהגאון בעל אבן העזר, ומשום הכי בעינן גם דלתות, ובזה הוא דאיירי בש"ע הרב ובמשנ"ב, אבל בג' מחיצות גמורות ועומד מרובה, אין שום הכרח דבעינן דלתות מדרבנן, ואדרבא עוד יש להוכיח דלא בעי בכהאי גוונא דלתות, דכל דינא דדלתות מדרבנן הוא דמתניא בכיצד מערבין דרך רה"ר, וכמבואר בהרשב"א ולא מצינו בגמ' דלתות כי אם לגבי מבוי מפולש ולא בג' מחיצות גמורות.

והנה בשו"ת אבני נזר סימן רסה אות ב' ביאור דבר זה דבעי דלתות מדרבנן ביחד עם הן כללא דקאמר בגמ' (חולין קלח ע"א) מי איכא מידי דמר מחייב חטאת ולמר שרי לכתחילה, והכא נמי לשיטת רבי יוחנן בירושלים אילמלא דלתותיה נעולות כלילה חייב חטאת וסובר שיש חיוב חטאת כשרבים עוברים בתוך המחיצות, אי אפשר דלפי רבנן דס"ל דלא אתי רביס ומ"מ יהא מותר לכתחילה, ומשום הכי אף לרבנן בעינן דלתות, ולפי דבריו יהא דינא דדלתות מדרבנן אף במקום שמוקף מחיצות גמורות וכמו בירושלים, עכ"ז כיון דלר' יוחנן ארומ"מ שוב גם לרבנן דס"ל לא אתי רביס ומ"מ, מ"מ דלתות בעינן.

אולם לפי דבריו יש לצדד ולומר דנהי דמדרבנן בעי דלתות ואף במקום שמוקף מחיצות ממש, מ"מ היכא שיש להסתפק אם יש על זה המקום דין רה"ר אם לא, וכגון מדין מפולש או מדין ס"ר במקום אחד, כי אז הוי ספיקא דרבנן ולקולא, ולא בעי דלתות וזה פשוט.

ודעת האגרו"מ [בחלק א' סי' קלט ענף ג'] בביאור שיטת הרמב"ם דסובר דבעי דלתות מדרבנן, דבכל מקום שיש שם בקיעת רביס כברה"ר גמור, ס"ל להרמב"ם דבעי דלתות אף לר"א דס"ל לא אתי רביס ומ"מ, עכ"ז החמירו שלא יועילו צוה"פ ולחי או קורה ואף שלא מבטלי המחיצות אלא דלתות, ואף כשמקום ההוא הוה כרמלית מצד עצמו [וכמו שדן שם לענין הגשרים] עכ"ז בעינן דלתות יעיי"ש, ולדבריו יוצא דאף במקום מוקף מחיצות אי

בקעי בה רבים בתוך הפרוץ בעינן דלתות (ויש לציין דאמנם לדעתו הלא בעינן ס"ר בוקעים בתוך הפירצה כדי שיתחשב כבקיעת רבים) ויל"ע.

ויש לעיין גם בדברי הגאון בעל האחיעזר (ח"ב סי' ח') שכתב דעיר פאריז הוא רה"ר גמורה מה"ת, ואח"כ שדן שם לענין הגשרים הסמוכים לקרקע ולא מהני המחיצות שתחת הגשר דהוי כמחילות ברה"ר תחת האדמה, והורה לתקן הגשרים על ידי צוה"פ, ולכאורה אמאי לא בעינן דלתות על הגשרים מדרבנן, וצ"ל דסבירא ליה דאף במקום שיש שם בקיעת רבים אכן אם יש שם מחיצות גמורות לא בעי דלתות ויכולים לתקן כל הפירצות בצוה"פ, או דסובר בעיקר כדעת החזו"א דאף להרמב"ם אין דין דלתות כלל מדרבנן אם נניח דס"ל כר"א דלא אתי רבים ומ"מ.

ענף ז

דין דלתות מדרבנן במוקף מחיצות

ועכשיו נבוא לעיין בדברי הגאון בעל משכנות יעקב שכתב [בדף קלג ע"ב] וז"ל, ועוד בו שלישיה וכו', דלענין דינא דאדומ"מ אין לחלק בין אם יש לו דין רה"ר גמורה של תורה או שחסרו פריטי תנאי רה"ר גמורה, רק כיון שעכ"פ דרך קבוע לרבים שם בטלו המחיצות עכ"פ וכאילו אינו לענין טלטול ולפטור את הזורק לתוכו, וכדין כרמלית אף שאינו רה"ר גמורה מפאת חסרון דבעי רוחב י"ו אמה או ס"ר להסוברים כן, והוכיח כך מהג"א פ"ק דעירובין דדוקא אם אין שם רק בקיעת בני המבוי אז ניתר בצוה"פ, אבל אי בקעי בה כל בני העיר וכו', והר"מ מאייברא אמר דלא סגי בדלתות אלא אם כן נעולות כלילה, אפילו לפירוש רש"י היינו לענין חיוב אבל איסורא איכא אפילו אינו אלא י', ומוכחת להר"מ מאייברא דבעינן דלתות מדרבנן ואף אי רוחב המבוי אינה אלא עשר אמות, וחסר בתנאי רה"ר דבעינן לה ט"ז אמות, וכן הביא ראייה מדברי הריטב"א (ו' ע"ב) שביאר את דברי רבי יהודה שאמר יתר על כן מי שהיה לו שני בתים משני צידי רה"ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן, אמרו לו אין מערבין רה"ר בכך.

והקשה הריטב"א שם דע"כ ר"י לא איירי ברה"ר של תורה, דא"כ בטלת לרבי יהודה דין רה"ר אצל מבואות המפולשות, וברייטא דשבת לא משמע הכי שכ' איזהו רה"ר וכו', ומבואות המפולשות לרה"ר, וע"כ דרבי יהודה כשאין רחב ט"ז אמה או שאין שם ס"ר אז סגי בלחי וקורה, ולרבנן אף בכהאי גוונא שחסר בתנאי רה"ר עכ"ז אין מערבין רה"ר בכך, ועל זה הקשה הגמ' מרבי יוחנן בדירושלים היתה בודאי הרבה מבואות כעין זה ובכל ירושלים אי אפשר להשתמש בה עכ"ל הריטב"א, ודייק המשכנות יעקב בלשון הריטב"א דכ' שלא היה אפשר לטלטל, ולא כתב שחייבין עליו כלשון רבי יוחנן, וס"ל להמשכנ"י דכל שהדרך סלולה לרבים ואף שחסר שם בתנאי רה"ר, שאינו רחב ט"ז אמה וכדומה, או שאין בוקעין בו ס"ר, עכ"ז בעינן דלתות מדרבנן.

[ובדברי המשכנות יעקב הללו ניתן לבאר היטב דבריו של הריטב"א להלן [בדף כב] דמשמע שם מדבריו דלמ"ד דאיתי דבים ומ"מ הוי כאילו שנתבטל כל המחיצה ולא רק נגד מקום הפרוץ, והוי אף כנגד המחיצות רה"ר, ברם להאמור אף לרבי יוחנן אין כאן רה"ר דאורייתא אלא דבכל ירושלים אי אפשר להשתמש בה, ואף שחסר בתנאי רה"ר, שאינו רחב ט"ז אמה, ואין כאן חומרא דאורייתא, עכ"ז אסור לטלטל בה מדרבנן בלי דלתות, וזהו דקאמר (בדף כב) מ"מ שמעינן אליבא דרבי יוחנן דלתות דוקא מצילות ירושלים מדין רה"ר, הא לאו הכי יש להם דין רה"ר, ולא קאמר דאל"ה הוי כל ירושלים רה"ר, אלא דין רה"ר דבעינן דלתות, דבלא דלתות הוי המחיצות כאילו אינן ויש איסור טלטול]

והנה המשכנות יעקב סיים והן הן דברי התוס' דף סב ע"א דאותן הישראלים הדדים יחידים בכרכים המוקפים חומה דשרי לטלטל בכולה שהיו דלתותיהן נעולות בלילה, והר"י [שבת דף סב] עומד בשיטת רש"י דבעי ס"ר ועכ"ז ס"ל דבעינן דלתות, ועל כרחק הוא מהאי טעמא דס"ל דרבים מבטלי מחיצתא אף בכרמלית, וכ"כ בדרכי משה בסי' שסד בכוונת הר"י וז"ל, אך במרדכי ריש פרק הדר כתב "דר"י סובר דבעי דלתות אפילו בזה"ז דלית לן רה"ר גמורה" ומהר"ם מרוטנבורק חולק וסבר דבזה"ז דלית לן רק כרמלית לא בעי נעילה.

ואמנם בשו"ת אגרו"מ (ח"א סי' קלט ענף ג') ביאור דעת הר"י דבכל מקום דיש בקיעת רבים ורוב עם דמיחזי כרה"ר, ואף שאין ס"ר בוקעין בעי דלתות כברה"ר גמור, וביאר עוד דאף לדעת המהר"ם מרוטנבורק בהמרדכי שחולק על הר"י וס"ל דלא בעי דלתות, דייק בדבריו שכ' "ובזה"ז דלית לן רק כרמלית לא בעי נעילה" משמע דבמקום שמצוי שם ס"ר הוי רה"ר ואף אי באותו מציאות חסר בתנאי רה"ר, וכגון בהגשרים שלמעלה מ' טפחים, עכ"ז בעינן דלתות מדרבנן, וכן ס"ל בדעת הרמב"ם עיי"ש.

אכן בשו"ת בית אפרים [דף מז] סבירא ליה בדעת המהר"ם דרך כשנגמרו כל תנאי רה"ר בעינן לדלתות, וכן ס"ל בדעת הריטב"א והר"ם מאייברא, ואף בדעת הר"י ס"ל [שם דף מח ע"ב] דהא דקאמר בעיר שמוקף חומה דבעינן דלתות זה איירי רק ברה"ר גמורה, וכן משמע בב"י סימן שמה וז"ל, ומהאי טעמא נ"ל עוד דלא מצרכינן דלתות נעולות בלילה אלא כשאותו דרך יש לו כל דיני רה"ר שיתבאר בסמוך, אבל אם חסר אחד מהן הוי רה"י גמורה אע"פ שאין דלתותיה נעולות בלילה, וכן מבואר להדיא בלשון הרב בש"ע שלו בסי' שסד ס"ד דאין צוה"פ מועלת לרה"ר גמורה אם נשלמו לה כל תנאי רה"ר כברה"ר גמורה, אלא בעינן דלתות, וע"ע בפרי מגדים סי' שסד (א"א סק"ב) וז"ל, ומש"כ בדרכי משה [שמביא את הר"י ומהר"ם] משמע "שיש להחמיר אף עתה במפולש ממש רה"ר" אע"ג דלא הוי רה"ר גמורה לחייב מיתה מ"מ דלתות בעי.

וצריך א"כ ביאור בדעת האחרונים דנקטי בפשיטות היכא דאיכא מחיצות סביב רה"ר דמהני צוה"פ להפירצות ולא בעי דלתות, ואמאי לא נחוש לדעת הר"י ומהר"ם הנ"ל דבעי דלתות מדרבנן, דהבית אפרים התיר לעשות צוה"פ על הפירצות היכא דאיכא שם ד' מחיצות, וכן העלה בסוף תשובתו [דף מט ע"ב] וז"ל, ועתה אלכא ואשובה אל מקומי

הראשון לברר שאלתינו וכו', ובזה שיש מחיצות שלימות וגם עושין צוה"פ במקום בקיעת הרבים הרי הוא רה"י גמור לטלטל בו אף מדרבנן וכמש"ל בשם הג"א בשם אור זרוע דאפילו רחב ט"ז אמה וס"ד בוקעין בו לא מבטלי מחיצתא ע"כ, וכזה נמי התיר האחיעזר בחלק ב' סי' ח' בעיר פאריז בעומד מרובה וצוה"פ בהפירצות בהגשרים, וכן החזו"א סי' קז התיר בעומד מרובה בצוה"פ בלא דלתות, וכן בעיה"ק ירושלים של היום שמצויין בה ס"ד ומערבין בצוה"פ בלא דלתות.

אלא דלא נתבאר בדברי הר"י והמהר"ם דס"ל דינא דדלתות בעיר שמוקף מחיצות, כשאוקימנא ברה"ר גמור, או אף כשלא נשלמו לה כל תנאי רה"ר, אי דהוי משום דסבירא להו כרבי יוחנן דאתי רביס ומ"מ ברה"ר גמור, והחמירו לחוש לדעתו מדרבנן אף כשלא נשלמו כל תנאי רה"ר, ולפי"ז נמצא דלר"א דסובר לא אתי רביס ומ"מ אין הכי נמי דלא בעי דלתות, או דסבירא להו להר"י והמהר"ם כר"א דלא ארומ"מ ועכ"ז בעינן דלתות מדרבנן.

ויש עוד לצדד דאפילו נימא דהר"י ומהר"ם איירי אף למ"ד דלא אתי רביס ומ"מ ועכ"ז מדרבנן בעינן דלתות אף במוקף מחיצות, ולהנך פוסקים דס"ל דדינא דהר"י איירי רק ברה"ר גמור דהיינו שנשלמו לה כל תנאי רה"ר, לפי זה ניתן לדון אי הוי רה"ר כלל להאומרים דבעינן ס"ד במקום אחד, וכזה נמי להאומרים דבעינן מפולש משער לשער ואפילו בעיר שאינו מוקף חומה, ובספיקא דרבנן אזלינן לקולא ומערבין בלי דלתות כנלענ"ד.

קונטרס

בירור השיטות

בענין עירובין בעיירות גדולות

נערך בעזהשי"ת
ע"י אחד הרבנים שליט"א

יצא לאור ע"י
וועד העירוב ד'כארא פארק
ר"ח אדר א' תש"ס לפ"ק
(917) 293-3788

לעיון ר' אברהם ב"ר צבי יעקב
נלב"ע ד' אדר תשנ"ט לפ"ק

פרק א

באיזה ענין אפשר להתיר רה"ר ע"י צורת הפתח

א. בשו"ע סי' שס"ד סעיף ב' רשות הרבים עצמה אינה ניתרת אלא בדלתות, פירוש דכדי להתיר רשות הרבים דאורייתא^א, לא מהני שיעשה צורת הפתח, אלא בעינן דלתות דוקא, ורק ברה"ר דרבנן מהני צורת הפתח להתירו.

^א בשו"ת משכנ"י סי' ק"כ (דף ק"י) כתב דאפי' אינו רה"ר מה"ת, כל שבקעי ב"י כל בני העיר, אינו ניתר אלא בדלתות נעולות בלילה, ולפי דבריו אינו מועיל צוה"פ אפילו בעיירות קטנות שאין בהם ס"ר, באותן רחובות דכקעי בהן כל בני העיר, אבל ע"י שו"ת בית אפרים סי' כ"ו (דף מ"ו בד"ה אך אל זה אביט) שדחה דבריו, וכוותי' נהגו כל בית ישראל הלכה למעשה בכל מקומות מושבותיהם, להתיר בצוה"פ אפילו אי בקעי ב"י כל בני העיר, אם אינו רה"ר מה"ת.

ואמנם ע"י בשו"ת אג"מ סי' קל"ט שיצא לדון בדבר החדש דאם בקעי ב"י רבים כמו ברה"ר גמור, בעינן דלתות (והיינו לכל מר כדאית ל"י, דלפי הפוסקים דבעינן ס"ר לרה"ר גמור, אז אם יש בקיעת ס"ר בעינן דלתות, ולהסוכרים דברה"ר גמורה לא בעינן ס"ר אז גם בבקיעת רבים גרידא בעינן דלתות) ואפילו אם חסר א' מתנאי רה"ר, והוי כרמלית, כ"י"י בעינן דוקא דלתות, דכל שבקעי ב"י רבים כמו ברה"ר גמור הוא בכלל החומרא דרבנן להצריכו דלתות, ואפילו חסר שאר תנאי רה"ר, וע"י כס"י ק"מ שכ"כ לענין אם חסר תנאי מפולש, ובתשובה להגר"מ קליין שליט"א הנדפס בספר אום אני חומה, כתב לענין עיר המוקף במחיצות, דמ"מ בעי דלתות אי יש שם בקיעת ס"ר וכ"כ באג"מ חלק ח'.

אך בדבר הזה לא מצינו לו חבר, דע"י בשו"ע הרב סי' שס"ד סעי' ד' שכתב להדיא דרק ברה"ר גמורה שיש בו כל תנאי רה"ר בעינן דלתות וז"ל: "מד"ס אין צוה"פ מועלת לר"ה גמורה אם נשלכו בה כל תנאי רה"ר שנתי' בס"י שמ"ה, הרי להדיא דאם חסר א' מתנאי רה"ר, ואינו רה"ר מה"ת מהני שפיר צוה"פ ולא בעינן דלתות, וכן כתב להדיא גם במ"ב סי' שס"ד ס"ק ה', וכן נקט בפשיטות בשו"ת אחיעזר ח"ד, עיי"ש שכתב אודות עיר פאריז, דאע"ג שיש בו בקיעת ס"ר מ"מ כיון שמוקף בג' מחיצות יכולים לערב ע"י צוה"פ, וכן הוא להדיא בשו"ת בית אפרים דף מ"ט ד"ה ועתה, דאם העיר מוקף מחיצות אפילו רחב ט"ז ויש בקיעת ס"ר דרך המחיצות, מ"מ מותר לערב ע"י צוה"פ במקום בקיעת הרבים עיי"ש, וכן משמע שם גם לענין תנאי מפולש משעל"ש ע"י דף מ"ה בד"ה ולפי"ז נדרק בפלטיא בתקשה שם איך מערבין בצוה"פ כיון דבפלטיא לא בעינן מפולש משעל"ש, אבל בדרכים שאין בנ"א מתקבצים שם אלא עוברים, ובעינן מפולש משעל"ש, כזה משמע דאחי שפיר דמערבין בצוה"פ אפילו להפוסקים דלא בעינן ברה"ר ס"ר, ומוכח דכיון דחסר תנאי מפולש משעל"ש יכולים לערב בצוה"פ עיי"ש ודו"ק, והוצא לנו מכל הנך פוסקים דאם אינו רה"ר גמור מה"ת מהני שפיר צוה"פ ולא בעינן דלתות.

ב. ונחלקו הפוסקים ברבר, י"א דהא דלא מהני צוה"פ ברה"ר דאורייתא, אינו אלא חומרא דרבנן, אבל מן התורה מהני שפיר צוה"פ להתיר רה"ר גמור, וי"א דמדאורייתא לא מהני צוה"פ להתיר רה"ר

ג. ומעתה כאשר באנו לדון על איזה רחוב אם אפשר לתקנו ע"י עירוב של צורת הפתח, הרי לפי דעת הפוסקים הנ"ל (סעיף ב) שמן

ב ושורש מחלקותם בזה נחלקת לתרתי: חדא אי קיי"ל כרבנן (עירובין כ"ב ע"א) דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, או דקיי"ל כרבי יהודה דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, וכהא דאמר רבי יוחנן [אליכא דרבי יהודה] ירושלים אלמלא דלתותי ננעלות בלילה חייבין עלי משום רה"ר, והיינו דאי קיי"ל כרבי יוחנן כודאי דלא מהני צוה"פ להתיר רה"ר מה"ת, דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, ואכן הרבה ראשונים העתיקו כרבי יוחנן, וכתב המשכנ"י בסי' ק"כ דכן נקטינן להלכה, וזהו מה שכתב המ"ב בסי' שס"ד [בביה"ל ד"ה ואחר] דרוב פוסקים העתיקו כרבי יוחנן, והכוונה רוב הראשונים, והיינו לפימ"ש המשכנ"י בביאור דעת הראשונים, ולפי דעה זו מן התורה לא מהני צוה"פ להתיר רה"ר.

ואמנם דעת רוב גדולי הפוסקים האחרונים דאנן קיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, ועי' בשו"ת בית אפרים שהאר"ך להוכיח אשר כן הוא דעת הרמב"ם הר"ף והרא"ש, ואשר כן הוא שיטת רוב ראשונים דקיי"ל כרבנן, וכתב הב"א דהכי נקטינן, וכ"כ החזו"א, וכ"כ הדרכי משה בסי' שס"ד ס"ק א, וכן נקט בפשיטות הח"ס בשו"ת חאו"ת סי' פ"ט, וכ"כ השו"ע הרב בסי' שס"ג סעי' מ"ב, ובסעי' מ"ד, ובסי' שס"ד סעי' א', וכן מוכח דעת המג"א בסי' שס"ג ס"ק ל' ובס"ק ל"ד ובס"ק מ', וכ"כ הנוכ"י מוכח בשו"ת תשובה מאהבה סי' קי"ב, והאבני נזר בסי' רע"ג ורע"ו, וכ"כ בישועת מלכו סי' כ"א, ועוד הרבה אחרונים.

ואמנם עוד נחלקו האחרונים לפי מאי דקיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות, אי מהני צוה"פ להתיר רה"ר מה"ת, דהשו"ע הרב [בסי' שס"ד סעי' ד], והמ"ב [בסי' שס"ד סעי' ד בביה"ל ד"ה ואחר, ובסי' שס"ג בביה"ל ד"ה אסרון], והערוה"ש [בסי' שס"ד], והאשל אברהם [בסי' שמי"ה בסו"ד], והאבני נזר [בסי' רס"ה, רע"ג, ורע"ו], והישועת מלכו [בסי' כ"א] וכן בשו"ת דברי נחמ"י [סי' כ"ג], והצמח צדק [נמס' עירובין פ"ה מ"ו בסופו] כולם תפסו בפשיטות, דלמ"ד לא אתי רומ"מ ממילא מהני צוה"פ להתיר רה"ר גמור מה"ת, ורק מדרבנן לא מהני, [אך דעת הדברי נחמ"י, וכן המ"ב, דקיי"ל כר"י דאתי רומ"מ, אבל עכ"פ מוכח בדבריהם דלרבנן מהני צוה"פ]

אבל החזו"א כתב דאפי' לרבנן לא מהני צוה"פ להתיר רה"ר מה"ת, דס"ל דצוה"פ גרוע מפסי כיראות [שם במתני'], ובהא אתי רומ"מ גם לרבנן, וכ"כ המשכנ"י [בסי' קכ"א] דכל שיש רחב ט"ז אמה גם לרבנן בעינן דוקא הדלתות, וכן יוצא לפי מש"כ הגר"ח הלוי בביאור שיטת הרמב"ם.

והפרמ"ג סי' שס"ג במשבצות זהב מספקא לי' אי צוה"פ נחשב מחיצה מה"ת להתיר רה"ר עיי"ש, ועי' ביאור הלכה סי' שס"ג ד"ה ואסרו, שהביא דברי הפרמ"ג, ומוכיח מהתוס' דף י"א דהוי מחיצה להתיר רה"ר.

התורה מהני צוה"פ ברה"ר, נמצא שכל עיקר הנידון הזה הוא באיסור דרבנן, שהרי מן התורה בודאי מהני צוה"פ, וממילא אין כאן שום חשש איסורא דאורייתא, אבל לפי הפוסקים הנ"ל (שם), הסוברים שמן התורה לא מהני צוה"פ ברה"ר, נמצא שאנו דנין באיסורא דאורייתא

ג ועפ"י כתבו כמה פוסקים הטעם שסמכו העולם להקל לערכ בצוה"פ ברחובות רחבים ט"ז אמות, אשר לפי כמה ראשונים הוי דה"ר גמור, ואין סומכין להקל באיסורא דאורייתא, אלא הטעם בזה דאנן קיי"ל כמ"ד לא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, וממילא לפי"ז מהני צוה"פ לרה"ר גמור מדאורייתא (עי' לעיל הערה ב'), וליכא אלא איסורא דרבנן שהצריכו דלתות, וכיון שזהו רק מדרבנן שפיר אפשר להקל ולסמוך לענין זה ע"ד הפוסקים האומרים דרה"ר בעי ס"ר אשר לפי דבריהם יוצא דשפיר מהני צוה"פ כל שאין ס"ר בוקעין, כ"כ הצמח צדק מס' עירובין פ"ה מ"ו, והישועות מלכו סי' כ"א, והסכים עמו האבני נזר סי' רע"ג אות ט"ז, וכ"כ המ"ב בביה"ל סי' שס"ד (והיינו דאע"ג דהמ"ב ס"ל שצריכים לחוש לדעת הסוברים אתי רוב"מ, וכמו ש"כ שם בכיאר הלכה, מ"ב בזה ניחא לי' ליישב מנהג העולם שסמכו להקל ולא חששו לגררא דחייוב חטאת, דהעולם נקטו דאינו אלא חשש איסור דרבנן), ואמנם עי' בית מאיר סי' שס"ד סעי' ב' בסופו שכתב טעם מנהג העולם "דסמכו על על דברי המהר"ם ו"ל שבדרכי משה סק"א שתופס לחלוטין דעת רש"י ד"ל לעיקר".

פרק ב איזהו רה"ר

איזהו רה"ר רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקורים, ואין להם חומה, ואפילו יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער (ואין דלתותיו נעולות כליל) הוי רה"ר, וי"א שכל שאין ששים רבוא עובדים בו בכל יום אינו רה"ר (שו"ע סי' שכ"ה סעיף ד')

א. המנהג שנתפשט ברוב ערי ישראל הרבה מאות שנה מקודם, עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז, לעשות עירובין בצוה"פ גם ברחוב רחב ט"ז אמות ומפולש משער לשער, משום שסומכין להלכה על דעת הי"א שהוא שיטת רש"י שאין רה"ר ראורייתא רק אם יש ס"ר עובדים בו.

ב. יש שכתבו שגם דעת המחבר' והרמ"א' להכריע ההלכה כהי"א דאין רה"ר מה"ת רק בס' רבוא עובדים בו, והוסיפו עוד שכן הוא

ד כ"כ ערוך השלחן סי' שמ"ה סעיף י"ח וז"ל: "שהעירובין נתפשטו ברוב ערי ישראל הרבה מאות שנים מקודם רק על סמך היתר זו וכאילו בת קול יצא הלכה כשיטה זו, ואם באנו לעכב לא לבד שלא יצייתו אלא נראה כמשתגעים". וכעין זה לשון המ"ב סי' שס"ד סק"ח "ואף שאין למחות לאחרים הנוהגים להקל ע"י צוה"פ שכן נהגו מעולם עפ"י דעת הפוסקים המקילין בזה, ועי' לעיל פ"ב הערה ג'.

ה' כ"כ בשו"ת בית אפרים סי' כ"ו, וז"ל: "אף שיש כמה גדולי עולם החולקים על שיטת רש"י מכל מקום אין כח ביד שום אדם לערער על המנהג אשר נתיסד עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז אשר אנו מכניז בניהם ומימיהם אנו שותים".

ו' עי' בית מאיר סי' שס"ד סעי' ב' בסופו שכתב טעם מנהג העולם "דסמכו על על דברי המהר"ם ז"ל שבדרכי משה סק"א שתופס לחלוטין דעת רש"י ז"ל לעיקר", ועי' לעיל פ"ב הערה ג'.

ז כ"כ המג"א סי' שמ"ה ס"ק ד, ועי' מחצה"ש שפי' דאע"ג דהמחבר סתם כדעה קמיתא, מ"מ הרי כתב בס' שי"ג דמנהג העולם לסמוך על דעת המקילים, ומוכח שלמעשה הכריע המחבר דהעיקר כהי"א, וכשו"ת בית אפרים [דף מ"ה ע"ב] הסביר הדברים יותר, והביא מכללי הכנה"ג דאע"ג דידוע כללא שכללו הפוסקים, דכאשר מביא המחבר דעה א' בסתם, ואח"כ מביא י"א, שדעתו לפסוק כהדעה שכביא בסתם, מ"מ אם יש ראי' קצת שדעת המחבר לפסוק כהי"א, אין כלל זה אמור, וממילא בנידור, כיון שהמחבר מביא שיטת הי"א בסתמא בס' שי"ג, ודוחק לומר שזה רק כתורת לימוד זכות ול"ל לא ס"ל, מוכח דהכא פוסק כהי"א, ועוד כתב הב"א דכל היכא דדעה ראשונה הוא דעת הרמב"ם והרשב"א או

דעת רוב הפוסקים^ט, והמחמיר בזה יחמיר לעצמו ואין בידו למחות למה שנוהגים עכשיו כאותן הרבים המקילים^י.

ג. יש שכתבו שאף שאין למחות ביד הנוהגים בזה להקל, מ"מ כל ירא שמים יחמיר לעצמו^{יא}, לחוש לדעת הסוברים שהוא רה"ר מן

שאר חכמי הספרדים, אין הכרח שכוונתו להכריע ההלכה בזה אלא משו"ה כתבו בסתמא כיון שכן היתה המנהג פשוט במדינות הספרדים.

ואמנם ע"י ביאור הלכה בסי' שמ"ה ד"ה וי"א, שמביא מכמה אחרונים שהוכיחו דאדרבה דעת המחבר לפסוק כדעה קמייאת דיש רה"ר אפילו בלי ס"ר.

ח כ"כ הטו"ז סי' שמ"ה ס"ק ו, אמנם ע"י ביאור הלכה שם שהביא מהבית מאיר שדחה ראיית הטו"ז בזה.

ט טו"ז ומג"א שם, והנה ידוע שהמשכנ"י (בסי' ק"כ) הרעיש העולם נגד מה שנהגו ברוב ערי ישראל לערב ע"י צוה"פ, אפילו ברחובות רחבים ט"ז אמה ומפולשים משעל"ש, ולדעתו דעה קמייאת שהביא המחבר הוא "עיקר להלכה שהם מחמירין בשל תורה (ועי' בזה לעיל פרק ב' הערה ג') ועוד שהם רוב מנין ובנין", והאריך להוכיח כי דעת רוב ראשונים דלא בעינן ס"ר, ודלא כמוש"כ הטו"ז והמג"א, וכתב אשר כן הוא שיטת המחבר, ובדרך זו הלך גם המ"ב, (בביה"ל סי' שמ"ה בד"ה שאין, ובסי' שס"ד בד"ה ואחר) ולפי"ז כתב המ"ב דאע"ג דהכיל י"ש לו על כי לסנוך ואשר אין למחות ביד המקילין, מ"מ בוראי כל יר"ש יחמיר בזה.

ועי' בערוה"ש סי' שכ"ה סעי' י"ז וסעי' י"ח, שמשמעות דבריו דס"ל שדברי המשכנ"י עיקר להלכה, ורק משום שא"א לעכב העירובין משום משום שלא יצייתו כו', ע"כ הוכרח ללמוד זכות על העירובין שנתפשטו ועיי"ש בסעי' י"ט כ' וכ"א שהמציא יסוד חדש בדין רה"ר, וממילא אפילו לדעה קמייאת דלא בעי ס"ר מותר לערב.

ואמנם הבית אפרים בסי' כ"ו האריך לסתור דברי המשכנ"י, והצדיק מנהג העולם, והראה לדעת כי נכונים דברי הטו"ז והמג"א, ואדרבה רוב ראשונים ס"ל כדעת רש"י, ובכללם הרמב"ם הרי"ף והרא"ש, ועיי"ש שמנה למעלה מעשרים ראשונים הסוברים כן, (ובספר תולדות שמואל הפליג עוד יותר וסופר ומונה לערך ששים ראשונים דאין רה"ר בזה"ז משום דבעינן ס"ר בוקעין), וכתב "אשר אין כח ביד שום אדם לערער על המנהג אשר נתחסד עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז אשר אנו מכני בניהם ומימיהם אנו שותים".

ולמעשה לפי המשכנ"י אין היתר לערב בצוה"פ אפילו בעיירות קטנות שאין בהם ס"ר, כל שהדרכים רחבים ט"ז אמות, וכבר כתבו הפוסקים שהמנהג הפשוט שנתפשט ברוב ערי ישראל לערב בצוה"פ אפילו ברחובות רחבים ט"ז דנקטינן להלכה כדעת הי"א, וזה שכתבנו בפנים סעיף א. וסעיף ב"

לשון הטו"ז שם.

יא כ"כ השו"ע הרב בסי' שמ"ה סעיף י"א, והחיי אדם כלל מ"ט הלכה י"ג, והמ"ב בסי' שס"ד ס"ק ח', ואמנם הרב והחיי אדם לא כתבו זאת להדיא בקשר לעירובין בצוה"פ, ואכן

התורה גם בלי ששים רבוא עוברים בו, וי"א דאדרבה אפילו יר"ש לא יחמיר בזה¹

יש להסתפק בכוונתם, אם ר"ל שנחמיר אפילו במקום שיש עירוב בצוה"פ, ושלא נסמוך על העירוב, או אפשר עיקר כוונתם, שכלי עירוב נחמיר לחוש שיש כאן רה"ר דאורייתא, ונ"מ לענין ספק הוצאה, שיש להחמיר בדבר מחשש רה"ר דאורייתא, וכמו שמצינו בפוסקים לענין הוצאת שעון וכדו' בשאר שאלות המבוארים בסי' ש"א, דאפילו הסוברים שיש להקל לדנו כחכשיט ולהחיר הוצאתו, או משאר טעמים, מ"מ מחשש רה"ר דאורייתא החמירו, אבל אם כבר נעשה עירוב בצוה"פ, י"ל דגם יר"ש אינו צריך להחמיר, דהא כאשר יש צוה"פ, הרי דעת הרב דליכא כאן איסורא דאורייתא אפילו לדעה קמיתא וכו"ל הערה ב' ואינו רק לכל היותר איסורא דרבנן, דמדרכנן אסור לטלטל רק ע"י דלתות, א"כ הא לא חמיר מכל ספיקא דרבנן דאולינן לקולא, ומהיכי תיתי שיר"ש יחמיר, ובפרט שלרוב פוסקים העיקר כדעה בתרייתא, ומה גם שנתפשט המנהג כותייהו, איברא דמסחימת דבריהם נוטה יותר שכוונתם לכלילי יחמיר לחוש דהרי רה"ר דאורייתא.

והנה בכיה"ל סי' שמ"ה לאחר שהוכיח דעת הרבה ראשונים דלא בעינן ס"ר כתב דלפי"ז כל יר"ש לא יסמוך על העירובין בצוה"פ, ואמנם ציין למי"ש בסי' שס"ד ושם כתב שבע"נ יחמיר רק מטעם שלדעתו קי"ל כר"י דאדומ"מ וצוה"פ לא מהני מה"ת, ולכן כתב שם לחוש לגררא דחוב חטאת, אבל לפימ"ש הפוסקים דאנן קי"ל דלא אדומ"מ, לכאור' אין הכרח שבע"נ יחמיר בזה, כיון דאינו אלא ספיקא דרבנן.

ואמנם בצמח צדק מס' עירובין פ"ה מ"ו כתב להדיא שיר"ש יחמיר גם לענין שלא לסמוך על העירוב, [אע"ג דהוא ס"ל שם דאנן קי"ל לא אדומ"מ], ועיי"ש שכ"כ מחכ"ג טעמים, א' לחוש לדעת הפוסקים דקי"ל אתי רומ"מ, ב' גם לפי מאי דקי"ל לא אדומ"מ "אין ראי' גמורה דגם בצוה"פ אמרינן כן", ועוד דגם בדרכנן באיסור שבת יש לחוש לדעת הפוסקים דלא בעינן ס"ר, הרי לנו להדיא שיר"ש נכון שיחמיר גם במקום שיש עירוב שלא לטלטל, ואמנם ראוי לציין, שהצ"צ לא כתב כן משמ"י דהרב שכתב להדיא בסי' שמ"ה שיר"ש יחמיר, ומשמע משום דלא ברירא ל"י בכוונת הרב אי קאי גם במקום שיש עירוב וכשנ"ת, ולכן כתב כן מסבא דנפשי, וצ"ע. והנה דברי הצ"צ והמ"ב, אמורים אפילו בעיירות קטנות כל שהרחובות רחבות ט"ז אמה, ויש בהם כל תנאי רה"ר. ואמנם פשיטא דאם חסר א' מתנאי רה"ר, אשר אפילו לפי דעה קמיתא אינו רה"ר, בזה לא אמרו כלל שיר"ש יחמיר, שהרי בזה לכו"ע אינו רה"ר מה"ת, ולזאת צריך לדעת בכל מקום על מה אדני ההיתר הוטבעו ואם יש היתר שהוא גם לפי דעה קמיתא, הנה בזה לא אמרו כלל שיר"ש יחמיר.

¹ בתשובת אדמו"ר ממונקאטש שליט"א בענין היתר טלטול בבארא פארק, הביא מבעל מנחת אלעזר (בנימוקי או"ח סי' שצ"ט סוף סק"א) שהקפיד נגד מי שהחמיר בזה אפילו לעצמו, כי ס"ל שכיון שעירובין הוא מהדברים שאין הצדוקים מודים בו, חייבין אנו שלא להחמיר בכל מקום המותר להלכתא עיי"ש, ועי' גם בשו"ת בית אפרים דמשמע עכ"פ שאין צריך להחמיר בזה, שכתב שהכנהג נחיסד עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז אשר אנו מבני בניהם ושותים מיניהם, ומשמע דשפיר דמי לנהוג כן לכתחילה, וכן הוא משמעות המג"א והטו"ז.

פרק ג

ששים רבוא כיצד

וי"א כל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים (שור"ע סימן שמ"ה סעיף ד')

הנה כבר נתבאר לעיל (פרק ב') שנתפשט המנהג ברוב ערי ישראל להקל כדעת הי"א שהוא שיטת רש"י, שכל שאין בו בקיעת ששים רבוא אינו רה"ר, ואמנם בביאור שיטת הי"א, כלומר איך ובאיזה אופן יהי בקיעת הס"ר, הנה נחלקו בדבר רבותינו הראשונים והאחרונים, ועיקר מה שנחלקו הוא, ששים רבוא כיצד, שולטים בו או עוברים בו, אלא שבה גופא מסתעף הדבר לכמה פרטים, ונבאר השיטות דבר דבר על אופניו.

א. י"א שכל שרשות ששים רבוא שולטת עליו, כלומר שהדרך מוכן ונעשה להשתמש לששים רבוא, אע"פ שאין הולכים שם כל הששים רבוא ביום אחד, מ"מ הוי רשות הרבים, כיון שעכ"פ שלטי בה ששים

² נקדים בזה הקדמה קצרה ובה יוכן בטוב כלל דברי הפרק, : א' מהנקודות שמאריך בהם המשכנ"י, הוא בביאור שיטת רש"י שמצריך בקיעת ס"ר שיהא רה"ר, וקוטב דבריו שגם לפי שיטת רש"י שכיה בזה"ז רה"ר, והיינו עפ"י מה שמבאר שנחלקו הראשונים בהבנת דברי רש"י, שיש מן הראשונים, ובכללם הר"ת והר"פ, שפירשו דברי רש"י כפשוטן, דבעינן שיהא הס"ר הולכים עלי דרך בכל יום, ובלא"ה אינו רה"ר, ואחריהם נמשך הטור והמחבר במ"ש ס"ר עוברים בכל יום, ואמנם יש ראשונים ובעיקר מבואר זאת בריטב"א שפירשו כוונת רש"י, דסגי בהכי שיש כאן שליטת ס"ר, כלומר שהדרך מוכן ומתוקן שיעבור בה ס"ר, אפילו אם לפועל לא יעברו בה הס"ר, הוי רה"ר. ומאחר שיש לו להמשכנ"י קושיות עצומות על הראשונים שפירשו כפשוטו, הוא תופס לעיקר כאידך ראשונים, דסגי בס"ר שולטים, וממילא יוצא לפי דבריהם, שגם לשיטת רש"י, שכיה רה"ר בזה"ז, וכגון במקום שיש דרך המלך עוברת בתוך העיר והרי זה מוכן לכל בני המדינה, וכמילא הוי רה"ר גם לשיטת רש"י אף שאין עוברים שם לפועל ס"ר.

ואמנם הב"א כתשובותיו להמשכנ"י, אינו משיב כלל על נקודה זו שיש כאן מחלוקת ראשונים בהבנת דברי רש"י, רק עיקר דבריו להשיב על פירושו של המשכנ"י בדברי הריטב"א ודעימי' דס"ל דסגי בס"ר שולטים, ובה ס"ל להב"א, דאע"ג דסגי בזה שרשות הס"ר שולטים שם, מ"מ "הזמנה לאו מילתא היא" ובעינן שיהא שם הס"ר בקירוב מקום, ושיהא דרכם של הס"ר להשתמש באותו דרך כ"כ, עד שיהא אפשר ועלול שיעברו הס"ר ביום א', ובכן מכין שזה לא שכיה הדרא דינא דאין רה"ר בזה"ז.

הוי אומר לא נחלקו הב"א והמשכנ"י בביאור שיטת הטור והמחבר, לדרידה פשיטא דבעינן ס"ר עוברים בכל יום, לא נחלקו כי אם כפי' שיטת הריטב"א אליבא דרש"י, ובין להמשכנ"י ובין להב"א אין שום חילוק כלל בין רחובות העיר לבין דרכים שמחזין לעיר, וכן תפסו בפשיטות הרבה אחרונים, ואמנם בשו"ת אג"מ סלל דרך חדש בביאור שיטת רש"י, וכן כביאור כוונת המחבר, ולדבריו יוצא חילוק גדול בין רחובות שבעיר, לבין דרכים שמחזין לעיר ויחבאר שיטתו בזה בסעיף ג' וסעיף ה'.

רבוא¹¹. ולכן עיר שעשו' להיות רוכלת העמים שיש לה דרך ומעבר שכל באי עולם יכולים לעבור לתוכה, אע"פ שאין דרים בתוכה ששים רבוא, הוי כל רחובות' רשות הרבים¹², ואפילו עדיין לא עברו ברחובות' הששים רבוא, אבל אם אין לה דרך ומעבר מארצות רחוקות, ורחובות' אינם עשויות רק לאנשי העיר ולסביבות', אז אם

י' שו"ת משכנ"י סי' ק"כ דף ק"ו, וחזר על הדברים ביתר ביאור בסי' קכ"א (דף קכ"ד ואילך), ומקורו מדברי הריטב"א דף נ"ט במתני' עיר של יחיד עיי"ש שפירש"י שלא הי' נכנסים בה תמיד ס"ר של בני"א ולא חשיבא דה"ר דלא דמיא לדגלי מדבר, ועי' ריטב"א שם שהקשה בשם ר"ת, דא"כ "היכי משכחת לה עיר שהיתה של רבים בתחילתה, דהא ודאי מילתא דלא שכיחא הוא שנתיישבו שם בתחילתה ס"ר, ולעולם לא משכחת לה אלא בהיתה בתחילתה עיר של יחיד, ובטלת דין משנתנו כעיר של רבים", ותי' הריטב"א "כי רש"י אינו מצריך שיתיישבו כעיר ס"ר אלא שיכנסו בה ס"ר באלו הכרכים והעיירות הפתוחים למקומות הרבה, ורגילין בה סוחרים וכיו"ב, ותדע שאף ירושלים לא הי' בה ס"ר תדיר, ואעפ"כ יש בה משום דה"ר אלמלא דלתות' ננעלות כלילה, ומעתה כל שבתחילתה נתיישבה בכרכים ושווקים גדולים להיות רוכלת העמים זו היא של רבים" עכ"ל,

וכתב המשכנ"י שהמעין בדברי הריטב"א יראה להדיא שיש כאן מחלוקת הראשונים בביאור שיטת רש"י, דהר"ת ויתור הראשונים שהקשו קושיא זו על רש"י, ע"כ שפירשו בדעת רש"י כפשוטו דבעינן ס"ר הולכים בו תדיר, ולכן הקשו על רש"י היכי משכחת עיר של רבים מתחילתה, אבל הריטב"א פי' שדי בשליטת הס"ר, ובזה מיישב שיטת רש"י דכיון שמוכן עבור הס"ר, אע"ג שעדיין אינם עוברים בו כפועל מ"מ הוי דה"ר, וכן לענין ירושלים כיון שהיתה רוכלת העמים, ומוכן לס"ר תמיד לעבור בה, הוי תמיד דה"ר אפילו בזמן שלא עברו בה.

ועי' בשו"ת אג"מ ח"א סי' קל"ט, שמצדד מקודם לפרש בדברי רש"י דהעיקר שהי' בהעיר ס"ר דיירים, ואפילו אלו שבכתים מצטרפים, (ובח"ד סי' פ"ז מסיק להלך דבעינן דוקא בהרחובות) ולכא"ו זה כפי' הריטב"א בדברי רש"י וכדאסבא לן המשכנ"י, שהעיקר שהס"ר משתמשים בהדרים לצורכם, כ"א כאשר צריך לו, ולפי"ז בודאי מצטרפים כל בני העיר, לא שנא בכתים או ברחובות, אלא החילוק ביניהם שלהמשכנ"י לאו דוקא בני העיר הזאת אלא הה"נ מהסביבות, כל שרגילים בהעיר, וכדלהלן סוף הסעיף עיי"ש, אבל להאג"מ תלוי דוקא בבני העיר ועי' סעיף ג'.

¹² בשו"ת משכנ"י לא פירש להדיא שכל רחובות' הם דה"ר, אבל זיל בתר טעמא, כיון דתליא דס"ר שלטי בה הה"נ בכל רחובות העיר, הרי שלטי בה ס"ר, שכודאי עשויים כל הרחובות להשתמש לכל בעי שערי העיר אם יהי' להם איזה צורך לילך שם, וראי' לדבר שהרי המשכנ"י כתב שלפי שיטה זו היתה כל מחנה ישראל דה"ר, אע"ג שגם שם הי' רחובות הפרטיים אצל האוהלים עשויים בעיקר להדרים שם, ומוכח דבכה"ג מקרי ס"ר שולטים בה והוי דה"ר, וא"כ הה"נ כל רחובות העיר.

עכ"פ יהי מספר בני העיר ומכיבותי הרגילים בה ששים רבוא, יהי כל רחובות העיר רשות הרבים.^{טו}

ב. וי"א שאם אין שם בקירוב מקום ששים רבוא, העוברים ושבים שמה בכל עת, שדרכם לצאת ולבא באותו דרך, עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא, אינו רשות הרבים.^{טז}

^{טו} כ"כ המשכנ"י שם דף קכ"ז ד"ה ואולם, והטעם שאם יש מעבר ודרך שהכל יכולים לבוא לשם גם ממקומות הרחוקים הרי ממילא כל דרכי העיר עשויים להשתמשות ס"ר, והיינו לכל באי עולם אשר יכולים לבוא ברחובות העיר, והרי הדרכים מיועד לכך כיון שיש דרך ומעבר להעיר, משא"כ אם אין מעבר ודרך להעיר, כמו כפרים הרחוקות, שאין מיועד שיבואו לשם מאפסי ארץ, ואין דרך להגיע לשם ממקומות הרחוקים, לכן בעינינו שעכ"פ יהי מספר בני העיר והסביבות ס"ר ואז הרי משתמשת לס"ר, והיו כולו רה"ר.

ונראה דלפי שיטה זו כמעט כל העיריות מנינו הם רה"ר, (אם יהי בהם שאר תנאי רה"ר), ואפילו עיירות קטנות ביותר, שהרי עפ"י רוב יש דרך ומעבר (היווע"י) ההולך עד להעיר, וממילא יש בה תנאי של ס"ר שולטים בה.

"שו"ת בית אפרים סי' כ"ו דף כ"ו, והנה לכאור' נחלקו האחרונים בכיאר כוונת הב"א, כמה שכתב "עד שאפשר שיעברו ס"ר ביום אחד", י"א הכוונה דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיעברו בהדרך ס"ר, ויש שהבינו לכאור' דסגי באפשריות בעלמא, ונעתיק מקורם לשון הב"א ואח"כ דברי האחרונים שדנו בכוונת דבריו.

וד"ל הב"א שם: "ומה שהאריך [המשכנ"י] בדברי רש"י עפ"י דברי הריטב"א שכתב דאינו מצריך שיחייבו בעיר ס"ר כאלו הכרכים והעיירות שהם פתוחים למקומות הרבה כו' והנה ידיד יחכם נ"י האריך בהרצאת דברים להעמים בכוונת רש"י שכל שהדרך מופקר והוא מעביר לס"ר אף שאין באין לתוכה ס"ר כיון שמתוקן ומוכן ומופקר לבא לתוכה אנשים מכל הארץ כו' ואומר אני אף שירבה כל היום מוכן ומופקר ומתוקן אין שומעין לו להוציא דברי רש"י מפשטן, שכתב עיר של יחיד שלא היו נכנסים בה תמיד ס"ר של ב"א, וכן כתב בדף ר' ועיר שמצויין בה ס"ר ואין בה חומה שהי' רה"ר שלה מפולש משעל"ש, כו' ופשיטא דמצויין ממש בעינן, והיינו שיהא עלול לכך שיבואו לשם אלה מפה ואלה מפה, דוגמת דגלי מדבר דאמרינן דמחנה לוי' רה"ר לפי שהי' הכל מצויין אצל משה רבינו, וכן אמרינן עגלות תחתיהן ובעיניהן רה"ר, ופי' ר"י לפי שהי' דרכם לבוא באותו דרך, והיינו כדברי ריטב"א כו' ובסו"ד שם סיים אך לרש"י בעינן שיהא דרך סלולה לס"ר המצויין שם בקירוב מקום ועוברים ושבים שם בכל עת עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא, ועי' גם לעיל דף מ"ד ע"ב, וד"ל: דודאי גם בדגלי מדבר לא היו עוברים בין העגלות ותחתיהן כל שעה רק כיון שהיו חונים סביב לה ס"ר ודרכם הי' לצאת ולבוא באותו דרך כמוש"כ התוס' בעירובין, אבל אם [אין] שם במקומו וסביב לה כמספר הזה וגם אינה רוכלת העמים אשר אלי' יבואו מאפסי ארץ ס"ר אף שהוא לרבים הוכן לעבור שמה כשיבואו השתא מיהא ליתנייהו ואולי כמספר שנים לא יעלה למספר הזה אף שהוא דרך סלולה ומעבר לרבים מ"מ הזמנה לאו מילתא עכ"ל.

ועי' מאירי בריש מס' עירובין שמשמע כהב"א, וד"ל: "רה"ר הוא דרך שיש ברחבה ט"ז אמה כו', וכן הצריכו בו גדולי הרבנים שיהא בו דריסת רגל לס"ר, ולא שיהא ס"ר יכולים

לעבור שם ביחד, אלא שיהא דרך מצוי לס"ר ורגילים לעבור בו, ומשמע דקאי כשיטת ה"טב"א שיהא דרך מצוי לס"ר, ואמנם הוסיף דבעינן "ורגילים לעבור בו" ולפי המשכנ"י הלא די בזה לחוד דהוי דרך מצוי לס"ר, ומוכח כהב"א.

והנה המשכנ"י בתשובתו השנית להב"א (דף קכ"ר בד"ה ומה) נתקשה בכוונת דברי הב"א במה שכתב "עד שאפשר שביים אחד יעברו" וז"ל: "גם מה "האפשר" הזה שכתב מעכ"ת, ואם הכוונה שאף שמעולם לא יעברו כיון שאפשר בו, מנא לי' למד הא לדעת המפרשים כדעת רש"י ז"ל וכמה פוסקים כתבו בפירוש דבעינן שיהי' ס"ר בוקעין בכל יום כמש"ל מזה, והיינו זה נכנס וזה יוצא בו אבל מחנה ישראל לא הי' דריסת רגלם מצוי תמיד אלו לאלו, לכן לא הוי רה"ר לדעתם, אף שאפשר לס"ר שבקירוב מקום לעבור אין זה כלום לדעתם, ואם הכוונה שעכ"פ באיזה יום יעברו כולם מה גבול יש בדבר אם יום או יומים לשנה, ואין לנו פשרה בזה אלא או דבעינן ס"ר בוקעים בכל יום כדעת המפרשים בדעת רש"י, או דלא בעינן רק שתהא דריסת רגל ס"ר מצוים שם אף בימים רבים, כיון שעכ"פ רגלם מצויים שם הוי רה"ר, וזו דעת ריטב"א וריא"ז בדעת רש"י עכ"ל.

ואמנם עי' שו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קפ"ח שתפס בפשיטות בכוונת הב"א דבעינן שיהא שכיה ומצוי שיעברו ס"ר ביום אחד, וכתב וז"ל: דכיון שהרגלים היו סמוכים מסביבות העגלות הי' מצוי שיבואו אלה מפה ואלה מפה, והי' שכיה שיעברו ביום א' ס"ר בו וכל עיר שאין מצוי שיעברו בה ס"ר ביום אחד אין לה דין רה"ר עכ"ל, ונראה בעליל שהמהרש"ם פי' מ"ש הב"א "אפשר" "ועלול" הכוונה שכיה ומצוי ודו"ק, ולא רק אפשריות בעלמא.

וכן מוכח בשו"ת נכחת אלעזר (ח"ג סי'ד הביאו האדמו"ר ממנוקאטש שליט"א בתשובתו אודות היתר טילטול) שכתב לענין עיירות הגדולות, שיש בהם ס"ר, שרחובות הגדולים מקום המסחר ביותר, שם הוא רה"ר, דבדאי בוקעין בו ס"ר ביום, ומשמע להדיא אבל בשאר רחובות אינן רה"ר, ובמהמשך דברי הכנח"א שם כתב להדיא שדבריו בזה הם עפ"י "הב"א אשר העמיק הרחיק בזה בארוכה", ומבואר שהבין המנח"א בדעת הב"א שרק אותן הרחובות ששכיח בהן ס"ר הם רה"ר ולא שאר הרחובות העיר, ואע"ג שנמצאים ס"ר בקירוב מקום לכל הרחובות, והרי "אפשר" במציאות שיבואו שם ס"ר, אלא מוכח דבעינן דרך דשכיח שיעברו בו ס"ר, ולא מהני אפשריות בעלמא, וכמוש"כ מהרש"ם.

ונראה שהביאן לפרש כן בדברי הב"א, כי מאחר שכתב הב"א דבעינן שיהא "הס"ר מצוין שם בקירוב מקום", וגם הצריך שיהא הס"ר "עוברים ושבים שמה בכל עת", מה הי' חסר שהוצרך להוסיף עוד "עד שאפשר שביים אחד יעברו כולם בדרך ההוא", הלא בודאי אם הם שם בקירוב מקום, וגם עוברים ושבים בהדרך, הא ממילא גם אפשרי במציאות שיעברו שם ביום אחד, וכי איזה מניעה יש בדבר, וכן לעיל הדגיש "והיינו שהוא עלול לכך שיבואו לשם אלה מפה ואלה מפה", ומה משמע שכוונת הב"א להוסיף ולפרש שיעור בה"עוברים ושבים שמה בכל עת", והיינו דבעינן שיהא דרכם של הס"ר לצאת ולבא בהדרך ברגילות ובתמידות כל כך, עד שאפשר מתוך זה הרגילות, שיודמן שיבואו ס"ר בהדרך ביום אחד, (ורק בכה"ג נחשב שרשות הס"ר שולטים שם) ולאפקיין אם נמצאים שם בקירוב ס"ר, ומשתמשים באותו דרך באופן שלפי השתמשות הרגילה לא יודמן כלל שילכו כולם ביום אחד (דאז לא נחשב שהס"ר שולטים על הדרך ההוא).

ודבר זה אפשר לבחון אם שכיה ומצוי שעוברים שם ס"ר ביום אחד, דאם אינו שכיה שיעברו הס"ר ביום אחד, מוכח דאינם משתמשים הס"ר בהדרך כ"כ, והוא ביאור מ"ש מהרש"ם דבעינן שיהא שכיה ומצוי שיעברו שם ס"ר ביום אחד, ונראה ברור לפי המהרש"ם והמנח"א, אפילו אם יתברר שבאיזה ימים בשנה עוברים שם ס"ר, מחמת סיבה

צדדית, לא מהני זה על כל השנה שיהי' רה"ר בעבור זה, דאנן בעינן שיהא עוברים ושבים כל עת כ"כ עד שבכל יום יהי' אפשר לספקי דילמא יהי' עוברים שם ס"ר.

ונראה שכן מדיוק נמי בלשון הב"א בדף מ"ה ע"ב וד"ל: לפי שהי' מצוי שם כמה עיירות גדולות במדינות אשכנז וצרפת ואינגלטריא שהי' בו ס"ר כגון עיר גדולה פאריז לונדון ווינא פפד"מ ועוד רבים כהנה כרכים גדולים אשר המה רחלי העמים ומרובה באוכלוסן מאד והיו בו גם ישראל הרבה דרים שם ועי' בשו"ת ח"צ סי' ס"ז לענין אינגלטריא שכתב איך יתכן כי ויש בה כמה סרטיות ופלטיות דדשו בה רבים ואולי ס"ר כו', עכ"ל, ומשמע להדיא שגם בעיירות הגדולות ההם שהי' בהם ס"ר, עיקר הנידון בהם הוא רק סרטיות ופלטיות שבהם דדשו כי רבים ואולי ס"ר, אבל הרחוקות שבעיר שלא דשו בו רבים, אינם רה"ר.

וכן מוכח עוד בדברי הב"א בדף מ"ד ע"ב כמה שכתב לפרש הא דאיתא במס' שבת דף ו' ע"א, לענין מדבר בזה"ז שאינו רה"ר, וכתב וד"ל: "דודאי לאו במדבר שמים לגמרי מיירי, רק איכא שיירתא טובא דאזלי ואתו כו' מ"מ כיון שהרבים אינם מצויין שם כל שעה, אע"ג דלפי רוב ההולכים שם לפרקים, יעלו למנין ששים רבוא לא איכפת לן, כיון שאין מצויין שם כל שעה עכ"ל, וכן ביאר מזה עוד להלן מ"ו ע"א וד"ל: "ומה שכתב מדברי רש"י בשבת שפי' כאן בזה"ז דהולכי מדבריות לא שכיחי, כבר כתבתי בזה לעיל דכוונתו דאע"ג דאיכא שיירתא טובא דפרשי בהברא ומאן מפסי אם לא יעלו לחשבון ס"ר, מ"מ כיון דעכ"פ לא שכיח כולי האי, ואנן בעינן שיהי' מצויין ס"ר עכ"ל, הרי כתב להדיא, דאע"ג שיש באמת ס"ר המשתמשים והולכים בהמדבר לפרקים, "ומאן מפסי אם לא יעלו לס"ר" כו"מ אינו רה"ר בשביל כך, והטעם בזה כתב "דעכ"פ לא שכיח כולי האי ואנן בעינן שיהי' מצויין ס"ר", ומזה נראה ברור ככוונת הב"א דלא מהני אפשריות בעלמא, אלא בעינן שכיח שם ומצוי ס"ר עוברים, וכמוש"כ המהרש"ם והמנח"א.

ואמנם עי' שו"ת אחיעזר ח"ד סי' ח' שכתב אודות פאריז שכיון שיש בה ס"ר הוי רה"ר, אע"פ שאין בכל רחוב ורחוב ס"ר, מכ"מ מקרי רה"ר, ועיי"ש שסיים וד"ל: "שו"ר בשו"ת בית אפרים חאו"ח סי' כ"ו כו' ושם חשיב לה פריז רה"ר מה"ת עכ"ל, ומשמע מרהיטת לשונו שהבין בהכ"א דכל רחובות העיר הוי רה"ר, ואפילו אותן רחובות דלא דשו בו ס"ר, כיון שעכ"פ בקעי בהעיר ס"ר, וצ"ל דס"ל להאחיעזר דעיקר כוונת הב"א שצריך שיהא ס"ר בקירוב מקום, ומשתמשים בהדרך לצורכם, אפילו אין שכיח שיעברו ס"ר, כיון שאפשר הדבר במציאות סגי בהכי.

ואיכא למידק קצת בדברי האחיעזר, במ"ש דחשיב לה הב"א לפאריז רה"ר מה"ת, דקשה לכאור' דהא הב"א כתב להדיא להיפך, וד"ל: "ואמנם עיירות שבמדינות אלו (פאריז לונדון ווינא ופפד"מ, שכתב שם שיש בהנך עיירות ס"ר) רחובותי' קצרים ואין בהם רוחב ט"ז אמה" עיי"ש, הרי להדיא כתב דאינם רה"ר, וע"כ צ"ל כוונת האחיעזר, דמשמעות הב"א שלולי זאת שרחובותי' קצרים וכו' הי' העיר כלול רה"ר מצד שיש בהם ס"ר, (אף שעכ"ז עדיין אין הכרח בדברי הב"א דהי' כל העיר רה"ר, ואדרבה הרי מדיוק לשונו משמע שלא דן אלא לענין פלטיות שבה, שדשו בו ס"ר וכמוש"כ בעש"ח צ"צ וכנ"ל), וראיתי בספר אחד שהרחיק לכת באמרו שמסתבר לו שמעתיק התשובה השמיט מלה אחת "לא", וצ"ל שבב"א "לא" חשיב לי' פריז רה"ר, ונראה שדבריו אינם אלא דברי תימה.

ונמצינו למדים שנחלקו הפוסקים בכוונת הב"א, שהמהרש"ם והמנח"א תפסו ככוונת הב"א דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיהא ס"ר עוברים בהדרך, ולא מהני כלל מאז שהם בקירוב מקום והוא אפשרי במציאות שיבואו, והאחיעזר נקט בכוונת הב"א דסגי בזה שהם בקירוב מקום ואפשר שיבואו, אפילו לא שכיח.

ומן הראוי להדגיש, אשר כל עיקר דברי הכית אפרים האלו, אינם אמורים אלא כביאור שיטת הריטב"א אליבא דרש"י, וכמו שהזכיר כמה פעמים במפורש ע"י לשונו לעיל, אבל אין הכרח כלל בכוונתו אם זה גם שיטת הטור והמחבר בשיטת רש"י, שהרי כתבו להדיא דבעינן ס"ר עובדים כל יום, ולא סגי במצויין בקירוב מקום ואפשר וכו', וכמוש"כ המשכנ"י דפליגי הראשונים בשיטת רש"י, ושמוכרח כן בריטב"א עיי"ש, ובשו"ת מהרש"ם שם, הביא מהרב השואל האבדק"ק חיראב, שהי' רוצה לפרש דברי המחבר מ"ש עובדים שם כל יום שאין הכוונה עובדים ממש אלא ראוי לעבור, וכעין שיטת המשכנ"י, והמהרש"ם האריך לדחות פ"י זו, דא"א לפרש הכי בכוונת המחבר, בפרט שכתב הלשון כל יום, אלא הפירוש הוא כפשוטו דבעינן שיהא ס"ר עובדים בו כל יום עיי"ש, ובאמת שכן פ"י נמי המשכנ"י בכוונת המחבר, וא"כ מהיכי תיתי שהב"א חולק על זה, דהא זהו פשוטו לשון המחבר, אלא פשוט דכל דברי הב"א אינם אמורים אלא כביאור שיטת הריטב"א, וכזה י"ל דסגי בשכיח שיעברו ס"ר ביום אחד, אבל לפי המחבר בעינן שיעברו ס"ר במציאות כל יום.

ועי' כ"א דף מ"ו שכתב לחלוק על המשכנ"י וז"ל: "ועליו המשא הזה להוציא דברי רש"י ופוסקים ראשונים מפשוטן, דאנא מצא שצריך שיהי' ס"ר בוקעין כאחד, שגם במדבר לא היו בוקעין כאחד במחנה לוי" רק זה נכנס וזה יוצא", הרי מבואר כוונתו להדיא שעיקר דבריו לחלוק על מה שהבין בכוונת המשכנ"י דמצריך שיהא הס"ר בוקעין כאחד, ועל זה השיג שזה ודאי אינו, אלא סגי בזה נכנס וזה יוצא, ובאמת גם המשכנ"י בתשובתו השנית הדגיש שבודאי מודה דסגי בס"ר עובדים ביום אחד, זה נכנס וזה יוצא, ולא בעינן ס"ר כאחד, עיי' לשון המשכנ"י לעיל, ומה שהאריך הב"א בשיטת הריטב"א, אינו הכרח דס"ר דהכי קי"ל, אלא ר"ל שגם עפ"י הריטב"א שהוא חומרא בשיטת רש"י, מ"מ לא שכיח דה"ר בזה", וזה ברור.

ואמנם יתכן לפי מ"ש מהרש"ם והמנח"א, דבעינן שיהא שכיח ס"ר עובדים, אפשר הגדר שכיח הוא הרבה פעמים וכמעט כל יום, וא"כ אפשר שזהו גם הפירוש בדברי המחבר, וכמוש"כ המנח"א עיי' לשונו להלן הערה כ"א, דבודאי לא בעינן כל יום ממש ואם יחסר יום א' אינו רה"ר, רק הרבה פעמים בתמידות, וממילא לפי"ז יתכן שהכל עולה בקנה אחד, ואין כאן אלא שיטה אחת בדעת רש"י והוא דבעינן ס"ר עובדים ברגילות, וכמעט כל יום, עד שבכל יום איכא לאיסתפוקי אפשר היום עברו ס"ר, אבל להאחיעזר, שכוונת הב"א הוא דסגי באפשרי במציאות בעלמא, בודאי שאין זה הפי' בהמחבר, וכמוש"כ מהרש"ם הנ"ל שדוחק לפרש כן בכוונת המחבר, אלא לכאור' צ"ל כנ"ל שהב"א לא אמר אלא לפרש דברי הריטב"א, ודו"ק.

והנה עפ"י כל מה שנתבאר בב' סעיפים אלו יוצא לנו ב' דרכים בהבנת כל הראשונים שמשמעות דבריהם ששיעור ס"ר נאמרה כהעיר, הא' הוא שיטת המשכנ"י כביאור הריטב"א, והב' הוא שיטת הב"א, ולשניהם אין זה דין מיוחד לעיר דוקא, דלהמשכנ"י כן לי עיר וכך לי תחין לעיר, העיקר תלוי שאם נעשה עבור ס"ר הוי רה"ר, וכן להב"א העיקר תלוי בזה שהס"ר הם בקירוב מקום ודרכם לבוא וכו', וכך לי בקירוב מקום תוך העיר כמו מחוץ לעיר, ולפי המנח"א והמהרש"ם, אפילו יש ס"ר דרים בתוך העיר כל שאין דרכם לבא בהדרג' ההוא אינו רה"ר וכשנ"ת, (וגם להאחיעזר לכאור' אינו תלוי בעיר דוקא אלא בזה שיש ס"ר בקירוב מקום, אלא שאפשר שכל העיר נחשב קירוב מקום) ופשוט שכמו שפירשו דעת הריטב"א בשיטת רש"י כן יתפרש כל הראשונים שכתבו מצויין בעיר.

ג. ויש שחלקו בין רחובות שבעיר, לבין דרכים שהם מחוץ לעיר, שבדרכים מחוץ לעיר בעינן שיעברו ששים רבוא כל יום, אבל בעיר אם יהי' מספר בני העיר בצירוף הנכנסים שם כל יום ששים רבוא, הרי כל רחובות העיר רה"ר¹.

ד. ויש החולקים על כל הנ"ל, וסוברים שאין רשות הרבים אלא אם כן יש ששים רבוא עוברים² באותו רחוב³ כל יום⁴, ובלא"ה אינו

"שו"ת אג"מ ח"א סי' קל"ט ענף ה', ובח"ד סי' פ"ז, ועיי"ש שמצדד שכן הוא ביאור שיטת רש"י והרא"ש ועוד ראשונים, דסיי בזה שיש בעיר ס"ר ומצדדין אפילו הנמצאים בבתים, (ועיי"ש שמסיק שיש להקל, דבעינן ס"ר בצירוף בכל הרחובות, ולא מצדדין אלו שכבתים, ושיטתו זו יתבאר להלן סעיף ה' עיי"ש), ובדרך שחזן לעיר בעינן ס"ר עוברים בו כל יום.

ולכא"ו שיטת האג"מ בזה הוא כעין פשרה בין שיטת המשכנ"י ושיטת הב"א, דבזה שמצדד כל בני העיר אפילו הנמצאים בבתים, הרי זה דומה להמשכנ"י, ומוכח דס"ל שהגדר בזה שס"ר שולטים, ואמנם בזה שמגביל הדבר דתלוי בס"ר בעיר דוקא, ולא מהני מה שעשוי בשביל ס"ר שיכולים לבא מחוץ לעיר וכשיטת המשכנ"י, (ועיי"ש עוד שכתב דבעינן נמצאים ס"ר בעיר שהוא בשטח שהוא לכל היותר י"ב מיל על י"ב מיל, כלומר שאם הס"ר שבעיר מפורדים בשטח גדול מזה, אינו רה"ר), הנה בזה דומה קצת להב"א, והיינו דס"ל דבעינן שיהא הס"ר בקירוב מקום כמוש"כ הב"א, ואז מקרי ששולטים שם ס"ר, אלא שאינו לגמרי כהב"א, שלפי האג"מ אם הס"ר הם בקירוב מקום אבל מחוץ לעיר לא מהני רק אם נכנסים לעיר כל יום, ובזה הוא מקיל על הב"א.

וראוי לציון מ"ש באג"מ ח"ד סי' פ"ז ע"ד תיקון עירובין בעיר פלעטבוש וז"ל: "עכ"פ אני סובר כן לדינא, (הביאור בשיטת רש"י בתנאי ס"ר) אבל לא רציתי לומר זה לפס"ד ברור, מאחר שלא הוזכר זה בפירוש בדברי רבותינו האחרונים, ובערוך השלחן משמע שודאי לא נחית לזה כו' אבל בזה טעם למה שלא אמרתי למה שאני סובר לפס"ד ברור, אבל מאחר שיצא קול שאני הוא המתייר, שהוא בעצם נגד מ"ש ונגד מה שאני סובר כן לדינא הוכרחתי לכתוב מכתיבי זה עכ"ל,

והנה עיי' בהשקפות לח"ד (בעמוד תכ"ח) "וגם כתבתי באור על חשבון הס"ר שכל אלו הם חדושים שאף שברור לענ"ד שהוא אמת שייך למיפלג אחר שראו כל מה שכתבתי אם יש להם טעמים, אבל על ברוקלין שתלוי בדין הס"ר אם נמצאו בשטח דלא יותר מ"ב מיל, וכיון שנתכרר שפלעטבוש יש שם הרבה יותר כו' וכן באר פארק הוא אסור מדינא בלא דלות עכ"ל, וכוונתו בזה צ"ב דכד דייקת שפיר תראה שלא מסיק לענין ברוקלין להדיא שדינו שונה ממנהעטען, ושכאן צריך למחות ביד המקילין, אלא מסיק שבברוקלין הוא סובר לדינא שאסור, וגם צ"ל לפיכך"ש הוא עצמו כס"פ לענין עירוב בפלעטבוש, שהגם שהוא סובר כן לדינא מ"מ אינו אומר כן בתורת פס"ד ברור, כי לא הוזכר כדבריו בדברי האחרונים, א"כ צ"ב כוונתו כהשקפה, ואם חזר ממ"ש בהתשובה הנ"ל, ורצונו מעתה לפסוק בתורת פס"ד ברור, הו"ל לפרושי כן להדיא, וצ"ע.

¹ כן הוא פשוט משמעות לשון הטור ושו"ע סי' שמ"ה סעי' ז', וכן הוא שיטת התוס', ור"ת, ור"פ, כ"כ בשו"ת משכנ"י (ומוכא עיקר תוכ"ד לעיל הערה י"ד), וד"ל (בדף קכ"ה)

"עכ"פ למדנו מדברי התוס' דה"ר יליפין ממחנה לוי' ומזה הוציאו הפוסקים דבעינן ס"ר כל יום כמוש"כ הבמחבר בשו"ע סי' שמ"ה וי"א דכל שאין ס"ר עוברים בו כל יום כו' ונמצא לשון זה גם בדברי פוסקים ראשונים ונלמד ממחנה לוי' עכ"ל, ועיי"ש בדבריו שמבאר דילפינן זה דבעינן כל יום, ממה שנאמר במלאכת המשכן שהביאו כל יום בכורך נדבת המשכן למשה, ועי' עוד להלן (בדף קכ"ו) "והמעין בדברי הריטב"א יראה להדיא שזו מחלוקת בין הראשונים וז"ל שפירשו דעת רש"י כפשוטן דבעי ס"ר בוקעין תדיר כא', ולכן הקשו על רש"י ז"ל היכי משכחת עיר של רבים מתחילתה כקושיית ר"ת ז"ל (וכן הקשה גם הר"פ), ובין הריטב"א ז"ל שפי' כוונתו שחיה לס"ר דריסת רגל בתוכו ובה תי' קרשית ר"ת ז"ל עכ"ל, הרי להדיא שפירש כוונת הטור ומחבר פשוטו כמשמעו, דבעינן ס"ר עוברים בהרחוב כל יום, וכן פירש המשכנ"י בדעת הרבה פוסקים ראשונים.

וכן במ"ב סי' שמ"ה סעיף ז' משמע דס"ל כן בפירוש דברי המחבר עיי"ש במ"ב סי' קכ"ד וז"ל: בכל יום, חפשי בכל הראשונים העומדים בשיטה זו ולא נזכר בדבריהם תנאי זה, רק שיהי' מצוין שם ס"ר, ועי' בשעה"צ אות כ"ה שסיים וז"ל: "אבל אין הכרח שיהי' צריך להס"ר שיעברו בכל יום דרך המבוי המפולש", ומוכח שהבין בדעת המחבר שאכן כוונתו כפשוטו שצריך שיעברו כל יום הס"ר דרך המבוי המפולש, וכ"כ בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קפ"ח, שרצה הרב השואל האבדק"ק חיראב, לפרש כוונת המחבר שיהא ראוי לעבור, והמהרש"ם דחה דבריו, וז"ל (לאחר שק"ט בכלל אי שייך לפרש כיו"ב כלשון המחבר): "מ"מ כיון שיש לפרש בפשיטות למה נדחוק א"ע, ועוד דבנידוד דנקטו דיהיו עוברים בכל יום ודאי דאין לפרש כן דלענין ראוי אין לשער בכל יום, וגם לא הו"ל לסתום אלא לפרש, ואף דמלשון סה"ת נקט שיהי' שולטין יש קצת סיוע לדבריו אבל מלשון שאר פוסקים לא נראה כן", הרי להדיא שהפי' בדברי המחבר הוא כפשוטו, וכן מוכח משו"ת דברי מלכיאל ושו"ת מנח"א מובא לשונם להלן הערה כ"ב עיי"ש ודו"ק.

² היינו שיהא הס"ר עוברים בכל המשך הרחוב, אבל אין לצרף הס"ר מכל אורך הרחוב, כלומר שאם מקצתן עוברים בחלק זה ומקצתן בחלקו האחר אין מצטרפין, כ"כ המשכנ"י וז"ל: "ונפלאתי מאוד אם כוונת מעכ"ת שבצירוף כל השיירות שכלל המדבר הגדול והנורא אפשר מאה פרסאות יצטרפו כולן לס"ר אף שרחוקין הרבה זה מזה, ואין רואין ואין יודעין אלו את אלו, הזה נקרא צירוף, וא"כ גם כיישוב נצרך כל אנשי היישוב בערך עשרים פרסה נמצא ס"ר, אלא ודאי כיון שאין דרך לאלו אם אלו ואין הולכין וכאין בדרך אחד אין כאן צירוף, וגם במדבר הי' כן", הרי להדיא דאין מצטרפין הס"ר רק כאשר הולכין וכאין בדרך אחד, וכ"כ האג"מ כתשובתו להגר"מ קליין שליט"א הנדפס בספרו אום אני חומה, וז"ל: "ולא מוכח מה שהביא מס' תירוש ויצהר שהגה"מ שמואל האריך להתייר השאסי בעירנו ההולך מווארשא לפעטערבורג שתמצא בו כמה מליונים בני"א, לראי' שכצוה"פ ניתר גם כשעוברין ס"ר, וכי בהשאסי האורך הזה, עברו בכל אורכן כמה מליונים בני"א, אלא מקצת דרך בחמישים מיל מווארשא להערים הסמוכות לה עברו כאלף איש בערך, ובחמישים מיל האחרים עברו איזה מאות איש אחרים, וכן ככל מקצת דרך עברו עלי' אינשי אחרני עד פעטערבורג, ומעולם לא עברו במקום אחד אף לא רבוא אחד וכו', והוא טעה שחשב כל העוברים מתחילתו ועד סופו אף שעברו רק מילים אחדים" עכ"ל, הרי להדיא דבעינן שיעברו הס"ר באותו מקום ולא מצטרפי הס"ר מכל אורך הדרך.

³ כן הוא לשון השו"ע, וכן הוא לשון כמה ראשונים, ובשו"ת מנח"א כתב וז"ל: פשוט דאינו בכל יום כמוש דאם יחסר יום א' כודאי לא יצא מתורת רה"ר רק הרבה פעמים היינו תמיד לענין זה עכ"ל, ומוכח עכ"פ דבעינן הרבה פעמים, ורק דלא בעינן כל יום ממש, אבל בעינן שיהא בגדר "תמיד", ועי' גם בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קפ"ח שכתב דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיעברו ס"ר, ועי' באג"מ ח"ד סי' פ"ח כסופו ד"ה והנה מסתבר, שדן לענין

רה"ר, ואפילו יש ששים רבוא עוברים, אלא שהם מפוזרים בכל הרחובות, לא מהני זה שיהי' רה"ר, אלא בעינן שיהיו הששים רבוא עוברים באותו רחוב דוקא, ובלא"ה אינו רה"ר^{כב}.

קאני איילענד וכרייטאן ביטש שאיכא ימים בימי הקיץ שבאים לשם יותר ממיליון איש ביום, וכיון שאיכא ימים שאיכא ס"ר אפשר דסגי בהכי להיות נחשב רה"ר על כל השנה, שלא הכל הזכירו שצריך להיות הס"ר בכל יום, וא"כ אפשר סברי דאם איכא המציאות בעוברים ס"ר, וראוי הוא מצד המקום ומספר אנשים שבסביבה שיעברו גם כל עת ס"ר הוא רה"ר, אפילו אינם עוברים במציאות אלא איזה ימים בשנה, וסיים שם אך כזה כיון דכשו"ע כתב בדעת שיטה זו דצריך שיעברו ס"ר כל יום יש אולי להקל עכ"ל.

^{כב} כ"כ המשכנ"י, והדברי מלכיאל, והמנח"א, והערוה"ש, וכן משמע כאשל אברהם, עי' משכנ"י שביאר להדיא שיטת הטור והשו"ע דבעינן ס"ר עוברים כל יום שלמדו זאת מהמבואר בגמ' (שבת צ"ו ע"ב) דמחנה ישראל הי' לא הי' רה"ר, וע"כ הטעם משום דדוקא מחנה לוי' היו ס"ר עוברים כל יום אצל משה כדי להביא נדבת המשכן, משא"כ במחנה ישראל לא היו הולכים ס"ר בכל הרחובות כי לא היו מצויין אלו לאלו, ומבואר להדיא דאע"ג שמחנה ישראל הוא עיר דדרים בו ס"ר, ויש ס"ר בצירוף בכל הרחובות לא מהני זה שיהי' רה"ר אלא בעינן ס"ר עוברים באותו רחוב לפי שיטת הטור והשו"ע, ועי' גם רשב"ם כ"ב דף ס' להדיא דמחנה ישראל לא הי' רה"ר, וכן עיי"ש נמוק"י, וכ"כ הערוה"ש סי' שמ"ה סעי' כ' עיי"ש.

וכן עי' בשו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' ג' בסופו וז"ל: ע"ד מ"ש בחיבורי ח"ג בהשמטה לס' י"ח שאם יש מבוי מפולש רחב ט"ז אמה, היינו שיהא המבוי מפולש מקצה לקצה, אשר באמת אינו מצוי כלל בעיירות גדולות, ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס"ר, כיון שאין שם רה"ר מפולש כנ"ל, וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות, ולא יזדמן כלל שילכו כולם כרה"ר אחד וכמש"ש. עכ"ל. ועיי"ש בהשמטה הנ"ל, שלא רצה לסמוך על סברה זו להחזיר, ומצדד שם דהוי' רה"ר אע"פ שמפוזרים הס"ר בכל הרחובות, וכפי הנראה שחזר בו, ומסקנתו דבעינן ס"ר ברחוב אחד.

וכן עי' שו"ת מנחת אלעזר בח"ג סי' ד' וז"ל: הנה לפי"ז בעיירות הגדולות כמו לונדון פאריז ווינץ וברלין וכהנה ברחובות הגדולים מקום המסחר ביותר בדודאי ס"ר בוקעין בו ביום" הרי להדיא דאפילו בעיירות הגדולות ההם, שכבר כתב הב"א שיש שם ס"ר, והמנח"א מביא דברי הב"א הנ"ל, ומ"מ דוקא הרחובות הגדולים מקום המסחר ביותר, שעוברים בו הס"ר הוי' רה"ר ולא כל רחובות העיר, ומבואר דלא מצרפינן כל רחובות העיר.

וכן מוכח דעת הערוה"ש בסי' שמ"ה סעי' כ' וכ"א דאפילו עיר שיש בו ס"ר אינו רה"ר רק באותם הרחובות שהכל פונים עליהם, כמו במחנה לוי' שהכל מצויין אצל משה, אבל לא מצרפינן הס"ר מכל הרחובות.

וכן מוכח דעת האשל אברהם בסי' שמ"ה וז"ל: הדרכים המפולשים הנעשים ע"י הקיר"ה והם רחבים יותר מט"ז אמה ובהרבה מקומות יש בהם ס"ר בוקעים בכל יום, ולכא"ו הוי' רה"ר לכו"ע, וגם הדרכים שמתפצלים לצדדים שאין שם ס"ר בוקעים הרי הם מפולשים לרה"ר והם ג"כ בכלל רה"ר עכ"ל, הרי להדיא דרך משום שיש דרך שעוברים בו ס"ר כל יום, ואותו דרך הוי' בדודאי רה"ר, כזה ס"ל דגם הדרכים המתפצלים לצדדים הוי' ג"כ חלק מהרה"ר, ומוכח דאין מצטרפים ס"ר המפוזרים בכל הרחובות, דאילו כן הרי היו כל

ה. ונחלקו הפוסקים לפי דעה זו, במקום שיש רחוב שעוברים בו ס"ר, ו"א שכל הדרכים הנמשכים הימנו נידון כחלק מעצם רה"ר, והיינו רוקא אם אינם מתעקמים מהרה"ר כעין "ד", אלא נמשכים ממנו כיושר, ואע"ג שבאותם הדרכים אין ס"ר עוברים בהם^כ, וי"א דרק אותו הרחוב שעוברים בו הששים רבוא הוא הנידון כרה"ר, משא"כ רחובות המפולשים לו אינם חלק מרה"ר^{כז}.

ו. וי"א שכל רחובות העיר נידון כרה"ר אחת, ואם עוברים בכל רחובות העיר בצירוף ס"ר, הוי כל רחובותי רה"ר, וכל שנמצאים בעיר כל כך תושבים שיש לשער שיהי' נמצאים בהרחובות ששים רבוא כל יום, יהי' כל רחובות העיר רה"ר, והיינו שאם יש ד' או ה' פעמים ס"ר, דהיינו לערך ג' מליון אינשי, אז הוי כל רחובות העיר רה"ר^{כח}.

רחובות העיר רה"ר משום שכולן מצטרפין יחד להס"ר, והא"א כתב שם דדרכים המתעקמים מהרה"ר אינם בכלל הרה"ר, ומוכת דאין הס"ר מצטרפין מכל הרחובות אלא כעין ברחוב אחד.

ווליכא למימר דהני מילי בדליכא ס"ר בעיר, אז הוא דכעין שיהא הס"ר ברחוב אחד, הא איכא ס"ר הדריס בעיר נעשו ממילא כל רחובותי רה"ר, אפילו ליכא ס"ר עוברים ברחוב א', והא"א מיייר שיש ס"ר רק בהדרכים מצד ההולכים מעיר לעיר, הא כודאי ליחא, דהא"א מביא ראי' לדבריו שם ממדבר עיי"ש, והרי מחנה ישראל כמדבר הי' עיר שהיו בו ס"ר דיירים, והיו גם ס"ר מפוזרים בהרחובות, ומ"מ ס"ל דלא הי' רה"ר רק הדרכים המפולשים כשוה להרה"ר שהיו שם ס"ר בוקעים, הרי מבואר להדיא דעת הא"א דאין רה"ר רק בס"ר עוברים באותו רחוב ולא מצטרפי הס"ר מכל הרחובות

^{כז} האשל אברהם סי' שמ"ה עי' לשונו לעיל הערה הקודמת, ונראה ליישב כזה קושית המשכנ"י, שהקשה על שיטת הראשונים דמחנה ישראל לא הי' רה"ר, א"כ נמצא כאשר הוציאו מבתיהם הי' הוצאה מרה"י לרה"ר דרך סטיו, שנחלקו כזה תנאי אי חייב, ולמ"ד דפטור א"כ קשה למה הזהיר משה לא תפיקו כו', הא אין כזה איסור הוצאה כלל, ועפ"י סברת הא"א לק"מ, כי אותן דרכים ממחנה ישראל שהיו מתפצלים ממחנה לוי, הי' ג"כ נחשב כחלק מרה"ר, ורק החלקים שהיו מתעקמים ממחנה לוי הי' מקום פטור ודו"ק.

^{כח} שו"ת מנחת אלעזר עי' לשונו לעיל הערה ח', וכן מוכח גם מהמשכנ"י בדעת הטור והשו"ע, עי' הערה הקודמת, וכן מוכח פשטות משמעות הרשב"ם והנמוקי" במס' ב"ב דף ס' שכל מחנה ישראל הי' רה"י.

^{כח} שו"ת אג"מ שם, והוסיף עוד כביאור הדברים בחלק ד' סי' פ"ז וסי' פ"ח, וד"ל: שאיכא שני ענינים, בדרכים צריך ס"ר בכל יום כלשון המחבר כו' אבל בעיר הוא רה"ר כזה שישנם

ז. זה לשון הרברי מלכיאל: "נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד, ולא חששו למה שיש שם ששים רבוא¹² כי הששים רבוא מפוזרים בכל הרחובות, ולא יודמן כלל שילכו כולם ברחוב אחת¹³."

בעיר ס"ר, ויש להקל שהוא שיהי ברחובות כל העיר כל העת שדרכן של אינשי לצאת מבתיהן כשצריכין לאיזה דבר ס"ר, אף שככל רחוב ורחוב לא נמצאו אלא פחות הרכה, ואף שאין עוברין כלל אלא נמצאו ברחובות, הוא זה"ר אם במשך כל הרחובות הוא בסך ס"ר עכ"ל.

וצל"ע שבתשובתו להגר"מ קליין שליט"א הנדפס בספר אום אני חומה אות כ"ח מבואר דעתו להדיא בדורך בעינן שיעברו הס"ר בכל הדרך שיהא זה"ר, ולא מצרפינן אלה מפה ואלה מפה לחשבון ס"ר, וצ"ל דעיר הוי גדר אחר, והוי כמו פלטיא, דבדאי בפלטיא לא בעינן שילכו הס"ר מחנות לחנות בכל הפלטיא, אלא מקום שמתקבצים שם ס"ר לסחורה, וכמו"כ צ"ל הגדר להאג"מ, דאם בכל רחובות העיר יש ס"ר הוי כולו זה"ר, וכן מדויק כלשונו הנ"ל אף שאין עוברין כלל אלא נמצאו ברחובות שזה גדר פלטיא ודו"ק.

ועי' לעיל הערה י"ח שהבאנו מ"ש האג"מ שאף דס"ל כן לדינא כשהוא לעצמו, אבל לא רצה להורות כן כתורת פסק דין ברור מכיון שלא נמצא כן בדברי רבותינו האחרונים.

¹² כ"כ בשו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' ג' בסופו, וכן נהגו כהיום בירושלים וכבני ברק ובת"א, אע"ג שיש שם ס"ר, וכתב הר"מ הטעם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות, ועי' לעיל סעיף ד',

והנה מנהג העולם כזה הוא דלא כשיטת המשכנ"י בסעיף א', דסגי בעשוי בשביל ס"ר, (ולפי המשכנ"י אפילו עיירות קטנות א"א לערב) וכן דלא כשיטת האחיעזר בהבנת הב"א בסעיף ב', דסגי בקירוב מקום ואפשר המציאות שיבואו שם ס"ר, דלפי"ז הא א"א לערב בעיירות גדולות שיש בהם ס"ר דכל רחובותי הם זה"ר, ודלא כשיטת האג"מ בסעיף ג', דתלוי בעיר שיש בו ס"ר, אבל לפימ"ש המהרש"ם והמנח"א כדעת הב"א סעיף ב', א"ש מנהג העולם, כי יתכן שלא היו מערבין אותן רחובות הגדולים שיש בו חשש דדשו בי' ס"ר, או אפשר נתברר להם שלא הי' כלל רחובות כאלו שעוברים בו ס"ר, וכדחזינן בעירנו ברוקלים אשר יש בו כמה מליון תושבים, ונתברר המציאות שאף רחובות הגדולים ביותר לא דשו בי' ס"ר, ואמנם אין רא"י ממנהג העולם נגד שיטת האג"מ בסעיף ו', כי יתכן שמעולם לא דרו בעיירות גדולות כאלו שיש בהם ג' מליון אינשי, ושיהי' חשש שיש ס"ר הנמצאים ברחובות העיר.

¹³ ובדברי מלכיאל הזכיר עוד טעם להתיר, משום דאין הרחובות מפולשין מן הקצה לקצה, שזה אינו מצוי כלל בעיירות גדולות, ואמנם לא משמע כלל בדבריו דבעינן דוקא תרי טעמים להתיר, וגם לפי שאר האחרונים המוכא לעיל סעיף ד', כודאי שזהו טעם המנהג, והיינו שנהגו העולם לסמוך על שיטת הי"א שהביא המחבר, ולא ס"ל שכל הרחובות כעיר הם זה"ר אחת.

וראה גם מ"ש לעיל פרק א' בסופו, מכמה פוסקים, הטעם דסמכו העולם על שיטת הי"א, ואיך סמכו להקל באיסורא דאורייתא, אלא הטעם משום דאין קי"ל כרכנן ולא אורומ"מ ונמצא ממילא דליכא כאן חשש איסורא דאורייתא, כי מדאורייתא מהני צוה"פ לעשותו זה"י, ולא נשאר כי אם חשש איסור דרבנן, שהצריכו דלתות, וכזה סמכין להקל על דעת הי"א, וכמו"כ משמע ממנהג העולם, שבביאור שיטת הי"א גופא, סמכו להקל ולתפוס הקולא, דבדרכנן סמכין אהנך פוסקים המקילין.

קונטרס עלבונה של תורה

א

היות שכעת יצא לאור קובץ בשם כרם ביבנה.
(משועלים קטנים המחבלים "בכרמים") ויש

שם מאמר מאת מגיד שיעור אחד

הר' א.א.ק. ו"י

בענין תיקון עירובין

והיות שהשיג שם על כמה גדולי האחרונים
ו"ל בסילופים ושקרים. לכן באנו להשיב על

ראשון ראשון וכו'

חבר'ה בבל'א'ל'ס דב'א'ל' פא'א'כ' י'צ'י'

ערש'ק פרש'ת דהעלותך תש"ס לפ"ק

במקום הקדמה

אנו מעתיקים משייכ כ"ק הגה"ק רשכבה"ג מסאטמר זצוק"ל בסוף קוני גי תשובות, וכן הוא בשו"ת דברי יואל וזליק אבל אי אפשר להשיב על כל דברי הבלים שאין להם סוף, וכל אשר עיניים לו ומבקש באמת בלבבו יבין במה שכתבתי בזה, ולמי שאין לו לב מבין או שאינו מבקש באמת לא יעילו לו כל אילו נביאות עכ"ל

באתי להשיב על ראשון ראשון ועל אחרון בדרך קצרה אשר גם דברינו הקצרים יספיקו לפני כל יודעי דת ודין לידע ולהבחין עם מי האמת והצדק.

מ"ש בענין מסורת העירוב בעיר די ש"ר, הנה כבר דנו בזה גדולי הפוסקים לגבי לתקן עירובין גם במקומות דה"י בה ס"ר וכדאי לסמוך עליהן אף שלא בשעת הדחק, וזה הוא ממש נורא ואיום הסילוף והשקר בענין זה. דהנה בסי' תיקון שבת דף ס"ד בתשו' מהגאון האמיתי מו"ה חיים ברלין ז"ל על דבר תיקון העירובין בעיר אדעס כתב בסוף התשובה להתיר התיקון העירובין שם. כתב עוד אחת אמרתי להעירו ולעוררו הן העיר אדעס הלא נודעת לרבותי עם ורוכלת עמים, ויכול היות ס"ר בוקעין בה ונקראת עיר של רבים בכל פרטיה במלא מובן המילה ואשר על כן אם יתן ה' ויצליח חפצו בידו להוציא הדבר ולתקן כל העיר שיהיו כשרים לטלטל בתוכה מהראוי להניח איזו שיור ברחוב אחד אשר בקצה העיר שלא יהא הרחוב ההוא בכלל העירוב ושיהא אסורים לטלטל בה כדין עיר של רבים שאין מערבין את כולה שלא תשכח תורת רה"י וכנודע עכ"ל. הרי התיר לתקן את העיר אדעס אף דהיו בוקעין בה ס"ר וכן התירו הגאון המהרש"ם וההרי בשמים ועוד את העיר ניו יורק כמובואר בספר ערוב והוצאה דהיו השאלה בדבר היתיר הטילטול בחלק מן העיר ונקרא צד המזרח, והגאונים הנ"ל התירו כיון דלא נמצא ס"ר בשום פעם תוך המבואות במזרח העיר שדנו עליהם אף דהעיר עצמה ה"י קרוב לשני מליון אנשים, אבל תוך המבואות לא נמצא ס"ר להיות אתי רבים ומבטלין המחיצה שנעשה בידי

שמים. (וא"כ גם כאן בבורו פארק לא נמצא תוך המבואות ס"ר במקום שנעשו תיקון העירוב) וכן התיר בשו"ת תירוש ויצהר בס' ע"ג לגבי עיר ניו יורק שהיו בו יותר מס"ר, וז"ל שם ובענין שטענו הרבנים שברחוב בראדוואי יש ס"ר דהוי רה"ר והשיבו המתירים הא אין לו דין מפולש וכו' עכ"ל, הרי שהתיר ראש הרבנים מועד הרבנים בוורשא לתקן עירוב בעיר ניו יורק עיר דיש בה כמה פעמים ס"ר. וכך כתב הדברי מלכיאל בח"ד ס"ג וז"ל נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס"ר כיון שאין שם רה"ר מפולש כנ"ל, וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות ולא יזדמן שילכו כולם ברה"ר אחד וכו' עכ"ל, הרי דכתוב הלשון נהגו הרי שהי' להם מסורה ע"ז וכן כתוב האחיעזר ח"ד ס"ח אודות התיקון עירובין בעיר פריז אף דהי' ס"ר בוקעין כמבואר בתשובה שם, וכן הסכים עצמו החזון איש. וכתב שם בפירוש שלא רצה להזדקק לשאלה זו משום חולשתו ומשו"ה דיבר עם החזון איש, ועוד שהרי התיר משום מחיצת הים וכן משום דהיו המחיצות עומד מרובה על הפרוץ שנעשה ע"י אדם, א"כ זה פסק הלכה בכל הפוסקים ולא שעת הדחק לסמוך עליו הרי דעל עצם התיקון יש מסורה ואין כאן שאלה רק מי שהוא רוצה בהסילוף והשקר.

דהרי כל המקומות הנ"ל מיירי לגבי לתקן לכתחילה.

ומ"ש מה שמפיצים שהדין שס"ר בעיר כולו הוי רה"ר שהוא שיטת הגאון הרב משה פיינשטיין זצ"ל, וכאילו הוא חידושו ושיטת יחיד זה שקר בהחלט עכ"ד. ואני אומר שמי שאומר דהוי זה דעת כל הפוסקים זה שקר בהחלט -א- כתוב הפני יהושע בשבת דף ה' וז"ל ויותר נראה לי וכו' והא דאמרינן בפרק הזורק משה היכן הוי יתיב במחנה לוי' היינו משום דאותן המבואות לא היו בוקעין בהם ס"ר וכו' משום הכי הוצרך לומר דבכל מקום מחנה לוי' גופא רה"ר וכו' עכ"ל, וכך כתב הבית מאיר שם דרך מקום דריסת ס"ר שהיינו מחנה לוי.

ב- וכ"כ המשכנות יעקב סי' קכ"א דף קכ"ה בדעת השו"ע סי' שמ"ה דסבר דצריך שיהי' ס"ר בכל יום דהוי זה כמו במחנה לוי' דרק שם הי' רה"ר אבל בכל מחנה ישראל מבואותיהן לא הי' רה"ר כלל משום שלא היו בוקעין שם ס"ר ולהכי לא משכחת רה"ר בר מחנה לוי' וע"כ הי' שם כרמלית בכל מחני' עכ"ד שם.

ג- וכ"כ בתשובת הרי בשמים מהדורא הי' סי' ע"ג דרה"ר צריך שיהי' הס"ר בוקעין בבת אחת ובמחנה לוי' היו הכל מצוין אצל משה רבינו והי' ס"ר בבת אחת, ולהבי הוי לי' דין

רה"ר. ד- וכ"כ האשל אברהם מבוטשאטש בסי' שמי"ה
דצריך שיהי' דרך ששם הוי רה"ר דהיינו ס"ר וכל הדרכים
שמתפצלים להצדדים שאין שם רה"ר בוקעין הרי הם
מפולשים לרה"ר והם בכלל הרה"ר עיי"ש. הרי שצריך שיהי'
רה"ר אחד שעוברין ס"ר וכל מה שהו מחובר לה הוי עליהן
דין רה"ר וזה לא נמצא כאן ג"כ, גם אם מצרפין המכונית
וק"ל

ה- וכ"כ המהרש"ם בחלק ט' סי' ח' לגבי ניו יורק דאין בו
ס"ר תוך המבואות במזרח העיר שאנו דנין עליהן, אי"כ לא
אמרין דאתו רבים ומטלין המחיצות בידי שמים כמו שכתב
תוס' בעירובין כ"ב ב' אף שהיה בהעיר בזמן ההוא קרוב לשני
מליון איש אבל כיון דאותן הרחובות דעשו העירוב לא היו
עוברין בו ס"ר וכן הסכים הגאון מפרעמישלא ז"ל והגאון רבי
משה נחום ירושלמסקי ז"ל,

ו- וכ"כ החזו"א בסי' ק"ז סק"ה-ו עיי"ש היטיב.
ז- וכ"כ בשו"ת בית אב סי' ה' ענף ב' דגם בעיר גדולה שיש
בה דיורין כפלים כיוצא מצרים יתכן שלא יהיה לה דין רה"ר
מין התורה אם אין בו מקומון כמו שוקים ורחובות שיעברו
שם ס"ר כאחד.

ח- וכ"כ בשו"ת מהר"י שטייף סי' ס"ח וז"ל ולפי זה בקל יש
לתקן וכו' ומכש"כ העיר ברוקלין (כוונתו לומ"ב המעתיק
שם) שאין כאן ס"ר בוקעין בו ועיי' תיקון זה יהיו אותן
השוקים מבדלות מיותר השוקים שיש בהם דריסת הרגל של
ס"ר שלא יהי' פרוצים וכו' עכ"ל, הרי אף דיש שמועה בשמו
(ומי יודע אם זה בכלל אמת) שאמר דאסור לצאת בתכשיטין
ברה"ר אף אם זה אמת אבל זה לשיטתו דהיינו להוציא
תכשיטים ברה"ר מחשש רה"ר דאורייתא אבל אם עשו עירוב
על אותן השוקים שיהו מובדלת מיותר השוקים שיש בהם
דריסת הרגל מס"ר שפיר מהני התיקון, והשמועה הנ"ל הוי
בלא תיקון עירוב וק"ל.

ט- ועי' בספר חבלים בנעימים אורח חיים סי' י"ד שכתב ע"ד
השואל בתשו' בית אפרים או"ח סי' כ"ו דס"ר אין הכונה
שיכנסו ס"ר אלא שיהא מוכן ומופקר ומתוקן לכך לשם
אנשים מכל העולם, אבל בית אפרים דחה זה וכתב אף אם
ירבה כל היום מוכן מופקר ומתוקן אין שומעין לו להוציא
דברי רש"י מפשטן ואם אין מצוי שיעברו ס"ר ביום אחד אף
אם בהמשך הימים רבים ס"ר אינו רה"ר וכו' וכתב דבתש"י
המהרש"ם ח"ג סו"ס קפ"ח כתב דמדברי הפוסקים לא נראה
כן אלא בעי' ס"ר ביחד וכ"כ בדברי מלכאל ח"ג סי' י"ח דעיר
שיש הרבה רחובות הלא אין כל בני העיר מהלכין בכל
הרחובות, וא"כ אין בוקעין בה ס"ר וכ"כ בחלק ד' סו"ס ג'

דאפילו בכרכים גדולים מאוד לא חששו למה שיש שם ס"ר
 כאחד כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות ולא יזדמן כלל שילכו
 כולם ברה"ר אחד עכ"ד. הרי בהוא ז"ל למד בדעת הדברי
 מלכיאל כפשוטו דצריך שיהא כל הס"ר ברה"ר אחד ולא
 מצטרפין כל העיר **ולא כתב שזה רק לסניף ועי' בספר ערוך**
השולחן סי' שמ"ה אות כ"ו ודו"ק,
 י- ועי' בספר תיו יהושע [שהרב המחבר של ספר תיו יהושע,
 הראה את חיבורו לגדולי ירושלים וגם להגר"ח מברלין ז"ל,
 וכולם הסכימו לדבריו וכמובאר בתחלת חיבורו] באות י"ג
 וז"ל הנה רובם ככולם מגדולי הפוסקים שבדור האחרון העלו
 להלכה כדעת הבה"ג, והסמ"ג, וסמ"ק, וספר התרומות,
 ורבינו מאיר, ורוקח, ותוס' במה אשה, והרא"ש פ"ק
 דעירובין, ואור זרוע, והטור, רבינו ירוחם, אשר כולם כאחד
 ענו ואמרו כל שאין ס"ר עוברין בו בכל יום כדגלי מדבר אינו
 רה"ר אלא ככרמלית, ומלשונם דבעין ס"ר יעברון בכל יום
 דרך המבוי המפולש ולא סגי אם לפרקים ימצא שבוקעין ס"ר
 וכו' עכ"ד

ומש"כ ואין מגדולי האחרונים חולק מפורש על זה ורק שיש
 אלו שידועין ללמוד השו"ע יותר טוב מכל גדולי האחרונים,
 באמת זה נורא ואיום הסילוף והשקר בעיני זה, דהרי כבר
 הבאנו מגדולי הפוסקים ומגדולי האחרונים שכתבו מפורש
 בזה דס"ר תלוי ברחוב ולא מצטרפין כל העיר, ומש"כ השו"ע
 גם זה אין בניגוד לדברי גדולי האחרונים, וכ"ש במישכנות
 יעקב שהבאתי לעיל שכתב בדעת השו"ע שס"ר דצריך שיהי'
 עובין בו בכל יום ומשום דלומדים זה ממחנה לוי' דהיו הולכין
 בכל יום אצל משה רבינו ללמוד תורה ורק שם היו בוקעין
 הס"ר ושם הי' הרה"ר ולא בכל המחנה, ועוד דהנה בספר
 שמש מרפא להגאון רבי שמשון רפאל הירש ז"ל בסי ט' כתב
 בדעת השו"ע וז"ל אין ספק וכו' וכן לעניות דעתי ברור שיש
 אומרים שמביא הבית יוסף בסופו שכל שאין ס"ר עוברין בכל
 יום אין רה"ר קאי על הכל שנכלל תחת רה"ר למעלה עכ"ל
 (והיינו דהמחבר כתב רק רחובות דהיינו דהס"ר עוברין
 ברחוב ולא כתב שם עיר שרחובותי' רק רחובות).
 וכ"כ הגרמ"פ ז"ל באיגרות משה או"ח ח"א סי' קל"ט שכתב
 דנראה לנע"ד **דבר חדש** בדין ס"ר אינו צריך שיעברו הס"ר
 באותו רחוב עצמו אלא דסגי שיש בעיר ס"ר ומצטרפין כולם
 הנמתאים בכל רחובות שבעיר ואם ביחד יש ס"ר איכא רה"ר
 דאורייתא בכל הרחובות שבעיר, וכן משמע מרש"י עירובין
 ד"ן, אבל בש"ע לא משמע כן עיי"ש הרי שכתב שדחוק הוא
 לפרש כן בש"ע דקאי על העיר.

ומ"ש דפסטות השו"ע פסקו דאתי רבים ומבטלי מחיצה וא"כ שיטת החת"ס בית שלמה ומהרש"ם ודומיהן שפסקו דלא אתו רבים ומבטלים מחיצתא, אינו דעת רוב האחרונים כיון שהוא נגד המחבר וכו' עכ"ד. באמת הוא נורא ואיום הסילוף והשקר בענין זה, דהנה המשכנות יעקב בס' קכ"א והבית אפרים סי' כ"ו דנו בשיטת המחבר אי אתו רבים ומבטלי מחיצות או לא, ובבית אפרים דף מ"ב ע"ד כתב בדעת השו"ע דלא אתו רבים ומבטלי מחיצות ממה שכתב המחבר בס' שמ"ה סע' ז' איזה רה"ר רחובות ושוקים הרחבים ט"ז אמה אם הם מפולשים משער לשער הוי רה"ר וקשה דהרי ברחובות ובשוקים דהוי זה פלטיא והוי זה רה"ר אף דאין עוברין בה ובפלטיא אינו צריך שיהא מפולש משער לשער, וכתב שאפשר לומר דדברי השו"ע דבעינן מפולשים משער לשער הוא אף אם קיי"ל כר"י שאתו רבים ומבטלי מחיצתא כיון דאם אין הפירצה מפולש זה כנגד אז לא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, וכתב שם דכל מחיצה בפני עצמה נתבטל ע"י בקיעת הרבים ואף שאינו מפולש זה כנגד זה וצ"ע עד כן דבריו,

ובדף מ' ע"ב שם כתב בדעת הש"ע סי' שס"ג סע' ג' דמבוי שנפרץ במלואו לחצר, דחצר מותרת ואפילו דבוקעו בה רבים, והש"ע ס"ל דלא אתו רבים ומבטל מחיצות, עיי"ש, דסבר שכן הוא העיקר דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה, אף דיש דס' בדעת הש"ע דאמרין דאתי רבים ומבטל מחיצות י"ל דהגאונים פוסקי וגדולי הדורות (וכל החולק עליהם כחולק על השכינה) רובם ככולם ממש סוברים דלא אתו רבים ומבטלי מחיצה,

ה"ה החכם צבי סי' ל"ז, שאילת יעביץ סי' ז', כנסת יחזקאל סי' ו', מים רבים להרב רפאל מילדולה ז"ל סי' ל"ד וסי' ל"ח, חתם סופר סי' פ"ט, בית אפרים שם, תשובה מאהבה סי' קכ"ח, הגרש"ק בתשובות ובחרת בחיים סי' קי"ג, אבני נזר סי' רס"ו, מהרש"ם ח"ט סי' ח"י וחלק א' סי' קס"ב, דברי מלכיאל ח"ג סי' י"ד, בית שלמה סי' נ"א, ערוך השולחן ריש סי' רס"ד, הגאון רבי מאיר אריק ז"ל בתשובת אמרי יושר ח"א סי' ק"ב, אחיעזר ח"ד סי' ח', חזון איש סי' ק"ז סק"ד, הגר"ח ברלין ז"ל בספר תיקון שבת בתשובה שם, הצמח צדק בחידושי שבת דף ק', ועוד הרבה אחרונים,

ואם כן יש לומר שהם סוברים כמו שכתב רבינו הבית אפרים בדי' מרן בש"ע, ולא דכל הגדולי עולם חולקים חס ושלוס על הש"ע ומה שכתב דגם המגן אברהם סבר דאתי רבים ומבטלי מחיצה עיין במג"א סי' שס"ג סק"מ דסבר דלא אתי רבים

ומבטלי מחיצה במחיצה בידי אדם וגם המשכנ"י שם בדף קכ"ג כתב שכן היא דעת המג"א וא"כ כל הגדולי האחרוני הנ"ל כתבו מפורש דקיי"ל כרבנן דלא אתו רבים ומבטלי מחיצות ולא כתב שום אחד מהם דצריך להחמיר בזה להשיטות הראשונים דסבר דאתי רבים ומבטלי מחיצה דגם ברבותינו הראשונים, יש יותר מעשר דסוברין דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, ומש"כ אחד שם בקובץ הנ"ל דכיון דאינו מפורש בשום אחד מהראשונים דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות אין אנו צריכים להשגיח על מה שכתוב באחרונים בזה, זה חוצפה גדולה עד מאוד.

דהרי זה סילוף נורא ואיום דהרי הרבה מרבותינו הראשונים כתבו בזה הדבר מפורש וכל אשר עיניי לו ומבקש האמת בלבבו יבין את זה עד שכתב בפסקי רי"ד בשבת דף ו' דהלכה כרבנן שהם הרבים.

דאפילו אם היו זה נראה דמשמע דאתי רבים ומבטלי מחיצות, זה הוא מה שנראה לענינו, אבל הגדולי הדורות והפוסקים כולם ממש ענו ואמרו דקיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות והיו יודעים ללמוד דברי רבותינו הראשונים ז"ל ולדייק בדבריהם יותר מהמשיג עליהם, עד שכולם האחרונים הנזכר לא עלו על דעתם להביא דברי השי"ע דסבר דאתי רבים ומבטלי מחיצות ולא רק שלא הביא דעת השי"ע רק כתבו דקיי"ל כרבנן ולא ציין שהשי"ע חולק עליהם, רק הם סברו דלא כן,

ובדבר שפסקו השי"ע לא נגעו בהם אפילו בקוצו של י' ולומר ההיפך רק י"ל דהם סוברים כדעת הבית אפרים בשי"ע היו להם תירוץ אחר.

ומה שהביא ממ"ש בחכמת שלמה לדין דס"ר דתלוי בעיר עיין שם בסי' שס"ג ויראה דאין זה ראי' כלל וכלל דשם מיירי אם יש פרצה דבקעו בו רבים אם צריך שיהי' ס"ר ממש להיות מבטל המחיצה ואינו מיירי שם בדין רה"ר כלל, אבל אם עברו רבים דרך הפירצה אף דלא עברו ס"ר כתב הח"ש כיון דיש ס"ר בעיר ובאותו התל בקעו בו רבים הרי הוי זה רבים ומבטלי המחיצה אבל לא זה מיירי לדין תורת רה"ר שכתב בסי' שמ"ה דצריך ס"ר רק דס' דמה שכתב המג"א דצריך רבים של ס"ר לבטל את המחיצה יכול לצרף גם העיר עיי"ש.

ומש"כ שס"ר תלוי בעיר ממה שכתב המהרש"ם שכתב עיר שס"ר הנה המעין בתשי' המהרש"ם בח"ג סי' קפ"ח מיירי שם לגבי מסילת הברזל ההולך מעיר לעיר, א"כ הוי ס"ר עוברים דרך העיר עיי' מסילת הברזל ולא כתוב שום דבר שס"ר תלוי בעיר, וכ"כ בדעת הבית אפרים וזה פשוט.

ומש"כ שהגאון האחיעזר התיר העיר פאריז, כי שם הי' שעת הדחק נורא ונשאו כולם בלא עירוב עכ"ד ראשית כתב דברי חלומות בהלא אין זכר לדבריו בשום מקום, והוציא שם רע על עיר גדולה של יהודים כשרים. ובחלק ההלכה הרי כתב בתשובה מפורש דכיון דהוי בעיר פאריז ג' מחיצות מן התורה אף דהרי יש בה הרבה מחיצות אין זה אסור מן התורה כיון שהעומד מרובה על הפרוץ ואינו אסור רק מדרבנן דכל פירצה שהוא יותר מעשר. א"כ לא הוי עיר פאריז רה"ר מן התורה לכ"ע הרי דכתבו דהוי זה לכ"ע

א-דהרי יש שם מחיצות ומקום שהוא מוקף מחיצות אפילו ברה"ר גמורה הוי רה"י כמו דאיתא בתוס' עירובין דף ו' ע"ב ד"ה והאמר, וכ"כ הריטב"א והר"ן שם בדף כ"ב והטור סי' שס"ג ועוד.

ב- דאף דהיו שם כמה פירצות אין זה אוסרה מן התורה כיון דהוי עומד מרובה על הפרוץ ורק מדרבנן אסור כל פירצה כמו שכתוב בבית אפרים סי' כ"ו בית שלמה סי' נ"א פרי מגדים סי' שס"ג ס"ק א' ומשנה ברורה בביאור הלכה סי' שס"ב סעי' ו' ערוך השולחן סי' שס"ד סעי' כ"ו וחזון איש סי' ק"ז ועוד, א"כ זה אינו שעת הדחק דהרי גדולי הפוסקים סמכו ע"ז הלכה למעשה אף דאין מה להשיב על האחיעזר דהרי העלו כן הלכה למעשה אף במקום דה"י רה"ר מן התורה, אבל חס ושלום לסלף דברי הגאון ז"ל וזה נורא ואיום וכלשון החכם צבי סי' ל"ז לגבי להתיר עיר אינגלטירה אם יש מחיצות בידי אדם סביב העיר דהיו בה כמה פלטיאות אף דהיו בהם אולי ס"ר כתב להשואל וז"ל ואני אומר אם התורה אמרה כך תבטל ומה בכך דהיינו אם הוי מוקפת מחיצה בידי אדם ואין שם רה"ר עליה עכ"ל, וכ"כ לגבי מה שכתב האחיעזר אף דקשה לשבר האוזן בזה אבל חס ושלום לסלף וזה דרכי כמה וכמה מהאוסרים אף אם אין להם מה להשיב על אחד מתשובות גדולי עולם אומרים דהוי זה שקר או דהוי זה מזויף או סילוף, כמה רחוק זה מן האמת, ויש להעתיק כאן לשון מרן החזון איש בתשובה וכתבים סי' ק"ב דלגבי פירצה יותר מעשר דהוי רק מדרבנן וז"ל ואין כאן מקום כל כך לדקדק בראיות אלא להתחשב עם המבט הכללי וכדומה שהגאון המשכנ"י ה"י הראשון להסתפק בזה ובאחד ממכתביו הזכיר כן בשם הפרי מגדים דיתר מעשר דרבנן עכ"ל, הרי שהוי זה לכ"ע ולא התיר עיר פאריז משום שעת הדחק, וכן י"ל לגבי הדין דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות דכל רבותינו האחרונים ופוסקי הדורות פסקו כרבנן דלא אתי רבים ומטלי מחיצות א"כ צריך להתחשב על המבט הכללי בזה

והנה בספר לבוש מרדכי סי' ד' להגאון מו"ה משה מרדכי
עפשטיין ז"ל אב"ד סלבודקה ה"י לו ספק איך פסקינן להלכה
כמו שכתב שם אות ד' וז"ל מעתה שפיר ניהא מה שאבותינו
השדלו תמיד לעשות עירובין ע"י צורת הפתח משום דלגבי
דאורייתא הרי יש כאן ס"ס ספק אם ההלכה כהרמב"ם ולא
אתי רבים ומבטלי מחיצתא ומועיל צורת הפתח מדאורייתא
או כהרא"ש דאתי רבים ומבטלי מחיצתא ואז אין מועיל
צורת הפתח אף מן התורה, ואת"ל הלכה כהרא"ש דאתי
רבים ומבטלי מחיצתא דלמא הלכה כהניך רבותא דסבירא
ל"י דרבים לא מיקרי אלא אם עתה בוקעין בו ס"ר ולא חשוב
צירוף הרבים שאיננו פה ולגבי דרבנן הוי חד ספק היינו אם
הלכה דרה"ר הוי בלא בקיעת ס"ר אין מועיל צורת הפתח
ואם בעי דוקא בקיעת ס"ר עתה מועיל צורת הפתח עכ"ד.
מבואר מזה

א- דאבותנו השתדלו תמיד לעשות עירובין ע"י צורת הפתח
וכלשונו בתחילת התשובה שם וז"ל השתדלו בכל יכלתם
לעשות עירוב ע"י צורת הפתח ובוודאי נעשה תמיד
בהשתדלות הגאונים שישבו על כסאות הרבנות וע"כ אם
בדורות שעברו שלא ה"י הפרוץ מרובה כ"כ עשו תקנה זאת
ומכ"ש בעונתינו הרבים אשר הפרצה גברה. בודאי צריך
להשתדל עכ"ל, הרי דכל המקומות השתדלו לעשות עירוב ע"י
צורת הפתח גם במקומות דהיו בהם ס"ר וכמוש"כ הדברי
מלכיאל שהובא לעיל, שכתב ג"כ הלשון דנהגו ושפיר יש
מסורה ע"ז ולא כהמשיג.

ב- דהוי ס"ס איך לפסוק אם לפסוק דאתי רבים ומבטל
מחיצה או לא, ולא דהשי"ע פסק דאתי רבים ומבטל מחיצה
דאם זה הכרעת השי"ע אין כאן ס"ס וא"כ שפיר השתדלו
אבותינו לעשות עירובין ע"י צורת הפתח וק"ל.

ועוד דגם להסוברים דאתי רבים ומבטלי מחיצתא הוי רק אם
בקעו במחיצות עצמן כמו שכתב הרמב"ן ריש פרק עו"פ
וריסב"א בעירובין כ"ב וכ"ש בתש"י בית שלמה סי' נ"א וחזון
איש סי' מ"ד ס"ק י"ב ובסי' מ"ג ס"ק א' כתב וז"ל אבל רבים
הסובבים בשווקים וברחובות תוך המחיצות לא מבטלי
מחיצות לעולם וכו' עכ"ל וכ"כ כתוב עוד גדולי האחרונים ז"ל
בזה, ובמ"א ס"ס שס"ג כתב דלבטל מחיצות צריך להיות
ס"ר ולא מקרי רבים פחות מס"ר ובתש"י בית שלמה סי' מ"ג
העיד דכמה גדולי הדור שלפנינו סומכו על דעת המג"א הנ"ל

דברי שלום ואמת

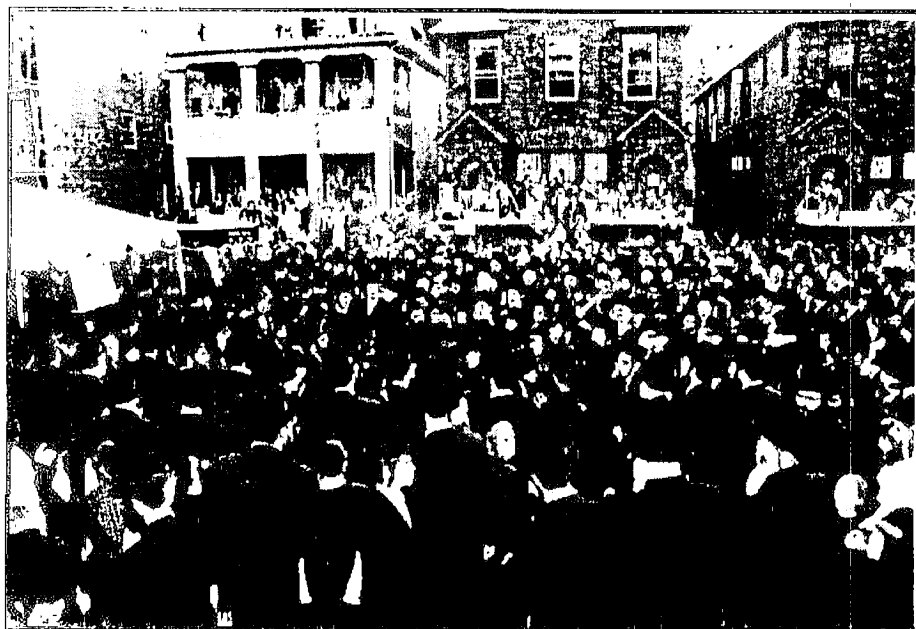
קריאה נלהבת
למען השלום והאחדות
בענין העירוב דבארא פארק

מאת
הגאון הצדיק המפורסם
זקן הרבנים, משיירי כנסת הגדולה
יושב ראש בית ההוראה דהתאחדות הרבנים
מוהר"ר שלום קרויז שליט"א
אבד"ק אודווארי
בעמ"ח שו"ת "דברי שלום" וש"ס

ביום ר"ח סיון תש"ס לפ"ק
לרגל הכנסת ספר תורה
לביהמ"ד סערדאהעלי
לע"נ אחיו הרה"צ מראצפערט זצ"ל

הגה"צ אבד"ק אודווארי שליט"א ביי זיין פייערדיגע דרשה

בארא פארקער אידן ווייזן ארויס סאלאדאריטעט

בעזה"י

אן ערנסטן הארציגע ווענדונג וועגן שלום און אחדות,
פון דעם זקן הרבנים משיירי כנסת הגדולה, הגאון
הצדיק המפורסם רבי שלום קרויז שליט"א אבד"ק
אודווארי, וואס איז נתמנה געווארן דורך רבינו
הקוה"ט מסאטמאר זי"ע משמש צו זיין אלץ יו"ר "בית
הוראה" דהתאחה"ר, ובעמח"ס שו"ת "דברי שלום"
וש"ס. מתוך דרשתו הנלהבת לרגל הכנסת ספר תורה
לע"נ אחיו הגה"צ מראצפערט זצ"ל, לביהמ"ד דקהל
עדת סערדאהעלי, ביום ר"ח סיון תש"ס לפ"ק.

1... עס קומט יעצט די הייליגע יו"ט שבועות וואס מ'האט זוכה
געווען מקבל זיין די הייליגע תורה. איז דאך דער עיקר "מקבל"
צו זיין די תורה. דאס הייסט איינהאלטן די תורה. ס'איז דא א
מסורה אין פרשת יתרו "ויחן ישראל נגד ההר", זאגט די זוהר
הק', ישראל, מיינט מען "ישראל סבא" יעקב אבינו. איז לכאורה,
פארוואס פונקט יעקב אבינו האט זוכה געווען צו זיין ביים
בארג סיני, וואס ס'האט נישט זוכה געווען צו דעם, נישט יצחק
אבינו און נישט אברהם אבינו, נאר יעקב אבינו? אבער נאך א
פסוק איז דא, "ויבא יעקב שלם ויחן את פני העיר". ווי קומען די
צוויי פסוקים צוזאם איינס צו די אנדערע? נאר מורי ורבותי,

1 לאחר שהגה"צ מאודווארי שליט"א האריך בדברי תורה לרגל הכנסת
ס"ת, המשיך דרשתו דלהלן ע"ד ענין העירוב דבארא פארק העומד על
הפרק, למען הבאת שלום ואחדות במחנינו.

עטס זאלטס מיר אנטשולדיגן, איך מוז זאגן אפאר ווערטער, איך וויל רעדן דא צו די חשובע רבנים גאונים, אשר ישנם פה ואשר איננו פה, צו אלע בארא פארקער רבנים, און צו אלע חשובע בעלי בתים, וויל איך רעדן אפאר ווערטער, וואס מיט דעם ענין וועט די מסורה זייער גוט שטימען.

ס'איז דא אזא תשובה אין "שמן רוקח"² וועגן די מחלוקה וואס איז געוועזן אין האמבורג. האט ער געשריבן דארט א לאנגע תשובה, אין אגאנצן עמוד שרייבט ער קודם ווער ער איז, און וואו קומט דאס ער זאל זאגן פאר האמבורג אז זיי זאלן תשובה טוען? האט ער אויסגערעכנט ווער ער איז, וויפיל חיבורים ער האט ארויסגעגעבן וכו', אלעס האט ער דארט געשריבן.

רבותי, איך מוז זאגן פאר ענק - איך מיינ בארא פארק, אונז האלטן מיר דא פאר שבועות, פארן הייליגן יו"ט, מיר האבן זוכה געווען אז הקב"ה האט געגעבן די תורה פאר אונז, נישט פאר די מלאכים. ס'שטייט אבער ויחן ישראל נגד ההר, זאגט רש"י כאיש אחד בלב אחד, אלע אידן זענען געוועזן אזוי ווי איין הארץ. ב"ה איך קען אויך זאגן, חכמה אין כאן אבער זקנה יש כאן. איך בין ב"ה עוסק בהוראה מער ווי זעכציק יאר בלע"ה. איך בין נסמך געווארן פון די גדולי הדור דעמאלס, פון הייליגן מאדער רב, פון קאלובער רב, אויווארישער רב.

איך וועל אייך נאך עפעס זאגן, אז דער הייליגער רבי שלו' אליעזר'ל א זוהן פון דברי חיים איז געקומען אויף אודווארי צופאהרן (להלויה של אביו הגה"צ ר' שמואל דוד זצ"ל אבד"ק אודווארי שנסתלק בדמי ימיו), ווען איך בין דאן געוועלט געווארן פאר רב. עס איז געווען גאנץ שווער דאס אודוואריער רבנות, ס'איז געווען אן עמטליכע רבנות. איז ער (רבי שלום

² מהגאון הגדול רבי אלעזר מינץ זצ"ל ששימש בכתר הרבנות בששה קהילות קדושות, פילץ, טריטש, ראנשבורג, פילזן, גלאטי, מיקאלאש, סטאנוב. מכתבו להאמבורג נשלח בשנת תקע"ד.

אליעזר זצוק"ל) אריינגעגאנגען צו קהל, און ער האט אין אונגאריש צו זיי גערעדט, געפרעגט וואס הערט מען דא? האט מען עס געזאגט אז מ'קען נישט אזוי כאפן דאס רבנות אויף די מינוט. האט ר' שלום אליעזר'ל זיי געזאגט, איך הייס שוין ענדיגן!

וועגן דער הייליגער רבי שלום אליעזר - מוז איך ענק דא זאגן - אז ווען מ'איז געגאנגען אין ראצפערד צום דעפארטירן נעבעך, אום מוצאי יו"ט פסח, די ערשטע זענען זיי געגאנגען נעמען דעם רבי'ן צום דעפארטירן, זענען אריינגעגאנגען (צו איהם) די אייניקלעך (און געזאגט), זיידע, די זשאנדארן זענען דא, מ'מוז גיין, מ'מוז גיין! האט ער געזאגט אזוי, בזה"ל: מין ברודער דער הייליגער שינאווער רב איז דא געווען בהקיץ, ער האט איבער געחזר'ערט צעהן מאהל, בהקיץ ער איז דא געווען ביי מיר! און ער האט מיך געפרעגט, ווילסטו מיטקומען מיט מיר, אבער נישט? כ'האב שלעכט געענטפערט, כ'וועט ווען אנדערשט געענפערט! דאס איז איין זאך וואס ער האט געזאגט. נאך האט ער געזאגט, הער מין קינד, כ'האב פרובירט און אנגעקלאפט אלע טירן ווי כ'האב נאר געקענט, אבער מ'האט מיר אין ערגעץ נישט אריינגעלאזט, כ'האב נישט געהאט נאך וואו צו גיין. דאס איז געווען דער ר' שלו' אליעזר'ל, און ער איז דארט געווען דער ווער ס'האט צוגעהאלפן מיך ערוועהלט צו ווערן דער נייע יונגען מורה הוראה.

איך וויל ענק נאך א זאך זאגן, איך בין געווען צוזאמען מיט'ן הייליגן רבי'ן, מיט'ן סאטמארער רבי'ן זי"ע, כ'האב זוכה געווען, איך ווייס נישט פארוואס, צו זיין צוזאמען מיט אים אין בערגן בעלזן אין דייטשלאנד. מיר זענען געזעסן אינאיינעם, און ער איז געשלאפן אין אנדערן בעט לעבן מיר, א האלב יאהר. איך בין דארט געווען צוזאמען מיט אים, און צוגעהאלפן אין אסאך זאכן. נאכדעם איז מען אנגעקומען קיין שווייץ, בין איך אויך געוועזן זייער נאענט. איך האב געפירט די גאנצע כשרות אין די שווייז'ע לאגערן. ס'איז דארט געווען א פאר לאגערן. ס'איז

דארט געווען אנדערע רבנים, אבער אלעס וואס איז דארט פארגעגאנגען האב איך אנגעפירט.

ס'איז געקומען דא ווען איך האב ארויסגעגעבן די ערשטע (חלק) תשובה ספר - ס'איז שוין יעצט זעקסן דרייסיג יאהר דערפון - זאג איך פאר'ן רבי'ן, אז איך וויל אז ער זאל מיר געבן אן הסכמה בריוו. (האט דער רבי געזאגט) "ווייסט דאך אז איך געב נישט קיין הסכמות. - ס'איז דארט געווען א גרויסע עולם אין שטוב - די ברויכסט נישט קיין הסכמה! דעם חתם סופר'ס צייטן האט מען זייער אכטונג געגעבן אויף הסכמות, א ספר וואס ס'איז געווען דערויף א חשש מינות, האט מען נישט געגעבן א הסכמה. היינט האבן אלע ספרים אן הסכמה, אפילו די מיט מינות האבן הסכמות. מ'קען דך גוט, די ברויכסט נישט קיין הסכמה!" און ער האט מיך געהייסן זיין נאמען אריינשרייבן אנהייב ספר (מנותני מעות קדימה). ווען דער ספר איז פארטיג געווארן, האט ער געקוקט די ספר, און ווען ער האט געזעהן זיין נאמען מיט גרויסע ווערטער, האט ער געזאגט, "אה, ס'איז מיט גרויסע ווערטער, ס'איז מער ווי אן הסכמה". כ'האב דאך גענומען הסכמות, ווייל ס'איז געווען מיין ערשטער ספר, און איך בין נאך א יונגער מענטש געווען. כ'האב גענומען פון טשעבינער רב, און פון ריסקעווע רב, און ר' דוד יונגרייז, און פון ר' משה פיינשטיין האב אויך גענומען אן הסכמה. כאטש דער רבי האט געזאגט אז איך ברויך נישט קיין הסכמות, האב איך געהאלטן אבער, אז אויף דער ערשטער ספר מוז מען האבן אן הסכמה. דער רבי האט מיר זייער גוט געקענט, נאהנט.

אין תשל"ו האט די רבי צוזאמען גערופן אפאר אלטע זקנים רבנים, און ער האט זיי געזאגט, אז מ'מוז מאכן א "בית הוראה". מ'זעהט די דורות גייען אוועק, "זקנים משער שבת" (איכה ה יד), מ'מוז האבן א בית הוראה. איז דער טשאקאווע רב דארט געווען, האט ער געזאגט, רבי, אז די זקנים גייען אוועק, נו ווער וועט זיין דער בית הוראה? האט דער רבי שטיל געשוויגן פינף מינוט, צוגעמאכט די אויגן און געטראכט, האט ער געזאגט,

"דער אודוואריער רב"! אבער איך האב עס נישט געוואלט אהנעמען. האט די טשאקעווער רב געזאגט אז ס'איז א גרויס חשיבות אז די רבי האט קלאר טאקע געזאגט מיין נאמען, זאלסטו עס יא אהנעמען. זייט דעמאלס איז שוין א מעשה ב"ה פון לאנגע יארן וואס איך פיר ב"ה אהן.³

איז אזוי, עכ"פ קען מען זאגן אז כ'האב הסכמה פון די אלע גדולים וואס כ'האב יעצט אויסגערעכנט. וויל איך בעטן די היזיגע רבנים און די אלע וואס זענען מתנגד פארן עירוב, ס'איז ידוע די גמרא (סנהדרין צ"ט:): מאי אהני לן רבנן? - וואס טוען די רבנים - מעולם לא שרי לן עורבא - זיי האבן קיינמאל נישט מתיר געווען צו עסן רויב פלייש - וואס הייסט? עורבא מיינט מען (בדרך רמז) עירוב, מ'האט קיינמאל נישט געמאכט קיין עירוב!!! וואס איז דאס עפיס, פארוואס? ווייל וועגן אן עירוב שטייט אז דער תכלית פון עירוב איז אחדות. מ'מאכט איינס און מען איז מזכה דעם גאנצן עולם, ס'איז פונקט אזוי ווי אלע אידן האבן איין רשות, דאס איז אן עירוב. די תכלית פון אידן אז מען זאל ארויס גיין פון גלות, איז דעס אז מען זאל האבן אחדות.

מורי ורבתי (בקול בוכים ובדמעות שליש), איך מיין גאנץ בארא

³ **ראוי להעתיק פה לשון הגה"צ המפורסם מטשאקאווא זצ"ל מש"כ ביום ד' נח תשל"ג וז"ל,** "הרה"ג מפאר היחס מופלא ואיש המעשה מוה"ר אשר אנשיל קרויז שליט"א הרב דקהל ראצפערט בוויילאמסבורג עוסק כעת בדבר גדול להשתדל בתיקון עירובין בשכונתינו...אשר דרים שם אחב"י היראים והחרדים ה"ו, ואמינא לפעלא טבא יישר חילי' כמו שהאריך בשו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ל"ז וכתב שם במתק לשונו דזכות גדולה היא למיתקן וכו', וכמבואר באורך בשו"ת חתם סופר א"ח סי' צ"ט, וממילא כל קהלה יחיד צריכין לעמוד לו לסיוע לכלכל גודל ההוצאות בזה. אך התיקוני עירובין למעשה, יהיו נעשים ע"י גדולי הרבנים שליט"א". עכ"ל. ובאותו תקופה נכתבו מכתבים כאלו משאר גדולי הרבנים המפורסמים, המקורבים לרבינו הקוה"ט זי"ע, ה"ה הגאונים הצדיקים משארמאש, מפאפא, ומסאמבאטהעלי, ומהדיין המובהק מווייען, זכרונם לברכה, והצד השווה שבהם שכולם עודדו וזירזו לדבר מצוה רבה מדברי סופרים זו הצריכה חיזוק יותר משל תורה.

פארק. כ'האב זיכער געמיינט ווען איך בין געווען אין לאגער, אז ווען מ'וועט אהיימקומען פון לאגער, וועט זיין אהבה און אחדות! נעבעך, אין דער צייט טאקע האט מען פארגאסן מיליאנען בלוטן, פון אונזערע עלטערן און קינדער. כ'האב געמיינט אז ס'וועט שוין נישט זיין אזא זאך אז מ'זאל וועלן מאכן מחלוקת, חס מלהזכיר. ס'וועט זיין אחדות וועט זיין די גאולה שלימה. די שטן האט מורא פון אחדות. ער ווייסט אז ס'וועט זיין אחדות וועט זיין די גאולה. ער וועט האבן א שווארצע סוף דער שטן. האט ער מורא דערפון. אבער איך האב נישט געקענט גלייבן אז עס וועט זיין אזעלעכע מחלוקת.

סאיז נעבעך טאקע געבליבן אפאר רבנים, אבער היינט כמעט נאר געציילטע רבנים וואס זענען פון פריער. און געציילטע רבנים וואס האבן געוואוינט און נתגדל געווארן אין רבנישע הייזער. כ'האב געהערט פון סאטמערער רבי'ן זאל לעבן, ער האט געזאגט אמאהל, אז ס'איז ידוע די סמ"ע וואס האט געזאגט אז דעת בעלי בתים איז אקעגן דעת תורה. א איד וואס איז געוואקסן ביי א פאטער א מורה הוראה, האט ער אנדערע השגות אין הוראה, ווי אן אנדערע יונגערמאן וואס ער קען אויך עפעס לערנען.

"לא תענה על ריב" דרש'ענען חז"ל "לא תענה על רב".⁴ דער רמב"ם פסק'נט טאמער איינער איז מחולק אויף אן עלטערן רב, זאגט דער רמב"ם איז ער בגדר "גס לבו בהוראה".⁵

מורי ורבותי, איך מיינ קיינעם נישט צו באליידיגן, איך ווייס

⁴ סנהדרין י"ח: ל"ו.

⁵ וז"ל הרמב"ם בפ"כ מהלכות סנהדרין ה"ח: "כל דיין שבא לפניו דין והתחיל לדמותו בדין פסוק שכבר ידע אותו, ויש במדינה גדול ממנו ואינו הולך ונמלך בו, הרי זה בכלל הרשעים שלבם גס בהוראה. ואמרו חכמים רע על רעה תבוא לו, שכל הדברים וכיו"ב מגסות הרוח הן ומביאתו לידי עוות הדין". ועיין עוד ברמב"ם בפ"ה מהלכות תלמוד תורה ה"ד.

זיכער אז ווען ר' משה ביק זכרוננו לברכה וואלט ווען היינט געוועזן וועהן, ער זעהט ווען, וואס פאר א מחלוקת ס'מאכט זיך וועגן עירוב וואלט ער העכסטנס ער נישט געטראגן. ער וואלט נישט צוגעלאזט זאלן מאכן אזא מחלוקת. ער וואלט ווען צוריק געצויגן זיין דעת. און דער זוהן וויל מקיים זיין כיבוד אב, א שיינע זאך טאקע, נאר איך בין עם מבטיח אז ער האט שוין יוצא "כיבוד אב", אויף הונדערט פראצענט האט ער שוין יוצא געווען. ממילא בעט איך אלע רבנים ס'איז היינט א זמן פון תשובה, ווי ס'שטייט אין די תורה "ויען כל העם קול אחד" כאיש אחד בלב אחד. יעקב האט זוכה געווען צו זיין ביים בארג סיני, פארוואס? ווייל "ויוחן את פני העיר" ווען ער איז אנגעקומען אויף שכם שטייט אין מדרש, ער האט געמאכט עירובי תחומין עירובי חצירות, דאס איז געווען די ערשטע אויפגאבע פון יעקב אבינו. ווייל ויח'ן את פני העיר פאר דעם ויח'ן שם ישראל נגד ההר, האט יעקב זוכה געווען צו זיין קעגן בארג סיני.

וועגן דעם בעט איך ענק אלע, כ'האב אויסגערעכנט מיינע זאכן, פארוואס? אין אמת בין איך גארנישט טאקע, אבער דאך כ'האב מיטגעמאכט אין הוראה אזויפיל יאהרן, איך מיינ נישט קיין שום פאליטיק, כ'האב נישט קיין נגיעה פאר'ן עירוב. די רבנים אויך, וואס האבן געמאכט דעם עירוב זענען חשובע תלמידי חכמים, זיי פסק'ענען איסור כרת שאלות, און אלע שאלות, און קיינער איז נישט מחולק. און פונקט אזא קליינעקייט וואס מאכט זיך דא, וואס כ'האב אליין געהערט פון סאטמארער רב זאל לעבן, ער האט מיר געזאגט, "אודוואריער רב, איך בעט אייך, פארט אהיים (פון פלארידא) און מאכט שוין אן עירוב. צופרי פאר איך אפ מיט אייך צוזאמען, און ס'וועט זיין אן עירוב". דאס איז נישט קיין מעשיות, דער רב איז אויך שוין זעכציק יאר א מורה הוראה, און ער האט קלאר געזאגט אזוי, "מיין זיידע (דער ייטב לב) האט פארשפראכן אז ווער עס וועט מחזק זיין מאכן אן עירוב (אין סיגוט) געב איך איהם מיין חלק אין עולם הבא אוועק", און אזוי ברענגט מען אויך פון נאסויד'ער רב זכרוננו לברכה.

וויל איך בעטן די אלע רבנים, מ'פאלט אריין, די יצר הרע כאפט זיך אריין. וואו נעמען זיך יונגע מורי הוראה'ס גיין מחולק זיין אויף אלטע רבנים? אזוינס איז נישט געוועזן. אינדערהיים אז ס'איז געווען א שאלה וועגן עירוב, האט מען געשריבן א שאלה צום לבושי מרדכי, צום ראדמישלע רב, און אזוי ווי ער האט געשריבן, אזוי איז עס געוועזן. היינט, רעדט זיך איין יעדער יונגערמאן אז ער קען מער ווי אלע אלטע רבנים, און ער איז מוחה איין מאל, און צעהן מאל, און צוואנציג מאל. איך בין מוחה נאר איין מאל. צוואנציג מאל? וואו איז דער דרך ארץ?? וואו איז דער יראת שמים?

איך בעט זיי אלע, זיי זענען אלע זייער חשוב ביי מיר, זיי האבן געהאט שימוש ביי מיר, אז זיי זאלען היינט חרטה האבן, זיי זאלן שטיל שווייגן, זאלן טוהן (פארזיך) וואס זיי ווילן. און איך גאראנטי זיי, טאמער וועט מען זיי אפשטעלן בעוה"ב אז דער עירוב איז נישט גוט, זאג איך זיי צו, אז זיי וועלן נישט זיין קיינמאל פארדעם אין גיהנום. אדרבה די רבנים וואס האבן געמאכט אן עירוב וועלן האבן דעם שענסטן גן עדן.

בעט איך אלע רבנים, עטס מעגטס הארכן מיר אויך. איך בין גארנישט טאקע, כ'האב נישט אזויפיל לומדות, עטס קענטס קענען מער ווי מיר, אבער איך בין עוסק בהוראה אזויפיל יאהרן, איך בעט ענק למען השם מאכטס נישט קיין מחלוקת, דאס איז מעשה יצה"ר. נעבעך די מחלוקת איז אלעס דוחה. דערמאנטס ענק וואס איז אין די היינטיגע טעג געוועזן, וויפיל אידען זענען אומגעקומען היינט? ברויך מען דאס מתקן זיין טאקע. און נאר דורך שלום, דורך אהבה אחוה וריעות, ממילא בעט איך די אלע רבנים יונגע רבנים און די אלטע רבנים וואס זענען אריינגעפאלן אין די מחלוקה אריין, במילא איז עס שוין אריינגעקומען און אריינגעפאלן אין די צייטונגען, אין די אלע זאכן פאלט אריין אין בזיון ת"ח. ס'איז געוואלדיגע זאכן וואס די גמרא ברענגט קעגן בזיון תלמיד חכם.

וויל איך מוחה זיין קעגן די אלע זאכן, אז ס'זאל מער נישט פארקומען. און נישט אין "דער איד" וואס הייסט דאך מ'קלאמפיש א אומפארטייאישער צייטונג, ס'איז אונזער צייטונג, דער חסידישער צייטונג, אזוינס טאר קיינמאל נישט פארקומען.

די וואס האבן געמאכט דעם עירוב זענען ערליכע רבנים תלמידי חכמים. ס'איז דא יונגעלייט, גאנץ פיין פסק'ענען זיי שאלות, אבער זיי מוזן וויסן מהרהר צו זיין און מתבונן זיין ווי רבי חיים וויטאל זאגט...⁶ דערפאר בעט איך זיי אלע, זאלען רעספעקטירן מיינע אלטע ווערטער וואס איך ארבעט פאר'ן כלל ישראל אזויפיל יאהרן, אז זיי זאלען אויפהערן די מחלוקה. זיי האבן די מחלוקת שוין יוצא געוועזן. זיי זאלען אלע אנערקענען דעם עירוב, אפילו זיי ווילן נישט טראגן זאלן זיי נישט טראגן, אבער זאלן אנערקענען דעם עירוב. ממילא וועט זיין אחדות, וועט הקב"ה העלפן אז מ'וועט זוכה זיין צו די גאולה שלימה, און נעבעך די אלע צדיקים וואס זענען בעולם העליון וואס זענען אומגעקומען אויף קידוש השם וועלן זיין א מליץ יושר פאר אונז אלע.

דער רבי אליין זכותו יגן עלינו, זאג איך ענק, וועט זיין א מליץ יושר, ווייל ס'איז נישט ווי מ'כאפט זיך אהן אינעם רבי'ן אז ער האט נישט געהאלטן דערפון. ווייל ס'הייבט זיך די אלע זאכן גארנישט אהן.⁷

⁶ לא ברור מן הטעיף, ואולי כוונתו על מש"כ בשער המצוות (פ' בשלח דרוש ג) בשם האר"י הקדוש, בגודל ענין תיקון עירובין.

⁷ עיין להלן (עמוד יב) עדותו הנאמנה של הרה"צ מוהר"ר יוסף אשכנזי שליט"א, משב"ק רבינו ז"ע. וכן כתב הגה"צ מעמודי ההוראה מוהר"י ראטה שליט"א אבד"ק קארלסבורג בזה"ל: "...תיקון העירוב פה... והוא עשוי בכל דקדוקי ההלכה באופן שעדיין לא נעשה פה ועומד תחת פיקוח מעולה... בכגון דא אין זה מנוגד כלל נגד דעת קדשו של מרן רבינו זצוק"ל, וגם אין בזה סתירה כלל לדעת הרבנים הקודמים נוחי נפש ז"ל וכו', ובכן

זאל הקב"ה העלפן אז די אלע רבנים אין בארא פארק און אנדערשוואו, און די בעלי בתים וואס זענען מחולק קעגן עירוב, בעט איך למען השם, זיי זאלן רחמנות האבן אויף זיך אליין, זאל נישט די מחלוקת גיין ווייטער און ווייטער. מחלוקת איז א געוואלדיגע געפערליכע זאך. מחלוקת מאכט אלע חורבנות'ער אין פרנסות, ס'איז היינט דא אזויפיל יונגע קראנקע מענטשן, ארימע אידן אהן פרנסה, דאס איז אלעס וועגן מחלוקת. עטס זאלטס אלע חרטה האבן, און פון היינט מאהל אהן, זאל זיין אהבה אחוה וריעות, מען זאל זוכה זיין זאל בטל

יכולין הכל לסמוך בהיתר טלטול" (ראוי להזכיר שעליו אמר רבינו ז"ע "ער איז א געבוירענע מורה הוראה" וכידוע אותו הביא רבינו מא"י לשמש בתור דומ"ץ דק"ק יט"ל בבארא פארק). ועד"ז כתב גם הרב הגאון מוהר"ר יצחק מאנדל שליט"א מקרית יואל בעמ"ח שו"ת וס' "חקר הלכה" מחשובי תלמידי רבינו בתשובתו וז"ל "אך כל זה לענין לערב כל מאנהעטין או כל ברוקלין דאיכא בתוכו גם רחובות הכי גדולות כנ"ל, אבל בנידון לערב רק שכונה אחת שרובם שומרי תו"מ ונעשה בפיקוח רב גדול ומובהק בהוראה כמו מע"כ הדרכ"ג בודאי דיכולים לסמוך על הוראות מרן רבינו הגדול זצוק"ל הנ"ל דהעיקר להלכה למעשה כמ"ד דאין לנו רה"ר מה"ת כיון שאין בו סמך ריבוא וכו"ל".

ולענין מה שמפרסמים בעיתונים הוכחה בדעת רבינו ז"ע ממכתבו של הגה"צ אבד"ק פריימאן ז"ל שרבינו לא הסכים להעירוב במאנהאטען, אין משם שום ראי' כלל, וכדכתב הרה"ג בעל "חקר הלכה" בדעת רבינו ז"ע, לחלק בין עירוב על כל העיר, ובין עירוב הנעשה רק על שכונה חרדית בלבד. מה גם שהיתר הטלטול במאנהאטען לא הי' ע"י תיקון צוה"פ מיוחד, אלא על סמך היתרים אחרים העשויים להשתנות כידוע ויכולים לצאת מזה מכשולים בלא יודעים, ומכמה וכמה טעמים שהיו נוגעים להזמן והמצב דשם, שאינם נוגעים כלל לצוה"פ בשכונה החרדית בארא פארק. ועי' בסוף תשובת הגה"צ אבד"ק פריימאן (מרפא לנפש ח"ג סי' נ"ב, מתאריך ב' סיון תש"ז) בדיון רה"ר, וז"ל, "ואע"ג דבית מאיר ומ"ב פפקו בזה על המג"א וטו"ז, כנראה נהוג עלמא כהני סבי, וכן ראינו ושמענו מהרבה צדיקים שעשו כן למעשה, להראות הלכה להקל בעיירות המתוקנין בעירובין ע"י צוה"פ, ואדרבה חששו על המחמיר בזה, שהוא בכלל אינו מודה בעירוב, כמ"ש נימוקי אור"ח סי' שצ"ד ע"ש [שהביא מנהג זה מהגה"ק בעל בני יששכר ז"ע] כנודע", עכ"ל שו"ת מרפא לנפש. וכעת נודע שגם הגה"ק בעל חידושי הר"ם נהג כן, שהקפיד לטלטל כדי להיות "מודה בעירוב".

ווערן די שנאת חנם, און ס'זאל זיין שלום ושלוח, וועלן מיר
זוכה זיין בקרוב צו גיין מקבל זיין די תורה, און גיין קעגן משיח
צדקנו בב"א.

הרה"צ מוהר"ר יוסף אשכנזי שליט"א, משב"ק ונאמן ביתו של כ"ק רבינו הקדוה"ט מסאטמאר זי"ע, האט זיך מטריח געווען צו קומען פון מאנראו ספעציעל לכבוד די שמחת הכנסת ס"ת לע"נ דעם ראצפערטער רבי'ן ז"ל. דאס איז געווען א פאסיגע געלעגענהייט זיך איבערצושמועסן מיט הר"ר יוסף'ן איבער דעם מיינונג פון רבי'ן זי"ע בנוגע תיקון עירובין אין ברוקלין. פאלגענט זענען די תשובות אויף די שאלות וואס מ'האט איהם געפרעגט:

שאלה: במשך אלע יאהרן, וואס איהר האט זוכה געווען צו שטיין לימינו פון רבי'ן זי"ע, האט איר א מאל געהערט עפעס פון רבי'ן קעגן אויפשטעלן א צורת הפתח אין ברוקלין?
תשובת הר"ר יוסף: כ'האב קיינמאל פון רבי'ן נישט געהערט עפעס קעגן אן עירוב.

שאלה: געדענקט איהר אפשר וואס האט פאסירט ווען דער ראצפערטער רבי האט גערעט מיט'ן רבי'ן איבער אן עירוב אין וויליאמסבורג?

תשובת הר"ר יוסף: א וודאי געדענק איך, ער איז געווען ביים רבי'ן מערערע מאל דורכרעדן דעם ענין. און ווען ער איז געווען די לעצטע מאל ווייזן דעם רבי'ן די אלע בריוו'ן פון די רבנים וואס ער האט ערהאלטן, האב איך קלאר געהערט ווי דער רבי האט איהם געזאגט "ס'איז א גוטע זאך, א וויכטיגע זאך, נאר ער זאל זעהן ס'זאל האבן א פאראנטפארטליכע השגחה, ווייל טאמער די השגחה דערויף וועט נישט זיין אין ארדענונג, קען זיין גרויסע מכשולות". און דער רבי האט איהם געגעבן געלט לחיזוק הענין.

שאלה: ס'איז דא אזעלכע וואס ווילן זאגן כאילו דאס געלט וואס דער רבי האט איהם געגעבען איז געווען סתם אויף צדקה.

תשובת הר"ר יוסף: איך בין נישט קיין יודע מחשבות, איך ווייס נאר וואס דער רבי האט געזאגט, אז "ס'איז א גוטע זאך, און א וויכטיגע זאך".

שאלה: איז דאס אמת אז הרבנית הצדיקת תחי' איז נישט ארויסגעגאנגען

שבת מיט תכשיטין, ע"פ הוראת רבינו, וועגן חשש פון רה"ר דאורייתא?

תשובת הר"ר יוסף: שקר גמור,⁸ די רעבעצין איז אלע מאל ארויס שבת מיט צירונג.

(הר"ר יוסף האט די זעלבע רייד איבערגעזאגט נאכאמאל פאר א חשוב'ען דיין אין בארא פארק, און עס איז רעקארדירט געווארען אויף טעיפ, ברשותו של הר"ר יוסף שליט"א. דעם טעיפ וועט מען קענען באקומען דורכ'ן "וועד העירוב דבארא פארק").

⁸ שקר זה נתפרסם בעיתון "די צייטונג", תחת השם "הרב י. מ. סופר". גם הרב הגאון מוהר"ר יצחק מאנדל שליט"א מקרית יואל בעמ"ח שר"ת וס' "חקר הלכה" מחשובי תלמידי רבינו ז"ל, ע"כ, כותב בענין זה וז"ל "במה שפירסמו ב'מכתבי עת' בשם מרן ז"ל, שאמר להרבנית תחי' שתמנע עצמה מלהוציא תכשיטה ברה"ר מחשש רה"ר דאורייתא וכי' עכ"ד, אין הדברים נכונים והשומע שמע וטעה, ואדרבה נהפוך הוא, דהרבנית תחי' שאלה למרן ז"ל היות דאיכא שמועה בשם הגאון ר' יונתן שטייף זצ"ל שהנשים ימנעו מלצאת בהתכשיטין ברה"ר. והשיב לה מרן ז"ל שא"צ לחוש כלל ותתנהג עצמה כמו עד עכשיו. וכן התנהגה הרבנית תחי' שהיתה יוצאת בכל שבת בתכשיטה ברה"ר כמו שמעידים כל קרוביה, (ועיין חר"מ סימן ל"ה ס"ד ברמ"א). ופלא מאוד שמפרסמים ברבים היפך המציאות, בעוד שאיכא הרבה שזוכרים האמת, ועכ"פ הוא דבר שהי' בכלל (הפירסומים בשם מרן ז"ל) וללמד יצא".

מזי ראה את אלו יוצאים...

כ"ק אדמו"ר מטשערנאביל שליט"א
כ"ק אדמו"ר מחוסט שליט"א (נואם)
הגה"צ אבד"ק גרויסווארדין שליט"א

כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א

הגה"צ אבד"ק סערדאהעלי שליט"א

כ"ק אדמו"ר מראחמעסטריוקא שליט"א

הגה"צ אבד"ק אודווארי שליט"א

הגה"צ רבי פישל הערשקאוויטש שליט"א

הגה"צ מוהר"ר נפתלי צבי הברשטאם שליט"א
בן כ"ק אדמו"ר מבאבוב שליט"א

מחאה גדולה

אנו הח"מ תלמידי מו"ר הגאון הגדול, עמוד ההוראה,
רבי טובי' גאלדשטיין שליט"א ראש ישיבת עמק הלכה,
מוחים על עלבונה של תורה וחכמיה

שא' ממנגדי העירוב שיקר במצח נחושה למו"ר שליט"א, והוסיף חטא על פשע בחוצפתו הנוראה להדפיס דברי שקר על הלעטער-העד של מו"ר שליט"א, שמה שראש הכולל רשיבת עמק הלכה חתם בשמו של מו"ר לחזק את העירוב, הי' ללא רשותו והסכמתו.

גופא דעובדא הכי הוי. ביום ד' ויגש, השתתף מו"ר שליט"א באסיפת הרבנים שהתקיימה בבית מדרשו של הרה"ג רבי חיים לייב כ"ץ שליט"א, שם מסר מו"ר דברי עדותו בענין דעתו האמתית של הגאון בעל אג"מ זצ"ל מה ששמע מפיו, שרבנים הפוסקים אחרת מדעתו יש להם על מה שיסמוכו, ואין למחות בידם (עדות זו שמענו כמה פעמים מפי מו"ר שליט"א בכמה הזדמנויות). ובסוף האסיפה בנוכחות עשרים רבנים הורה מו"ר שליט"א לראה"כ הרב בנימין רובין שליט"א לחתום בשמו על הקו"ק להצטרף לדעת הרבנים המתירים ולחזקם.

כאשר נודע הדבר, בא בעש"ק א' ממנגדי העירוב למרן ראש הישיבה שליט"א, ואמתלא של שקר בפיו, שצד האוסרים רוצים לעשות שלום, וביום א' צריכה להתקיים אסיפה בין שני צדדי הרבנים האוסרים והמתירים בביתו של רב א', וע"כ טען למו"ר שבאם יתפרסם חתימת שמו של מו"ר שליט"א יש לחוש שהמתירין כבר לא יסכימו לשום פשרות, כי ידם תהי' על העליונה. לכן ביקש ממו"ר שיתן לו כתב להראות לרבנים המתירים שמו"ר מבקש מהם לעכב כינתיים את פרסום חתימת שמו. הנ"ל לחץ על מו"ר עד שהוציא ממנו לעטער-העד, וכשיצא הלך והדפיס עליו דברים אחרים לגמרי, ש"זה שכתב וחתם בשם מו"ר שליט"א, עשה זאת שלא ברשותו ומבלי הסכמתו", והפיץ פאשקווילן של השקר הגס המודפס הנבזה דלהלן על הלעטער-העד של מו"ר שליט"א בכל רחובות העיר.

טו ב י' ג א ל ד ש ט י י נ

ראש הישיבה
ישיבת עמק הלכה
ברוקלין, נ.י.

הנני בזה להודיע שלא נתתי רשות לחתום בשמי קודם שיתאספו הרבנים המתירים עם האוסרים
בישיבה אחת וידונו בזה, וזה שכתב בשמי אינה בהסכמתי כלל.

עש"ק יחי תש"ס
טו ב י' ג א ל ד ש ט י י נ

כאשר הגיעו פאשקווילן אלו לבית מדרשינו, נודעו לנו מהדופי המוטל על חברינו ראה"כ הרה"ג ר' בנימין רובין שליט"א, שכאילו הוא זה שעשה חלילה איזה מעשה זיוף בשם מו"ר שליט"א, והתרעם ע"ז מאוד מו"ר שליט"א על שרימו אותנו, ומיד צלצל מו"ר לאותו רב שנאמר לו שבביתו צריכה להתקיים אסיפה ביום א', ושאל את הרב פרטים ע"ד האסיפה.

זה רק דוגמא אחת באיזה דרכי זיוף וסילוף, אונאה ורמיה, נאספו הרבה מחתימות הרבנים האוסרים

כששמע מו"ר שליט"א מאותו רב, שלא ידוע לו כלל על שום אסיפה כזו, לא בביתו ואף לא במקום אחר, נבהל מו"ר והשתומם ממעשה הנבלה הנוראה זו שעולל לו א' שהציג עצמו לפניו כאיזה רב, זקנו מגודל ולבוש באי צמלא דרבנן. וע"כ ביקש מו"ר מן הרב שיואיל לבוא לביתו ביום א' לשמוע מפיו כל האמת, ובינתיים נצמער מו"ר וחלש לבו במשך כל השבת.

ביום א' אחה"צ הגיע הרב למו"ר שליט"א, והראה לו את פרטי הצעת השלום שהציע שבוע קודם, ושצד המתירים קיבלוהו וחתמו עליו, אך צד האוסרים דחוהו. וגם הראה למו"ר את הצעת הפשרה הנגדית של האוסרים, שעליה לא הסכימו צד המתירים. מו"ר שראה את שני ההצעות, אמר, שהצעת השלום הראשונה שהציע הרב, היא הצעה משוכחת וטובה לשני הצדדים, ומאידך על הצעת הפשרה השני' תמה מו"ר שליט"א כיצד דורשים זאת צד האוסרים מהמתירים, הרי בעניני הלכה אסור לעשות שום פשרות, כשם שחלילה למו"ר צ' לומר על דבר אסור שהוא מותר, כך חלילה לומר על דבר המותר שהוא אסור, אף לכתחילה.

כשעת הביקור הזה היו נוכחים בבית מו"ר שליט"א, הרב בנימין רובין ועוד ג' מחברי הכולל, ובנוכחותם כתב וחתם מו"ר שליט"א בכתב ידו על הנייר המזויף שהודפס והופץ ע"י הנ"ל בזה"ל, "מה שנדפס כאן, אינו נכון". כי מה שהרב רובין חתם בשמי היה בשליחותי באסיפת הרבנים שהייתי נוכח שם. והעיקר שהרב ר' בנימין רובין הוא נאמן מאד. אמנם רצוני שיאספו הרבנים ויעשו שלום. טובי' גאלדשטיין, עכ"ל.

מה שכתב מו"ר שליט"א בכתב ידו על הנייר המזויף שהודפס והופץ ע"י הנ"ל בזה"ל, "מה שנדפס כאן, אינו נכון". כי מה שהרב רובין חתם בשמי היה בשליחותי באסיפת הרבנים שהייתי נוכח שם. והעיקר שהרב ר' בנימין רובין הוא נאמן מאד. אמנם רצוני שיאספו הרבנים ויעשו שלום. טובי' גאלדשטיין, עכ"ל.

ולרא' חתמו ג' חברינו על אותו הנייר: "בפנינו החתומים מטה כתב וחתם מרן הראש ישיבה שליט"א דברים אלו ביום א' שמות תש"ס לפ"ק, אהרן מיכאל פייעראייזען, ישראל מיכאל גלאטצער, ישראל אברהם אקרמאן" (חתן ראש ישיבת שערי יושר).

ובזה הננו חברי הכולל עמק הלכה הח"מ מקוים שיצאנו ידי חובתינו לגלות האמת ולמחות על בזיון כבוד התורה וחכמיה

ישראל גלאטצער
ישראל אברהם אקרמאן
ישראל מרדכי ווילנער
צבי דוב אמסעל
משה ניימאן
יעקב בער פריעדמאן
דוד ה. מייער
יצחק קויפמאן
יצחק פערל
יצחק אייזיק גרינפעלד
אברהם יהודה קאשוביץ
אברהם סילבער
חיים טובי' הכהן טשורנר

אליקים געציל יונגרייז
אפרים דוד פרענקל
יהושע יוסף משה חורדון
יעקב הערמאן
יחיאל רוזנבלאט
יעקב לייטער
נחמן גאלדמאן
מנחם מענדל נוסבוים
שמואל חיים ברין
אברהם יצחק שנייד
אלי' יוסף הכהן יעקאבאוויטש
יהודה ארי' בינשטאק
בנימין רובין

זה לשון ההסכם שחתמו עליו המתירים, ודחתו האוסרים

למען האמת והשלום

בעוה"ש"ת, היות שיש רבנים מובהקים הסוברים שמצוה לעשות עירוב בשכונתינו, ולעומת זה ישנם רבנים מובהקים הסוברים שאף בעירוב אין למלטל בשכונתינו.

ועל כן למען השלום הוסכם בין כבוד הרבנים שליט"א משני הצדדים, הדברים דלהלן:

(א) הרבנים המתירים יכולים לתקן עירוב ע"י צורת פתחים סביב כל שכונת בארא פארק, ולא יחשב זאת כפגיעה בכבוד תורתם של הצד השני.

(ב) הרבנים המתירים מחייבים את עצמם שבכל מודעה בכתב שיפרסמו בענין העירוב, יזכר בשולי הגליון הלשון דלהלן: "אעפ"י שאנו מתירין לכתחילה למלטל, מ"מ למען האמת והשלום להוי ידוע שישנם רבנים מובהקים בשכונתינו הסוברים שאין למלטל, וכל אחד יעשה כהוראת חכם שאצלו שואל שאר שאלותיו".

(ג) כמו"כ הרבנים האוסרים מחייבים את עצמם שכל מודעה בכתב שיפרסמו בענין העירוב, יזכר בשולי הגליון הלשון דלהלן: "אעפ"י שאין אנו מתירין למלטל, מ"מ למען האמת והשלום להוי ידוע שישנם רבנים מובהקים בשכונתינו הסוברים שמותר לכתחילה למלטל, וכל אחד יעשה כהוראת חכם שאצלו שואל שאר שאלותיו".

(ד) ב' צדדי הרבנים מסכימים, שכל צד יכול לחזור אחר חתימת רבנים ע"ד היתר או איסור למלטל, בתנאי שהדבר ייעשה באופן שכל רב ומו"צ יוכל לחוות דעתו בכבוד ללא שום לחץ צדדי עליו, ואצ"ל שלאחר שהרב כבר חיווה דעתו, שוב לא ילחצו עליו שיחזור בו. ואין בחוות דעת הרב המתיר או האוסר שום פגיעה בכבוד צד השני, כי כך דרכה של תורה מעולם, ועל כגון דא אמרו ז"ל "את זהב בסופה".

מטותא מכל רבני וראשי הישיבות דשכונתנו שליט"א, לצרף חתימתם על הסכם שלום הלזה, ויהא בזה לימוד לבנינו ולבני בנינו אחריו, שחילוקי דיעות בהלכה אינם ח"ו מחלוקת של ריב חלילה, אדרבה ת"ח מרבים שלום בעולם, ועי"ז יוחזר השלום והשלוה וכבודה של תורה לשכונתנו, ויתגדל ויתקדש שם שמים על ידינו בעזה".

ועי"ז באנו על החתום מצד ש"ק פ' ויגש תש"ס לפ"ק

זה לשון ההצעה הנגדית מצד האוסרים, שדחתו המתירים

בס"ד, באנו בזה להודיע להציבור החרדים לדבר הי' וזהירים במצות, כי הגם שעשו עירוב בעירינו בארא פארק יע"א העומד תחת פיקוח רבנים יראי השם שליט"א, מ"מ עיקר תכלית העירוב הוא להסיר מכשול שלא יכשלו בני"א בהוצאה בשוגג, ולחולים וזקנים שהולכים על משענתם, ויש שמוכרחים לשאת תרופות [מעדעצינען] מחשש פיקוח נפש, וכיוצ"ב, ולשאר צורך גדול, אבל בלא"ה החמירו תמיד חסידים ואנשי"מ שלא להוציא בשבת אפילו במקום עירוב כשר, וכל שכן במדינתנו המוחזקת מקדמת דנא ע"י גדולי ישראל שלא לעשות עירוב כלל, ולכן דעתנו שבעל נפש לא יטלטל שלא לצורך גדול".

על פשרה זו פסק מו"ר שליט"א דאסור להרבנים המתירים להסכים

יוסף דוד טייטלבוים

בחנו"ק מסאטוב זצוק"ל

אב"ד דק"ק קרית ישמח משה

בעה"י, ט' סיון תש"ס לפ"ק

שלום וישע רב, לאור נערב אשר במערב, הגאון הגדול, מעוז ומגדול
מהר"י ראטה שליט"א אבדק"ק קארלסבורג

הנה לאחר שראיתי מכתב מעכ"ת שליט"א בענין דעת רבינו הק' מסאטמאר זיעוכי"א, באחי בשורות אלו כדי
שלא אלכר ח"ו בעוון כובש עדותו, לכן מצאתי לנכון להודיע לכבוד מעכ"ת שליט"א מה שבעצמי שמעתי מפי
רבינו הגה"ק מסאטמאר שליט"א בענין דעת רבינו הק' זי"ע אודות תיקון עירוב בשכונת בארא פארק.

גופא דעובדא הוה בעת שהותי בניו יארק בשנת תשמ"ב, באחי לקרית מלך רב ה"ה קרית יואל, לחזות בנועם
ה' ולבקר בהיכלו של רבינו הגה"ק שליט"א להיות בשולחנו הק' ביומא דהילולא רבה ל"ג בעומר, ומצאתי חן
בעיני המלך ועיכב בעדי מלחזור באותו היום. למחרת לעת שעות אחה"צ נכנסתי לקודש פנימה ודנתי לפני כ"ק
רבינו שליט"א לברר כמה הלכות ומנהגים אשר היו נהוגות בבית אבותינו הק'. נכתוך כך באה אל הקודש
פנימה בתו הבכירה של רבינו שליט"א להבחיל"ת הרבנית הצ' מרת חיה ע"ה ליטול ברכת פרידה. ושאל אותה
רבינו שליט"א, אמאי אינה נשארת לשב"ק כאן (בקרית יואל), ואמרה שלמען האמת ה' רצונה להשאר, וכפרט
למען בתה החינוקת הקטנה שהיתה על ידה, שבאמת מוטב לה. להשאר, כי כאן יכולה לצאת כשכת עם הבת
ולשאוף אור צח, מה שבד"כ אין כיכולתה לעשות, אך ההכרח לא יגונה ותייבת היא ליסוע.

ואנכי צעיר לימים הייתי ועזות דקדושה היתה בי, שאלתי את רבינו שליט"א, אמאי באמת לא תיקנו הרבנים
הגאונים היושבים על מדין, עירוב כבארא פארק. וענה לי רבינו הגה"ק שליט"א בפשטות גמורה, ד"לאחר
שעברתי לבארא פארק כשבא דודי הגה"ק זיעוכי"א לשבות שבת בב"ב. (כמדומני בפי' וישלח תשכ"ו), אמרתי לדודי
הק' זי"ע "דהרי עה"פ ויחן את פני העיר" איתא כרש"י דתיקן להם עירובין, ע"כ ה' רצוני לדעת האם ראוי
לעשות עירוב על הרחובות הסמוכים לבית מדרשי (שהי' אז על 15 טע' עוועניו), שיוכלו הבע"כ לטלטל, וגם כדי שבי
משפחתי הנשואים יוכלו בעה"י לבוא שבת לביתו עם מפיחם. ואמר לי דודי הק' זי"ע, אררבה ואררבה, אבל שיהי
העירוב על כל השכונה, וכן הראוי והנכון שתבוא בדברים עם הרבנים הגאונים החשובים דפה לתקן העירוב עצמיו"ט.

והמשיך רבינו שליט"א ואמר, ד"באמת באחי בדברים עם כמה רבנים אודות זה הענין, אך מחמת טרדות הזמן
וגם כי היו איזה מנגדים, לא הגענו אז לידי סיום הענין", עכתרה"ק.

חקופת זמן אחרי זאת, נפגשתי עם א' מגדולי זקני הרבנים הגאונים החשובים דבארא פארק, וכשסיפרתי לו מה
שאמר לי רבינו שליט"א, אמר לי, שגם עמו דיכר רבינו שליט"א בשעתו אודות הנחיצות לתקן עירוב.

ובהיותי בחורף דהאי שתא בניו יארק כשדברתי מענין זה עם חרב"ן ש"ב הגה"צ מוהר"ר דוד דוב מייזליש
שליט"א אב"ד דקהל יט"ל דסאטמאר ב.פ., סיפר לי ששמע מפי רבינו שליט"א, שבשנת תשמ"א כאשר הביאו
לפניו לחתום על כרוז כללי נגד תיקון עירוב כבארא פארק, בשו"א לא הסכים לחתום עליו, עד שתיקנו בו
הלשון "שלא לסמוך על העירוב הנ"ל" דייקא, והיינו מצד אופן עשייתו, לכל ישחמע חלילה התנגדות על עירוב
שנעשה במיוחד ע"י צוה"פ. ובזה יצאתי ידי חובתי לברר מקחו של צדיק, ועל חזוק מצוה זו מ"דברי סופרים
הצריכים חיזוק יותר משל תורה", כבר הבטיח כ"ק זקנינו הגה"ק בעל יטב לב זי"ע ע"ז עוה"כ כידוע, ויהי"ר
שיחקיים בנו "השם גבולך שלום" וגו'.

אשר היה ראוי להגיד ומה שכתבתי

הק' יוסף דוד טייטלבוים
אב"ד קרית ישמח

רח' קדושת יו"ט 4, קרית ישמח משה מיקוד 55105, ת.ד. 521, טל: 03-352618

נתנדב ע"י הוועד למען חיזוק הדת

פסק ודעת תורה של הגאונים הגדולים שרי התורה חברי בית דין הגדול בירושלים עיה"ק

בענין אם בעיירות הגדולות שדרים שם למעלה מס' רבוא מועיל
עירוב על ידי צורת הפתח או צריך דלתות. ואם הכשר העירוב
בצוה"פ הוא היתר מרווח בלי שום פקפוק כלל.

הרב אברהם דוד הורוויץ שליט"א

חבר הכר"צ, מלפנים אב"ד שפראסבורג
במח"ס שו"ת קנין תורה

כבר כתבו הפוסקים דאין בזמן הזה דין
רשות הרבים מן התורה, ראפילו בעיירות
הגדולות אין מתאספים הם' רבוא במקום אחד.
וחוץ מכל הטענות אלו, הא ידוע
דבשבת קודש אין אפילו מחצית מהנוסעים
דהתעשיות והחניות מסוגרים ואין אפילו
מחצית מהנוסעים בכל יום, ולדאולי בשיטת
היש אומרים הרי בכל יום דוקא.
ויוצא מזה ראפילו לשיטת
הראשונה של המחבר דאין צריך ס'
רבוא בשיטת רש"י להיות רשות
הרבים, הרי אינו להתנאי דמפולש לרשות
הרבים דמ"ז אמה משני צדדיו, וממילא
לכולי עלמא מותר בצורת הפתח.

אברהם דוד הורוויץ

(שו"ת קנין תורה ח"ד סימן מ)

הרב ישראל יעקב פישער שליט"א

ראש בית דין

במח"ס שו"ת אבן ישראל (ז"ח).

מה ששאל מע"ב אי היום שנמצאים ששים
רבוא בר אם כן צריך להחמיר דלא מהני צורת הפתח,
רק דלתות הראויות להנעל.
הנני להשיבו: אין אנו צריכים לכל זה, שכבר
כתב החזון איש (סי' ק"ז סק"ז) וז"ל ויצא לנו מזה דבזמן
הזה כל השווקים והרחובות שבכרכים חיותר גדולים הם
רשות היחיד גמורה מן התורה. (והיינו משום דהרחובות
עיקמים ויש לכל אחד מהם ג' מחיצות). ובמשנה ברורה
סי' שמ"ה האריך, שקשה להקל מחמת שאין ס' רבוא
בוקעין, כל שהוא דרך לרבים לעוברים ולפוזרים,
ולאמור היתר מחזור ומרווח לכרכים שלנו עכ"ל.
ושמעתי שאחד העיר על החזון איש (אמר הרש"ם: ה"ה
רבי משה פיינשטיין ז"ל כמבואר בשו"ת אגרות משה)
שאין היתר מרווח, לפי הפוסקים דס"ל להלכה דאתו
רבים ומבטלי למחיצה, והמשנה ברורה בביאור הלכה
בסי' שס"ד כתב, שרוב הראשונים מחמירים, היינו דס"ל
אתו רבים ומבטלי מחיצה, ע"כ.

אכן הדבר פשוט דאין זה טענה כלל

כו' - ואם כן ברחובות שיש בה ס' רבוא הרי כ'
המחיצות מתרחב קיימות, כמו שכתב הריטב"א, וגם
המחיצה השלישית אינה מפולשת, ושפיר אית לן
שלש מחיצות. וזהו כונת החזון איש ז"ל,
דאית לן היתר מחזור ומרווח, ובודאי אין
לנו רשות הרבים דאורייתא, ושפיר מהני
עירובין ושיתופי מבואות בלי שום פקפוק,
וכמו שנתבאר.

נאם ישראל יעקב פישער.

נתנדב לע"נ ר' משה ב"ר חיים אברהם ז"ל

זאל שוין אפגעשטעלט ווערן די מחלוקת לשם שמים

לכבוד מערכת די "ברוקלין אדוואקאט" א גרויסן ישר כח פאר אייער שיינעם אויסגאבע, וואס ערשיינט וואכענטליך שוין דריי וואכן, וואס דאס איז דאך שוין א חזקה, און איך קען אייך זאגן אז דאס א שיינע און גוטע חזקה, דעריבער טוהט מיר און אלע בארא פארקער איינוואוינער א טובה, און זייט מפרסם מיינע קורצע שורות.

ווי באוויסט קאכט ביי אונז אין שטאט שוין באלד א האלבע יאר צייט, איבער א הלכה'דיגע מחלוקת, וואס מען דארף אפילו נישט מפרסם זיין די נושא, אבער עס איז שוין העכסט צייט אז דאס זאל אפגעשטעלט ווערן.

אין די חסידישע מסורה איז באקאנט

אזא ערצייילונג, ווי באוויסט האט דער הייליגער צאנזער רב זי"ע ממנה געווען אלס רב אין צאנז נאך בחייו, זיין זוהן הרה"ק רבי אהרן, וואס איז אנגערופן געווארן דער קרייז רב.

נאך די פטירה פון הייליגן צאנזער רב זי"ע, איז בנו הגדול דער הייליגער שינאווער רב זי"ע, געקומען זיך באזעצן אין צאנז, טענה'נדיג אז בדין ירושה קומט אים די צאנזער רבנות, אזוי אז עס איז געווען דארט א שטיקל מחלוקת וואס איז זיכער געווען לשם שמים, עס איז געווען וואס האבן געהאלטן מיט'ן הייליגן שינאווער רב, אנדערע האבן געהאלטען מיט'ן הייליגער קרייז רב, ווי עס מאכט זיך א אידישער מחלוקת, בערך א יאר נאכ'ן פטירה פון הייליגן צאנזער רב, האט א שרייבער באשריבן

די גאנצע מחלוקת אין א גואישע צייטשריפט, פארשטייט זיך נישט נעמענדיג קיין שטעלונג אויף קיין שום זייט.

אבער ווען דאס איז אנגעקומען צו די אויערן פון הייליגן שינאווער רב, האט ער פשוט אויפגעצטיטערט, און זיך אנגערופן: אויב עס האלט שוין אזא מצב אז די גוים נעמען שוין א שטעלונג אין דעם, מוז זיין אז דאס טויג שוין נישט, און ער האט זיך אויפגעהויבן פון צאנז און זיך אינגאנצען אוועקגעצויגן פון דארט, און זיך טאקע נישט גערופן צאנזער רב... זי"ע.

לענינינו, ווי לאנג עס קאכט זיך נאך דער מחלוקת לשם שמים, און די בתי מדרשים, כוללים, בתי הוראה, איז דאס זיכער אז מען קריגט זיך אויף הלכה, אבער אויב, קומט דאס שוין אן צו די גואישע פרעסע, און די גואישע ראדיא רח"ל, ווי עס האט פאסירט דעם פארגאנגענעם פרייטאג, מוז מען שוין זעהן דאס צו פאררעכטן...

עס איז פשוט א חרפה און א בושה צו זעהן, ווי די גרויסע פרוטטיזשפולע ניו יארקער צייטונג, וואס ווערט געליינט (פארזעצונג פון זייט 13)

(פארזעצונג פון זייט 5)

טעגליך, דורך הונדערטער טויזענטער גוים, האט אוועק געגעבן כמעט דעם חשוב'סטען פלאץ פאר דעם נושא, און דאס געשריבן בכל פרטיה ודודוקיה, פארשטייט זיך אן נעמען א שטעלונג, ווי אנדערע זאגן, עס איז נישט געפערליך דער טיימ'ס האט זיך דאך פאר קיינעם נישט אנגענומען, עס איז פשוט א געלעכטער צוהערן דעם נארישן געדאנק, דער גואישער שרייבער, זאל נאך נעמען א שטעלונג אין דעם אויך?? ווי זענען מיר אנגעקומען ליידער??

עס מעג שוין אויפגעהערט ווערן בכלל די אלע צעטלעך, פאשקעווילן, זה בכה וזה בכה, עס שאדט פאר די חינוך פון אונזערע קינדער, און מען קען רואיג זאגן אל תחטאו בילד!.

פארשטייט זיך אז איך מיינ נישט דא די דעת רבנים גדולים וצדיקים ווייל פון זייער דעת תורה לעבן מיר, על פיהם אנו חיים, זאלן זיי ווייטער פארשפרייטן דעת תורתם הק' זה בכה וזה בכה, אבער די אלע פאשקעווילן וואס ווערן ארויסגעגעבן דורך אנשים קלים פוחזים וריקים פון ביידע צדדים, עס איז פשוט א גרויל און א עקל, ובפרט וואס מען

האט זיך לעצטענס געטרויעט ארויסצוגעבן פאשקעווילן און קונטרסים פון גדולי הפוסקים מאכענדיג ליצנות פון דעת תורתם הק', עס איז דאך א חרפה און א בושה ווי מען איז אנגעקומען...

איך מיינ נישט חלילה קיין שום צד, איך שרייב פשוט מתוך פנימיות לבי, אדרבה זייט מפרסם מיינע רייד.

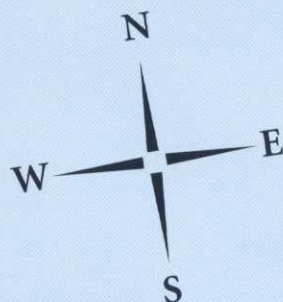
מיט דאנק

משה יחזקאל נ.

מחנך בעיר התורה בארא פארק
(נאמען ליגט אין די מערכת)

The Mechitzos Encircling Brooklyn

Note that these *mechitzos* surrounding Brooklyn only serve to classify Brooklyn as a *reshus hayachid d'oraysa*. *Me'd'rabbanan*, carrying is only allowed in the boundaries of the neighborhood *eruv* and not in the entire area enclosed by the *mechitzos*.

Boro Park

Flatbush Eruv

The *mechitzos* on the east side of Brooklyn start at Metropolitan Avenue **1** and run along Newtown Creek **2** which opens into the East River. The *mechitzos* then turn west running along Brooklyn's waterfront **3** until the Navy Yard **4** at which time it follows alongside the Brooklyn waterfront **5** until Cropsey Avenue **6**. There it continues south around Sea Gate **7** and runs along the Boardwalk **8** finishing at Kingsborough College **9**. On the fourth side we have *mechitzos habatim* **10**.

